

МВС України
Харківських національний університет внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ І ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Випуск 15

Матеріали
науково-практичної конференції
курсантів та студентів
Харків, 17 травня 2008 р.

Видавництво
Харківського національного університету внутрішніх справ
Харків 2008

ББК 67.9(4УКР)
УДК 34(477)
А 43

*Друкується за рішенням оргкомітету відповідно
до розпорядження ректора ХНУВС № 35 від 26.02.2008 р.*

А 43 Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності:

Матеріали підсумкової наукової конференції курсантів та студентів.
– Харків: Вид-во Харківського нац. ун-ту внутр. справ, 2008. – 410 с.

Оргкомітет конференції: проректор з наукової роботи д-р юрид. наук, професор Комзюк А. Т. (голова); старший науковий співробітник відділу організації наукової роботи канд. філос. наук Форостовець С. В. (заст. голови); науковий співробітник відділу організації наукової роботи Федосова О. В. (секретар); начальник навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів слідства та дізнання Бездольний М. Ю.; начальник навчально-наукового інституту психології, менеджменту та інформаційних технологій полковник міліції канд. істор. наук, доцент Калиновський В. Б.; начальник навчально-наукового інституту підготовки фахівців кримінальної міліції канд. пед. наук Ключко А. М.; начальник навчально-наукового інституту підготовки фахівців міліції громадської безпеки підполковник міліції канд. екон. наук Морозюк В. В.; директор навчально-наукового інституту права, економіки та соціології канд. юрид. наук Панов І. О.; начальник відділу фінансових ресурсів та економіки Потопальський В. С.; начальник редакційно-видавничого відділу Львова П. М.

У збірці знайшли відображення наукові розвідки курсантів та студентів Харківського національного університету внутрішніх справ з багатьох галузей правоохоронної та правозастосовчої діяльності органів внутрішніх справ України. Основна частина робіт обговорена на традиційній підсумковій науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності», що відбулася 17 травня 2008 року у Харкові.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат,
цифр і прізвищ несуть автори та їх рецензенти

ББК 67.9(4УКР)
УДК 34(477)

© Харківський національний університет внутрішніх справ, 2008

ПЕРЕДМОВА

Шановні учасники щорічної науково-практичної конференції курсантів та студентів «Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності»!

Від імені ректорату, всього науково-педагогічного складу Харківського національного університету внутрішніх справ мені приємно вітати Вас з відкриттям XV конференції курсантів та студентів. Це вже стало традиційним, що наші молоді науковці в кінці навчального року проводять свій науковий форум, використовують трибуну для обговорення результатів проведеної науково-дослідної роботи.

В своєму вступному слові я хочу привернути насамперед увагу присутніх до значення розвитку наукової пізнавальної діяльності в ході підготовки нових поколінь персоналу органів внутрішніх справ для досягнення успіхів в їх майбутній роботі в світлі вимог до сучасної правоохоронної діяльності. Особливістю сучасного періоду розбудови Української держави є докорінні зміни у всіх сферах життя суспільства. Зміст цих перетворень має базуватися на принципах демократії, соціальної справедливості, законності, забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Від того, наскільки ефективно захищатимуться законні права та інтереси громадян, залежить авторитет держави в цілому. Не дивно, що за цих умов проблеми діяльності органів внутрішніх справ в Україні стали предметом активних наукових досліджень, в тому числі і в Харківському національному університеті внутрішніх справ.

Сучасний етап розвитку органів внутрішніх справ, як ніколи раніше потребує рішучого підвищення результативності науково-дослідної роботи в системі відомчої науки, яка обов'язково повинна бути пов'язана з актуальними проблемами правоохоронної діяльності.

Важливі завдання постають щодо наукового забезпечення законотворчого процесу, реформування системи МВС України, боротьби зі злочинністю та її профілактики, дотримання громадського порядку. Своє слово у їх розв'язанні обов'язково мають сказати молоді науковці.

І це добре. Сьогоднішня конференція, безсумнівно, вплине на генезу формування і вдосконалення наукової думки, творчості майбутніх вчених нашого університету, оскільки саме безпосереднє творче спілкування науковців надає живильного поштовху для майбутніх звершень на ниві науки.

Сподіваюсь, що ця конференція сприятиме утвердженню волі та бажання прислужитися великим та благородним ідеалам права на ниві професійної діяльності у процесі розбудови нашої незалежної держави.

Відкриваючи конференцію, бажаю вам приємного і результативного наукового спілкування, великих успіхів в ваших перших кроках у наукових розвідках.

Сподіваюсь, що інформація, яку ви отримаєте під час диспутів на конференції, буде використана у Вашій майбутній діяльності.

***Проректор з наукової роботи
доктор юридичних наук, професор***

А. Т. Комзюк

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ІСТОРІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Анохіна Юлія Володимирівна, курсант групи ІКМ-07-9 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри теорії та історії держави і права*
Мураховська Т.Є.

ВИНИКНЕННЯ ДЕРЖАВ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Ідеологи експлуататорських класів, починаючи ще з давніх часів аж до сучасної епохи, розробляли та розробляють різні теорії походження держави та права. У сучасній юридичній науці розрізняють близько 40 концепцій виникнення держави, що пояснюють її сутність та соціальні функції. Основні з них – це теологічна, класова, патріархальна, договірна, психологічна, теорія насильства, географічного детермінізму, космічна, расова теорія та ін.

Розвиток суспільного життя на даному етапі дає змогу говорити про те, що кожен із зазначених підходів має певний сенс, проте не охоплює феномен держави як цілісності. Державний механізм суспільної регуляції настільки складний і своєрідний, що мабуть, не може бути охоплений якимось одним підходом. Потрібне всебічне бачення держави, врахування багатоманітності держав та їх історичних шляхів.

Вважаємо, що всі концепції виникнення та розвитку держави і права мають право на існування. Детальний аналіз існуючих теорій показує існування спільних ідей, розбіжностей і деяких суперечностей.

В основі висновку про найбільш логічну концепцію виникнення держав лежить історико-матеріалістична (класова) теорія, яка більш за все, на нашу думку, підходить для розуміння виникнення держави, адже вона має чимало позитивних рис. Економічний чинник покладений в основу становлення держави, може краще пояснити суспільні явища, ніж інші чинники. Класовий підхід дає можливість для аналізу виникнення держави та визначення її сутності. Але: класовий підхід не є єдиним і пріоритетним для усіх часів і народів.

Ми знаємо, що держава спочатку виникає, як найпростіша політична реальність і в процесі свого розвитку ускладнюється, розширюється досягає свого апогею існування, а потім йде на спадок, та весь цей процес завершується загибеллю. Якщо розглянути світову історію, то можна знайти багато прикладів цього. А саме, Римська імперія, СРСР пройшли через цей шлях. Таку позицію аргументовано показує органічна теорія.

Що стосується людини в державі, то кожна людина має природні права, в процесі розвитку людства права одних людей вступають у суперечність з правами інших. Люди не можуть постійно знаходитись в стані «війни всіх проти всіх» (Т. Гоббс), тому вони вирішують добровільно віддати частину своїх прав такій інституції як держава (договірна теорія). Ще Демокрит вважав, що держава втілює в собі спільне благо і справедливість, вона створена для якнайбільш ефективного забезпечення суспільних інтересів, а активна позиція громадян має бути спрямована на якнайкраще влаштування держави та управління нею.

Також людина має особливі властивості психіки та її біопсихічні інстинкти. Кожен прагне до пошуку авторитету, який був би спроможний найбільш ефективно організувати суспільство. Ним стає держава.

Найбільш логічною здається нам теорія, яка б об'єднала всі позитивні риси існуючих концепцій, а саме – комплексна теорія, в основі якої лежить історико-матеріалістична. Таким чином, держава виникає з розколом суспільства на класи з протилежними інтересами. Виникає суперечливість інтересів та неналежне забезпечення невід'ємних прав, тому люди вирішують домовитись про свідоме самообмеження своєї волі на користь загальних інтересів, нормального співісну-

вання, хоча й тут зовсім не обійшлося без психологічного чиннику (психологічна теорія Л.І. Петражицького). Держава в своєму розвитку схожа на людський організм, який зароджується, досягає свого піку та занепадає.

Ковальчук Тетяна Володимирівна, курсант ХІОІ ХНУВС
Науковий керівник: доцент Седова А.П.

ПРО ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ

1. Згідно зі статтею 132 Конституції України територіальний устрій в країні сформований як би з урахуванням історії країни. Проте Україна, по суті, є об'єднанням різних історичних земель (Галичина, Волинь, Слобожанщина, Донбас). Всі ці землі в різні часи належали різним іноземним державам, які мали різні погляди щодо ведення державних справ і вирішення економічних, соціальних і культурних питань. На мою думку, оголошення федерації в Україні надасть можливість урахувати історичні, економічні, екологічні, географічні і демографічні особливості українських земель, етнічні і культурні традиції.

2. В Україні єдина система вищих органів державної влади, юрисдикція яких поширюється на територію усієї країни. Україна зі своєю територією 603,7 тис. км кв. посідає перше місце серед таких розвинутих європейських держав як Франція, Німеччина і але далеко не перше за рівнем економічного розвитку. У зв'язку з цим є сенс зміни в Україні державного устрою з унітарного на федерацію. Це, на мою думку, призведе до того, що суб'єкти федерації в Україні надасть більш ширшими повноваженнями, що дозволить їм у межах установленої для них компетенції правом видавати законодавчі акти. Вони діятимуть лише на території суб'єктів федерації, але одночасно повинні будуть відповідати союзному законодавству. Перевагами такої самостійності стане те, що актуальні проблеми регіону будуть вирішуватися «на місці» швидко і з урахуванням всіх особливостей даного питання.

3. В Україні гостро стоїть питання зовнішньої політики (вступ до НАТО та вибір іноземних держав з якими товаришувати). Створення федерації надасть можливість суб'єктам федерації виступати самостійно на міжнародній арені, це дозволить унеможливити конфлікти в Україні з цього приводу.

4. Стаття 10 Конституції України проголошує державною мовою в країні українську мову. Україна є багатонаціональною державою. В Україні також живуть євреї, білоруси, молдовани, болгар, поляки, угорці, румуни, греки, татари, вірмени, цигани, кримські татари та представники інших національностей. На мою думку у такій багатонаціональній державі як наша, повинно бути проголошено два державних мови. Крім українського також російська мова, тому що велика кількість самих українців, переважно жителі півдня та сходу країни, є російськомовним. Не можна також ігнорувати права чисельного російського населення, що проживає на території України. Кожен має право на вільний вибір мови якою навчатися і спілкуватися. Створення федерації дозволить уникнути таких суперечностей, а суб'єкти федерації самостійно обиратимуть мову або мови, які будуть проголошені в регіоні офіційними.

5. При перерозподілу території України необхідно враховувати розвиток областей. При об'єднанні областей необхідно враховувати їх культурну спорідненість. Економіка повинна бути схожою. Необхідно також враховувати етнонаціональні особливості. Немає сенсу, наприклад, Автономну республіку Крим об'єднати з областю Західної України.

6. Єдиним негативом федерації для України може стати приклад Радянського союзу - розпад на самостійні незалежні суверенні держави. На мою думку це неможливо, тому що метою проголошення федерації є не розділення території України, а навпаки її справжнє об'єднання.

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ПРАЦІВНИКІВ ОВС УКРАЇНИ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Послідовно здійснюючи розбудову сфер громадського та державного життя на демократичних засадах, українське суспільство дедалі більше прогресує. Визначальною ознакою Української держави має бути висока правова культура як суспільства загалом, так і кожного громадянина зокрема. Цього вимагає ст.1 Конституції України.

Показником рівня правової культури є правова вихованість кожної людини, що характеризується належним високим рівнем правосвідомості, який виявляється не лише в законслухняності, але й у правовій активності, в повному й ефективному використанні правових засобів у практичній діяльності, у прагненні в будь-якій справі затвердити правові начала як вищі цінності цивілізації.

Правова культура представляє собою стан накопичених правових цінностей нашого суспільства, тих особливостей права, юридичної техніки, які відносяться до духовної культури українського народу, до правового прогресу.

У цьому зв'язку необхідно відмітити, що правова культура, яка є частиною духовної культури нашого суспільства, має прикладну та практичну спрямованість, тобто вона знаходиться в одному ряду з культурою управління, культурою роботи, культурою сімейного побуту.

З наукової точки зору, можна виділити наступні елементи правової культури, які характеризуються: станом правосвідомості в суспільстві; станом законності; юрисдикцією законодавства (зміст та форми); результативністю практичної роботи в області права.

У цьому контексті слід розглядати як виняткову необхідність високого рівня правової культури співробітників правоохоронних органів держави, діяльність яких реалізується у правовій сфері, на основі права та у порядку, передбаченому правом. Тому на етапі професійної підготовки (у відомчому вищому навчальному закладі системи МВС) важливо забезпечити формування у майбутніх правоохоронців правильних уявлень про норми і правила моральної поведінки, виховання внутрішньої потреби в їх дотриманні і виконанні. Слід підкреслити, що сьогодні спостерігається недостатня професійна компетентність працівників ОВС, низький рівень знань правових норм, звичаїв, традицій, нерідко допускаються порушення законності і моралі в діяльності і поведінці правоохоронців, що сприяє деформації їх духовного світу, призводить до правопорушень, а іноді і до вчинення ними злочинів. Тому набуває актуальності формування правової культури суспільства, насамперед тієї її частини, котра навчається у відомчих вищих навчальних закладах і готується поповнити лави правоохоронців держави.

Формування правової культури майбутніх правоохоронців великою мірою залежить від ефективності правового виховання, що забезпечується комплексом виховних, організаційних та інших заходів, які здійснюються у тісній єдності з практичною правоохоронною діяльністю.

Одним з напрямків удосконалення правоохоронної діяльності є підвищення професійної майстерності працівників ОВС, рівня їх правової культури. Важливою проблемою виступає питання щодо підвищення рівня розуміння працівниками ОВС сутності права та правозастосовчої діяльності.

Правозастосовча діяльність (державно-владна, оперативно-виконавча, підзаконна управлінська діяльність) спрямована на здійснення конкретних функцій по забезпеченню охорони громадського порядку, поділяється на дві форми правозастосування: оперативно-виконавче та юрисдикційне. ОВС здійснюють обидві форми правозастосування.

Оперативно-виконавче правозастосування пов'язано зі здійсненням виконавчо-розпорядчих функцій, в результаті чого приймаються вихідні правозастосовчі акти (рішення). Юрисдикційна правозастосовча діяльність виникає при необхідності відновити порушене право, а також при використанні примусу до учасників відповідних відносин. Акти юрисдикційного правозастосування є обов'язковими явищами та забезпечуються усіма необхідними засобами, які держава представляє правоохоронним органам, в тому числі, ОВС, тобто приймаються цілеспрямовані рішення на основі принципів законності. Для прийняття такого акту правозастосування відповідна посадова особа повинна володіти необхідними юридичними знаннями, високим рівнем правової культури, правосвідомості. Окрім того, правозастосовча діяльність працівників ОВС визначається тією соціальною середою, в якій функціонує правозастосовник.

Важливим світоглядним фактором зростання ролі права, правової культури є загальний зріст культури нашого суспільства. Правова культура суспільства в свою чергу формує професійну правову культуру працівників державного апарату, в тому числі, і працівників ОВС.

Зв'язок загальної та професійної правової культури є наступним:

- категорії, ідеї, принципи суспільної правової культури виступають в якості світоглядних засобів, за допомогою яких працівники ОВС пізнають правові норми, засвоюють їх вимоги та направляють свою професійну діяльність на точне та одноманітне застосування закону в процесі правоохоронної діяльності;

- суспільна правова культура формує соціальний престиж органів української міліції і тим самим характеризує зміст духовної атмосфери, в якій працівники ОВС виконують свої професійні функції.

Взагалі міліціонеру, щоб досягнути високого рівня ефективності роботи, необхідно чесно та неухильно виконувати вимоги закону й сумлінно ставитися до виконання професійних обов'язків. Для цього слід постійно підвищувати майстерність, намагатися оволодіти досягненнями теоретичної та практичної юриспруденції.

Виконання працівниками міліції завдань, спрямованих на підвищення рівня правової культури, має дуже важливе значення не лише для них самих, а й для суспільства, оскільки захист саме його членів є основним обов'язком ОВС.

Лесь Ірина Олександрівна, курсант групи ІПТ-06-1 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри теорії та історії держави і права ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Волошенюк О.В.*

ІСТОРИЧНІ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ

Значна кількість сучасних дослідників феномену права відмічають ключову роль правосвідомості у юридичній сфері права. Втім, наявна філософська та теоретико-правова література, присвячена питанням правосвідомості, демонструє відсутність однастайності визначення даної категорії. По мірі збільшення кількості робіт виявляються нові проблеми, стають очевидними прогалини в розробках ряду загальних аспектів правосвідомості, виникає необхідність в уточненні положень, які здавалося б, є цілком очевидними. У зв'язку з цим дослідження поняття «правосвідомості» й сьогодні залишається актуальним.

В дореволюційній філософсько-правовій літературі також не існувало єдиного визначення правосвідомості. Частіше всього категорія правосвідомості мала прикладне, емпіричне, соціально чи психологічно опосередковане значення. Багато вчених (Б.О. Кистяківський, М.М. Ковалевський, М.М. Коркунов, С.А. Муромцев, Б.М. Чичерін, Г.Ф. Шершеневич та інш.) розуміли під правосвідомістю усвідомлену мотивацію учасника правовідносин своєї правомірної поведінки.

Деякі дослідники заперечували розумовий, раціональний характер правосвідомості, відмічаючи її сутність лише в почуттях, інтуїції. Так,

Р. Ієринг писав: «На питання що таке право, може нам дати відповідь не розум, а лише почуття; саме тому мова правильно іменує психологічне першоджерело будь-якого права правовим почуттям. Правосвідомість, правове переконання є абстракціями науки, які народу невідомі: сила права, цілковито як і сила кохання, ґрунтується на почутті; розум і розуміння не можуть замінити нестатку в почутті». Така позиція виглядає не зовсім вірною, оскільки правосвідомість – поняття більш широке і крім правових почуттів включає в себе й інші елементи.

Перша спроба розробки теорії правосвідомості була зроблена П.І. Новгородцевим в одній з його головних праць «Введение в философию права. Кризис современного правосознания» (1909р.). Автор зробив висновок про кризу правосвідомості як результат кризи (на філософсько-теоретичному і практичному рівнях) індивідуалізму і західноєвропейських теорій правової держави. І хоча Новгородцев не дав концептуального визначення правосвідомості, в його працях міститься розуміння цієї категорії як філософсько-правової дійсності.

Сучасні автори недостатньо займаються проблемами правосвідомості. Вважаючи, що правосвідомість – це «правильне уявлення про діючі правові норми, права і обов'язки особи, правомірність або неправомірність тієї чи іншої поведінки. Окрім знання законів вона включає усвідомлене ставлення особи до правової норми, вироблену звичку додержання вимог закону, правову культуру». До особи, яка володіє ідеальними характеристиками правосвідомості, можна застосувати положення «знає – розуміє – слідує». Очевидно, однак, що «така всезагальна, повністю правильна правосвідомість – це все ж лише ідеал, до якого безперечно слід прагнути, але який в абсолютному вигляді зустріти важко».

В сучасний період все ще можна зустріти визначення, де в поняття правосвідомості включають тільки ідеологічний фактор, виключаючи правову психологію. Наприклад, Філософський енциклопедичний словник містить таке визначення: «Правосвідомість – сукупність поглядів, ідей, що відображають ставлення людей, соціальних груп, класів до права, законності, правосуддя, їх уявлення про те, що є правомірним або неправомірним».

Правова свідомість – система почуттів, звичок, уявлень, поглядів, теорій, ідей суб'єктів права (носіїв правосвідомості), що відображають правову дійсність та оціночне ставлення до неї (до соціально-правових установок та ціннісних орієнтацій суспільства; до минулого, діючого та бажаного права) і виконуючих роль всезагального регулятора (саморегулятора) їх поведінки в юридично значимих ситуаціях.

Дане визначення відображає взаємозв'язок і співвідношення суспільної свідомості і правосвідомості (їх складових), ґносеологічних та соціологічних середовищ вивчення даного феномену, внутрішню організацію змісту правосвідомості (її структуру), зв'язок між її елементами, закономірності її формування і розвитку, і важливу соціальну роль.

Тим не менш, не дивлячись на зусилля представників ряду суспільних наук (філософії, теорії права, соціології, загальної і соціальної психології тощо), які в своїх роботах торкаються проблеми визначення поняття правосвідомості, через постійну динаміку цього явища ми повинні констатувати, що воно все ще залишається відкритим для дослідження.

Перепелиця Тетяна Сергіївна, курсант групи ІСД-07-2 ХНУВС
Науковий керівник: заступник начальника кафедри теорії та історії
держави і права ХНУВС, канд.юрид.наук Холод Ю.А.

ТЕОРЕТИЧНА КОНСТРУКЦІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Правова держава – як певна теорія та відповідна практика організації політичної влади та забезпечення прав і свобод людини – є одним із суттєвих досяг-

нень цивілізації. Її загальнолюдська цінність визначає сучасні установки, прагнення та зусилля щодо формування засад правової державності в Україні.

Ідея правової держави хвилювала розум передових людей завжди: і в стародавньому світі, і в середньовіччя, і в епоху Просвітництва й особливо в наш час. Зародки теорії правової держави у формі гуманістичної ідеї зустрічаються вже у мислителів стародавньої Греції, Риму, Китаю, Індії. Так, окремі ідеї, що виражають смисл правової держави, містяться у працях Платона, Аристотеля, Цицерона. Держава, за Цицероном, з точки зору його співвідношення з правом, є «сукупний (колективний та спільний) правовий устрій». Важливою, хоча деякою мірою і проміжною, віхою між античністю та Новим часом у розвитку державознавчих та правознавчих ідей, стала християнська історіософська концепція Нового Заповіту. Принциповим її досягненням став постулат упокорення державі не через острах, а за внутрішнім переконанням.

В історичному ракурсі виникнення формули «правової держави» пов'язано з гуманістичними ідеями епохи Відродження, розквітом школи природного права. Біля витоків нових державознавчих ідей стояли такі різні, але неординарні постаті як Н. Макіавеллі та Ж. Боден. У своїх працях вони обстоювали постулат рівності людей перед законом, що сприймалося як виклик середньовічній феодальній традиції, побудованій на жорсткій ієрархічній системі.

Подальший розвиток концепції правової держави пов'язаний з іменами цілою плеяди видатних мислителів та прогресивних діячів: Г. Гроція, Б. Спінози, Т. Гоббса, Д. Локка, Ш.Л. Монтеск'є, Д. Дидро, П. Гольбаха, Т. Джеферсона. З їх іменами пов'язана розробка декількох важливих ідей: природних прав людини, народного суверенітету, поділу влади.

Значні особливості мав генезис німецької доктрини «правової держави», яка на межі XVIII – XIX ст. спиралася на достатньо розповсюджені ідеї школи природного права та формулювалася, перш за все, як ідея пов'язаності держави правом, його основними, моральними засадами. Ідея «правової держави» була започаткована працями І. Канта та Г.В.Ф. Гегеля; її спеціальні юридико-правові розробки є у Альтузія, Пуффендорфа, Вольфа.

Засновник німецької класичної філософії І. Кант заклав підвалини сучасної концепції «правової держави» (хоча у Канта відсутній цей термін, але ідея правової держави виходить із всієї його концепції про право та державу). Держава, за Кантом, є об'єднання великої кількості людей, які підкоряються правовим законам. Держава, стверджує філософ, повинна будуватися на засадах взаємної відповідальності особистості та держави. Для іншого представника німецької класичної філософії Г.В.Ф. Гегеля правові закони та правова держава – це дійсність, тобто практична реалізованість розуму у певних формах буденного існування людей. Право, за Гегелем, є «царством реалізованої свободи, світ духу».

Історія вчень про правову державність – багатий арсенал ідей та концепцій, без знання яких неможлива серйозна сучасна теоретична розробка проблем правової держави.

Фомін Олександр Миколайович, курсант групи ІГБ-07-01 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри теорії держави та права ХНУВС
Загуменна Ю.О.

ІСТОРІЯ МІЛІЦІЇ У ПЕРШІ РОКИ СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ

За радянських часів міліція УСРР офіційно утворювалася згідно з Декретом Ради Народних Комісарів України «Про організацію міліції» від 5 лютого 1919 року. Документ передбачав «організацію на території республіки робітничо-селянської радянської міліції», роботу по організації якої було покладено на Народний комісаріат внутрішніх справ України. Декрет наголошував на те,

що міліція створювалась для охорони революційного порядку та особистої безпеки громадян, а також для боротьби з кримінальними злочинними елементами. У березні 1919 року НКВС України видав інструкцію щодо організації радянської робітничо-селянської міліції, яка встановлювала однаковий порядок застосування на місцях декрету Ради Народних Комісарів. Робітничо-селянська міліція розглядалась як «виконавчий орган робітничо-селянської центральної влади на місцях, що перебуває у безпосередньому віданні місцевих Рад та підпорядковується загальному керівництву Наркомвнусправ Української Республіки по підвідділу Управління радянської міліції».

Умови, за яких відбувалась організація міліції в Україні, були надто важкі, але попри всі труднощі, робота по створенню радянської міліції не припинялась. На початку 1919 року органи міліції було створено у Харкові, Полтаві, Сумах, Катеринославі, Києві; у березні - у Вінниці, Херсоні, Миколаєві; у квітні – в Одесі, трохи повільніше відбувалась робота по організації міліції у повітах.

Проголосивши головною метою захист інтересів трудящих, міліція з перших днів свого існування повела рішучу боротьбу з кримінальною злочинністю.

Сформовані з особового складу міліції загони нічим було озброїти та обмундирувати, на відміну від добре облаштованих бандитських формувань. Але за важких складних умов, особливо у перші роки після закінчення громадянської війни, все-таки міліція вела рішучу боротьбу з бандитизмом.

До кінця 1921 року майже всі значні банди в Україні були ліквідовані. Але замість банд озброєних гарматами та кулеметами, з'явилась велика кількість дрібних банд і груп грабіжників. Зі зміною характеру бандитизму змінювались і методи боротьби з ним. Замість операцій силами значних збройних з'єднань переважного значення набув карний розшук. Бандитів, які після вчинення злочину намагались сховатися, доводилось розшукувати, відловлювати.

Так у грудні 1921 року міліція 12-го району міста Харкова вдалось вийти на слід злочинців, які скоювали збройні напади на громадян з метою пограбування. Банда налічувала десь двадцять осіб. У ході операції було заарештовано майже п'ятнадцять осіб. Лише за одну ніч 9 грудня від цієї банди постраждало чисельна кількість громадян.

У першій половині 1922 року по Україні було зареєстровано 14725 випадків крадіжок, 3875 грабежів, 1452 вбивства, 529 випадків спекуляції мародерства тощо. Взагалі було зареєстровано 52969 заяв про скоєні злочини, з них органами міліції розкрито 26095, тобто майже 50%.

До кінця 1925 року з бандитизмом в Україні було практично покінчено. Проте окремі бандитські групи кримінально – грабіжницького характеру, ще залишалися у деяких регіонах республіки.

На всіх етапах своєї діяльності українська міліція вела нещадну боротьбу з розкраданням державної власності, спекуляцією, самогоноварінням, та іншими злочинами.

Співробітники міліції систематично влаштовували перевірки на вокзалах, у поїздах, під час яких затримували та арештовували спекулянтів, вилучали у них скуплені для перепродажу продукти. Здійснювали нагляд за власниками магазинів, які приховували товар з метою підвищення цін, проводили масові обшуки інших спекулянтів.

Боротьбу з самогоноварінням та пияцтвом робітники міліції організовували за допомогою різноманітних заходів: виявляли осередки самогоноваріння; проводили обшуки та рейди з вилученням самогону; дізнання у справах самогоноваріння; розкривали розкрадання спирту з державних сховищ і припиняли; незаконний продаж спирту та інших міцних напоїв; стежили за дотриманням правил торгівлі спиртними напоями.

На допомогу міліції у боротьбу з цим злом були мобілізовані трудящі.

У зверненні до населення, опублікованому 3 грудня 1922 року Головне управління міліції УРСР закликало усіх громадян на боротьбу з пияцтвом та самогоноварінням. «Лише шляхом дружньої і спільної роботи трудящегоо суспільства з міліцією це зло можна викоринити». Приділяючи виняткове значення діяльності мілі-

ції, громадські та адміністративні органи постійно піклувались про зміцнення її авторитету серед населення. Цьому сприяли спец заходи:

- висвітлення роботи міліції завдяки наглядній агітації та СМІ;
- виступи с доповідями на засіданнях, конференціях, з'їздах начальників міліції;
- шляхом шефства міліцейських частин над господарськими та виробничими

органами.

Зростанню авторитету міліції сприяла також постанова ВУЦВК від 29 листопада 1922 р. Щодо поширення на співробітників міліції права нагородження орденом Червоного Прапора та інші заходи.

Величезну роботу міліція республіки проводила по охороні громадського порядку та громадської безпеки, по боротьбі з посяганнями на життя та здоров'я, законні права та інтереси громадян.

У багатогранній діяльності міліції тих років також відводилось важливе місце боротьбі з дитячою безпритульністю, бездоглядністю та злочинністю серед неповнолітніх. Саме в ті роки був закладений фундамент, що забезпечував надалі можливість ліквідації цих негативних явищ.

Черкасов Микола Миколайович курсант групи ІГБ-07-4 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри теорії та історії держави і права ХНУВС Мураховська Т.Є.

ПРОБЛЕМИ РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

У наш час дуже гостро постає питання боротьби політичних сил за розподіл влади, що впливає на економічну, соціальну, політичну стабільність в державі. На сьогодні вкрай необхідно досліджувати форми державного правління в аспекті українських реалій, необхідно з'ясувати, якою повинна бути форма державного правління, щоб якнайкраще забезпечити вихід з політичної кризи, стрімкий подальший розвиток та процвітання нашої держави та об'єднати усе населення України задля світлого майбутнього.

Президентські республіки мають широкі повноваження, проте вони стикаються із значними труднощами під час виникнення своїх програм: вони знаходять мало підтримки для проведення їх у життя, а також не можуть справитися зі значними кризами та поступово встановлюють авторитарне управління. Парламентські системи у разі недисциплінованості партій стають непрацездатними. Отже, для нашої держави більш оптимальним вважається поєднання цих моделей – змішана республіка.

Парламентсько-президентська республіка, на нашу думку, – найкраща форма державного правління і для України, адже більшість країн Західної Європи мають таку форму державного правління. Така форма правління забезпечить утвердження демократичного принципу влади, який передбачає систему функціонування незалежних відповідних органів, що обмежують і врівноважують один одного, президентсько-парламентська форма державного правління більш схильна до авторитарного управління.

Серед пропозицій для подальшого виходу України з політичної кризи можна зазначити наступне: Президент, Голова Верховної Ради, Прем'єр-міністр України повинні чітко вказувати плани своїх дій, щомісяця звітувати перед Верховною Радою та українським народом про результати своєї роботи. Необхідно чітко визначити сутність нашої держави – слугувати інтересам суспільства, або бути засобом пригнічення нижчих класів вищими. Також необхідно зняти депутатську, президентську недоторканість та пільги. Необхідно, щоб вищі посадові особи в державі несли конституційну відповідальність, зокрема, за невиконання та погане виконання покладених обов'язків, що призвело до значного погіршення життя в країні, політичної, соціальної та економічної кризи Президент та Прем'єр-міністр України повинні подавати у відставку. Це забезпечить вихід з кризи та початок

плодотворної праці. Якщо парламент розпускається, то депутати повинні втрачати право бути обраними у майбутньому.

Більшість спірних питань необхідно вирішувати шляхом укладання і дотримання політичних угод, що створили б дієві механізми, які заповнили б прогалини Конституції та згодом перетворилися на неписану, проте ефективно функціонуючу систему взаємодії гілок влади. Міністрами КМ України повинні бути люди з відповідною вищою освітою та стажем роботи у даній сфері. Верховна Рада та народ України може висловити недовіру та невдоволення роботою Президента та Уряду, які повинні впродовж місяця виправити становище та недоліки або подати у відставку.

Потрібно створити орган, що буде контролювати діяльність Президента та уряду, порушувати справи у разі правопорушень та клопотати про невідповідність службовця займаній посаді. Орган повинен включати в себе: представників від областей, від партій, кращих працівників МВС та прокуратури, правозащитців.

У наш час дуже гостро постає проблема розподілу влади та створення сильної правлячої коаліції, яка змогла б сформувати уряд професіоналів, які б вивели Україну з політичної та економічної кризи. Криза показала, що старі методи управління та непрофесійні кадри вже не зможуть зробити Україну заможною, правовою, демократичною країною. Країні потрібен політичний лідер з командою професіоналів, який виконає описані вище задачі та забезпечить права і свободи громадян, гідні умови життя, демократичну, правову, соціальну державу, збільшить правосвідомість людей та гордість за героїчне минуле, культивуватиме патріотизм.

Шинкаренко Ганна Миколаївна, студент групи ПЗдср-07-1 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри теорії і історії права ННІПЕС ХНУВС, канд. іст. наук, доцент Головка Б.Г.*

НАЦІОНАЛЬНЕ ТА СОЦІАЛІСТИЧНЕ В НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ ІВАНА ФРАНКА

Останнім часом постать титана української суспільно-політичної думки якось непомітно відійшла у тінь. І даремно, оскільки спадщина І. Франка становить невіддільну цінність і ще далеко не вичерпана. Ми обрали тему «Національне та соціалістичне в науковій спадщині І. Франка», тому що хочемо дослідити таку направленість наукової діяльності Каменяра.

На жаль, його думки про соціалізм і марксизм залишаються дуже фрагментарними. Так, дослідник творчості І. Франка С. Возняк стверджував, що Каменяр виступав борцем за соціальне і національне визволення українського народу, який боровся за піднесення класової свідомості трудящих мас, пропагуючи серед них соціалістичні ідеї. В той же час П. Колесник зазначав: «І. Франко став виразником стихійних соціалістичних прагнень трудящої маси народу».

Задача нашої роботи – дізнатися, що з цього приводу нам говорить І. Франко, був він прибічником соціалізму чи націоналізму, проаналізувати та розглянути політичні погляди Великого Каменяра, адже він був людиною живою, із широким діапазоном громадських, наукових і політичних інтересів.

Що розумів І. Франко під словом «соціалізм» і яким змістом наповнював він це поняття?

Факт, що Каменяр до першого арешту читав К. Маркса або планував перекласти «Капітал» К. Маркса, ще не доводить Франкового «наближення до марксизму».

В своїй відомій збірці «Мій Ізмарагд» І. Франко назвав марксистську соціал-демократичну доктрину «фелігією, основу на догмах ненависті і класової боротьби». В статті «Соціалізм і соціал-демократизм» Каменяр критикує, ґрунтуючись на працях західноєвропейських дослідників розвитку соціалістичних ідей і соціалістичного руху, «науковий соціалізм» К. Маркса й Ф. Енгельса, показує абсурдність самого поняття «науковий соціалізм» і заперечує їхні теорії про «всевладність держави». І. Франко вважав, що соціал-демократизм «краде душі і відвертає їх від

праці на рідному ґрунті», коли самодержавний тиск є тиском фізичної сили. Якщо Каменяр і визнавав можливим «рух соціально-демократичний», то такий, який би «вимагав пробудити українську націю в Росії та здобути національні особливості». І. Франко стверджував, що «теоретичні гасла «вільності, рівності і братства» були наповнені змістом, повним суперечностей, обманів, бруду, егоїзму і фальші». Тому не можна говорити про те, що він був прибічником соціалістичних ідей К. Маркса та Ф. Енгельса.

Вивчаючи тему «І. Франко і націоналізм», зазначимо, що Каменяр працював для здобуття волі українському народові. Наголошуючи на тому, що кожна людина має право на окрему державність, він писав про необхідність, насамперед, усвідомити себе, як націю. І. Франко стверджував: «Народам, що позбавлені самостійного державного існування, підданим з різних сторін брутальним спробам викоринення, нема іншого шляху порятунку, як піднімати всі народні маси до національної і суспільної свідомості, а отже до боротьби за ніколи не старіючі права людини, політичні і національні». Він ставив завдання створити з величезної етнічної маси українського народу українську націю. І. Франко писав: «Ми мусимо серцем почувати свій ідеал національної самостійності, мусимо розумом усвідомлювати собі його, мусимо вживати всіх сил і засобів, щоб наближуватись до нього».

Таким чином, І. Франко боровся за національну справедливість для українського народу, за здобуття людських прав. Він не був прибічником соціалістичних ідей К. Маркса та Ф. Енгельса, тому що в їх інтерпретації соціалізм придушував особистість, породжував насильство та класову боротьбу.

Якимовський Леонід Леонідович, курсант групи ІСД-06-1 ХНУВС Науковий керівник: начальник кафедри теорії та історії держави і права ХНУВС, канд.юрід.наук, доцент Погрібний І.М.

КЛАСИФІКАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ

Погляди вчених на окремі питання науки теорії держави та права, як і все в світі зазнають змін. Дані зміни обов'язково слід враховувати студентам вищих навчальних закладів, які лише починають опановувати основи юридичної науки.

Категорія «юридичний факт» завжди була однією з базових в теорії держави та права. Тому для осмислення та вивчення юридичних фактів слід звернутися до фундаментальних засад теоретичної юриспруденції. Законодавство не містить загального визначення юридичного факту, а тому законодавець користується, як правило, казуальним способом нормативного визначення юридичного факту. Так, в одному випадку використовується поняття «факти, що мають юридичне значення» (ст.273 Цивільного процесуального кодексу України) і наводиться перелік справ про встановлення відповідних фактів, що мають юридичне значення для суду. В іншому випадку використовується поняття «підстави виникнення цивільних прав та обов'язків» (ст. 11 Цивільного кодексу України). Однак, з-поміж усіх цих тверджень, які містяться в різних нормативних актах, існує більш-менш стале визначення юридичного факту, яке дає фундаментальна юридична наука – теорія держави і права.

Узагальнено, юридичні факти – це такі фактичні життєві обставини, з якими право пов'язує виникнення, зміну чи припинення правовідносин. В юридичній науці й практиці під юридичними фактами розуміють конкретні соціальні обставини (події, стан, дії), що виникають згідно з нормами права, настання відповідних правових наслідків, які, закріплені в гіпотезах правових норм.

Поняття юридичного факту поєднує два суперечливих, але нерозривно пов'язаних елементи: це явище дійсності – подія або дія (матеріальний момент), що породжує в силу вказівки норм права відповідні правові наслідки (юридичний момент). Класифікація юридичних фактів є необхідним засобом вивчення

правовідносин, як пов'язаної з юридичним правовим явищем. У цій якості вона широко використовується в науці, практиці, у юридичній освіті.

Класифікацію юридичних фактів можна поділити на три взаємозалежних принципи:

За першим принципом – «вольовий» критерій, за яким всі юридичні факти поділяються на події, дії і стан. Дії – вчинки людини, акти державних органів тощо. Події – явища природи, виникнення і розвиток яких не залежить від волі та свідомості людини. Стани – складні юридичні факти, які характеризуються відносною стабільністю, тривалістю впливу на правовідносини, входженням (разом з іншими фактами) до фактичного складу правовідносин, реєстра цією в державних органах (знаходженням на військовій службі, в шлюбі, в родинних стосунках, в розшуку, в недієздатності, членство в громадській організації).

За другим принципом дії поділяються на правомірні та неправомірні. Перші відповідають імперативам юридичних норм, у них виражена правомірна поведінка. Неправомірні – суперечать розпорядженням, завдають шкоду інтересам особи, суспільства і держави. Значення цього розподілу полягає в тому, що воно охоплює дві певною мірою протилежні сфери правової дійсності. З одного боку – договори, дії, адміністративні акти, пов'язані з «нормальними» правовими відносинами, а з іншого боку – проступки, злочини, що викликають виникнення охоронних правовідносин.

Відповідно до третього принципу – правомірні дії поділяються на юридичні вчинки і юридичні акти. Вчинки викликають правові наслідки незалежно від того, усвідомлював чи не усвідомлював суб'єкт їх правове значення, бажав чи не бажав їх настання. Значна частина на правомірних діях породжується матеріально-предметною діяльністю людей (виробництвом і споживанням матеріальних благ, створенням творів літератури, мистецтва, відкриттів і винаходів). Юридичні акти – це дії, прямо спрямовані на досягнення правового результату. Проводячи юридичні акти, громадяни, державні органи і інші суб'єкти цілеспрямовано створюють, змінюють, припиняють правовідносини для себе або для інших суб'єктів. В свою чергу, дії підрозділяються на односторонні і багаторічні, позитивні і негативні, а правопорушення – на навмисні, необережні і випадкові. У числі дій особливо виділяють – юридичні факти-стани, результативні дії, юридичні факти-події, які розмежовуються на абсолютні і відносні. Юридичні факти-події можна класифікувати за різними ознаками: за походженням – природні (стихійні) і залежні у своєму походженні від людини; залежно від повторюваності події – унікальні і повторювальні (періодичні).

Оскільки діяльність людини і суспільства проходить в просторі і часі, часова протяжність є найважливішою характеристикою соціальних явищ і процесів. Ось чому строки – досить важлива складова при проведенні диференціації юридичних фактів.

Розглянуті класифікації юридичних фактів варто відмежовувати також від розподілу на правоутворюючі, правозмінюючі і правоприпиняючі. Головне завдання, що виконується юридичними фактами в правовому регулюванні, – забезпечення виникнення, зміни і припинення правовідносин.

Отже, вивчення класифікації юридичних фактів є запорукою підвищення рівня юридичної обізнаності студентів, що є складовою їх кваліфікаційної підготовки.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ТРУДОВОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС. ПРАВОВІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ЕКОЛОГІЧНЕ ТА АГРАРНЕ ПРАВО

Абламський Сергій Євгенійович, курсант групи ІКМ-05-12 ХНУВС Науковий керівник: викладач кафедри цивільного права та процесу ХНУВС Степаненко Т.В.

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Відповідно до ч. 2 ст. 11 Закону України «Про судоустрій України» судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання усіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, об'єднаннями громадян та іншими організаціями, громадянами та юридичними особами на всій території України. Не виконані добровільно, вони виконуються примусово в порядку, встановленому Законом України «Про виконавче провадження» від 22 квітня 1999 року. Примусове виконання рішень в Україні покладається на Державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України.

Виконання судового рішення – важлива ділянка правової практики, що відображає ефективність усього механізму правового регулювання й здатність права впливати на поведінку людини. Разом з тим, слід зазначити, що в Україні за офіційною статистикою щороку не виконується від 30 до 80 відсотків рішень судів. Близько 70 відсотків всіх звернень громадян України до Європейського суду з прав людини також обумовлені невиконанням судових рішень. Це означає, що права та законні інтереси мільйонів наших громадян так і залишаються нереалізованими. Нерідко буває, що, отримавши на руки позитивне рішення суду, людина роками чекає його виконання. Тому застосування державного примусу при виконанні судових рішень не втрачає свою актуальність, а навпаки, потребує вивчення та вдосконалення на законодавчому рівні.

На сьогодні відсоток рішень, що виконуються у добровільному порядку, незначний. Хоча статистика й не ведеться, проте основна маса рішень виконується саме в примусовому порядку за безпосередньої участі Державної виконавчої служби. При цьому методів впливу на недобросовісних боржників, що не виконують судові рішення, практично немає. Аналіз законодавства України свідчить, що боржник за невиконання рішення суду лише в окремих випадках може нести адміністративну і кримінальну відповідальність. Так, за 2006 рік до кримінальної відповідальності було притягнуто 33 особи, до адміністративної – 372 особи. І це при тому, що залишалися невиконаними понад 2 млн. 549 тис. виконавчих документів на суму понад 16 млрд. 645 млн. грн. Кримінальна відповідальність за ухилення від виконання рішення суду законом встановлена лише для посадових осіб. У зв'язку з цим фізична особа (громадянин), яка на даний час не є суб'єктом такої кримінальної відповідальності, ухиляючись від виконання рішення суду, залишається безкарною. У той же час досвід зарубіжних країн свідчить, що разом із кримінальною та адміністративною відповідальністю в цих країнах існує і цивільна (економічно-фінансова) відповідальність, що є суттєвим важелем, який впливає на стан виконання судових рішень. Боржникові соціально-економічно і фінансово не вигідно ухилятися від виконання судових рішень і мати проблеми із судом чи органом виконання судових рішень.

Практика свідчить, що з моменту ухвалення рішення до початку примусового виконання минає багато часу, що дає можливість боржникові розпорядитись майном за своїм бажанням і не в інтересах стягувача. Державний виконавець, здійснюючи в умовах чинного законодавства примусове виконання судового рішення,

не має жодної інформації про фінансово-матеріальний стан боржника, що в багатьох випадках значно ускладнює процес стягнення майна або взагалі робить стягнення неможливим.

Важливою проблемою, яку необхідно вирішити, є покращення статусу державних виконавців та органів державної виконавчої служби, ролі цих органів у системі органів виконавчої влади. На мій погляд, потребують удосконалення норми закону, якими встановлено правовий захист державних виконавців, соціальний захист працівників державної виконавчої служби, в тому числі їх матеріальне забезпечення.

Удосконалення потребують й інші аспекти виконавчого провадження, зокрема механізм контролю та нагляду за законністю виконавчого провадження, процедури накладання арешту на майно боржника, звільнення майна з-під арешту та звернення стягнення на заставлене майно боржника тощо. Врегулювання вищевказаних проблем шляхом внесення змін до відповідних нормативних актів, на мій погляд, дасть змогу суттєво вдосконалити механізм здійснення виконавчого провадження, що забезпечить належний рівень виконання судових рішень, сприятиме захисту прав і охоронюваних законом інтересів громадян та юридичних осіб у процесі виконавчого провадження, значному підвищенню ефективності діяльності державної виконавчої служби.

*Андронova Ірина Іванівна, студент групи ПЗдср-05-6 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННПЕС
ХНУВС Головка В.В.*

ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

В усі часи існувала категорія населення, яка потребувала особливої уваги та піклування – це діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування. За умов економічної нестабільності, зниження рівня життя, проблема соціального становища четвертої частини населення України – дітей, набуває особливої соціальної значимості.

В Україні з 90 тис. дітей, які втратили батьківську опіку, кожна десята – біологічна сирота. Решта 90%- це діти, які втратили батьківське піклування, хоча їх батьки є живими, та відмовились виконувати батьківські обов'язки. Тобто ці діти стали соціальними сиротами.

Закріпивши право дитини на життя і виховання в родині, Декларація про права дитини, затверджена Генеральною Асамблеєю ООН 20.11.1956 року, зобов'язала держави сторони забезпечувати це право щодо усіх дітей. Вказане право українським законодавством забезпечується у нормах різних галузей права, але жодна з норм чітко не проголошує дане право і не регулює.

Право дитини жити та виховуватися в сім'ї, означає перш за все її право жити у власній родині, і тільки у тому випадку, коли при якихось виключних обставинах батьки не мають змоги займатися вихованням власної дитини, вона за рішенням суду може бути передана на виховання іншим особам або до дитячих навчально-виховних установ.

Нині в Україні існує розгалужена система влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, що передбачає влаштування дітей як до сім'ї, так і до державних закладів. Метою цього є виховання позбавлених батьківської опіки дітей, захист їх особистих та майнових прав. На сьогодні в Україні існує три форми влаштування дітей:

1. Сімейна форма (усиновлення, опіка та піклування, фактичне виховання).
2. Інтернатна (влаштування дітей на виховання до державного закладу).
3. Квазі-сімейна (патронат, прийомна сім'я та інше).

Пріоритетною формою влаштування дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, є влаштування в сім'ю, та за умов нерозвиненості форм

опіки в Україні, досить велика кількість дітей потрапляють до інтернатів. Вони ж мають свої недоліки, викликані перш за все економічними проблемами в державі, які звичайно мають вплив і на стан інтернатних закладів. Найбільш ефективною формою влаштування дітей є все ж усиновлення. Та мають місце недопрацювання в самому законодавчому регулюванні, адже відсутні норми, які б чітко встановлювали контроль за утриманням і вихованням дітей в родинах усиновителів. Особові справи останніх зберігаються в судах за місцем винесення рішення про усиновлення, а контрольна функція покладена на органи опіки та піклування, які участі у винесенні рішення не приймали, а усиновитель переїздить з дитиною на проживання до іншого міста. Хто ж у цьому разі буде контролювати умови виховання та утримання дитини?

Однією із сімейних форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, яка майже за 12 років існування так і не набула бажаних масштабів, є утримання і виховання дітей у дитячих будинках сімейного типу. Та досвід їх функціонування свідчить про недостатність правового регулювання цієї сфери.

Створення альтернативних форм сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, забезпечить можливість виконання вимоги міжнародних документів щодо забезпечення прав дитини, в тому числі – зростати в сімейному оточенні, в атмосфері щастя, любові. Але правова регламентація існуючих нині форм сімейного виховання розглядуваної категорії дітей, нині є недосконалою та потребує перегляду і доповнень. Звичайно, ні прийомна сім'я, ні усиновлення, ні інтернат, не зможуть замінити дитині любов власних батьків, та все ж в якійсь мірі дадуть змогу забезпечити їх належним вихованням, турботою, захистом їх особистих та майнових прав.

Божко Юлія Миколаївна, курсант групи ІСД-5-1 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри господарського та фінансового права ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Чапичадзе Я.О.*

ПРИПИНЕННЯ УЧАСТІ В ТОВАРИСТВІ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ШЛЯХОМ ВИХОДУ З ТОВАРИСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ

Участь в товаристві з обмеженою відповідальністю (ТОВ), що виникає з моменту придбання частки в статутному капіталі, є триваючою, та строк її існування, як правило, завідомо не визначений (крім випадків створення ТОВ на певний строк). В той же час ця участь не є вічною. Припинитися участь в ТОВ може за різних обставин. До таких можна віднести ліквідацію товариства, звернення стягнення на частку учасника за вимогою кредитора, відчуження частки, невиклату частки учасника в обумовлений статутом строк і ряд ін. випадків. В нашому випадку мова піде про одну із самих спірних підстав припинення участі – добровільний вихід з товариства.

Учасник ТОВ має право на вихід з товариства, яке закріплене в п.в) ч.1 ст.10 ЗУ «Про господарські товариства» та ч.1 ст.148 ЦК України. Заключається воно в тому, що учасник ТОВ має право вийти з товариства, повідомивши товариство про свій вихід не пізніше ніж за три місяці до виходу, якщо ін. строк не встановлений статутом. Учасник ТОВ має право в будь-який момент подати заяву про вихід, проте вважається таким, що вийшов з товариства з моменту внесення відповідних змін до установчого документу та реєстрації цих змін у відповідності до закону. Саме право на вихід є немайновим, проте такий вихід породжує майнові наслідки, а саме: з моменту виходу з товариства колишній член отримує право на одержання дійсної вартості своєї частки.

В літературі критично оцінюється можливість вільного виходу з товариства. Зазначається, що в результаті використання учасником даного права «товариство може втратити суттєву частину своїх активів, що доволі негативно не тільки для

нього самого, а й для його кредиторів», хоча кредитори мають право вимагати дострокового припинення або виконання відповідних зобов'язань товариства та відшкодування їм збитків. Саме можливість в будь-який момент вийти з товариства та потребувати виплату вартості частки дає підставу для характеристики ТОВ як товариства з перемінним капіталом. Ця «перемінність», змінність капіталів є головною негативною особливістю, так як повинна визивати насторогу у кредиторів. Адаже товариство не може будувати довгострокових інвестиційних проєктів, завжди підлягаючи ризику пред'явлення ким-небудь із учасників вимоги про вихід.

При виході з товариства учасник набуває право витребувати виплати дійсної вартості його частки, яка вираховується як вартість чистих активів товариства, що приходить на частку учасника. Норми закону в частині розрахунку та виплати частки не досить точні. Так, з закону не зрозуміло, на який момент вираховується вартість чистих активів – на дату подання заяви про вихід, на момент закінчення фінансового року чи на момент виплати. Судова практика йде по шляху вирахування дійсної вартості частки за рік, у якому подано заяву про вихід, при цьому зміна номінальної вартості та відсоткового співвідношення часток, яке виникло після дати подачі заяви, не враховується. Це призводить до того, що збільшення статутного капіталу за рахунок вкладів інших учасників приведе до збільшення дійсної вартості частки учасника, але не до зменшення номінального розміру частки. Так як правовідносини участі припиняються між учасником і товариством в момент внесення змін до статуту та Єдиного державного реєстру, то й дійсна вартість частки, на мою думку, повинна вираховуватися саме на момент внесення відповідних змін. Проте на практиці дійсна вартість частки вираховується на момент подання заяви. Ось вам ще одна проблема, яка пов'язана з виходом учасника ТОВ зі свого товариства. Наступне збільшення чи зменшення розміру чистих активів не повинно тягнути зміни належної виплати учаснику суми.

Підводячи підсумок, зазначу, що ЗУ «Про господарські товариства» потребує доповнень в наступному:

- вимога обов'язкової письмової форми заяви про вихід з товариства під страхом недійсності такої заяви;
- чітке зазначення дати, станом на яку визначається дійсна вартість частки.

Борозенний Іван Олександрович, курсант групи ІСД-06-2 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри цивільного права та процесу ХНУВС*
канд.юрید.наук Москалюк В.Ю.

ОХОРОНА ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Сьогодні людина живе в суспільстві, життєдіяльність якого просто не можливо уявити без повного та всебічного забезпечення інформацією. Куди не поглянь – усюди інформаційні технології охоплюють усі сфери життя суспільства: радіо, телебачення, телефонний зв'язок, Інтернет. І саме Інтернет все більше і більше проникає у всі сфери людського побуту та суспільного життя країн світу. Оскільки мережа Інтернет досягла значного розвитку і значення для життя суспільства, зараз і виникає необхідність створення ефективних механізмів правового регулювання Інтернет-відносин, а також створення нормативної бази, яка б могла ефективно захищати особисті немайнові права користувачів Інтернету.

Особисті немайнові права фізичної особи – це суб'єктивні права щодо результатів інтелектуальної діяльності чи нематеріальних благ, які належать кожній фізичній особі від народження чи по закону усе її життя, не несуть в собі економічного змісту та тісно пов'язані з фізичною особою. Способами захисту особистих немайнових прав відповідно до чинного законодавства є: припинення діянь, які порушують особисте немайнове право; відновлення порушеного немайнового права; відшкодування шкоди, спричиненої порушенням особистого немайнового права.

На сьогоднішній день вже багато людей потерпають від порушення їхніх особистих немайнових прав в мережі Інтернет, і лише у виключних випадках, коли вдається визначити і знайти особу, яка порушила особисті немайнові права даної фізичної особи, цього порушника можна притягти до відповідальності. І на сьогоднішній день ця проблема все гучніше і гучніше про себе заявляє, адже одна справа зробити компрометуючу фотографію сусіда, та розклеїти її у межах кварталу, а потім так же легко ці фотографії позивати, та зовсім інша справа розмістити цю фотографію на якійсь Інтернет-сторінці, а вже звідти вилучити ці фотографії буде майже неможливо.

На жаль, у нашій країні не створено такого правового механізму, який би ефективно захищав особисті немайнові права фізичних осіб в мережі Інтернет. Взагалі, при спробі захистити свої чи навпаки, не порушити особисті немайнові права інших осіб, постають дві великі проблеми. По-перше, користувачі Інтернету, різноманітні Інтернет-сайти та сервери на яких зберігається інформація – дуже часто знаходяться у різних країнах, чи навіть у різних частинах світу, чи на різних континентах! А як же у такому випадку застосовувати (навіть якщо вони і є) закони, які регламентують відносини у мережі Інтернет? Це дуже складне завдання навіть не для однієї, а для усіх країн світу, бо вирішення цієї задачі вимагає або укладення багатьох різноманітних договорів між усіма країнами, між якими існує і діє мережа Інтернет, або створення загальних для усіх світових держав кодексів, статутів та законів, які б однаково для усіх країн світу здійснювали правове регулювання Інтернет-відносин.

По-друге, в Україні відсутня нормативна база для регулювання Інтернет-відносин. Найближчим за змістом і за сферою регулювання нормативний акт, який діє на території України – це Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 року. Він регулює усі аспекти діяльності друкованих засобів масової інформації. Але чинним законодавством Інтернет не віднесений до списку засобів масової інформації, і тому ані цей закон, ані будь-який інший до Інтернету ніякого відношення не має, і звісно регулювати Інтернет-відносини не здатен. Єдиним виключенням з правила можуть бути Інтернет-публікації друкованих видань, таких як журнали, газети, випуски новин, та, рідше, записи радіопередач, і лише в тому разі, коли в цих публікаціях міститься недостовірна інформація, яка може бути спростована згідно з рішенням суду.

Воропай Євген Сергійович, курсант групи ІСД-04-2 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри господарського та фінансового права ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Чапичадзе Я.О.*

ПРОБЛЕМИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА ПАТЕНТУВАННЯ ІГОРНОГО БІЗНЕСУ

Оцінюючи сучасний стан законодавства в сфері ігрного бізнесу необхідно констатувати, що ця частина правової системи держави практично повністю складається з колізій, протиріч та прогалин.

Юридичні особи, незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, а також фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності для здійснення окремих видів господарської діяльності повинні отримати спеціальний дозвіл (ліцензію). Ліцензуванню підлягають організації та тоталізаторів, ігорних закладів, випуск і проведення лотерей, організація діяльності з проведення азартних ігор.

Органом ліцензування з організації діяльності з проведення азартних ігор є Міністерство фінансів України.

Організація і склад тоталізаторів, ігорних закладів як вид господарської діяльності не містить організацію діяльності з проведення азартних ігор, оскільки в останньому випадку річ йде про власне проведення азартних ігор, а по-перше, про організацію та зміст окремих приміщень або споруд, в яких проводяться такі ігри.

Іншими словами, вони є окремими видами господарської діяльності, для здійснення яких необхідно отримати ліцензію в конкретних органах ліцензування.

Таким чином, на Україні складається парадоксальна ситуація, коли на один і той же вид діяльності видаються два види ліцензії:

1. на створення та утримання ігорних закладів;
2. на організацію діяльності по проведенню азартних ігор.

Доречі в першому випадку ліцензію видають обласні адміністрації, а в другому - Міністерство фінансів України.

Дана ситуація може привести до того, що володілець раніше виданих ліцензій на створення та утримання ігорного закладу зможуть продовжити свою роботу, не отримуючи нову дорогоцінну ліцензію.

Одним з видів презумптивного патенту. В частині, визначає порядок патентування діяльності з надання послуг в сфері ігорного бізнесу, які здійснюються суб'єкти підприємницької діяльності.

Торговий патент – це державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта підприємницької діяльності або його структурного підрозділу, які займаються окремими видами підприємницької діяльності.

Патентування ігорного бізнесу має деякі особливості. Казино, інші ігорні місця повинні займати окреме приміщення або будівлю та мають ігорний зал для відвідувачів. Не дозволяється надавати послуги за межами відведених для цього приміщення або будівлі, а також в приміщеннях, не мають ігорного залу для відвідувачів. У випадках якщо суб'єкт підприємницької діяльності має структурний підрозділ, торговий патент отримується для кожного структурного підрозділу.

Торговий патент на здійснення операцій з надання послуг в сфері ігорного бізнесу повинен бути виданий на кожне ігорне місце. В цьому і полягає основна відмінність патентування цього виду діяльності від патентування інших. Торговий патент на проведення операцій з надання послуг в сфері ігорного бізнесу не дає права на здійснення видів діяльності.

Таким чином я хочу запропонувати спростити порядок ліцензування та патентування ігорного бізнесу – це надасть можливість більшого отримання ліцензії та патенту для зайняття ігорного бізнесу, як виду підприємницької діяльності.

Ганжа Андрій Олександрович, курсант групи ІСД-04-3 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри господарського та фінансового права ХНУВС, канд.юрід.наук, доцент Чанічадзе Я.О.*

РЕЙДЕРСТВО ЯК ПРОБЛЕМА КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН

Рейдерство (поглинання чи захоплення одного суб'єкта господарювання або його власності іншим) – відносно нове явище, яке з'явилося в Україні в сфері корпоративних відносин. Так, щорічний обсяг поглинань в Україні, без врахування приватизації, складає приблизно 3 млрд. дол. США, частка поглинань у цьому показнику – 60-70%. І досить значна частина цих поглинань відбувається за допомогою рейдерства. За оцінками представників Українського союзу промисловців і підприємців, в Україні сьогодні нараховується більше 50 рейдерських компаній, які успішно функціонують. За 2 останні роки більше 2000 підприємств стали об'єктами рейдерських атак. Саме ці цифри вказують на актуальність дослідження даної проблематики.

Слід зазначити, що протистояння рейдерству ускладнюється безліччю факторів. Річ у тім, що воно має різні форми, різні методи – залежно від сфери бізнесу, величини об'єкту захоплення тощо. Тобто обсяг відносин, що потребують врегулювання, досить значний, а в деяких випадках врегулювання потребує індивідуального підходу. Та все ж таки, проаналізувавши схеми та методи рейдерських атак, постає можливість запропонувати ряд способів боротьби з даним явищем.

Одним із шляхів вирішення проблеми є вдосконалення існуючого корпоративного законодавства, а також прийняття Закону про боротьбу з рейдерством. Необхідно також посилити контроль за судовою гілкою влади, оскільки відомо, що основним юридичним інструментом недружного поглинання є:

- ухвали судів про застосування заходів із забезпечення позовів, якими для сторони корпоративного конфлікту або іншої особи можуть застосовуватися заборони на відчуження активів і корпоративних прав, арешти банківських рахунків і рахунків у цінних паперах;
- судові позови, подані з метою витребувати за допомогою суду певну інформацію від товариства, його учасників, реєстратора чи інших осіб;
- судові рішення про визнання недійсними рішень загальних зборів та інших рішень органів управління товариства;
- судові рішення спрямовані на легітимізацію тих або інших рішень органів управління товариства або органів державної влади.

Поки що юридичні особи самостійно можуть протистояти рейдерству використовуючи такі методи, як періодичне проведення юридичних фінансових і податкових перевірок факторів ризику, визначення єдиної антикризової стратегії, оптимізація структури управління, проведення моніторингу заборгованості, залучення дружнього стратегічного інвестора, концентрація активів у «захищеній» компанії.

Дієвим способом захисту від рейдерства є обтяження майна підприємств, що ускладнює захоплення і зменшує привабливість об'єкту шляхом зниження ліквідності нерухомості. Найбільш поширеними видами обтяжень в цілях захисту майна є довірче управління, застава, і оренда, які є ускладнюючими умовами для власника при здійсненні своїх прав, тому стають палицями в колесах для рейдерів. При цьому обтяжувати свою власність в цілях захисту необхідно тільки за допомогою дружньої компанії, інакше сенсу в такому захисті немає. Важливою превентивною мірою є і ретельне вивчення свого персоналу в цілях виключення витоку критично важливої інформації або прямої зради, а також збір інформації про потенційних замовників рейдерських нападів.

Підводячи підсумок, хотілося б зазначити, що, нажаль, на сьогоднішній день держава майже не переймається проблемою рейдерства. Навпаки, досить часто можна спостерігати спробу лобіювання «сірих» законопроектів з боку парламентаріїв, які вбачають в цьому тільки власний корисливий інтерес та інтерес великого бізнесу. Тому держава досить часто стає активним учасником рейдерських протистоянь. І поступово із сфери перерозподілу приватної власності методи роботи переходять та укріплюються в держуправлінні.

Голуб Дар'я Павлівна, курсант групи ІСД-06-7 ХНУВС

*Науковий керівник: начальник кафедри цивільного права та процесу ХНУВС,
канд. юрид. наук, доцент Кройтор В.А.*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ БАТЬКІВСТВА В ПОРЯДКУ ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Справи про встановлення батьківства підвідомчі суду. Судовий порядок застосовується тоді, коли по відношенню до позашлюбної дитини відсутнє офіційне визнання батьківства. Діюче сімейне законодавство передбачає в цих випадках два порядку встановлення батьківства: в порядку позовного та окремого провадження. Суддя повинен відмовити в прийнятті позовної заяви про встановлення батьківства, якщо в актовому запису про народження дитини батьком названа певна особа. СК України допускає можливість оспорування батьківства особою, яка записана батьком дитини (ст. 136).

Позов про встановлення батьківства може бути пред'явлено як за місцем проживання відповідача, так і за місцем проживання позивача (ст. 110 ЦПК України). Од-

ночасно з позовом про встановлення батьківства позивач може пред'явити вимоги про стягнення аліментів на дитину.

Подана позовна заява про встановлення батьківства повинна відповідати вимогам ст. 119 ЦПК України. Згідно ст.128 СК України підставою для визнання батьківства є будь-які відомості, що засвідчують походження дитини від певної особи, зібрані відповідно до ЦПК України.

Позов про визнання батьківства може бути пред'явлений матір'ю, опікуном, піклувальником дитини, особою, яка утримує та виховує дитину, а також самою дитиною, яка досягла повноліття. Позов про визнання батьківства може бути пред'явлений особою, яка вважає себе батьком дитини.

Позивачем у цих справах виступає дитина. Хто б не пред'являв позов в інтересах дитини, суд постановляє рішення, яким підтверджує правовідносини тільки між двома конкретними суб'єктами цього відношення, – дитиною та його батьком. Відповідачем може бути тільки дитина, оскільки суд вирішує питання про наявність чи відсутність правовідносин між батьком та дитиною.

Розгляд справ про встановлення батьківства відбувається за загальними правилами позовного провадження. Разом з тим для справ даної категорії характерні окремі процесуальні особливості і в першу чергу вони пов'язані з дослідженням доказів і встановленням з їх допомогою наявності чи відсутності обставин, які мають суттєве значення для справи. У сучасних умовах основним доказом батьківства буде висновок судово-генетичної експертизи. Суди вирішують питання про призначення експертиз згідно з вимогами цивільного процесуального законодавства. У 1990 році Інститутом молекулярної біології АН СРСР розроблений та впроваджений на практиці метод, названий методом генної ідентифікації. З 1993 року цей метод запроваджений при проведенні експертиз. Суть даного методу полягає в тому, що він безперечно дозволяє зробити висновок про походження дитини від батька.

В справах про встановлення батьківства як і в інших позовних справах можливо визнання позову чи відмова від позову. Зовсім інакше вирішується питання про можливість мирової угоди сторін. Як відомо під мировою угодою розуміється угода сторін, яка направлена на взаємні поступки в своїх правах. Проте, коли мова йде про такі правовідносини, коли умови виконання їх, а також зміст прав і обов'язків учасників цих правовідносин визначаються імперативними нормами закону, які не допускають можливості відступу від умов, встановлених в законі, то тоді сторонам не надається право - змінювати зміст обов'язків на свій розсуд. Так мирові угоди є не правомірними по відношенню до вказаних обов'язків, що чітко регламентовані законом, а по цих справах мирового угода не може мати місця.

Особливістю судових рішень по цих справах полягає в тому, що резолютивна частина рішення повинна містити відомості, необхідні для реєстрації акту про встановлення батьківства в органах рагсу. На підставі рішення суду про встановлення батьківства органи рагсу повинні зробити відповідну реєстрацію з внесенням запису про батька в свідоцтво про народження дитини.

Гришко Лілія Миколаївна, студент групи ПЗдб-07-3 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри правових основ підприємницької діяльності ННІПЕС ХНУВС Сядристий А.О.*

ПРАВО АКЦІОНЕРІВ НА ІНФОРМАЦІЮ

Інформація набуває все більшого значення у розвитку господарської діяльності кожного з її суб'єктів. Отримавши відповідну інформацію, акціонери, зокрема, мають можливість визначитись із механізмом реалізації та захисту своїх прав та законних інтересів. Інформаційна політика акціонерного товариства (далі – АТ) має бути спрямована на повну реалізацію прав акціонерів на одержання інформації, забезпечити вільний та необтяжливий доступ до такої інформації, а також на захист конфіденційної інформації про АТ.

Право акціонерів одержувати інформацію про діяльність товариства передбачено ст. 10 Закону України «Про господарські товариства». Таким чином, АТ зобов'язане надавати дану інформацію. Порядок надання інформації та її обсяг мають визначатися статутом АТ, або окремим положенням. В зв'язку з нехтуванням вищевказаного акціонер змушений в судовому порядку зобов'язувати АТ надавати інформацію про діяльність товариства, оскільки, якщо локальними документами не передбачений порядок надання інформації, її отримання ускладнюється (наприклад, мав місце випадок відмови у наданні копії статуту, протоколів зборів, внутрішніх документів керівних органів, фінансових звітів та балансу акціонеру, який володів 48% акцій АТ).

Не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність товариства є обов'язком учасника.

Висловлюється позиція щодо обмеженого права акціонера на отримання інформації, оскільки, окрім інтересів акціонера, існують і економічні інтереси АТ, які теж потребують охорони, а комерційна таємниця - один із засобів такої охорони. Вона дає змогу зберегти перевагу на ринку, захиститися від конкурентів, у тому числі від недобросовісної конкуренції.

Таким чином, АТ має право самостійно визначати які відомості віднести до комерційної таємниці, вказавши про це в статуті. Оскільки комерційна інформація є об'єктом інтелектуальної власності, то відповідно АТ має виключні майнові права на її використання, виключне право дозволяти використання, перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню або використанню (ст. 506 Цивільного кодексу України). Тому не виключено, що АТ як власник виключних прав може обмежити право акціонера на інформацію, заборонивши ознайомлюватися з відомостями віднесеними до комерційної таємниці.

В свою чергу, при порушенні даного права, акціонер відповідно до ст. 200 Цивільного кодексу України може вимагати усунення порушень його права та відшкодування майнової і моральної шкоди, завданої такими правопорушеннями. Виходячи з цього не слід визначати інформацію, яка відповідно до законодавства, має надаватися акціонерам, як комерційну таємницю.

***Грищенко Юлія Юрійівна**, студент 2 курсу СФ ХНУВС*

*Науковий керівник: ст. викладач кафедри юридичних дисциплін СФ ХНУВС
Горобець Н.О.*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ ПАЦІЄНТА ЗА ОГОВОРОМ ПРО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

В останні десятиліття правам пацієнта приділяється значна увага. Це зумовлено відсутністю законодавчого визначення терміну «права пацієнта», а також необхідністю розширити їх перелік з урахуванням міжнародно-правових стандартів, насамперед декларацій міжнародних медичних організацій.

Першою державою у світі, де був прийнятий закон про статус пацієнта та його права, є Фінляндія (1992 р.). У 1998 р. у Німеччині була прийнята Хартія пацієнтів, заснована на рішеннях, винесених судами. В Україні особа, якій надається медична допомога, наділена певними правами, що випливають з Конституції України, Цивільного кодексу України, Основ законодавства про охорону здоров'я та інших нормативно-правових актів. Крім того був підготовлений проект Закону України «Про права пацієнта».

Статтею 5 проекту Закону України «Про права пацієнта» передбачаються такі права пацієнтів: право на рівний і справедливий доступ до медичної допомоги; право на безпеку й якість медичної допомоги; право на фізичну і психічну цілісність і недоторканність; право на одержання медичної інформації, що стосується особисто пацієнта; право на вибір і відмову від медичного втручання; право на

конфіденційність; право на дотримання норм медичної етики стосовно пацієнта; право на подання скарги та захист своїх прав.

Перелічені права пацієнтів на сьогодні в тому чи іншому контексті закріплені в чинному законодавстві України. Новим серед них є право пацієнта на дотримання норм медичної етики у лікувальній практиці з використання досягнень з біомедицини. Сутність його полягає в тому, що медичні працівники мають етичний обов'язок і професійні зобов'язання діяти в інтересах пацієнта у будь-який час.

При наданні лікарем медичної допомоги у пацієнта виникають певні права й обов'язки:

- права й обов'язки, які є основою правовідносин. Перш за все, це право на отримання кваліфікованої медичної допомоги й обов'язок медичного закладу надати таку допомогу;
- специфічні права й обов'язки, закріплені спеціальним законодавством за деякими категоріями осіб;
- додаткові права й обов'язки.

Отже, згідно з чинним законодавством пацієнт володіє великим комплексом прав та несе певні обов'язки. Проте стан їх правового регулювання ще незадовільний. Немає єдиного нормативного акта, який би охоплював всі права й обов'язки пацієнта.

*Далоглянян Бабкен Араратович, студент групи 27 ХЮІ ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри цивільного та екологічного права ХЮІ ХНУВС Риженко І.М.*

ПРАВОВА ПРИРОДА ОБІЦЯНКИ ВІНАГОРОДИ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЗА НАДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ

Особам, які надають допомогу оперативним підрозділам ОВС, можуть виплачуватися грошові винагороди, якщо їхні дії сприяють підготовці і проведенню оперативно-розшукових заходів.

Відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (ст. 8) оперативні підрозділи мають право отримувати від юридичних та фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, які готуються або вчинені, та загрозу безпеці суспільства і держави; про осіб, які готують або вчинили злочин; про осіб, які переховуються від органів розслідування, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання; безвісно відсутніх; про розвідувально-підривною діяльність спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб проти України; про реальну загрозу життю, здоров'ю, житлу, майну працівників суду і правоохоронних органів у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також особам, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членам їх сімей та близьким родичам, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя; співробітників розвідувальних органів України у зв'язку із службовою діяльністю цих осіб, їх близьких родичів, а також осіб, які конфіденційно співробітничали або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей з метою належного здійснення розвідувальної діяльності.

Ці питання регулюються і цивільно-правовими нормами (ст.ст. 1144-1149 ЦК).

У разі публічної співіщення публічної обіцянки винагороди (через ЗМІ або іншим чином невизначеному колу осіб) мають бути зазначені завдання, строк та місце його виконання, форма та розмір винагороди.

Органи внутрішніх справ зобов'язані виплатити винагороду особі, яка першою цю інформацію надала (наприклад, повідомлення про місцезнаходження злочинця). Якщо в оголошенні вказується, наприклад, про те, що буде цікава будь-яка інформація про особу, обставини злочину тощо, то на винагороду має право прете-

ндувати кожен, хто надав інформацію, якої до нього не було надано оперативному підрозділу.

У даних публічних обіцянках зазвичай не встановлені строки та терміни. Якщо строк не встановлений, то обіцянка дійсна на час об'єктивної зацікавленості у інформації.

Орган, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, має право публічно відмінити дану обіцянку. У випадку, коли особа понесла реальних втрат у зв'язку з виконанням завдання, які відповідали його суті, вони повинні бути відшкодовані.

У випадку невиконання обов'язку виплатити винагороду за надану інформацію, спір може бути розглянутий у порядку позовного провадження відповідно до положень Цивільного процесуального кодексу України.

Данілов Владислав Олександрович, курсант групи ІКМ-06-11 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри цивільного права та процесу,
канд.юрид.наук Шишка О.Р.

АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА МУЗИЧНИЙ ТВІР

1. Музичний твір – твір з текстом або без тексту, сприйняття якого можливе через будь-які форми звукового виразу.

2. Поняття «музичний твір» слід розглядати у вузькому та широкому сенсі. У вузькому сенсі – твір, що має внутрішню завершеність і мотивовану ціль, виражену за допомогою звуків. У широкому сенсі під музичним твором слід розуміти категорію музичної естетики, що позначає обмежений історичними і культурними рамками результат композиторської діяльності, виражений за допомогою фіксації запису звуків, за яким стоїть автор цього твору.

3. Музичний твір (оригінальний) повинен складатися з трьох елементів – мелодії, гармонії та ритму.

4. Похідний музичний твір – твір звуку і звукосполучення, якого не містять всі елементи оригінального музичного твору.

5. Об'єктами музичного твору є різні способи виразу і використання музичного твору. Це можуть бути ноти або фонограми відтворення, виконання, передача по радіо або телебаченню, інші форми публічного відтворення, аранжування, використання як у вигляді фону чи як частину твору, при цьому це незалежно від жанру, художнього рівня, теми і композиції. Необхідно відмітити, що не кожний твір є об'єктом авторського права, оскільки він повинен мати встановлені законом ознаки, а саме – творчий характер, об'єктивну форму виразу та оригінальність у своїй подобі.

6. Суб'єктами музичного твору є автори твору, їх спадкоємці і особи, яким автор або його спадкоємці передали свої авторські майнові права. Їх прийнято розділяти на дві групи. Перші – це перш за все творці інтелектуальної власності. Ними можуть бути тільки люди, які завдяки своїй творчій діяльності створили інтелектуальну власність. Другу групу складають як фізичні так і юридичні особи які самі не створювали, але вони стали суб'єктами цього права згідно із законом або за договором. Суб'єктом музичного твору може бути і держава в особі її органу.

7. Для того, щоб автором твору вважалась певна особа, що створила музичний твір, вона повинна продемонструвати, що витратила необхідні зусилля, а саме - майстерність, працю та думки (тобто повинен бути дотриманий критерій оригінальності) при створенні твору.

8. До особистих не майнових прав автора музичного твору можна віднести наступне: - право на визнання людини творцем музичного твору; - право протистояти будь-якому посяганням на право інтелектуальної власності, яке може заподіяти шкоду честі і репутації творця музичного твору; - вимагати вказівки свого імені у зв'язку з використанням твору, якщо це можливо; - заборона на вказівку свого імені у зв'язку з використанням твору; - обирати і використовувати псевдонім у зв'язку

з використанням автора музичного твору; - право на недоторканність музичного твору. Відмінною особливістю цих прав є те, що вони не можуть бути передані іншим особам.

9. До майнових права автора на музичні твори відносяться: - право на використання музичного твору; - виключне право дозволяти використання музичного твору; - право протистояти неправомірному використанню музичного твору, у тому числі і забороняти таке використання. Закон передбачає використання твору, що має на увазі всі можливі, законні правочини з ним по реалізації його особливостей, функцій, властивостей і інших якостей, що здатні передати користь від результатів певних дій над ним. Ці права можуть передаватися як згідно із законом, так і за договором. Згідно із законом вони передаються правом слідування. Ці права можуть передаватися за договором. Передача прав за договором бувають двох видів: 1. Авторський договір про передачу виключних прав на використання твору. В умовах такого договору указується спосіб використання, встановлюється територія використання цього твору і надає цій особі право вирішувати або забороняти подібне використання твору іншим особам. 2. Авторський договір про передачу виключних прав на використання твору. В умовах даного договору не передбачається надання прав чи дозволу на використання даного твору іншим особам.

Дейнека Катерина Іванівна, курсант групи ІГБ-06-2 ХНУВС

*Науковий керівник: викладач кафедри цивільного права та процесу ХНУВС,
канд.юрид.наук Д'ячкова Н.А.*

ОСОБЛИВОСТІ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

1. Відносини, які складають предмет сімейно-правового регулювання, характеризуються особливим суб'єктним складом. У сімейних відносинах приймають участь не просто фізичні особи, а громадяни, які мають особливий сімейно-правовий статус – дружини (чоловіка), матері (батька), дитини та ін.

2. Сімейно-правові відносини є відносними, оскільки виникають між конкретними особами – подружжям, батьками та дітьми тощо. Але, на відміну від відносин цивільних відносин, які виникають як правило з договорів, шлюбно-сімейні – зі спорідненості, шлюбу, усиновлення. Ці правовідносини пов'язують не сторонніх, а близьких осіб – родичів, подружжя. Крім цього, деякі відносні за своєю природою суб'єктивні права мають абсолютний характер захисту – відносні правовідносини між батьками та дитиною по вихованню останньої мають абсолютний характер захисту, оскільки захищаються від будь-якого порушника.

За характером захисту сімейні правовідносини можна поділити на три групи. У першу групу можуть бути включені відносні права, яким властивий абсолютний характер захисту від посягань зі сторони всіх інших осіб, зокрема право осіб на виховання дітей (аналогічне право інших законних представників). Щодо інших осіб, це право носить абсолютний характер, якщо тільки батьки (інші законні представники) не зловживають цими правами.

Другу групу складають абсолютні права з деякими ознаками відносних правовідносин. Маються на увазі права подружжя на їх спільне майно, які є абсолютними щодо всіх інших осіб, але мають і відносний характер, коли вони розглядаються як сумісне право власників, з яким нерозривно пов'язані взаємні відносини подружжя, які здійснюють це право.

У третю групу входять відносні правовідносини, які не мають ознак абсолютної охорони (немайнові особисті права, які виникають у подружжя на основі шлюбу і обмежені лише щодо іншого з подружжя).

3. Сімейні правовідносини мають особисто-довірчий характер, оскільки основне місце в них займають саме особисті зв'язки членів сім'ї. Відповідно, майнові відносини в сім'ї впливають з особистих: якщо є спорідненість, шлюб, сім'я, то є майнові відносини.

4. Характерною особливістю сімейних правовідносин є їх тривалий характер, який значною мірою визначається тим, що в їх основі лежать не обмежені часом суспільні відносини спорідненості або інші близькі відносини між особами. Тобто сімейні правовідносини передбачають тривалої взаємодії їх учасників.

5. Сімейні права та обов'язки є чітко індивідуалізованими і невідчужуваними, причому не лише особисті, а й майнові (неможливо, наприклад, передати право на отримання аліментів чи виховання дітей). Вони не можуть передаватися ні за домовленістю сторін, ні у порядку універсального правонаступництва (спадкування). У сімейному праві відсутні такі поняття як уступка права вимоги чи заміна кредитора. Однак, певні права членів сім'ї можуть здійснюватися не їх носіями безпосередньо, а за допомогою інших осіб, які діють в їх інтересах, наприклад, при здійсненні основних прав неповнолітніх та недієздатних учасників сімейних відносин.

6. Основу сімейних правовідносин складають специфічні юридичні факти – шлюб та спорідненість, материнство, батьківство, усиновлення тощо. при цьому. Хоча деякі з сімейних правовідносин виникають на підставі договору чи погодженості, тим не менш наявність шлюбу чи спорідненості (прирівняного до них зв'язку) зазвичай є необхідною передумовою їх існування.

7. У багатьох випадках шлюбно-сімейні відносини регулюються не лише правовими нормами, а й нормами моралі, що є характерним лише для сімейного права.

Процес розгляду сімейних суперечок є специфічним, як суттєво відрізняється й виконання відповідних судових рішень.

Жебель Владислав Олександрович, курсант групи ППТ-05-1 ХНУВС

Науковий керівник: начальник кафедри господарського та фінансового права ХНУВС, канд.юрид.наук Сараскіна Т.В.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН

В українському законодавстві нерідким є таке явище, як невідповідність підзаконних нормативно-правових актів законам. Державні органи, приймаючи підзаконні акти, чітко не дотримуються норм законів, не враховують, закладених в ньому принципів, а, тим більше, духу.

З 31.03.2006 р. набрали чинності Вимоги до технічного оснащення та облаштування території спеціальної (вільної) економічної зони, які затверджено спільним Наказом Державної митної служби України, Міністерства фінансів України, Адміністрації державної прикордонної служби України та Державної податкової адміністрації України від 02.03.2006 N 163/242/159/100 (далі Наказ).

Цей документ є прикладом того як виконавчий орган не дослідивши правовідносини, що виникають на підставі Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» (далі Закон), прийняв рішення, про створення умов у спеціальних економічних зонах (далі СЕЗ), які протирічать меті створення СЕЗ. Згідно ст. 1 зазначеного Закону, спеціальна (вільна) економічна зона являє собою частину території України, на якій встановлюються і діють спеціальний правовий режим економічної діяльності та порядок застосування і дії законодавства України. На території спеціальної (вільної) економічної зони запроваджуються пільгові митні, валютно-фінансові, податкові та інші умови економічної діяльності національних та іноземних юридичних і фізичних осіб. Метою створення СЕЗ є залучення іноземних інвестицій та сприяння їм, активізація спільно з іноземними інвесторами підприємницької діяльності для нарощування експорту товарів і послуг, поставок на внутрішній ринок високоякісної продукції та послуг, залучення і впровадження нових технологій, ринкових методів господарювання, розвитку інфраструктури ринку, поліпшення використання природних і трудових ресурсів, прискорення соціально-економічного розвитку України.

Проаналізувавши Наказ на відповідність чинному законодавству доходимо висновку: створення огорожень, КПП та системи перепусток з посиленням режимом

не відповідає меті створення СЕЗ, тобто не відповідає ст. 1 Закону. На підприємствах, розташованих в СЕЗ є своя охорона, здійснюється контроль за в'їздом та виїздом, незрозуміло навіщо потрібне його посилення з боку податкової служби, митної служби або МВС України. Ми живемо у демократичній вільній країні, де гарантується розвиток підприємництва. Тому потрібно не відлякувати інвесторів своїми закритими зонами, не виставляти КПП на кожному місці де створюється СЕЗ та на кожному підприємстві в СЕЗ.

В законодавстві закріплено безліч видів господарської діяльності, що здійснюються на території СЕЗ, починаючи із вирощування картоплі, прядильних культур, насіння соняшника та інших рослин, закінчуючи збагаченням титану. Невизначеним залишається порядок створення огорожень таких зон. Є два варіанти обнести за периметром кожний окремо завод, поле, підприємство або огородити всю зону СЕЗ. Але як огородити ціле місто або пів області у випадку розташування СЕЗ в конкретному населеному пункті. До того ж, облаштування таких огорожень, контрольних пунктів потягне значні фінансові втрати суб'єктів господарської діяльності.

Мета прийняття Наказу контролюючими органами є зрозумілою – це боротьба з неконтрольованим переміщенням та проникненням за межі СЕЗ товарів, транспортних засобів і фізичних осіб, тобто боротьба з тіньовими проявами в господарюванні. Але на нашу думку, для боротьби з такими негативними явищами, країні, в першу чергу, потрібна податкова реформа, що має вирішити багато проблем пов'язаних як із СЕЗ так і з ПДВ. Для цього необхідно затвердити сучасний Податковий кодекс. Зниженням загального податкового тиску в усій країні, а не тільки в СЕЗ, ми могли б вирішити багато проблем пов'язаних із ростом цін, існуванням тіньової економіки та з розвитком малого і середнього бізнесу. А проаналізований Наказ, на нашу думку, потрібно відмінити як такий, що не відповідає законодавству та меті створення СЕЗ.

Кінаш Максим Миколайович, курсант групи ІКМ-05-7 ХНУВС

*Науковий керівник: викладач кафедри цивільного права та процесу ХНУВС
Степаненко Т.В.*

ПРАВО НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Проблема створення діючої системи правової допомоги в Україні є актуальною вже не перший рік. Незважаючи на закріплення в ст. 59 Конституції України права кожного на правову допомогу, на сьогоднішній день особам з низьким рівнем доходів важко, а в переважній кількості випадків і взагалі неможливо, реалізувати зазначене право. При цьому ні в кого не викликає заперечень важливість та особлива соціальна значимість права на правову допомогу. Адже, у певних випадках важко повноцінно реалізувати гарантовані Конституцією права, зокрема, право на судовий захист, не скориставшись при цьому правом на правову допомогу, оскільки процесуальне законодавство України має досить формалізований характер.

Відповідно до ст. 12 ЦПК України особа, яка бере участь у справі, має право на правову допомогу, яка надається адвокатами або іншими фахівцями в галузі права, в порядку, встановленому законом. Згідно ст. 56 ЦПК правову допомогу може надавати особа, яка є фахівцем у галузі права і за законом має право надавати правову допомогу. Особа, яка надає правову допомогу має право: знайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги, знімати копії долучених до справи документів, бути присутнім у судовому засіданні. Особа, яка має право на надання правової допомоги, допускається ухвалою суду за заявою особи, яка бере участь у справі.

Слід зазначити, що хоча вищевказаною статтею 12 ЦПК закріплено, що правова допомога надається в порядку, встановленому законом, на сьогоднішній день дане питання законодавчо не врегульовано належним чином, ефективний та реально діючий механізм реалізації права на правовий захист, зокрема у формі безопла-

тної правової допомоги, в Україні відсутній. На сучасному етапі стан надання безкоштовної правової допомоги незадовільний і мало відповідає основним європейським вимогам по забезпеченню доступу до правосуддя та права на отримання правової допомоги, що закріплені пп. «с» п.3 ст. 6 Конвенції про захист прав і основних свобод людини, п. 1 ч. 1 Резолюції Комітету міністрів Ради Європи від 2 березня 1978 р. № (78) 8 «Про юридичну допомогу та консультації».

Національне законодавство містить лише розрізнені положення, що регулюють питання надання безкоштовної правової допомоги шляхом визначення категорій фізичних осіб, які мають право на безкоштовну правову допомогу (близько 15). Закон України «Про адвокатуру» регламентує правові основи адвокатської діяльності. В той же час системного підходу, що забезпечує реальний доступ до правової допомоги, зокрема в цивільному судочинстві, немає. Неврегульованими залишаються питання надання правової допомоги фахівцями у галузі права, критерії їх визначення, а також не визначено порядок надання безкоштовної правової допомоги.

Перспективну модель правового механізму реалізації права на правову допомогу варто розглянути на прикладі проекту Закону України «Про правову допомогу», що знаходиться на розгляді в Верховній Раді України (зареєстрований 09.11.2004р. №320). Законопроектом передбачається створення в Україні єдиної системи правової допомоги, складовими якої стануть єдині суб'єкти надання правової допомоги - правові радники (адвокати, нотаріуси, патентні повірені, аудиторі, фахівці у галузі права, юридичні особи приватного права), єдині види правової допомоги, єдині принципи правової допомоги та єдині підстави і заходи відповідальності за надання неякісної правової допомоги.

Правова допомога, зокрема у цивільному судочинстві, відповідно до ст.10 законопроекту може надаватися у вигляді консультації та роз'яснення з правових питань; складання заяв, скарг та інших документів правового характеру; правового висновку; медіації; представництва; інших послуг правового характеру, які не заборонені законом. Відповідно до ст.19 проекту для отримання правової допомоги зацікавлена особа повинна звернутися до правового радника. Відносини з надання правової допомоги оформлюються договором, в якому зазначається вид правової допомоги, розмір і порядок оплати допомоги, та інші умови, за згодою сторін.

Законопроектом передбачаються також випадки та порядок надання гарантованої (безоплатної) правової допомоги. Так, на заміну великої кількості категорій осіб, які згідно з чинним законодавством мають право на безоплатну правову допомогу, пропонується запровадити єдиний критерій для осіб, які бажають отримати цю допомогу – рівень їх доходів, що буде повністю відповідати як праву Ради Європи, так і законодавству ЄС та країн-членів ЄС.

Для отримання гарантованої правової допомоги особи, яка її потребує, необхідно буде звернутися до територіальних органів Міністерства юстиції України за своїм місцем знаходження із заявою та документами, що підтверджують право на гарантовану правову допомогу. Заява на отримання гарантованої правової допомоги повинна бути розглянута протягом одного дня. Про надання або відмову в наданні гарантованої правової допомоги приймається рішення, яке має строковий характер, тобто може бути реалізоване довірцями не пізніше 1 місяця з дня його видання. Гарантовану (безоплатну) правову допомогу надаватимуть гарантовані правові радники, облік яких здійснюється Міністерством юстиції України та його територіальними органами.

БЕЗВІДСОТКОВІ КРЕДИТИ: ВИГІДНА ПРОПОЗИЦІЯ ЧИ ВДАЛА РЕКЛАМА?

Сьогодні в Україні функціонують підприємства, організації і господарські товариства, засновані на різних формах власності. Це створює різнобій і складності в організації кредитних правовідносин між банками, з одного боку та фізичними особами з іншого. В умовах ринкової економіки змінився характер кредитного договору. Активну роль стали виконувати обидва його суб'єкти на паритетних засадах, що вимагає зміцнення правового поля діяльності кредитора та позичальника.

Зараз різноманітні рекламні засоби говорять нам про швидке і безпроблемне надання безпроцентних кредитів фізичним особам. Але чи дійсно така угода настільки зручна й вигідна для споживача, настільки обіцяє нам реклама? Пошук відповіді на це питання змушує звернутися до аналізу однієї з основних банківських програм, що пропонують безпроцентні кредити. Це розстрочка, тобто покупка товару в кредит.

Базові умови безвідсоткового кредитування (строк, процедура оформлення) залишаються, як правило, незмінними. Лише перерозподіляється прибутковість із процентної ставки на комісію. При цьому найбільш часто застосовуються одноразова й щомісячна комісії. Одноразова комісія розраховується від суми кредиту(покупки). Щомісячна комісія коливається в межах 1-3% і розраховується на залишок заборгованості або на всю суму кредиту. Природно, що другий вид щомісячних платежів менш вигідний. У цьому випадку додатково доведеться сплатити банку у вигляді щомісячних комісій 12-60% річних від суми покупки. Таким чином, ефективна процентна ставка(загальна сума витрат позичальника) може досягати 80% річних і вище.

Крім одноразової й щомісячної комісій, на практиці зустрічаються такі додаткові комісії: комісія за розгляд заявки на кредит і оформлення його видачі; щомісячна комісія за обслуговування кредитного рахунку й супровід кредиту; комісія за одержання кредиту готівкою; комісії з операцій із кредитними картами й ін.

Напередодні свят широко застосовується схема безвідсоткового кредитування, що передбачає включення майбутньої винагороди банку в ціну товару. Наприклад, завищення ціни товару з 1000 до 1250 грн. Зазначені 250 грн. і є тими відсотками, які магазин (фактично клієнт) заплатить банку по кредиту.

Також позичальникові по безпроцентному кредиту можуть запропонувати оплатити перший внесок. Якщо мова йде про покупку дорогої речі, наприклад машини, оплатити 10-20% її вартості зможе далеко не кожний.

Таким чином, у більшості випадків безпроцентний кредит виявляється не чим іншим, як вдалою рекламою. Тим більше, що Законом України «Про банки й банківську діяльність» надання безпроцентних кредитів забороняється, за винятком випадків, передбачених законом.

Вибираючи кредитну програму, необхідно, у першу чергу, ознайомитися з умовами кредитування, передбаченими в договорі. Причому до моменту підписання зазначеного документа, а не після. При цьому процента ставка – це самий точний і чесний спосіб визначити майбутні платежі по кредиту. Як правило, ті банки, які використовують проценту ставку, мають більш дешеві ресурси, і їм не треба прибигати до різних схем, щоб підвищити зовнішню привабливість своїх продуктів. Отже, аналіз розстрочки як однієї з банківських програм, по яких пропонуються безвідсоткові кредити, показав, що найбільш вигідними кредитами є ті, де акцент робиться на процентній ставці. Тому, на мою думку, повинна здійснюватися

розробка нових законодавчих і нормативно-правових актів попередження і усунення порушень в банківській системі України.

Коледіна Олена Олександрівна, студент групи ПЗдср-05-4 ХНУВС
Науковий керівник: *старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін*
ННІПЕС ХНУВС, канд. юрид. наук Загородній С.А.

ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗАПОВІДАЛЬНОГО ВІДКАЗУ

Нормою ст. 1237 ЦК України закріплено право заповідача на заповідальний відказ, проте існують певні проблеми встановлення заповідального відказу.

Предметом заповідального відказу відповідно до ч. 1 ст. 1238 ЦК визнається передання спадкоємцем відказоодержувачеві у власність або за іншим речовим правом майнового права або речі, що входить або не входить до складу спадщини. Це визначення, між тим, суперечить ст. 1218 ЦК, яка відносить до складу спадщини всі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті. Тобто ч. 1 ст. 1238 ЦК порушується загальний цивільно-правовий постулат, відомий ще давньоримському праву: ніхто не може передати прав більше, ніж має сам.

Із попередньої тези витікає наступна проблема: якщо спадкодавець зобов'язує спадкоємця передати у власність відказоодержувачеві майнове право або річ, що не входить до складу спадщини, тобто щодо яких спадкодавець не мав права власності, то чи повинен спадкоємець виконувати таке розпорядження, адже тим самим порушується його абсолютне право власності? Враховуючи природу абсолютного права вважаємо що не повинен.

Якщо заповідальним відказом передбачається передача майнового права або речі у власність відказоодержувачеві, то чи не є доцільнішим замість встановлення заповідального відказу вказати відказоодержувача в якості спадкоємця тієї частини спадщини, яка становить предмет заповідального відказу, тим паче, що статус спадкоємця є більш гарантованим в правовому сенсі, ніж статус відказоодержувача.

З іншого боку, викликає сумнів доцільність передання за заповідальним відказом речі у власність відказоодержувачеві, який не зможе нею розпорядитися як повноцінний власник. Логічніше було б обмежитися у цьому випадку іншими речовими правами відказоодержувача.

Щодо предмету заповідального відказу, який становить передання відказоодержувачеві за речовим правом майнового права або речі, то в даному випадку йдеться про обтяження права власності спадкоємця на успадковане майно. Частіше за все майно передається у користування, яке за своєю правовою суттю становить зміст сервітутних відносин, тобто фактично має місце встановлений спадкодавцем в заповіті сервітут на користь відказоодержувача. Оскільки ст. 1246 ЦК регулюється встановлення в заповіті сервітуту лише щодо земельної ділянки, інших природних ресурсів або нерухомого майна, то встановлення заповідального відказу з передачі рухомого майна у користування охоплюється правовий режим сервітуту без зазначення сервітуту в заповіті.

За спадкоємцем залишається право власності, хоча це право буде вже не абсолютним, а обтяженим фактично встановленим сервітутом. За загальним правилом (ч. 2 ст. 1238 ЦК) право користування майном, визначеним у заповідальному відказі, є сильнішим за право власності на це майно: воно зберігає чинність у разі наступної зміни власника майна. З іншого боку, таке право користування є персоніфікованим, тобто не може відчужуватися, переходити у спадщину спадкоємцям відказоодержувача.

Оскільки існування заповідального відказу в «чистому вигляді» спадковим правом не передбачено, зміст заповіту не вичерпується заповідальним відказом. Спадкоємець, який набув право власності на спадщину, може здійснювати своє право на загальних засадах.

ЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКАМИ МІЛІЦІЇ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

1. Поняття «здійснення суб'єктивного цивільного права» слід розуміти як усі можливі види поведінки носія відповідного суб'єктивного права, які спрямовані як на реалізацію окремих повноважень, що складають зміст даного права, так і на здійснення даного права в цілому, що може відбуватись у визначеній у законодавстві формі. Працівник міліції, як і кожна інша людина, протягом свого життя реалізує цілу низку особистих немайнових прав, які зазначені в Конституції України та ті, які є галузевим розвитком конституційного положення і містяться в Цивільному кодексі України.

2. Важливим при визначенні питання реалізації особистих немайнових прав є розгляд проблем меж здійснення цих прав. Існують дві підстави обмеження суб'єктивних цивільних прав: а) за умов визначення цих обмежень у законі та встановлення їх за вироком суду (ч.3 ст.63 Конституції України); б) в умовах воєнного або надзвичайного стану (ч.1 ст.64 Конституції України). Обмеження цих прав має декілька своїх суттєвих аспектів. Насамперед, вказані вище підстави до обмеження окремих прав повинні встановлюватись із обов'язковим зазначенням строку дії цих обмежень. По-друге, незалежно від будь-яких обставин не можуть бути обмежені, а відповідно і виключені із загальної цивільної дієздатності такі особисті немайнові права, як право на життя, повагу до гідності, свободу та особисту недоторканість тощо (ч.2 ст.64 Конституції України). І потретє, ті особисті немайнові права, які включені до змісту цивільної правоздатності та мають своє конституційне закріплення, не можуть бути скасовані, а при прийнятті нових законів або внесення змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. З огляду на це, як і будь – яке суб'єктивне цивільне право, особисті немайнові права працівників міліції не можуть бути обмеженими, і їх здійснення відбувається у певних межах, визначених законодавчими актами про спеціальний правовий статус міліціонера.

3. Виділяються такі ознаки правових обмежень, зокрема: юридичні обмеження є юридичними засобами забезпечення інтересів суб'єктів права; встановлюються державою і забезпечуються її владною силою; спрямовані на подолання перешкод, що стоять на шляху задоволення правомірних інтересів; слугують інтересам контрsub'єкта; є у відношенні до суб'єкта зовнішнім фактором впливу; виступають основним елементом правових режимів.

4. Законодавець обмежує такі особисті немайнові права працівника міліції, як: право на таємницю про стан здоров'я (ст.286 ЦК України); право на індивідуальність (ст.300 ЦК України); право на місце проживання (ст.310 ЦК України); право на свободу пересування (ст.313 ЦК України); право на свободу об'єднання (ст.314 ЦК України). Ці обмеження зафіксовані в таких нормативно-правових актах: Закон України «Про міліцію» (ч.2 ст.16, ч.2 ст. 17, ч.8 ст.18), Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» (ст.12), а також в Законі України «Про громадські об'єднання».

5. Ведеться чимало дискусій серед цивілістів щодо визначення меж здійснення суб'єктивних цивільних прав: одні вважають, що тут має місце обмеження їх обсягу, а інші – що це лише усічення деяких аспектів цих прав, тому про обмеження не може бути й мови. Але все ж таки більшість схиляється до того, що деякі з особистих немайнових прав саме обмежуються, як і вказано в Конституції України.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗБЕРІГАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Питання правового регулювання суспільних відносин з приводу використання й розповсюдження інформації в цілому і окремих її видів в останній час займають значне місце в юридичній літературі. Серед них багато уваги приділяється проблемі правового регулювання банківської таємниці, реалізації різними суб'єктами діючих правових норм.

Проблема банківської таємниці повинна розглядатися виходячи із деяких загальних положень. Ці положення полягають у наступному:

- поняття банківської таємниці є одним із видів правових режимів інформації, яка має обмежений доступ;

- цей режим співвідноситься з такими режимами, як режим комерційної, релігійної, медичної, слідчої та судової таємниці;

- підкорюючись загальним правилам, режим банківської таємниці володіє спеціальними правилами і процедурами, які закріплені на законодавчому рівні.

Крім того, необхідно мати на увазі характер правовідносин з приводу банківської таємниці. Це необхідно для того, щоб знайти адекватні правові норми, реалізація яких приведе к бажаному стану правового регулювання. Ці правовідносини зовсім різного типу: між банком і клієнтом; між клієнтом і урядом; між урядом і банком.

Необхідною умовою нормального функціонування комерційних банків є збереження банківської таємниці. В законодавстві передбачено право банків на збереження таємниці операцій, рахунків та вкладів своїх клієнтів і кореспондентів та визначено ті підстави, за якими інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю, може бути розкрита банками.

Банківська таємниця, як один із важливих принципів роботи комерційних банків, є різновидом комерційної таємниці. При визначенні банківської таємниці слід виходити з того, що по-перше, банки прагнуть приховати відомості про свої операції з метою одержання високих прибутків. По-друге, установи банків зберігають у таємниці відомості про клієнтів та про операції банків, а працівники банківських установ в інтересах клієнтів не мають права розголошувати відомості про стан їх рахунків і здійснюваних ними операцій. Під банківською таємницею мають на увазі відомості, пов'язані з інформацією щодо діяльності та фінансового стану клієнта, які стали відомі банку в процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ними чи третіми особами при наданні послуг банку і розголошення яких може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту. Відповідно до статті 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність» відомостями, які становлять банківську таємницю є:

- 1) відомості про стан рахунків клієнтів, у тому числі стан кореспондентських рахунків банків у НБУ;

- 2) операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди;

- 3) фінансово-економічний стан клієнта;

- 4) системи охорони банку та клієнтів;

- 5) інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи;

- 6) відомості щодо комерційної діяльності клієнтів, чи комерційної таємниці будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції;

- 7) інформація щодо звітності по окремому банку(за винятком тієї що підлягає опублікуванню);

- 8) коди, що використовуються банками для захисту інформації.

Службовці банку при вступі на посаду підписують зобов'язання щодо збереження банківської таємниці. Приватні особи та організації, які при виконанні своїх функцій або наданні послуг банку безпосередньо чи опосередковано отримали конфіденційну інформацію, зобов'язані не розголошувати і не використовувати її на свою користь чи на користь третіх осіб. Збитки заподіяні банку чи його клієнту, відшкодовуються винними органами.

Але існує і порядок розкриття банківської таємниці. Так згідно правил надання банками на письмову вимогу відповідних спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю інформації і документів, затверджених постановою Правління НБУ від 16 листопада 2000р. №451 вона надається на письмовий запит власника інформації; на письмову вимогу органам прокуратури, СБУ, МВСУ, Антимонопольного комітету України; на письмову вимогу органів Державної податкової служби; на письмову вимогу спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу; на письмову вимогу органів державної виконавчої служби.

Довідки на рахунках уразі смерті їх власників надаються банкам особам, зазначеним власника рахунка в заповідальному розпорядженні банку, державним нотаріальним конторам або приватним нотаріусом, іноземним консульським установам у справах спадщини за рахунками померлих власників рахунків.

Комерційному банку забороняється надавати інформацію про клієнтів іншого банку, навіть якщо імена зазначені в документах, угодах та операціях клієнта. Банк має право надавати загальну інформацію, що становить банківську таємницю іншим банкам в обсягах, необхідних для надання кредитів, банківських гарантій.

Особи винні в порушенні в порядку розкриття та використання банківської інформації, несуть кримінальну, адміністративну, цивільну та дисциплінарну відповідальність.

В законодавстві про банківську таємницю, нажаль, більш питань ніж відповідей, але між тим, ні у кого не буде сумнів, що інститут банківської таємниці не мало важливий для нормального функціонування економіки країни. По-перше, він є окремим випадком комерційної таємниці, коли мова йде про забезпечення таємниці про операції, рахунки й вклади, що може бути предметом захисту інформації в процесі функціонування комерційної організації. По-друге, одна із меж забезпечення особистої безпеки громадянина. По-третє, банківська таємниця виконує охоронну функцію, забезпечуючи недоступність відомостей про фінансовий стан юридичних осіб і громадян, і тим самим запобігати їх протиправним діям.

Чим краще рівень захисту даної інформації, тим відповідно й краще і вище авторитет кредитної організації і коло її потенційних клієнтів. Тому я вважаю, що необхідно прийняти закон України «Про банківську таємницю», який би вирішив багато проблем та прогалини в правовому регулюванні дійсних правовідносин. Даний закон чітко вказував, що є банківською таємницею, які відомості становлять цю таємницю, якими шляхами досягається забезпечення банківської таємниці, правовий порядок її розкриття, а також відповідальність винних осіб та органів.

Курченко Олеся Миколаївна, курсант групи ІСД-06-7 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри цивільного права та процесу ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Чалий Ю.І.*

КРИТЕРІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ НЕДІЙСНИХ ПРАВОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ПІД ВПЛИВОМ ОБМАНУ І НАСИЛЬСТВА ТА ШАХРАЙСТВА І ВИМАГАННЯ

1. Реформаційні процеси в економіці України, що відбулися за останні вісімнадцять років пожвавили майновий обіг. Серед позитивних моментів доводиться відмічати і збільшення злочинних проявів у майновій сфері життєдіяльності нашого суспільства. За способом злочинне надбання майна нерідко має зовнішній вигляд вчинення цивільно-правового правочину, що створює проблеми теоретико-

практичного порядку щодо відповідної юридичної кваліфікації подібних правопорушень за нормами цивільного та кримінального права.

2. Чималий теоретико-практичний інтерес мають проблемні питання визначення критеріїв розмежування з одного боку правопорушень у вигляді вчинення недійсних правочинів, що вчиняються під впливом обману (ст. 230 ЦК України), насильства (ст. 231 ЦК України), та, з іншого боку, таких злочинів, як вимагання (ст. 189 КК України) і шахрайство (ст. 190 КК України).

3. Недостатньо чітким є критерій розрізнення правочинів, вчинених під впливом обману (ст. 230 ЦК України), і шахрайства (ст. 190 КК України), так як зовні ці правопорушення є досить схожими. Вони не відображають справжню волю суб'єкта, через направлення на неї злочинного умислу контрагента, що полягає в задоволенні власних матеріальних потреб шляхом введення іншої сторони в оману. Обман, як спосіб вчинення злочину, якщо розглядати його в кримінальному аспекті на прикладі шахрайства, - це введення людини в оману або підтримка уже наявної омані, шляхом впливу на її психіку, з метою змусити останню виконати певні дії в інтересах того, хто обманює(ст.190 КК України).

При обмані вплив на психіку має специфічний характер, оскільки діяльність по введенню в оману не виключає і не ущемляє здатності внутрішнього відбиття дійсності, не виключає і не перешкоджає мисленню. Омана – неправильне, перекручене відбиття предметів і явищ у свідомості людини. Вона зумовлює наступне волевиявлення обмінюваного відповідно до мети і в інтересах винного. Особливостями шахрайства є те, що воно зовні добровільне і законне, а обман за часом передувє передачі майна.

4. Межа між правочинами, вчиненими під впливом насильства(ст.231 ЦК), і вимаганням(ст.189 КК) також не досить зрозуміла на перший погляд. Особливо умовою обох їх є застосування погрози. Роздільна межа – тяжкість вчинюваних діянь. Правочин, вчинений під впливом насильства, можна визначити як фізичний або психічний вплив на особу – учасника правовідносин або його близьких з метою спонукати його до укладення угоди. Особа змушена діяти певним чином під фізичним або психічним тиском. Погроза-це протиправний психічний вплив за допомогою слів або дій, що викликає у особи побоювання заподіяння майнової або немайнової шкоди їй або її близьким. Але не будь-яка погроза є підставою для визнання правочину недійсним. Вона має бути: а) тісно пов'язаною з правочином; б) реальною; в) практично здійсненою; г) значною. А також вигодонабувачем повинна бути та особа, з боку якої погроза висувалася.

Вимагання, згідно ст.189 КК України, це вимога передачі чужого майна, чи права на майно, або вчинення будь-яких дій майнового чи іншого характеру з погрозою вчинення насильства над потерпілим чи його близькими, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їх майна або розголошення відомостей, які потерпіла особа не бажає розголошувати, а також погроза здійснення цих дій. Складовою частиною вимагання є вимога, що трактується як завідомо протиправне, рішуче і конкретне спонукання потерпілого передати майно чи право на нього або вчинити будь-які інші дії майнового характеру на користь винного.

5. Розмежування недійсних правочинів та згадуваних злочинів має великий практичний інтерес. Перш за все, межа може бути проведена через визначення вартості майна. Так, для порушення кримінальної справи враховується матеріальна шкода, завдана потерпілому, мінімум якої повинен бути не менше певної суми, різної в кожному конкретному випадку. Щодо цивільних справ, то тут мінімальної суми позову не існує. Також при розмежуванні цих правопорушень слід звернути увагу на склад кожного з них. В залежності від того на що був направлений умисел, яким способом виконувався злочинний план, та з'ясувавши ряд інших факультативних і обов'язкових ознак неправомірного діяння, можна дати його точну кваліфікацію.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТУВАННЯ

Поряд з поширенням кредитування у банках нашої країни та простотою їх отримання звичайним громадянам виникла ще одна проблема, що стосується головним чином самих банків. Це, в першу чергу, неосвідченність громадян з правовим регулюванням кредитування і, як наслідок, неповернення їх банкам.

Слід зазначити, що практично в кожному банку створюється окремий відділ – так званий «відділ проблемних кредитів», який займається головним чином поверненням кредитних грошей. Яким саме чином будуть повертатися ці гроші, залежить перш за все від кредитної політики самого банку.

Метою роботи постає аналіз найбільш поширених санкцій, які застосовуються банками до злісних неплатників.

Перш за все слід підкреслити, що кредитні правовідносини – це врегульовані нормами права суспільні відносини самостійного характеру, що виникають між учасниками майнового обігу з приводу надання коштів або товарно-матеріальних цінностей на певний строк або з відстрочкою платежу.

Кредитні правовідносини, як і решта правових відносин, складається з наступних елементів: суб'єктів, об'єкту і змісту.

Кредитні відносини ґрунтуються виключно на договірних засадах, шляхом укладання кредитних договорів між банком та фізичними особами.

Основним видом кредитування фізичної особи, постає споживчий кредит. Він надається тільки в національній грошовій одиниці фізичним особам – резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і який повертається у розстрочку, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору. Банк надає кредити фізичним особам у розмірах, що визначається із розміру вартості товарів і послуг, які є об'єктом кредитування. Розмір кредиту на будівництво, ремонт і купівлю житлових будинків, садових будинків, дач та інших будівель визначається в межах вартості майна, майнових прав, які можуть бути переданими банку в забезпечення фізичної особи та сумою її поточних доходів за винятком обов'язкових платежів, протягом 10 років. Строки кредитування встановлюються залежно від цілей об'єкта кредитування, розміру позики, платоспроможності позичальника, причому цей строк не повинен перевищувати 10 років з дня його надання. Фізичні особи погашають кредити шляхом перерахування коштів з особистого вкладу, депозитного рахунку, переказом через пошту або готівкою.

Взагалі банки приймають рішення про надання кредиту на підставі аналізу діяльності потенційного позичальника, його кредитоспроможності, прогнозованого розвитку неповернення кредиту.

У кредитних договорах також передбачається відповідальність позичальника за несвоєчасне повернення кредиту та відсотків за його користування і банку за несвоєчасне перерахування валюти кредиту у вигляді стягнення пені, що встановлюється за згодою сторін.

Комерційні банки зобов'язані у кожному випадку неповернення кредиту та нарахування відсотків за користування кредитом вирішувати питання про стягнення заборгованості у встановленому чинним законодавством порядку, а у разі неможливості стягнення – порушити у суді справу про банкрутство.

Отже, можна зробити висновок, що відносини, які виникають при укладенні кредитного договору, є специфічною формою взаємовідносин комерційного банку та клієнтів, і хоча вони виникають за волевиявленням позичальників, мають грошовий характер, характеризуються нерівністю суб'єктів.

В свою чергу банки повинні при укладенні кредитного договору з фізичною особою повністю ознайомити позичальника з його обов'язками та правами. У більшості випадків службовці банків, які займаються виданням кредитів не забезпечують повним обсягом інформації клієнта. Як наслідок просліджується досить значний процент недовіри клієнтів до банків.

Ця проблема повинна бути вирішена на законодавчому рівні. Законодавець повинен зобов'язати кредитні установи повністю попереджувати клієнтів про умови кредитування, права та обов'язки позичальника, відповідальність за порушення вимог кредитного договору. Тим самим банки будуть мінімізувати свої ризики та повністю перекладають відповідальність на позичальника.

Кредитування фізичних осіб, як соціальне явище ще проходить процес становлення в Україні. Багато питань залишаються невирішеними. І саме тому, законодавець повинен звернути увагу на досить актуальну проблему кредитування фізичних осіб.

*Марульова Валентина Вікторівна, студент групи ФНср-07-1 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПЕС
ХНУВС, канд. юрид. наук Мороз О.В.*

ЩОДО ЗАГАЛЬНИХ ЗАСАД ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА, ЯКИМ ПОВИНЕН ВІДПОВІДАТИ ДОГОВІР

Під час активного розвитку ринкових відносин виникає значна кількість цивільних правовідносин, які не врегульовані нормами чинних актів цивільного законодавства. У такому випадку учасники цивільних відносин, при укладанні договорів, діють відповідно до загальних засад цивільного законодавства.

Хоча дане питання досліджували у своїх працях ряд вчених (Бервено С.М., Бондар Т.В., Борисова В.І., Шевченко Я.М., Кузнецова Н.С. та інші), але, внаслідок своєї значущості, вона є актуальною й досі та потребує подальшого дослідження.

Щодо загальних засад цивільного законодавства, яким повинен відповідати договір, то вони безпосередньо визначені у ст. 3 ЦК України: 1) неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини; 2) неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та законом; 3) свобода договору; 4) свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом; 5) судовий захист цивільного права та інтересу; 6) справедливість, добросовісність та розумність.

Доречно зазначити, що дані правові засади були підтримані в науковій юридичній літературі, але вони також були доповнені й іншими принципами цивільного права, оскільки в ст. 3 ЦК України, на наш погляд, не міститься їх вичерпний перелік. Так, С.М.Бервено пропонує наступну систему принципів договірних зобов'язань у цивільному праві України, які найповніше визначають правову природу та зміст договірних прав: а) принцип свободи договору; б) принцип диспозитивності; в) принцип моральності; г) принцип економічності та співробітництва; ґ) принцип належного виконання договірних зобов'язань; д) принцип обов'язковості виконання договору; е) принцип судового адекватного застосування санкцій до порушника зобов'язання.

Але є й інші погляди у визначенні принципів права.

Так, В.І.Борисова пропонує доповнити принципи цивільного права, закріплені у ст. 3 ЦК України, принципом юридичної рівності, вільного волевиявлення, майнової самостійності учасників цивільних відносин. А Я.М.Шевченко до принципів цивільного права пропонує віднести також принцип юридичної рівності суб'єктів цивільного правовідношення перед законом, що міститься у ст.1 ЦК України.

Незважаючи на великі розбіжності у визначенні конкретних принципів права, важливо констатувати наявність у науковців певної єдності у визначенні системи

принципів права, яку складають загально-правові, галузеві принципи, підгалузеві принципи, інституційні та міжінституційні принципи.

У ст. 3 ЦК України однією із загальних засад цивільного законодавства визначено свободу договору. Цей принцип закріплює недопустимість адміністративного втручання в цивільний оборот. Принцип свободи договору поширюється на всіх учасників цивільних відносин.

Як передбачено ч. 3 ст. 6 ЦК України, сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд. Сторони в договорі не можуть відступити від положень актів цивільного законодавства, якщо в цих актах прямо вказано про це, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства впливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами.

Учасники цивільних правовідносин самостійно приймають рішення про укладення договору, обирають контрагента, визначають умови договору, крім випадків коли це не обмежується актами цивільного законодавства відповідно до абз.2 ч.3 ст. 6 ЦК України.

Отже, загальні засади цивільного законодавства мають важливе значення для виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин.

*Мещерякова Олена Володимирівна, студент групи ПЗДср-05-1 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПЕС
ХНУВС, канд.юрид.наук Апанасюк М.П.*

ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА ЗМІНУ ІМЕНІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Здавна ім'я є засобом індивідуалізації людини в суспільстві. Воно належить до особистих немайнових благ фізичної особи. Юридичне значення імені фізичної особи, як немайнового блага полягає в тому, що фізична особа набуває прав і створює для себе цивільні обов'язки від свого імені.

Право на ім'я визначено ст. 294 Цивільного кодексу України (Далі ЦКУ). За своїм загальним змістом це суб'єктивне право надає його носієві юридично забезпечену можливість мати ім'я, користуватися ним і вимагати від оточуючих, щоб його називали власним іменем (ст. ст. 295, 296 ЦКУ). Будь-яка фізична особа може здійснювати дане право вільно, на власний розсуд (ст. 271 ЦКУ), відповідно до своїх потреб.

Реалізуючи право на ім'я, фізична особа також має право на його зміну. Правовою базою реалізації особою права на зміну імені є Конституція України, ЦКУ, Сімейний Кодекс Закон України «Про зміну імені фізичної особи», а також Указ Президента України «Про порядок переімення громадянами України прізвищ, імен, по батькові». Змінити своє ім'я фізична особа може лише в добровільному порядку, неприпустимим є застосування до неї примусу з метою зміни імені.

Згідно п. 2 ст. 295 ЦКУ фізична особа може змінити своє прізвище та ім'я по досягненні нею чотирнадцяти років за умови надання на це згоди одного з батьків, з ким вона проживає, чи піклувальника. Самостійно змінити своє прізвище та ім'я фізична особа може з досягненням шістнадцяти років (п. 1 ст. 295 ЦКУ).

В інших випадках фізична особа може змінити своє ім'я та по батькові у разі зміни її батьком свого імені, або у разі усиновлення відповідно до закону (п. 3, 4 ст. 295 ЦКУ). Також прізвище фізичної особи може бути змінено відповідно до закону у разі реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу або визнання його недійсним (п. 5 ст. 295 ЦКУ).

Більш детально порядок зміни імені фізичної особи регламентується Законом України «Про зміну імені фізичної особи». Згідно з цим законом громадяни України мають право звернутися із заявою про зміну свого прізвища, ім'я або ім'я по батькові до відділу РАЦС, за місцем свого проживання (якщо вони проживають на те-

риторії України). У випадку перебування за межами України – до дипломатичного представництва, чи консульської установи України.

Заява про зміну імені подається у письмовій формі при пред'явленні паспорта громадянина України (якщо проживає за кордоном – паспорта громадянина України для виїзду за кордон).

До заяви про зміну імені додаються: свідоцтво про народження заявника; свідоцтво про шлюб – у разі, коли заявник перебуває у шлюбі; свідоцтво про розірвання шлюбу – у разі, коли шлюб розірвано; свідоцтва про народження дітей – у разі, коли заявник має дітей; свідоцтва про зміну імені заявника, батька чи матері, якщо ними раніше було змінено ім'я; фотокартка заявника.

Обов'язковою умовою на шляху реалізації фізичною особою права на зміну імені є отримання дозволу ОВС, який має бути наданий безоплатно протягом одного місяця.

На наш погляд, вживання в даному законі терміну «отримання дозволу» є не зовсім виправданим, оскільки дане повноваження ОВС на сьогодні не відповідає вимогам часу і прийнятим в Україні нормативним актам, зокрема Конституції України, яка проголосила права людини найвищою соціальною цінністю, закріпила пріоритетність прав людини в нашій державі, що повинна служити суспільству і людині. Тому вбачається, що термін «отримання дозволу» доцільно було б замінити на термін «отримання згоди».

Разом з тим, у наданні згоди на зміну імені може бути відмовлено. Відповідно до ст. 7, такими підставами є:

- 1) порушення кримінальної справи стосовно заявника в установленому законом порядку;
- 2) непогашена в установленому порядку судимість заявника;
- 3) ухилення заявника від слідства, суду;
- 4) засудження заявника за вчинення злочину – до відбуття покарання або звільнення від покарання;
- 5) перебування заявника під адміністративним наглядом міліції – до припинення нагляду;
- 6) офіційне звернення правоохоронних органів іноземних держав про розшук або оголошення розшуку заявника – до з'ясування причин і наслідків розшуку або припинення розшуку;
- 7) свідоме сповіщення заявником про себе неправдивих відомостей – до з'ясування причин і наслідків подання неправдивих відомостей.

Якщо заявник не отримав заперечень від ОВС, то у тримісячний строк він може звернутися для реєстрації зміни імені до відділу РАЦС, дипломатичного представництва або консульської установи України, які здійснюють актовий запис про зміну імені. Якщо заявник без поважних причин не з'явився у тримісячний строк для реєстрації зміни імені, запит до ОВС на зміну імені втрачає силу.

Таким чином, можна констатувати, що розглянутий вище порядок зміни імені фізичної особи дозволяє будь-якій людині в Україні або за її межами безперешкодно реалізувати своє право на зміну імені. Даним правом відповідно до українського законодавства наділяється будь-яка дієздатна фізична особа. Це право носить суб'єктивний характер і на наш погляд змістовною складовою права на ім'я фізичної особи, а не окремим суб'єктивним правом, яке передбачено в ст. 295 ЦКУ.

Неудачін Дмитро Олександрович, студент групи ПЗдср-04-1, ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри правових основ підприємницької діяльності
ННПЕС ХНУВС, канд.юрид.наук Карчевський К.А.

ДОВІРЧІ УПРАВЛІТЕЛІ МАЙНА, ЯК СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – ПОНЯТТЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ

Розбудова в Україні інвестиційної інфраструктури економіки, створення розгалуженого ринку небанківських фінансових послуг, формування організаційно-

правових механізмів спільного інвестування та недержавного пенсійного забезпечення, розвиток системи іпотечного кредитування та фінансово-кредитних механізмів фінансування будівництва житла супроводжується активізацією господарської діяльності з управління майном. В умовах динамічного розвитку законодавства з питань управління майном особливої актуалізації набувають питання правового становища суб'єктів цієї діяльності. З огляду на викладене метою даної статті є визначення поняття суб'єктів господарської діяльності з управління майном, уточнення кола таких суб'єктів, а також проведення їх класифікації.

Особливим різновидом підприємницької діяльності є довірче управління майном власника, що спричинене наявністю опосередкованого підприємництва, приватизацією та іншими економічними причинами. Поняття довірчого управителя можна вивести на підставі поняття довірчого управлінця та договору довірчого управління. Згідно із ч.1 статті 1029 Цивільного кодексу України: «За договором управління майном одна сторона (установник управління) передає другій стороні (управителеві) на певний строк майно в управління, а друга сторона зобов'язується за плату здійснювати від свого імені управління цим майном в інтересах установника управління або вказаної ним особи (вигодонабувача)». Відповідно до статті 2 Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю»: «Договір управління майном – договір за яким установник управління передає управителю у довірчу власність майно з метою досягнення визначених ним цілей та встановлює обмеження щодо окремих дій управителя з управління цим майном». Виходячи з вказаного можна зробити висновок, що **довірчий управитель** – це особа, яка на підставі договору, адміністративного акту чи законодавства, здійснює управління майном власника в інтересах вигодонабувача.

Для здійснення будь-якої підприємницької діяльності, й діяльності з управління майном зокрема, необхідна наявність спеціального суб'єктного складу. У господарсько-правовій науці під суб'єктами господарювання розуміють осіб, які внаслідок властивих їм ознак можуть безпосередньо здійснювати господарську діяльність, виступаючи носіями господарських прав і обов'язків. Легальне визначення суб'єкта господарювання, що відображає притаманні йому необхідні ознаки, міститься в ч.1 ст. 55 Господарського Кодексу України. Загальні ознаки суб'єкта господарювання з необхідністю притаманні й суб'єктам господарської діяльності з управління майном, отримуючи щодо даного виду суб'єктів господарювання певну індивідуалізацію. Відповідно до чинного законодавства до кола управителів майном можуть бути віднесені:

1. Комерційні банки, які здійснюють довірче управління коштами та цінними паперами за договорами з юридичними та фізичними особами (п. 5 ч. 4 ст. 47 ЗУ «Про банки і банківську діяльність»), довірче управління фондами банківського управління (ЗУ «Про проведення експерименту в житловому будівництві на базі холдингової компанії «Київміськбуд»), а також наділені правом здійснювати управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю, включаючи управління фондами фінансування будівництва (далі - ФФБ) та управління фондами операцій з нерухомістю (далі - ФОН) (ЗУ «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю»). 2. Компанії з управління активами, які провадять діяльність з управління активами на ринку цінних паперів (абз. 6 ч. 1 ст. 4 ЗУ «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні»). 3. Адміністратори недержавних пенсійних фондів, які управляють активами пенсійних фондів (Розділ IV ЗУ «Про недержавне пенсійне забезпечення»). 4. Небанківські фінансові установи – управителі ФФБ та ФОН, які провадять діяльність з управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю (ЗУ «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю»). 5. Небанківські фінансові установи – управителі іпотечними активами, які здійснюють діяльність з управління іпотечними активами (Розділ V ЗУ «Про іпотечне

кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати»).

6. Торговці цінними паперами, які здійснюють діяльність з управління цінними паперами (абз. 5 ч.1 ст. 4 ЗУ «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», ст. 356 ГК України). **7.** Довірчі товариства, які провадять представницьку діяльність з реалізації прав власності довіритель (Декрет Кабінету Міністрів України «Про довірчі товариства»). **8.** Суб'єкти господарювання – уповноважені особи з управління корпоративними правами держави, які здійснюють управління корпоративними правами держави (статті 168, 170 ГК України). **9.** Управителі будинком (спорудою, житловим комплексом або комплексом будинків і споруд) (статті 1, 13, 25 ЗУ «Про житлово-комунальні послуги»). **10.** Інші суб'єкти господарювання, які надають послуги з управління майном певних видів у межах своєї компетенції.

При проведенні класифікації суб'єктів господарської діяльності з управління майном (далі – ГДУМ) **критеріями виступають:**

1) Співвідношення обсягу ГДУМ із загальним обсягом господарської діяльності, якою вони займаються. Це дозволяє виділяти суб'єктів господарювання двох груп. До першої групи слід включати суб'єктів, для яких господарська діяльність з управління майном становить виключний (єдиний) вид господарської діяльності (небанківські фінансові установи – управителі ФФБ, а також довірчі управителі фінансовими активами). До другої групи належать всі решта суб'єктів господарської діяльності з управління майном, які наділені правом здійснення даного виду господарювання поряд з іншими його видами.

2) Наявність/відсутність в їх компетенції права управління майном, передачею в управління кількома особами на умовах його об'єднання. До управителів об'єднаними фондами управління належать компанії з управління активами та професійні адміністратори недержавних пенсійних фондів, фінансові установи – управителі ФФБ та ФОН, банки – управителі фондами банківського управління, фінансові установи – управителі іпотечними активами.

3) Наявність в їх компетенції права емісії цінних паперів спеціальних видів. До управителів майном – емітентів цінних паперів належать компанії з управління активами – емітенти інвестиційних сертифікатів, фінансові установи – управителі ФОН – емітенти сертифікатів ФОН.

Таким чином, суб'єкти господарської діяльності з управління майном можуть бути визначені як суб'єкти господарювання, предмет діяльності яких складає надання послуг з управління майном чи які наділені спеціальною компетенцією у сфері надання послуг з управління майном. Складаючи єдину, досить широку та різноманітну групу суб'єктів господарювання, вони потребують певної уніфікації в регулюванні питань їх правового становища як управителів майном загалом, так і окремих їх видів, чому сприятиме запропонована їх класифікація.

Отрощенко Аліна Володимирівна, студент групи ПЗдср-04-02 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри господарського та фінансового права
ХНУВС, канд.юрид.наук Колісник Т.В.

РОЛЬ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ПІД ЧАС УСИНОВЛЕННЯ ІНОЗЕМЦЯМИ ДІТЕЙ – ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

На даний час проблема усиновлення із наявністю іноземного елемента набуває все більшої актуальності, і основними чинниками можна вважати розвиток міжнародних зв'язків, глибоку різницю між соціально-економічними системами різних країн, безперестанне ведення війн в країнах Азії і Африки, глобальні природні та техногенні катастрофи та багато інших факторів, що стають майже повсякденним явищем. Серед основних міжнародних актів, які слугують вирішенню проблем міжнародного усиновлення слід назвати декларацію про соціальні й правові принципи, що стосуються усиновлення дітей на міжнародному рівні; Гаазьку конвенцію про захист дітей і співробітництво у відношенні іноземного усиновлення; Міжамерикан-

ської конвенції про колізії усиновлення неповнолітніх; Європейської конвенції про усиновлення дітей та ін. Але їх положення мають бути щонайшвидше імплементовані у внутрішнє законодавство країн учасниць угод.

Серед основних недоліків процесу усиновлення спеціалісти називають орієнтацію законодавства на надання родині можливості вибору дитини, а не на пошук родини для дитини. На нашу думку, для поліпшення ситуації необхідно звернути більшу увагу на дослідження психологічного стану дитини, яка була усиновлена з метою перевірки чи не має загрози для життя, здоров'я чи нормального психологічного розвитку дитини. Не зайвим було б введення обов'язкового тестування усиновлених дітей тривалий термін, наприклад півроку чи рік. Висновок про психологічну сумісність нових батьків з іншої держави та дитини – громадянина України став би критерієм оцінювання можливості проживання дитини в цій родині.

Законодавство України при визначенні можливості бути усиновителями для іноземних громадян вказує на застосування національного режиму (ст. 211 СК України). Натомість існує ряд обмежень прав іноземців відносно до громадян України. Так, законодавство України, надаючи максимум можливостей для дитини залишитися в Україні, передбачає досить тривалий строк, який повинен сплинути, аби дитина могла бути усиновленою іноземними громадянами. Протягом чотирьох місяців дитина перебуває на районному та обласному обліку (ст. 214 СКУ) і протягом року – на централізованому обліку (ч. 3 ст. 183 СКУ), і позбавлення дитини права бути усиновленою іноземцями протягом 14 місяців можна розглядати як порушення її права. А, як відомо, експерти міжнародної неурядової організації «Міжнародні соціальні служби» радять скоротити термін, після спливу якого дитина може бути усиновленою іноземцями, до 6 місяців і пропонують вести облік одразу на рівні дитини залишитися в Україні 4 місяці і 2 місяці шукати родину серед громадян України в інших областях.

Виходячи із аналізу чинного законодавства України та міжнародних угод, пропонуємо за основну мету розвитку законодавства України щодо усиновлення дітей – громадян України іноземцями, поставити захист дитинства, встановити більш жорсткий механізм відбору усиновлювачів, який передбачає оцінку їхніх фізичних, психічних та емоційних здібностей бути батьками. Але поряд із цим виникає проблема неможливості законодавчого врегулювання етично-психологічної сторони усиновлення. Оскільки критерії оцінювання моральних якостей стають відносними; бо в кожній країні існує різний публічний порядок і норми моралі є неоднаковими. Функцію захисту прав та інтересів дітей у міжнародному усиновленні міжнародне законодавство покладає на *lex patriae* дитини і *lex domicilii* усиновителя. Отже, на нашу думку, урядом при регулюванні відносин усиновлення; правникам, при застосуванні матеріального права у випадку міжнародного усиновлення, слід приймати до уваги формування особистості дитини в рамках іншого публічного порядку, та саме, зважаючи на таке проводити психологічне дослідження сумісності дитини і нової її родини.

В цілому слід зазначити, що сучасне законодавство України із усиновлення за участю іноземних осіб у багатьох аспектах не відповідає міжнародним стандартам, а складний і бюрократизований механізм правового регулювання даних правовідносин потребує удосконалення з метою захисту прав усиновлених дітей. І в той же час, слід додати, що багато питань усиновлення в силу своєї природи пов'язані із суб'єктивною оцінкою «найкращого» для розвитку дитини.

Панова Інна Вікторівна, студент групи ПЗсдср-06-3 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри трудового, земельного та екологічного права ХНУВС Бригадир І.В.

ЩОДО ПРАВОМІРНОСТІ ОБМЕЖЕНЬ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗОНАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ

Діючим екологічним законодавством встановлено ряд обмежень на здійснення підприємницької діяльності підчас дії правового режиму зони надзвичайної еколо-

гічної ситуації. Постає питання про правомірність таких обмежень, кордони та коло осіб на які вони розповсюджується.

В Конституції України в ст.42 вказано «кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом», а ст.64 наголошує, що деякі конституційні права можуть бути обмежені відповідно до Конституції в умовах дії військового та надзвичайного стану. В розвиток цих положень ст.12 Закону України «Про зони надзвичайної екологічної ситуації» дає перелік обмежень на певні види діяльності, здійснення яких підчас дії режиму зони надзвичайної екологічної ситуації тимчасово може бути заборонено.

Зокрема, вказано, що може бути тимчасово заборонено будівництво та функціонування об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку та обмеження на певні види діяльності в зоні надзвичайної екологічної ситуації. Так, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. N 554 «Про перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку», до них відносяться перелік з 22 видів діяльності, зокрема такі, як: тваринництво (тваринницькі комплекси продуктивністю більш як 5000 голів і птахофабрики); обробка продуктів і переробка відходів тваринного походження (переробка шкіри, виготовлення клею і технічного желатину, утильзаводи).

Якщо взяти до уваги, що в указах Президента України про оголошення окремих територій зонами надзвичайної екологічної ситуації повинно бути вказано, зокрема, які пропонується ввести обмеження на певні види діяльності в зоні надзвичайної екологічної ситуації. Цілком ймовірно, що такі обмеження мали бути введені.

В такому випадку постає питання, хто буде проводити відмежування які саме об'єкти та види діяльності становлять підвищену екологічну небезпеку і де ці межі, який порядок припинення діяльності вказаних об'єктів? Може виникнути ситуація коли, визначення, які об'єкти становлять підвищену екологічну небезпеку для даної місцевості передається на вирішення місцевим органам влади. Президент в своєму указі може тільки вказати на необхідність введення таких обмежень. В таких випадках можуть «піти в роботу» такі методи боротьби з конкурентами, як заборона діяльності успішного підприємства з метою ускладнити провадження його підприємницької діяльності. Це особливо стосується малого бізнесу, адже, на його боці немає великих потужностей і малому підприємцю важче відстоювати свою справу в судових органах та органах виконавчої влади, через концентрацію в одних руках великого обсягу роботи та напрямків діяльності підприємства. Також цікавим є питання який порядок припинення діяльності підприємств в разі тимчасової заборони їх діяльності. Наприклад: існує птахофабрика і на території де вона знаходиться вводиться режим зони надзвичайної екологічної ситуації з тимчасовою заборonoю здійснення деяких видів діяльності. Підприємство, у зв'язку з введенням зони надзвичайної екологічної ситуації, припиняє діяльність. Птахи це не верстати, яким відключив живлення і вони тимчасово зупинилися, включив і підприємство знову працює. Хто буде відшкодовувати збитки в такому випадку? Відшкодування збитків передбачено лише за примусове відчуження об'єктів права приватної власності з обов'язковим наступним повним відшкодуванням їх вартості [п.11, ч.5 ст.10 ЗУ «Про зони надзвичайної екологічної ситуації»]. Поки що такого порядку не розроблено. Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Порядку обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища» від 20 жовтня 1992 року N 2751-XII, тільки містить положення про те, що у разі невиконання рішення про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) чи припинення діяльності підприємств винні особи несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

Також є цікавим положення п.6 ч. 5 ст. 10 Закону України «Про зони надзвичайної екологічної ситуації». В ньому вказано, що на території зони може бути встановлено тимчасову заборону на будівництво нових і розширення діючих підп-

приємств та інших об'єктів, діяльність яких не пов'язана з ліквідацією надзвичайної екологічної ситуації або із забезпеченням життєдіяльності населення.

Як же бути з вже розпочатим будівництвом, чому такі обмеження встановлюються для всіх підприємств які не приймають участь в ліквідації наслідків надзвичайної екологічної ситуації або забезпечення життєдіяльності населення? В бізнесі велике значення має фактор часу. Не встиг щось зробити сьогодні, завтра буде пізно. Всі інвестиції і кредити мають строковий характер, а питання відстрочки платежів стосується тільки тих підприємств, що задіяні на ліквідації наслідків. Це створює додаткові форми боротьби з конкурентами.

На даний час немає прецедентів введення обмежень на підприємницьку діяльність в раніше оголошених зонах надзвичайної екологічної ситуації. Але відсутність прецедентів, не означає відсутність проблеми.

Папа Дмитро Миколайович, курсант групи ІКМ-05-6 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри господарського та фінансового права ХНУВС, канд.юрід.наук, доцент Чапичадзе Я.О.

НЕОБХІДНІСТЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЕНДІНГУ

У добу технічного та інформаційного прогресу, у зв'язку з прискоренням ритму життя, прагненням все встигнути у нас не залишається часу на відвідування магазинів, ринків та супермаркетів. Тому все більших обертів набирає торгівля через Інтернет та торговельні автомати. Нам зручно здійснювати покупки, не виходячи з дому чи офісу, музею, концертного залу та інших місць, де ми перебуваємо у справах або відпочиваємо.

Торговельні автомати не новина для України. Ще за радянських часів багато дрібних товарів (від сигарет до кави) продавалося через автомати. Тож вкладаючи кошти у торговельні автомати, або як ще це називають такий вид торгівлі у вендінг (vending) можна не боятися прогоріти через відсутність попиту на послугу. Сьогодні автоматизований продаж товарів практикується у всьому світі. Адже торгівля через торговельні автомати зручна не лише тим, що ми можемо задовольнити свої потреби, не змінюючи маршрут, а й тим, що вони можуть працювати цілодобово, без торгового персоналу.

Справді, бізнес середовище вже оцінило перспективи продажу через автомати: останнім часом кількість «автоматичних продавців» щокварталу зростає в кілька разів. Однак наразі вільних місць на цьому ринку більше ніж досить. Приміром, у центрі Києва – найбільш «густозаселений» автоматами дільниці – їх у 50 разів менше, ніж у серці Варшави.

Предметом торгівлі через автомати є визначене коло товарів повсякденного попиту (напої, бутерброди, сигарети, кофе, чай, безалкогольні напої, газети, журнали, листівки тощо). Проте підприємцям – початківцям варто врахувати, що покупець не до всіх автоматів ставиться лояльно. Наприклад, автоматами, що продають склянку кави за 3 грн., українські споживачі користуються частіше, ніж автоматами з продажу препейд – карток мобільного зв'язку за 50 – 300 грн. Світовим лідером альтернативного роздрібному продажу товарів є Японія, де майже 60% усіх продаж здійснюється через торговельні автомати. В Україні торговельні автомати з'явилися порівняно недавно. Окрім жетонів метрополітену та газет в асортименті продаваних через автомати товарів з'явилися кофе, вода, бутерброди, закуски, препейд картки мобільного зв'язку тощо. Організація продажу через автомати новий, а тому дуже перспективний вид бізнесу для початківців. Стартові вкладення дуже невеликі і по кишені навіть приватним підприємцям. При цьому вендінг забезпечує стабільний прибуток, а схеми роботи та надходження грошей доволі прості.

Основними перевагами торгівлі через автомати є:

1. Технічна простота установки: мала площа, яку вони займають, звичайне електроживлення, магістральне (автономне) водопостачання;

2. Незначні витрати на обслуговування: у цьому випадку один механік з автомобілем може спокійно завантажувати автомата здійснювати інкасацію. Це дуже важливо, адже вартість робочої сили має стійку тенденцію до зростання;

3. Можливість не використовувати касові апарати та застосовувати спрощену систему оподаткування, обліку та звітності;

4. Чималий строк використання.

Але не дивлячись на усі плюси та переваги вендинга є в ньому і недоліки:

1. Неузгодженість у законодавстві. У Законі України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 01.06.2000 р. торговельні автомати з продажу товарів (послуг) класифіковано як електронні контрольно-касові апарати-різновиди реєстраторів розрахункових операцій. Використовувати торговельні автомати з продажу дозованих та штучних товарів можуть сміливо використовувати лише підприємці – платники єдиного або фіксованого податку. А от для юридичних осіб ситуація із законодавчого погляду поки що є безнадійною.

У випадку використання торговельних автоматів права споживачів майже не захищені. Як і будь-який інший технічний засіб, механічні та електронні торговельні автомати можуть давати збій, наприклад приймаючи купюри і монети, видаючи товар і здачу. Отже, на мій погляд, для нормального використання суб'єктами підприємництва автоматів торгівлі і для реального захисту прав споживачів треба законодавчо закріпити усі положення даних відносин, при чому у конкретному окремому законі.

*Приходько Андрій Анатолійович, курсант групи ІСД-04-10 ХНУВС
Науковий керівник: начальник кафедри господарського та фінансового права
ХНУВС, канд.юрид.наук Сараскіна Т.В.*

ВПЛИВ ЗМІН ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЛІЦЕНЗУВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В СФЕРІ БУДІВНИЦТВА

Верховною Радою України 16.05.2007 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо здійснення державного архітектурно-будівельного контролю та сприяння інвестиційній діяльності у будівництві», який набере чинності з 1 січня 2008 року і згідно з яким ліцензування будівельної діяльності виходить з під дії Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності».

Такі нововведення викликані перш за все недосконалою процедурою ліцензування: відсутність можливості для перевірки поданих для отримання ліцензії документів і встановлення реальної технічної спроможності заявника виконувати заявлені види робіт. Крім того, в переважній більшості випадків оформленням таких документів займаються посередницькі організації, які допускають злочинне маніпулювання дипломами одних і тих же фахівців та створюють ілюзію утворення нових підприємств, в той час, як об'єктивні умови для їх утворення відсутні.

Отже з 1 січня 2008 року набувають чинності нові умови отримання будівельної ліцензії в Україні! Тепер будівельна ліцензія видаватиметься на 3 роки для всіх нових компаній, на перевірку дотримання ліцензійних умов відводитиметься до 30 днів, на кожен вид будівельної діяльності буде окрема ліцензія: вишукувальні роботи для будівництва, розроблення містобудівної документації, розроблення проектів та виконання робочої документації для будівництва, будівельно-монтажні роботи, монтаж інженерних мереж, будівництво транспортних мереж, інжинірингова діяльність у сфері будівництва. Деталізацію зазначених видів будівельної діяльності залежно від технічного рівня та специфіки їх виконання здійснює Мінрегіонбуд шляхом встановлення переліків робіт у межах виду діяльності. У цьому плані ми навіть

перевершили Росію, де видається тільки 2 ліцензії - окремо на будівництво, окремо на проектування.

Але найбільш цікавими є зміни та доповнення Закону України «Про інвестиційну діяльність», які нібито повинні сприяти інвестиційній діяльності. Так, згідно з ч.1 п.3 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо здійснення державного архітектурно-будівельного контролю та сприяння інвестиційній діяльності у будівництві» комплексний висновок державної експертизи зараз не є обов'язковим для проектів будівництва об'єктів цивільного та виробничого призначення. До таких зокрема відносяться житлові будинки з числом надземних поверхів до двох включно (не рахуючи мансардного поверху), дачні та садові будинки, що мають підвальні приміщення та господарські і допоміжні споруди, а також житлові одноквартирні будинки котеджного типу для індивідуальних забудовників – I та II категорії складності, культових будинків та споруд різних конфесій при місткості до 50 осіб. Окрім того ремонт виробничих споруд без перепрофілювання, зміни конструктивної схеми та збільшення навантажень на несучі конструкції. А також ряд інших назначних та маломасштабних проєктів. Однак що стосується будівельної діяльності в цілому, то такі нововведення, як залучення до перевірки дотримання ліцензійних умов також незалежних експертних центрів, розташованих по місцезнаходженню заявника, зробив процес оформлення ліцензії ще більш трудомісткий, оскільки фактично документи перевіряються двічі, перший раз місцевим обласним експертним центром, а потім - Ліцензійною комісією Мінрегіонбуду України (п.2 ч.3 ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо здійснення державного архітектурно-будівельного контролю та сприяння інвестиційній діяльності у будівництві»), а також нові тарифи, згідно з якими вартість послуг інформаційно-консультантів ДП «Укрінвестліцензія» тепер може скласти більше 5400 грн. у випадку, якщо всі документи в порядку, і додатково по 180 грн. за виправлення кожної помилки (саме стільки зараз коштує мінімальна усна консультація урядовця), явно сприяти інвестуванню не буду. Окрім того згідно з постановою про затвердження нового порядку ліцензування будівельної діяльності, на протязі півроку всі раніше отримані ліцензії повинні бути замінені, що призведе до нових затрат і як наслідок втрати спонсорської підтримки інвесторів.

Отже, фактично зміни внесені в законодавство в більший мірі будуть перешкоджати, а ніж сприяти інвестуванню будівельної діяльності.

Савенок Інна Миколаївна, студент групи ПЗдср-05-4 ХНУВС

Науковий керівник: *старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
ННІПЕС ХНУВС, канд.юрид.наук Загородній С.А.*

ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ НЕЗАКОННИМИ РІШЕННЯМИ, ДІЯМИ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНУ ДІЗНАННЯ, ПОПЕРЕДНЬОГО (ДОСУДОВОГО) СЛІДСТВА, ПРОКУРАТУРИ АБО СУДУ

У ст. 56 Конституції України зазначається, що кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень. У ст. 1176 ЦК України міститься виключний перелік органів державної влади у сфері правоохоронної діяльності, до яких належать органи дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду. Також у цій статті зазначений виключний перелік незаконних рішень, дій чи бездіяльності цих органів, що можуть спричинити завдання шкоди.

Право на відшкодування шкоди виникає за наявності наступних підстав: постанови виправдального вироку суду, скасування незаконного рішення суду, закриття кримінальної справи органом досудового слідства, закриття провадження по

справі про адміністративні правопорушення. Тобто право на відшкодування виникає лише у разі повної реабілітації особи.

Підлягає відшкодуванню шкода завдана фізичній особі внаслідок незаконного застосування, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного застосування як запобіжного заходу тримання під вартою або підписки про невиїзд, незаконного затримання, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт. Проте серед науковців існує думка, що даний перелік можна доповнити і іншими заходами кримінально - процесуального примусу, а також запобіжними заходами, які так чи інакше обмежують права фізичної особи.

Така позиція науковців ґрунтується на певній неузгодженості положень ч. 1 ст. 1176 ЦК України та ч. 1 ст. 1 Закону «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду».

Відмінність назв вказаного Закону та ст. 1176 ЦК України також не сприяє однаковому тлумаченню та застосуванню вказаного правового інституту в діяльності правоохоронних органів.

Відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду», шкода, завдана незаконними діями цих органів відшкодовується у повному обсязі. Проте щодо компенсації не отриманих прибутків при вилученні майна у громадянина існує певна невирішеність. Так у п.2 ст. 3 вказаного Закону прямо зазначається, що повертаються неотримані прибутки відповідно до частки в статутному фонді господарського товариства, учасником якого був громадянин. Така вказівка щодо конфіскованого майна у фізичної особи відсутня і питання про компенсацію неотриманих прибутків, які міг би отримати власник, залишається відкритим.

Тому виникає потреба доповнити цей Закон положенням про те, що громадянин повертається не лише вилучене майно, а також компенсується прибуток, який він міг би отримати, якби майно не вилучалось із його володіння.

Обов'язковою умовою компенсації неотриманого прибутку є реальність його одержання, коли б майно не було вилучене у власника. Сам факт неотримання прибутку має перебувати у прямому причинно-наслідковому зв'язку з відсутністю володіння майном. Розмір компенсації неотриманого прибутку має визначатися з урахування передбачуваного та звичайно одержуваного прибутку у певній сфері господарювання.

Савченко Іван Валерійович, студент групи ПЗдср-04-5 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри правових основ підприємницької діяльності ННІПЕС ХНУВС Гришина І.І.

ПІДПРИЄМСТВО В УКРАЇНІ ТА ТЕНДЕНЦІ ЙОГО РОЗВИТКУ

З розвитком ринкових відносин в Україні розвиваються і форми підприємницької діяльності. Для того, щоб успішно працювати в умовах ринкової конкуренції та реалізовувати значні фінансово-промислові проекти підприємствам вже недостатньо функціонування в рамках окремих розрізнених господарських товариств, і тому вони прагнуть об'єднуватися у групи підприємств за галузевим, територіальним чи іншим принципом. Чинне законодавство України виділяє чотири основних види об'єднань підприємств, до яких відносяться асоціації, корпорації, консорціуми і концерни.

На першому етапі реформи (1992-1993 рр.) було штучно зруйновано багато виробничих і науково-виробничих комплексів, систем, які склалися з технологічно взаємопов'язаних підприємств. Велику роль зіграло надане колективам структурних підрозділів підприємств право приймати рішення про їх перетворення в самостійні акціонерні товариства.

У розвинутих країнах підприємницькі об'єднання займають головні позиції у більшості галузей економіки. Так основу економіки Японії складають шість провідних фінансово-промислових груп – «Міцубісі», «Міцуї», «Сутімото» та інші. Підприємства, які входять до їх складу, забезпечують більше половини загальних продаж у ряді важливіших галузей промисловості. Торгові фірми, які входять у склад цих груп, здійснюють більше половини експортно-імпортних операцій, а їх доля в імпорті окремих, в основному наукоємких товарів, досягає 90%. Комерційні і транспортні банки цих груп контролюють близько 40% загального капіталу банків, страхових компаній належить 53-57% всього страхового капіталу. Подібну ситуацію можливо спостерігати і в економіці інших країн – США, Німеччині, Італії, Франції.

В Україні також діють специфічні фактори, які спонукають підприємства до об'єднання у великі структури:

- необхідність відновлення зруйнованих виробничо-технологічних зв'язків;
- необхідність структурної перебудови виробництва, яка неможлива без координації діяльності усіх ланок технологічного ланцюга і залучення великих фінансових ресурсів;

- лобіювання інтересів підприємств (більш успішно це може бути зроблено не одним підприємством, а їх групою, які мають спільні інтереси);

Об'єднання підприємств є юридичними особами і діють на підставі договору або статуту, який затверджується їх засновниками або власниками. Юридичні особи, що входять до складу об'єднань, також зберігають за собою статус самостійного учасника господарського обороту і не змінюють форми власності. За учасниками об'єднання зберігається право виходу з його складу із збереженням взаємних зобов'язань і договорів, укладених із іншими підприємствами і організаціями.

Основним принципом у взаємовідносинах між учасниками об'єднання добровільність при створенні об'єднання. Об'єднання створюється для спільного вирішення задач, що стоять перед його учасниками, підвищення ефективності використання матеріальних, фінансових та інших ресурсів на основі об'єднання зусиль та засобів, організації спільної діяльності, розподілу праці, спеціалізації і кооперації, а також в цілях проведення інших заходів виробничого, комерційного чи природоохоронного характеру.

Об'єднання підприємств в межах делегованих йому повноважень може від свого імені укладати договори, користуватися послугами кредитно-банківських установ, здійснювати експортно-імпортні операції та інші види зовнішньоекономічної діяльності, проводити операції на фондовому ринку. Об'єднання може створювати підприємства (фірми, центри, виробництва) для надання його учасникам виробничих, транспортних, технологічних, комерційних, проектно-конструкторських, юридичних, інформаційних та інших видів послуг та робіт. Об'єднання здійснює право володіння, використання розпорядження закріпленим за ним майном, до складу якого входить також майно, передане об'єднанню підприємствами-засновниками. Майно об'єднання є спільним майном учасників. До числа основних видів об'єднань підприємств входять: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни. Пошук ефективних форм організації управління об'єднанням підприємств національній на створення цілісної, ефективної, гнучкої системи управління, що дозволяє найповніше реалізувати переваги об'єднанням. Важливим моментом при цьому є виявлення кола питань, які повинні вирішуватися на рівні об'єднання. Залежно від організаційно-технічних і виробничо-господарських факторів можливі різні варіанти структур управління з різним ступенем централізації і виконання управлінських функцій, різним числом ступенів та ланцюгів управління. Визначну роль в їх виборі грають цілі і стратегія об'єднання. У результаті створюється організаційна структура об'єднання, яка може бути представлена у вигляді ієрархічної піраміди управління, основу якої складають органи управління об'єднання. Забезпечення ефективності управлінського процесу в значному ступені визначається раціональністю їх структури і компетенції. Наведена класифікація об'єднань не є вичерпною. У даному випадку було б корисно перейняти досвід високо розвинутих країн, законодавство і

практика яких вже досить давно і вельми успішно вирішує більшість питань, пов'язаних з організацією і функціонуванням підприємств та їх об'єднань.

Метою цієї роботи є привід звернути увагу на існування та правове становище об'єднань в Україні, як запорука розвитку національної економіки. Важливість розвитку укріплення нормативної бази з питань регулювання, легалізації, спрощення реєстрації, вимоги щодо чіткого статутного закріплення видів підприємницької та господарської діяльності підприємств, дозволять вдосконалити і розширити не тільки державний нагляд за розвитком промисловості в Україні, але і надати можливість самим підприємствам поштовхи до розвитку.

Савченко Катерина Василівна, курсант групи ІГБ-06-2 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри цивільного права та процесу ХНУВС,
канд.юрид.наук Д'ячкова Н.А.*

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ УСИНОВЛЕННЯ ДИТИНИ ОДНІЄЮ ОСОБОЮ

При усиновленні дитини однією особою особисті немайнові та майнові права та обов'язки можуть бути збережені за бажанням матері, якщо усиновлювачем є чоловік, або за бажанням батька, якщо усиновлювачем є жінка. Так, якщо батько дитини позбавлений батьківських прав, і чоловік матері у другому шлюбі усиновив дитину, мати має право дати згоду на усиновлення її дитини за умови збереження за нею у повному обсязі батьківських прав та обов'язків щодо дитини.

Стосовно того, чи повинен усиновлювач також виразити згоду на збереження відносин дитини з одним із батьків, вказівки у законі немає. Очевидно, що у випадку, коли мати (батько) дитини виразили бажання зберегти батьківські права та обов'язки, усиновлювач заперечувати не може. Якщо ж згода на усиновлення надана без будь-яких умов, питання про збереження правовідносин з одним із батьків повинно вирішуватися судом, виходячи з інтересів дитини, із урахуванням думки усиновлювача та самої дитини.

Правило ч. 232 СК про збереження правовідносин між усиновленою дитиною та її батьками повинно виконуватися і в інших випадках усиновлення дитини однією особою, причому, незалежно від того, чи перебуває усиновлювач у шлюбі з батьком (матір'ю) дитини. Разом з тим його дотримання не є обов'язковим для батьків усиновленої дитини і залежить від їх бажання.

Якщо при усиновленні дитини однією особою зберігаються права та обов'язки дитини щодо батька (матері), то вони вважаються збереженими й для родичів цього батька (матері).

Ще один виняток стосується тих випадків, коли один з батьків усиновленої дитини помер або шлюб між ними був розірваний як з особою, визнаною судом недієздатною, і другий з батьків дитини вступив у повторний шлюб і його дружина, чоловік у повторному шлюбі бажають усиновити дитину. Тоді, на прохання батьків померлого батька (матері), тобто баби, діда з боку того з батьків, хто помер або визнаний недієздатним, рідних братів, сестер дитини суд у своєму рішенні може зберегти особисті немайнові та майнові правовідносини стосовно померлого (визнаного недієздатним) родича, якщо це відповідає інтересам дитини.

Порядок спілкування усиновленої дитини з родичами її померлого батька (матері) встановлюється за домовленістю між усиновлювачем та родичами дитини, а якщо такої згоди не буде досягнуто – згідно правил ст. 257 СК.

Однак, як відзначається в юридичній літературі, незважаючи на гуманність цього правила, при його застосуванні таємницю усиновлення зберегти неможливо, а тому воно можливе лише при усиновленні, в якому не змінюється прізвище, ім'я та по батькові усиновленого.

Дозвіл суду на збереження правових зв'язків усиновлюваного з родичами або одним з батьків повинен бути відображений у рішенні суду про усиновлення. Такий

дозвіл надасть батькові (матері) чи родичам померлого батька (матері), окрім іншого, й право на спілкування з усиновленою дитиною відповідно до ст.ст. 153, 257 СК України. Відсутність вказівки про збереження правових зв'язків означає, що правовідносини усиновлюваного з обома батьками є припиненими, навіть, якщо усиновлювачем є одна особа.

Селюков Вадим Сергійович, курсант групи ІСД-06-1 ХНУВС

Науковий керівник: *старший викладач кафедри цивільного права та процесу ХНУВС, канд.юрид.наук Піхурець О.В.*

ПОНЯТТЯ «ПІРАТСТВА» ЯК ОДНОГО З ВИДІВ ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

В сучасних умовах в торговий обіг входять нові об'єкти цивільно-правових відносин: винахід, торговельна марка, комерційна таємниця, ноу-хау, комп'ютерні програми, копії даних, селекційні досягнення, біотехнології, та інші. З їх появою виникла необхідність детальної правової регламентації з метою забезпечення належного захисту та охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності. Розвиток нових технологій, використання інтелектуальної власності (цифрова, інтерактивне мовлення, комп'ютерні мережі, цифрова дискретизація тощо) вплинув на поширення порушень авторського права та суміжних прав.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України, у зв'язку зі вступом до Світової організації торгівлі, що неможливо без приведення національного законодавства у відповідність з міжнародним законодавством та без ефективної діяльності держави в особі її органів щодо запобігання правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Завдання державних органів, в галузі захисту права інтелектуальної власності, багато в чому перетинаються, але основний тягар щодо боротьби з правопорушеннями в сфері інтелектуальної власності покладено на МВС, яке викриває і розслідує злочини та адміністративні правопорушення.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року (у редакції від 11.07.2001 р.) піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організації мовлення.

Досить поширеною формою порушення авторського права чи суміжних прав є розповсюдження примірників творів, фонограм, відеограм та програм мовлення. Безперечно, йдеться про розповсюдження без дозволу автора чи іншої особи, яка має авторське право. Розповсюдженням слід визнати цілеспрямовані дії щодо поширення екземплярів творів, у кількості примірників більше одного чи необмеженої кількості. Важливим елементом визнання розповсюдження неправомірним є те, що розповсюдження мало місце без дозволу автора чи інших осіб, яким належать виключні авторські права.

В останні роки відзначається найбільш поширення такого виду піратства, як комп'ютерне піратство. Комп'ютерне піратство – незаконне відтворення і розповсюдження комп'ютерного програмного забезпечення шляхом тиражування, продажу компакт-дисків (CD-ROMів) з записом комп'ютерних програм, встановлення неліцензійного програмного забезпечення на комп'ютерну техніку та розповсюдження піратських програм через Інтернет.

Всі різновиди комп'ютерного піратства, які завдають шкоду інтересам виробників програмного забезпечення до персональних комп'ютерів, таких як Adobe Systems, Lotus Development, Microsoft Novell, Symantec Apple та Visio можливо звести до трьох основних форм. Перше місце серед них займає виготовлення «піратських» примірників програмних продуктів шляхом запису на компакт-диск та їх на-

ступне розповсюдження. Наступний різновид піратства – встановлення нелегальних примірників програм для комп'ютера на жорсткий диск комп'ютерів і продаж цих комп'ютерів разом з таким програмним забезпеченням. І останній, це розповсюдження контрафактних примірників комп'ютерних програм, як використання телекомунікаційних програм, а також міжнародних каналів зв'язку.

Значення охорони програмного забезпечення в Україні все зростає. Керівники організацій, що займаються розробкою програмного забезпечення, почали усвідомлювати, що комп'ютерний бізнес потребує теж охорони. Тим більше, що в Україні існують значні потенційні науково-технічні можливості щодо виробництва комп'ютерних програм, українські програмісти як раніше, користуються авторитетом у світі програмного забезпечення. Не приємно усвідомлювати, що за умови високого рівня піратства в Україні (понад 95%), легально виготовленої продукції національних виробників стає неконкурентоспроможною, а це вже державна проблема.

Семіженович Сергій Сергійович, курсант групи ІСД-05-6 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри цивільного права та процесу ХНУВС,
канд.юрид.наук Сапайко Л.В.*

ПІДВІДОМЧІСТЬ СПРАВ ТРЕТЕЙСЬКИМ СУДАМ

Останнім часом серед вітчизняних вчених-юристів та практиків помітно зріс інтерес до різних способів врегулювання суперечок поза межами державного суду. Такий інтерес не є випадковим, оскільки проблеми державної судової системи, пов'язані з недоліками бюджетного фінансування, переважанням судів цивільними та господарськими справами, тягатиною в їх вирішенні тощо змушують шукати нові більш ефективні та оперативні шляхи вирішення конфліктних ситуацій.

Однією з таких демократичних альтернативних форм вирішення цивільних та господарських спорів є інститут третейського розгляду, що дає змогу цивілізованим шляхом врегулювати конфлікти, які виникають між суб'єктами конкретних правовідносин.

Закон України «Про третейські суди» визначив підвідомчість справ третейським судам, а саме: третейські суди можуть розглядати будь-які справи, що виникають із цивільних та господарських правовідносин, крім справ, зазначених в ст. 6 цього Закону.

Аналіз даного положення законодавства дає підстави вважати, що перелік справ, які не можуть розглядатися третейськими судами, не є вичерпним, тому при визначенні компетенції цих судів слід звертатися до інших нормативних джерел. Так, Цивільно-процесуальний кодекс України (далі - ЦПК) визначає, що в третейських судах не можуть розглядатися справи окремого провадження, перелік яких зазначений в ст.234 ЦПК. Позиція законодавця в даному випадку виходить з особливого характеру таких справ та їх суспільного значення (наприклад, справи про визнання фізичної особи недієздатною; оголошення особи померлою; справи про усиновлення тощо), тому розглядатися вони можуть тільки суддями, що уповноважені державою.

Крім того важливо визначити, що розуміє закон під терміном «цивільні та господарські правовідносини». У ст. 3 Господарського кодексу України передбачається, що господарськими правовідносинами є господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини. При цьому до господарсько-виробничих віднесено майнові та інші відносини, що виникають між суб'єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності. Під організаційно-господарськими розуміють відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю. Під внутрішньогосподарськими – відносини, що складаються між структурними підрозділами суб'єкта госпо-

дарювання, та відносини суб'єкта господарювання з його структурними підрозділами.

У Цивільному кодексі України (ст. 1) зазначено, що цивільні відносини – це особисті немайнові та майнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. Ці відносини регулюються цивільним законодавством. Поряд із цим ЦПК України містить ст.15 «Компетенція судів щодо розгляду цивільних справ», де сказано, що суди розглядають справи, які виникають з цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових правовідносин. Таким чином ЦПК охоплює поняттям «цивільні справи» всі справи, які підлягають розгляду в судах в порядку цивільного судочинства. За аналогією закону можна стверджувати, що і третейські суди мають право розглядати не тільки цивільні, але і земельні, житлові та трудові спори. За старим законодавством (Положенням про третейський суд) розгляд трудових спорів, так само як і сімейних, в третейських судах не дозволявся. Оскільки на сьогодні Закон «Про третейські суди» забороняє розглядати цим судам тільки сімейні спори, то відповідно вирішення трудових спорів входить до їх компетенції.

Сорока Юлія Сергіївна, курсант групи ІСД-04-3 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри господарського та фінансового права,
канд.юрид.наук, доцент Чанічадзе Я.О.*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЦЕНЗУВАННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

На даний час ліцензування у сфері фізичної культури та спорту є достатньо проблематичним. Кожна спортивна організація обов'язково повинна отримати ліцензію для здійснення фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, але на сьогоднішній день функціонує велика кількість спортивних організацій без отримання ліцензії. Проблема в тому, що чинне законодавство, що стосується цього питання, більшою мірою є декларативним, малоефективним, а політика держави з цього питання також чітко не визначена. Слід зазначити, що теоретичних досліджень, присвячених ліцензуванню як засобу державного регулювання, недостатньо. Це заважає на практиці належним чином застосовувати ліцензування для виконання тих функцій, які можна здійснювати лише через його реалізацію.

Ліцензування фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності регламентує Господарський кодекс України, закони України, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства у справах сім'ї, молоді і спорту та ін.

Необхідність ліцензування фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності обґрунтовується, перш за все, тим, що заняття фізичною культурою та спортом без організації їх на належному рівні може мати негативні наслідки. Факт ліцензування набуває особливо важливого значення, оскільки спорт безпосередньо стосується як фізичного, так і морального здоров'я особи, а також нації в цілому.

Слід зазначити, що процес ліцензування на сьогоднішній день є достатньо ускладненим, внаслідок чого багато клубів уникають його різними способами і держава не може контролювати якість пропонованих послуг, забезпечити реалізацію прав ліцензіатів.

Згідно із Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» (ч.1 п.51 ст.9) ліцензуванню підлягає:

- організація та проведення спортивних занять професіоналів і любителів спорту;
- діяльність з підготовки спортсменів до змагань по різних видах спорту, визнаних в Україні.

Фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність, що підлягає ліцензуванню, повинна здійснюватися відповідно до ліцензійних умов, які затверджує спеціально уповноважений орган спільно з органом ліцензування. Ліцензійні умови встановлюються з урахуванням вимог законів і є вичерпним переліком організаційних,

кваліфікаційних і інших спеціальних вимог, обов'язкових для виконання при здійсненні певних видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню. У сфері фізичної культури та спорту такі вимоги закріплені в Ліцензійних умовах здійснення фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності.

У Ліцензійних умовах визначені вимоги, яких повинен дотримуватися суб'єкт фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності при здійсненні своєї діяльності. Стандарти, що включаються до ліцензійних умов у сфері фізичної культури та спорту, розробляються, затверджуються і забезпечуються в установленому порядку центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури та спорту. Таким органом є Міністерство у справах сім'ї, молоді і спорту.

Органами у сфері ліцензування фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності є Республіканський комітет фізичної культури і спорту АР Крим, управління з питань фізичної культури і спорту обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій. Вони проводять попередній розгляд ліцензійних документів; надають методично-консультаційну допомогу; готують відповідні супровідні висновки тощо.

Для отримання ліцензії суб'єкт господарювання або підприємництва повинен особисто або через уповноважену особу (орган) у встановленому законодавством порядку звернутися до органу ліцензування із заявою встановленого зразка, яка повинна відповідати вимогам Наказу №58/852 від 02.04.2001р.

Згідно з п. 5.1.5 Ліцензійних умов суб'єкт господарювання або підприємництва у сфері фізичної культури та спорту повинен мати договір із лікувально-фізкультурним диспансером або іншою медичною установою про диспансерне медичне обслуговування споживачів фізкультурно-оздоровчих і спортивних послуг. Слід зазначити, що при реалізації цієї вимоги у більшості випадків виникають проблеми, оскільки практика укладення таких договорів недостатня, медичні установи не мають відповідної інформації та відмовляються від цього. На відміну від більшості медичних установ, лікувально-фізкультурні диспансери згодні укладати такі договори. Юридично у такій ситуації дотримуються всі необхідні умови для реалізації прав ліцензіатів, але фактично, коли суб'єкт фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності зобов'язаний укласти договір для отримання ліцензії, він часто ставиться в невідповідні фінансові умови лікувально-фізкультурним диспансером. Для поліпшення існуючої ситуації необхідно у законодавстві чітко визначити вимоги до такого договору, і затвердити типовий договір з лікувально-фізкультурним диспансером або іншою медичною установою.

Оскільки відповідно до законодавства планова перевірка ліцензіата проводиться не частіше одного разу на рік, для забезпечення прав споживачів доцільно доповнити відповідні нормативно-правові положення, що закріплюють необхідність наявності договорів про страхування і про диспансерне медичне обслуговування вимогою, про термін їх дії (щонайменше протягом одного року).

Таким чином, враховуючи існуючі проблеми практичного застосування чинного законодавства у сфері ліцензування фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, потрібно:

- уточнити законодавче визначення терміна «ліцензування»;
- закріпити в законодавстві ознаки віднесення видів господарської діяльності до числа таких, що підлягають ліцензуванню;
- доповнити Закон України «Про фізичну культуру і спорт» відповідною термінологією (спортсмен-професіонал, спортсмен-аматор, професійний спорт тощо);
- чітко визначити на законодавчому рівні повноваження органів, що здійснюють діяльність у сфері ліцензування;
- затвердити типовий договір з лікувально-фізкультурним диспансером або іншою медичною установою про диспансерне медичне обслуговування споживачів фізкультурно-оздоровчих і спортивних послуг.

- закріпити вимоги про необхідність укладення договорів про страхування та диспансерне медичне обслуговування (терміном, щонайменше, протягом одного року).

Слід також зазначити, що правове регулювання ліцензування як засобу державного регулювання господарської діяльності у сфері фізичної культури та спорту вимагає подальшого розвитку. Реалізація наведених пропозицій сприятиме поліпшенню процесу ліцензування, захисту економічних і соціальних інтересів держави, суспільства й окремих громадян.

*Тімановський Максим Федорович, студент групи ПЗдср-04-2 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПЕС
ХНУВС канд.юрид.наук Вакулович Е.В.*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ТЮНІНГУ

Розвиток ринкових відносин в Україні призвів до появи нових інститутів та субінститутів в цивільному праві. Більшість з цих інститутів взагалі раніше не були відомі в цивільному праві. Якщо ж вони рідко і аналізувалися в науці цивільного права, та лише як диковинка буржуазного права. Таким якраз і являється договір тюнінгу, який регулює відносини між підрядником та замовником з приводу поліпшення автомобіля (англ. – tuning) – наструювати, регулювати.

Крім цього, тюнінг має ряд специфічних йому ознак: по – перше, задовольняє індивідуальні потреби замовника, по – друге, відображує технічні можливості тюнінгової компанії, по – третє, перевищує технічні характеристики серійних автомобілей, по – четверте, не погіршує експлуатаційні характеристики автомобіля. В процесі виконання тюнінгу мова йде обов'язково про створений новий дизайн автомобіля, що відноситься до об'єктів права промислової власності.

Згідно зі ст.5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» правова охорона надається промислового зразку якщо він відповідає умовам патентоспроможності, принципам гуманності та моралі. Об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб.

Відомо і те, що право власності на промисловий зразок засвідчується патентом. Термін дії патенту на промисловий зразок становить 10 років від дати подання заявки до відповідного державного відомства і продовжується цим відомством за клопотанням власника патенту, але не більш як на п'ять років.

Тому, уклавши договір тюнінгу, можна порушити виключні права автора промислового зразку - володаря патенту, а продукція стане контрафактною.

В зв'язку з цим виникає питання щодо захисту прав промислової власності та меж здійснення прав тюнінгової компанії.

Зважаючи на це в договорі тюнінгу автомобіля повинно враховуватися права як замовника, так і власника патенту, якщо він був виданий.

Усе це свідчить про необхідність формування в нашому законодавстві окремого субінституту договірних прав.

Таким субінститутом договірних прав саме і є договір тюнінгу, який виник нещодавно. Він регулює відносини між підрядником і замовником із приводу поліпшення автомобіля. В силу цього до нього відносяться правила договору підряду. За договором підряду одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу (ст. 837 ЦК України).

Таким чином за договором тюнінгу підрядчик (тюнінгова компанія) зобов'язується виконати роботи з облюкування автомобіля (чи іншої складної речі) згідно з вимогами замовника, технічною документацією та дотриманням прав інтелектуальної власності, правил безпеки, а замовник зобов'язаний прийняти відтпо-

нінговану річ та оплатити. Договором може бути передбачена передоплата «тйонінгових робіт». За договором може бути виготовлена нова ексклюзивна самостійна річ, бо договір тйонінгу – це згода, по якому підрядник – тйонінгова компанія – зобов'язується провести роботи, пов'язані зі зміною технічних, дизайнерських характеристик автомобіля, або провести новий ексклюзивний варіант автомобіля без погіршення його технічних характеристик, а також повну діагностику і легітимізацію та передати його замовнику, а замовник – прийняти і оплатити виконану роботу в встановленому договором порядку.

За своєю юридичною характеристикою договір являється двостороннім, відплатним, комплексним, строковим або безстроковим. Це свідчить про необхідність в рамках останніх спеціально виділити субінститут тйонінгу, котрий в свою чергу бажано врегулювати на рівні Цивільного кодексу України.

Топор Лілія Володимирівна, студент 2 курсу СФ ХНУВС
Науковий керівник: *старший викладач кафедри юридичних дисциплін*
СФ ХНУВС Горобець Н.О.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Сьогодні у суспільстві з'явилися невідомі раніше проблеми, які потребують додаткового врегулювання, зокрема це стосується тих відносин, які виникають у сфері здійснення фізичними особами репродуктивної функції. Метою даного дослідження є забезпечення консолідованої інформації про всі існуючі закони, нормативи і положення (а також про всі законопроекти чи нормативи, які перебувають на стадії прийняття), що стосуються репродуктивного здоров'я, а особливо права фізичної особи на аборт.

У статті 281 Цивільного кодексу України передбачено, що репродуктивні права – це права людини на здійснення та охорону її репродуктивного здоров'я і вільне прийняття рішень у відношенні народження чи відмови від народження дитини в шлюбні чи поза ним, а також на медико-соціальну, інформаційну і консультативну допомогу.

Репродуктивні права покликані створити соціальні передумови для забезпечення репродуктивного здоров'я. Репродуктивне здоров'я має на увазі здатність мати дітей, вільне прийняття рішення в цій сфері, безпечне статеве життя, яке доставляє задоволення.

Однією із найголовніших причин розладу репродуктивного здоров'я є здійснення абортів. Повноваження на штучне переривання вагітності спрямоване на припинення репродуктивної функції, що вже розпочалася.

Згідно із статтею 50 Основ законодавства України про охорону здоров'я, операція штучного переривання вагітності (аборт) може бути проведена за бажанням жінки в акредитованих закладах охорони здоров'я при вагітності строком не більше 12 тижнів.

Аборт при вагітності від 12 до 28 тижнів за соціальними і медичними показаннями може бути зроблено в окремих випадках і в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України, це відповідні медичні показання (цілий ряд важких інфекційних, соматичних і психічних хвороб, на фоні яких має місце вагітність) і соціальні показання (наявність трьох і більше дітей, розлучення під час вагітності, смерть чоловіка під час вагітності, вагітність внаслідок звалтування, перебування жінки або її чоловіка у місцях позбавлення волі, позбавлення жінки батьківських прав; наявність у жінки дитини-інваліда; тяжке захворювання або травма чоловіка, що зумовили його інвалідність під час вагітності дружини). Слід зазначити, що приділивши значну увагу медичним показанням можливості здійснення абортів при вагітності від 12 до 28 тижнів, постанова КМУ не містить деталізованих положень що-

до соціальних показань. У зв'язку з чим можуть виникнути проблеми реалізації норм зазначеної постанови.

Таким чином основними нормативними актами в сфері репродуктивних прав фізичної особи є Цивільний кодекс України, ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та постанова КМУ «Про порядок штучного переривання вагітності». Реалізація репродуктивних прав (здійснення абортів) регулюється на законодавчому рівні. Закони надають право жінці на легальний безпечний аборт і встановлюють кримінальну відповідальність за незаконне проведення абортів. В той же час показання для проведення абортів визначено підзаконним нормативним актом. Доцільним було б прийняття закону, зважаючи на те, що здоров'я – одна з найголовніших цінностей людини. І крім того з більш чіткою деталізацією як медичних, так і соціальних показань для штучного переривання вагітності.

Хоменський Олег Іванович, курсант групи ІСД-05-6 ХНУВС

Науковий керівник: *старший викладач кафедри цивільного права та процесу ХНУВС, канд.юрид.наук Сапейко Л.В.*

ЗАВДАННЯ ПРОКУРОРА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Згідно ст. 3 ЦПК України, яка відтворює конституційне положення про право на судовий захист, у випадках, передбачених законом, до суду можуть звертатися органи та особи, які діють на захист прав, свобод та інтересів іншої особи або державних чи суспільних інтересів. Проте у цій статті не конкретизується, які саме особи можуть звертатися до суду на захист прав, свобод та інтересів інших осіб. Вказані особи перелічені в ст. 45 ЦПК, однією з яких є прокурор.

Треба зазначити, що звертаючись до суду із заявою про захист прав громадян або державних інтересів, прокуратура реалізує конституційну функцію представництва інтересів громадянина або держави у суді (ст. 121 Конституції України).

У разі, коли прокурор порушує справу в суді в інтересах інших осіб або державних чи суспільних інтересах, він користується процесуальними правами і несе процесуальні обов'язки особи, в інтересах якої він діє, за винятком права закінчувати справу мировою угодою (ст. 46 ЦПК). Отже, процесуальний закон відносить прокурора, як і сторін, до осіб, які беруть участь у справі (ст. 26 ЦПК). Він має право протягом усього часу розгляду справи змінити підставу або предмет позову, збільшити або зменшити розмір позовних вимог, відмовитися від позову (ч. 2 ст. 31 ЦПК).

Разом з тим, відмова прокурора від позову або зміна заявлених ним вимог не позбавляє особу, на захист прав, свобод та інтересів якої подано заяву, права вимагати від суду розгляду справи та вирішення вимоги у первісному обсязі (ч. 2 ст. 46 ЦПК).

Слід зазначити, що діяльність прокурора в цивільному судочинстві відбувається у відповідних процесуальних формах, що передбачені в ч. 3 ст. 36-1 Закону України «Про прокуратуру», а згідно з ч. 5 цієї ж статті прокурор самостійно визначає підстави представництва інтересів у суді та форми його здійснення. Стаття 45 ЦПК де-що конкретизує форми участі прокурора в процесі у порівнянні зі ст. 36-1 Закону України «Про прокуратуру». Можна стверджувати, що процесуальних форм участі прокурора в цивільному процесі дві.

Перша форма – це звернення до суду першої інстанції з позовами і заявами щодо захисту прав, свобод та інтересів інших осіб, або державних чи суспільних інтересів та участь у цих справах.

Позивачем за позовом, пред'явленим прокурором, у всіх випадках є та особа, на захист прав і законних інтересів якої він заявив позов. У позовній заяві повинна бути вказана саме ця особа (позивач) і суд зобов'язаний повідомити її про порушення цивільного процесу і можливість прийняти в ньому участь в якості позивача.

Друга процесуальна форма – здійснення представництва інтересів громадянина або держави в порядку, встановленому ЦПК та іншими законами на будь-якій стадії

цивільного процесу, тобто коли його участь є можливою як за його зверненням, так і за зверненням до суду інших осіб.

Надаючи право прокурору вступити в процес на будь-якій стадії, законодавець мав на увазі наступну схему: незалежно від того чи брав участь прокурор у розгляді справи в суді першої інстанції, він наділений правом оскарження рішень суду як в апеляційному, так і в касаційному провадженні та ін. Однак, вбачається, що вступ прокурора в цивільний процес на будь-якій стадії зовсім не означає його право вступити у справу, наприклад, під час судових дебатів чи винесення рішення. Під стадіями цивільного процесу згідно логіки ст. 45 ЦПК слід розуміти: розгляд справи судом першої інстанції (перша стадія); розгляд справи апеляційним судом (друга стадія) тощо. Звідси випливає, що прокурор має право вступити у справу шляхом пред'явлення позову, оскарження рішення, подання заяви про перегляд справи за винятковими чи нововиявленими обставинами тощо.

Чокомудяк Роман Олександрович, курсант групи ІСД-04-05 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри господарського та фінансового права ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Чапичадзе Я.О.*

ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

Зусилля України інтегрувати у світове товариство відбувається в умовах реформування відносин власності і структурної перебудови економіки в середині країни. Велике значення для стимулювання розвитку ринкових відносин в цих умовах має залучення і оптимальне використання інвестицій, у тому числі іноземних. Протягом багатьох років спостерігається швидке інвестування іноземних інвестицій і, перш за все, прямих капіталовкладень, причому темпи росту міжнародної торгівлі, яка довгий час виступала основним механізмом, що поєднував економіки країн світу.

Виходячи з того, що Україна як молода і незалежна держава яка немає великого досвіду в міжнародній інвестиційній діяльності, все ж таки, змогла створити інвестиційний клімат для іноземних інвесторів. Безумовно цей процес вдосконалення ще триває і потребує проведення ряд економічних та правових реформ, спрямованих на вдосконалення інвестиційного клімату в державі.

Досвід багатьох країн світу показує доцільність залучення іноземних інвестицій. Для України, існує ряд перешкод на шляху здійснення цього процесу. До них слід віднести: відсутність відповідного інвестиційного клімату в країні; недосконалість ринкового механізму економіки; нестабільність політичної ситуації; низький рівень ділової та професійної кваліфікації підприємців; недостатньо привабливі інвестиційні проекти і разом з тим брак зацікавлених партнерів; високий рівень корупції; невідшкодування ПДВ експортом.

Основною перешкодою для інвестування іноземних ресурсів є проблема недосконалої законодавчої бази в державі. Адже, від правової політики на пряму залежить рух іноземних інвестицій до економіки України. Аналіз законодавства, що регулює відносини в інвестиційній діяльності, в тому числі і в іноземній, дозволяє стверджувати, що у законодавстві є ряд прогалин, а саме: у питаннях захищеності прав власності, а особливо інтелектуальних прав; не визначений порядок націоналізації та реквізиції; не зазначений конкретний підзаконний нормативно-правовий акт, на підставі якого може бути здійснена націоналізація або реквізиція інвестицій; не встановлений конкретний орган, що має повноваження приймати рішення про реквізицію або націоналізацію; не визначені умови компенсації, що дає можливість чиновникам самостійно приймати рішення про розміри, терміни і порядок компенсації, а це не завжди відповідає закону.

Вивчення мотивації іноземних інвесторів для здійснення інвестицій в Україні показує, що стратегічними мотивами є забезпечення потенційних ринків збуту, подолання бар'єрів для імпорту, тобто головними є мотиви збуту.

Розглянувши визначене коло проблем, пов'язаних із ситуацією у сфері міжнародного та національного правового регулювання інвестиційної діяльності, можна зробити деякі висновки і рекомендації.

По-перше. Реформування податкової системи – для того, щоб вона забезпечувала достатній обсяг надходжень у бюджети всіх рівнів. По-друге. Стимулювання довгострокового банківського кредитування реального сектору економіки і залучення коштів населення. А також стимулювання іноземного капіталу.

По-третє. Потрібно забезпечити зміцнення фондового ринку та його інфраструктури, розвиток інститутів спільного інвестування, страхових та пенсійних фондів, вихід України на міжнародні ринки капіталів.

Що стосується перспектив, то зусилля держави зі створення режиму сприяння іноземним інвестиціям мають бути постійними, розрахованими на довгострокову стратегію розвитку та врахування зростання конкуренції при залученні іноземного капіталу. Зважаючи на можливість не лише на позитивного, а й негативного впливу іноземного інвестування на національну економіку в умовах глобальної залежності, важливо розвивати пропорції внутрішнього і зовнішнього інвестування. Стратегічні напрямки подальшої активізації інвестиційної діяльності в Україні повинні забезпечити створення привабливого інвестиційного клімату і розвиток інфраструктури, необхідної для забезпечення стійкого економічного росту і підвищення життєвого рівня населення. Одними з таких важливих напрямків можна вважати регулювання підприємницької діяльності, лібералізацію ділової активності і створення конкурентного середовища.

Чумаченко Віта Володимирівна, курсант групи ІСД-06-3 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри цивільного права та процесу ХНУВС,
канд. юрид. наук Москалюк В.Ю.

ПРАВОВА ПРИРОДА ТА УМОВИ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

В наш час зросла кількість дітей, які залишилися без піклування батьків. З них лише 5% діти-сироти, всі інші з тих чи інших причин при живих батьках залишилися без батьківського піклування. Виходячи з права кожної дитини на проживання в сім'ї найкращою формою влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування є влаштування їх у сім'ї громадян.

Усиновлення (удочиріння) є найбільш поширенішою формою влаштування дітей, єдиний або обидва з батьків яких померли, невідомі або позбавлені батьківських прав, визнані судом недієздатними, безвісті відсутніми, оголошені померлими або з інших причин не можуть виховувати своїх дітей. Усиновлення – це перехід прав та обов'язків від біологічних батьків до усиновлювачів, при якому дитина в правовому відношенні повністю прирівнюється до біологічних дітей усиновителя. При цьому звичайно втрачаються всі права та обов'язки біологічних батьків дитини (ст. 207 СК України). Як бачимо з приведеного визначення, усиновлення розуміється як юридичний акт, який тягне за собою встановлення нового правового зв'язку, перед усім між усиновителем і усиновленим, а також між усиновленим та родичами усиновителя. Оскільки в результаті усиновлення дитина, з юридичної точки зору, набуває нових батьків і родичів, то за загальним правилом цим актом одночасно припиняється правовий зв'язок дитини з його батьками та іншими родичами за дійсним походженням. Таким чином, усиновлення – це одночасно і правовстановлюючий і правоприпиняючий факт.

При здійсненні усиновлення необхідно дотримання декількох важливих умов. Перш за все необхідно бажання усиновителя та письмова згода на усиновлення з боку батьків дитини, що усиновлюється, якщо вони у неї є або осіб, які замінюють батьків: опікуна (піклувальника). Згода батьків повинна бути посвідчена нотаріусом. Батьки можуть дати згоду на усиновлення лише у виняткових випадках (стаття

219 СК України), усиновлення може бути проведено без згоди батьків, якщо: батьки невідомі; батьків позбавлено батьківських прав; батьків визнано недієздатними; батьки понад шість місяців не проживають разом з дитиною і без поважних причин не беруть участь в її вихованні та утриманні, не виявляють щодо дитини батьківської уваги та турботи.

Якщо усиновитель перебуває в шлюбі, для усиновлення ним потрібна згода на це іншого з подружжя. Усиновлення може бути проведено, як виняток, і без згоди на це іншого з подружжя (п. 2 статті 220 СК України), якщо останній є недієздатним внаслідок душевної хвороби, недоумства чи коли він визнаний безвісно відсутнім.

Якщо дитині, яка усиновлюється, досягла такого віку та рівня розвитку, що може висловити свою думку, то на її усиновлення необхідна її згода. Не може бути здійснене усиновлення дитини проти її бажання. Однак в частині 4 статті 218 СК України говориться, що в разі подання заяви про усиновлення дитини, яка проживала в сім'ї усиновителя та вважає усиновителя своїм батьком (матір'ю), усиновлення може бути проведено без згоди дитини.

При усиновленні дітей, які знаходяться на вихованні та утриманні в державних дитячих установах, при відсутності батьків необхідна згода цієї установи.

Якщо усиновлюється дитина, над якою раніше була встановлена опіка (піклування), на усиновлення потрібна письмова згода опікуна (піклувальника), засвідчена державним нотаріусом. Така згода не потрібна, коли опікун (піклувальник) ухилився від обов'язків, якщо він позбавлений своїх опікунських прав, визнаний недієздатним або безвісно відсутнім.

У тих випадках, коли усиновлюваний має не тільки опікуна (піклувальника), але й батьків, для усиновлення потрібна як згода опікуна (піклувальника), так і батьків дитини, за виключенням тих випадків, які передбачені статтею 221 СК України.

Шевченко Тимофій Юрійович, студент групи ПЗср-05-4 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПЕС ХНУВС Кухарев О.Є.*

СПІВВІДНОШЕННЯ ВОЛІ ТА ВОЛЕВІЯВЛЕННЯ В СЕКРЕТНОМУ ЗАПОВІТІ

1. Заповітом є особисте розпорядження фізичної особи на випадок смерті (ст.1233 ЦК України). За своєю юридичною природою заповіт є одностороннім правочином, а відтак щодо нього застосовуються загальні умови дійсності правочину.

2. Однією з умов дійсності правочину є відповідність волі та волевиявлення. Відповідно, ця умова застосовується і щодо дійсності секретного заповіту. Сам процес формування волі особи, спрямований на вчинення заповіту (волеутворення), проходить три стадії: виникнення потреби та усвідомлення способів її задоволення; вибір способу задоволення потреби; прийняття рішення про вчинення заповіту. Початковою стадією вчинення заповіту є воля, кінцевою – волевиявлення, яке знайшло своє відображення в заповідальному розпорядженні.

3. Волю можна визначити, як психічне регулювання поведінки, яка уявляє собою детерміноване і мотивоване бажання у досягненні встановленої мети, у виборі рішень, розробці шляхів, засобів та застосування зусиль для їх здійснення. Судити про волю (бажання) можна тільки за зовнішнім проявом волі, який іменується в науці волевиявленням, завдяки чому воля стає доступною для сприймання її іншими особами. Прийнято вважати, що сутністю вчиненого правочину становить єдність волі та волевиявлення, оскільки кожен з цих елементів є необхідним і рівнозначним, а відсутність одного з них означає і відсутність самого юридичного факту.

4. Встановлюючи секретний заповіт, закон закріплює і особливі вимоги щодо його посвідчення. Порядок посвідчення секретного заповіту нотаріусом передбачений ст.ст.1249, 1250 ЦК України, п.162 Інструкції Про порядок вчинення нотаріаль-

них дій нотаріусами України та п. 3.8.8. Положення Про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України.

5. Говорячи про заповіт та його різновиди, завжди мають на увазі два формуючі даний правочин елементи: волю та волевиявлення. Одна з основних проблем при цьому пов'язана із визначенням відносної значимості кожного із вказаних елементів. Зазначена проблема набуває великого значення не тільки при тлумаченні змісту заповіту, а перш за все пов'язана із положенням про визнання заповіту недійсним. Сама сутність даної проблеми полягає в тому, що законодавець встановив для секретного заповіту особливу форму і особливий порядок його посвідчення. При посвідченні звичайного заповіту нотаріус може перевірити відповідність волі та заповідальних розпоряджень чинному законодавству, але в даному випадку законодавець передбачив особливу процедуру посвідчення секретного заповіту, адже він подається нотаріусу в заклеєному конверті. Відповідно, неможливо перевірити власноручний підпис заповідача та наявність в конверті самого заповіту, тому що фактично нотаріус посвідчує не сам заповіт, а конверт у якому він знаходиться.

6. Вчиняючи секретний заповіт, заповідач переслідує певну мету, яка спеціально спрямована на досягнення правового результату. Мета і правовий результат повинні збігатись. Не можуть співпадати мета і правовий результат у випадках, зокрема, коли у вигляді заповідальних розпоряджень вчиняються неправомірні дії (наприклад, набуття права на спадщину за умов, які спрямовані на пригнічення волі, честі та гідності особи).

7. Воля і волевиявлення впливають на виникнення та зміну цивільних прав та обов'язків особи, яка прагне вчинити даний правочин. Слід враховувати той факт, що секретний заповіт складається заповідачем таємно і при посвідченні подається нотаріусу в заклеєному конверті. На момент оголошення змісту заповіту може поставати питання про неможливість встановити відповідність волі волевиявлення. При тлумаченні змісту заповіту, повинна мати місце встановлення останньої волі заповідача і її відповідність заповідальним розпорядженням та закону, що в свою чергу тягне за собою спір, який розглядатиметься в судовому порядку.

Шопова Владлена Миколаївна, студент групи Пзср-06-2 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПЕС
ХНУВС, канд.юрид.наук Вакулович Е.В.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАЙМУ (ОРЕНДИ) ЖИТЛА

Передача у користування нерухомого майна – актуальна тема практично для кожного власника, особливо після набрання чинності Цивільного кодексу України. Сьогодні укладання договорів найма жилого приміщення регулюється як нормами Житлового кодексу Української РСР, так і нормами Цивільного кодексу.

Перехід до ринкової економіки обумовлений формуванням ринка житла і панування товарно-грошових відношень. Житло стає звичайним товаром, який можна купити, продати, обміняти або передати в користування іншій особі на відплатних засадах. Сьогодні кожна людина може вільно, у відповідності зі своїми потребами і можливостями, придбати жиле приміщення як у власність, визначена частина житла буде надаватися громадянам у розподільному порядку.

У теперішній час існує два види найму житла – соціальний і комерційний, які є по своїй природі різними відносинами, що, безумовно, проявляється в особливостях їх правового регулювання.

Соціальний найм житла передбачає розподільний порядок забезпечення громадян житлом, що відноситься до об'єктів державної та комунальної власності. На умовах соціального найму житло надається громадянам України, які потребують не тільки житло, а і соціального захисту. До врегулювання цих відносин застосовуються положення Житлового кодексу Української РСР.

Комерційний найм житла передбачає задоволення житлової потреби громадян у межах ринкових житлових відносин. На умовах комерційного найму жиле приміщення надається в домах приватного житлового фонду. До врегулювання цих відносин застосовуються як положення Житлового кодексу, так і Цивільного кодексу України, які іноді не співпадають за змістом, що створюють проблеми при врегулюванні окремих питань.

Наприклад, термінологічна проблема. У проєкті Житлового кодексу України міститься поняття договору оренди, яким визначаються відносини з приводу користування житловим приміщенням. А у Цивільному кодексу України у гл. 59 закладене традиційне поняття – договір найму житла з позначенням у дужках терміна «оренда», що дає привід вважати існування як договору найму житла, так і договору оренди житла.

Ще невідповідність цих кодексів щодо форми договору найму (оренди) житла у приватному житловому фонді. Цивільний кодекс у ст. 811 закріплює письмову форму договору найму житла. Недодержання вимог щодо письмової форми договору позбавляє сторін, у разі виникнення спору, права посилатися на показання свідків для підтвердження будь-яких умов договору, але не є підставою недійсності договору. Житловий кодекс у ст. 158 також закріплює письмову форму договору найму жилого приміщення, а ще й необхідність його наступної реєстрації у виконавчому комітеті місцевої Ради народних депутатів або в органі управління, що ним утворюється. Правові наслідки щодо обов'язкової реєстрації договору не зазначаються. А відповідно до ч. 1 ст. 210 Цивільного кодексу, правочин, що підлягає державній реєстрації, вважається вчиненим з моменту такої реєстрації. Якщо одночасно керуватися нормами Цивільного та Житлового кодексів, то не зареєстрований договір найму жилого приміщення не можна розглядати як укладений.

Також строк дії договору найму житла. У Цивільному кодексу договір найму житла завжди є строковим. Ст. 821 цього кодексу зазначає, що строк установлюється договором. Якщо договір укладений без зазначення строку, то він буде вважатися складеним на п'ять років. За Житловим кодексом договір найму житла може бути укладений на невизначений строк (ст. 159) і наймодавець може розірвати його лише за наявності підстав, що містяться у ст. 168 цього кодексу. Невідповідність норм Цивільного та Житлового кодексів викликає плутанину, тому при укладенні договору найму житла варто зазначати строк дії цього договору.

Звертають на себе увагу наслідки впливу терміну найму житла за договором, який був укладений на визначений строк. Згідно зі ст. 168 Житлового кодексу після закінчення строку договору його дії припиняються. Продовжити строк можна за згодою між наймачем і наймодавцем. А згідно зі ч.1 ст. 822 Цивільного кодексу наймодавець повинен письмово або у присутності свідків попередити наймача про свої наміри переукласти договір або про відмову від продовження договору на новий строк не пізніше, ніж за три місяці. Якщо наймодавець вчасно не попередив наймача про свої наміри, а наймач за власним бажанням не звільнив приміщення, то договір вважається укладеним на таких саме умовах і на такий саме строк, що і попередній. Відповідно до ч. 2 ст. 821 Цивільного кодексу це правило застосовується на короткострокові договори найму житла. Розглядаючи ці два кодекси, ми бачимо, що наслідки різні. За нормами Житлового кодексу договір найму житла припиняє свою дію, а за нормами Цивільного кодексу – продовжує дію.

Наведенні приклади та інші правові непорозуміння між цивільним та житловим законодавством засвідчують, що необхідно провести чіткий розділ між відносинами, котрі повинні регулюватися Цивільним та Житловим кодексами, за допомогою прийняття нового Житлового кодексу.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОВС. ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС

Абламський Сергій Євгенович, курсант групи ІКМ-05-12 ХНУВС Науковий керівник: доцент кафедри адміністративної діяльності ОВС ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Казанчук І.Д.

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЩОДО ВИДАЧІ ПАСПОРТУ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ ДЛЯ ВИЇЗДУ ЗА КОРДОН

Згідно Конституції України невід'ємним правом кожної людини є право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання, а також право вільно залишати територію України, за винятком встановлених законом обмежень. Пріоритет прав і свобод людини й громадянина визначають зміст діяльності держави та її органів. Визначений Україною курс на євроінтеграцію сприяв розвитку міграційних процесів у світі. З метою їх правового регулювання Верховна Рада України 23 лютого 2007 року прийняла Постанову № 719-V, якою затвердила Положення про паспорт громадянина України для виїзду за кордон нового зразка відповідно сучасним міжнародним вимогам. Для практичної реалізації цього Положення 26 червня 2007 року Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову № 858 «Про затвердження технічного опису і зразка бланка паспорта громадянина України для виїзду за кордон та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України. Цим документом уряд затвердив порядок оформлення, виготовлення та видачі закордонного паспорта нового зразка у відповідності з європейськими стандартами та вимогами Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO).

Згідно з новими стандартами, закордонний паспорт має 25 ступенів захисту. Зокрема, сторінка даних, на яку наноситься інформація про власника паспорта способом лазерного гравірування, виготовлена з багат шарового полікарбонату із захисним покриттям. Внутрішні сторінки документа містять фонові графічні візерунки єдиної національної тематики, яка відтворена в зображенні орнаментів і геральдики, притаманних для відповідних регіонів країни. Загалом, застосування сучасних матеріалів і новітніх технологій гарантує максимальний захист від підробки нового закордонного паспорта.

Функції щодо оформлення і видачі закордонного паспорта нового зразка покладені на орган внутрішніх справ – підрозділи Державного Департаменту з питань громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб МВС України, до яких громадяни подають відповідні документи, передбачені законодавством. Крім того, відповідно до законодавства, ці державні органи здійснюють перевірку наявності чи відсутності обставин, що обмежують право громадянина на виїзд за кордон. При цьому, громадяни сплачують державне мито за видачу закордонного паспорта, та за послуги інформаційних підрозділів ОВС України.

Попри всіх позитивів, на практиці існують певні проблеми, пов'язані із затягуванням термінів оформлення та видачі закордонних паспортів нового зразка, низьким рівнем організації органами та підрозділами служби громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб роботи з прийому громадян з питань оформлення закордонних паспортів.

Щоб вирішити ці проблеми і уникнути соціальної напруги в суспільстві необхідно вжити відповідні практичні заходи, зокрема:

1) Збільшити загальну кількість вузлів Державної інформаційної системи реєстраційного обліку фізичних осіб та їх документування в регіонах, а також збільшити кількість днів та часи прийому громадян, щоб запобігти штучному створенню черг на оформлення та видачу паспортних документів.

2) Запровадити телефони довіри (гарячі лінії) у Державному департаменті у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб МВС України (у тому числі, у структурних підрозділах) для громадськості з метою недопущення затягування розгляду звернень громадян з паспортно-візових питань.

3) Вдосконалити систему поінформованості громадян через засоби масової інформації про порядок оформлення та видачі закордонних паспортів.

4) Посилити відомчий контроль за додержанням підрозділами ОВС правил та строків оформлення і видачі закордонних паспортів.

Александрова Оксана Анатоліївна, курсант ППТ-06-5 ХНУВС
Науковий керівник: *ст. науковий співробітник НДІ з проблем кадрового забезпечення ННІПМІТ ХНУВС, канд.юрид.наук Голубов А.Є.*

ПОНЯТТЯ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОСТУПКУ ТА ЙОГО ВИДИ

В Дисциплінарному статуті органів внутрішніх справ (далі – Дисциплінарний статут) закріплене поняття дисципліни осіб рядового і начальницького складу ОВС, згідно з яким така дисципліна полягає в додержанні цими особами порядку і правил, встановлених законодавством України, присягою, статутами, нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України і наказами начальників ОВС, що видаються в межах їх повноважень. Відповідно до положень статуту дисципліна в ОВС досягається: вихованням у осіб рядового і начальницького складу високих моральних і ділових якостей, свідомого ставлення до виконання службових обов'язків; виробленням високого професіоналізму; забезпеченням законності і статутного порядку; повсякденною вимогливістю начальників до підлеглих, постійною турботою про них, виявленням поваги до їх особистої гідності, забезпеченням соціальної справедливості, вмінням поєднанням і правильним застосуванням засобів заохочення, переконання та примусу.

Підставою накладення на працівника ОВС дисциплінарного стягнення може бути: 1) дисциплінарний проступок; 2) адміністративне правопорушення, у разі вчинення якого згідно з КУпАП зазначена особа може притягатися до відповідальності за Дисциплінарним статутом, тобто відбувається заміна одного виду юридичної відповідальності на інший; 3) корупційне правопорушення, при вчиненні якого «дисциплінарна відповідальність є похідною від адміністративної», тобто застосовується вона у випадках, передбачених Законом «Про боротьбу з корупцією», і на підставі постанови суду про притягнення особи до адміністративної відповідальності за це правопорушення.

Дисциплінарний проступок, вчинений працівником ОВС, полягає у порушенні ним службової дисципліни, невиконанні чи неналежному виконанні службових обов'язків.

Всі дисциплінарні проступки працівників ОВС можна поділити на такі групи.

- пов'язані з недбалим відношенням до здійснення основних повноважень, наданих відповідно до займаної посади (невиконання, неналежне чи невчасне виконання обов'язків, низькі показники службової діяльності, недоліки в організації діяльності, порушення правил зберігання, носіння, використання зброї, спеціальних засобів, іншого майна, запізнення чи невихід на службу без поважних причин, невикористання начальником дисциплінарної влади щодо порушників дисципліни тощо).

- пов'язані з порушенням обліково-реєстраційної дисципліни (приховування інформації про вчинені протиправні діяння, невчасне виконання чи прийняття рішення за матеріалами перевірки, фальсифікація матеріалів при відсутності ознак складу злочину, халатне відношення до забезпечення зберігання службових документів тощо).

- пов'язані з втратою зброї, спеціальних засобів, документів, іншого майна (втрата службового посвідчення, табельної зброї, спеціальних засобів, предметів обмундирування чи спорядження тощо).

- пов'язані з неправомірним використанням транспортних засобів (самовільне використання в особистих цілях службового транспортного засобу, використання незакріпленого транспортного засобу тощо).

- пов'язані з пияцтвом (вживання алкогольних напоїв у службовий час чи при виконанні службових обов'язків, вихід на службу у стані сп'яніння, поява у стані сп'яніння у форменому обмундируванні в громадських місцях, організація розпивання спиртних напоїв у службовий час чи за місцем служби тощо).

- пов'язані з порушенням статутних взаємовідносин (невиконання або неналежне виконання наказу, розпорядження начальника, непокоря, тобто відкрита відмова від виконання наказу, розпорядження начальника, загроза начальнику, його образу, опір, насильницькі дії щодо начальника, образа начальника підлеглого тощо).

- пов'язані з неетичною поведінкою (нетактичне поводження чи грубіянство у відносинах з громадянами, недостойна поведінка у побуті, пов'язана з вживанням спиртних напоїв тощо).

які тягнуть настання як адміністративної, так і дисциплінарної відповідальності (наприклад, порушення обмежень, встановлених законодавством щодо державних службовців).

*Гарбазей Дмитро Олександрович, курсант групи ІКМ-05-1 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри адміністративної діяльності ОВС
ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук., Джафарова О.В.*

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ ПАСПОРТНОЇ СИСТЕМИ

«Заслуга» винаходу паспортної системи належить Німеччині, де вона зародилася ще в XV столітті. Потрібно було якимось чином відокремити чесних мандрівників - торговців і ремісників від величезного числа бурлак, розбійників і жебраків, що переміщувалися по Європі.

Після встановлення радянської влади паспортна система зазнала певних змін, і в той час в Великій Радянській Енциклопедії зазначалось, що паспортна система – це порядок адміністративного обліку, контролю й регулювання пересування населення за допомогою введення для останнього паспортів». Протягом десятиліть у це поняття вносилися деякі зміни, але в цілому воно залишилося незмінним.

Україна, як і Російська Федерація, стали правонаступниками СРСР, у тому числі й у правовій сфері, це стосується й положень паспортної системи.

Варто зазначити, що Паспорт громадянина вирішує чотири головні завдання:

1. Забезпечення громадян основним документом, що дозволяє їм здійснювати багато важливих прав (на свободу пересування, відкриття банківських рахунків, на державну службу та ін.).

2. Забезпечення обліку громадян: військовий облік, статистичний облік процесів міграції, облік чисельності населення, яке мешкає на певній території.

3. Сприяння боротьбі зі злочинністю, зокрема, розшуку осіб, що переховуються від правосуддя.

4. Сприяння раціональному розміщенню населення на території країни: запобігання перенаселення курортних місць, великих міст, порушень санітарних правил при заселенні житлових приміщень.

Вирішення зазначених завдань забезпечує виконання подвійної мети паспортної системи: створення умов, що сприяють здійсненню громадянами своїх прав, а також - сприятливому виконанню їхніх обов'язків, забезпеченню безпеки громадян, суспільства, держави.

Особливістю паспортів радянського зразка була наявність системи шифрів. Паспорт мав серію з двох букв та числовий номер. Літери серії становили особливий шифр, добре відомий працівникам паспортної системи і відділів кадрів підприємств, хоча сам власник паспорта ні про що не здогадувався (система шифрів була секретною). По ній можна було судити про минуле людини, наприклад, чи притягалась особа до кримінальної відповідальності чи ні. Характерною рисою паспорта громадянина СРСР була наявність відомостей про відношення до військової служби.

Також було введено положення про те, що в передбачених законодавством випадках ОВС мали право робити запис у паспорта громадян, які ухиляються від сплати аліментів.

Але хотілося б відзначити, що у громадян СРСР були ще й обов'язки. Паспорти повинні бути здані громадянами:

а) при призові на військову службу – у військові комісаріати в місцях призову, а при зарахуванні у військово-навчальні заклади – у ці навчальні заклади для наступного направлення до органів внутрішніх справ;

б) при виїзді за кордон на тимчасове проживання – у відповідні установи за місцем одержання документів для виїзду за кордон. Після повернення громадян із за кордону паспорти їм поверталися.

Слід зазначити, що дана робота спрямована на аналіз і розкриття питань, що охоплюють сутність паспортних систем СРСР, України й Російської Федерації.

Горда Тетяна Сергіївна курсант групи ІКМ-06-3 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри адміністративної діяльності ОВС
ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Казанчук І.Д.*

МІЛІЦІЯ І ГРОМАДСЬКІСТЬ: МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В УКРАЇНІ

За умов демократизації суспільства діяльність міліції України щодо захисту прав і свобод громадян, підтримки правопорядку в державі неможливі без тісної взаємодії з громадськістю. Звісно, стан громадського порядку, з одного боку, залежить від свідомого дотримання громадянами встановлених державою правових норм, а з іншого – від бажання людей добровільно сприяти міліції в виконанні правоохоронних функцій. Тобто, процес залучення громадськості до співпраці залежить від прояву високої культури етики та уважного ставлення працівника міліції до громадян. Це підкреслюється в Законі України «Про міліцію» (1991 р.), інших нормативних актах, Кодексі честі працівника міліції. Нажаль, на сьогодні ще існує проблема низької довіри до працівників міліції з боку населення, і як наслідок – темпи залучення населення до співпраці в правоохоронній сфері дуже повільні.

Отже, існує нагальна потреба у побудові нової системи відносин міліції і населення на основі узгодження позицій, партнерської участі у вирішенні правоохоронних завдань, та прозорості дій міліції. Такий підхід не тільки позитивно вплине на стан громадського порядку і зміцнення законності в суспільстві, але й підвищить ступінь довіри населення до правоохоронців та прискорить розвиток системи МВС України загалом.

На підставі аналізу наукових концепцій та правових актів України, а також з урахуванням закордонного досвіду до основних напрямків покращення взаємодії міліції з населенням в правоохоронній сфері можна визначити:

- удосконалення законодавства України у сфері охорони громадського порядку і громадської безпеки на основі міжнародних стандартів;
- посилення елементів соціальної спрямованості в діяльності міліції та формування у суспільстві правової ідеології партнерства населення і міліції;
- посилення громадського контролю за діяльністю міліції;
- покращення системи вивчення і формування громадської думки про діяльність міліції в регіонах;

- удосконалення системи інформування громадськості з питань охорони і зміцнення правопорядку в країні;
- визначення пріоритетів громадськості для використання їх в упорядкуванні щорічних планів діяльності міліції;
- розвиток громадських формувань, надання їм правової допомоги, та забезпечення їх активної участі в охороні громадського порядку на підставах Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» (2000 р.);
- використання можливостей засобів масової інформації;
- підвищення професійного і культурного рівня працівників міліції у спілкуванні з пересічними громадянами.

Також, у відповідності з новими соціальними пріоритетами, ефективність діяльності міліції в сфері забезпечення громадського порядку залежить від визначення і застосування чіткої системи як перевірених часом, так і нових організаційних форм співпраці з населенням. До таких форм належать: спільні патрулювання, рейди, обходи, огляди; спільне планування заходів щодо охорони громадського порядку; узгодження плану сумісних правозахисних дій; інструктування працівниками міліції членів громадських формувань; спільний аналіз оперативної обстановки; обмін інформацією про зміни в оперативній обстановці в окремому регіоні та в країні загалом; проведення спільних нарад, семінарів і зборів з питань правоохоронної діяльності тощо.

Таким чином, покращення взаємодії міліції з громадськістю є ефективною мірою забезпечення законності й правопорядку, вагомую рисою суспільного життя української держави.

Гуцин Руслан Олегович, курсант групи ППТ-06-4 ХНУВС

Науковий керівник: *провідний науковий співробітник НДІ з проблем кадрового забезпечення ННПМІТ ХНУВС, канд.юрид.наук Муzychuk O.M.*

РОЛЬ НАСТАВНИЦТВА У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДОГО ФАХІВЦЯ

Відповідно до Методичних рекомендацій про організаційні роботи з молодими фахівцями по закріпленню їх на службі в органах внутрішніх справ України відповідальність за стан роботи з молодими фахівцями покладається на керівників відповідних органів, підрозділів внутрішніх справ та їх заступників по роботі з персоналом. Керівники органів, підрозділів внутрішніх справ зобов'язані створювати оптимальні умови для адаптації молодого фахівця в колективах, підвищення їх майстерності та забезпечення належних побутових умов. У кожному органі, підрозділі внутрішніх справ, де працюють молоді фахівці, розробляються та затверджуються окремі щорічні плани по роботі з ними, в яких визначаються окремі заходи щодо професійного становлення, виховної роботи, морально-психологічної підготовки та соціально-правового захисту.

Метою наставництва є забезпечення оптимальної адаптації молодого працівника як фахівця до умов служби, цілеспрямоване формування та розвиток професійних та особистих якостей, необхідних для виконання його посадових обов'язків. Основними завданнями наставництва є: допомога молодим працівникам в оволодінні професійними знаннями і необхідними практичними навичками для самостійного виконання завдань в їх оперативно-службовій діяльності; виховання в молодих працівниках високої громадянської свідомості, відданості народу України, вірності Присязі працівника органів внутрішніх справ, формування дисциплінованості, високої відповідальності за виконання службового обов'язку, необхідних психологічних якостей; адаптація молодих працівників до специфічних умов роботи колективів органів внутрішніх справ, осіб рядового та начальницького складу при призначенні на посаду.

Наставництво є складовою частиною професійної та психологічної підготовки осіб рядового і начальницького складу; мета наставництва – забезпечення оптимальної адаптації молодого працівника як фахівця до умов служби, цілеспрямоване формування та розвиток професійних та особистих якостей, необхідних для виконання посадових обов'язків.

У Положенні про наставництво в органах внутрішніх справ України позначено, що наставники добираються із числа підготовлених працівників, з досвідом роботи, високими показниками в службовій діяльності, які користуються авторитетом у особового складу та мають нахил до виховної роботи, наставники можуть також добиратись із числа ветеранів органів внутрішніх справ, котрі перебувають на пенсії і мають великий досвід роботи, високий кваліфікаційний рівень та бажання працювати з молодими.

Передбачено наступні обов'язки наставника: знати вимоги чинного законодавства України, основні нормативні документи, які регламентують проходження служби в органах внутрішніх справ, і керуватися ними у своїй діяльності; складати та затверджувати після погодження з психологом у керівника органу піврічний план індивідуальної роботи з навчання та виховання підшефного з урахуванням загальноосвітньої та спеціальної підготовки, вести щоденник; подавати допомогу підшефному в підготовці та виконанні індивідуального плану навчання в ознайомчий період; допомагати підшефному в оволодінні обраною професією, роз'яснювати йому особливості проходження служби; допомагати слідкувати за тим, щоб підшефний постійно опанував теоретичні знання та набував практичних навичок, самостійно вивчав нормативні акти, твердо знав свої права та обов'язки, навчився впевнено володіти табельною зброєю та добре засвоїв порядок її застосування, грамотно виконував довірену техніку та спеціальні засоби; постійно вивчати за допомогою психолога особливості характеру, запити та уподобання молодого працівника; допомагати йому долати труднощі та раціонально виконувати вільний час, знати його сімейно-побутові умови, сприяти їх поліпшенню; залучати підшефного до сумлінного виконання службових обов'язків, бути присутнім при виконанні ним складних завдань; ознайомлювати підшефного з історією та традиціями колективу, де він працює, залучати його до активної участі в громадському житті; принципово реагувати на порушення дисципліни підшефним, використовуючи силу громадського впливу, подавати індивідуальну допомогу з метою адаптації до умов проходження служби в органах внутрішніх справ; звітувати про свою роботу з підшефними перед начальником та радою наставників; складати висновок-звіт після закінчення терміну наставництва і надавати його начальнику органу внутрішніх справ для прийняття рішення.

Євдошенко Артем В'ячеславович, курсант групи ІКМ-06-2 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права та процесу
ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук Салманова О.Ю.

ВИЗНАЧЕННЯ ОСУДНОСТІ СУБ'ЕКТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТУПКУ

У процесі адміністративно-правової кваліфікації чимале значення має визначення осудності суб'єкта адміністративного проступку.

Поняття осудності характеризується обов'язковою наявністю двох основних аспектів, що притаманні об'єктивно існуючим психічним властивостям особи – інтелектуальній та вольовій ознакам.

Інтелектуальна ознака осудності визначає можливість суб'єкта критично (аналітично) сприймати оточуючу дійсність.

Вольова ознака полягає у здатності особи свідомо контролювати свої вчинки, активно керувати ними, долати перепони на шляху до поставленої мети.

Відсутність на момент вчинення протиправного діяння хоча б однієї з наведених ознак, якими характеризується суб'єкт, автоматично свідчить про його неосудність.

У адміністративному законодавстві спеціальне визначення поняття осудності відсутнє. Відповідний термін у теорії адміністративного права виводиться з протилежного поняття «неосудність», закріпленого у ст. 20 КпАП України. Неосудність визначається законодавцем як нездатність особи під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства або іншого хворобливого стану.

Якщо розуміти визначення стану неосудності, запропоноване законодавцем, буквально – тобто як неспроможність усвідомлювати суто дії (керувати ними), то з цього цілком логічно постає запитання: про які дії може йтися при вчиненні особою протиправної бездіяльності?

Практично поза увагою законодавця також залишається комплекс питань, пов'язаних із винесенням адміністративного делікту особою, яка хоча і знаходилась у стані осудності на момент вчинення нею протиправного діяння, проте захворіла на психічну хворобу до прийняття компетентним органом (посадовою особою) рішення у справі і, як наслідок, втратила здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність). Накладення на таку особу адміністративного стягнення навряд чи допоможе досягти основних цілей покарання – виховання особи у дусі дотримання законів України, поваги до правил співжиття, вказаних у ст. 23 КпАП України.

Виходячи з викладеного, з метою уникнення певної неузгодженості між термінами «дія» та «бездіяльність», що має місце у змісті ст. 20 КпАП, а також з урахуванням можливості захворювання осудної особи, яка вчинила адміністративний проступок, на психічну хворобу ще до винесення рішення у даній справі, вважаю за доцільне приєднатися до думки деяких авторитетних вчених-адміністративістів щодо викладення означеної статті у наступній редакції:

«Стаття 20. Неосудність

Не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправного діяння була у стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії чи бездіяльність або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства або іншого хворобливого стану.

Не підлягає покаранню особа, яка вчинила адміністративний проступок у стані осудності, але до винесення рішення у справі захворіла на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними. Така особа може підлягати покаранню лише після одужання».

Енцій Катарина Сергіївна курсант групи ІСД-05-08 ХНУВС

Науковий керівник: *начальник кафедри адміністративного права та процесу
ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Джагунов Г.В.*

ОКРЕМІ НАПРЯМКИ КОДИФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Адміністративне право України, як одна з галузей публічного права регулює широке коло суспільних відносин. Це зумовлює величезну кількість нормативно-правових актів, як на рівні законів, так і підзаконних актів, що забезпечують регулювання цих відносин. Крім того, ці відносини є різноплановими з огляду на їх характер, а відтоді, регулювання адміністративного права фактично унеможливорюють створення єдиного кодифікаційного акта у сфері адміністративного законодавства.

Якщо спробувати звернутись до зарубіжного досвіду то можна побачити, що, здебільшого кодифікації піддавались адміністративно-процесуальні норми, а щодо матеріальних норм, то загально визначним є те, що вони не можуть бути об'єднані в одному правовому акті із-за своєї різноплановості та кількості.

Таким чином, єдиним реальним напрямом у сфері адміністративно-правового регулювання як матеріальних, так і процесуальних правовідносин, залишається систематизація окремих інститутів адміністративного права. Прикладом тут може слугу-

вати кодифікація найбільш опрацьованого інституту адміністративної відповідальності. В результаті її проведення в одному акті, КпАП України, було об'єднано загальні положення про адміністративну відповідальність, матеріальні норми про окремі склади проступків та процесуальні норми щодо провадження в цих справах. Проте навіть цей кодифікаційний акт з часом перестав відігравати роль документа, що регулює усю повноту суспільних відносин у сфері адміністративної відповідальності. Після зміни економічної та політичної систем, в Україні почали прийматись закони, що містили норми, які також встановлювали склади проступків та санкції за них. Така практика законотворчого процесу розвивалась доволі швидко, і закінчилася внесенням змін до статті 2 КпАП України, де зазначалося, що законодавство України про адміністративні правопорушення складається з цього Кодексу та інших законів України. Інакше кажучи, було визнано, що КпАП України не регулює усіх правовідносин у сфері адміністративної відповідальності.

Значно складнішою є ситуація в іншому напрямі кодифікації адміністративно-законодавства, а саме: із прийняттям Адміністративно-процедурного кодексу України. Основною частиною правового регулювання цього кодексу повинні стати процедури прийняття індивідуальних адміністративних актів органами публічної адміністрації та оскарження цих актів у адміністративному порядку. Розроблення цього документу було передбачене ще Концепцією адміністративної реформи в Україні. З'являються ґрунтовні спеціалізовані дослідження з цих питань, два проекти цього документа обговорюються у наукових колах.

Наприкінці, можна згадати пропозиції провідного українського науковця – професора В.Б. Авер'янова, який свого часу запропонував розробити загальний акт адміністративного законодавства під назвою «Кодекс загального адміністративного права», в якому б мали бути відображені основні положення механізму адміністративно-правового регулювання для всіх підгалузей та інститутів адміністративного права. Але, поки, це питання віддаленого майбутнього.

Отже, окремими напрямками кодифікації адміністративного законодавства в Україні є: удосконалення системності законодавства про адміністративну відповідальність; доопрацювання Кодексу адміністративного судочинства України та встановлення повноцінної роботи адміністративних судів на його базі; прийняття Адміністративно-процедурного кодексу.

Реалізація цих напрямів кодифікації дозволить вивести адміністративне законодавство України на якісно новий рівень та наблизити його до європейських і світових стандартів.

Івашинюта Вікторія Олександрівна, курсант групи ІКМ-06-11 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри адміністративного права та процесу*
ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук Небрат О.О.

АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Одним із ключових завдань адміністративної реформи в Україні було проголошене створення ефективного судового механізму для захисту прав і свобод особи від порушень з боку органів державної влади.

Через труднощі у створенні адміністративних судів пройшла не одна країна Європи. Європейський суд з прав людини в одному з своїх рішень наголошував на тому, що сам факт створення та існування адміністративних судів в державі можна вважати як одне з провідних досягнень держави, заснованої на верховенстві права.

Формування адміністративної юстиції в Україні відбувалося у складних соціально-економічних, ідеологічних, національних, історичних, правових, політичних умовах. В концепції судово-правової реформи 1992 року Верховна Рада передбачила поступове запровадження адміністративної юстиції: починаючи від спеціалізації суддів і утворення спеціалізованих судових колегій і закінчуючи створенням

вертикалі адміністративних судів. Згодом Президент України підкреслив необхідність створення системи адміністративних судів з метою повноцінного судового захисту прав і свобод громадян у сфері виконавчої влади. Значним кроком в напрямку демократичного розвитку нашої держави стало видання Закону України «Про судоустрій України» та прийняття і набрання чинності Кодексу адміністративного судочинства. Але з існуванням деяких проблем адміністративні суди не змогли запрацювати на повну потужність.

Окрім проблем з процесом формування адміністративних судів, які вчені вбачають в матеріальних, кадрових причинах, існує також проблема розмежування компетенції між господарськими та адміністративними судами, що стає на заваді захисту прав та законних інтересів в судах громадянами.

Щодо кадрової проблеми, то слід погодитись з точкою зору ряду науковців, котрі вважають, що спеціалізація суддів є запорукою їх високої професійності, що у свою чергу, обумовлює високий рівень правосуддя у вирішенні спорів. Як зазначає О.В. Бринцев, спеціалізація цілком можлива на підставі критерію характеру спірних правовідносин – спеціалізовані суди з приватноправових спорів (цивільні суди) та спеціалізовані суди з публічно-правових спорів (адміністративні суди), а також кримінальні суди.

Практика діяльності адміністративних судів свідчить про наявні проблеми, пов'язані із визначенням підсудності або порядку розгляду справ за участю державних органів. Основною причиною можна назвати відсутність у законодавстві визначення «публічно-правовий спір». Публічно-правовий спір можна визначити як конфлікт між приватною особою, яка вважає порушеними свої публічні права та законні інтереси і публічною особою, наділеною владними повноваженнями.

Таким чином, сьогодні вкрай важливо сформувати корпус суддів нового типа, суддів орієнтованих на європейські стандарти і цінності адміністративного права, які відмінно володіють правозахисним інструментарієм адміністративного судочинства; потрібне внесення змін до Господарського кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства у тих частинах нормативно-правових актів, якими визначено компетенцію господарських та адміністративних судів. Слід зазначити, що найскоріше вирішення вказаних проблем дозволить адміністративному судочинству стати в державі повноцінним процесуальним засобом, покликаним забезпечувати вільне здійснення громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, юридичними особами законних прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин і з часом змусить державні органи працювати виключно на засадах принципу верховенства права.

Калачевська Ганна Миколаївна, курсант групи ІКМ-06-11 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права та процесу
ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук Небрат О.О.*

ОКРЕМІ НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ СЛУЖБОЮ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Існування, прогресивний розвиток України як суверенної держави залежить від здійснення цілеспрямованої політики щодо захисту її національних інтересів. Основний зміст такої політики визначає Закон України «Про основи національної безпеки України». Згідно з цим законом національна безпека представляє собою стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз. Вона є необхідною умовою збереження та примноження духовних і матеріальних цінностей суспільства.

Щодо організації державного управління в сфері безпеки, то слід відмітити, що Конституцією України (ст.107) передбачене особливе місце Ради національної безпеки та оборони України, яка є координаційним органом з питань національної безпеки при Президентові України. А ключове місце посідає Служба Безпеки

України – це державний правоохоронний орган спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України (зовнішню та внутрішню).

До внутрішніх загроз національним інтересам України слід віднести: загострення політичної кризи, яка може перерости у збройне протистояння; поширення міжнародного тероризму; загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України; спроби створення і функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави; прояви сепаратизму, намагання автоматизації за етнічною ознакою окремих регіонів України; протиправне використання інформації, яка становить державну таємницю; поширення корупції, хабарництва в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності; неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, що створює загрозу енергетичній безпеці держави.

Служба безпеки України забезпечує внутрішню безпеку України в наступних напрямках: попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів, підслідних СБУ; протидії розвідувально-підривній діяльності іноземних спеціальних служб, які діють на території України; протидії зрощенню бізнесу і політики; протидії поширенню тероризму; протидії використанню з терористичною та іншою протиправною метою ядерної та іншої зброї масового ураження або її компонентів; протидії створенню і функціонуванню незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використання в інтересах певних сил діяльності військових формувань і правоохоронних органів держави; протидії проявам сепаратизму, намагання автоматизації за етнічною ознакою окремих регіонів України.

Погоджуємося з точкою зору Пономаренко Г.О., що ці напрямки оперативно-службової діяльності СБУ щодо забезпечення внутрішньої безпеки доцільно закріпити у ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України» як її завдання.

Узагальнюючи викладене, слід наголосити, що Служба безпеки України відіграє провідну роль у забезпеченні національної безпеки, в тому числі від внутрішніх загроз. Чітке визначення напрямів діяльності СБУ щодо забезпечення національної безпеки України від внутрішніх загроз, яке має отримати відповідне закріплення у Законі України «Про Службу безпеки України» шляхом визначення її структури, формулювання завдань, функцій та повноважень її органів та підрозділів, що дозволить підвищити якість захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і самої держави України.

Кікінчук Василь Васильович курсант ХЮІ ХНУВС

Науковий керівник: начальник кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності ХЮІ ХНУВС, канд.юрид.наук Новіков М.М.

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА СОЦІАЛЬНО-ОБСЛУГОВУЮЧУ ФУНКЦІЮ ОВС

Провідні науковці – правники, таких як К. Поппер, М. Корнієнко, А. Спаський, В.Тимошук, досліджують «соціально – обслуговуючу» та «публічно – сервісну» функції влади, в тому числі ОВС України в контексті європейських стандартів «правоохоронного та правозахисного напрямків діяльності».

В.Тимошук акцентує увагу на «послугах», як інструменті виконання обов'язків держави перед приватними особами. Автор називає цю діяльність із надання послуг, насамперед адміністративних, - «публічно-сервісною» (від лат. «serve» – служити). Ми її розуміємо за юридичною спрямованістю, як правозахисну функцію поліцейського права, спрямовану задовольняти законні інтереси фізичних та юридичних осіб, наприклад, за договірними засадами з владними структурами. Окремі науковці називають схожі управлінські функції, наприклад, організаційно – забезпечувальну та соціально-забезпечувальну. Вони за змістом різні, але дуже позитивні (для підрозділів та персоналу ОВС).

Отже, визначальне місце у діяльності ОВС повинні посідати не «управлінсько-авторитарні» відносини «на зовнішньому контурі», а відносини забезпечення реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина, в основі яких полягають, як вказано вище, адміністративно-договірні стосунки, щоб людина відчувала себе рівноправним суб'єктом на рівні з державою та її органами публічного управління. Приходимо до думки, що головне призначення науки поліцейського права, вивчати державно-владні відносини між фахівцями – правоохоронцями ОВС та населенням для захисту правопорядку, системи загальнолюдських цінностей, в тому числі прав і свобод людини і громадянина, власності, природного середовища, демократії у громадянському суспільстві.

В Україні процес перетворення міліції в поліцію дуже слабо опрацьований, хоча провідні вчені, такі як О. Ярмиш, М. Корнієнко говорять у засобах масової інформації і наукових працях про необхідну та достатню матеріальну та правову базу сервісно-обслуговуючого забезпечення діяльності поліції та належний соціально-правовий захист її працівників, з подальшою демілітаризацією підрозділів та служб ОВС.

В юридичній літературі багато доктринальних поглядів щодо предмету поліцейського права. З огляду на наведене, визначимо, що предметом поліцейського права є взаємні стосунки ОВС із громадянами. До речі, у чинному «міліцейському» законодавстві України саме процедурна частина (за винятком здійснення адміністративно-юрисдикційних проваджень) є найменш розробленою.

Необхідно розуміти, що такі «адміністративні» процедури здатні підвищувати ефективність управлінської діяльності ОВС, сприяти чіткому виконанню функцій і повноважень посадових осіб. Зазначені адміністративні процедури забезпечують суворий правовий режим дотримання прав і свобод громадян, які є дієвим засобом захисту проти суб'єктивізму і свавілля з боку працівників ОВС.

В більшості європейських країн існують поліцейські кодекси, присвячені дуже детальній регламентації адміністративних процедур поліції стосовно поведінки на зовнішньому контурі та в середині поліцейської структури. Нажаль, у нас цього ще немає, а життя і служба підказує, що треба «рецепіювати», тобто запозичити та додати свого для удосконалення діяльності міліції, яку обов'язково треба перетворити у поліцію європейського зразка.

Клемпарський Василь Миколайович, курсант групи ІСД-06-1 ХНУВС
Науковий керівник: науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем кадрового забезпечення ННІПМІТ ХНУВС Грохольський В.П.

ПРОФЕСІЙНИЙ ВІДБІР КАНДИДАТІВ НА СЛУЖБУ В ОВС

Високоякісна, ефективна діяльність сучасних органів, служб та підрозділів внутрішніх справ щодо охорони, захисту й забезпечення прав, свобод і законних інтересів учасників суспільних відносин неможлива без професійного, компетентного особового складу даної складової правоохоронної системи демократичної, правової, соціальної держави Україна. Стан забезпечення органів внутрішніх справ кваліфікованим кадровим корпусом прямо залежить від професійного відбору кандидатів на службу в ці органи, служби та підрозділи. Належним чином організований процес професійного відбору майбутніх посадових осіб ОВС України – запорука їх високої боездатності та дієвості, реальної спроможності своєчасно й компетентно виконувати поставлені перед ними суспільством і державою завдання.

Професійний відбір – це спеціально організований процес, що має метою виявлення та визначення за допомогою науково обгрунтованих методів ступеню можливостей формування методичної, психофізичної та соціально-психологічної придатності претендентів на навчання складним, відповідним професіям або на зайняття відповідних вакансій.

Професійний відбір працівників органів, служб та підрозділів внутрішніх справ – це складна соціальна система, яка має низку взаємопов'язаних етапів: а) визна-

чення потреби в кадрах і джерел їх поповнення; б) пошуки кандидатів на зайняття вакантних посад; в) попередній відбір та аналіз документів (біографії, резюме, характеристики); г) збір відомостей про претендента за місцем мешкання, навчання, роботи; д) проходження кандидатом військово-лікарської комісії, його тестові випробування, що проводяться з метою визначення здібностей до виконання посадових функціональних обов'язків, оцінки особистих і моральних якостей, складання загального психологічного портрету; є) спеціальна перевірка; ж) уточнення попередніх оцінок; з) остаточний відбір кандидата для служби в практичних органах, службах та підрозділах внутрішніх справ або навчання у відомчих закладах освіти; і) встановлення і проходження випробувального строку; ї) видання наказу чи розпорядження про прийняття відповідної особи на вакантну посаду.

Стержневими завданнями професійного відбору претендентів на службу в органи, служби та підрозділи внутрішніх справ сьогодні слід вважати: 1) встановлення придатності кандидата до виконання тих чи інших посадових обов'язків; 2) удосконалення відбору, на основі аналізу результатів професійної діяльності, щойно прийнятих працівників органів системи Міністерства внутрішніх справ. Актуальність цих завдань визначається насамперед тим, що система відбору кандидатів на службу в органи внутрішніх справ повинна враховувати такі обставини, які не досліджуються під час відбору кадрів до інших міністерств. Складність системи професійної орієнтації та професійного відбору до органів МВС полягає у тому, що необхідно враховувати специфіку професійної діяльності: емоційні та розумові перевантаження, різні стресові ситуації.

Професійний відбір передбачає власне вибір кращого з декількох кандидатів, який може оптимально здійснювати у майбутньому професійну діяльність. Науково обґрунтований відбір повинен будуватися не на виборі найбільш здібного кандидата з усіх, а на основі відповідності якостей кандидата необхідним вимогам.

Здійснення мети і найважливіших завдань професійного відбору претендентів на службу в ОВС України має не довільний характер. Процес досягнення даних складових механізму досліджуваного різновиду професійного відбору будується на чітко визначених науково обґрунтованих та практично вивірених принципах: комплексності, об'єктивності, безперервності, науковості. Принцип комплексності полягає у всебічному дослідженні, оцінки особи кандидата: вивчення біографічних даних, професійної кар'єри, рівня професійних знань та вмінь, ділових, моральних та особистісних якостей, стану здоров'я, іноді думки колег про неї. Об'єктивність, як принцип, означає повторюваність результатів оцінки якостей кандидата при використанні різних методів, а також зведення до мінімуму можливості суб'єктивної оцінки претендента на зайняття вакантної посади. Принцип безперервності передбачає постійність у проведенні роботи стосовно вербування та відбору найкращих спеціалістів, формуванні кадрового резерву для осіб начальницького і керівного складу. Зміст принципу науковості полягає у використанні в процесі підготовки і проведення відбору новітніх наукових досягнень.

Ковальова Карина Миколаївна, курсант групи ІПТ-06-5 ХНУВС

Науковий керівник: провідний науковий співробітник НДІЛ з проблем кадрового забезпечення ННІПМІТ ХНУВС, канд.юрид.наук Мельник К.Ю.

СУТНІСТЬ ТА ВИДИ СТАЖУВАННЯ В ОВС

Набуті під час теоретичних занять у відомчих закладах освіти знання переходять у відповідні спеціальні уміння й навички щодо захисту прав, свобод та законних інтересів учасників суспільних відносин в процесі проходження курсантами (слухачами) та молодими фахівцями стажування в практичних органах, службах і підрозділах внутрішніх прав.

Стажування є завершальним етапом навчання (3 курс для молодших спеціалістів, 4-5 курс – спеціалістів) проводиться після вивчення теоретичної частини на-

вчальних дисциплін з метою підготовки майбутніх спеціалістів до самостійного виконання службових обов'язків на відповідній посаді згідно з отриманою спеціалізацією. Стажування покликане максимально прискорити ознайомлення випускників з конкретними ділянками роботи в реальних умовах. Його метою є збирання матеріалів за темою дипломної роботи (проєкту), а також апробація теоретичної частини роботи в діяльності органів внутрішніх справ. Як правило, стажування проводиться за місцем розподілу випускників. Під час практики керівниками глибоко і всебічно вивчаються ділові, моральні й особисті якості слухачів з метою вирішення питання щодо їх найбільш доцільного використання у практичній роботі, а також – здатності майбутнього спеціаліста виконувати функціональні обов'язки на цій посаді в органах внутрішніх справ. Відповідальність за організацію і проведення практики, а також безпосередній контроль за нею покладається на керівників вищих закладів освіти та відповідальних осіб базових органів, а навчально-методичне керівництво та забезпечення виконання програм практики – на відповідні кафедри вищих закладів освіти. У загальних приписах Положення про організацію і проведення навчальної і виробничої практики (стажування) курсантів і слухачів навальних закладів МВС України в органах і установах внутрішніх справ вказано, що практика курсантів і слухачів в органах і установах внутрішніх справ є складовою частиною навчально-виховного процесу і забезпечує подальше закріплення й поглиблення одержаних ними теоретичних знань, набуття і удосконалення професійних умінь, прищеплення їм інтересу до вибраної спеціальності. В ході її проведення глибоко і всебічно вивчаються ділові, моральні і особисті якості слухачів для визначення найбільш доцільного використання їх на службі в органах внутрішніх справ. Практика організується і проводиться у відповідності з вимогами навчальних планів і програм навчальних закладів, нормативними документами Міністерства освіти і МВС України. Основними видами практики є: навчальна (ознайомлювальна), виробнича (стажування) і допоміжно-пізнавальна, яка проводиться у вільний від запланованих занять час. Навчальна практика призначена для ознайомлення слухачів з діяльністю органів, підрозділів, установ внутрішніх справ. В ході її проведення утворюються і формуються необхідні професійні якості слухачів. Виробнича практика (стажування) є завершальним етапом навчання і проводиться після вивчення теоретичної частини навчальних дисциплін і розподілу випускників. Вона вирішує завдання дальшого поглиблення одержаних учнями знань, набуття і закріплення навичок роботи на конкретній посаді. Слухачами здійснюється збір і узагальнення інформації про роботу органів внутрішніх справ, яка використовується в навчальному процесі. Стажування покликане максимально прискорити «входження» випускників у посаду в подальшому. Пізнавальна практика проводиться у формі залучення слухачів у вільний від запланованих занять час (на прохання органів внутрішніх справ за місцем дислокації) до заходів з охорони громадського порядку, профілактики правопорушень, розкриття злочинів, роботи з засудженими, оперативних пожежно-технічних обстежень та чергувань для забезпечення пожежної безпеки. Для проведення практики навчальні заклади погоджують з зацікавленими (базовими) службами МВС України, його підрозділами місце проведення практик. Як правило, стажування проводиться за місцем розподілу випускників. Відповідальність за організацію і проведення практики покладається на відповідних керівників навчальних закладів і органів внутрішніх справ. Обсяг, зміст, строки, форми проведення практики визначаються навчальними планами і програмами, розробленими навчальними закладами.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

В Україні, як і в усьому світі, кількість автотранспортних засобів неухильно зростає. Як наслідок, значно посилилась інтенсивність руху на автомобільних шляхах, підвищився рівень аварійності, щороку збільшується кількість загиблих і травмованих.

Аналіз показників аварійності свідчить, що за останні 30 років в Україні відбулося понад 1,2 млн. ДТП, в яких загинуло більше 200 тис. та поранено близько 1,3 млн. людей.

До причин високого рівня аварійності на автошляхах України можна віднести: низький рівень правової та дорожньо-транспортної культури учасників дорожнього руху; недостатній рівень підготовки водіїв транспортних засобів; недотримання вимог безпеки; технічний стан транспортних засобів; жахливий стан автомобільних доріг; безкарність осіб, які скоїли правопорушення, пов'язані з транспортом тощо.

Слід погодитись з точкою зору професора Росинського Б.В., який вважає, що додатково на погіршення ситуації з безпекою дорожнього руху впливає і та обставина, що на процесі дорожнього руху, який має соціальну природу, чітко відображаються усі негативні явища, що мають місце в державі.

Кожні 15 хвилин в Україні трапляється ДТП, кожні дві години гине людина. Щодо втрат в автотранспортних аваріях втрачають життя 16 і зазнають тяжких каліцтв 104 особи. Як показують статистичні дані, у 80% дорожньо-транспортних пригод винуватцями виступають водії. Кожен рік з карти України умовно зникає населений пункт з населенням більше 6,6 тис. чоловік. На такому рівні проблема забезпечення безпеки дорожнього руху залишатися не може.

Іноземні фахівці в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, які пережили раніше проблеми, які спіткають Україну, найбільш ефективними і надійними вважають міри, які не пов'язані з прямим впливом на людину. В практиці розвинутих закордонних країн значна увага приділяється підвищенню конструктивної безпеки транспортних засобів; підвищенню якості доріг; організації безпечного врегульованого дорожнього руху; оснащенню доріг автоматизованими та іншими технічними засобами регулювання руху та надзору за рухом; створенню сітки сервісних послуг, які б сприяли підвищенню безпеки дорожнього руху (розвинення сітки авторемонтних майстерень на трасі, створення умов для відпочинку і харчування водіїв); створенню різного роду інформаційно-пошукових систем в сфері дорожнього руху. Нашій країні необхідно аналізувати і по можливості використовувати закордонний досвід. Також можна запропонувати збільшити кількість світлофорів, пішохідних переходів та планувати будівництво дорожніх розв'язок та за необхідністю збільшувати кількість постів ДПС у декілька разів.

Неможливо не погодитись із точкою зору Г. Георгієнка, який акцентує увагу на необхідність подолання стереотипу, який склався у пересічних громадян стосовно працівників Державтоінспекції.

Підсумовуючи, необхідно відмітити, що держава повинна гарантувати своїм громадянам безпеку, а при такому рівні травматизму на дорогах, люди майже не відчувають опікування ними, що в демократичній державі є неприпустимим. Використання окремих заходів забезпечення безпеки дорожнього руху не вирішить цю проблему. Необхідна наукова розробка та впровадження державної програми забезпечення безпеки дорожнього руху, яка сприятиме вирішенню причин виникнення і існування проблем у забезпеченні безпеки дорожнього руху. Сподіваємось, що використання запропонованих заходів стане у нагоді в вирішенні проблем у забезпеченні безпеки дорожнього руху.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯКІ ПІДВІДОМЧІ ОВС

Провадження в справах про адміністративні правопорушення є найважливішою складовою частиною правозастосовної діяльності уповноважених на це органів, до числа яких відноситься і ОВС. Його поняття в загальній формі можна визначити як сукупність здійснюваних на основі закону процесуальних дій, які полягають у вирішенні справ про адміністративні правопорушення.

У ст. 245 КУпАП України сказано: «Задачами провадження в справах про адміністративні правопорушення є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушень, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності». Узагальнення названих задач свідчить, що у провадженні в справах про адміністративні правопорушення вирішуються дві пов'язані між собою задачі: справедливе рішення справ про адміністративні правопорушення та попередження нових порушень.

Що стосується стадій провадження, то це порівняно самостійні частини провадження, які поряд з його загальними завданнями мають властиві тільки їм завдання, процесуальні документи та інші особливості. До стадій провадження відносять: 1) порушення справи про адміністративне правопорушення; 2) розгляд справи; 3) оскарження та опротестування постанови і перегляд справи; 4) виконання постанови про накладення адміністративних стягнень.

На першій стадії з'ясовуються факт вчинення, обставини правопорушення, дані про винного та складається адміністративний протокол.

На другій стадії розглядається матеріал і виноситься постанова, яку на третій стадії може бути або оскаржено громадянином, або опротестовано прокурором, або переглянуто з ініціативи вищого органу.

Третя стадія є факультативною, необов'язковою, вона закінчується ухваленням рішення про скасування, зміну або залишення постанови без змін.

Четверта стадія – виконання постанови – починається відразу ж після її прийняття або після розгляду скарги (протесту).

Найважливішим документом, який складається на стадії порушення справи і попереднього з'ясування її обставин є протокол про адміністративне правопорушення (ст.256 КУпАП). Ще до складення протоколу може бути виконано ряд процесуальних дій – опитування свідків, потерпілих, застосовано заходи забезпечення провадження. Отже, протокол можна вважати процесуальним документом, який фіксує закінчення стадії порушення справи і попереднього з'ясування її обставин.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення і винесення постанови – центральна стадія провадження в справах про них, на ній вирішуються найважливіші завдання цього провадження. Головна мета на цій стадії полягає у встановленні фактичних обставин справи і юридичній оцінці діяння особи, тобто у вирішенні справи по суті.

Стаття 287 КУпАП України встановлює, що постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим. Постанова, яка винесена міліцією (посадовою особою) може бути оскаржена у вищестоящий орган (вищестоящий посадовій особі) або в районний (міський) суд, рішення якого є остаточним. Постанову про одночасне накладення основного і додаткового адміністративних стягнень може бути оскаржено за вибором особи, щодо якої її винесено, чи потерпілого в порядку, встановленому для оскарження основного або додаткового стягнення.

Подання у встановлений строк скарги зупиняє виконання постанови про накладення адміністративного стягнення до розгляду скарги за певними виключеннями, перелік яких наданий у частині 1 статті 291. Рішення по скаргі на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути опротестовано прокурором. Протест на рішення по скаргі вноситься у вищестоящий орган (вищестоящий посадовий особі) відносно органу (посадової особи), який прийняв рішення по скаргі. Основні положення виконання постанов про накладення адміністративних стягнень викладені у Розділі V КУпАП України.

Таким чином, провадження в справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі органам внутрішніх справ являє собою комплекс взаємозалежних і взаємообумовлених процесуальних дій, спрямованих на своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, розгляд його в точній відповідності з законодавством, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин і умов, що сприяють здійсненню адміністративних правопорушень.

Папа Дмитро Миколайович, курсант групи ІКМ-05-6 ХНУВС

Науковий керівник: *старший викладач кафедри адміністративного права та процесу ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук Яценко В.П.*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗВЕРНЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

Важливими передумовами становлення в Україні правової держави є забезпечення ефективного механізму захисту прав фізичних і юридичних осіб, реалізації їх права на правосуддя. Вирішенню цього питання сприяє запровадження в Україні інституту адміністративної юстиції. Відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України (далі КАС України) завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень. Разом з тим, адміністративна юстиція виступає важливою гарантією реалізації державними та місцевими органами влади та їх службовими особами наданих їм повноважень. Варто зазначити, що здебільшого в ході розгляду справи в адміністративних судах відповідачем є суб'єкт владних повноважень.

Однак, з аналізу положень КАС України можна зробити висновок, що органи державної влади та місцевого самоврядування наділені правом звернутися з позовом до адміністративного суду лише у випадках чітко визначених ч.4 ст. 50 КАС України. Проте слід зазначити, що наведений у статті перелік підстав не є вичерпним. В законодавстві можуть бути встановлені і інші випадки.

Так, відповідно до Закону України «Про державну податкову службу в Україні», органи державної податкової служби мають право звернутися до суду, щодо спонукання до проведення інвентаризації основних фондів, або звертатися у передбачених законом випадках до судових органів із заявою про скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності. Державні податкові інспекції в районах, містах, районах у містах, міжрайонні та об'єднані державні податкові інспекції подають до судів позови до підприємств, установ, організацій та громадян про визнання угод недійсними і стягнення в доход держави коштів, одержаних ними за такими угодами, а також про стягнення заборгованості перед бюджетом і державними цільовими фондами за рахунок їх майна.

Згідно закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» встановлено, що до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать повноваження по зверненню до суду про визнання незаконними актів органів виконавчої влади, інших органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, які обмежують права територіальної громади, а також повноваження органів та поса-

дових осіб місцевого самоврядування. Однією із гарантій місцевого самоврядування слугує те, що органи та посадові особи місцевого самоврядування мають право звертатися до суду щодо визнання незаконними актів місцевих органів виконавчої влади, інших органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, які обмежують права та інтереси територіальних громад, повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Отже, із аналізу вище зазначених законів можна сказати, що можливість звернення суб'єкта владних повноважень до суду чітко не врегульована. І головною проблемою є те, що законами не визначено, саме до якого суду має звертатися вказаний державний або інший орган, який не є суб'єктом підприємницької діяльності – до господарського чи адміністративного. Однак, усі нормативно-правові акти, якими встановлено право суб'єкта владних повноважень звертатись до суду, були прийняті ще до набуття чинності КАС України і тому особливих проблем, щодо якого суду звертатись не виникало.

На мій погляд, причиною виникнення таких проблем є недостатньо чітке регулювання у відповідних статтях положень, зокрема про компетенцію названих судів. Але, для вирішення цієї проблеми слід не тільки вносити зміни до КАС. Також треба враховувати і те, що, якщо в теорії для суб'єкта владних повноважень існує право звернення до адміністративного суду, то і на практиці судді повинні сприяти реалізації цього права всупереч існуючим в законі недолікам.

***Приймак Павло Олександрович**, курсант групи ІКМ-06-12 ХНУВС Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права та процесу ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук Небрат О.О.*

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО

У вітчизняній правовій літературі принципи адміністративного права залишаються малодослідженими і майже не бувають окремим предметом обговорення в наукових колах. В сучасній науці адміністративного права України активно формується своєрідний «євроінтеграційний» напрям спеціальних юридичних досліджень, основною метою яких є розроблення наукових засад адаптації як доктринальних положень, так і чинних норм вітчизняного адміністративного законодавства до європейських принципів та стандартів

За аналогією з європейським правом, європейське адміністративне право можна розглядати у широкому та вузькому значенні. На нашу думку, у вузькому значенні під ним слід розуміти право, що регулює діяльність європейської адміністрації (сукупність європейських та національних адміністративних органів), а у широкому значенні - це діяльність органів, установ та агенцій європейських регіональних організацій.

Особливе значення дослідження змісту європейських принципів адміністративного права та шляхів їх запровадження в українське законодавство випливає із стратегічних пріоритетів і державної політики України – інтеграції у європейські структури з метою набуття повноправного членства в ЄС, що передбачає приведення адміністративної здатності органів публічної влади країн - кандидатів у відповідність до критеріїв ефективної діяльності публічних адміністрацій країн – членів ЄС.

Принципи адміністративного права визначають характер механізму адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, природу зв'язків, які формуються в процесі правового регулювання. Загальні принципи українського адміністративного права закріплені в Конституції України, конкретизуються і розвиваються в законодавчих та інших нормативно-правових актах. До них можна віднести: принцип законності, принцип пріоритету прав і свобод людини і громадянина; принцип рівності громадян перед законом; принцип демократизму нормотворчості

й реалізації права; принцип взаємної відповідальності держави і людини; принцип гуманізму і справедливості у взаємовідносинах між державою та людиною.

Взагалі принципами європейського права виступають: автономність європейського права, примат над національним правом; безпосередність застосування; принцип рівності (заборона дискримінації); принцип солідарності; принцип субсидіарності.

У європейській доктрині принципи європейського адміністративного права та Європейського адміністративного простору скомпоновані в групи: 1) принцип юридичної визначеності (принцип правової держави; принцип верховенства права; принцип надійності; принцип передбачуваності; принцип діяльності адміністрації на базі закону; принцип відсутності дискримінації; принцип пропорційності; принцип процедурної справедливості тощо); 2) принцип відкритості та прозорості (принцип відкритості на противагу секретності; принцип прозорості на противагу дискретності; принцип набрання законної сили актами після офіційного опублікування тощо); 3) принцип відповідальності (принцип несення відповідальності органами публічної адміністрації; презумпція вини органу публічної адміністрації у відносинах з громадянином; принцип відшкодування шкоди органами публічної влади, заподіяної правам і законним інтересам громадян та інших осіб; принцип примату інтересів людини і громадянина у відносинах з органами публічної влади); 4) принцип ефективного та результативного виконання європейського законодавства).

У висновку слід відмітити, що європейське право виступає основним регулятором євроінтеграційних процесів і впровадження європейських принципів в національне адміністративне право допоможе наблизити його до європейських стандартів регулювання суспільних відносин у сфері публічного управління.

Пилюк Василь Васильович, курсант групи ІГБ-06-4 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права та процесу
ІННІФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук Небрат О.О.*

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ГРУНТІ СІМЕЙНО-ПОБУТОВИХ ВІДНОСИН

Проблема насильства в сім'ї та його профілактика є дуже актуальною проблемою на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Безробіття, різке зниження фінансування з боку держави членів родини, матеріальні негаразди провокують внутрішньо-особистісні чинники, які призводять до здійснення правопорушень на ґрунті сімейно-побутових відносин.

Прийняття відповідної законодавчої бази у даній сфері свідчить про визнання цієї проблеми державою. За даними спеціальних громадських організацій, близько 70% жінок в Україні страждають від домашнього насильства, 30% самогубств та 60% вбивств жінок пов'язані з насильством в сім'ї.

Українським законодавством, зокрема, насильством в сім'ї визнаються будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи людини та громадянина й наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному та психічному здоров'ю.

Відомо, що сфера побуту найбільш консервативна, ніж інші сфери соціального життя, а побутові відносини менш доступні різноманітним видам цілеспрямованого соціального втручання. Так, у ч. 1 ст. 32 Конституції України закріплено, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте життя. Тому діяльність правоохоронних органів обмежується нормативно. Сімейно-побутові конфлікти, в більшості випадків, розпочинаються і відбуваються без присутності свідків і характеризуються небажанням жертви звертатись до правоохоронних органів.

Правова база, яка регулює дані відносини вже створена, проте вона не завжди є достатньо дієвою, щоб реально здійснювати попередження правопорушень в сім'ї. Якісні зміни створюють гармонійну правову базу, а це сприятиме якості реагування працівників правоохоронних органів при розв'язанні сімейно-побутових конфліктів, тим самим запобігаючи проявам насильства і жорстокості.

Вважаємо за доцільне поставити питання про скасування адміністративного стягнення у вигляді штрафу, як санкцію до правопорушника, оскільки це покарання лягає фінансовим тягарем на всю сім'ю, а не на конкретну особу, що може впливати на небажання жертв звертатись по допомогу до правоохоронних органів.

Досить багато розмов точиться над створенням притулків, соціально-адаптаційних установ для тимчасового перебування осіб, які зазнали насильства в сім'ї, але можливо необхідно розмірковувати про ізоляцію правопорушника.

Зміни потрібні в методах роботи міліції і особливо увагу потрібно приділити службі дільничних інспекторів міліції, особливо на професійну підготовку, в яку слід включити сучасні технології профілактичної роботи як з жертвами так із агресорами. Дільничний інспектор міліції повинен вміти проводити соціально-психологічне консультування сім'ї з метою усунення взаємного непорозуміння, конфліктності у стосунках і допомагати знаходити компроміс; надавати правову допомогу, що дозволить членам сім'ї усвідомити і навчитись відстоювати свої права в сімейних взаємовідносинах. Разом з дільничним інспектором міліції у роботі з проблемними сім'ями повинні приймати участь психолог, соціальний педагог, фахівець із соціальної роботи. Їх комплексна робота дасть змогу не тільки усувати наслідки протиправних дій, а й проводити реальну, не паперову, профілактику правопорушень в сім'ї. Необхідно активізувати профілактичні заходи з опорою на громадськість (виховна робота в школі, соціальна реклама тощо).

Таким чином, профілактика правопорушень у цій сфері надзвичайно важлива насамперед тому, що сім'я є основою суспільства і повинна перебувати під особливим захистом держави. Насильство і жорстокість не лише руйнують родинні стосунки, але й виступають однією з першопричин злочинності в суспільстві.

Радченко Станіслав Олегович, курсант групи ІПТ- 06-5 ХНУВС

*Науковий керівник: ст. викладач кафедри адміністративної діяльності ОВС
ННІПФМГБ ХНУВС Шатрова С.О.*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛУ МІЛІЦІЇ ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ «БЕРКУТ»

Підрозділ міліції особливого призначення «Беркут» є високомобільним спеціальним підрозділом, створеним для забезпечення правопорядку під час проведення загальнодержавних, резонансних громадсько-політичних, спортивно-видовищних, культурно-масових, релігійних заходів, припинення групових порушень громадського порядку та масових заворушень, ліквідації аварій, стихійних лих, а також здійснення фізичної охорони службових осіб та окремих громадян.

У вітчизняній юридичній літературі загальним проблемам управління в органах внутрішніх справ, зокрема діяльності спеціальних підрозділів міліції, присвячено чимало наукових праць О.М. Бандурки, О.К. Безсмертного, І.П. Голосніченка, Ю.Ф. Кравченка, В.П. Петкова та ін.

Свою історію спецпідрозділ розпочав із створення загонів міліції особливого призначення, які в січні 1992 року було реорганізовано в підрозділи міліції швидкого реагування «Беркут» для боротьби з організованими злочинними формуваннями та охорони громадського порядку, у 2004 був реорганізований у підрозділ особливого призначення.

Найважливішу роль у системі законодавчих актів, які регулюють діяльність спеціальних підрозділів міліції відіграє Закон України «Про міліцію» та наказ МВС

України № 529 від 18.05.2004 р. «Про затвердження Положення про підрозділ міліції особливого призначення «Беркут».

Незважаючи на те, що цей Закон України «Про міліцію» багато в чому потребує удосконалення, він, в основному, досить повно закріпив права й обов'язки працівників цих спецпідрозділів, що дозволяє виконувати покладені на них завдання та функції. Окрім цього підрозділ у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами МВС України. Свою діяльність здійснює в межах своїх повноважень, відповідно до принципів: законності, гуманізму, гласності, поваги прав людини.

Підрозділ міліції особливого призначення «Беркут» покликаний забезпечувати охорону громадського порядку і безпеки в районі виникнення надзвичайних подій; участь у невідкладних заходах щодо рятування, евакуації людей; охороняти особливо важливі об'єктів; виконувати заходи з тимчасового обмеження або заборони руху транспорту, пішоходів вулицями й дорогами в районі виникнення надзвичайних подій, а також розблоковувати автомагістралі, об'єктів життєзабезпечення тощо.

Слід звернути увагу на ще одну важливу особливість, що при прийнятті на службу у спецпідрозділи міліції, працівникові необхідно мати стаж роботи в органах внутрішніх справ не менше двох років, а для новоприйнятих працівників, які зараховуються до штату підрозділу, встановлюється випробувальний строк терміном до одного року, також особовий склад підрозділу комплектується на договірних засадах і конкурсній основі з найбільш професійно підготовлених працівників органів внутрішніх справ, військовослужбовців, звільнених у запас, які мають необхідну фізичну підготовку, психологічну стійкість, здатні впевнено діяти в екстремальних умовах та виконувати завдання, покладені на підрозділ.

Пріоритет при призначенні на посади молодшого начальницького складу до підрозділів міліції особливого призначення «Беркут» мають майстри спорту, кандидати в майстри спорту та першорядники силових видів спорту

Працівники «Беркута» завжди перебувають на передовому рубежі боротьби зі злочинністю вони першими перехоплюють тверду руку озброєного злочинця, визволяють заручників, ідуть у двобій з озброєними бандитами, стримують розлючений натовп від вчинення масових безладів. Також підрозділи міліції особливого призначення «Беркут» протидіють організованій злочинності, їх залучають до проведення спецоперацій з локалізації і знешкодження злочинних угруповань, озброєних злочинців, терористичних груп.

Савченко Катерина Василівна, курсант групи ІГБ-06-2 ХНУВС,

*Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права та процесу
ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук Салманова О.Ю.*

ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Юридична відповідальність працівника ОВС – це правові наслідки державно-владного примусового характеру, які настають за порушення норм права у зв'язку з виконанням своїх службових обов'язків.

До працівників міліції пред'являються підвищені вимоги, тому так важливо визначити неналежність виконання ними своїх обов'язків, адже наскільки сумлінно вони ставляться до них, залежить стан прав і свобод людей в Україні. Кодекс честі працівника органів внутрішніх справ, у цьому сенсі, відіграє провідну роль в формуванні особистості працівника ОВС та зміцненні авторитету міліції серед населення. Громадянин України, який вирішив присвятити своє життя службі в органах внутрішніх справ, добровільно бере на себе обов'язок служити Закону, виконувати вимоги Присяги, додержуватись високоморальних норм поведінки. Працівник ор-

ганів внутрішніх справ повинен постійно пам'ятати, що він є представником влади, і бути гідним довір'я народу.

Державні службовці ОВС можуть бути притягнуті до дисциплінарної, адміністративної, матеріальної та кримінальної відповідальності. У Законі України «Про міліцію», а саме в ст. 25 зазначається, що працівник міліції у межах повноважень, наданих цим Законом та іншими законодавчими актами, самостійно несе за свої протиправні дії або бездіяльність дисциплінарну чи кримінальну відповідальність.

Дисциплінарна відповідальність – це особливий правовий стан суб'єктів дисциплінарних правовідносин (заохочувальних і охоронних), що настає при вчиненні винною особою дисциплінарного проступку. Дисциплінарний проступок – це протиправне, винне (умисне чи необережне) діяння (дія чи бездіяльність), що посягає на службову дисципліну шляхом невиконання або неналежного виконання працівниками ОВС своїх службових обов'язків.

Однак, дисциплінарна відповідальність працівників ОВС має ще як мінімум дві підстави. Відповідно до ст. 15 КпАП України особи, на яких розповсюджується дія дисциплінарних статутів (в тому числі і працівники ОВС) за вчинення адміністративних проступків несуть відповідальність згідно з Дисциплінарним Статутом ОВС. Крім того, підставою дисциплінарної відповідальності ще може бути вчинення аморального проступку особою, яка виконує виховні функції, але для працівника ОВС, чия діяльність пов'язана з вихованням інших осіб, сам факт вчинення будь-якого правопорушення вже свідчить про його аморальність, та несумісність з виконанням певних обов'язків працівника міліції.

Дисциплінарна відповідальність державних службовців ОВС відрізняється від загального порядку дисциплінарної відповідальності своїм суб'єктним складом, формами і видами стягнень, підставою і порядком накладання й оскарження стягнень.

Дисциплінарну відповідальність, особи рядового та начальницького складу ОВС несуть за нормами Дисциплінарного статуту ОВС України. Його правові норми закріплюють такі дисциплінарні стягнення: зауваження; догана; сувора догана; затримка у присвоєнні чергового спеціального звання або подання до його присвоєння на строк до 1 року; пониження в посаді; пониження у званні, неповна службова відповідність або звільнення з ОВС, які накладаються у певному порядку з дотриманням особливої процедури і форми.

Як вище було зазначено, головна проблема у питаннях притягнення працівників міліції до відповідальності за дисциплінарні та адміністративні проступки складається в тому, що ці проступки взагалі можуть бути вчинені особами, які призвані протидіяти будь-яким проявам незаконної поведінки, від професійної діяльності яких залежить рівень законності та правопорядку у державі.

Самойленко Юлія Анатоліївна, курсант групи ІСД-06-6 ХНУВС

Науковий керівник: *старший викладач кафедри адміністративної діяльності ОВС ННІПФМГБ ХНУВС Шатрова С.О.*

ПІДРОЗДІЛ МІЛІЦІЇ ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ «БЕРКУТ»: ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ПЕРСОНАЛУ

На сучасному етапі приведення умов до професійного рівня працівника ОВС до міжнародних стандартів особливе значення набуває проблема професійної психологічної підготовки. Аналіз сучасного стану цієї складової професіоналізму показує, що її рівень залишає бажати кращого. Насамперед це стосується недостатнього рівня розвитку необхідних для успішного професійного вибору особистісних якостей, що призводять до розчарування у професії та звільнення з ОВС.

Зазначеним питанням в своїх роботах приділяють увагу О.М. Бандурка, О.К. Безсмертний, С.Ю. Лебедева, О.В. Тімченко та ін, хоча разом з тим дана проблема залишається мало розробленою і тому потребує подальшого вивчення і вдоскона-

лення. До них слід віднести: професійно-психологічну орієнтованість особистості; професійно розвинуті психологічні якості (спостережливість, пам'ять); вміння враховувати психологічні аспекти під час виконання обов'язків; психологічну стійкість. Мета тез-додовіляє полягає у можливості формування таких вихідних особливостей працівників, які сприяють ефективному виконанню ними своїх функціональних обов'язків.

Успішне функціонування будь-якого підрозділу потребує кваліфікованого управління що здійснюється в формі керівництва та лідерства. Тому офіцер-керівники виконують дуже важливі функції по забезпеченню службової дисципліни, створенню здорового морально-психологічного клімату, виховання старанності, гідності. Так, необхідно виділити ряд принципів вивчення персоналу ОВС, що для керівника ланки спецпідрозділу «Беркут» означає нижче наведене: у кожного міліціонера спецпідрозділу бачити особистість, що не терпить грубості або маніпуляції; враховувати, що психіка людини не безмежна за енергетичними ресурсами, потенціалом, надійністю. Вона індивідуальна, ранима, суб'єктивна; пам'ятати, що можливості виховання міліціонера спецпідрозділу не обмежені, вони багато в чому зумовлені як рівнем особистої зрілості, так і природжено-придбаними особливостями людини; розуміти, що людина самовиражається і самоутверджується в діяльності і спілкуванні.

Зазначимо, що вивчення індивідуальних особливостей міліціонера спецпідрозділу «Беркут» – це обґрунтоване припущення про те, що які особисті особливості правоохоронця більш за все цікавлять офіцера керівника, а також за якими ознаками і як їх можна вірогідно визначити, оскільки складний вид професійної діяльності, якої є служба в спецпідрозділах, пред'являє жорсткі вимоги до психологічного здоров'я людини, які пов'язані з постійним ризиком. Необхідно розроблення програму вивчення підлеглих, перш ніж розробити методiku, необхідно: виділити реальну проблему, її психологічний зміст, об'єкт і предмет вивчення; визначити мету і завдання вивчення конкретного міліціонера спецпідрозділу «Беркут»; здійснити системний або системно-функціональний (ситуаційний) аналіз особливостей що вивчаються. Системний або системно-функціональний (ситуаційний) аналіз предмета вивчення повинен закінчуватися виділенням емпіричних показників кожної особливості, що вивчається. Тільки чітке дотримання запропонованого алгоритму проведення психологічного дослідження персоналу спецпідрозділу дозволить керівникам органів та підрозділів внутрішніх справ України дійсно на науковій основі вирішувати питання розстановки кадрів, прогнозувати соціальну та протиправну поведінку, комплектувати групи (команди) для вирішення складних завдань оперативно-службової діяльності, оптимізувати навчання та виховання підлеглих, надавати адекватну допомогу тим, хто її потребує.

Таким чином, окрім повсякденного життєвого пізнання підлеглих, командирів спецпідрозділу необхідно спеціально вивчити певні особливості, що виявляються і формуються в різноманітних видах оперативно-службової діяльності. Що саме вивчити? Це залежить від розуміння офіцером запитів практики, рівня його психологічної компетенції, професійної зрілості. Для того, щоб виявити справжні важливі для практичної діяльності командира спецпідрозділу особисті особливості підлеглих. Необхідно враховувати специфіку ситуації, у якому вони виявляються, і продумати програму вивчення підлеглих.

Сидоренко Сергій Сергійович, курсант групи ІГБ-06-4 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права та процесу
ІНІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук Небрат О.О.*

АВТОРИТЕТ ПРАЦІВНИКА МІЛІЦІЇ ЯК ГОЛОВНА ПЕРЕДУМОВА ПОКРАЩЕННЯ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА В СУСПІЛЬСТВІ

Останніми роками особливої актуальності набуває питання довіри населення до діяльності ОВС, авторитетності представників цих органів в очах суспільства та зростання кількості випадків порушення закону зі сторони представників виконавчої

влади. Потрібно зазначити, що на теперішній час значна кількість пересічних громадян відчуває певну зневіру до діяльності міліції, а як наслідок не бачить сенсу у законному захисті власних прав і свобод, чим спонукає порушників до думок про безкарність, що веде до збільшення випадків порушення прав, скоєння правопорушень.

«Можна з впевненістю відзначити, що першоосновою закріплення та суспільного використання того чи іншого рівня авторитету охоронців громадського порядку є загальном створений громадською думкою моральний і психологічний портрет, який сприймається усіма верствами населення – від законослухняних громадян до правопорушників...».

Як показують результати соціологічних досліджень, у числі основних умов подальшого нарощування зусиль по боротьбі з правопорушеннями та злочинами одне з центральних місць займає, зокрема, підвищення авторитету міліції. Це пов'язано насамперед з вивченням громадської думки щодо стану та динаміки престижу та привабливості міліцейських професій.

В процесі виконання своїх повсякденних функцій, працівник міліції в очах оточуючих отримує індивідуальну особистісну характеристику, яка дає йому оцінку, як представнику цілої структури, а отже на базі таких індивідуальних вражень формується уявлення про міліцію в цілому. Слід відмітити, що за обсягом контактів з населенням міліція випереджає всі інші органи влади. Завдання, функції, засоби і процедури їх реалізації визначають обсяг комунікацій, що торкається практично всіх громадян країни, взаємовідносин міліції і народу. Це свідчення того, що органи міліції за розмаїтістю регулюючих, контролюючих функцій є дійсно найближчим до народу інструментом державної влади. У зв'язку з цим справедливо, що про владу і про свою державу громадяни найчастіше судять, виходячи з оцінки діяльності міліції. Отже природа проблеми зниження авторитету міліції походить від падіння авторитету її працівників, як окремо взятих осіб, а без належного професійного авторитету працівник міліції не в змозі повністю виконувати свої службові обов'язки, тобто значно знижується значення його діяльності для суспільства.

Діяльність міліції стає неефективною, і, як наслідок, міліція не в повному обсязі виконує свої функції, соціальна захищеність суспільства знижується та вже не йдеться мова про розбудову правового, демократичного суспільства, розвиток ринкової економіки тощо.

Саме для вирішення даної проблеми пропонуємо наступні шляхи: удосконалення правового забезпечення діяльності міліції; налагодження зв'язків з громадськістю; формування психології працівників ОВС, яка б відповідала вимогам переходу до нової моделі правоохоронної діяльності, заснованої на принципі партнерства та соціальної допомоги; відбір та ротація кадрів, підвищення інтелектуального потенціалу працівників міліції поряд з підтриманням на високому рівні їх моральних якостей; проведення відповідної роботи щодо формування стратегії спілкування правоохоронців з населенням; підвищення рівня соціального захисту працівників міліції; надання працівникам необхідних умов праці, покращення морально-психологічного клімату в системі ОВС.

На нашу думку, розумне послідовне контрольоване здійснення запропонованих заходів може стати шляхом до зростання авторитету міліції, зміцнення правопорядку, підвищення правової культури і як наслідок до розбудови соціально-правової держави.

Сирота Олександр Миколайович курсант групи ІКМ-06-1 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права та процесу
ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук Салманова О.Ю.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ ЩОДО ВИВЕДЕННЯ ЕКОНОМІКИ З ТІНІ

Незважаючи на деякі позитивні результати політичного та економічного реформування, економічна ситуація в Україні продовжує залишатися надзвичайно склад-

ною: загострюється політичне протистояння, фінансова криза набула системного характеру, інвестиційні процеси, в силу нестабільності законодавчого забезпечення, надзвичайно повільні, знижується життєвий рівень населення. За таких умов надзвичайно гостро постають проблеми зростання тіньового сектору економіки, посилення криміналізації суспільного життя. Злочинність стає дедалі професійно підготованою, організованою.

У структурі злочинів економічної спрямованості найбільшу частку складають злочини проти власності (33,3%), злочини у сфері господарської діяльності (16,6%), злочини у сфері службової діяльності (42%). Перелічені показники відображають основні напрямки економічної злочинності. Цього недостатньо щоб визначити, які саме з наведених злочинів завдають найбільш істотної шкоди економіці держави. Кількість виявлених фактів легалізації (відмивання) доходів складає лише 0,6% від загальної кількості злочинів економічної спрямованості, але шкоду яка завдається економічній безпеці держави важко недооцінити – вона є істотною.

Перед тим, як висвітлювати проблеми, пов'язані із визначенням заходів подолання тіньової економіки, необхідно визначити, що деякі вчені визначають її як сукупність таких складових елементів: – заборона законом діяльності щодо виробництва товарів та послуг (нелегальна тіньова економіка), що здійснюється у корисливих цілях; – правомірна ринкова економічна діяльність, результати якої частково або повністю приховуються від державного обліку та оподаткування (непідзвітна тіньова економіка).

На основі здійсненого аналізу різних точок зору на правові засоби, висловлених в загальній теорії права, до адміністративно-правових засобів, спрямованих на подолання процесу тінізації економіки можна віднести, перш за все, загальнообов'язкові правила, провідне місце яких обумовлено тим, що всі інші засоби, спрямовані на забезпечення їх реалізації, крім того, значне місце посідають профілактичні та примусові заходи.

Для протидії процесу тінізації економіки було розроблено низку законів. Підтвердження тому є факт прийняття 8 листопада 1990 року Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, до якої Україна приєдналася у 1995 році і ратифікувала із застереженням у 1997 р., а також заснування і діяльність Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів, одержаних злочинним шляхом. Однак навіть прийняття Верховною Радою України 28 листопада 2002 року Закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» не дозволило вирішити абсолютно усі питання, які пов'язані із врегулюванням процесу протидії цьому явищу – адже у самому законі певною мірою не усі проблеми вирішені.

Оскільки постає реальна загроза цілісності економіки держави, на наш погляд, можливо запропонувати деякі шляхи її вирішення. В першу чергу необхідно узагальнити існуючу нормативно-правову базу, дослідити законодавство, яке забезпечує де-тінізацію економіки в прогресивних державах та визначити її сумісність щодо можливості застосування в Україні; проаналізувати систему органів влади, що здійснюють контроль і регулювання економіки та внести пропозиції щодо їх вдосконалення чи перетворення (це можуть бути окремі спеціальні підрозділи на зразок створених у Німеччині) з метою посилення контрольних функцій держави; створити комплекс заходів щодо запобігання і протидії новим правопорушенням в сфері економіки.

Сторожук Іван Леонідович, курсант групи ІГБ-06-2 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права та процесу
ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук Салманова О.Ю.

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС ЯК МЕТОД ПРАВООХОРОНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ

Міліція в Україні виконує широке коло завдань та функцій щодо забезпечення правопорядку, захисту прав та свобод громадян, попередження та припинення право-

порушень, тому від удосконалення її правоохоронної діяльності значною мірою залежить зміцнення законності і правопорядку в країні.

У правоохоронній діяльності міліції використовуються різні методи, але особливи-ми є заходи адміністративного примусу, використання яких забезпечує безпосереднє попередження, виявлення та припинення порушень правових норм, притягнення винних до юридичної відповідальності, усунення шкідливих наслідків правопорушень.

Незважаючи на заходи, що вживають органи внутрішніх справ, обстановка з охорони громадського порядку викликає занепокоєння. Зростає число злочинів, адміністративних правопорушень, виявлена невідповідність працівників міліції до дій при групових порушеннях громадського порядку, кримінальних проявах і фактах непокорі громадян працівникам міліції при виконанні службових обов'язків. Та головна проблема, на наш погляд, все ж таки стосується недосконалості чинного законодавства, яке регулює особливості застосування міліцією заходів адміністративного примусу.

Зазначу, що саме правове регулювання – це вплив права на суспільні відносини за допомогою певних юридичних засобів, насамперед норм права Джерела, в яких закріплюються правові норми, що регулюють діяльність міліції щодо застосування заходів адміністративного примусу, дуже різноманітні. Виходячи з дослідження юридичної природи заходів адміністративного примусу, можна стверджувати, що в правовому регулюванні зазначеної діяльності міліції провідна роль належить, звичайно, нормам Конституції України, яка закріплює правові гарантії основних прав і свобод громадян, законодавчим актам, але основна кількість правових норм, що регулюють зазначену діяльність міститься у відомчих нормативних актах, які конкретизують загальні положення законів щодо визначення повноважень міліції. У цьому і полягає значення відомчого правового регулювання, незважаючи на деякі критичні відгуки.

Корінні перетворення системи охорони громадського порядку і безпеки повинні здійснюватися також і у напрямках удосконалення організаційно-структурної побудови форм і методів діяльності апаратів підрозділів міліції, комплектування і навчання кадрів, фінансування і матеріально-технічного забезпечення, але у зв'язку з обмеженістю об'єму тез ці питання неможливо розглянути повністю. Однак, для поліпшення матеріально-технічного забезпечення міліції необхідно оснастити її новими видами зброї, спеціальними засобами і технікою, які виробляють за межами України, а також створити науково-дослідну та експериментальну-виробничу базу для розроблення і виробництва вказаних засобів в Україні. Крім того, доцільно спрямувати на фінансове та матеріально-технічне забезпечення міліції частину грошових сум і речей, які використовуються з протиправною метою і вилученні працівниками міліції, а також всі спеціальні засоби та зброю.

Для забезпечення можливості безпосереднього спостереження за станом громадського порядку, отримувати своєчасно інформацію від населення про вчиненні правопорушення і застосовувати заходи адміністративного примусу для їх припинення необхідно, на мій погляд, активізувати у традиційному вигляді пішохідне патрулювання нарядів ППС міліції у жилих кварталах, на вулицях, у інших громадських місцях.

Таким чином, є відомі шляхи вдосконалення діяльності міліції щодо застосування заходів адміністративного примусу, але для їх впровадження необхідна підтримка як держави так і суспільства в цілому.

*Тучак Олексій Миколайович, курсант групи ІСД 06-1 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри адміністративної діяльності ОВС
ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук Джафарова О.В.*

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КОДЕКСУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

З метою впровадження в організацію функціонування правосуддя нових положень щодо судової влади, закріплених у Конституції України, були внесені відповідні зміни до Кримінально-процесуального, Цивільного процесуального

кодексів України, Законів України «Про судоустрій України», «Про статус суддів», деяких інших законодавчих актів. Проте, на думку фахівців та науковців, ефективність малої судової реформи виявилась досить низькою. На неї вплинула поспішність внесення змін до зазначених законодавчих актів.

Звернувшись до останньої статистики можна побачити, що лише протягом 2006 року загальними судами України у першій інстанції розглянуто більш як 7 мільйонів 15 тисяч справ. Оскаржено 179 тисяч, тобто 2,55 відсотка. Це свідчить про надзвичайно високий рівень роботи переважної більшості суддів. Порівняно з 2005 роком, у 2006 році розглянуто справ на 40 відсотків більше, а навантаження на суди колосальне.

У цьому контексті особливого значення набувають питання щодо діяльності системи адміністративних судів як державної інституції, призначеної захищати права і свободи громадян, права та інтереси юридичних осіб від порушень з боку органів та посадових осіб, наділених владними повноваженнями.

Одним з елементів роботи судів є сповіщення осіб, які беруть участь у розгляді справи про час та місце слухання справи, а також доведення певної інформації стосовно розгляду справи до їх відома. Присутність та поінформованість усіх учасників процесу, або їх представників, суттєво впливає на якість та оперативність розгляду судової справи, а забезпечується ця присутність та поінформованість за допомогою повісток.

Стаття 33 Кодексу адміністративного судочинства України виділяє два види повісток в залежності від характеру інформації, яка доводиться до відома особи, а саме: повістка про виклик та повістка-повідомлення. За допомогою повістки про виклик суд інформує осіб, які беруть участь у справі, свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів про необхідність їх присутності під час розгляду справи. Повістки-повідомлення ж надсилаються у разі необхідності лише поінформувати певну особу про судові засідання або проведення окремої процесуальної дії, за умови, що присутність цієї особи не є обов'язковою. Відмінності є і за змістом цих документів. Так, суттєвою відмінністю повідомлення від виклику є наявність у виклику обов'язку адресата повідомити про наявність поважних причин неможливості прибути до суду, роз'яснення наслідків неприбуття до суду; у разі необхідності - пропозиція особі, яка бере участь у справі, про можливість подати раніше не подані докази.

Повістка вручається під розписку. Вважається, що повістку вручено також у разі одержання її під розписку будь-яким повнолітнім членом сім'ї адресата, який проживає разом з ним. Особа, яка вручає повістку, зобов'язана повернути до адміністративного суду розписку адресата про одержання повістки, яка додається до справи.

Разом з тим, КАСУ допускається судовий виклик або судові повідомлення осіб, які беруть участь у справі, свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів телеграмою, факсимільним повідомленням (факсом, телефаксом), електронною поштою, телефоном, через друкований засіб масової інформації. Чи тягне такий тип повідомлення настання будь-яких правових наслідків?

Наявність у справі розписки адресата щодо отримання повістки дає підстави для настання правових наслідків (дає підстави вважати проведене засідання таким, що проведене із дотриманням вимог закону, в разі відсутності адресата). У випадку повідомлення через засоби масової інформації або іншим шляхом, особа може і не знати про час, місце або навіть взагалі про судові засідання. Оскільки стаття 38 Кодексу адміністративного судочинства України не містить вказівок на настання будь-яких правових наслідків в разі нез'явлення адресата у судові засідання, то нез'явлення адресата вчасно та вирішення справи не в його користь може спричинити нову судову справу, що в свою чергу лише додасть роботи судам. Вирішення окресленого питання дозволить не допустити судової тяганини за окремими видами справ у майбутньому.

Шановал Катерина Анатоліївна, курсант групи ІКМ 05-7 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри адміністративної діяльності ОВС*
ННПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Тучак М.О.

АДМІНІСТРАТИВНО-ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ ВПЛИВУ В ДІЯЛЬНОСТІ ОВС

Міліція в Україні виконує широке коло завдань та функцій щодо забезпечення правопорядку, захисту прав і свобод громадян, попередження і припинення правопорушень, тому від удосконалення її правоохоронної діяльності значною мірою залежить зміцнення законності і правопорядку в країні. Переважну більшість зазначених завдань міліція реалізує в ході здійснення адміністративної діяльності. У 40-х та першій половині 50-х років ХХ ст. заходи адміністративного примусу поділяли на два види: адміністративні стягнення та адміністративно-запобіжні заходи. Їх недосконалість полягала в описовому характері та неоднорідності адміністративно-запобіжних заходів. Першим на неоднорідність даних заходів звернув увагу М.І. Єропкін, а згодом даною проблематикою займалися наступні науковці-адміністративісти: Ю.П. Битяк, О.М. Бандурка, Є.В. Додін, В.В. Зуй, С.В. Ківалов, А.Т. Комзюк. В своїх працях вони поділили заходи адміністративного примусу на три групи: адміністративно-запобіжні заходи, заходи адміністративного припинення та адміністративні стягнення.

Адміністративно-запобіжні заходи передбачають у встановлених законом випадках застосування обмежень до громадян та організацій і в цьому виявляється їх примусовий характер, хоча правопорушення при цьому відсутні. Тобто ці заходи мають чітку профілактичну спрямованість, орієнтовані на захист інтересів громадської безпеки, на недопущення вчинення правопорушень. Сутність профілактичного впливу запобіжних заходів, як справедливо зазначається в літературі, полягає, поперше, в тому, щоб не допустити протиправної поведінки з боку конкретних осіб, які до такої поведінки схильні, а по-друге, в усуненні причин, які сприяють вчиненню правопорушень, і створенні умов, які виключають протиправну поведінку. Слід додати, що застосування адміністративно-запобіжних заходів забезпечує виявлення та попередження правопорушень, завдяки чому здійснюється також профілактичний вплив.

Адміністративно-запобіжні заходи тісно пов'язані із заходами припинення і заходами стягнення. Зв'язок адміністративно-запобіжних заходів із заходами адміністративного припинення виявляється, перш за все, в тому, що вони в багатьох випадках є їх попередниками. Вони взагалі мають багато спільного із заходами адміністративного припинення. В основному це стосується забезпечення можливості притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності. Наприклад, питання про віднесення огляду до того чи іншого виду адміністративного примусу має більше теоретичне, ніж практичне значення, не можна не помітити практичної значущості зазначеної проблеми, оскільки використання огляду регулюється цілою низкою Законів України, а його застосування переслідує різну мету. Так, огляд, який застосовується відповідно до Закону України «Про міліцію», може бути як запобіжним заходом, так і заходом припинення забезпечувального характеру.

Разом з тим адміністративно-запобіжні заходи виконують свої особливі правоохоронні функції, які відрізняють їх від інших заходів адміністративного примусу, що і визначає їх самостійне місце в системі цих заходів. Зокрема, на відміну від заходів адміністративного припинення, які безпосередньо переривають наявні правопорушення або об'єктивно протиправні діяння, створюють умови для встановлення особи порушника, з'ясування обставин справи, тобто можливості для подальшого застосування до порушника заходів відповідальності адміністративного чи іншого характеру, адміністративно-запобіжні заходи не переривають наявне правопорушення, а попереджають, відвертають його вчинення.

На відміну від заходів стягнення і заходів припинення, які є реакцією на протиправні діяння суб'єктів, запобіжні заходи конкретної фактичної підстави застосування не мають, вони використовуються для попередження, профілактики правопорушень, а також для підтримання правопорядку за різних надзвичайних обставин.

Адміністративно-запобіжні заходи, що застосовуються в правоохоронній діяльності міліції, становлять комплекс заходів впливу морального, фізичного, організаційного та іншого характеру, які дозволяють виявляти і не допускати правопорушення, забезпечувати громадський порядок і громадську безпеку за різних надзвичайних обставин.

Адміністративно-запобіжні заходи в нашому житті відіграють дуже важливу роль. Допомогають запобігти вчиненню злочинів, покращити взаємовідносини з населенням шляхом наглядного прикладу профілактичної роботи працівників міліції, що в свою чергу підвищує довіру до них та їх авторитет, сприяють зниженню рівня правопорушень.

Шерстюк Ірина Юрївна, курсант ІСД 04-05 ХНУВС

*Науковий керівник: начальник кафедри адміністративного права та процесу
ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Джагунов Г.В.*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ

На сьогодні, ця тема є досить актуальною, адже більшість громадян нашої країни не досить добре освідченні у своїх правах та чинному законодавстві. Отже, під час адміністративного затримання не рідко порушуються вимоги закону. Безпідставність затримання, перевищення його строків – є грубим порушенням принципу законності, прав, свобод та законних інтересів громадян.

Треба відзначити, що управління суспільством, забезпечення громадської безпеки здійснюється за допомогою активних заходів цілеспрямованого впливу на свідомість та поведінку людей. Вплив суб'єкта управлінської діяльності на волю об'єкта здійснюється за допомогою різноманітних методів. Найвагомішими серед них є переконання та примус, які визнаються також універсальними і всеохоплюючими методами державного управління в цілому. Примус існує в будь-якому людському суспільстві і є необхідним елементом будь-якої соціальної організації. Відповідно, примус пов'язаний з державною владою і визначає якість цієї влади.

Зупинимось більш детально на такому заході забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, як адміністративне затримання (ст.261-263 КпАП України). Загальною підставою адміністративного затримання є адміністративний проступок. Адміністративне затримання застосовується із метою припинення адміністративних проступків, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення, забезпечення своєчасного розгляду справи та виконання постанов про накладення адміністративних стягнень у справах.

Адміністративне затримання можливе лише при вчиненні адміністративного правопорушення, при скоєнні злочину особа затримується у кримінально-процесуальному порядку. Можливе затримання психічно хворих осіб для усунення небезпеки, яку вони представляють, вільно знаходячись у суспільстві, та неповнолітніх. Неповнолітні можуть бути затримані за бійку, азартні ігри, порушення правил користування транспортом, дрібну спекуляцію, биття стекол вагонів поїздів, ігри з вогнем та інші правопорушення. Строк їх затримання не може перевищувати 3 годин. Одразу повідомляються батьки цих дітей або органи опіки.

За правилами ст. 263 КпАП України затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як три години. У виняткових випадках може бути встановлено інші строки адміністративного затримання, проте йдеться не про самовільне визначення такого часу відповідними посадовими особами, а виключно законами України, із додержанням необхідних для цього умов. З огляду на можливість оскарження адміністративного затримання, а надто, що його строк

обчислюється з моменту доставлення порушника для складення протоколу, виняткового значення набуває цей процесуальний документ, особливо правильність зазначеного у ньому часу затримання. Протокол виконує функцію джерела доказів адміністративного затримання, забезпечує також законність і обґрунтованість застосування цього заходу забезпечення. Зміст протоколу визначено в ст. 261 КпАП.

На сьогодні Україна заклопотана проведенням адміністративної реформи і вдосконаленням системи державного управління зокрема. Управляти державою належним чином в інтересах її громадян заради забезпечення стабільного розвитку і добробуту – ідея не лише нова, а й, як свідчить практика, не проста, причому не тільки для відродженої української демократії.

Юрєвич Юліана Іванівна, курсант групи ІКМ-06-11ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права та процесу
ННІПФМГБ ХНУВС, канд.юрід.наук Небрат О.О.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ОВС УКРАЇНИ

Одним з напрямків сучасних досліджень у сфері правоохоронної діяльності є розгляд теоретичних і практичних аспектів забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина. Принцип пріоритету прав і свобод людини і громадянина впливає з положень ст. 3 Конституції України: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність є найвищою соціальною цінністю. Цей важливий принцип зумовлює такий характер взаємовідносин людини і держави, за якого остання повинна спрямовувати свою діяльність на втілення в життя конституційних прав і свобод громадян. Тобто принцип пріоритету прав і свобод людини і громадянина полягає у створенні таких умов, за яких кожна особа могла б самоутверджуватись як гідний член суспільства взагалі, та при несенні державної служби, зокрема. Щодо органів внутрішніх справ, то досягнення цієї мети неможливе без реформування системи соціального захисту, перегляду та вдосконалення соціальної допомоги працівника ОВС.

У вітчизняній літературі вперше поняття «соціальна захищеність» у новому розумінні було визначено як принцип нового суспільства, що характеризує історично-конкретний тип відносин між суспільством і людиною, її стійке і гарантоване всім ладом життєвого рівня становище як виробника матеріальних благ, носія суспільних відносин, повноправного господаря країни.

На сьогодні під соціальним захистом в широкому значенні розуміють діяльність держави, спрямовану на забезпечення процесу формування і розвитку повноцінної особистості, виявлення та нейтралізацію негативних факторів, які впливають на неї, створення умов для утвердження в житті.

У вузькому значенні – це сукупність економічно-правових гарантій, які забезпечують дотримання важливих соціальних прав громадян і досягнення належного соціального рівня життя.

Відповідно до діючого законодавства держава гарантує працівникам міліції пільги при розподілі житла, встановленні квартирних телефонів, влаштуванні дітей в дошкільні заклади, а для працюючих у сільській місцевості і в селищах міського типу передбачено забезпечення безоплатним житлом з опаленням і освітленням по встановлених нормах. Перелік вищезазначених пільг не є вичерпним, але проблема полягає у реалізації на практиці хоча б частини з них. Так, відповідно до ст.58 Закону України «Про Державний бюджет на 2001 рік» для певних пільг для працівників міліції була призупинена. Згідно з Законом України «Про Державний бюджет України на 2008 рік» працівникам міліції та членам їх сімей надається 50% знижка з оплати житлової площі, комунальних послуг, а також палива в межах норм, встановлених законодавством, тобто відновлено дію даного виду пільг.

Соціально-правовий статус працівників ОВС має скоріше формальний характер, оскільки більшість положень нормативно-правових актів, що регулюють умови і порядок проходження служби в ОВС не мають практичної реалізації, тобто є декларованими. В результаті порівняльного аналізу правового статусу працівників ОВС в Україні та деяких країнах Західної Європи і США можна зробити декілька висновків: у законодавчому плані економічне забезпечення служби і життя працівників органів системи МВС не поступається нормативному захисту служби і життя поліцейського; функціонування поліцейських органів забезпечується диференційованою винагородою залежно від характеру, обсягу, результатів праці; один з шляхів підвищення статусу працівника міліції є введення на законодавчому рівні чітко фіксованої зарплати, яка б відповідала розміру зарплати висококваліфікованих працівників. Слід відзначити, що в країні є позитивні зрушення – відповідно до Постанови Кабінету Міністрів від 07.11.07 № 1294 «Про упорядкування структури та умов грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу ОВС», - було скасовано неефективні надбавки та доплати (щомісячну 100% надбавку, доплату від належної суми пенсії та надбавку за безперервну службу) та у 6-7 разів збільшено розмір посадових окладів.

Таким чином, при наявності позитивних зрушень в соціальному захисті державних службовців ОВС, маємо надію, що відчуючи турботу про себе з боку держави, працівники ОВС будуть більше уваги приділяти підвищенню рівня професійності, підходити до виконання своїх службових обов'язків творчо та основною метою своєї діяльності будуть вважати захист прав та законних інтересів громадян, що, у свою чергу, зможе допомогти змінити не дуже втішну нині думку суспільства про діяльність органів внутрішніх справ.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ

Ігнатцев Валерій Олегович, Крутоголова Катерина Володимирівна, курсанти групи ІКМ-05-6 ХНУВС

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри кримінального права та кримінології ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрид.наук Самойлова О.С.*

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКУЮЧИХ ОЗНАК ЗГВАЛТУВАННЯ

Кваліфікуючими ознаками згвалтування є вчинення його повторно або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 153-155 (ч. 2 ст. 152), групою осіб або згвалтування неповнолітньої чи неповнолітнього (ч. 3 ст. 152), а особливо кваліфікуючими ознаками - спричинення особливо тяжких наслідків та згвалтування малолітньої чи малолітнього (ч. 4 ст. 152).

Згвалтування, вчинене повторно, має місце у тому разі, коли його скоїла особа, яка раніше вже вчинила злочин, передбачений ст. 152 КК, або один із злочинів, передбачених статтями 153, 154, 155. На кваліфікацію за цією ознакою не впливає те, була особа засуджена за раніше вчинений злочин або ні, була вона виконавцем чи іншим співучасником злочину, скоїла вона раніше закінчений злочин або замах на нього.

Вчинення двох або більше природних статевих актів з однією й тією ж потерпілою, коли винний діє без значної перерви у часі з єдиним злочинним умислом, є одним злочинним і не утворює повторності.

Неповнолітніми потерпілими від згвалтування слід вважати осіб віком від 14 до 18 років, а малолітніми - осіб, яким на момент вчинення злочину не виповнилось 14 років. Ці кваліфікуючі ознаки інкримінуються в судовій практиці винному не лише тоді, коли він знав або допускав, що вчинює насильницький статевий акт з неповнолітньою чи малолітньою особою, а й у тому разі, коли він міг і повинен це передбачити. Неповнолітній або малолітній вік потерпілої особи не може обтяжувати кримінальну відповідальність за згвалтування, якщо буде доведено, що винний сумлінно помилявся щодо її фактичного віку.

Згвалтування, вчинене групою осіб, має місце тоді, коли група з двох або більше осіб – співвиконавців діє узгоджено з метою вчинення насильницького статевого акту з однією або декількома потерпілими особами. Група осіб відсутня, якщо декілька суб'єктів гвалтують одну потерпілу особу, однак не узгоджують при цьому свої дії і не сприяють один одному. Кожен з винних несе у такій ситуації самостійну відповідальність за тією чи іншою частиною ст.152 КК.

Як співвиконавство згвалтування розглядаються дії особи, яка не вчинила і не мала наміру вчинити статевий акт, але безпосередньо застосувала фізичне насильство, погрозу чи довела потерпілу особу до безпорадного стану з метою згвалтування її іншою особою.

Від згвалтування, вчиненого групою осіб, потрібно відрізняти співучасть у цьому злочині, яка не є співвиконавством. Це, наприклад, сприяння його вчиненню шляхом надання для статевих зносин приміщення, заманювання жертви у місце посягання на неї, застосування насильства до того, хто намагається перешкодити вчиненню злочину.

Особливо тяжкими наслідками згвалтування (оціночне поняття) можуть бути визнані, зокрема, смерть або самогубство потерпілої особи, втрата будь-якого органа чи його функцій, психічна хвороба або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менше ніж на одну третину, непоправне знівечення обличчя, переривання вагітності, зараження вірусом імунодефіциту людини або сифілісом.

Якщо при зґвалтуванні чи замаху на цей злочин винний заподіяв потерпілій особі смерть через необережність (наприклад, якщо потерпіла вистрибнула з вікна будинку або транспортного засобу під час руху останнього і одержала смертельні ушкодження), дії винного охоплюються ч.4 ст. 152 КК і додаткової кваліфікації за ст. 119 КК не потребують.

У судовій практиці визнається, що психічне ставлення винного до особливо тяжких наслідків може характеризуватися як умисною, так і необережною формою вини.

Не визнаються особливо тяжкими наслідками при зґвалтуванні дефлорація, вагітність (за винятком випадків, коли є медичні протипоказання до пологів, про що знала винна особа), а також свідоме поставлення потерпілої особи в небезпеку зараження вірусом імунодефіциту людини або іншою невиліковною інфекційною хворобою, якщо захворювання не настало (ці дії слід кваліфікувати за сукупністю злочинів - відповідною частиною ст. 152 і ч. 1 ст. 130).

Заподіяння при зґвалтуванні тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, охоплюється ч. 4 ст. 152 і додаткової кваліфікації за ч. 2 ст. 121 не потребує.

Водночас умисне вбивство потерпілої особи, вчинене в процесі зґвалтування чи замаху на цей злочин або відразу після нього, потрібно кваліфікувати за п. 10 ч. 2 ст. 115 (вбивство, поєднане із зґвалтуванням) і відповідно ст. 15 та ч. 4 ст. 152 або ч. 4 ст. 152 (за ознакою особливо тяжких наслідків).

Коломось Наталія Володимирівна, курсант групи ІКМ-05-11 ХНУВС,
Саламатова Юлія Олександрівна, курсант групи ІКМ-05-11 ХНУВС
Науковий керівник: *начальник НДЛ з проблем розкриття злочинів ННІПФКМ ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Литвинов О.М.*

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ

Особистість злочинця завжди була однією з центральних проблем В усіх науках кримінального циклу, а вивчення особи злочинця все більше привертає до себе увагу науковців різних галузей. Складність цієї проблеми полягає в тому, що треба виявити механізм дії причин злочинів, встановити, при взаємодії яких криміногенних факторів соціального середовища й індивідуальних властивостей особи продукується саме злочинна поведінка.

Звісно, значну роль у формуванні особистості відіграють соціальні фактори. Це пов'язано з тим, що вступаючи у взаємодію з матеріальним і соціальним середовищем, — під його впливом людина засвоює норми поведінки, моралі, правові поняття, соціальні та культурні цінності.

На процес формування особистості визначальним чином впливає і спосіб життя цієї людини, що включає в себе матеріальне середовище, систему суспільних відносин і зв'язків, соціально-психологічну атмосферу. Дефектність навіть одного з цих чинників створює передумови формування антисуспільної спрямованості. Людина в даному випадку виступає пасивним об'єктом, що лише сприймає вплив оточення, взаємодіє з середовищем і таким чином формує особистість.

Антисоціальну поведінку формує і внутріособистісний конфлікт, викликаний небажанням, нездатністю дотримуватися суспільних норм моралі. Це призводить до того, що позитивно орієнтована соціальна група починає нехтувати цією особою, тому вона стає членом неформальної соціальної групи, суспільна спрямованість якої може дрейфувати у дуже широких межах.

І нарешті, психологічний фактор має значний вплив на формування поведінки. Мається на увазі наслідувана схильність до вчинення певних дій, обраних моделей поведінки за певних умов, особливості емоційної і мотиваційної сфери, протікання розумових процесів тощо.

Таким чином, можна визначити, що злочинне діяння, яке вчинила особа – це лише результат взаємодії властивих їй психологічних особливостей, антигромадських поглядів, негативного відношення до моральних цінностей і вибору суспільно небезпечного шляху для задоволення своїх потреб.

Проте, все це лише передумови і фактори, які впливають на особу при формуванні її поведінки. Як же тоді не звертати увагу на ті факти, коли особа походить з такої «неблагополучної сім'ї» і у неї нібито повинна бути антисоціальна установка і злочинна спрямованість, – але ця особа долає перешкоди і досягає успіху в житті, налагоджує соціально-сприятливі для себе зв'язки з іншими.

В даному випадку ця людина проявила вольовий фактор і не піддалась впливу умов, в яких вона перебувала, не стала на злочинний шлях.

Злочин, як і будь-який інший акт соціальної поведінки, не виникає сам по собі, поза людиною. Він завжди має свого матеріального носія – особу, котра відзначається свідомою активністю і свободою вибору варіанта поведінки. А тому ніякі зовнішні обставини не можуть бути причинами якогось, в тому числі, протиправного вчинку. Між обставинами соціального середовища і скоєним злочином існує не причинний, а вірогідний зв'язок. Адаже найшкідливіший вплив на особу не обов'язково призводить до вчинення нею злочину. Людина здатна активно протистояти даним впливам. Вона не пасивний продукт обставин; не тільки об'єкт, а й суб'єкт суспільних відносин.

Тому в даному випадку не можна не погодитись з думкою Гегеля про те, що якщо людина посилається на те, що з істинної дороги її збили обставини, спокуси та ін., то цим вона хоче немов усунути від себе вчинок, але тим самим лише принижує себе до невірної істоти – істоти природи, тоді як насправді її вчинок завжди є її власним вчинком, а не вчинком когось іншого, не є наслідком будь-кого поза цією людиною. Тобто, обставини чи мотиви панують над особою лише у тій мірі, в якій вона сама дозволяє їм це.

Корбут Олександр Валентинович, курсант групи ІКМ-05-2 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права та кримінології
ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрид.наук Лантінов Я.О.

КОРУПЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

У перекладі з латинської мови слово корупція означає «спотворення моралі». Таке тлумачення дуже вдало передає приховану сутність цього явища. Під корупцією розуміються як протиправні дії певних осіб, тобто підкуп хабарами, продажність чиновників, політичних діячів, так і занепад економічної і політичної систем країни, що виражається у продажності посадових осіб та суспільних діячів. В цьому випадку мова вже йде про соціальне явище, яке є руйнівним для суспільства.

Чинне законодавство України не містить конкретного та загальноприйнятого визначення поняття «корупція». Винятком є хіба що ст.1 Закону України «Про боротьбу з корупцією». В даному Законі під «корупцією» розуміється діяння осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг. Аналізуючи зазначене визначення важко не погодитися з В. Лунесвим, котрий зазначає: «...корупція швидше синтетичне, соціальне або кримінологічне поняття, ніж правове, тому її потрібно розглядати не як конкретний склад злочину, а як сукупність споріднених видів діянь».

Як у Кримінальному кодексі України, так і у Кодексі України про адміністративні правопорушення немає конкретної статті, яка передбачала б відповідальність за корупцію, однак це не означає, що корупційні діяння не підпадають під дію кримінального і адміністративного законів та не зазнають відповідальності. О.М. Джужа відмічає, що у *правовому плані корупція становить собою сукуп-*

ність різних за характером та ступенем суспільної небезпеки, але спільних за своєю суттю діянь, які передбачені не тільки нормами кримінального, але і адміністративного та цивільного права, чинним законодавством про дисциплінарну відповідальність службовців. Законодавець, передбачивши Законом України «Про боротьбу з корупцією» адміністративну відповідальність за вчинення корупційних діянь, не врахував цього і тим самим обмежив сферу застосування поняття «корупція». До речі міжнародно-правовий досвід свідчить про те, що більшість західних країн визнають корупційне діяння кримінально караним вчинком.

Корупційними діяннями можуть визнаватися злочини у сфері службової діяльності, проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина, проти власності, правосуддя, господарських, військових злочинів. Найчастіше корупційні діяння ототожнюють зі службовими злочинами, оскільки деякі з них повністю співпадають по юридичним та кримінологічним ознакам. Серед них: ст.ст. 368, 369 КК одержання та давання хабара, ст.364 КК Зловживання владою або службовим становищем. Але не всі службові діяння є корупційними (наприклад, службова недбалість, яка вчиняється з необережності). З іншого боку, корупційні злочини не зводяться тільки до службових. Під діяння, що охоплюються поняттям «корупція» підпадають і склади злочинів, передбачені ч.2 ст.191 КК Привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем, ст.372 КК Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, ст.375 КК Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови, ст.423 Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем тощо.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що для більш точного застосування поняття «корупція» в юриспруденції, зокрема в галузі кримінального права, в Законі України «Про боротьбу з корупцією» слід внести певні корективи щодо сфери застосування даного поняття та суб'єктного складу зазначеного протиправного діяння.

***Кравченко Наталія Станіславівна**, курсант групи ІСД-06-2 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права та кримінології
ННІПФПСД ХНУВС, канд. юрид. наук Альошин Д.П.*

ЮРИДИЧНА ПІДСТАВА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СПІВУЧАСНИКІВ

У незалежній українській державі впродовж останніх років значно зріс загальний рівень злочинності, що обумовлено існуючими в країні соціально-політичною та економічною кризами. Загалом криміногенна ситуація характеризується тенденціями до посилення організованості вчинюваних злочинів. Все більше злочинів скоюється не одноособово, а групами осіб та організованими злочинними групами. Боротьба з організованою злочинністю і контроль за її розвитком та особами, які є осередком організованої злочинності (керівники та організатори злочинів), визнана пріоритетним напрямом боротьби зі злочинністю.

Водночас в Україні спостерігається негативні тенденції штучного перебільшення показників розкриття злочинної діяльності організованих злочинних груп, які за чинним українським законодавством і утворюють організовану злочинність.

Пріоритетність боротьби з організованою злочинністю, яка також є дуже небезпечним видом злочинності для суспільства і характеризується значним рівнем зростання протягом останніх років. Зважаючи на наведене, намітилася тенденція пов'язувати поняття «організатор злочину» переважно з організованою злочинністю. Але організатор злочину – це, насамперед, один із співучасників, поняття, ознаки та відповідальність якого розглядаються в межах інституту співучасті у злочині.

За загальним правилом, співучасниками є особи, які об'єдналися для умисної спільної участі у вчиненні умисного злочину. У сучасному кримінальному законо-

давстві існує чотири види співучасників: виконавець, організатор, підбурювач і пособник. Критерії розмежування співучасників поділяються на об'єктивні та суб'єктивні. У вітчизняній юридичній літературі завжди пріоритетним був об'єктивний критерій розмежування. Вважається, що співучасники розрізняються між собою залежно від тієї об'єктивної ролі, яку вони виконують у здійсненні єдиного злочину і досягненні спільних злочинних результатів. Ступінь участі у злочині є основним критерієм для визначення відповідальності співучасників та обрання міри покарання. Основний і вирішальний момент, який визначає злочинність і караність діяння, – склад злочину, передбачений законом. Він і є тією межею, по обидва боки якої розташовані виконавець, з одного боку, підбурювач і пособник – з іншого.

Склад злочину, відповідно до ч.1 ст.2 Кримінального Кодексу (КК) України, набуває особливого значення: відповідальність особи можлива лише за наявності у вчиненому нею суспільно небезпечному діянні усіх закріплених у кримінальному законі об'єктивних та суб'єктивних ознак, котрі характеризують певний вид злочину. У такому сенсі склад злочину відіграє відносно самостійну роль юридичної складовою підстави кримінальної відповідальності (далі – юридичної підстави відповідальності), котра у поєднанні із фактичною складовою – вчиненням особою суспільно-небезпечного діяння – утворюють єдину (матеріальну) підставу кримінальної відповідальності особи.

Наведене законодавче визначення підстави кримінальної відповідальності поширюється на всі випадки вчинення злочину, у тому числі і на ті, коли злочин вчинюється кількома особами у співучасті. Уже хрестоматійним стало твердження, що співучасть не породжує якоїсь особливої підстави кримінальної відповідальності співучасника, відмінної від тієї, на якій ґрунтується відповідальність особи, котра вчинила злочин одноосібно. Водночас зрозуміло, що як у фактичному так і в юридичному аспектах така підстава у разі вчинення злочину кількома особами має певну специфіку, з'ясування якої ставить важливе завдання кримінального права.

Загалом проблема підстави відповідальності співучасника становить одну із складних і недостатньо розроблених у теорії кримінального права. Особливі труднощі виникають при з'ясуванні юридичної складової цієї підстави, якою, як видається, можна назвати склад участі особи у спільному вчиненні злочину.

Інколи у літературі, присвяченій проблемам співучасті у злочині, акцент зміщується на необхідність встановлення якогось загального складу злочину, що міститься у спільних діях співучасників. Тобто зазначається, що спільні дії всіх співучасників повинні містити всі ознаки складу злочину. Таке розуміння складу злочину не відповідає його суті, як сукупності встановлених законом ознак, котрі характеризують діяння окремої особи, а також як юридичної підстави відповідальності однієї, а не кількох осіб. Чинне кримінальне законодавство України ґрунтується на засадах індивідуальної відповідальності особи не залежно від того, вчинено злочин одноособово чи у співучасті, відповідно зміст складу злочину як юридичної підстави відповідальності має з'ясовуватися окремо стосовно діяння кожного співучасника.

На сьогодні проблема юридичної підстави відповідальності співучасника є актуальною та потребує пильної уваги з боку науковців. Тобто, необхідно за допомогою певних наукових досліджень та практичних спостережень розробити програму її вирішення, щоб в майбутньому полегшити виявлення підстав кримінальної відповідальності співучасників взагалі.

Кривенко Олексій Олегович, курсант групи ІКМ-05-6 ХНУВС

*Науковий керівник: ст. викладач кафедри кримінального права та кримінології
ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрид.наук Самойлова О.С.*

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРЕДМЕТА КОНТРАБАНДИ

Контрабанда – давно відомий людству злочинний промисел. Термін «контрабанда» має італійське походження (contra-проти, bando-урядовий указ). Контрабанда як

злочин передбачена кримінальним, адміністративним і митним законодавством більшості країн світу. Вона наносить збитки економіці держави, встановленому правопорядку в області міжнародної торгівлі, порушує державний суверенітет.

Згідно зі ст. 201 КК до предметів контрабанди відносяться: товари, історичні і культурні цінності; отруйні, сильнодіючі, вибухові речовини, радіоактивні матеріали, зброя та боеприпаси; стратегічно важливі сировинні товари. Вказані предмети можна поділити на дві групи. В першу входять будь-які товари, які мають мінову або споживчу вартість. До другої входять особливі категорії предметів, вичерпний перелік визнаних в диспозиції ст. 201 КК України.

Товар – будь-який продукт праці, що має споживчу вартість, призначений для задоволення потреб людини і при цьому вироблений для відчужування шляхом продажу, обміну тощо. Під великим розміром слід розуміти контрабанду, загальна вартість предметів якої у тисячу і більше разів перевищує офіційно встановлений неоподаткований мінімум доходів громадян.

Культурні цінності – цінності релігійного чи світського характеру, які кожна держава розглядає як такі, що мають значення для археології доісторичного періоду, історії, літератури, мистецтва та науки. Історичні цінності є частково культурних цінностей народу.

Отруйні речовини – це отрути, токсини, які, потрапляючи всередину організму людини через органи дихання, травлення або через шкіру, здатні викликати її смерть або суттєвий розлад діяльності організму.

Сильнодіючі речовини – це лікарські, побутові, промислові та інші хімічні речовини, здатні своїм впливом на живий організм заподіяти йому шкоду.

Радіоактивні матеріали – ядерне паливо, яке може виділяти енергію шляхом само підтримуваного ланцюгового процесу поза ядерним реактором, радіоактивні продукти та відходи, речовини природного або штучного походження, що містять у своєму складі радіоактивні ізотопи, здатні до первісного випромінювання, а також ті, що набули радіоактивності внаслідок впливу інших радіоактивних матеріалів.

Вибухові речовини – це порох, динаміт, тротил, нітрогліцерин та інші хімічні речовини, їх сполуки або суміші, здатні вибухнути без доступу кисню.

Вогнепальна зброя – це всі види бойової, спортивної, нарізної мисливської (крім гладкоствольної мисливської), для проведення пострілу з якої використовується сила тиску газів, що утворюється при згоранні вибухової речовини. До холодної зброї належать предмети, що мають колючий, колючо-ріжучий, рубаючий, роздроблюючий або ударний ефект.

Бойові припаси – це патрони, артилерійські снаряди, бомби, міни, гранати, бойові частки ракет і торпед та інші вироби або вибухові пристрої в зібраному виді, споряджені вибуховою речовиною і призначена для стрільби з вогнепальної зброї чи для вчинення вибуху.

Стратегічно важливі сировинні товари - матеріали та енергетичні продукти нафтогазової переробки, рідко земельні метали та радіоактивні елементи, коштовне каміння та метали.

*Марушевська Анна Михайлівна, студентка II курсу Сумської філії ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії
ХНУВС, канд. філос. наук Геращенко Т.Г.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИНІВ У ГЛОБАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Розвиток науки і техніки у світі, що стрімко розвивається, породжує нові суспільні відносини, які потребують відповідного законодавчого регулювання. Найбільш складною проблемою сьогодення є проблема врегулювання відносин у віртуальному світі. Інтернет, разом з усіма позитивними наслідками для людства, інколи справляє враження, що реальні «земні» закони на нього не поширюються.

Слід зазначити, що у XXI ст. майже усі сфери життєдіяльності суспільства активно використовують новітні технології. Тому людство стає все більш вразливим до будь-яких навмисних порушень у роботі комп'ютерних мереж, які при дбайливому користуванні полегшують виробничі процеси та прискорюють розвиток усіх сфер життя.

Специфічна особливість глобальної мережі – відсутність кордонів. Тому виникнення так званої комп'ютерної злочинності є одним з найбільш високоприбуткових видів діяльності організованих злочинних угруповань.

Боротьба з Інтернет-злочинцями є однією з найбільш актуальних тем сьогодення, яка потребує швидких дій як з боку урядів країн, так і кожного користувача мережі для більш ефективного протистояння злочинному світові та попередження скоєння нових комп'ютерних злочинів в майбутньому.

За класифікацією ООН злочини в Internet поділяються на наступні види: промисловий шпionaж, саботаж, вандалізм, пошукачі паролів, спуфінг, поширення дитячої порнографії, азартні ігри, шахрайство.

Одним із найпоширеніших видів корисливих злочинів щодо фізичних осіб є шахрайство, як спосіб посягання на майнові інтереси громадян або набуття права на майно шляхом обману чи зловживання довірою. Особливим видом злочину шахрайство робить його склад: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Особливість об'єкта шахрайства в Інтернеті полягає в тому, що ним може бути як чуже майно, зокрема інформація, так і право на таке майно, яке може бути закріплене у різних документах, цінних паперах, довірених, угодах, які перебувають в електронному вигляді і циркулюють у мережі Інтернет. Об'єктом шахрайства стають і права користувачів та власників систем.

Особливість об'єктивної сторони Інтернет-шахрайства полягає у заволодінні майном чи правом на майно саме шляхом обману чи зловживанням довірою, в результаті чого потерпілий (власник майна) добровільно передає майно або інформацію, яка допомагає злодію заволодіти майном користувача, або правом на майно винній особі.

Шахрайство вважається закінченим з моменту переходу грошей жертви у володіння так званого «блокомірцевого» злодія. Саме цей злочинець виступає об'єктом Інтернет-шахрайства. До того ж успішність вчинення шахрайства свідчить про те, що це ще й особа, яка добре володіє комп'ютером, має великий досвід роботи з в системі Інтернет та знається на психіці потерпілого. Тому шахрайство у глобальній мережі вважається кваліфікованим видом злочину, здійснення якого неможливе без використання комп'ютерів.

Суб'єктивна сторона шахрайства у віртуальному світі характеризується умислом і корисливим мотивом. Мережкове шахрайство – це злочинні дії, що скоюються криміногенними елементами (групами осіб), які спрямовані на одержання прибутку шляхом обману та зловживанням довірою громадян, з використанням новітніх комп'ютерних технологій, комунікацій, а також всесвітньої мережі Інтернет.

Підсумовуючи вищенаведені факти, слід зробити висновок, що Інтернет сьогодні – це не тільки безмежна інформаційна «скарбниця», а й світ злочинності, який стрімко розвивається і породжує нові небезпечні для всього людства злочини.

Неуцька Лілія Вадимівна, курсант групи ІСД-06-1 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права та кримінології

ННІПФПСД ХНУВС, канд. юрид. наук Альошин Д.П.

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИМИРЕННЯМ ВИННОГО З ПОТЕРПІЛИМ

Питання про звільнення від кримінальної відповідальності постає тоді, коли з одного боку є підстави для притягнення особи до кримінальної відповідальності, а з іншого – підстави, які дозволяють звільнити її від кримінальної відповідальності.

Підставою звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим утворює сукупність передбачених у ст. 46 КК України умов: вчинення злочину вперше; невелика тяжкість злочину; примирення особи, що вчинила злочин, з потерпілим; відшкодування особою, що вчинила злочин, завданих нею збитків або усунення заподіяної шкоди.

Таким чином, примирення є взаємною домовленістю, досягнутою між обвинуваченим і потерпілим, який вибачає особу, що вчинила проти нього злочин і відмовляється від подальших претензій до нього з приводу вчиненого злочину.

Примирення з боку потерпілого повинно бути результатом його вільного волевиявлення. Неприпустимим є неправомірний вплив на нього з боку слідчого, прокурора чи судді, так і з боку винного чи з його згоди інших осіб (наприклад, залякування потерпілого чи його близьких, погрози на їх адресу тощо).

Підставою звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням з потерпілим є позитивна посткримінальна поведінка, яка полягає у примиренні особи, що вчинила суспільно небезпечне діяння з потерпілим. Сутність такого примирення полягає в тому, що суб'єкт, який вчинив суспільно-небезпечне діяння, відшкодував завдані ним збитки або усунув заподіяну шкоду, а потерпіла особа висловила своє задоволення вжитими щодо неї заходами й надала згоду на звільнення першого від кримінальної відповідальності. Дослідивши норму ст. 46 КК я прийшла до висновку, що примирення й відшкодування або усунення наслідків суспільно небезпечного діяння – це самостійні обставини, які мають бути доказаними та підтвердженими. Між тим – відшкодування або усунення наслідків є атрибутом примирення, а не окремим, відірваним від примирення явищем. З огляду на це, у тексті ст. 46 КК підставою звільнення доцільно викласти у такій редакції: «...якщо вона відшкодувавши завдані нею збитки або усунувши заподіяну шкоду примирилась з потерпілим». Таке визначення підстави звільнення позбавить від необхідності доводити інші, окрім усунення шкоди, обставини, що свідчать про примирення з боку особи, що вчинила суспільно небезпечне діяння. Відшкодування або усунення шкоди – це мінімально необхідний для констатації факту примирення «вклад» цієї особи, і вимагати від неї чогось більшого не треба.

Потрібно зазначити, що звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку примирення винного з потерпілим сприятливо відбивається на діяльності установ з виконання покарання, оскільки такі заходи «відсівають» осіб, які покарання не потребують, а це скорочує загальну кількість засуджених, дозволяє більш цілеспрямовано здійснювати виховний і виправний вплив на тих, хто відбуває покарання.

Саламатова Юлія Олександрівна, курсант групи ІКМ-05-11 ХНУВС
Науковий керівник: начальник НДЛ з проблем розкриття злочинів ННІПФКМ
ХНУВС, канд. юрид. наук, доцент Литвинов О.М.

ВІДМЕЖУВАННЯ БАНДИТИЗМУ ВІД СТВОРЕННЯ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Працівники правоохоронних органів доволі часто зустрічаються з проблемою правильної кваліфікації певного діяння, що містить ознаки складу суміжних злочинів. Це стосується і відмежування складів таких злочинів як створення злочинної організації і бандитизм.

Щоб встановити відмінності даних видів злочинів, слід детально розглянути їх складові частини.

Злочинна організація (ч.4 ст.28КК) – це внутрішньо й зовнішньо стійке ієрархічне об'єднання трьох і більше осіб або двох і більше організованих груп (структурних частин), метою діяльності якого є вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів чи тільки одного, що вимагає ретельної довготривалої підготовки, або керівництво чи

координація злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп.

Створення злочинної організації охоплює сукупність дій з організації (формування, заснування) стійкого злочинного об'єднання для заняття злочинною діяльністю, тобто підшукування співучасників, об'єднання їхніх зусиль, детальний розподіл обов'язків між ними, складання плану, визначення способів його виконання тощо.

Керування злочинною організацією полягає у вчиненні сукупності дій, спрямованих на управління їх функціонуванням як стійких об'єднань осіб та здійснення ними злочинної діяльності.

Бандитизм (ст.257 КК) становить окремий різновид організованої злочинної діяльності, специфічними проявами якої є організація озброєної банди та участь у ній або у вчинюваному нею нападі.

Бандою необхідно визнати озброєну організовану групу чи злочинну організацію, яка попередньо створена з метою вчинення нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб.

Обов'язковими ознаками організації банди є мета цієї діяльності – вчинення нападів, та озброєність її учасників або хоча б одного з них (в останньому випадку інші учасники мають знати про це й усвідомлювати можливість застосування зброї під час нападів). Організація такого об'єднання утворює склад бандитизму незалежно від того, чи встигли його учасники здійснити хоча б один із намічених нападів.

Організацією озброєної банди належить визнавати створення як організованої групи чи злочинної організації, що вже озброєні, але ще не вчинили нападів, так і таких стійких об'єднань, які, щоб дістати зброю, вчиняють напади на військовослужбовців, працівників правоохоронних органів тощо. Уже в момент нападу з метою заволодіння зброєю ці об'єднання стають бандою, оскільки в такий спосіб її члени озброюються.

В окремих випадках банда може відповідати всім ознакам злочинної організації, створеної з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації. Однак і в цьому разі специфічні ознаки банди, передбачені ст.257 КК – її озброєність та мета створення – дають підстави визнавати таку банду особливим різновидом злочинної організації певного типу. Відповідно, ст.257КК має розглядатися як спеціальна норма по відношенню до ч.1ст.255 КК, в частині, що стосується створення злочинної організації з метою вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, а також керівництва такою організацією або участі у ній, або участі у злочинах, вчинюваних такою організацією.

Варто зазначити, що злочинна організація має більш виражену ієрархічну структуру і більш широкий масштаб злочинної діяльності у порівнянні з бандою.

Отже, при відмежуванні одного злочину від іншого потрібно ретельно проаналізувати склад кожного з них.

Скляр Олександр Сергійович, курсант групи ІСД-06-07 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри кримінального права та кримінології*
ННІПФПСД ХНУВС Пономарчук О.В.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКІ ДІЇ СЕКСУАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ ОСОБАМИ ЖІНОЧОЇ СТАТІ

До недавнього часу мало хто уявляв, що чоловіки можуть бути жертвою зґвалтування жінками. Однак ці випадки є реальністю. Так, В. Малишев наводить приклад, згідно з яким досудовим слідством встановлено, що сексуальне насильство над чоловіком вчинили три молоді жінки, яке супроводжувалося із проявом особливої жорстокості. У газеті «Київські Відомості» від 23 листопада 1996 року теж описується подібний випадок, однак винні жінки до кримінальної відповідальності не притягалися.

Sarrel & Masters, що вивчали подібну девіантну поведінку (США, 1982р.), описали одинадцять випадків сексуального характеру, вчинених жінками нападів на чоловіків, серед яких жінки примушували чоловіків до насильницьких статевих зносин.

Відповідно до чинного закону про кримінальну відповідальність насильницькі дії сексуального характеру особами жіночої статі передбачені IV Розділом Особливої частини Кримінального кодексу України (далі - КК), а саме статтями 152-154, 156.

Аналіз судової та досудової практики, а також статистичні дані «Судової практики у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» доводять до висновку, що чинне кримінальне законодавство посприятиме до винних жінок у зазначених діянь, крім того останні притягуються до кримінальної відповідальності за насильницькі дії сексуального характеру лише за співучасть, а покарання призначається більш м'яке, порівняно з чоловіками. Наприклад, у 2005р. за ст.152 КК засуджено було лише три жінки. Це єдиний зафіксований випадок в Україні.

А як же те, що рівність прав жінки і чоловіка гарантується Конституцією (ст. 24) та законами України. Звідси випливає, що відповідальність жінок за статеві злочини проти чоловіків повинна бути однаковою (рівнозначною). Цей висновок також передбачений КК.

Наведена тенденція пов'язана не тільки зі статевою специфікою такого злочину, а також і з негативною практикою реагування працівників правоохоронних органів на факти зґвалтування чоловіка жінкою, що склалася у силу існуючої раніше (до прийняття нового КК України) відсутності вказівки на жінку як на суб'єкт зґвалтування (внаслідок чого подібні дії кваліфікувалися в основному як хуліганство, заподіяння тілесних ушкоджень, а іноді працівники правоохоронних органів зовсім не вбачали в подібних діях складу злочину), а також зі сформульованим моральними стереотипами неприпустимості заяви чоловіком у правоохоронні органи за таким «ганебним» фактом.

Україна – одна із держав, відповідно до законодавства якої жінка може бути виконавцем розглянутого діяння. Аналіз Кримінального законодавства інших країн свідчить, що жінка також може виступати як суб'єкт сексуального злочину, у тому числі зґвалтувань. Так у КК Франції будь-яка форма сексуального насильства, незалежно від статевої приналежності винної і потерпілої особи, становить сексуальну агресію. Параграф 1 ст.222-23 «Про зґвалтування» визначає, що будь-який акт «сексуального проникнення», котрий вчиняється стосовно іншої людини із застосуванням фізичного насильства, примусу, погрози або обману, який характер він не мав би, є зґвалтуванням.

КК Іспанії у розділі «Злочини проти статевої свободи» також не розмежовує суб'єкта цього злочину за статевою ознакою. Потрібної позиції дотримується і законодавець Польщі. Однак слід вказати, що зазначені закони не виділяють спеціальну норму про зґвалтування, зводячи всі прояви кримінально значимого сексуального насильства у єдину норму.

Як вже було зазначено вище, в українському кримінальному законодавстві, щодо даного питання прийнято застосовувати ст.152 КК. Але це є недостатнім, так як у розділі КК України, що присвячений темі про зґвалтування є й інші статті, які можна застосовувати до гвалтівника жіночої статі. Так, відповідно до статі 153 КК України, задоволення статевої пристрасті неприродним способом із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи, - карається позбавленням волі на строк до 5р., а за наявності кваліфікуючих ознак – на строк до 12р., за дії щодо осіб як чоловічої так і жіночої статі.

Не є дивним і той факт, що примушування жінки до статевого зв'язку особою (мається на увазі чоловік), щодо якої вона є матеріально або по службі залежною, карається законом, так і присилування жінкою підлеглого їй чоловіка до вступу з нею у статевий зв'язок, згідно закону, є таким же злочином. Таке діяння передбачено ст.154 КК України. Нажаль таких фактів в Україні не зафіксовано, на відміну від практики у США, де великими підприємствами керують жінки.

Отже, ми бачимо, що згідно Кримінального законодавства кримінальну відповідальність за насильницькі дії сексуального характеру особи жіночої статі можуть нести не лише за ст.152 КК, але й за ст.153-154. Та нажалі до цієї проблеми серйозно не ставляться, тому що зі сторони чоловіка таку подію прийнято вважати «ганебною». В інших країнах подібних злочинів зафіксовано досить багато, в Україні вони також мають місце, але їх ніхто не розголошує. Дану проблему не слід замовчувати, Тим більше ігнорувати.

Титаренко Тетяна Анатоліївна, курсант групи ІСД-04-9 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри кримінального права та кримінології*
ННІПФПСДХНУВС, канд.юрид.наук Байлов А.В.

ПРОБЛЕМИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВІЛ/СНІД В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Епідемія ВІЛ/СНІДу, яка розпочалася у 2-й половині 80-х рр. в Україні, негативно позначилася на епідемічній ситуації в установах виконання покарань. Надходження великої кількості ВІЛ-інфікованих викликало гострі та важко вирішувани питання щодо обмеження, розміщення, утримання та подальшого нагляду за ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД. У зв'язку з цим, разом з Міністерством охорони здоров'я України було розпочато розробку заходів протидії, було проведено 100%-ве обстеження всіх засуджених та ізолюване їх утримання. Проте, практика обов'язкового тестування на ВІЛ-інфекцію усіх осіб, які прибувають до установ департаменту з питань виконання покарань, проіснувала до 1997 р. і була скасована. Мотивувалось це тим, що ці заходи виявилися хибними та породили численні проблеми, пов'язані з порушенням прав людини, зокрема стосовно конфіденційності діагнозу та забезпечення громадського спокою у місцях дислокації установ.

З 1987 р. в установах виконання покарань України ВІЛ-інфекцію вперше було виявлено у 9517 осіб, з них у 271 особи виявлено СНІД. На сьогодні на офіційному обліку перебуває близько 1700 ВІЛ-інфікованих, 10% з них жінки. Однак є підстави вважати, що фактично ВІЛ-інфікованих серед засуджених більше.

Переважає кількість ВІЛ-інфікованих сконцентрована у південних і східних областях країни, причому це пов'язано з концентрацією в установах вищезазначеного департаменту осіб, які належать до груп ризику. На епідемічну ситуацію значно впливає надходження ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД до слідчих ізоляторів. Коливання їх кількості відбувалося з 11 осіб у 1994 р. і майже до 3000 осіб у 1996-1997 рр. Різке зниження чисельності вперше виявлених ВІЛ-інфікованих, які надходять до слідчих ізоляторів, починаючи з 1999 р., пов'язане з відміною обов'язкового обстеження на ВІЛ та запровадженням тактики добровільності і конфіденційності обстежень, а також недостатньою кількістю тест-систем.

Пріоритетними заходами є профілактика ВІЛ серед наркозалежних осіб та алкоголиків. За станом на 1 грудня 2006 р. в установах виконання покарань України утримуються 16,8 тис. осіб, засуджених за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. З них до 6 тис. засуджених, у тому числі до близько 750 жінок, застосовано примусове лікування від наркоманії відповідно до статті 96 Кримінального кодексу України.

Станом на 01. 04.2007 року в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах України утримуються 4716 ВІЛ-інфікованих осіб. Антитретовірусну терапію (далі АРТ) отримують 110 осіб, позбавлених волі та засуджених (в слідчих ізоляторах-19, установах виконання покарань-88) з яких 38 отримували до ув'язнення, 69 почали отримувати під час ув'язнення. Забезпечено безперервне продовження АРТ ВІЛ-інфікованим і хворим на СНІД особам, які розпочали зазначене лікування в центрах профілактики і боротьби зі СНІДом до ув'язнення.

Динаміка зростання кількості ВІЛ-інфікованих в пенітенціарній системі України не відрізняється від інших країн і, безумовно, пов'язана з епідемічною ситуаці-

єю в державі. Найбільш серйозні проблеми, які можуть визначати майбутнє пенітенціарної медицини в зв'язку з наявністю ВІЛ-інфекції, це: неможливість внаслідок обмеженого фінансування забезпечити лікування всезростаючої кількості хворих на СНІД, а також добровільне тестування і проведення епідеміологічного моніторингу; сумнівна ефективність інформаційних програм в зв'язку з неможливістю забезпечити презервативами і дезінфікуючими засобами осіб, які утримуються в цих закладах. Найбільш імовірне фінансування з державного бюджету в найближчий час можливе тільки на харчування, проведення першочергових протиепідемічних заходів, надання медичної допомоги хворим на інфекційні захворювання, симптоматичне лікування хворих на СНІД. Це першочергові потреби. Покриття витрат на профілактичні засоби проти ВІЛ-інфекції із бюджетних коштів лишається на найближчий час сумнівним.

Не сприяла, а навіть мала зворотню дію, відміна обов'язкового тестування на наявність ВІЛ інфекції. Так, згідно з п.1.1. Інструкції «Про організацію антиретровірусної терапії хворих на ВІЛ-інфекцію/СНІД осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах» тестування засуджених і осіб, узятих під варту, на наявність ВІЛ інфекції проводиться в лабораторіях обласних (міських) центрів профілактики та боротьби зі СНІДом і Українському центрі профілактики та боротьби зі СНІДом добровільно із забезпеченням принципу конфіденційності та проведенням перед та після тестового консультування.

Позбавляючи людину волі, держава обмежує її в цілому ряді особистих прав, що є засобом досягнення мети засудження – виправлення. Недоречним в даному випадку нам вбачається збереження конфіденційності і відміна обов'язкового тестування на ВІЛ інфекцію. А звідси витікає й інша проблема – сумісне утримання ВІЛ – інфікованих, які становлять невеликий процент, з іншими засудженими, тобто свідоме ставлення здорових людей під загрозу зараження ВІЛ інфекцією. Адже не є таємницею той факт, що у місцях позбавлення волі має місце гомосексуалізм, але відсутні засоби захисту, крім того є випадки нанесення тілесних ушкоджень колючо-ріжучими предметами та ін'єкційне вживання наркотиків.

Чемерис Ігор Михайлович, студент 4 курсу ІПКОП НЮА України імені
Ярослава Мудрого

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права НЮА України
імені Ярослава Мудрого Гізимчук С.В.

ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА БЕЗОПЛАТНУ МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ

Статтею 49 Конституції України проголошено гарантоване право кожного на безоплатну медичну допомогу у державних та комунальних закладах охорони здоров'я. Єдиним обмеженням цього права є обсяг видатків на загальносуспільні потреби, який визначається законом про Державний бюджет України. Для дієвості закріплених положень у Кримінальному Кодексі України встановлена кримінальна відповідальність за порушення згаданого конституційного права, що втілена у положеннях ч.1 ст.184 «Порушення права на безоплатну медичну допомогу».

Диспозиція цієї статті використовує терміни «медична допомога» та «безоплатність», які потребують тлумачення для з'ясування її змісту. Конституційний Суд України у рішенні від 29 травня 2002 року по справі №1-13/2002 про безоплатну медичну допомогу визначив, що роз'яснення цих дефініцій в законодавстві відсутнє, тому, як наслідок, сферу поширення ст. 184 КК України можна визначити за місцем здійснення медичних дій, тобто безоплатно мають здійснюватись всі медичні дії у закладах охорони здоров'я державної та комунальної форми власності.

Об'єктом злочину, передбаченого ст. 184 КК України є право на безоплатну медичну допомогу, порушення якого пов'язане із замахом на заволодіння майном потерпілого.

Об'єктивна сторона зводиться до незаконної вимоги оплатити за надання медичної допомоги. Зміст терміну «незаконна вимога» однозначного визначення у науковій літературі не має. Так як зміст ст. 184 КК України повинен повною мірою захищати громадян при порушенні конституційного права на безоплатну медичну допомогу, то незаконною слід визнавати вимогу оплати, яка має місце у випадку, коли така оплата не передбачена в Україні загалом чи для даної категорії осіб зокрема, в тому числі вимагається як витрата на надання самої медичної допомоги, а не лише як оплата праці медичного працівника. При цьому видається спірним, запропоноване окремими науковцями, обмеження застосування даної статті виключно до випадків некорисливого отримання коштів за надання медичної допомоги, тобто на користь державного чи комунального закладу охорони здоров'я. Вважаю, що при отриманні матеріальних благ на власну користь право на безоплатну медичну допомогу порушується також.

Суб'єктом даного злочину може бути як працівник так і службова особа закладу охорони здоров'я. Вчинений злочин може бути лише з прямим умислом і є закінченим з моменту вимоги, тобто за конструкцією склад злочину є формальним.

Варто вказати на необхідність відрізнити склад злочину, передбачений ч.1 ст. 184 КК України, від складу, передбаченого у ст. 354 КК України, однією з відмінностей між якими є розмір незаконної винагороди. Так, за ст.184 КК України вимагається оплата у будь-якому розмірі, а за ст. 354 КК України – отримання матеріальних благ у розмірі понад 2 неоподатковані мінімуми доходів громадян. Схожість у багатьох інших положеннях : за суб'єктом (як суб'єкта, на мою думку, до складу злочину, передбаченого ст. 354 КК України необхідно включити також працівників комунальних установ), об'єктивною стороною, способом її вчинення – спонукає до перегляду та зміни санкції ч.1 ст. 184 КК України. Виправлення її можливе, на мою думку у 2-х альтернативних формах:

1. підвищити санкцію до рівня визначеному у ст. 354 КК України з одночасним вилученням службових осіб з суб'єкту злочину за цією статтею, та притягати останніх до відповідальності за сукупністю злочинів передбачених ст.ст.184 та 365 КК України;

2. підвищити верхню межу санкції до рівня ст. 365 КК України без вилучення службових осіб з суб'єкту складу злочину з використанням додаткового покарання у вигляді позбавлення права займати керівні посади.

Шалахіна Анна Андріївна, курсант групи ІСД-06-5 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права та кримінології
ННІПФПСДХНУВС, канд.юрид.наук Байлов А.В.*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Небезпідставно на сьогодні злочинність серед неповнолітніх визнана однією з нагальних проблем українського суспільства. Ті зміни, які виникають у злочинному середовищі серед неповнолітніх, викликають занепокоєння і потребують рішучих дій з боку правоохоронних органів. Згідно із статистичними даними за останні 10 років злочинність неповнолітніх зросла майже удвічі. Тому ефективність боротьби зі злочинністю неповнолітніх багато у чому залежить перш за все від виду та розміру застосування до неповнолітніх злочинців покарань з урахуванням всіх вимог Закону про кримінальну відповідальність. Однак досі залишається актуальним питання, а у чому саме проявляється особливість застосування певних видів покарань до неповнолітніх? Підвищений інтерес правників викликаний і такою проблемою, як «неповноліття» - це пом'якшуюча обставина чи певна пільга? Так, законодавець вважає, що розмір і вид покарання неповнолітніх має суттєво відрізнятися від покарань дорослих. Але це не означає, що для неповнолітніх створюються якісь окремі види санкцій, вони дещо змінюються, а саме виступають згідно з п.3 ч. 2 статті 66 Кримінального кодексу України (далі - КК) пом'якшуючою обставиною. Але деякі

вчені вважають, що неповноліття вже є генеральною ознакою, за якою застосовуються спеціальні норми. У зв'язку із цим небезпідставно порушується питання щодо обґрунтованості «подвійного врахування неповноліття» як обставини, що пом'якшує покарання і водночас є пільгою. В.М. Бурдін вважає, що таке дублювання слід усунути доповненням статті 66 КК застереженням, згідно з яким, коли пом'якшуючі обставини враховані в інших нормах Загальної частини КК, то їх не можна повторно враховувати при призначенні покарання неповнолітньому. Окрім пом'якшуючої обставини суд повинен звернути увагу і на ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного, а також немаловажними є умови життя та виховання неповнолітнього, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості.

Згідно зі ст. 98 КК України перелік основних видів покарань, які можуть застосовуватися до неповнолітніх є вичерпним, а саме штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, позбавлення волі на певний строк. Проте завжди необхідно враховувати той фактор, що покарання має відповідати ступеню суспільної небезпеки вчиненого злочину. Як зазначав К.Маркс «...яке Ви маєте право покарати мене для того, щоб виховати інших?»

Як свідчить судова практика, покарання у виді позбавлення волі не завжди має позитивний характер. Вважаю за доцільне акцентувати увагу на тих видах покарань, які є альтернативними покаранню позбавлення волі на певний строк. По-перше, це штраф. О. Северин зазначає, що цей вид покарання займає перше місце серед покарань, які застосовуються судами до неповнолітніх за вчинені ними злочини. Застосування штрафу до неповнолітніх має ряд особливостей, а саме: цей вид покарання фактично застосовується до осіб, яким виповнилося 16 років (це пов'язано з умовами трудового законодавства), мають самостійний дохід, власні кошти чи майно, на яке може бути звернене стягнення. Тому було б доречним розкрити зміст термінів «самостійний дохід» та «власні кошти». Самостійний дохід – це кошти, отримані внаслідок правомірної діяльності, що здійснюється особисто неповнолітньою особою (заробітна плата, стипендія, гонорари тощо). Власні кошти або майно - це готівка або грошові кошти, які знаходяться на рахунку неповнолітнього в банку, коштовності, рухоме або нерухоме майно тощо. На мою думку, штраф є досить ефективним видом покарання, особливо це стосується неповнолітнього, який вчинив корисливі злочини з метою матеріального збагачення, поставивши засудженого у невідгідне матеріальне становище. Суд визначає розмір штрафу неповнолітньому в межах від 30 до 500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Варто зазначити, що такий вид покарання, як штраф все ж таки значною мірою впливає на неповнолітнього, бо у такий спосіб суд «б'є по кишені злочинця». Тим паче штраф є досить ефективним видом покарання для злочинців невеликої тяжкості. Але відразу виникає питання: що робити у тому випадку, якщо злочинцю не виповнилося 16 років і останній не має самостійного доходу та власних коштів? У цьому випадку суд може призначити винним арешт чи позбавлення волі на певний строк. Але з цим важко погодитися, бо таким чином неповнолітній, що вчинив злочин невеликої тяжкості, опиниться у більш скрутному становищі, навіть відносно дорослого, чи залишиться безнаказаним. Звернемо увагу і на те, що у разі несплати штрафу особою, якій виповнилося 16 років суд може замінити несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських робіт. Призначення громадських робіт відбувається із розрахунку: 10 годин робіт за 1 неоподатковуваний мінімум доходів громадян чи виправними роботами у співвідношенні: 1 місяць виправних робіт за 4 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Зазначаємо, що розмір покарання у виді громадських робіт не може перевищувати 120 годин, а виправних - не більше 1 року. Серед вчених існують суперечності щодо призначення неповнолітнім злочинцям такі види покарання, як громадські та виправні роботи. Особисто я підтримую точку зору тих науковців, які вважають, що вищезазначені види покарання більш доцільно застосовувати до дорослих осіб, бо виправні роботи порушують навчальний процес, і це може призвести до того, що неповнолітні так і

не отримають повну середню освіту, що у майбутньому може стати підставою для створення тих умов, за яких особа буде вимушена переступити закон.

Таким чином, можна зробити висновок, що покарання - це дійсно один із найважливіших кримінальних інститутів і є досить суворим заходом, тому законодавець виправдано обмежив перелік видів покарань, які застосовуються до неповнолітніх. Враховуючи викладене, пропоную: по-перше, скоротити сферу застосування до неповнолітніх позбавлення волі на певний строк; по-друге, розширити сферу призначення більш м'яких видів покарань; по-третє, судам обов'язково (в усіх випадках) враховувати пом'якшуючу обставину «вчинення злочину неповнолітнім» при призначенні покарання; по-четверте, запровадити спеціалізацію суддів щодо розгляду справ про злочини вчинені неповнолітніми.

Шихієва Сєвда Магірівна, курсант групи ІКМ-05-2 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права та кримінології
ННІПФПСД ХНУВС канд.юрид.наук Лантінов Я.О.*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ ВАГІТНИХ ЖІНОК ТА ЖІНОК, ЯКІ МАЮТЬ ДІТЕЙ У ВІЦІ ВІД 3 ДО 14 РОКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Чинний КК містить норми, які передбачають вагітність жінки чи наявність у неї дітей, як обставини, що виключають застосування певних видів покарання. Зокрема, вагітним жінкам не призначаються громадські роботи (ч.3 ст.56 КК), до них не застосовуються виправні роботи (ч.2 ст.57 КК), арешт (ч.3 ст.60 КК), обмеження волі (ч.3 ст.61 КК). Довічне позбавлення волі не застосовується до жінок, які були в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановленням вироку (ч.2 ст.64 КК). Остання норма не викликає будь-яких заперечень і повністю відповідає як суспільним уявленням про справедливість і гуманізм, так і міжнародним нормам.

Наразі, зовсім іншої оцінки заслуговує суцільна заборона застосування до вагітних жінок майже усіх видів покарання, за винятком позбавлення волі. Адже в усіх випадках, коли санкція статті, за якою засуджується вагітна жінка, не передбачає можливості призначення штрафу чи позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, до такої жінки КК передбачає єдиний основний вид покарання – позбавлення волі (якщо тільки вона не є військовослужбовцем).

За умови, що чинний КК не містить норми, яка б вирішувала на користь таких осіб ситуацію, що виникає, вагітні жінки за рівних інших умов (суб'єктивних та об'єктивних обставин справи), як правило, мають засуджуватися до покарання суворішого порівняно з невагітними жінками, а також порівняно з чоловіками.

Так, вчинення будь-якою особою такого злочину, як умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання, карається громадськими роботами на строк від 150 до 200 годин або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років (ст. 123 КК). Однак, якщо такий же злочин за усіх інших рівних умов вчинить вагітна жінка, вона може бути засуджена лише до позбавлення волі, оскільки усі інші види покарання, передбачені ст. 123 КК до неї не можуть бути застосовані за прямою вказівкою кримінального закону. Це норма не виняток. Таких прикладів можна знайти досить багато.

У той же час через неузгодженість норм Загальної і Особливої частин чинного КК факт вагітності жінки, яка вчинила злочин, нерідко призводить до протилежного викладеному вище результату, а саме до того, що покарання не призначається взагалі. Наприклад, за фактом завдання вагітною жінкою умисного легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності (ч.2 ст.125 КК) навіть за наявності будь-яких обтяжуючих

обставин суд повинен закрити справу і звільнити особу від кримінальної відповідальності або постановити обвинувальний вирок і звільнити засуджену від покарання (у відповідності з положеннями ч.7 п.8 постанови Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання»). І це не одичине «непорозуміння», яке існує. Такі, наприклад, вчинення середньої тяжкості тілесне ушкодження (ч.1 ст. 122 КК). Вчинення цього злочину будь-яким чоловіком або жінкою, яка не має дітей віком до 14 років, означає можливість застосування до неї одного з трьох видів покарання: виправних робіт, обмеження волі чи позбавлення волі на певний строк. Натомість жінка, яка має дитину від 3 до 14 років і вчинила аналогічний злочин за таких же об'єктивних і суб'єктивних обставин, може бути засуджена лише до одного з двох видів покарання – виправних робіт чи позбавлення волі.

Крім того, жінка, яка перебуває у відпустці по догляду за дитиною, за вчинення цього ж злочину за таких же обставинах, як і перші дві особи, повинна безальтернативно бути засуджена до найбільш тяжкого з покарань, передбачених санкцією цієї статті, - позбавлення волі на строк до трьох років.

Таким чином, неузгодженість деяких норм Загальної та Особливої частини КК може у певних випадках привести до невиправданого посилення покарання вагітних жінок, жінок, які мають дітей певного віку, або навпаки – до неможливості застосування до таких жінок будь-якого покарання. На мою думку, подолати таке протиріччя необхідно шляхом формулювання законодавчих норм, які передбачали б заміну покарання, застосування якого не є можливим, покаранням іншого виду.

Ювченко Яна Валеріївна, курсант групи ІСД-06-3 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права та кримінології
ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрід.наук Альошин Д.П.*

ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННА ГРУПА ЯК ФОРМА СПІВУЧАСТІ

Вчинення злочину об'єднаними зусиллями двох або більше осіб – за співучасті – завжди свідчить про підвищену суспільну небезпеку вчиненого, оскільки співучасть поняття організованої злочинної групи. Так, згідно ч.3 ст.28 Кримінального кодексу України, «злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готування або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо організувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого усім учасникам групи». Для більш точного аналізу поняття «організована злочинна група» звернемося до роз'яснень Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах, а саме до постанови №13 від 23.12.2005 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями». Згідно п. 9 цієї постанови «під організованою групою належить розуміти внутрішньо стійке об'єднання трьох і більше осіб, яке було попередньо утворене з метою вчинення ряду злочинів або тільки одного, який потребує ретельної доготівки підготовки. Таку групу слід вважати утвореною з моменту досягнення її учасниками домовленості про вчинення першого злочину за наявності планів щодо подальшої спільної злочинної діяльності».

Однією з найбільш небезпечних форм спільної злочинної діяльності є організовані злочинні групи. У чинному кримінальному законодавстві України закріплене поняття організованої злочинної групи. Так, згідно ч.3 ст.28 Кримінального кодексу України, «злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готування або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо організувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого усім учасникам групи». Для більш точного аналізу поняття «організована злочинна група» звернемося до роз'яснень Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах, а саме до постанови №13 від 23.12.2005 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями». Згідно п. 9 цієї постанови «під організованою групою належить розуміти внутрішньо стійке об'єднання трьох і більше осіб, яке було попередньо утворене з метою вчинення ряду злочинів або тільки одного, який потребує ретельної доготівки підготовки. Таку групу слід вважати утвореною з моменту досягнення її учасниками домовленості про вчинення першого злочину за наявності планів щодо подальшої спільної злочинної діяльності».

Спробуємо проаналізувати ознаки, які вказані у цих поняттях.

По-перше, хотілося б зупинитися на кількісному складі такої групи. Звертається увага, що суб'єктів злочину в такій формі співучасті має бути три і більше. Таке рішення було прийняте не одразу, а лише на третьому читанні проекту Кримінального кодексу, хоча спочатку термін «декілька» розглядався як дві та більше особи. Та, на мій погляд, це дуже важливе. Дозволю собі погодитися з видатними науковцями (професор Зелінський А.Ф., Самонов А.П.), що тут враховувався психологічний та соціальний аспект.

Другою, не менш важливою ознакою організованої злочинної групи є її стійкість. Вона полягає у здатності групи забезпечити стабільність і безпеку свого функціонування, тобто ефективно протидіяти факторам, що можуть їх дезорганізувати, як внутрішнім (з такої групи, як правило, майже неможливо вийти або відмовитись від сумісної злочинної діяльності), так і зовнішнім (протидія системі правоохоронних органів, жорстка боротьба між конкурентами).

Також згуртованість групи виявляється у стабільності та спільності. Ці ознаки, як правило, виявляються у наявності постійних міцних внутрішніх зв'язків між учасниками групи, загальних правил поведінки, організатора (керівника), чіткого визначення ролей, узгодженості дій усіх учасників, єдиного плану, в якому передбачено розподіл функцій учасників групи і який доведений до відома кожного. Важливою ознакою згуртованості є суб'єктивний момент – усвідомлення кожним із учасників факту об'єднання з іншими особами в одну групу і прагнення досягнення єдиного результату.

Третьою обов'язковою ознакою є попередня зорганізованість групи для вчинення декількох або одного злочину, що потребує попередньої довготривалої підготовки.

Утворення (створення) організованої групи слід розуміти як сукупність дій з організації (формування, заснування) стійкого злочинного об'єднання для заняття злочинною діяльністю. Але саме тут виникає питання: «Невже суспільна небезпека групи існує лише за домовленості її учасників на неодноразове спільне скоєння злочинів?». Ні, оскільки навіть один злочин є суспільно-небезпечним діянням і його скоєння несе за собою настання кримінальної відповідальності. Тому мені не зрозуміло, чому законодавець зробив акцент саме на вчиненні «цього та іншого (інших) злочинів». Адже, коли група навіть просто організується для довготривалої підготовки одного злочину, тобто вона здатна на довгострокові спільні дії, вона вже створює суспільну небезпеку.

На мій погляд дуже важливо вміти визначати ознаки, які відрізняють, по-перше, організовані форми співучасті від неорганізованих та, по-друге, організовані злочинні групи від злочинних організацій. Адже тільки так ми зможемо професійно та кваліфіковано протидіяти злочинності.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Болонний Богдан Ігорович, Кононенко Олександр Олександрович

курсанти групи ІКМ-04-12 ХНУВС

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри кримінального процесу ННПФСД ХНУВС, канд.юрид.наук Соловйова О.Є.*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ОРГАНАМИ ДІЗНАННЯ У БОРІТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

До основних завдань органів дізнання, входить обов'язок виявлення злочинів, пошук та документування протиправної діяльності окремих осіб і груп, фіксації розвідувально-підривної діяльності спеціальних служб іноземних держав і організацій, припинення правопорушень, забезпечення вимог кримінального судочинства та проведення діяльності в інтересах безпеки суспільства й держави.

Дослідженням проблеми застосування спеціальних технічних засобів органами дізнання займалися такі провідні науковці як: Лобойко Л.М., Салтєвський М.В., Жариков Ю.Ф., Попов Ю.П. та ін. Оскільки ця процесуальна дія передбачена кримінально-процесуальним законодавством лише в 2001 році і є новою слідчою дією, то, на нашу думку, існує досить широке коло запитань на які потрібно дати відповідь.

Так, відповідно до законодавства України, зняття інформації з каналів зв'язку можуть здійснювати різні за своєю діяльністю та компетенцією правоохоронні відомства (МВС, СБУ, Державної прикордонної служби). Часто через це виникають непорозуміння між вказаними відомствами, що тільки призводить до неефективності боротьби зі злочинністю. Технічна незабезпеченість органів дізнання теж потребує негайного вирішення. Особливо гостро ця проблема постає перед державними органами на фоні високої технічної озброєності злочинців та незаконного використання ними технічних засобів.

Згідно з Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», оперативно-розшукова діяльність – це система гласних та негласних (таємних) пошуків, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, здійснюваних уповноваженими для цього суб'єктами відповідно до закону та інших нормативних актів, з використанням оперативних та оперативно-технічних засобів, спрямованих на вирішення завдань пошуку і фіксації фактичних даних про протиправну діяльність окремих осіб та груп, розвідувальну та підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки суспільства і держави.

Оперативно-розшукова діяльність органу дізнання включає в себе як гласні, так і негласні заходи. Дана діяльність полягає в пошуці та фіксації фактичних даних. Боротьба зі злочинністю – лише одна з галузей застосування оперативно-розшукових методів пошуку, отримання і фіксації інформації.

Так, в ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»¹ зазначено, що оперативним підрозділам надається право: негласно виявляти та фіксувати сліди тяжкого злочину, документи та інші предмети, які можуть бути доказами підготовки або вчинення такого злочину, або отримувати розвідувальну інформацію, в тому числі шляхом проникнення оперативного працівника в приміщення, транспортні засоби, на земельні ділянки; знімати інформацію з каналів зв'язку, застосовувати інші технічні засоби отримання інформації; здійснювати

візуальний нагляд у громадських місцях із застосуванням фото -, кіно - та відео зйомки, оптичних та радіоприладів, інших технічних засобів; отримувати від юридичних та фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, які готуються або вчинені.

В процесі здійснення вказаних дій можуть бути отримані найрізноманітніші джерела та носії доказової інформації (відео плівки із записом дій злочинців, фотокопії документів, зброя, наркотики, матеріали звукозапису, кінозйомки, похідні речові докази тощо).

Необхідно зазначити, що зняття інформації з каналів зв'язку - самостійна слідча дія, яка проводиться тільки за рішенням голови апеляційного суду чи його заступника і полягає в технічному документуванні розмов та іншої інформації, що передається технічними каналами зв'язку. Ця слідча дія може бути проведена на будь-яких стадіях кримінального процесу, в тому числі і до порушення кримінальної справи. Результати технічного документування можуть мати значення доказів у справі, якщо вони відповідають вимогам належності до справи, допустимості та достовірності.

На основі чинного законодавства доцільно розробити спільні міжвідомчі накази, котрі б регламентували застосування правоохоронними органами оперативно-технічних засобів у боротьбі зі злочинністю у межах компетенції, вжиття заходів, котрі б виключали можливість одночасного здійснення оперативно-технічних заходів, що може призвести до їх розшифровки. Зазначена внутрішньовідомча нормативна база повинна, також, передбачати взаємообмін інформацією щодо можливостей використання оперативно-технічних засобів. Існує також потреба у розробці відповідними правоохоронними відомствами документів, що регламентують порядок та можливість використання оперативної техніки у процесі взаємодії з правоохоронцями інших держав з проблем протидії міжнародній злочинності, у тому числі й у прикордонних районах суміжних держав.

Нажаль часто злочинці набагато краще забезпечені спецзасобами ніж правоохоронці. На ринках України та інших країн можна придбати різноманітні спецзасоби, котрі злочинці використовують для скоєння злочинів. Протистояти такій діяльності потрібно вже на законодавчому рівні.

Бурдіна Олена Олександрівна, курсант групи ІКМ-04-12 ХНУВС

Науковий керівник: ст. викладач кафедри кримінального процесу ННІПФСД ХНУВС, канд.юрид.наук Соловйова О.Є.

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДОКАЗУВАННІ ПО КРИМІНАЛЬНІЙ СПРАВІ

Оперативно-розшукова діяльність, якщо вона здійснюється в інтересах судочинства, а органом дізнання вона здійснюється саме з метою виявлення ознак злочину і осіб, що його вчинили, має багато спільних ознак з доказуванням, а її результати часто отримують усі необхідні ознаки доказів, і в тій якості можуть залучатись до використання в кримінальному процесі.

Метою даної статті є розкриття поняття доказів в цілому, як розуміють їх у роботі практичні органи, так і визначення доказів науковцями. Також, висвітлення проблем в доказуванні, що виникають у результатах оперативно-розшукової діяльності. Завдання полягає у визначенні поняття доказів та вирішення питання, щодо використання одорологічного методу(запахового сліду), як результату оперативно-розшукової діяльності, так і доказу у кримінальній справі.

Оперативно-розшукова інформація поступово формується шляхом відбору потрібних даних з великої сукупності різноманітних відомостей. По-перше, вона покликана дізнаватись про факти, що так чи інакше стосуються події злочину, по-друге, після аналізу зібраних даних масив інформації має набувати вигляду ланцю-

га зв'язків цих даних між собою і з джерелами, яким вони відомі. Таким чином, виникає оперативно-розшукова модель взаємозв'язку фактів та джерел їх повідомлення, що може ефективно використовуватись для визначення напрямку розслідування, послідовності і змісту слідчих дій, моделі діяльності зі здобуття, дослідження та перевірки доказів. Практичне значення оперативно-розшукової інформації полягає в тому, щоб пізнати прихований механізм розвитку злочинної поведінки. Зміст інформації нерідко дозволяє наблизитися до розуміння ретельно замаскованих вчинків, поведінки злочинних осіб, їх поглядів, намірів. Зазвичай же ОРД сконцентровано навколо предмета доказування, визначеного КПК, однак за змістом є значно ширшим, насиченим подіями, які окреслюють шлях одержаних доказів і розкривають доказове значення фактів, документів та слідів.

Відповідності до ст.65 КПК України доказами в кримінальній справі є «будь-які фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган дізнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.»

Так в юридичній літературі приділяється багато уваги визначенню поняття доказів та розгляду проблем доказового права. Сучасна концепція доказів сформувалась в складних наукових дискусіях з цього питання.

Фактичні дані, – як слушно зазначає В.М.Тертишник, - не можуть існувати самі по собі без відповідного джерела інформації, але не завжди утворюють з нею єдність. Нерідко інформація, отримана з допустимого джерела, переноситься на процесуальний носій, який забезпечує її збереженість та перенесення у просторі та часі, можливість використовувати в ході судового слідства у відкритому судовому розгляді. Доказ являє собою єдність фактичних даних та процесуального носія.

В практичній діяльності органів дізнання проблемним є питання про можливість використання запахових слідів та результатів вибірки за допомогою собаки-шукача як в якості оперативної інформації, так і у якості доказів.

Вчені-криміналісти, такі як Р.С.Белкін, Ю.Г.Корухов звертають увагу на факти стабільності та індивідуальності основного складу запахових речовин, які виділяються людиною, відносної стійкості шлейфу запахового сліду, можливості його вилучення, консервації, збереження та дослідження з застосуванням біодетектора.

Як вірно зазначають П.Д. Біленчук, А.С. Золотарь та Є.Г. Коваленко запах людини, є «лі хімічним підписом, він глибоко індивідуальний.» Вони пропонують вилучене з місця події та законсервоване джерело запаху або повітря, яке містить залишки запаху, поміщати в належну упаковку, яка забезпечує збереження основних параметрів запахової інформації, а після виявлення підозрюваних осіб вилучати в них зразки запаху та проводити перевірку з метою встановлення можливості єдиного джерела походження запахових слідів за допомогою собаки-шукача, фіксуючи хід та результати даних дій в окремих довідках. Останні можуть на думку вчених додаватись до кримінальної справи як докази, про які говориться у ст.83 КПК України, тобто як документи.

На мою думку, проблема полягає, мабуть, не в тому, як будуть оформлені хід та результати одорологічного(запахового) дослідження за допомогою біодетектора, а в достовірності отримуваних при цьому висновків. Визначити достовірність результатів дослідження можна лише тоді, коли є реальна можливість повністю контролювати сам процес дослідження, крок за кроком перевіряти кожну з його стадій. Однак одорологічне дослідження, як і раніше, на думку С.В.Слинько, подібне до дії «чорного ящика» – маємо результат, але не знаємо механізму його отримання.

Одорологічний метод має важливе значення для розкриття злочинів. Він може стати важливим засобом ОРД. Але, на мій погляд, необхідно зазначити, що одорологічний метод міг би доповнити систему засобів ОРД, але за умови законодавчого регламентування його в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність». Також, мають бути законодавчо визначені підстави, умови та порядок його застосування. Адже, згідно зі ст.19 Конституції України, яка визначає «органи держав-

ної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України». Між тим, досі в законі немає навіть згадки про можливість застосування одорологічного методу для розкриття і розслідування злочинів. Цей недолік повинен бути усунений шляхом внесення доповнення до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» окремою нормою такого змісту: «Для розкриття злочину і отримання інформації необхідної для забезпечення кримінального судочинства оперативні працівники органів дізнання можуть застосовувати переслідування злочинця по запахових слідах з допомогою собаки-шукача, методи одорологічної вибірки з допомогою біодетектора. Використовуваний метод не повинен створювати небезпеку для життя та здоров'я громадян, принижувати їх честь та гідність, заповдіювати майнову, моральну або фізичну шкоду».

Про застосування вказаних методів повинен складатися протокол, який повинен бути підписаний учасниками відповідного оперативно-розшукового заходу. Протокол зберігається в оперативно-розшуковій справі та може надаватись для ознайомлення слідчому.

На мою думку, хоча і має багато недоліків одорологічний метод, але він повинен використовуватись в практичній діяльності, при цьому бути нормативно закріплений у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність». Але перш за все ми повинні розуміти, що докази-це достовірні, фактичні дані одержані законним шляхом, які слугують засобами для встановлення об'єктивної істини у кримінальній справі, обставин, що підлягають доказуванню.

Волошина Вікторія Василівна, курсант групи ІСД-05-7 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри кримінального процесу ННІФПСД ХНУВС Єдін Р.В.*

ОБСТАВИНИ, ЩО ВРАХОВУЮТЬСЯ ПРИ ОБРАННІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ВЗЯТТЯ ПІД ВАРТУ ДО НЕПОВНОЛІТНЬОГО

Одним з найважливіших прав людини є право на свободу та особисту недоторканість, закріплене в багатьох міжнародно-правових документах. Це право знайшло своє відображення у ст. 26 Конституції України: «Ніхто не може триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом». Тому одним із найгрубіших порушень зазначеного права вважається необґрунтоване затримання і тримання під вартою.

Особливості застосування до неповнолітнього взяття під варту привертали до себе увагу багатьох науковців, а саме: Н.І. Гуковську, А.Г. Долгову, Л.Л. Канєвського та інших. Треба зазначити, що більшість з них віддають перевагу щодо застосування до неповнолітніх обвинувачених тих запобіжних заходів, які не пов'язані з позбавленням волі. Це можна пояснити прагненням мінімального обмеження прав, свобод і законних інтересів підлітків у процесі розслідування і судового розгляду кримінальних справ.

Аналізуючи кримінально-процесуальне законодавство виникає необхідність звернути увагу на таке поняття як «виняткові випадки». В ст. 434 КПК України законодавець не розтлумачує його, а визначає, що така винятковість може мати місце лише тоді, коли це пов'язано з «тяжкістю» скоєного злочину. «Виняткові випадки» і «тяжкість»- це оціночні поняття, на мій погляд, буде доречним закріпити критерії їх визначення. Під «тяжкістю» скоєного злочину необхідно розуміти злочин, санкція статті якого передбачає покарання понад п'яти років. Санкція статті позбавлення волі до п'яти років, застосовується за вчинення злочинів невеликої і середньої тяжкості.

Отже, з метою усунення невизначеності понять «виняткові випадки» і «тяжкість» злочину, ми пропонуємо закріпити наступні критерії виняткових випадків:

1. якщо до неповнолітнього був застосований запобіжний захід не пов'язаний з позбавленням волі, а він його порушує, тоді цей запобіжний захід може бути змінено на взяття під варту;

2. якщо на волі своїми діями він намагатиметься перешкоджати встановленню істини у справі;

3. якщо неповнолітній на волі скоює новий злочин.

Автор вважає, що цей перелік повинен бути вичерпним і доповненню не підлягати.

Крім того, слід зазначити, що місцями попереднього ув'язнення для тримання осіб, щодо яких обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту, є сліди ізолятори, в яких не передбачено для неповнолітніх ніякої навчально-методичної та виховально-профілактичної роботи. Умови ув'язнення неповнолітніх, їх спілкування з дорослими арештантами в слідчих ізоляторах не завжди на користь неповнолітнім. На наш погляд, місцем попереднього ув'язнення неповнолітнього треба передбачити приймальник-розподільник умови перебування, в якому дозволять забезпечити в більшості випадків, ізоляцію обвинуваченого від співучасників, припинення негативного впливу на нього, а також безпешковий явку до органу слідства та суду.

Вказані пропозиції щодо порядку застосування такого запобіжного заходу як взяття під варту у справах про злочини неповнолітніх повинні позитивно вплинути на роботу слідчих та суддів, зокрема, будуть сприяти якіснішому провадженню у справах цієї категорії.

*Губська Антоніна Валеріївна, Корсун Оксана Анатоліївна,
курсанти групи ІКМ-04-12 ХНУВС*

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри кримінального процесу ННІПФПСД
ХНУВС, канд.юрид.наук Соловійова О.Є.*

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ОРГАНОМ ДІЗНАННЯ ПРИ ВИКОНАННІ ДОРУЧЕНЬ СЛІДЧОГО

Для успішного розслідування кримінальної справи необхідна чітко налагоджена й узгоджена взаємодія слідчих органів і органів дізнання, об'єднання процесуальних і оперативно-розшукових форм одержання доказів і встановлення істини в справі, тому розкрити злочин тільки процесуальним шляхом неможливо. Стан правопорядку вказує на необхідність підвищення ефективності координації діяльності правоохоронних органів, зокрема органів досудового слідства й дізнання.

Доручення слідчого щодо органу дізнання про провадження слідчих дій також є важливою процесуальною формою їх взаємодії при розслідуванні злочинів. Можливості цієї форми визначаються і умовами самих доручень, і колом тих слідчих дій, провадження яких може бути доручено органам дізнання по справах, які перебувають у провадженні слідчого.

Прямих вказівок про ці межі кримінально-процесуальний закон не містить. Очевидно, що найбільш ефективному комплексному використанню можливостей слідчого й органу дізнання в процесі розслідування злочинів безпосередньо передусе виконання слідчих дій по справі, що перебуває в нього у провадженні, а служби органа дізнання зайняті тільки здійсненням своїх функцій. Практично таке положення несуттєво тому, що слідчий фізично не може виконати в той самий період часу всю сукупність слідчих дій, необхідних в конкретній ситуації. Мається на увазі не тільки складні або більші по обсягу справи. Навіть у справі, наприклад, про квартирну крадіжку яка скоєна досвідченим злочинцем, у випадку розкриття за оперативно-розшуковими даними, нерідко потрібне проведення комплексу слідчих дій в один і той же час. І, щоб мати в резерві більш-менш вільних від роботи слідчих, яких можна було б у будь-який момент задіяти, буде потрібно різко збільшити слідчий апарат, на що держава не піде. І як бути з інститутом процесуальної самостійності слідчого? Адже мова йде не про розслідування справи бригадою слідчих, а

про разове їхнє залучення до виконання слідчих дій по справах, що не перебуває в їхньому провадженні.

Потрібно підкреслити, що нерідко значний обсяг слідчої роботи по справам, які знаходяться у провадженні слідчих, без достатніх до того підстав виконується органами дізнання. Таку практику ніяк не можна визнати правильною, тому що доручення про провадження тих, або інших слідчих дій слідчі найчастіше дають тільки тому, що не бажають займатися другорядною, на їх погляд роботою. Наприклад, уже стало традицією доручати оперативним працівникам здійснення всіх обшуків, незалежно від того, чи має слідчий можливість зробити це особисто чи ні; доручати витребування характеристик на підозрюваних й обвинувачуваних, копій судових вироків, довідок про судимості й т.п.

Подібна практика є зловживанням з боку слідчих своїми процесуальними правами. Цим значною мірою й пояснюється те, що до виконання таких доручень оперативні підрозділи нерідко ставляться формально. Зі сказаного видно, що свої доручення органам дізнання про провадження слідчих дій слідчий повинен давати, як правило, у випадках відсутності в нього можливості провести їх особисто (наприклад, при необхідності провести кілька таких дій у стислий термін або одночасно виконати серію слідчих дій). Це доручення може бути дане й тоді, коли дану слідчу дію працівник органа дізнання проведе швидше й оперативніше, ніж слідчий.

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що межами доручень слідчим органам дізнання про провадження слідчих дій потрібно розуміти також умови використання ними своїх процесуальних повноважень, у рамках яких досягаються найбільш ефективні й доцільні залучення органів дізнання до участі у досудовому слідстві, причому без шкоди для виконання й інших покладених на них законом функцій. Мова йде про випадки, коли виникає необхідність в одночасному комплексі або серії тих самих слідчих дій, коли вони безпосередньо виникають із розшукових, або слідчих з тактичних міркувань вважає проведення даної слідчої дії краще органом дізнання, або коли вони будуть виконані органом дізнання швидше, оперативніше й без шкоди для своєї основної роботи. Із змісту кримінально-процесуального закону органам дізнання не може бути доручене провадження таких процесуальних дій, які представляють виняткову компетенцію слідчого (пред'явлення обвинувачення, обрання запобіжного заходу, допит обвинувачуваного, призначення експертизи, визнання особи потерпілою, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, ознайомлення обвинувачуваного з матеріалами справи та ін.). Тому, на мою думку, суворе розмежування компетенції слідчого й органа дізнання є необхідною умовою їх ефективної взаємодії.

Зима Вікторія Андріївна, курсант групи ІКМ-04-18 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри кримінального процесу ННІПФПСД ХНУВС Єдін Р.В.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ НА СТАДІЇ ПОРУШЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ

Порушення кримінальної справи є першою, початковою стадією кримінального судочинства, яка завершується прийняттям рішення про порушення кримінальної справи або про відмову в ньому. Кримінальна справа може бути порушена тільки тоді коли «є достатні дані, які вказують на наявність ознак злочину» (ч. 2 ст. 94 КПК України). Аналіз слідчої практики показує, що по деяких категоріях злочинів зазначену вище інформацію можна виявити з матеріальних джерел лише в результаті застосування спеціальних знань. З допомогою досліджень речових носіїв інформації вдається достовірно судити про наявність ознак злочину.

Для одержання необхідної інформації про ознаки злочину залучаються спеціалісти. Результати досліджень відображаються в документах, які в експертних установах МВС називаються «Довідка», Міністерства юстиції – «Висновок спеціаліста», Міністерства охорони здоров'я – «Акт медичного дослідження» і підписують-

ся спеціалістом, котрий проводив дослідження. Від установ інших відомств відповідь знаходить у формі листа, підписаного керівником (п. 5 с. 45).

Перевірочні дослідження не передбачені чинним законодавством, їх результати не є доказами, а документи, в яких відображені дослідження, - джерелами доказів. Довідка спеціаліста не замінює висновок експерта. Тому після порушення кримінальної справи з метою правильної кваліфікації і визначення різних обставин злочину спеціальні пізнання застосовуються в формі судової експертизи для одержання доказової інформації з матеріальних джерел.

Результатом експертизи є фактичні дані, що досліджувалися і встановлювалися на основі спеціальних знань та відображається в питаннях, що виносяться на вирішення експерта, і об'єднує як факти кримінально-правового значення, так і інші обставини, що характеризують злочин. Тому виникають певні проблеми з приводу використання документів, у яких відображені результати таких досліджень - як джерел доказів.

Існуюча парадоксальна ситуація з двома, по суті, однаковими за метою і змістом дослідженнями не раз була темою обговорення процесуалістів і криміналістів на сторінках спеціальної літератури. Вчені пропонують різноманітні, іноді суперечливі, шляхи вирішення цієї проблеми. Можна виділити дві групи пропозицій. Перші обґрунтовують проведення перевірочних досліджень у рамках чинного законодавства (Азаров Ю.І.). Другі спрямовані на зміну процесуального законодавства з метою правового регулювання проведення перевірочних досліджень і надання їх результатам доказового значення (Філін Д.В.). Висловлюється думка про можливість проведення «адміністративної експертизи» до порушення кримінальної справи (Сердюков П.П.). Однак в адміністративному праві відсутнє поняття «експертиза».

Ми підтримуємо думку тих вчених, які пропонують законодавчо надати можливість проведення судової експертизи до порушення кримінальної справи, якщо таке проведення не пов'язане з примусом. У цьому випадку буде знято всі питання, пов'язані з проведенням досліджень та оформленням їх результатів на стадії порушення кримінальної справи, а одержаний висновок експерта стане рівноправним джерелом доказів у справі.

Чернишова Олена Вікторівна, курсанти групи ІКМ-04-12 ХНУВС
Науковий керівник: *ст. викладач кафедри кримінального процесу ННПФСД ХНУВС канд.юрід.наук, Соловйова О.Є.*

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОСІБ, ЩО ПРОВАДЯТЬ ДІЗНАННЯ

Відповідно до ст. 1 Конституції Україна є правовою державою. В сучасній політико-правовій доктрині правовою визначається така держава, в якій забезпечується верховенство закону, послідовно проводиться принцип поділу влади, а також визнаються і гарантуються права і свободи кожної людини.

Діяльність по боротьбі зі злочинністю є однією зі складових серед цих заходів. Спеціальними органами держави, на які покладаються завдання охорони прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві, швидкого і повного розкриття злочинів, викриття винних та забезпечення правильного застосування закону є суд, органи досудового слідства, органи дізнання.

Однак першими в діяльність по виконанню цих завдань, як правило, вступають органи досудового слідства або органи дізнання в особі своїх представників, одними з яких є особи, що провадять дізнання. Результати їх діяльності багато в чому зумовлюють успіх всього розслідування і судового розгляду кримінальних справ, сприяють забезпеченню законності і зміцненню правопорядку.

Органами досудового розслідування та їх діяльності присвячено багато праць учених-процесуалістів. Окремі питання проблеми дізнання досліджувалися в роботах

М.І. Бажанова, О.В. Бакуліна, Б.Т. Безлепкіна, Л.В. Головка, М.В. Джиги, А.М. Донцова, А.Я. Дубінського, В.С. Зеленецького, Л.М. Лобойка, І.В. Михайлова, В.Т. Нора, М.П. Полякова, З.Д. Смітєєнко, С.М. Стахівського, С.В. Слінька, А.Г. Шиян та ін.

Як вірно відмітив Р.Д. Рахунов, «кожному учаснику кримінально-процесуальної діяльності слід було б присвятити окрему монографію». Потребує цього і такий суб'єкт кримінального процесу, як особа, яка проводить дзнання.

Важливим є аналіз стану інституту дзнання в кримінальному судочинстві і, зокрема, процесуального становища особи, що провадить дзнання, та визначення і наукове обґрунтування комплексу пропозицій щодо вдосконалення кримінально-процесуального законодавства України і правозастосовної практики з цього питання.

Так, дзнання є виключно процесуальною діяльністю відповідних органів і посадових осіб по розслідуванню порушеної кримінальної справи. На відміну від слідчих, для органів дзнання досудове слідство не є основною діяльністю. В зміст дзнання також не входить і досудова підготовка матеріалів у протокольній формі. Дзнання – це форми досудового розслідування кримінальних справ, матеріали якого є підставою для розгляду справи в суді.

Як вірно відмічає О.П. Кучинська, особа, що провадить дзнання (дзнавач) – це посадова особа органу дзнання, яка уповноважена керівником цього органу на розслідування кримінальних справ у формі дзнання в межах компетенції, визначеної законом, а також на провадження інших видів кримінально-процесуальної діяльності органу дзнання.

Таким чином, вдосконалення провадження дзнання, і зокрема, роботи осіб, які його провадять, на мою думку, потребує такої низки заходів:

1) уточнення регламентації в законі участі начальника органу дзнання у всіх досудових провадженнях і розширення права процесуального і організаційного управління діяльністю особи, що провадить дзнання;

2) по можливості надати особі, що провадить дзнання більшої процесуальної самостійності та дозволити виходити за рамки окремого доручення слідчого у невідкладних випадках, з наступним повідомленням про це.

*Колесник Людмила Володимирівна, курсант групи ІСД-05-8 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри кримінального процесу ННІПФПСД
ХНУВС Христенко Т.Г.*

ІНСТИТУТ АПЕЛЯЦІЇ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАКОННОГО І ОБґРУНТОВАНОГО РІШЕННЯ СУДУ

Завданням правосуддя у кримінальному судочинстві є викриття осіб, винних у вчиненні злочину, притягнення їх до відповідальності та справедливе покарання; захист особи від безпідставного притягнення до кримінальної відповідальності і засудження невинуватих; охорона прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб і держави, яким злочином заподіяно шкоду. Завдання правосуддя вважаються досягнутими лише за умови, що поставлений судом вирок є законним, обґрунтованим і справедливим.

Апеляція (лат. *appellation* – звернення, скарга) – основний спосіб оскарження судових рішень у цивільних і кримінальних справах, закріплений у законодавстві більшості країн світу. Інститут апеляції здавна відомий і в Україні, зокрема, його досить докладно врегульовано у «Правах, за якими судиться малоросійський народ» (1743), де апеляція визначалась як «правильне відкликання і перенесення з нижчого суду до вищого справи сторін, що судяться, коли одна якась із них вважала себе скривдженою вироком, винесеним у її справі в цьому нижчому суді».

Перевірка законності й обґрунтованості судових рішень суду першої інстанції і важливим засобом охорони прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства. Не випадково забезпечення апеляційного й касаційного оскарження рішен-

ня суду ст.129 Конституцією України віднесено до однієї з основних засад судочинства.

Особами, що мають право подати апеляцію(апелянти) є: засуджений, виправданний, його законний представник і захисник; законний представник, захисник неповнолітнього та сам неповнолітній; законний представник та захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусового заходу медичного характеру; обвинувачений, його законний представник і захисник; обвинувачений, щодо якого справу направлено на додаткове розслідування; цивільний відповідач або його представник; прокурор, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції, а також прокурор, який затвердив обвинувальний висновок; потерпілий і його представник; цивільний позивач або його представник; особа, щодо якої винесено окрему ухвалу(постанову) суду; інші особи у випадках, передбачених КПК.

Перевіряючи правильність встановлення судом першої інстанції фактичних обставин справи, вища судова інстанція перевіряє правильність застосування норм права. Ця перевірка вимагає високої кваліфікації суддів. Постановлення законного судового рішення гарантується наявністю можливості перевірки судового рішення ще й вищою (у порівнянні з апеляційною) інстанцією – касаційною. Проте кожна форма перегляду судових рішень є самостійною.

Але треба зауважити, що коли справа розглядається в апеляційному суді 1-ї інстанції, то підсудна особа позбавляється можливості подавати апеляцію для захисту своїх прав та інтересів, що най наш погляд, є порушенням конституційних прав людини. Дана особа може подати тільки касаційну скаргу у вищестоящий суд.

Усі положення проекту Кримінально – процесуального кодексу України щодо перевірки судових рішень суду першої інстанції у кримінальних справах судами більш високого рівня не лише впливають з Конституції України, але і ґрунтуються, насамперед, на узагальненні світового досвіду, наукових розробках вітчизняних науковців і практиків, і врешті рещт – на здоровому глузді. У зв'язку з цим дослідження питання оскарження судових рішень є надзвичайно корисним, воно допоможе висвітлити всі недоліки проекту нового КПК, перш за все концептуального характеру і створити таке законодавство щодо перевірки судових рішень, яке буде відповідати потребам суспільства і правосуддя.

*Медведєва Ганна Анатоліївна, Верлінська Юлія Володимирівна, курсанти
групи ІКМ-04-12 ХНУВС*

*Науковий керівник: ст. викладач кафедри кримінального процесу ННІПФСД
ХНУВС канд.юрид.наук Соловійова О.Є.*

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВЗАЄМОДІЄЮ ОРГАНУ ДІЗНАННЯ І СЛІДЧОГО

Для вивчення питань підвищення ефективності взаємодії слідчого з органом дізнання необхідно проаналізувати її з точки зору кримінального процесу та юридичної психології, з'ясувати особливості прийняття юридичних рішень у результаті взаємодії суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності.

Окремі аспекти проблеми взаємодії слідчого з органами дізнання розглядалися у монографіях, наукових збірниках, навчально-методичних посібниках (І.Ф. Герасімова, К.Б. Гранкіна, І.М. Гуткіна, А.Я. Дубинський, А.М. Ларіна, С.Д. Оспанова, В.А. Рогожина, А.А. Чувільова та ін.). Питання психологічного опосередкування взаємодії слідчого з органами дізнання опрацьовані в роботах В.Г. Андросюка, А.П. Дербеньова; кримінально-процесуальні та психологічні аспекти – в публікаціях Ю.М. Грошевого, В.В. Іванова, В.С. Кузьмичова, Л.С. Каплана, М.М. Михеєнка, В.Т. Нора, С.Д. Оспанова, С.В. Слинська, С.М. Стахівського, В.М. Тертишника, В.П. Шибіки.

Для вирішення питання взаємодії між органом дізнання і слідчим важливою є соціально-психологічна взаємодія в правовому розумінні, де досліджується спільна

діяльність слідчого і органу дізнання, що передбачає відокремлення в цій структурі універсальної властивості, яка зумовлює всі форми її вияву. Ключовим терміном, що об'єднує ознаки взаємодії, є спільна діяльність, яку можна розглядати у двох формах: 1) спільно-індивідуальна (підрозділ, де у кожного суб'єкта є своє завдання); 2) спільно-взаємодіюча (процесуальні та не процесуальні форми взаємодії). Таким чином, можна дати таке визначення взаємодії слідчого з органом дізнання, під яким розуміється організований у відповідності з чинними законами та підзаконними нормативними актами, психологічно обумовлений процес офіційного співробітництва шляхом доцільного поєднання методів і засобів, притаманних цим підрозділам, на основі взаємодопомоги і взаєморозуміння, з метою ефективного вирішення завдань кримінального судочинства.

Оперативні працівники лише частково переконані що будь-які доручення і вказівки слідчого є розумними та доцільними. Так на думку автора І.В. Озерського текстологічний аналіз проєктивної методики свідчить, що оперативні працівники зволікають належним і якісним виконанням доручення слідчого, обмежуючись формальною відпискою, оскільки недостатньо розуміють ступінь важливості завдання. Виявилось, що особливо гостро оперативні працівники сприймають ті випадки, коли письмове доручення дає слідчий, який працює в сусідньому кабінеті. З урахуванням процесуальних чинників, письмова форма є більш прийнятною, але вона повинна доповнюватись особистим контактом слідчого з виконавцем доручення. Оперативні працівники охоче виконують письмові доручення слідчого, якщо вони супроводжуються усним контактом.

Для підвищення ефективності взаємодії слідчого з органом дізнання необхідно до Розділу II глави 9 КПК України «Органи дізнання і досудового слідства» помістити норму – «Взаємодія слідчого з органом дізнання».

До процесуальних форм взаємодії віднести і взаємну інформацію, правовою підставою якої є вказівка ч.ч. 3, 4 ст. 104 КПК України. Зазначеною формою взаємодії на основі якої здійснюється двосторонній інтерактивний обмін інформацією слідчого з органом дізнання є «повідомлення» в порядку ст. 104 КПК України.

Усуненню конфліктів послужить більш чітка правова регламентація взаємних прав і обов'язків сторін, ознайомлення суб'єктів взаємодії з її психологічними аспектами.

Новохижко Тетяна В'ячеславівна, курсант групи ІСД-05-9 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри кримінального процесу, канд.юрид.наук*
Левишук І.В.

ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЯК ГАРАНТІЯ ДОТРИМАННЯ ЗАКОННОСТІ

Теоретична розробка проблем прокурорського нагляду відіграє суттєву роль у здійсненні завдань з подальшого поліпшення прокурорського нагляду – однієї з важливих гарантій дотримання законності, захисту прав та законних інтересів громадян.

Ефективність прокурорського нагляду забезпечується своєчасною перевіркою перебігу слідства, наданням вказівок про напрямки слідства, особистою участю у провадженні окремих слідчих дій, своєчасним розглядом скарг на дії слідчого. Доцільною була б участь прокурора в окремих етапах досудового слідства, наприклад, при пред'явленні обвинувачення та ознайомлення обвинуваченого з матеріалами справи. Це б сприяло зміцненню законності на досудовому слідстві, усуненню можливих помилок слідчого, підвищенню ефективності прокурорського нагляду.

Прокурорський нагляд за розслідуванням конкретної кримінальної справи повинен бути поставлений так, щоб він не зводився до дрібязкової опіки над слідчим, а також не носив характеру стороннього спостереження. Прокурор завжди повинен бути в курсі слідства і ефективності окремих слідчих дій, впевнений у правильному напрямку слідства, постійно наглядати за забезпеченням повноти і всебічності слідства, його об'єктивністю, попереджати і припиняти слідчі дії, що протирічать закону.

Ефективність прокурорського нагляду залежить від своєчасності одержання й обсягу інформації про злочин, реагування на це, а також вибору найбільш правильних способів впливу на діяльність слідчих і органів дізнання.

Прокурорський нагляд здійснюється конкретними прокурорами різних ланок органів прокуратури. Тому прокурорська діяльність і її ефективність прямо залежать від рівня знань і досвіду прокурорів. Для того, щоб успішно здійснювати нагляд за діяльністю слідчих і органів дізнання, кожен прокурор повинен володіти досягненнями наук, що вивчають закономірності розслідування і самого прокурорського нагляду.

У системі юридичних гарантій правильності застосування норм права і зміцнення законності прокурорському нагляду належить особливе місце, оскільки його завданням є додержання і правильне застосування законів всіма установами, організаціями, службовими особами і громадянами, охорона державного і суспільного ладу, економіки, прав і законних інтересів громадян.

Інтенсивна законотворча діяльність вимагає підвищення активності й органів прокурорського нагляду, їхньої пильної уваги до того, щоб практичне застосування нових законодавчих актів не супроводжувалося помилками, щоб залишаються без виправлення, а видання підзаконних нормативних актів не розходилося з законом.

Ряд вчених вважає, що давно назріла необхідність нормативно визначити межі і форми прокурорського нагляду за законністю оперативно-розшукових дій, дізнанням та діяльністю всіх органів, що ведуть боротьбу зі злочинністю, тим більше що ні в теорії, ні в практиці єдиного розуміння в цих питаннях нема.

Всі аспекти правової гарантії прокурорського нагляду за дотриманням і правильним застосуванням законів тісно пов'язані між собою. Недосконалість кожного з них у кінцевому рахунку негативно позначається на всій діяльності прокуратури, на загальному стані прокурорського нагляду за дотриманням законів усіма відомствами, організаціями, службовими особами і громадянами. Але було б невірно зводити всю проблему удосконалення прокурорського нагляду за дотриманням і правильним застосуванням законів тільки до удосконалення безпосередньо правових факторів цієї діяльності. Для успішного рішення такої великої і багатобічної задачі необхідні облік і удосконалення факторів, що визначають професійну підготовку і рівень правосвідомості працівників прокуратури, а також потрібна розробка і впровадження основ наукової організації праці на всіх ланках прокурорських органів.

Пантелійчук Анатолій Володимирович, Ковган Олександр Анатолійович,
курсанти групи ІКМ-04-12 ХНУВС

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри кримінального процесу ННІПФСД*
ХНУВС канд.юрид.наук Соловйова О.Є.

ЩОДО ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ФОРМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Боротьба зі злочинністю здійснюється правоохоронними органами з використанням усіх законних способів за допомогою врегульованих законом процесуальних методів, що здійснюється у досудових стадіях процесу органами дізнання і досудового слідства. Отже, кримінально-процесуальне законодавство на сьогодні передбачає дві форми досудового розслідування як процесуальної діяльності: досудове слідство та дізнання. Обидві ці форми за своїми завданнями, процедурою взаємопов'язані між собою. Провідною формою досудового розслідування є досудове слідство, яке здійснюється слідчими прокуратури, слідчими органів внутрішніх справ, слідчими податкової міліції, та слідчими служби безпеки, що передбачено ст.102 КПК України. Другою формою досудового розслідування є дізнання. Дізнання – це заснована на процесуальному законі діяльність спеціально уповноважених адміністративних органів, спрямована на припинення, розкриття злочинів, розшук і викриття винних. Дізнання є не обов'язковою, а факультативною формою розслідування. Досудове слідство,

навпаки, є обов'язковою формою розслідування для усіх без винятку злочинів, крім тих, що розглядаються в порядку приватного обвинувачення. З цього погляду, дізнання не може замінити досудове слідство, останнє навпаки, може обійтися в конкретних випадках і без дізнання. У порівнянні зі слідством проведення дізнання є прискореним і, до того ж, скороченим. Відповідно до закону дізнання може тривати не більше десяти днів у тяжких злочинах і такий же термін після встановлення особи, котра вчинила злочин, який не є тяжким. Не позбавлене цих властивостей дізнання й у випадках продовження його термінів при протокольній формі досудової підготовки матеріалів.

До 30 червня 1993 року види дізнання розрізнялися залежно від того, чи у кримінальній справі обов'язкове досудове слідство, чи не обов'язкове. У кримінально-процесуальному кодексі був наведений перелік статей КК України, де визначалося що при розслідуванні кримінальних справ про злочини, передбачені цими статтями, орган дізнання мав право закінчувати їх складанням обвинувального висновку та закривати за nereабілітуючими обставинами. З 1993 року у всіх кримінальних справах може становити тільки перший етап досудового розслідування. Тобто, досудове слідство обов'язкове у всіх справах, крім справ за якими передбачена протокольна форма досудової підготовки матеріалів та справ приватного обвинувачення. Так, відповідно ст.104 КПК України, виділяють два види дізнання за тяжкістю вчиненого злочину: дізнання у справах про тяжкі злочини і дізнання у справах про не тяжкі злочини. Але не можна визнати конкретними ті підстави, що використовуються при правовій регламентації для їх виділення. Провадження дізнання у тяжких і не тяжких злочинах не можна розглядати як самостійні види дізнання, оскільки останні використовуються як критерії застосування конкретних форм дізнання.

Дотримуючись такої точки зору питання про види дізнання, варто виходити з того, чи діють органи дізнання у порушених кримінальних справах або ж вони розслідують злочини без їх порушення – у протокольній формі досудової підготовки матеріалів, відповідно ст.ст. 101, 426 КПК України. Враховуючи наведене необхідно розрізнати два види дізнання: дізнання у порушених кримінальних справах і дізнання про злочини, вчиненні без порушення справи в порядку протокольної форми досудової підготовки матеріалів.

Названі форми дізнання виділені на основі формальних критеріїв, передбачених у відповідності до норм КПК України. Але можливий й аналіз форм з врахуванням їхньої ґносеологічної сутності. Так як будь-який вид дізнання є специфічною формою пізнання органами дізнання обставин вчиненого злочину. Зміст цієї форми пов'язаний з проведенням пізнавальних дій оперативно-розшукового характеру. Тому слід виділяти такі форми дізнання як оперативно-розшукову і слідчу форму дізнання. І третій вид пізнавальної діяльності – це протокольна форма досудової підготовки матеріалів.

Всі ці форми дізнання взаємозалежні і тому вони володіють лише відносною самостійністю. У відповідності до чинного законодавства проста форма дізнання (протокольна) може трансформуватися у більш складну, тобто в слідчу, а остання в досудове слідство. Для успішного вирішення завдань кримінального процесу необхідно чітко визначити мету реформування дізнання і досудового слідства. По-перше необхідне науково обґрунтоване і практично раціональне розмежування обсягів виробничої діяльності при розслідуванні злочинів у формах дізнання і досудового слідства. По-друге оптимізація організаційної і процесуальної діяльності для підвищення ефективності розслідування злочинів. По-третє інтенсифікація і посилення боротьби із злочинністю на основі раціонального використання процесуальних засобів, що є однією з істотних функціональних гарантій якості розслідування злочинів.

МОРАЛЬНА ШКОДА: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДОКАЗУВАННЯ ЇЇ НАЯВНОСТІ

Чинне національне законодавство України на жаль не містить розгорнутого визначення терміна «моральна шкода». Лише згадується про моральну шкоду у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та у Законі України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду».

Згідно з чинним законодавством моральна шкода може полягати, зокрема: у припиненні честі, гідності, престижу або ділової репутації (як фізичної так і юридичної), моральних переживаннях у зв'язку з ушкодженням здоров'я; у порушенні права власності (в тому числі інтелектуальної), прав, наданих споживачам, інших цивільних прав, у зв'язку з незаконним перебуванням під слідством і судом; у порушенні нормальних життєвих зв'язків через неможливість продовження активного громадського життя, порушенні стосунків з оточуючими людьми, при настанні інших негативних наслідків».

Відповідно до ст. 119 ЦПК, в позовній заяві, в тому числі про компенсацію моральної (немайнової) шкоди, має бути зазначено, в чому полягає ця шкода, якими неправомірними діями чи бездіяльністю її заподіяно позивачеві, з яких міркувань він виходив, визначаючи розмір шкоди, та якими доказами це підтверджується.

В більшості позовів про компенсацію моральної (немайнової) шкоди, які надходять до судів, позивачі обмежуються фразою: «Мені завдано моральної шкоди». Однак відсутність доказів щодо того, яка саме моральна шкода завдана неправомірними діями відповідача (відповідачів), призводить до постановлення судом ухвали про залишення заяви без руху, а в разі не виправлення позивачем недоліків у встановлений строк – постановлення судом ухвали про повернення позовної заяви позивачу.

Таким чином, найскладнішим моментом при оформленні позовної заяви про відшкодування моральної (немайнової) шкоди є збір доказів, які доводять факт спричинення моральної шкоди та розмір такої шкоди.

Доведення факту нанесення моральної шкоди та наявності причинно-наслідкового зв'язку є дуже специфічним, тому позивачу непросто сформулювати необхідну доказову базу для підтвердження наявності моральної шкоди та підтвердження причинно-наслідкового зв'язку між діями (бездіяльністю) відповідача та негативними наслідками для позивача у вигляді моральної шкоди.

Відповідно до ст. 57 ЦПК доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються такими засобами: поясненнями сторін і третіх осіб; показаннями свідків; письмовими доказами; речовими доказами; висновками експертів.

Кожна конкретна справа вимагає об'єктивної оцінки судом всіх обставин, оскільки судовий контроль являє собою одну з істотних гарантій захисту конституційних прав громадян, тим більше у випадках, коли фактичні обставини справи свідчать про наявність цивільно-правового спору. Мета позивача (його представника) – надати суду матеріал для такої оцінки, тобто доказову базу. Наявність достатньої доказової бази виступатиме запорукою визначення судом справедливого розміру компенсації моральної шкоди.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СЛІДЧОГО ОВС

Діючий Кримінально-процесуальний кодекс України (КПК) не розкриває зміст поняття «слідчий», а лише визначає відомчу підпорядкованість слідчого. Так, в п.7 ст.32 та ст.102 КПК України вказується, що органами досудового слідства являються слідчі прокуратури, органів внутрішніх справ, податкової міліції і органів безпеки. Таке визначення не розкриває суті поняття «слідчий» і певним чином звужує його.

Слідчий – це перш за все посадова особа, яка уповноважена на проведення досудового слідства по кримінальним справам. Проте, закон не містить достатніх гарантій його процесуальної незалежності, крім випадків, визначених ст.114 КПК України.

Що ж заважає реалізації принципу процесуальної незалежності слідчого?

Насамперед, це відомча підлеглість слідчих. Органи досудового слідства, до яких ст.102 КПК України відносять виключно слідчих, організаційно входять до структури інших підрозділів системи правоохоронних органів, завдання яких значно ширші, ніж ті, що покладаються на досудове слідство. Адміністративна ж підлеглість слідчих завжди призводила до того, що відомчі інтереси впливали на діяльність самих слідчих, і, навіть, перешкоджали виконанню їх прямих функцій.

Також існують суперечності у нормах КПК, які регламентують повноваження слідчого, прокурора та начальника слідчого відділу. Ч.1 ст.114 КПК прямо закріплює процесуальну незалежність слідчого як загальне положення кримінального судочинства та, у зв'язку з цим, покладає на нього повну відповідальність за свої дії.

Проте, аналіз норм КПК, які визначають процесуальне становище прокурора (ст.ст. 25, 227) і начальника слідчого відділу (ст.114-1) на стадії досудового розслідування дозволяє зробити протилежний висновок. Тенденція розширення повноважень останнього, який згідно із ст.216 КПК вже має право на рівні з прокурором скасовувати постанови слідчого про закриття кримінальної справи, може призвести до фактичного нівелювання процесуального стану слідчого.

Серед перешкод реалізації процесуальної незалежності слідчого можна назвати і існуючі форми і методи прокурорського нагляду та відомчого контролю за діяльністю слідчого з розслідування кримінальних справ, які призводять до постійного і не завжди обґрунтованого втручання в діяльність слідчого. В більшості випадків таке втручання зводиться до фактичного керівництва розслідуванням, внаслідок чого не дотримуються вимоги законності на досудовому слідстві.

Закон майже не передбачає механізмів відстоювання слідчим свого процесуального становища перед начальником слідчого підрозділу і прокурором при прийнятті важливих процесуальних рішень у кримінальній справі. Я вважаю, що слідчий повинен мати право не погоджуватись із вказівками прокурора про обрання заходів процесуального примусу, а також про відвід слідчого і оскаржувати їх, наприклад, у судовому порядку.

Для забезпечення законності на досудовому слідстві та при прийнятті слідчим рішень, пов'язаних із обмеженням конституційних прав і свобод особи, необхідним є судовий нагляд при значному зменшенні на цій стадії судочинства процесуальних повноважень прокурора відносно слідчого.

Також потрібно зазначити, що реалізації принципу процесуальної незалежності слідчого заважає недостатнє визначення у законі статусу слідчого та вимог, що ставляться до особи, яка призначається на посаду слідчого. І це не вірно, адже у кримінальному судочинстві слідчий є однією із найважливіших процесуальних фігур, у зв'язку з чим кваліфікацією, освітою, діловими та моральними якостями він повинен бути на рівні з адвокатом, прокурором, суддею.

Отож, на шляху реалізації принципу процесуальної незалежності слідчого існує немало перешкод. Для їх усунення потрібно внести зміни в існуюче законодавство, які б чітко регламентували процесуальний статус слідчого та систему відповідних гарантій.

Старків Ірина Мирославівна, студент 4 курсу Сумської філії ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС, канд.юрид.наук Грובה В.П.

ЩОДО ПИТАННЯ ПОРУШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Стаття 3 Конституції України проголошує, що людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

В контексті статті хотілося б звернути увагу на проблему дотримання прав людини у місцях позбавлення волі. Статистика Генеральної прокуратури України кожного року повідомляє вищі органи виконавчої влади про неприпустимі, нелюдські умови тримання осіб під вартою та у слідчих ізоляторах. Це проблеми переповненості слідчих ізоляторів, не забезпечення значної частини заарештованих індивідуальним спальним місцем та постійною близькою, порушення під час виборчого процесу, жорстокість із боку працівників правоохоронних органів та багато інших.

Станом на 1 січня 2006 р. у закладах виконання покарань на 158 605 місцях фактично утримувалося 197 241 осіб, це більше ніж на 20,5%. Такі умови перебування є катуванням та знущанням над людиною. Конвенція ООН проти катувань та інших форм жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, або покарання, яку Україна ратифікувала, дає визначення поняття «катування»: – Це будь-яка дія, якою будь-якій особі навмисно спричиняється сильний біль або страждання (фізичне чи моральне), щоб отримати від неї відомості чи визнання, покарати її за дії, які вона вчинила або в яких підозрюється.

Відсутність належних санітарно-побутових умов, недостатність фінансування на закупівлю продуктів харчування та медикаментів у місцях позбавлення волі сприяють поширенню захворюваності на туберкульоз, ВІЛ, СНІД. Щоденно на харчування одного засудженого витрачається 2 грн, а на медикаментозне забезпечення більше 7 грн на місяць. Це прояви грубого порушення прав людини: на охорону здоров'я, на медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49 Конституції України), на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування (ст. 48 Конституції України).

Для вирішення поставленої проблеми необхідно на рівні державних програм збільшити фінансування на утримання засуджених, обвинувачених. Побудувати карцери-ізолятори для хворих на туберкульоз, ВІЛ-інфікованих. Доцільно при розміщенні особи до камери враховувати її стан здоров'я та медичні показання.

Європейська спільнота проаналізувавши ситуацію яка склалася на сьогодні в Україні, вважає за необхідне проведення першочергових заходів: по-перше, надати звіт Європейському Комітетові про заходи, які плануються та вже зроблені для боротьби із насильством в ОВС. По-друге, провести адаптацію норм КПК до ст. 29 Конституції України.

Отже, питання стосовно дотримання прав людини у місцях позбавлення волі потребує ряду зрушень. Так доцільно було б збільшити фінансування програм, які спрямовані на покращення життя або утримання засуджених. Це дасть можливість усунути проблеми в харчуванні, медичному забезпеченні, створенні належних умови для відбуття покарання ув'язнених. Не останню роль відведено Державним департаментам України з питань виконання покарань, які повинні розробити заходи щодо створення дієвої системи відомчого контролю за додержанням законодавства в місцях позбавлення волі. Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини слід першочергово звернути увагу на ситуацію що склалася та активно сприяти якісним змінам.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС ЩОДО РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Андросович Валентина Володимирівна, курсант групи ІСД-05-3 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС Криводід О.І.*

РОЛЬ ІНТУЇЦІЇ У РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Коли пишуть про інтуїцію при розслідуванні злочинів, то мають на увазі евристичну інтуїцію, що розуміється як вирішення проблеми, яке приходить раптово, як би несподівано, без видимих логічних підстав. Для фахівців, що працюють в області евристики – науки про творче мислення, використання інтуїції в розслідуванні по кримінальних справах представляється безперечним. Більш того, в слідчій практиці вони бачать типові приклади інтуїтивного мислення.

Серед учених, що займаються проблемами кримінального процесу, питання про роль інтуїції в пізнанні обставин кримінальної справи викликає дискусії. На думку А.Р. Ратінова, інтуїція займає певне й істотне місце в розумовій діяльності слідчого по кримінальних справах. Проти цієї точки зору енергійно заперечує М.С. Строгович, він робить висновок: «Інтуїція – це не той шлях, який веде слідчих і суддів до істини, це шлях до помилки, підміни логічних аргументів фантазуванням».

Також несвідомість інтуїтивних припущень виключає можливість визнання їх версіями. Разом із тим несвідомість нерівнозначна не аргументованості. При першому ретроспективному погляді на процес інтуїтивного мислення може здатися, що здогадка виникла як би сама по собі. Але якщо в ході виникнення здогадка насправді спиралася на реальні образи істотних фактів, висновок не перестає бути об'єктивним, хоча його підстави не запам'яталися. Запам'ятоване може бути знов виявлене, відновлене, відтворене і поставлене на своє місце в логічній формі. Інтуїтивна здогадка має сенс, оскільки вона може бути виражена мовою логіки.

На думку А.Н. Колмогорова, в науковій творчості інтуїтивні припущення завжди лежать у витоках формування логічних думок. «Спочатку, мабуть, виникає бажання дослідити те або інше питання, потім яке-небудь приблизне, не відомо звідки виникне не уявлення про те, що ми сподіваємось отримати в результаті наших пошуків, і якими шляхами нам, можливо, вдасться цього досягти, і вже на наступному етапі ми пускаємо в хід свій внутрішній «арифмометр» формально-логічного судження».

У розслідуванні по кримінальних справах підключення формально-логічного «арифмометра» - це переробка інтуїтивних припущень в логічно оформлені версії. Без такої переробки самі по собі інтуїтивні припущення будуть, як писав Я. Пешак, «сирими», «необробленими», видимими, не версією, а лише імпульсом до подальшої розумової діяльності.

М.С. Строгович має рацію, рішуче виступаючи проти підміни інтуїцією внутрішнього переконання – розумної, усвідомленої і обґрунтованої впевненості в правильності певного висновку, що спирається на об'єктивні факти і досягається в результаті вдумливого і усестороннього дослідження матеріалів справи. Інтуїція не замінює ні внутрішнього переконання, ні версій. Здогадка стає версією, коли в результаті логічного аналізу з'ясовуються її об'єктивні підстави, але, як відзначав Я. Пешак, не кожна інтуїтивна здогадка перетворюється на версію.

Обґрунтовуючи свою точку зору, М.С. Строгович наводить слова М. Бурге: «Інтуїція – це тільки недостовірний зачаток думки». Значення інтуїції в доведенні доказування такого доводу підірвати не може. «Зачаток» переростає в думку, здогадка розвивається у версію. Здогадку не можна переоцінювати, але не можна і ігнорувати – від неї не рідко бере початок шлях до істини.

М.С. Строгович піддав різкій критиці інтуїцію і стверджував, що інтуїція процесуального значення не має, але здатна внести під час виконання слідчим, прокурором, суддями своїх завдань, елемент невизначеності, підсвідомості, генералізувати несвідомі спонукання та враження, бо нічого, крім примноження судових помилок, від цього не вийде. М.С. Строгович відмічав, що до істини веде раціональна, логічна діяльність слідчого та суддів, всебічне та об'єктивне дослідження обставин справи, аналіз та синтез доказів відповідно до логічних законів мислення, побудова та перевірка усіх можливих за обставинами справи версій, тверде обґрунтування кожного твердження та висновку, суворе виконання всіх вимог процесуального закону.

О.Р. Ратінов не стверджує, що інтуїція має процесуальне значення. Він лише зазначив, що для відшукування істини, збирання доказів, обрання найбільш ефективних прийомів розслідування професійна інтуїція необхідна. У процесі доказування, відмічав він, значення інтуїтивне має бути перетворене у логічно і фактично обґрунтоване достовірне знання.

Г.О. Зорін так описує кульмінаційний момент інтуїтивного процесу: слідчий усвідомлює, що він знайшов рішення, яке забезпечує вихід із глухого кута розслідування; це рішення приходить раптово; знайдене рішення супроводжується почуттям упевненості в тому, що воно правильне, що це саме те рішення, яке шукав слідчий; інтуїтивно знайдене рішення, як правило, гармонійне, оригінальне, витончене; в інтуїтивно знайденому рішенні можна виявити і засоби його реалізації, а за бажання та певних навичок інтуїтивне рішення можна піддати логічному аналізу і розгорнути в ретроспективу, тобто зробити спробу розглянути процес пошуку рішення на напрямку від реального до його витоків; інтуїтивно знайдене рішення можна раціоналізувати логічними засобами.

В.О. Коновалова справедливо не заперечує можливість застосування професійної інтуїції під час розкриття та розслідування злочинів. Інтуїція, на погляд авторки, оформлена професійною підготовкою особи, що сприяє миттєвому аналізу тих чи інших ознак, які дозволяють прийти до припущення, що виключає звичайний логічний хід міркування. Не зважаючи на різноманіття та нестандартність ситуації у судово-слідчій практиці, що пояснюється витонченістю способів вчинення та приховування злочинів, існують свого роду алгоритми, які ґрунтуються на повторенні ознак злочину та певних способах їх вирішення. Досвід як накопичення ознак, які вказують на характер та механізм події, дозволяє миттєво вичленувати ті характеристики, які найбільш притаманні вчиненню того чи іншого злочину. Саме ця обставина й пояснює швидке вирішення мисленевого завдання, яке для інших осіб та ситуацій представляється не розв'язаним. У цьому плані інтуїтивний пошук, на думку В.О. Коновалової має право на існування.

Про професійну інтуїцію О.Р. Ратінов говорить як про ту, що займає помітне місце в будь-якому творчому процесі та пізнавальній діяльності. Справа в тому, відмічає він, що запаси життєвих спостережень, способів вирішення різних пізнавальних задач не являють собою хаотичного нагромадження. У людській свідомості вони систематизовані та ув'язані нитями асоціацій. Чим більше кількість мисленевих зв'язків має слідчий, тим багатше та різнобічніше його уявлення про світ. Чим частіше ці зв'язки використовуються, тим менше зусиль потрібно йому для правильного вирішення питань, що виникають.

Аналізуючи позиції сторін дискусії Р.С. Белкін дійшов висновку, що інтуїцію як реальність мислення не можна «закрити», «не пустити» в процес мислення взагалі чи в якусь спеціальну сферу суспільної практики. Вона – невід'ємний компонент будь-якої професійної діяльності, і судочинство в цій частині не є винятком. Слід пам'ятати лише одне, зауважує він, що продукт інтуїції – це лише здогадка і не більш. Інтуїція спирається на дані минулого свідомого та підсвідомого досвіду. Підсвідоме зіставлення з цим минулим досвідом і дає несподіване рішення. Цей взаємозв'язок більшою частиною залишається прихованим для свідомості, що вирішує задачу.

РОЗСЛІДУВАННЯ НАВМИСНИХ ВБИВСТВ

Навмисні вбивства є завжди резонансними злочинами, що вимагають швидкого виявлення та повного і усестороннього дослідження всіх обставин справи з метою розкриття цих злочинів та запобігання вчиненню нових, аналогічних їм. Це покладає на слідчі органи обов'язок у стислий термін встановити особу, яка вчинила даний злочин, з'ясувати всі обставини убивства та виявити причини і передумови, які сприяли вчиненню злочину. За останні п'ять років кількість умисних вбивств знизилася у 2003 р. – 4041, 2004 р. – 3632, 2005 р. – 3194, 2006 р. – 3220, 2007 р. – 2790 (Єдиний звіт за 12 місяців (відповідних років)).

Головна роль при розкритті вбивства належить криміналістичній характеристиці, яка сприяє формуванню слідчих версій та вибору напрямку розслідування. Відомо, що вбивства відносяться до категорії злочинів, при розслідуванні яких найбільшу складність являє встановлення особи злочинця, а іноді й встановлення самого факту вбивства. Також відомо, що висування та перевірка слідчих версій – є основним методом розкриття злочинів. Г.Н. Александров вважає, що версії – це ґрунтовний умовивід слідчого, пояснюючий конкретну подію злочину. Головна задача криміналістичної версії – забезпечити правильний напрямок розслідування злочину.

У дійсний час небезпечною тенденцією у скоєнні умисних вбивств стає їх різноманітність. Способи здійснення та приховування, об'єкти посягання не вписуються в традиційні схеми розслідування вбивств. Способи набувають нового криміналістичного забарвлення, яке потребує аналізу та узагальнення, що необхідно для формування, розробки оригінальних методик. Створення нових методик розслідування навмисних вбивств базується, у першу чергу, на криміналістичній характеристиці даного виду злочину. Велику увагу необхідно приділяти саме жертві злочину: її близьким, родичам, колу спілкування, інтересам, способу життя. У 90% умисних вбивств жертва не була випадковою. Як правило, вона пов'язана із злочинцем, при цьому зв'язки мають різноманітний характер: є родичами, службові, злочинні, приятельські, інтимні та інші.

Для забезпечення слідства та судового розгляду кримінальних справ про навмисні вбивства необхідно залучати фахівця-психолога. Головною метою залучення такого фахівця є розширення практичних можливостей слідчого з виявлення, закріплення та вилучення доказів; давати пояснення з питань, які потребують спеціальних знань; під час проведення слідства звертати увагу на певні обставини у справі; брати участь у зборі інформації, матеріалів необхідних для проведення подальшої експертизи; брати участь у комунікативних та інформаційно-пошукових слідчих діях.

ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КВАРТИРНИХ КРАДІЖОК

З метою швидкого встановлення і затримання осіб, які вчиняють квартирні крадіжки, і розшуку викраденого майна важливого значення на початковому етапі розслідування набуває вміла організація і тактика проведення такої невідкладної слідчої дії, як: огляд місця події.

Огляд місця події – це базова слідча дія для початкового етапу висування версій за фактом події, яка несе значний масив інформації, що має ретроспективний характер. Ця слідча дія повинна проводитись у найкоротший строк після повідомлення в

міліцію, для того щоб зібрати як можна більше слідів, так як залишені сліди мають властивість зникати по різних причинах.

Серед основних причин, що впливають на своєчасне прибуття на місце події, респондентами названі: надмірна завантаженість співробітників ОВС (49%); професійна невідповідність до роботи в сучасних умовах, а часом і несумлінне ставлення окремих працівників до своїх функціональних обов'язків (24%); несвоєчасне надходження інформації про вчинений злочин (19%); відсутність транспортних засобів або палива для них (8%). Проведене дослідження дозволяє констатувати, що у 23% кримінальних справ, які вивчались, виїзд на місце події здійснювався неповною слідчо-оперативною групою.

У ряді випадків слідчі й оперативні уповноважені кримінального розшуку недооцінюють можливості використання результатів наукових розробок, досягнень у галузі криміналістики при виявленні і вивченні речових доказів. У кожній третій справі оперативного обліку відсутні копії результатів криміналістичних експертиз або інших досліджень, проведених щодо речових доказів, вилучених з місця події.

Що до слідів, які залишають злочинці, то у 52% випадків були зафіксовані сліди пальців рук; у 6% – взуття; у 17% – автотransпортних засобів; у 9% – зубів на залишках їжі; у 16% – інші сліди. До сказаного варто додати; значимість участі фахівця у огляді місця події обумовлюється ще й тим, що вже у цей момент він може зробити приблизні висновки про механізм слідоутворення, тобто реконструювати подію, яка відбулася.

Також на практиці у більшості випадків слідчі мало або зовсім не знайомі з методикою виявлення мікрослідів і не вміють застосовувати технічні засоби, призначені для таких цілей, хоча розуміють можливість дослідження отриманих результатів у розкритті квартирної крадіжки.

Необхідність огляду місця події квартирних крадіжок, визначається ще й тим, що в 32% випадків слідчо-оперативна група виїжджала на місце події без спеціаліста-криміналіста. А це особливо негативно позначається на розкритті крадіжок з малою інформаційною ємкістю.

При підготовці до огляду місця події крадіжок, потрібно проводити наступні підготовчі заходи:

1) Забезпечити охорону місця події (до приїзду на нього слідчо-оперативної групи).

2) Вивчити карти району й особливості місцевості, а також ймовірні шляхи відходу після скоєння крадіжки. По прибутті слідчого до місця події встановити розташування будинку, під'їзду, поверху і відповідної квартири, визначити можливі шляхи відходу злочинців (для того, щоб не дати їм можливості сховатись у інших під'їздах будинку). Тому будинок потрібно взяти під нагляд або перекрити всі шляхи входу та виходу з нього.

3) Забезпечити присутність осіб, які можуть дати показання про осіб, котрі могли вчинити крадіжку,

4) Інструктувати учасників огляду про їх права та обов'язки.

5) Проводити інші невідкладні слідчі дії та оперативно-розшукові заходи. Оперативному працівнику, дільничному інспектору та кінологу доручається провести ряд заходів, спрямованих на розшук, переслідування та затримання злочинців, виявлення знарядь квартирної крадіжки, викраденого майна.

Після перерахованих вище заходів з моменту прибуття слідчого на місце події починається робочий етап розслідування. Слідчий вивчає безпосереднє місце проникнення у квартиру. Необхідно зазначити, що воно містить великий обсяг доказової інформації про особу невідомого злочинця.

Досліджуючи спосіб проникнення у квартиру, слідчому необхідно встановити: вид і стан перепони, яка була пошкоджена під час проникнення злочинця у квартиру; вид, форму, розміри та інші особливості слідів зламу; яке саме знаряддя використано для проникнення у квартиру (підібраний ключ, спеціальні злочинні інструменти, побутові або слюсарні інструменти, склоріз, домкрат чи лом, електрозварювач

льний або автогенний апарати); послідовність використання злочинцем різних знарядь злочину; чи використовував злочинець просту фізичну силу для проникнення у квартиру, якщо так, то: слідчому стануть відомі дані про зріст, статуру та фізичну силу злочинця; відомості про те, що злочинець ліворукий; дані про кількість злочинців; час, потрібний злочинцям для проникнення у квартиру, та рівень їх підготовленості до крадіжки.

Після дослідження слідів зламу слідчий повинен почати вивчення фактичної обстановки місця події і з'ясувати: яка послідовність дій злочинця; які дії вживав злочинець для пошуку майна; наскільки добре орієнтувався у квартирі; скільки часу знаходився в середині приміщення; яке майно було викрадене і у якому місці воно знаходилося до вчинення крадіжки; яким способом злочинець зламав сейф або інше місце зберігання цінного майна у середині квартири; яке знаряддя при цьому використав; які сліди злочинця залишені на місці події; чи проявив злочинець винахідливість у доборі предметів злочинного посягання; наявність негативних обставин; чи знаходився злочинець у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, чи збігається місце проникнення з місцем виходу з квартири злочинця (якщо ні, то оглянути його); кількість осіб, котрі брали участь у вчиненні крадіжки загально-фізичні, анатомічні і функціональні ознаки та характеристики злочинців; рівень їхнього злочинного професіоналізму; рівень життя і матеріального становища потерпілого.

Огляд місця події повинен пройти дві стадії. Статичну – це означає, що спочатку оглядається все місце події, а також усі предмети й об'єкти, а потім фіксуються слідчим без їхнього переміщення (їх стан, розташування, розмір). Динамічну – здійснюється, коли всі параметри зафіксовані, об'єкти пересуваються, оглядаються, описуються окремо.

Отримана у ході огляду місця події інформація досліджується і перевіряється під час проведення слідчих дій, експертних досліджень, оперативно-розшукових заходів.

Биков Ілля Юрійович, курсант групи ІКМ-05-4 ХНУВС

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрид.наук Пазинич Т.А.*

СУТНІСТЬ ТА ВИДИ ОДУРМАНЮЮЧИХ РЕЧОВИН

В наш час існує глобальна проблема в суспільстві, що пов'язана з масовим вживанням підлітками та молоддю алкогольних напоїв, одурманюючих засобів та наркотиків. І якщо, обіг наркотичних та психотропних речовин суворо охороняється державою, то вживання, розповсюдження та виробництво одурманюючих засобів знаходиться поза зоною цієї діяльності. Згідно Кримінального кодексу України до відповідальності притягуються тільки особи, які організують або утримують місця для вживання одурманюючих засобів (ст. 322 КК України), а також ті, хто схиляють до вживання цих засобів неповнолітніх (ст. 324 КК України). Але чи достатньо цього?! Адже вживання так званої серед молоді «дурі» – це тільки перша сходинка до серйозної і небезпечної наркозалежності. При цьому у вітчизняній нормативній базі навіть відсутній перелік основних загальновідомих одурманюючих речовин (на відміну від переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів), зазначені тільки лічені з них.

На нашу думку оперативний працівник та слідчий повинні мати чітку уяву про сутність одурманюючих речовин та їх види. Саме цій проблемі присвячено мою роботу.

Одурманюючі речовини – це будь-які лікарські препарати, речовини рослинного походження, а також засоби або речовини технічного або побутового призначення, вживання яких впливає на нервову систему, викликаючи при цьому галюцинації, ейфорію, збудження, тощо. При цьому дані речовини не відносяться до наркотичних засобів або психотропних речовин.

До загальновідомих одурманюючих речовин відносяться такі: суміш клофеліну з алкоголем у будь-якому процентному зіставленні, суміш димедролу з алкоголем, суміш барбітуратів з алкоголем, хлороформ, ефір, толуюл, хлор етил, ксенон.

Крім того, у вільному обігу знаходяться деякі лікарські препарати при вживанні котрих у дозах, що значно перевищують терапевтичні, людина входить у стан ейфорії, приємного розслаблення. Молодь дуже часто використовує ці засоби, шукаючи нових вражень та гострих відчуттів. До таких препаратів належать, наприклад, засоби від кашлю «Гусин» (сироп) і «Катар пін» (пігулки), вживання яких у великих дозах перорально має побічну дію, що суттєво впливає на нервову систему.

Рослини, які містять речовини, що впливають на нервову систему, і при цьому не відносяться до переліку наркотичних також знаходяться у вільному продажі. Так, наприклад, куріння усім відомого висушеного шалфею призводить до особливого стану нервової системи (виникають галюцинації, стан збудженості). Вживання спиртового екстракту таких рослин, як Красавка, Дурман індійський та інші, теж викликають стан сп'яніння. Слід відзначити, що останнім часом в Інтернеті з'явилися сайти, звернувшись на які можна придбати окремі елементи екзотичних рослин, вживання яких певним чином дає одурманюючий ефект.

До категорії одурманюючих відносяться і такі речовини технічного та побутового призначення, як бензин, ацетон, клей «Момент» та інші. Вдихання їх парів викликає токсичне сп'яніння.

На нашу думку, за наявності такого широкого кола речовин, що мають специфічний побічний ефект, викликають хворобливу пристрасть, залежність в результаті їх систематичного вживання, здійснюють руйнівний вплив на організм людини, є необхідність удосконалення нормативної бази у цій сфері, подальшого вивчення токсикоманії та її причин, розробки на державному рівні механізму боротьби з цим негативним явищем у суспільстві.

*Бочко Дмитро Геннадійович, студент НЮА України імені Ярослава Мудрого
Науковий керівник: начальник НДЛ з проблем розкриття злочинів ННІПФКМ
ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Литвинов О.М.*

ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У БОРОТБІ З ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

В українській мові термін «співробітництво» означає спільну діяльність або спільну дію. У правоохоронній діяльності поняття «співробітництва» використовується тоді, коли мова йде про взаємоузгоджену і спільну діяльність різноманітних органів, організацій, установ або їх структурних підрозділів, що беруть участь у боротьбі зі злочинами та іншими правопорушеннями.

Поруч з цим поняттям в спеціальній юридичній літературі для позначення аналогічних відносин використовуються такі терміни як «координація», «узгодження», «взаємодія», «партнерство», «співпраця», «взаємодопомога» та деякі інші, етимологічний аналіз яких дозволяє нам розглядати «співробітництво» як узагальнену форму будь-якої спільної діяльності, що охоплює всі форми зв'язків між суб'єктами будь-якої спільної діяльності.

При цьому особливе місце серед них посідає координація, тобто погодження, зведення до відповідності, установлення взаємозв'язку, контакту в діяльності людей, між діями, поняттями тощо. У правоохоронній діяльності термін «координація» використовується тоді, коли мова йде про узгодження дій тактично самостійних суб'єктів певної управлінської системи за різними елементами діяльності при наявності рівноправних зв'язків між ними, спільної стратегічної мети діяльності, для підвищення її ефективності.

В юридичній літературі виділяють процесуальні й організаційні форми співробітництва, які слід розглядати як комплекс способів і заходів спільної діяльності, систему зв'язків і правовідносин суб'єктів, які виконують спільні завдання.

Значні проблеми з організацією співробітництва в розкритті та розслідуванні економічних злочинів спостерігаються між Україною та іншими державами СНД, рівень якого слід визнати незадовільним через: неналежне взаємoinформування з приводу осіб, які переховуються на суміжних територіях; періодичний характер інформування про стан оперативної обстановки; формалізм у спільному плануванні операцій по боротьбі зі злочинністю; відсутній обмін досвідом тощо. Можливості керівників міськрайорганів внутрішніх справ суміжних регіонів у цій ситуації досить обмежені. Однак у своїй повсякденній діяльності керівники служб та підрозділів мають своєчасно знайомити особовий склад з нормативними актами, які визначають порядок та умови співробітництва з правоохоронними структурами інших держав.

Шляхом подолання певної кількості цих проблем, на наш погляд, може стати заснування при відповідних міжнародних організаціях або об'єднаннях держав постійно діючих комісій із розробки спільних заходів протидії економічній злочинності. Вони також могли б ініціювати здійснення прогностичних досліджень, розробляти рекомендації для правоохоронної діяльності, координувати наладження відповідних ділових зв'язків та відносин між правоохоронцями різних країн тощо.

Іншим кроком до подальшого удосконалення організації співробітництва правоохоронних органів може стати створення експериментальної цільової структури на зразок Координаційного бюро з питань організації співробітництва між органами внутрішніх справ суміжних територій країн СНД під патронатом керівництва ДСБЕЗ. До складу цього бюро слід включити представників територіальних і транспортних органів внутрішніх справ суміжних регіонів, спеціалістів та фахівців різних держав, науковців тощо.

Формами роботи Координаційного бюро можуть стати його засідання, наради, зустрічі, на яких доцільно обговорювати оперативну обстановку, що склалася, встановлювати причини її ускладнення, розробляти форми удосконалення співробітництва, узгоджувати порядок реалізації спільних оперативно-розшукових і профілактичних заходів, які проводяться на суміжних територіях.

Спираючись на вищевикладене ми переконані, що названа організаційна форма дозволить вирішити проблему оптимізації співробітництва правоохоронних органів у боротьбі з економічною злочинністю.

Волошина Вікторія Василівна, курсант групи ІСД-05-7 ХНУВС,

Енций Катарина Сергіївна курсант групи ІСД-05-8 ХНУВС

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри Криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрид.наук Матюшкова Т.П.*

ЗАВОЛОДІННЯ ЧУЖИМ МАЙНОМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ: СУТНІСТЬ ТА СПОСОБИ

Заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем (ч.2 ст.191 КК України) полягає у розкраданні майна службовою особою підприємства чи державної установи з використанням свого службового статусу і розрахункового механізму у господарській діяльності.

При їх розслідуванні одним з елементів предмета доказування є спосіб вчинення даних розкрадань. Аналіз криміналістичної літератури дозволяє виділити наступні способи зазначеного різновиду розкрадання майна:

1. розкрадання грошових коштів, залучених небанківськими фінансовими установами, їх службовими особами (керівники створюють комерційні структури для залучення коштів вкладників, а потім зібрані кошти присвоюють або розтрачують);

2. розкрадання, що вчинюються службовими особами з використанням комп'ютерної техніки для здійснення фіктивних електронних платежів (до їх вчи-

нення можуть бути причетні й наймані працівники певного підприємства, що мають доступ до його банківського рахунка (менеджери, програмісти, оператори електронно-обчислювальних машин та інші службові особи, які здійснюють розрахункові операції). Розкрадання, вчиненні даним способом, здійснюється організованими злочинними групами. В такі групи розкрадачів входять працівники банківських установ, різноманітних комерційних структур, обчислювальних центрів банківських установ. Об'єднання в такі групи продиктовано прагненням вчиняти розкрадання коштів в великих і особливо великих розмірах та надійно їх приховувати. Подібні групи утворюються шляхом активного залучення до їх складу осіб, необхідних для скоєння злочину за своїм службовим станом та повноваженнями. Налагоджуючи відносини з «потрібними» людьми з числа працівників банківських та фінансових установ, розкрадачі намагаються домогтись необхідних їм пільг, переваг і умов безпеки для здійснення своєї злочинної діяльності. Для цього встановлюються особисті, навіть інтимні, стосунки чи відносини матеріальної або іншої залежності на основі різного роду послуг, подарунків, які фактично є замаскованими хабарами;

3. розкрадання бюджетних коштів службовими особами підприємств, організацій та установ шляхом придбання у комерційних структур товарів, одержання від них послуг за завищеними цінами. Спосіб використовується службовими особами – розпорядниками бюджетних коштів різного рівня. Його сутність полягає в укладанні службовими особами бюджетних установ чи організацій невігідних господарських договорів, в результаті яких бюджетні кошти перетікають на рахунки комерційних структур, в яких державні чиновники мають свій інтерес.

4. привласнення коштів банку, іншої фінансової установи службовими особами шляхом використання підrobлених платіжних документів. Службова особа протягом певного проміжку часу оформляє на підставних осіб пластикові картки, встановлює на них ліміти в національній та іноземній валюті, після цього зловмисник сам отримує ці пластикові картки і, користуючись доступом до внутрішньої мережі банку, знімає всі передбачені в якості фінансового ліміту гроші.

Резюмуючи викладене, слід відзначити, що заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем є одним з основних злочинів у структурі злочинних технологій збагачення. Обізнаність слідчого щодо конкретних способів злочинних дій сприятиме вчасному виявленню, розкриттю, розслідуванню та запобіганню зазначеного виду злочинів.

Вороніна Ксенія Валеріївна, студент України імені Ярослава Мудрого
Науковий керівник: *доцент кафедри криміналістики, НЮА України імені Ярослава Мудрого, канд.юрид.наук, доцент Пчолкін В.Д.*

ЗЛОЧИНИ ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ В СФЕРІ ЦУКРОВОГО ВИРОБНИЦТВА

В умовах становлення ринкових відносин в агропромисловому комплексі України важлива роль належить бурякосійним господарствам і підприємствам цукрової промисловості, покликаним у повному обсязі забезпечити населення країни продовольчими продуктами (цукор, спирт, харчові дріжджі, лимонна кислота).

Економічні злочини в цукровій промисловості – це суспільно небезпечні діяння, які посягають на відносини власності в цукровій промисловості. Істотною особливістю злочинів у даній галузі є та обставина, що розкрадання у великих розмірах вчиняються на кінцевих етапах виробництва і з виробничих сховищ готових продуктів. Більш 10% великих партій викраденого цукру, спирту, дріжджів звичайно збувається в торговельну мережу (приватну торгівлю і громадське харчування), 70% – у комерційній структурі, що займаються випуском алкогольної продукції без ліцензії, а інші 20% викраденого цукру, спирту і дріжджів використовуються в особистих цілях і реалізуються місцевим жителям.

У нових економічних умовах на об'єктах цукрової промисловості злочинці застосовують різноманітні способи здійснення економічних злочинів. Так, найбільш розповсюдженими з них є наступні: 1) розкрадання неврахованої готової продукції, виробленої із сировини, що утворилася у результаті різних прийомів обману здавачів на свеклоприймальних пунктах; 2) розкрадання готової продукції з наступним завищеним списанням сировини на втрати в кагатах у процесі збереження; 3) розкрадання на цукровому заводі надлишків буряка, відходів цукрового виробництва харчового призначення; 4) розкрадання неврахованої готової продукції в процесі виробництва, випущеної із сировини, що утворилася в результаті заниження цукристості бурячної стружки; 5) розкрадання готової продукції при фасовці цукру; 6) розкрадання надлишків цукру в складі готової продукції; 7) розкрадання гніта з наступним прихованням нестачі шляхом заниження в актах відсотка виходу жому; 8) розкрадання надлишків меляси, що утворилися в результаті заниження змісту в ній цукру і її фізичної ваги; 9) шахрайства на об'єктах цукрового виробництва, як правило, відбувається шляхом надання підроблених документів на попередню оплату, фіктивних доручень на його одержання.

Розкриття та розслідування злочинів економічної спрямованості, як правило, починається з виявлення ознак у процесі проведення оперативно-розшукових заходів та слідчих дій і здійснення економіко-правового аналізу фінансово-господарської діяльності бурякосійних господарств і підприємств цукрової промисловості, а також у результаті вивчення особистості посадових і матеріально відповідальних осіб на об'єктах цієї галузі. Після виявлення ознак економічних злочинів починається процес їхнього документування. В це поняття входить комплекс оперативно-розшукових і слідчих заходів, здійснюваних з метою установлення фактичних даних про подію злочину й осіб, що його вчинили, перевірки їхньої вірогідності і забезпечення можливості використання цих даних як доказів при розслідуванні кримінальної справи.

Враховуючи виключно важливість цієї сфери промисловості, для органів внутрішніх справ необхідна наукова розробка методики удосконалювання оперативно-розшукової і слідчої діяльності, спрямованої на посилення захисту усіх форм власності, особливо в процесі виявлення і розкриття злочинів на етапах вирішування цукрового буряка, виробництва і реалізації готової продукції.

Гарагуля Юлія Вікторівна, курсант групи ІКМ-05-6 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФСД ХНУВС **Фатянова В.О.**

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ ДОПИТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Нині проблема злочинності неповнолітніх вийшла на новий якісний рівень, що зумовлено рядом політичних і соціально-економічних чинників, які негативно впливають на молодіжне та підліткове середовище.

Загально відомим є факт, що в підлітковому віці слабо розвинена система «стримувань», свідомий контроль за своєю поведінкою. Зважаючи на це, ми вважаємо, що при розслідуванні злочинів, вчинених неповнолітніми, слідчий не може бути байдужим спостерігачем, формально виконуючим державні функції. У більшості випадків саме неповнолітні злочинці потребують допомоги та захисту від фізичних, а разом з тим й від психічних травм.

Саме тому при проведенні слідчих дій (особливо вербальних) суттєву допомогу може надати використання спеціальних знань у галузі психології. Кримінально-процесуальне законодавство встановлює дві основні форми використання спеціальних знань: участь спеціаліста в слідчих діях чи проведення судових експертиз. Враховуючи специфічні особливості допиту дітей, законом (ст.168 КПК України) передбачено участь спеціаліста в цих випадках. Як спеціаліст у чинному Кримінально-процесуальному кодексі чітко визначено педагога, а при необхідності лікаря.

При проведенні допитів та очних ставок за участю неповнолітніх, особливо малолітніх свідків надзвичайного значення набуває участь психолога. Однак, у слідчій практиці майже не береться до уваги використання спеціальних знань за участю психолога, вкрай рідко при допиті неповнолітніх запрошується психолог. У більшості випадків у допиті бере участь педагог, що на нашу думку негативно впливає на ефективність розслідування.

Тактичні прийоми допиту дитини мають будуватись з урахуванням вікових і індивідуальних особливостей дитини-свідка та його відношення до події.

Дослідження відмічають у неповнолітніх правопорушників розвинення таких негативних властивостей, як агресивність, грубість, лицемірство, відсутність жалоби до інших. При цьому характерним є прояв їх у комплексі, що саме і свідчить про моральну деформацію особи в цілому.

Малолітні зазвичай точно фіксують багато деталей, але не завжди можуть передати загальну картину події, особливо якщо вона виходить за рамки їх розуміння й інтересів.

За умов правильної організації та кваліфікованого проведення допитів дітей за допомогою психолога можливе отримання достатньо повних, надійних і об'єктивних свідчень навіть про події, розуміння яких надто складні для дитини і при цьому не завдати зайвого тиску на його психіку.

Психолог може надати допомогу в складанні більш повного психологічного портрету неповнолітнього. Однак для проведення найбільш повного дослідження слідчий повинен зрозуміти чому ці якості з'явилися і що саме слугувало причиною вчинення цього злочину, попередити вчинення аналогічних злочинів і, можливо, надати допомогу неповнолітньому.

Все вищевикладене свідчить про існування та актуальність проблеми використання спеціальних знань у галузі психології як у формі участі спеціаліста в слідчих діях, так і у формі судово-психологічної експертизи, проведення яких є важливою умовою підвищення якості розслідування та судового розгляду в справах про неповнолітніх.

Гарбазей Дмитро Олександрович, курсант групи ІКМ-05-01 ХНУВС Науковий керівник: доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент *Малярова В.О.*

ДОПИТ ПОТЕРПІЛИХ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ

Торгівлю людьми називають раковою пухлиною суспільства, формою сучасного рабства. Як це не сумно, але Україна займає не останнє місце у переліку країн, чії громадяни є об'єктом купівлі-продажу.

Найчастіше повідомлення про незаконні дії надають родичі, засоби масової інформації, під час розслідування інших кримінальних справ. Потерпілі особи знаходяться у важкому емоційному становищі і не здатні реагувати швидко, що дуже потрібно при вчиненні таких діянь.

Серед найбільш розповсюджених незаконних дій, пов'язаних з торгівлею людьми є продаж або інша платна передача жінок за кордон з метою сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі.

В цьому випадку найбільш важливою та необхідною, а в той же час однією із самих складних слідчих дій в таких справах є допит.

Можлива ситуація, коли особа не знала про незаконні дії щодо неї і всіляко намагалася протидіяти злочинним намірам. В цьому випадку до потерпілої міг застосовуватися обман (коли їй пропонували роботу за кордоном відповідно до її професії, освіти, поведінки;), безпорадність становища (особі знаходиться у важкому матеріальному становищі, а їй пропонують краще життя, проте не обумовлюється майбутня професія), застосування насильства (особу силоміць викрадали, вивозили

за кордон без її бажання), погрози (попереджували, що до її родичем можуть застосувати насильство або буде розповсюджена компрометуюча її інформація). При появі інформації щодо такої особи і незаконних дій щодо неї від неї самої або через інші канали, необхідно обов'язково допитати потерпілу. Вона може або розповісти все, що знає про злочинців та їх місце перебування, або буде мовчати через побоювання, що з нею або її сім'єю може щось трапитись.

Проте бувають ситуації, потерпілу особу вивозили за кордон з її відома. Вона знала про майбутню роботу і бажала нею займатися. По-перше, ця ситуація буде характеризуватися тим, що особа не завжди буде бажати надавати будь-яку інформацію, все ж таки це її спосіб заробітку і існування. По-друге, вона може всіляко заперечувати свою причетність до злочинних діянь і вести себе як особа, що зовсім не розуміє, що трапилося і для чого її викликали. Необхідно дати зрозуміти, що правоохоронним органам відомо про злочини, що особа може бути визнана причетною до діяльності злочинців тому, що покриває їх і не бажає допомагати слідству. Слідчий повинен перевіряти розповідь особи шляхом постановки запитань, що уточнюють необхідні факти, перевіряють правдивість розповіді.

Інший випадок, коли особа бажає відбутися за кордон для пошуку роботи, а їй повідомляють про наявність роботи, але з необхідністю надання сексуальних послуг і вона не відмовляється від майбутніх занять. В цьому випадку особа не розуміє, що їй намагаються сексуально експлуатувати, заробити на ній гроші. Потерпіла не відмовляється. Тому особі необхідно пояснити, що стосовно неї був вчинений злочин, що вона є потерпілою, її особиста свобода була порушена. Така ситуація може трапитися в майбутньому з її дітьми, що наступного разу в неї не будуть питати, «вже ж погоджувалася», а примусять силоміць. Необхідно роз'яснювати, що трапляється з жінками, що не погодилися на пропозиції, на знущання, що до них застосовуються і як до них ставляться, тобто вплинути на них психологічно.

Можлива ситуація, коли особа бажала відбутися за кордон для заробітків своїм тілом, проте в останній момент її «залишили поза бортом», послали на невідповідність певним критеріям, і їй відмовляють, залишають без бажаного. Особа накопичує велику кількість гніву і залюбки розповідь про злочинців. Але ж не її інформація має фільтруватися і перевірятися, адже потерпіла може зводити наклеп на невинних осіб.

*Гнатюк Інна Миколаївна, студент НЮА України імені Ярослава Мудрого
Науковий керівник: доцент кафедри криміналістики НЮА України імені
Ярослава Мудрого, канд.юрид.наук, доцент Пчолкін В.Д.*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З УХИЛЕННЯМ ВІД ПОВЕРНЕННЯ ВИРУЧКИ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ

Зовнішньоекономічна діяльність є одним з найреентабельніших видів господарської діяльності. Участь у ній широкого кола юридичних осіб, у тому числі іноземних, та використання як засобу платежу іноземної валюти передбачають необхідність ретельної її регламентації та забезпечення криміналістичного захисту від злочинних посягань. Для економіки держави, що розвивається, велику небезпеку становить ухилення від повернення виручки в іноземній валюті, товарів або інших матеріальних цінностей, отриманих від цієї виручки, чи приховування будь-яким способом такої виручки, товарів або інших матеріальних цінностей. Криміногенна обстановка у цій сфері потребує прийняття відповідних заходів захисту зовнішньоекономічної діяльності, інтересів держави, господарюючих суб'єктів і перш за все заходів правового характеру, встановлення ефективної системи валютного контролю.

Правила обігу валютних цінностей регулюються Декретом Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання та валютного контролю», законами

України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» та іншими нормативно-правовими актами.

Кримінально-правовий захист валютних інтересів держави здійснюється нормами про відповідальність за ухилення від повернення виручки в іноземній валюті (ст. 207 КК) та незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків (ст. 208 КК).

Валютна виручка суб'єктів господарської діяльності - це сума валютних надходжень від продажу товарів та послуг за іноземну валюту (включаючи й валюту країн СНД), незалежно від джерела їх походження.

Термін «валютна виручка» має обмежений характер, оскільки незаконний відтік валютних коштів можливий і в інших формах, наприклад, у вигляді фіктивних угод про виконання робіт (послуг) консультативного або інформаційного характеру, що дозволяє здійснювати перерахування на рахунки в зарубіжних банках валютних коштів, які не є валютною виручкою.

Порядок розрахунків суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності визначається Законом України «Про порядок розрахунків в іноземній валюті», яким встановлений обов'язковий строк, протягом якого зовнішньоекономічні операції українських резидентів повинні бути завершені, тобто при експорті товарів, робіт або послуг має бути проведена сплата іноземним контрагентом, при імпорті - в Україну повинен бути ввезений сплачений резидентом товар.

До системи органів, що здійснюють валютний контроль, належать: Національний банк України, Міністерство економіки, Державна митна служба, Державний комітет статистики, Державна податкова адміністрація, Міністерство фінансів та ін. Між цими органами встановлений систематичний обмін інформацією про стан зовнішньоекономічної діяльності та хід виконання контрактів її суб'єктами. Однак практика нормативного регулювання зовнішньоекономічної діяльності зараз ще недостатньо ефективна. Ця та інші обставини створюють сприятливі умови для посягань на валютні ресурси, а також для різних зловживань з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

При розслідуванні даної категорії справ головним є те, що ці злочини здебільшого вчинюються «документальними» способами, у зв'язку з чим великого значення набуває відшукування, вилучення, огляд відповідних бухгалтерських та банківських документів, що відображають зовнішньоекономічні операції суб'єкта підприємництва. Для проведення цих слідчих дій у деяких випадках доцільне залучення спеціалістів - економістів, бухгалтерів, аудиторів, митних брокерів та ін. Для цього через дипломатичні представництва цих країн направляються доручення в зарубіжні правоохоронні органи з метою отримання необхідної інформації та документів. Процедура отримання вказаної інформації та документів спрощується, якщо з конкретно державою Україна має двосторонню угоду про співробітництво у даній сфері або ці держави є учасниками Конвенції про взаємодопомогу (наприклад, «Угода про взаємодію міністрів внутрішніх справ незалежних держав у сфері боротьби зі злочинністю», членами якої є держави СНД).

Планування розслідування посягань на валютні ресурси може викликати необхідність встановлення та перевірки фактів, пов'язаних із вчиненням інших злочинів. З цією метою до плану розслідування, залежно від обставин справи, включаються такі питання, що підлягають з'ясуванню: умови роботи підприємства, установи або організації в зовнішньоекономічній діяльності; коло службових прав та обов'язків осіб, які беруть участь у цих операціях; сутність неправомірних дій (бездіяльності) вказаних осіб; місце, час та спосіб вчинення неправомірних дій; ухилення від виконання певних дій; тривалість злочину (багатоепізодний чи складається з одного епізоду); обов'язки та їх фактичне виконання певною службовою особою; чи спричинена шкода неправильними діями (бездіяльністю) особи - учасника зовнішньоекономічної операції; причинний зв'язок між діями (бездіяльністю) та шкідливими наслідками, що настали; розмір шкоди, спричиненої внаслідок зовнішньоекономічної операції злочинними діями (бездіяльністю) її учасників; мета

та мотиви злочину даного виду; відомості про особу обвинуваченого (підозрюваного); обставини, що сприяли вчиненню злочину.

Дуже важливо володіти відповідними знаннями з бухгалтерського обліку, банківської справи та бути обізнаним у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності для розслідування даного виду злочину.

Демків Тетяна Анатоліївна, курсант групи ІСД-05-3 ХНУВС

Науковий керівник: *викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС Криводід О.І.*

СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ОЧНОЇ СТАВКИ

Однією з проблем залишається належна якість досудового слідства. Для вирішення цієї і інших проблем, які виникають в ході слідчої роботи, необхідні нові теоретичні розробки способів підвищення ефективності досудового слідства, а також широкое застосування їх в повсякденній роботі правоохоронних органів.

В розслідуванні злочинів серед різноманітних слідчих дій важливе значення має очна ставка. В процесуально-тактичному і психологічному відношеннях очна ставка є складною слідчою дією. На практиці мають місце теоретичні прогалини, які призводять до різноманітних порушень, помилок при її проведенні, що в кінцевому результаті не проходить безслідно для загального результату слідства по конкретній кримінальній справі.

Результати очної ставки мають хоч і не вирішальне, але, безсумнівно, суттєве значення. Вони допомагають вибрати ту єдину версію з ряду інших, слідуючи якій вдається з'ясувати дійсні обставини справи, а також сприяють усуненню суттєвих протиріччя в показаннях раніше допитаних осіб. По суті, очна ставка направлена на встановлення істини по справі.

Однією із дискусійних проблем криміналістичної тактики є питання про сутність і значення очної ставки. Правильне його вирішення має не лише науковий інтерес. Вияснення самої сутності очної ставки, розкриття всіх її сторін необхідні для найбільш ефективного застосування даної слідчої дії на практиці.

Запропоновані в літературі визначення поняття очної ставки в тій чи іншій мірі відрізняються одне від одного і в них не завжди точно і повно відображено її сутність. Серед вчених не має єдиного погляду на процесуальну природу очної ставки. Одні розглядають очну ставку в якості різновиду особливої форми допиту і слідують визначенню даної слідчої дії, яке дав М.С. Строгович, котрий бачить її сутність в «одночасному допиті двох осіб в присутності один одного з приводу одних і тих же обставин». Однак в даному визначенні не вказана ціль провадження очної ставки, тим самим вона отожднюється з допитом.

Друга група вчених на чолі з А.С. Соловйовим визначають очну ставку як «допит в присутності один одного двох раніше допитаних осіб про обставини, з приводу яких в показаннях виникли суттєві протиріччя, з метою встановити істину по спірним обставинам». Це визначення також не розкриває в повній мірі сутність очної ставки. Автор, вважаючи очну ставку різновидом допиту, не визначає коло учасників, між якими може проводитися дана слідча дія.

Наступні думки, які існують в науці, вважають очну ставку самостійною слідчою дією, яка відрізняється за своїми цілями, процесуальним порядком проведення і тактикою від інших слідчих дій (В.О. Коновалова, Н.В. Жогін, С.А. Шейфер, А.Р. Ратинів, В.С. Комаров, Н.В. Бахарев, І.Є. Биховський, В.С. Максимов, Ф.Н. Фактулін та інші).

Актуальність точного визначення сутності очної ставки обумовлена науковою дискусією з питання, які тактичні прийоми повинні застосовуватися при її провадженні: тактичні правила проведення допиту або самостійні, відокремлені від прийомів допиту, правила. В криміналістичній літературі висловлена думка про те, що при підготовці і проведенні очної ставки застосовуються загальні положення такти-

ки допиту і тактичні прийоми, які використовуються при допиті свідків і потерпілих, обвинувачених і підозрюваних(в залежності від того хто є учасниками очної ставки)». Однак практика заперечує механічне перенесення правил допиту на очну ставку, так як це не приносить очікуваних результатів і негативно впливає на розкриття злочинів.

Очна ставка має багато спільних рис з допитом, але на відміну від нього характеризується цілим рядом тільки їй одній притаманних процесуальних, тактичних і психологічних особливостей. Саме ці особливості відображають ту неповторність, що визначає собою індивідуальність даної слідчої дії.

Вважаючи очну ставку самостійною слідчою дією, А.Р. Ратинів правильно відмітив, що «на відміну від допиту, коли слідчий має справу з одним допитуваним, на очній ставці йде взаємодія трьох учасників». На допиті ж між слідчим і допитуваним існують двохсторонні правовідносини, які законодавець вимушений був урегулювати.

Приступаючи до допиту, слідчий в більшості випадків не знає конкретного змісту інформації, яку він отримає від допитуваного. Про об'єм і направлення допиту слідчий має саме загальне уявлення. Ширина і глибина цього уявлення залежать від наявності в даний момент відомостей оперативного характеру і доказів по справі. Ця обставина впливає на особливості тактики допиту.

Очна ж ставка проводиться лише при наявності істотних протиріч в показаннях раніше допитаних осіб, коли ці протиріччя не можна усунути за допомогою інших слідчих дій, у тому числі і повторним допитом. Виходячи з цього, при провадженні слідчий завчасно знає точки зору по спірним обставинам майбутніх учасників з показань, отриманих від них при допиті. Оперуючи наявною інформацією, слідчий обирає прийоми очної ставки, направлені на найбільш ефективне усунення протиріч і встановлення істини в справі.

Очна ставка і допит мають різні цілі. Ціль очної ставки-це усунення істотних протиріч у вже даних раніше показаннях допитуваних, тоді як ціль допиту - отримання відомостей про подію злочину або зв'язаних з нею фактах. Інша, ніж у допиті, цілеспрямованість очної ставки накладає свій відбиток і на тактику її провадження.

Необхідно також відмітити різницю в предметі даних слідчих дій. Предмет допиту значно ширший предмету очної ставки. Предмет очної ставки – усунення конкретного протиріччя – стосується лише невеликої частини інформації про подію злочину, отриманої в ході допиту від свідків, потерпілих, підозрюваних, обвинувачених. Предмет допиту обумовлюється великим колом передумов.

В умовах очної ставки застосовується не лише почерговий допит двох осіб, але і аналіз показань. Р.С. Белкін стверджує, що «по суті, очна ставка і представляє собою процес безперервного порівняння показань двох одночасно допитуваних осіб з негайним використанням слідчим результатів такого порівняння для усунення протиріч в інформації, яка виходить з цих джерел».

А.В. Дулов і П.Д. Нестеренко відмічають, що відмінність очної ставки від допиту полягає також в додатковому емоційному впливі за допомогою іншого учасника процесу». Психологічний вплив одного учасника очної ставки на іншого може призвести як до позитивного результату, а саме, до встановлення причин протиріч і їх усунення в показаннях учасників, так і до негативного, коли під впливом свого опонента учасник змінює свої показання на неправдиві, відмовляється від раніше даних правдивих, тим самим погіршує вже існуючу конфронтацію показання.

Викладене дає підстави зробити висновок: очна ставка – самостійна слідча дія, яка полягає в почерговому допиті в присутності один одного двох раніше допитаних з приводу одних і тих же обставин справи осіб з числа свідків, потерпілих, підозрюваних, обвинувачених, аналізі і безперервному порівнянні (зіставленні) показань, які надходять, для усунення в них суттєвих протиріч з метою встановлення істини по справі.

Велике значення для правильного розуміння ролі і місця очної ставки в системі інших слідчих дій має визначення її задач. Так, очна ставка є способом не тільки перевірки наявних доказів, а й отримання нових. Поряд із встановленням істини з

приводу спірних обставин в ході очної ставки можуть бути розв'язані наступні конкретні задачі:

1. Подолання добросовісної помилки допитуваного. Проведення очної ставки з такою особою позитивно впливає на відтворення в його пам'яті забутого. Цьому сприяє безпосереднє відтворення в подробицях одним учасником очної ставки своїх показань іншому. Інколи зовнішність недобросовісного учасника очної ставки оживляє у особи, яка добросовісно помиляється, асоціації зв'язку і полегшує йому пригадування подій що мали місце.

2. Викриття брехні одного з допитуваних. Слідчий організовує правомірний психологічний вплив на особу, яка дає неправдиві показання. Засобом такого впливу є показання і поведінка добросовісного допитуваного. Велике значення має і активність самого слідчого. Виіршальним є своєчасне і оправдане застосування визначених тактичних прийомів, направлених на викриття неправди недобросовісного учасника, таких як: пред'явлення на очній ставці доказів, проведення очної ставки у поєднанні з допитом, використання слідчим «слабких місць» психіки недобросовісного учасника, деталізації предмета очної ставки, зміна темпа очної ставки на форсований або сповільнений в залежності від конкретної ситуації, і ряд інших.

3. Укріплення вольових якостей, позиції обвинуваченого, який дав правдиві показання. А.В. Дулов і П.Д. Нестеренко вказують, що такі очні ставки необхідні як засіб укріплення позиції обвинуваченого, що зізнався, перед іншим обвинуваченим. При викритті в ході очної ставки спільників у обвинуваченого виникає укріплення вольової позиції, установка його на дачу правдивих показань у суді. Подібні очні ставки використовуються в двох випадках: коли обвинувачений, який зізнався, викриває інших допитуваних по справі осіб; коли очна ставка проводиться з особами, які позитивно впливають на обвинуваченого.

4. Викриття неправдивого алібі. В процесі проведення очної ставки слідчому не рідко вдається викрити неправдиве алібі підозрюваного (обвинуваченого).

5. Викриття само обмови або обмови одним допитуваним іншого.

6. Перевірка зібраних по справі доказів. Очна ставка є засобом перевірки показань допитаних осіб. Усуваючи суттєві протиріччя, прогалини, неточності в показаннях, досягаючи їх деталізації і роз'яснення окремих обставин, фактично проводиться перевірка дійсності доказового матеріалу по справі в цілому.

7. Викриття інсценування злочину. Очна ставка в деяких випадках є ефективною при викритті інсценування злочинів. В ході очної ставки особа, яка дає неправдиві показання, не витримує докорів сумління перед свідком (потерпілим), який дає правдиві показання, або вираженого презирства з його сторони і зізнається в створенні інсценування.

8. Отримання нових доказів. Очна ставка – «... додатковий засіб отримання доказів із показань свідків, потерпілих, обвинувачених і їх перевірки».

9. Виявлення причин походження суттєвих протиріч. Провадження очної ставки сприяє з'ясуванню даних, які пояснюють причини походження суттєвих протирічч в показаннях. В цьому випадку важливо точно відобразити показання учасників в протоколі. При виявленні причин походження суттєвих протиріч в показаннях потрібно звертати серйозну увагу як при проведенні очних ставок, направлених на викриття брехні, так і при подоланні добросовісної помилки допитуваних.

10. Вивчення особистості допитуваних. В ході очної ставки учасники вивчаються одночасно з дослідженням суттєвих протиріч в показаннях. Постановкою питань, уважним спостереженням за поведінкою, реагуванням допитуваних на показання один одного, пред'явленням доказів - слідчий може отримати такі відомості про риси характеру, темпераменту, вольових, інтелектуальних і моральних рисах допитуваних, значення яких важко переоцінити. Результати вивчення можуть бути використані як в ході очної ставки для вибора найбільш раціональних тактичних прийомів допиту її учасників, так і при проведенні інших слідчих дій. Крім цього, вивчення особистості злочинця допомагає слідчому визначити мотиви скоєння злочину, а також охарактеризувати його в залі судового засідання для призначення справедливого покарання.

11. Перевірка і оцінка слідчих версій. Очна ставка може проводитися з метою перевірки і оцінки слідчих версій. Усуваючи суттєві протиріччя, викриваючи самообмову допитуваного, слідчий під час очної ставки одночасно може отримати підтвердження про скоєння даного злочину іншою особою. Специфіка очної ставки дозволяє слідчому перевірити свої припущення по самим різноманітним обставинам розслідуваної справи.

Проведення очної ставки не обмежує, розширює, збільшує можливості слідчого в установленні об'єктивної істини по справі. В той же час значення очної ставки не слід переоцінювати. Вона не може замінити інші слідчі дії чи виключити їх проведення. Очна ставка повинна проводитися лише тоді, коли ця дія є необхідною в інтересах розслідування.

*Дубіна Наталія Анатоліївна, курсант групи ІСД-05-6 ХНУВС
Науковий керівник: ст. кафедри криміналістики, судової медицини та
психіатрії ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрид.наук Матюшкова Т.П.*

ЩОДО СУТНОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ ОСВІДУВАННЯ У РОЗКРИТТІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Доказова інформація про причетність особи до розслідуваної події може розкриватися через сліди, тілесні ушкодження або особливі прикмети, наявні на тілі живих осіб, тим або іншим чином пов'язаних з розслідуваним злочином. Однією зі слідчих дій, спрямованих на їхнє виявлення, є освідування (ст. 193 Кримінально-процесуального кодексу України).

Про проведення освідування обвинуваченого, підозрюваного, потерпілого або свідка слідчий виносить відповідну постанову, за необхідністю провести судово-медичне освідування, його за вказівкою слідчого проводить судово-медичний експерт або лікар. Слідчий не вправі бути присутнім при освідуванні особи іншої статі, коли це пов'язане з необхідністю оголювати особу, що підлягає освідуванню. При освідуванні не допускаються дії, які принижують гідність освідуваної особи або небезпечні для її здоров'я. Про результати освідування, проведеного слідчим, складається протокол, який підписують слідчий та освідуваний. При судово-медичному освідуванні складають акт, а коли освідування проводить лікар, він видає довідку.

Сутністю освідування у криміналістичному його значенні є пізнавальна діяльність слідчого, який за допомогою органів відчуттів безпосередньо виявляє сліди, особливі прикмети, що можуть розташовуватися на тілі людини, а також встановлює інші властивості, ознаки або фізіологічний стан освідуваної особи, з метою використання отриманої інформації у розкритті та розслідуванні злочину.

При освідуванні використовуються такі методи пізнання, як спостереження, вимірювання, опис, порівняння, експеримент. Доцільним є залучення фахівців, які допоможуть слідчому у встановленні, опису, вилученні та попередній оцінці виявлених ознак та слідів. До особливостей проведення освідування також можна віднести його можливий примусовий характер та необхідність залучати понятих однієї статі з освідуваною особою.

При провадженні освідування, як правило, встановлюють анатомічні особливі прикмети, що стосуються контурів, розмірів, положення, кольору і особливостей будови окремих частин обличчя або тіла. А саме, татуювання (63%), родимі плями та бородавки (9%), шрами (6%), рубці (1%), фізичні вади, сліди раніше перенесених захворювань (0,4%), ознаки, що вказують на професію або звички особи (0,5%). Водночас, в криміналістичній літературі висловлюються точки зору про можливість встановлювати в процесі освідування й динамічні ознаки (кульгавість, аномалії мови (заїкання, гаркавість, шепелявість), постава, хода, жестикуляція, міміка і др.), констатація яких повинна здійснюватися відповідним фахівцем (експертом).

Слідами злочину, які можуть бути виявлені при проведенні освиддування, є: тілесні пошкодження; відображення зовнішньої будови слідоутворюючих об'єктів (сліди зубів, нігтів); речовини, у тому числі біологічного походження, які органічно пов'язані з подією злочину (плями крові, фарби, горючих та інших речовин); мікрокількості речовин та предметів (частки ґрунту, волокна тканин тощо).

Наявність чи відсутність на тілі людини особливих прикмет та слідів злочину засвідчує її причетність до вчинення злочину, виконання певних дій, перебування в певному місці тощо. Результати освиддування, зафіксовані в порядку діючого законодавства, мають доказове значення та сприяють встановленню істини у справі.

**Енції Катарина Сергіївна, курсант групи ІСД-05-8 ХНУВС,
Самсонова Дар'я Юрївна, курсант групи ІСД-05-6 ХНУВС**

Науковий керівник: *викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС Захарченко С.О.*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЧЕРКУ – ДОКАЗ У КРИМІНАЛЬНІЙ СПРАВІ

Індивідуальність почерку – явище загальновідоме. Дослідження рукописного листа з метою ототожнення виконавців документів у криміналістиці називають графічним або почеркознавчим дослідженням. Слід відмітити, що такі істотні ознаки письма як індивідуальність та стійкість, є предметом вивчення тільки криміналістики. Умовно-рефлекторні зв'язки письма створюються під впливом багатьох факторів, які визначаються фізичними і психічними особливостями даної особи і умовами навчання.

Оскільки динамічному стереотипу притаманна стійкість, при умисному зміні почерку виникає перехід до свідомих рухів руки, і в результаті настає деавтоматизація почерку, яка полягає в уповільненому русі руки; зникає не примусовість в почерку. При цьому всіляка навмисна зміна почерку також носить індивідуальний характер. В будь-якому документі при достатній кількості графічного матеріалу завжди з'являються ознаки, які щойно напрацьовані пишучим. В той же час будуть «прориватися» і ознаки, характерні для його звичайного почерку.

Сучасний стан судово-почеркознавчого дослідження документів дозволяє вирішувати широке коло завдань по встановленню виконавця рукописних об'єктів, умов їхнього виконання й стану пишучого. Якщо виникає необхідність установити по почерку особистісні дані виконавця, то призначається комплексна почерко-авторознавча експертиза, для встановлення часу виконання тексту – комплексна почерко-техніко-криміналістична експертиза.

При проведенні експертиз можуть використатися оптичні прилади для виявлення слідів уповільнених рухів, обведені, вивчення напрямку руху й інших графічних особливостей виконання письмових знаків. Також можуть бути застосовані різні математичні методи. Застосування комп'ютерних технологій дозволяє розширити обсяг почеркової інформації, особливо за рахунок дрібних кількісних характеристик почерку, які не сприймаються зором.

На основі виявлення закономірних зв'язків між окремими особистісними властивостями, станами виконавця й особливостями почерку в судовому почеркознавстві розроблені науково обґрунтовані методики визначення віку, статі, національної мови, алкогольного, наркотичного стану, патології органів зору, травми головного мозку, глибоких розладів нервової системи, патологічних порушень психіки.

Ґрунтуючись на ознаках формування почерку, змін ознак у певні періоди життя в тієї самої особи, експерт може встановити період часу, у межах якого міг бути виконаний досліджуваний рукописний текст, а також послідовність виконання декількох рукописних документів.

Сучасний стан судового почеркознавства характеризується високим рівнем розвитку. Сформовано наукові основи почеркознавства. Практика ставить перед нею нові складні проблеми, що ставляться до розробки як фундаментальних

знань, так і нових ефективних методів і методик дослідження, особливо малоінформативних почеркових об'єктів.

Численні дослідження в даній області дозволяють криміналістам намалювати трохи фантастичну картину про майбутнє почеркознавства, особливо в питаннях діагностики особистості. Наприклад, визначивши за ознаками почерку в рукописі стать, тип статури людини, ми можемо висловити тверді судження про схильність невідомої особистості до певного захворювання, про розмірні параметри його тіла, рівень інтелекту, тип темпераменту й навіть переважному малюнку папілярних візерунків пальців рук.

Історія підтверджує висновок про те, що судово-почеркознавча експертиза-галузь науки криміналістики, що перебуває в процесі безперервного розвитку, і не існує перешкод до застосування в ній будь-яких науково обґрунтованих методів дослідження.

Животченко Андрій Миколайович, курсант групи ІКМ-04-16 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС Сафонов Д.А*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЕТАПУ БОРОТЬБИ З ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВОМ В УКРАЇНІ

Підробка грошей виникла одночасно з людською цивілізацією разом із товарно-грошовими відносинами. Суспільна небезпека цього злочину завжди усвідомлювалась суспільством, а тому покарання за фальшивомонетництво було надзвичайно суворим; це виправдовувалося тим, що фальшивомонетник, переслідуючи свої меркантильні інтереси, одночасно посягав на безпеку держави, підриваючи її економіку.

Проблема виявлення, розкриття та розслідування фальшивомонетництва є актуальною для України особливо сьогодні. Бурхливий розвиток офісної техніки, поліграфічного обладнання та розповсюдження їх в Україні дозволяє фальшивомонетникам створювати організовану та високорозвинену індустрію фальшивомонетництва. Міжнародні зв'язки, досить високий «професійний» рівень і складна ієрархічна структура таких злочинних груп створюють суттєві труднощі для правоохоронних органів в боротьбі з фальшивомонетництвом.

Аналіз тенденцій розвитку злочинності, пов'язаної із виготовленням та збутом фальшивих грошових знаків, доводить розширення міжнародних кордонів і підвищення рівня організованості злочинних груп. Щільний взаємозв'язок і «розподіл праці» між злочинними групами дозволив їм значно підвищити останніми роками якість виготовлення фальшивих купюр.

У своїй динаміці розвитку фальшивомонетництво постійно вдосконалювалось і сьогодні воно має особливе підґрунтя, що базується на використанні досягнень науково-технічного прогресу. Після проголошення незалежності України, ситуація у сфері боротьби з фальшивомонетництвом ускладнилась. Поглиблення кризових явищ в економіці та політиці нашого суспільства обумовило загальне зростання злочинності, в якій особливу гостроту має фальшивомонетництво. Статистика свідчить, що найбільшого поширення в Україні фальшивомонетництво набуло у Криму, м. Києві, Київській, Дніпропетровській, Донецькій, Вінницькій, Житомирській, Луганській, Кіровоградській, Одеській, Полтавській, Харківській і Херсонській областях. У структурі цього виду злочинів, поряд з кількісними показниками, відбулися й якісні зміни – зросла організованість фальшивомонетників, їх професіоналізм, інтелектуальний рівень розвитку злочинців. Нерідко відбувається поєднання їх злочинної діяльності з наркобізнесом, розбоями, викраденням автотранспорту та іншими кримінальними проявами. У деяких випадках оптові покупці контрабандного товару використовують при розрахунках підроблені паперові гроші.

Враховуючи все наведене, можна дійти висновків, що проблема удосконалення роботи правоохоронних органів з попередження та розслідування фальшивомонетництва у зв'язку з поширенням діяльності в Україні організованих злочинних угруповань фальшивомонетників набуває останніми роками особливої актуальності. Масованій характер виготовлення підробок і складність розслідування цієї категорії злочинів свідчать про її високу суспільну небезпеку. З кожним роком фальсифікація грошей розповсюджується на нові території, розширюється та оновлюється її асортимент «виробів». Кількість країн, чия валюта підроблюється і на території яких виявляються фальшиві гроші, невинно зростає. І тому для більш ефективної протидії фальшивомонетництву існує необхідність об'єднання зусиль працівників ОВС та інших спеціальних служб різних країн світу, застосування найсучасніші досягнень науки і техніки, підготовки більш досвідчених фахівців для виявлення та профілактики даного виду злочину. А також проведення інформаційних та навчальних кампаній серед населення з метою зменшення кількості людей, які не знають ознак підробки грошей.

Жиромський Руслан Миколайович, курсант групи ІКМ-05-12 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННПФСД ХНУВС Фатянова В.О.

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ОБЛІКИ: СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Криміналістичні обліки є складовою системи криміналістичної реєстрації під якою розуміється практична реєстраційна діяльність правоохоронних та інших органів державної виконавчої влади зі створення певної системи матеріальних об'єктів з метою захисту національних інтересів України, підвищення ефективності протидії злочинності, зокрема попередження та розкриття злочинів. Система криміналістичної реєстрації, окрім криміналістичних обліків, налічує у собі ще два види обліків – оперативно-довідкові та оперативно-розшукові.

Кожен вид обліку, у тому числі й криміналістичний, являє собою систему реєстрації, систематизації та зосередження об'єктів або відомостей про них за їх ідентифікаційними ознаками з метою використання облікових даних для розкриття та попередження злочинів, яка ґрунтується на наукових даних і узагальненнях практики боротьби зі злочинністю.

В залежності від завдань, які виконують криміналістичні обліки, вони поділяються на: оперативно-пошукові та інформаційно-довідкові.

В оперативно-пошукових обліках містяться дані, які безпосередньо пов'язані з подією злочину та, як правило, вилучені при оглядах місця події або при проведенні оперативних заходів та слідчих дій. До них відносяться: дактилоскопічні, колекції слідів зламвання, взуття, транспортних засобів, волокон, замків і ключів, підроблених рецептів і бланків документів, кулегільзотеки, колекції суб'єктивних портретів і інші.

До інформаційно-довідкових обліків заносяться об'єкти та дані, які безпосередньо не пов'язані з подією злочину і отримані в результаті накопичення відомостей інформаційного характеру. Об'єктами інформаційно-довідкових колекцій і карток можуть бути зразки різноманітних виробів, малюнки, фотографії, таблиці, каталоги та інші.

За допомогою систем різноманітних обліків сьогодні вирішується низка важливих соціальних завдань: ідентифікація невідомих трупів, невідомих хворих, встановлення місця знаходження безвісно зниклих осіб тощо.

Тому, на нашу думку, задля досягнення цієї мети - для підвищення ефективності роботи криміналістичних обліків, а отже й розкриття злочинів з їх допомогою необхідно:

1. Збільшити фінансування на створення та утримання в належному стані всіх видів обліків;
2. Створити єдиний електронний облік на території України;
3. Проводити постійне вдосконалення навичок спеціалістів, які працюють в цій галузі та методик реєстрації і систематизації отриманої інформації;
4. Підвищити рівень співпраці з іншими країнами з використання криміналістичних обліків;
5. Проводити заходи, спрямовані на усунення суб'єктивних факторів (корупції, халатності);
6. Полегшити процедури отримання інформації з обліків, що зменшить затрати часу та підвищить шанси на розкриття злочину «за гарячими слідами».

На нашу думку, якщо виконати всі перераховані вище вимоги, то значно зросте ефективність роботи правоохоронних органів. Використання можливостей криміналістичних обліків є перспективним напрямком діяльності правоохоронних органів, яка потребує постійного вдосконалення.

Завіховська Яніна Василівна, курсант групи ІКМ-05-2 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрид.наук Малярова В.О.

ПЕРЕВІРКА ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА ТА ЙОГО ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ

Процес доказування передбачає не тільки дослідження, оцінку, але й перевірку доказів. **Перевірка висновку експерта** – це проведення певних дій, спрямованих на пошук нової інформації про ті ж фактичні данні, які встановлені в процесі експертного дослідження. Метою перевірки висновку експерта є встановлення відповідності отриманих експертом даних, проміжних та кінцевих висновків іншим доказам по справі. Перевірка передбачає проведення конкретних практичних (процесуальних, організаційних, оперативно-розшукових) дій, спрямованих на визначення достовірності висновку експерта, пошуку нових доказів відносно тієї ж певної, конкретної обставини. Перевірка процесуально-організаційних умов проведення експертизи передбачає з'ясування правильності її призначення і вибору експерта, дотримання правил підготовки матеріалів і об'єктів, виконання вимог закону щодо прав обвинуваченого та інших осіб, які беруть участь у справі, а також роз'яснення прав та обов'язків експерту і дотримання вимог, що пред'являються до висновку. Перевірка фактичної сторони висновку включає з'ясування правдивості збирання та оформлення матеріалів, повноти й точності опису об'єктів та інших матеріалів, які були використані експертом.

Всебічна перевірка методичної сторони висновку має важливе значення, так як з неї випливає висновок про обґрунтованість проведених досліджень і висновків.

Перевірка логічної та граматичної сторін висновку тісно пов'язана з установленням його повноти і обґрунтованості. Вона полягає у з'ясуванні логічної послідовності опису ходу та наслідків досліджень, суперечностей і неточностей, допущених граматичних помилок, невдалих зворотів мови та малозрозумілих термінів, які ускладнюють розуміння змісту висновків експерта. Суть перевірки полягає в проведенні практичних процесуальних дій стосовно отримання нових даних. Після їх встановлення вони знову зіставляються з висновком експерта.

Перевірку висновку експерта слідчий (суддя) здійснює для позбавлення сумнівів у доброякісності висновку як доказу та підтвердження відповідності фактичних даних, отриманих в результаті проведених досліджень, дійсності. Крім того, перевірка проводиться тоді, коли наявні протиріччя між фактичними даними, що містяться у висновку експерта, та відомостями з інших джерел доказів.

Основним способом здійснення перевірки є проведення слідчих дій. Якщо виявлено суперечності між висновками та іншими доказами, то необхідно вивчити

взаємопов'язані матеріали справи та з'ясувати, чи є їх розбіжність наслідком необґрунтованих висновків експерта або недостовірності доказів, які їм суперечать. Наслідки перевірки висновку експертизи можуть бути як позитивними так і негативними. При позитивних результатах висновку експерта може бути використаний як доказ по справі. Негативний результат виключає можливість використання експертного висновку в доказуванні. В такому випадку слідчий (суддя) у відповідному процесуальному документі повинен вказати мотиви незгоди з висновками експерта.

Загнида Ольга Владиславівна, курсант групи ІКМ-05-12 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрід.наук Заяць Д.Д.*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЯВЛЕННЯ МІСЦЬ ПРИХОВУВАННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОБШУКУ

Розслідування злочинів передбачає використання пошукових дій, які сприяють виявленню джерел доказової та орієнтуючої інформації. Відшукування прихованих об'єктів (знарядь злочину, речових доказів, трупів, осіб, що переховуються від суду і слідства) може бути здійснено під час проведення обшуку.

Обшук є слідчою дією, що проводиться з метою відшукування та вилучення об'єктів, які мають значення для справи, а також виявлення розшукуваних осіб, змистом якої є примусове обстеження приміщень, споруд, та живих осіб.

Обшук є складною та тривалою слідчою дією. Успішне проведення обшуку залежить від багатьох чинників, серед яких одне з найважливіших місць посідає знання працівниками правоохоронних органів типових місць приховування, а також обставин, що впливають на вибір таких місць.

Типовими місцями схованок, як правило, є природні пустоти, ніші у стінах, перекриттях на стелі та підлозі, в печах, димарях, вентиляційних каналах, змивних бачках унітазів. Предмети меблювання також можуть містити, приховані від стороннього ока, ніші та шухлядки, які конструюються злочинцями з метою обладнання схованки та приховання об'єктів.

Загалом, на вибір зацікавленою особою місця приховування, обладнання схованки, впливає звичний спосіб життя такої особи, професія та рід занять. Особливості професії та роду занять виявляються у тому, що, наприклад, столяр, тесляр влаштовують схованки у стінах шаф, ніжках ліжок, тощо; домогосподарки використовують з цією метою предмети посуду, горщики для квітів, дитячі іграшки, подушки і таке інше.

Для досягнення цілей обшуку необхідно брати до уваги, що непоодинокими є випадки, коли об'єкти обшуку ховаються не в жилomu приміщенні особи, а в громадських місцях. Тому, вивчення маршрутів прогулянок особи, а також місць проведення дозвілля особи, в якій передбачається проведення обшуку, є необхідною запорукою успішного обшуку.

Під час проведення обшуку з метою виявлення схованок необхідно приділяти особливу увагу таким обставинам, як сліди свіжої штукатурки, побілки, пофарбування стін; відсутність шпаклівки поміж дошками підлоги або наявність нових цвяхів; наявність свіжо поклеєних шпалер; більш глухий звук під час стукання по стіні, а ніж в іншій її частині; наявність зав'ялих рослин у квіткових горщиках, що може пояснюватись їх пересаджуванням з метою влаштування схованки.

Врахування зазначених обставин на підготовчому та робочому етапах проведення обшуку сприятимуть успішному досягненню цілей обшуку, раціонально застосовуючи при цьому необхідні сили та засоби.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТАКТИКИ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОГО ТА ОБВИНУВАЧЕНОГО

Однією з найпоширеніших і найефективніших слідчих дій є допит, але водночас це важка і виснажлива робота, яка потребує від слідчого високої загальної і професійної культури, глибокого знання людей, їх психології. Складність проявляється не тільки в тому, що в свідченнях людини, яка прагне повідомити все, що їй відомо по справі можуть бути помилки, видумки (усвідомлювані та неусвідомлювані), які при допиті слід своєчасно виявити і урахувати при оцінці і використанні свідчень, які повинні бути повними та об'єктивно відображати дійсність. Підозрюваний і обвинувачений – єдині джерела інформації які найкраще і детально пам'ятають всі обставини вчиненого злочину, випадки закористування тут дуже рідкісні й не характерні. Допитувані найчастіше зацікавлені в приховуванні деяких обставин злочину, постійно програють їх в пам'яті, при цьому в ряді випадків замовчують скоєне і не розкривають справжні картини події. І тому все це потребує індивідуального підходу до кожного з учасників, використання тактичних прийомів допиту з урахуванням особистості.

З огляду на законодавство нашої країни, що стосується прав підозрюваного та обвинуваченого складається така ситуація, коли підозрюваний і обвинувачений, користуючись наданими законом широкими правами використовують їх для того, щоб уникнути кримінальної відповідальності і ввести слідство в оману. Так КПК України у ч.2 ст.43 і ч.2 ст.43-1 визначаються такі права як: давати показання або відмовитися давати показання і відповідати на запитання по пред'явленому обвинуваченню, а також право зустрічі до першого допиту з адвокатом. Оскільки показання являються не тільки джерелом доказу, але й засобом захисту. Задача допиту обвинуваченого і підозрюваного, не в тому, щоб допитуваний «зійзався», а в тому, щоб встановити істину по справі.

Активно проводячи допит, потрібно отримати детальні дані не тільки про сам злочин, але й про його причини, мотиви, підготовку, обставини, що сприяли вчиненню злочину, способи приховування слідів злочину і злочинців.

Слідчий повинен бути об'єктивним, принциповим, тактичним, чутливим та уважним. Слід пам'ятати, що не тільки слідчий вивчає психологічний стан підозрюваного і обвинуваченого, але й останній вивчає нас і дуже уважно слідкує за поведінкою, жестами, мімікою та інше. Не можна зловживати над правами та законними інтересами, допускати грубості, також і давати виходити за рамки дозволеного допитуваному. Він завжди повинен бачити і відчувати, що слідчий ввічливий та спокійний, твердий та наполегливий в намаганнях встановити істину, що він добре знає суть справи і тому всякі не дозволені прийоми чекає не удача і провал. Від повноти свідчень про психологічний облік допитуваних, індивідуального підходу до них залежать тактичні прийоми допиту і їх результати.

При підготовці слід врахувати важливу особливість, щодо раніше судимих за інші злочини. Такий обвинувачений, зазвичай, уже добре ознайомлений з процесуальною процедурою допиту, зі своїми правами; йому можуть бути знайомі і деякі тактичні прийоми допиту. Це необхідно врахувати при розробці тактики допиту. Орієнтиром при цьому можуть служити дані із архівів кримінальних справ: про позицію, яку він займав при допитах при розслідуванні його попередніх злочинів; про його особистість і зв'язки; реакції на пред'явленні докази; хитрощі до яких звертався для дезорієнтації слідства, зменшення ступеня вини. Виявити окремі його психологічні навики і риси. Саме це і відіграє свою специфіку при допиті обвинуваченого, встановлення психологічного контакту, що в свою чергу допоможе відібрати доцільні та ефективні тактичні прийоми.

Іванова Олександра Олександрівна, курсант групи ІСД-05-10 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПДСД ХНУВС, канд. психол. наук Лозова С.М.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ СУБ'ЄКТА АЛІБІ

Найбільша кількість рекомендацій учених-криміналістів щодо перевірки алібі міститься у працях, що присвячені тактиці допиту підозрюваних та обвинувачених.

Допит є основною слідчою дією, за допомогою якої слідчий встановлює, правдиве чи неправдиве алібі заявлене підозрюваним або обвинуваченим. Хоча на першому допиті підозрюваний може і не повідомити про своє алібі з метою з'ясування наявних доказів, якими володіє слідчий і які вказують на нього як на учасника злочину. Встановивши прогалини ланцюгу викриваючи його доказів, він у подальшому може заявити неправдиве алібі, яке перевірити виявиться досить складно.

Після того, як допитуваний заявив алібі, слідчий повинен конкретизувати його просторово-часові характеристики. З цією метою на стадії постановки запитань при проведенні допиту слідчому доцільно запропонувати підозрюваному самостійно записати до протоколу показання про алібі, скласти схему свого маршруту, руху із зазначенням певних місць та часу, коли він там перебував.

Одним з найбільш ефективніших прийомів допиту при встановленні алібі, є деталізація показань. Суть цього тактичного прийому полягає в поділі слідчим, шляхом постановки запитань заявленого підозрюваним алібі чи показань, що у зв'язку з ним, на окремі етапи, епізоди, обставини, деталі та отримані щодо них докладних пояснень. У подальшому по цим самим етапам, епізодам, обставинам, деталям допитується свідки алібі з метою виявлення можливих суперечностей в їх показаннях.

Підозрюваний, який заявив заздалегідь невідготовлене неправдиве алібі, як правило, не має часу та можливості детально продумати свої показання щодо їх узгодженості в деталях. Тому в їх показаннях слідчий швидше виявить різні суперечності, розбіжності в деталях. Ці показання, зазвичай, суперечать зібраним доказам по справі та оперативно-розшуковим даним.

Показання підозрюваних та обвинувачених, які заявили заздалегідь підготовлене неправдиве алібі, незважаючи на тривалий проміжок часу, що минув з моменту вчинення злочину до допиту, як правило, відрізняються перенасиченістю дрібними деталями. Суб'єкти алібі надмірно деталізують, що робили протягом усього дня коли був вчинений злочин. Це має насторожити слідчого. Людина не в змозі запам'ятати детально події, факти, що відбулися в конкретні дні. Запам'ятовуються лише найемоційніші, незвичайні. Оскільки злочин, що вчинений підозрюваним, та пов'язані з ним обставини, факти належать до емоційних, вони запам'ятовуються добре. Після детальної фіксації цих показань у протоколі допиту підозрюваному слід запропонувати також детально описати, як він провів один із днів, що передували злочину або після нього. Характер відповідей надасть можливість слідчому визначити вид заявленого підозрюваним алібі.

Таким чином, деталізація показань відіграє дуже важливу роль у встановленні неправдивого алібі. Адже саме цей тактичний прийом викриває прогалини у показаннях суб'єкта алібі, і за допомогою чого можливе встановлення істини у справі.

Какуля Ганна Федорівна, курсант групи ІКМ-04-15 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПДСД ХНУВС Сафонов Д.А

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ

Питання про предмет злочину є одним з найменш вивчених і розроблених, а тому і найбільш суперечливим не тільки у теорії кримінального права, а й у криміналістиці.

Предмет злочину, є складовим та найбільш важливим елементом у структурі самого механізму вчинення злочину. Саме якісні характеристики предмету злочину, зумовлюють вибір способу та умови для вчинення злочину. Тому вважаю, що закономірний зв'язок між специфічністю предмета посягання та способом його вчинення є досить індивідуальний.

У теорії кримінального права предметом злочину зазвичай вважають будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного злочину. На думку інших авторів, предметом злочину може бути лише певна річ, оскільки він завжди є речовою (матеріальною) ознакою злочину. Так, М. Коржанський зазначає, що на нематеріальний предмет (ідеї, судження, поняття тощо) неможливо здійснити прямий, безпосередній злочинний вплив із метою зміни певної групи суспільних відносин.

Як можна помітити, наведені позиції заперечували нематеріальну природу предмета злочину. Однак розвиток інформаційного суспільства змушує переглянути зазначені теоретичні положення. Зокрема О. Радутний пропонує розуміти під предметом злочину речі або інші явища об'єктивного світу (інформація, енергія тощо), з певними властивостями яких кримінальний закон пов'язує наявність у діянні особи складу конкретного злочину. Наведене визначення видається не зовсім доцільним, адже властивостями, з якими закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діяннях особи складу злочину, характеризуються й такі факультативні ознаки об'єктивної сторони, як спосіб, засоби, час, місце вчинення злочину. Таким чином, О. Радутний безпідставно пропонує розширити поняття предмета злочину. Поряд із цим, на думку вказаного автора, наявність у діях особи складу злочину слід пов'язувати з певними властивостями предмета злочину.

О. Мазуренко та Н. Розенфельд вважають, що під предметом злочину слід розуміти визнані в законі про кримінальну відповідальність речі або інші явища об'єктивного світу, впливаючи на які, особа посягає на об'єкт злочину. На наш погляд, наведене визначення є правильним, адже матеріальні та нематеріальні утворення можуть визнаватися предметом злочину лише тоді, коли на них вказано безпосередньо у законі про кримінальну відповідальність.

Предметом злочину, за ст. 362 КК України, є охоронювана законом комп'ютерна інформація, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації. У науковій літературі існують різні погляди щодо сутності інформації. Так В. Кузнецов відзначає, що інформація, маючи нематеріальний характер, передається за допомогою різних матеріальних носіїв. Тобто її властивості передаються від одного носія до іншого. На підставі викладеного, В. Кузнецов дійшов висновку, що комп'ютерна інформація є відносно матеріальним утворенням.

Крім того інформацію можна вважати предметом злочину за наступним визначенням матеріальності предмета злочину: матеріальними (фізичними) слід вважати цінності, що можуть сприйматися органами чуття людини або спеціальними технічними засобами.

Таким чином розслідування злочинів, де предметом є специфічний предмет, має складний характер пов'язаний з встановленням факту впливу на цей предмет та як результат, зміна його стану.

Коломісць Юлія Олегівна, курсант групи ІКМ-05-11 ХНУВС

Науковий керівник: начальник НДЛ з проблем розкриття злочинів ННІПФКМ ХНУВС Литвинов О.М.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРЯМОГО ВИЯВЛЕННЯ ДЛІЯ ВІПІЗНАННЯ ТРУПА ТА ЙОГО РЕСТАВРАЦІЇ

На початковому етапі досудового слідства під час розслідування вбивств одним з найскладніших і разом з тим першочерговим завданням слідчого є встанов-

лення особи загиблого. Велике значення в цій справі має проведення такої слідчої дії як пред'явлення для впізнання.

Під час пред'явлення для впізнання трупа виникають дві типові ситуації: 1) після виявлення трупа невідомої особи, його пред'являють мешканцям навколишньої місцевості, особам, які випадково опинились поблизу місця виявлення трупа, або службовим особам, які за характером роботи спілкуються з населенням даної місцевості. Таке впізнання є оперативно-розшуковою дією, яка проводиться поза правилами процесуального пред'явлення для впізнання: особа, яка впізнає, попередньо не допитується, поняті не запрошуються, протокол не складається; 2) надходить заява про безвісно зниклу особу, коли припускається, що нею може бути знайдений труп – в таких ситуаціях заявники повинні бути допитані про ознаки зовнішності зниклої особи в момент прийняття заяви про зникнення.

Ще до моменту порушення кримінальної справи (під час огляду місця події) слідчий повинен виконати низку передідентифікаційних дій, спрямованих на встановлення особи загиблого: фотографування і дактилоскопіювання трупа. Однак, вплив як об'єктивних факторів (умов навколишнього середовища, в яких знаходився труп або його частини, ушкодження, що наносяться тваринами і птахами, помертні процеси, що розвиваються на трупі тощо), так і суб'єктивних (наприклад, знівечення обличчя трупа вбивцею) значною мірою ускладнює процес ототожнення. Тому слідчий має здійснити комплекс додаткових дій, за допомогою яких можливо встановити невідому особу: «туалет трупа» та його реставрація, зняття помертної гіпсової маски, створення на основі черепу скульптурного портрету, взяття проби трупної крові для визначення її групи, вилучення зразків волосся і вмісту з під нігтів, виявлення та фіксація татаювання за допомогою інфрачервоної фотографії та інші.

Слід розрізняти поняття «туалет трупа» та його «реставрація», оскільки перше полягає в тому, що труп зовнішньо підготовлюють до пред'явлення для впізнання (обличчя витирають ватою, змоченою спиртом чи ефіром, зачісують волосся, мاستять губи карміном тощо), а до реставрації вдаються тоді, коли голова трупа змінена в результаті механічних ушкоджень або гниття (вставлення очних протезів, скріплення відламків кісток проволокою, додавання відсутніх частин тіла, зліплення з воскової пасти або пластилина, зшиття ран).

Ще одна проблема, з якою може зіткнутись слідчий в ході пред'явлення для впізнання, обставини, в яких опиняється особа, що впізнає, в психологічному плані часто наближаються до ситуації «примусового вибору», оскільки труп, як відомо, пред'являється для впізнання в однині. Тому важливо приділяти особливу увагу психологічній підготовці особи, яка впізнає.

Існує рекомендація, згідно якої труп слід пред'являти в одязі, в якому він був знайдений (адже сполучення впізнавальних ознак зовнішності та одягу сприяє активізації пам'яті та полегшує впізнання), але це може призвести до того, що буде впізнаний чи не впізнаний лише одяг трупу, а не сам труп. Тому труп слід пред'являти для впізнання роздягнутим, накритим простирадлом. Одежа, а також знайдені разом з трупом речі пред'являються окремо серед подібних предметів.

Існує також думка, що використання для впізнання трупа його зображення, отриманого фотографічним шляхом, дозволяє уникнути багатьох недоліків, притаманних акту безпосереднього впізнання цього специфічного об'єкту. Таке припущення слід визнати актуальним, адже пред'явлення трупа для впізнання – одне з найбільш складних та відповідальних слідчих дій. Отже, для його проведення слідчий повинен володіти неабиякими знаннями та навичками.

ВИДИ ТАЙНИКІВ І СХОВИЩ В ПРИМІЩЕННЯХ, ТА ОЗНАКИ ЇХ ВИЯВЛЕННЯ

Із давніх-давен люди намагалися пристосувати місця в своїй оселі для приховування там речей, які вважали особливо цінними. Як показує слідча практика сучасні злочинці теж проявляють неабияку фантазію та вдачу, приховуючи предмети здобуті злочинним шляхом (гроші, коштовності), знаряддя і засоби злочину, об'єкти вилучені з вільного обігу (наркотики, зброю) в своїх квартирах чи інших приміщеннях. Про способи обладнання тайників і сховищ повинен знати слідчий і оперативний працівник, і вміти виявляти такі місця при проведенні обшуків.

Так, треба мати уяву про вже відомі практиці прийоми розміщення тайників і сховищ у приміщеннях, та їх ознаки.

1) Використання пустоти в функціонуючій або вдаваній розетці (як правило, приховують дрібні об'єкти: коштовності, таблетки, гроші). У вдавану розетку можуть бути підключені електричні прилади. В цьому випадку при їх ввімкненні вони залишаються без електропостачання.

2) Використання ємкості поплавку зливного бачка в туалеті (поплавок є герметичним і має об'єм 5-7 см куб., що є зручним контейнером для приховування речей, в тому числі волого нестійких). Цей об'єкт необхідно піддавати ретельному огляду. Порушення його цілісності буде свідчити про внесення вказаних змін в його конструкцію.

3) Використання в якості тайника встановленої у ванній кімнаті додаткової «фальшивої» труби. Необхідно звернути увагу на колір труб, ступінь зношеності, та їх функціональну необхідність.

4) Використання пустот і м'яких частин меблів. Треба перевернути предмет меблів, перевірити «на стук» наявність заповнених пустот, цілісність оббивки, наявність уплотнень в її м'яких частинах, відповідність ваги меблів.

5) Розміщення дрібних предметів в гумовій окантовці (замість магнітів, які виймаються) дверцят холодильника. Необхідно перевірити цілісність даної частини побутової техніки.

6) Використання пустоти всередині трубки карнизу.

7) Приховування предметів в посуді, який наповнений їжею (частіше закручені банки із консервацією, каструлі із непрозорими стравами). Ці об'єкти піддаються «зондуванню».

8) Створення і використання пустоти в столешниці столу (як правило, з боквою окантовкою, за допомогою якої приховується отвір). Необхідно звертати увагу на цілісність і герметичність окантовки.

9) Вирізання частини стовбура кактуса і використання даної пустоти для розміщення предметів (рослина ставиться в горщик і пригортається ґрунтом та камінчиками). «Зондувати» необхідно не тільки ґрунт вазону, а й виймати саму рослину.

10) Скорочення довжини шухляд в комоді чи шафі, і використання створеної пустоти між задньою стінкою меблів і рядом шухляд. Слід звертати увагу на довжину комода та на діапазон виштовхуваності шухляд.

11) Використання пустоти в підвісній стелі. Необхідно звертати увагу на цілісність «ободків» стелі, наявність забруднень в окремих місцях, симетричність розміщення частин стелі, наявність нестандартних ламп, світильників (ними часто маскується сховище).

Для забезпечення максимальної результативності проведення обшуку, крім огляду об'єктів і обстановки в приміщенні, виявлення і аналізу вказаних вище ознак, слід звертати увагу ще й на психологічний стан особи, що обшукується.

Кривенко Олексій Олегович, курсант групи ІКМ-05-6 ХНУВС

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННПФПСД ХНУВС, канд.юрид.наук Пазинич Т.А.*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ І ДОСЛІДЖЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА СЛІДІВ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ

У слідчо-оперативній практиці часто виникають ситуації, коли необхідно встановлювати обставини злочину, в процесі якого застосовувалась вогнепальна зброя. При виявленні в ході огляду місця події, при вилученні вогнепальної зброї у підозрюваного в ході обшуку або затримання слідчий та оперативний працівник повинні точно знати правила поводження з нею. При цьому треба чітко усвідомлювати, що дана зброя - це, по-перше, джерело підвищеної небезпеки для оточуючих, по-друге, об'єкт, на якому може знаходитись цілий комплекс різного роду слідів, дослідження яких надасть можливість встановити істину по справі.

Вогнепальна зброя – це механічний пристрій багаторазової дії, призначений для влучання в ціль снарядами, які метаются енергією газів, що утворюються при згоранні вибухової речовини. На місці події де застосовувалась вогнепальна зброя, завжди є сліди, які треба вміти виявити і «прочитати». При дослідженні цих слідів та оточуючої обстановки можна встановити: кількість та вид зброї, що застосовувалась, характеристики набоїв, напрямки і кількість пострілів, місце перебування того, хто стріляв. Крім того, вивчаючи зброю безпосередньо, можна вирішити такі питання: чи є представлена зброя вогнепальною, чи справна вона, яким способом виготовлена, чи вносились зміни в її конструкцію, чи міг відбутися мимовільний постріл із даної зброї, і за яких обставин. Вивчаючи, нарешті, сліди на кулях і гільзах можна ідентифікувати зброю.

При виявленні вогнепальної зброї на місці події необхідно зафіксувати її точне місцезнаходження за допомогою вузлової і детальної фотозйомки, та описати у протоколі огляду. Після обережно перевірити на предмет знаходження кулі в каналі ствола, розрядити, поставити на запобіжник і дослідити поверхню зброї на предмет знаходження слідів рук, біологічних виділень організму (крові, частини шкіри людини, волосся), волокон тканини чи інших слідів. Перед пакуванням зброї на дульний зріз каналу ствола з метою вилучення запахових слідів одягають ковпачок з чистого паперу, обв'язуючи його ниткою. При пакуванні треба забезпечити збереження слідової інформації на її поверхні, та уникнення пошкодження її в ході транспортування.

При виявленні і дослідженні вогнепальної зброї слідчий, оперативний працівник і спеціаліст повинні пам'ятати, що: під час роботи з об'єктами-слідоносіями з метою запобігання пошкодження наявних і внесення зайвих слідів на руки одягають гумові рукавички; при огляді зброї потрібно дотримуватися заходів безпеки, які направлені на уникнення випадкового пострілу; на зброї можуть знаходитися запахові сліди і мікрооб'єкти; необхідно захистити зброю від впливу опадів, сонячних променів, забруднення, вітру з метою запобігання пошкодження або втрати слідової інформації; виявлення та вилучення слідової інформації на об'єктах-слідоносіях необхідно проводити в лабораторних умовах із застосуванням повного спектру криміналістичних методів та засобів з метою досягнення максимальної якості цього процесу.

Треба звернути увагу на необхідність найшвидшого направлення зброї до судово-експертної установи для подальшого дослідження її у лабораторних умовах. Це дуже важливо тому, що саме правильність і оперативність дій експерта забезпечать подальше ефективне розслідування обставин конкретно справи.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ, США

Огляд місця події – один із найбільш розповсюджених видів слідчого огляду і одна з найбільш розповсюджених слідчих дій в системі слідчої практики. В криміналістичній літературі огляд місця події розглядається як одна із найскладніших слідчих дій, в ході якої вирішується багато завдань розслідування і отримуються різноманітні фактичні дані.

Суттєвою ознакою поняття огляду місця події є безпосереднє сприйняття обстановки і об'єктів, які слідчий знаходить або виявляє на місці події. Безпосереднє сприйняття слідчим обстановки місця події і виявлення речових доказів виступає тим початковим матеріалом, ознайомлення з яким дозволяє відтворити (в думці) подію злочину, а в окремих випадках, і ознаки особи, яка скоїла злочин.

Чинний КПК України дає таке визначення огляду місця події: «виявлення слідів злочину та інших речових доказів, з'ясування обстановки злочину а також інших обставин, які мають значення для справи».

Із вищесказаного можна визначити такі завдання огляду місця події:

- 1) вивчення і фіксація обстановки місця події з метою з'ясування характеру і механізму злочину;
- 2) виявлення і вилучення слідів злочину;
- 3) виявлення ознак, які характеризують осіб, що приймали участь у скоєнні злочину;
- 4) виявлення ознак, які вказують на мотиви і мету скоєння злочину;
- 5) виявлення обставин, які сприяли скоєнню злочину.

При проведенні огляду місця події зусилля слідчого повинні бути спрямовані на максимальне вилучення всієї наявної слідової інформації. Для цього йому потрібно використовувати допомогу відповідних спеціалістів та застосовувати сучасні науково-технічні засоби. Адже саме з їх допомогою можливо якісно вилучити всі наявні сліди, які в майбутньому перетворяться на докази.

На стадії загального огляду слідчий разом зі спеціалістом-криміналістом знайомляться з обстановкою без її порушення, щоб одержати загальне уявлення про характер події, що сталася. Спеціаліст-криміналіст здійснює орієнтуючу й оглядову фотозйомку місця події. Для цього на практиці все ширше застосовуються цифрові фотокамери.

На стадії детального огляду основні зусилля спеціаліста-криміналіста повинні бути спрямовані на пошук різної слідової інформації. Для виявлення невидимих і маловидимих слідів різного походження необхідно застосовувати певні науково-технічні засоби: лупи з підсвічуванням, додаткові джерела освітлення (лампи, ліхтарі, переносні джерела ультрафіолетового випромінювання).

До числа найбільш розповсюджених слідчих дій, відомих кримінально-процесуальному законодавству країн Західної Європи та США відноситься слідчий огляд. Застосування науково-технічних засобів при розкритті злочинів – традиційно сильна сторона криміналістики країн Західної Європи та США. Основна тенденція розвитку криміналістики проявляється в розробці різних видів наборів для пошуку, фіксації та попереднього аналізу речових доказів на місці події: попередній аналіз крові, наркотичних засобів; пошук металів, трупів, вибухових речовин; фіксація залишків пороху та його подальше дослідження за допомогою електронного мікроскопа. Деякі набори зручні тим, що криміналіст може передати їх технічному спеціалісту, який не має досвіду в області судової експертизи. При цьому практичні настанови, що додаються до приладів, забезпечують їх правильне використання під час огляду місця події. При огляді місця події найбільш часто використовуються

наступні прийоми наукової організації праці: організація охорони місця події; попереднє опитування осіб, які першими з'явилися на місці події, та очевидців події, що розслідується; попередній обхід об'єкту огляду; початок огляду з головного вузла; пересування на місці події в суворо визначеному порядку; проведення на початку статичного огляду того, чи іншого предмета, а потім динамічного; першочергове застосування технічних засобів фіксації слідів та предметів – речових доказів, не пов'язаних з будь-яким впливом на об'єкти, що фіксуються.

Багато іноземних спеціалістів в області кримінального розслідування зазначають обов'язкову рекомендацію(правило)- на місці огляду до застосування фотографічної зйомки нічого не чіпати, ні до чого не торкатися. Для підвищення ефективності ідентифікаційного вивчення невідомих трупів у багатьох країнах в медично-ських установах організовані спекурси по судовій одонтології, що є ефективним засобом діагностики і ототожнення невідомої особи.

Із вищесказаного можна зробити висновок, що застосування науково-технічних засобів при огляді місця події є важливим, адже саме за допомогою них виявляються та вилучаються сліди вчинення злочину, які в майбутньому перетворяться на докази кримінальній справі. Цілі застосування науково-технічних засобів однакові – збирання та вилучення слідів на місці події. Особливих науково-технічних засобів, що застосовуються при огляді місця події в зарубіжних країнах, невідомих вітчизняній криміналістиці – немає. Для швидкого та ефективного збору слідів на місці події, як в Україні, так і в зарубіжних країнах використовуються слідчі валізи. Для виявлення слідів в невидимому світлі застосовують портативне джерело ультрафіолетового випромінювання. Таким чином, науково-технічні засоби – тотожні, принципи та цілі їх застосування однакові, що й в Україні, але ці засоби більш сучасні та оновлені.

Моргун Анастасія Григорівна, курсант групи ІСД-05-10 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС Зозуля Є.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ДІЙ У СПРАВАХ ПРО КВАРТИРНІ КРАДІЖКИ

Одним з напрямків діяльності органів міліції щодо захисту прав людини на володіння майном є розкриття квартирних крадіжок, особливо у великих містах. Їх питома вага становить 31,8 % від усієї кількості крадіжок державного та приватного майна. Аналіз рівня злочинності та її структура за регіонами дозволяє зробити висновок, що понад 60% злочинів споюється в містах. Практика діяльності підрозділів карного розшуку свідчить, що у великих містах простежується складна оперативна обстановка щодо протидії злочинності. Великим містам притаманний і більш низький рівень розкриття злочинів.

Найбільш типовими ситуаціями злочину при розслідуванні квартирних крадіжок є наступні:

1. при крадіжці злочинці невідомі, знайдені сліди взлому;
2. при крадіжці є дані про підозрюваних осіб, знайдені сліди пальців рук;
3. мала місце крадіжка, зафіксована через певний час після вчинення злочину, дані про злочинців відсутні;
4. крадіжка вчинена за 5 - 15 хвилин тому, є дані про спеціальні навички крадія;
5. крадіжка вчинена організованою групою, є чисельні сліди перебування злочинців, знайдені сліди транспорту, на якому вивозили меблі з квартири, а також є словесні портрети злочинців.

Відповідно до цих ситуацій, наведений перелік яких не є вичерпним, визначається система слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, які в конкретних ситуаціях будуть найбільш оптимальними при організації розслідування.

Так, відповідно до *першої ситуації*, першочерговими слідчими діями є: огляд місця події; допит потерпілого; до оперативно-розшукових заходів може бути від-

несений по квартирний обхід із метою з'ясування даних про прикмети зовнішності злочинця; перевірка в місцях можливого збуту викраденого майна, та наявності в них крадених речей; отримання консультацій у спеціаліста відносно виду взлому та механізму його застосування.

Доцільно, щоб дії проводились не послідовно, а у вигляді тактичної операції, яка допускає одночасне проведення таких дій, а, отже, й високий рівень організації розслідування.

Друга ситуація розслідування полегшується тим, що є відомості про осіб, які підозрюються в скоєнні крадіжки, а також тим, що у процесі огляду виявляються сліди пальців рук, що можуть належати підозрюванім. У цьому випадку комплекс дій, які забезпечать у певній мірі швидкість розслідування, складається з огляду місця події та прилеглої місцевості, допиту осіб, що володіють даними про прикмети зовнішності підозрюваних, створення комп'ютерного портрету (у деяких випадках - мальованого) з метою забезпечення слідчо-оперативних груп необхідною інформацією, організації розшукових дій, а також перевірки місць збуту викраденого майна. До комплексу першочергових дій відносяться також: перевірка за місцевим обліком слідів пальців рук, що дає можливість встановити особу злочинця.

Найбільш криміналістично складною є *третьа ситуація*, коли квартирна крадіжка виявлена після перебігу значного проміжку часу, а відомості про злочинців відсутні. Такі випадки мають місце, коли господарі квартири відсутні протягом тривалого часу (поїздка у відрядження, відпустку, тощо) і відомості про крадіжку надходять по їх приїзді. Здійснення початкових слідчих та оперативно-розшукових дій в такій ситуації ускладнюється відсутністю слідів і даних про прикмети злочинця. До того ж, в деяких випадках може мати місце неодноразове відвідування злочинцем такої квартири, при цьому вірогідність знаходження слідів пальців рук збільшується.

Основними слідчими діями в зазначеній ситуації буде огляд місця події і допит потерпілих про ознаки викраденого майна і отримання відомостей про особу злочинця шляхом використання інформації, зосередженої у криміналістичних об'єктах області.

У *четвертій ситуації* наявна інформація про надзвичайно короткий період часу, на протязі якого здійснена крадіжка, дозволяє висунути версії про особу злочинця і механізм скоєння злочину. Мова йде про те, що злочинець є попередньо обізнаний про планування квартири. В якій здійснена крадіжка, а також про наявність у нього спеціальних навичок, що дозволяють швидко відкрити або зламати замикаючий пристрій. Найчастіше такі крадіжки відбуваються у період, коли господар вийшов до магазину, школи або дитячого садку з дитиною.

Система першочергових слідчих та оперативно-розшукових дій у цих випадках включає: огляд місця злочину за участю спеціаліста, спроможного дати консультацію про механізм проникнення у приміщення (шляхом віджиму, взлому, підбору ключів, використання відмичок і т. д.); допит потерпілого про ознаки викраденого; поквартирний обхід з метою отримання відомостей про осіб, яких бачили у час вчинення злочину біля житла потерпілого; звернення до криміналістично-забезпечуючої інформації - різного виду об'єктів; встановлення місця перебування або збуту викраденого шляхом здійснення розшукових дій.

П'ята ситуація, зустрічається найчастіше при зселенні новобудов, а також в період відпусток, і являє собою крадіжку, що скоюється організованим злочинним угрупованням, до складу якого входять господарі вантажних автомобілів, а також особи, що здійснюють вантажні роботи. Предметом таких крадіжок є дорогі меблі, килими, картини, антикваріат. При такій організації крадіжки сторонні особи, а також сусіди не звертають особливого уваги на такі дії, вважаючи їх звичайними, що не викликають підозри.

Слідча ситуація в таких випадках представлена місцем взлому (відкриття) дверей, а також слідами взяття, рук. У деяких випадках можуть бути знайдені мікро сліди у вигляді окремих ниток, частинок одягу. Певна інформація може бути

отримана при дослідженні знайдених недокуроків із метою подальшої ідентифікації особистості злочинця при проведенні генної експертизи.

Типовими слідчими оперативно-розшуковими діями в таких випадках є: огляд місця події; допит потерпілого про ознаки викраденого; перевірка знайдених слідів за місцевими кримінальними обліками; перевірка торговельних організацій з комісійною торгівлею, ринків, меблевих магазинів із метою встановлення викраденого майна; встановлення транспорту, використовуваного для перевезення викраденого.

Наведені системи слідчих і оперативно-розшукових дій не є незмінними, вони повинні припускати певну динамічність. Із них можуть обиратися ті, які за думкою слідчих органів можуть бути найбільш інформативними, тобто, надавати інформацію, найбільш важливу у даний період розслідування. Разом з тим, така програма завжди виконує свою роль в забезпеченні швидкого розкриття і розслідування квартирних крадіжок.

Нагорний Ігор Іванович, курсант групи ІСД-05-10 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННПФПСД ХНУВС, канд.психол.наук Лозова С.М.

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ

Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу поставив перед правоохоронними органами при розслідуванні злочинів у сфері використання комп'ютерної техніки нову проблему щодо відсутності методики збирання так званих «електронних» доказів, більшість яких отримується при проведенні огляду місця події.

Розробкою питання огляду місця події при розслідуванні злочинів у сфері комп'ютерної інформації займалися вчені: В.О. Комаха, В.М. Лісовий, О.Г. Рябов, О.С. Койнаш та інші.

Особливості огляду місця події, під час розслідування «комп'ютерних» злочинів, в роботі слідчого, крім виявлення, фіксації і вилучення традиційних слідів, полягають й у виявленні, фіксації і вилученні так званих слідів модифікації інформації. Як правило, останні залишаються на магнітних носіях.

При підготовці до проведення огляду з використанням комп'ютерів необхідно приділити особливу увагу наступним організаційним питанням: запросити спеціалістів з комп'ютерної техніки; запросити понятих (краще залучати осіб, які розбираються в комп'ютерній техніці); підготувати відповідну комп'ютерну техніку, програмне забезпечення та інші засоби, які будуть використовуватися для зчитування і зберігання вилученої інформації; провести інструктаж учасників слідчо-оперативної групи; проконсультуватися з спеціалістами, щодо комп'ютерної техніки, яка буде оглядатися;

Необхідно також враховувати те, що не слід обмежуватися пошуком інформації тільки в комп'ютері. Потрібно уважно оглянути наявну документацію, не упускаючи з огляду навіть записів на кусочках паперу, оскільки програмісти часто не покладаються на свою пам'ять і можуть залишати записи щодо паролів, змін в конфігураціях системи, особливостях побудови інформаційної бази комп'ютера. Багато користувачів зберігають копії своїх файлів на дискетах, щоб уникнути їх втрати при виході комп'ютера зі строю. Тому будь-які виявлені носії інформації повинні бути вилучені і вивчені.

З метою недопущення негативних наслідків слідчому потрібно дотримуватися наступних рекомендацій: не дозволяти будь-кому з персоналу, які працюють на об'єкті огляду, доторкатися до техніки; за можливості здійснити відеозапис та фотозйомку серійних номерів та номерів моделей комп'ютерного обладнання; забезпечити контроль за енергопостачанням техніки, що оглядається; встановити чи не під'єднані комп'ютери, які знаходяться в приміщенні в локальну чи телефонну мере-

жу та яке обладнання підключене до них; при наявності засобів захисту ЕОМ від несанкціонованого доступу прийняти заходи для встановлення ключів доступу; не намагатися на місці проглядати інформацію на комп'ютері; уникати звернень за допомогою до працюючого персоналу; перед тим, як вимкнути живлення, потрібно закрити всі програми, що використовуються; речові докази, вимагають особливого порядку вилучення, детального опису в протоколі огляду місця події, акуратності при упакуванні та транспортуванні; встановити чи не запущені програми ЕОМ і які саме; поняті повинні розписуватися на роздруківках інформації, виготовлених у ході огляду.

Найбільша увага повинна приділятися заборонам під час проведення огляду з метою збереження слідів: відразу торкатися клавіатури; вимикати чи вмикати будь-які програми без відома спеціаліста; від'єднувати комп'ютер від джерела живлення; не потрібно підносити близько джерела магнітного випромінювання.

Отже, дотримання співробітниками правоохоронних органів наведених вище рекомендацій щодо проведення огляду місця події, на мою думку, сприятиме підвищенню ефективності розслідування «комп'ютерних» злочинів.

Новохижко Тетяна В'ячеславівна, курсант групи ІСД-05-9 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС Леичук К. Б.*

ПІДРОБКА ДОКУМЕНТІВ: СУЧАСНИЙ СТАН

Зміна соціально-політичної та економічної ситуацій у державі за останні роки викликала різке збільшення кількості злочинів, пов'язаних із виготовленням і використанням підроблених документів. Як свідчить аналіз слідчої практики і спеціальної літератури, документи підроблюються та використовуються в якості засобів вчинення таких злочинів як заволодіння чужим майном, фіктивне підприємництво, ухилення від сплати податків, шахрайство з фінансовими ресурсами, легалізація грошових коштів та іншого майна, здобутого злочинним шляхом та інших.

Підроблення документів можна визначити як несанкціоноване відтворення фальшивої подоби документа внесенням змін у справжній документ (часткова підробка) або виготовлення матеріальної основи та реквізитів документа (повна підробка).

В юридичній практиці виділяють два види підробки: *інтелектуальний* - коли викладені в документі відомості не відповідають дійсності, та *матеріальний* - коли у справжній документ вносять зміни або документ підроблюють цілком. Інтелектуальний вид підробки експерт викрити не може, це під силу тільки слідчому, а матеріальний - є сферою дослідження експертів.

Вибір способу підробки обумовлений наявністю у підроблювачів відповідних матеріалів і обладнання, а також їх професійними навичками та кримінальним досвідом. Часткова підробка документів полягає у зміні змісту їх реквізитів шляхом заміни, видалення, дописування, додрукування. Розрізняють такі способи підроблення: підчистка, виправлення, дописка, вставка, заміна частин документа, переклейка фотознімків.

Повна підробка документів полягає у виготовленні матеріального носія і виконанні на ньому змісту певного документа. У випадку повної підробки матеріальному носію документа різними способами надають вигляд справжнього документа. При цьому у більшості випадків застосовують нерегламентовані матеріали і технологічні процеси. Це може бути як груба підробка, так і кваліфікована, виконана на достатньо високому технічному рівні, коли відтворюють деякі властивості основних елементів технологічного захисту від підроблення: спеціального паперу; спеціальних барвників та інших матеріалів.

Способи підробки документів за ступенем використання технічних засобів діляться на два види: одноступінчасті та багатоступінчасті. Одноступінчасті способи характерні тим, що при підробленні документа використовується лише один вид

технічного обладнання. Об'єктами підробки стають в основному бланки, рідше реквізити документів (наприклад, відбитки печаток, штампів). Комбінованим способом притаманне суміщення різних технічних засобів. Типовими способами є: первинне виготовлення документів та їх реквізитів комп'ютерними засобами, роздруковування документа з послідувачим копіюванням або передачею засобами факсимільного зв'язку; суміщення окремих фрагментів різноманітних документів з послідувачим копіюванням аплікацій на копіювально-розмножувальних апаратах з метою отримання одного документа; сканування справжніх документів, послідуваче внесення змін в отримане електронне зображення за допомогою програмних засобів (електронний монтаж) та розпечатування на друкуєчому пристрої; виконання технічної підробки підпису (на просвіт, передавлюванням із справжнього документа) та послідуваче копіювання.

Зустрічаються також і випадки інтелектуального підлогу. Шляхом такого занижуються або завищуються кількісні чи якісні показники товарно-матеріальних цінностей, відображаються в документах операції, які фактично не мали місця, складають фіктивні договори для переведення грошових коштів, кредитні договори, звіти про фінансові результати, надаються неправдиві гарантійні зобов'язання тощо.

Створювані сьогодні документи відрізняються великим розмаїттям за змістом, формою, технікою та способами відтворення інформації в них, що є закономірним результатом розвитку суспільства. Ця обставина обумовлює необхідність перегляду теоретичних основ криміналістичної експертизи документів. Потребують вивчення питання класифікації сучасних документів, їх природи та властивостей, створення та поповнення вже існуючих колекцій зразків документів із спеціальними засобами захисту в усіх експертних підрозділах, розроблення сучасної класифікації питань, які слід вирішувати такою експертизою, класифікації спеціальних захисних елементів, уніфікації і стандартизації документів, розширення методів дослідження тощо. Найважливішим завданням експертних установ є поліпшення якості, підвищення наукового рівня та забезпечення вірогідності висновків експертиз, що виконують судові експерти. Вирішити це завдання неможливо без добре налагодженого обміну досвідом експертів - співробітників науково-дослідних інститутів судових експертиз. Необхідно, щоб нові методики досліджень швидко ставали надбанням усіх експертів, а отримані при проведенні експертиз результати таких досліджень своєчасно доводилися до відома судово-слідчих працівників.

Враховуючи викладене, слід зазначити, що в наш час спостерігається протиріччя між потребами практики розслідування злочинів і можливостями технічної експертизи документів задовольняти ці потреби. Це викликає необхідність концептуально визначитися з найбільш загальних питань теорії та методології криміналістичного дослідження документів та зосередити зусилля на вдосконаленні старих і розробці нових методик експертного дослідження сучасних документів із спеціальними засобами захисту.

Носкова Марія Андріївна, курсант групи ІСД-05-10 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФІСД ХНУВС Зозуля Є.В.

ВИЯВЛЕННЯ ТА ФІКСАЦІЯ СЛІДВ ТРАСОЛОГІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ ЗА ДОПОДОПОМОГОЮ ЕФІРІВ ЦІАНОАКРИЛОВОЇ КИСЛОТИ

Досить часто експерти-криміналісти зіштовхуються з необхідністю фіксації об'ємно-го сліду на сипучому матеріалі (наприклад, пухка земля, пісок, сухий цемент, борошно та ін.) з наступним його вилученням. Найкращий спосіб закріплення і збереження таких об'єктів – просочення їх речовиною, що склеює. Зафіксований таким способом слід зберігає практично всі свої особливості, що полегшує ідентифікацію.

В експертній практиці відпрацьована методика закріплення об'ємних слідів на сипучих матеріалах за допомогою клею «Ціакрин 30». Такий метод отримав назву ціаноакрилат-метод.

Експерименти по використанню ціакрину для просочення об'ємних слідів на сипучих матеріалах, що проводилися паралельно з іспитами перхлорвінілової смоли, показали істотні переваги першого.

На даний час при виявленні слідів рук закордонними колегами широко застосовується метод, заснований на використанні ефірів ціаноакрилової кислоти, що входять до складу багатьох клейових композицій. Даний метод був розроблений у 1978р. Д.М. Норкусом і докладно описаний у роботах багатьох авторів. Разом з тим, на Україні цей метод лише в останні кілька років знайшов належне місце в методологічній системі криміналістичних наук. Суть методу полягає в наступному: досліджуваний об'єкт поміщають у замкнутий обсяг, де випаровують ефіри ціаноакрилової кислоти (ЦАК). У результаті на відкладеннях потожирової речовини відбувається інтенсивна реакція полімеризації молекул ціаноакрилату, каталізатором якої є амінокислоти, що входять до складу потожирової речовини.

Проаналізувавши властивості речовини сліду, можна дійти висновку, що за умови їх механічного збереження і незначного запилення латентні сліди рук при відповідному зволоженні будуть придатними для виявлення фізичними та фізико-хімічними методами за необмежений проміжок часу.

На принципі взаємодії з вологою слідоутворюючої речовини та вологою навколишнього середовища базується і метод виявлення латентних слідів пальців рук ефірами ціаноакрилової кислоти.

На думку фахівців, використання ціаноакрилатів для виявлення слідів рук на неровних поверхнях по своїй значимості може зрівнятися з впровадженням у свій час у криміналістичну практику класичних дактилоскопічних порошків. Ефективність виявлення слідів при використанні нового методу рівноцінна застосуванню нінгідрину в 50-і роки для обробки пористих поверхонь. У закордонній криміналістичній практиці ціаноакрилат, чи, як ще його називають, суперклеї, використовується для виявлення слідів рук з початку 80-х років. Як правило, цей метод застосовується досвідченими фахівцями в лабораторних умовах, використовуються замкнуті контейнери, наприклад, кімнатні акваріуми. Рідкий суперклеї попередньо розфасований у спеціальні маленькі поліетиленові пляшечки, ретельно закритий для запобігання висихання клею. Поліетилен – одна з деяких речовин, з якою ціаноакрилати не вступають у хімічну реакцію.

Існують **три способи** прискорення дії ціаноакрилату. При **першому** - використовується тільки ціаноакрилат. Біля трьох грамів суперклею наноситься на алюмінієву тарілочку чи просто шматочок фольги, що поміщаються в замкнутий контейнер разом з речовими доказами. **Другий спосіб** прискорення процесу виявлення слідів – використання нагрівальних приладів: електроплитки, освітлювальної лампи, мармита. **Третій спосіб** застосування ціаноакрилатів пов'язаний з хімічним прискоренням процесу скурювання. Для забезпечення самозаймання з виділенням необхідного тепла підготовлюють плоскі «серветки» з 100% бавовняної вати, попередньо просоченої розчином їдкою натру. При нанесенні на просочену бавовняну серветку рідкого ціаноакрилату відразу ж починається скурювання.

Як показала практика, і не тільки закордонна, а й вітчизняна, найбільша ефективність виявлення слідів рук при скурюванні ціаноакрилатами досягається в спеціальних вакуумних камерах. Далі, для зручності подальшої роботи зі слідами, їх можна обробити дактилоскопічними порошками, причому найкращі результати виходять при використанні сажі, що збільшує контрастність сліду на світлих поверхнях і дозволяє копіювати слід на дактилоплівку практично з будь-якої поверхні.

Папа Дмитро Миколайович, Кривенко Олексій Олегович,
курсанти групи ІКМ-05-6 ХНУВС

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрید.наук Пазинич Т.А.*

НЕТРАДИЦІЙНІ ЗАСОБИ І МЕТОДИ ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ХОДІ ДОПИТУ

Найбільш розповсюдженою слідчою дією, в результаті якої отримується інформація по справі (більше 80%), є допит.

Складність допиту визначається, по-перше, тим, що перед слідчим, як правило, стоїть особа, яка не бажає давати свідчення, по-друге, часто у свідченнях особи можуть бути помилки, перекручування та вимисел, по-третє, деякі особи часто забувають певні факти, які мають важливе значення по справі. В слідчо-оперативній практиці бувають випадки, коли традиційні прийоми проведення допиту залишаються малоефективними. В цьому зв'язку стає актуальним застосування нетрадиційних засобів та методів отримання інформації. Серед них можна виділити використання поліграфа, методу гіпнозу, а також допомоги спеціалістів в області біоритмології.

На протязі останніх десятиріч широкое розповсюдження в світі отримали «механічні слідчі» – спеціальні апарати – поліграфи, які визначають частоту дихання, тиск крові, вологість ладоней. Швидкий розвиток технології використання поліграфа призвів до визнання ефективності його використання при опитуванні деяких категорій осіб. Приоритетним напрямком роботи поліграфа є його застосування з метою виявлення, попередження, припинення і розкриття злочинів. Проте відсутність спеціальних законодавчих актів, які допускають використання в якості доказів результатів тестування на поліграфі під час допиту, тримає розвиток наукових досліджень, не дозволяє повною мірою використовувати можливості вказаного методу для збору доказів. На даному етапі розвитку науки деякі вчені вважають, що поліграф – це знаряддя тортури, що даний метод повинен бути неприпустимим. Підтримуючи думку Р.С.Белкіна, я вважаю, що поліграф не є засобом проникнення в думки та почуття випробуємого, він лише фіксує виникнення і наявність тих чи інших емоцій, і з цієї точки зору нічим не відрізняється від візуального спостереження і констатації слідчим.

Також є ефективним застосування при розслідуванні злочинів такого психоенергетичного методу впливу на людину, як гіпноз, який використовується в 32-ох країнах світу в різних ситуаціях, в тому числі і під час розслідування. Гіпноз – це тимчасовий стан психіки людини, що супроводжується зниженням самоконтролю та здатності усвідомлювати свої дії або керувати ними. Але більшість вітчизняних вчених криміналістів вважають гіпноз не до кінця вивченим, нетрадиційним, і невпевнені в якості його впливу на людину. На мою думку, застосування гіпнозу в деяких складних випадках слідства є виправданим, якщо використовувати його по відношенню до свідків, з їх згоди (наприклад, коли необхідно відновити забуті факти).

Є загальновідомим факт, що психологічний, емоційний стан людини накладає суттєвий вплив на її поведінку і сприйняття нею подій. Вченими астрологами, психологами, медиками встановлено, що в організмі людини мається більше ста біологічних ритмів, які віддзеркалюють різноманітні фізіологічні процеси. Це добові ритми сну та свідомої діяльності, зміни температури тіла, роботи серцево-судинної системи та інше. Багато з них пов'язані із впливом ритмічної зміни випромінювання Сонця, фазами Місяця. Обчислення вченими часового інтервалу, коли на особу здійснюються позитивні впливи енергії, може багато в чому допомогти при виборі слідчим вірного моменту, сприятливого для допиту злочинця та проведення інших слідчих дій. На мій погляд, використання знань спеціалістів в області астрології, психології, та, навіть, екстрасенсиорики є дуже ефективними, і повинні застосовуватися тоді, коли традиційні прийоми не допомагають.

І все ж таки, не слід вважати нетрадиційні засоби отримання інформації «ліками від усіх бід» тому, що ефективність допиту залежить перш за все від грамотності і досвіду слідчого, який їх застосовує.

Плигун Тетяна Анатоліївна, студент групи ПЗдср-03-6 ХНУВС
Науковий керівник: *ст. викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННПФПСД ХНУВС, канд.юрид.наук Матюшкова Т.П.*

ЩОДО СПОСОБІВ ВБИВСТВА МАТЕР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

Останнім часом в Україні спостерігається тенденція розвитку негативних процесів в духовній сфері, деформація моральних засад суспільства. Найбільш небезпечні прояви цих змін відбуваються в психології неповнолітніх та молоді, про що свідчить їх поведінка та відношення до власного життя і життя своїх новонароджених дітей. Так, набувають розповсюдженості вбивства новонароджених дітей серед матерів, які мають психічні вади та відхилення, є неповнолітніми, самотніми тощо.

По застосовуваних способах, вбивство матер'ю своєї новонародженої дитини може бути пасивним (бездіяльність) чи активним (діяльність).

При пасивному дітовбивстві мати не надає дитині ніякої допомоги, посилаючись на падіння, знепритомніння при пологах, народження дитини мертвою, тому що вона не кричала або неможливість надати допомогу з інших причин. Акушерській практиці майже не відомі факти втрати свідомості під час пологів, навіть у первородящих. Але, навіть якщо дитина народилася цілком здоровою і життєздатною, без належної допомоги вона вмирає протягом перших же годин. У цих випадках причиною смерті можуть бути охолодження, кровотеча, голодування тощо. Немовляти до 1-го року життя та новонароджені дуже чутливі на *охолодження* (зниження зовнішньої температури), відрізняються значною тепловіддачею унаслідок великої поверхні тільца в порівнянні з обсягом, тонкістю і вологістю епідермісу, при цьому смерть може настати при температурі 8-10 градусів вище нуля. *Кровотеча* з неперевищеною пуповини може стати причиною смерті дитини, якщо з якихось причин у пуповині залишено занадто довгий відрізок або не були в перші години життя дитини вжиті відповідні заходи по припиненню кровотечі. *Голодування* може стати причиною смерті, якщо немовля не годували протягом кількох днів. Справжнє харчування немовляти починається з другої доби, у зв'язку з чим дитина може переносити відсутність їжі протягом декількох днів. Але з огляду на високий рівень тепловіддачі немовляти голодування у перші дні може бути ускладнено втратою вологи, що для дитини є смертельним.

Активне дітовбивство характеризується діями майбутньої матері щодо визначення способів підготовки, вчинення та приховування злочину.

На стадії підготовки до вбивства новонародженої дитини під час пологів або у післяпологовий період, майбутня мати, як правило, обирає пологи в домашніх або інших, немедичних умовах, посилаючись на які в подальшому обґрунтовує неможливість надання медичної допомоги умираючій дитині. Можливим є також вступ у змову зі співучасниками – близькими особами (як правило, чоловік, співмешканець, родичі чи подруги) чи особами, які робили матері дитини пізній кримінальний аборт, що закінчився народженням живої дитини. Зазначені особи, за необхідності, підтвердять правоохоронцям факт народження дитини мертвою або її смерть через незначний період після пологів.

Способами активного дітовбивства є: удавлення петлею чи рукою; закриття дихальних шляхів сторонніми предметами; утоплення; травмування немовляти різними тупими і гострими предметами; залишення дитини в умовах, що ведуть до її смерті. Рідше зустрічаються такі способи, як отруєння, спалювання, викидання на з'їдання твариною, коління голками в джерельця, серце чи інші частини тіла.

Діями матерів та інших зацікавлених у смерті дитини осіб, спрямованими на приховання факту вбивства є: 1) позбавлення від трупа немовляти шляхом викидання його у сміттєві контейнери, ями для сміття у приватних будинках тощо, розчленовування трупа і надання тілу безформної маси, закопування трупа немовляти в землю, його утоплення чи спалювання; 2) позбавлення від знарядь убивства шляхом їх викидання, інших речових доказів (предметів туалету, а саме, простиралд, рушників, марлі тощо) – шляхом їх спалювання чи прання; 3) роздроблення фальшивого алібі тощо.

Резюмуючи викладене слід відзначити, що знання слідчими типових способів дітовбивства значною мірою сприятиме його розкриттю, розслідуванню та запобіганню.

Погребняк Оксана Сергіївна, курсант групи ІСД-05-9 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПДСД ХНУВС Леучук К.Б.

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТУ ДОКАЗУВАННЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ХАБАРНИЦТВ

Хабарництво несе загрозу всьому суспільству. Проблема боротьби з хабарництвом відноситься до найбільш актуальних соціальних, економічних правових проблем в нашій державі, враховуючи, що дане явище є не тільки соціальне, а й кримінально каране. Хабарництво як найнебезпечніша форма корупції завдає величезної шкоди не тільки нормальній роботі підприємств, установ, організацій будь-яких форм власності, а й порушує права і законні інтереси фізичних і юридичних осіб, не дозволяє в повній мірі реалізовувати реформи у найважливіших сферах життя. Тим часом статистичні дані свідчать, що боротьба з хабарництвом ведеться на недостатньому рівні.

Складовою частиною розслідування по конкретній справі є визначення обставин, які підлягають доведенню. В цьому плані важливо встановити предмет доказування по даній категорії справ. Не можна визнати правильною методику, за якою розслідування хабарництва відбувається без розгляду даних важливих обставин, так як встановлення цих обставин забезпечує всестороннє, повне, об'єктивне розслідування, що є найважливішою умовою встановлення об'єктивної істини в кримінальному процесі.

Виходячи із загального поняття предмета доказування специфічних особливостей кожного злочину, в криміналістиці визначається предмет доказування по конкретному злочину. В постанові Пленуму Верховного Суду України не визначено предмета доказування по даній категорії справ, лише звертається увага на найбільш важливі обставини, які підлягають дослідженню в судовому засіданні.

Всі обставини хабарництва повинні бути перевірені. Детально необхідно встановити предмет хабара та його характерні ознаки. Це пояснюється тим, що не все може бути предметом хабара, зокрема блага нематеріального характеру. Тобто, встановлення характеру вигоди, яку отримує посадова особа, слугує межею притягнення до кримінальної відповідальності.

Необхідно встановити велику групу обставин, що відображають безпосередньо дачу-отримання хабара, а саме: місце, час, обстановка і інші важливі обставини хабарництва. При наявності попередньої домовленості (хабар-підкуп) досліджуються обставини, пов'язані з нею. На практиці важливе значення має визначення способів передачі-отримання хабара: чи проведена в відкритій або в завуальованій формі.

Враховуючи той факт, що суб'єктом складу отримання хабара може бути лише посадова особа, необхідно встановити його. При цьому необхідно з'ясувати чи було вчинення дій на користь хабародавця службовим обов'язком посадової особи, чи не вчинила посадова особа іншого злочину, обумовленого отриманням хабара. При виконанні хабароодежувачем незаконних дій слідчий повинен з'ясувати, чи не є хабародавець підбурювачем посадової особи у вчиненні іншого злочину, що є підставою для притягнення його до кримінальної відповідальності в якості співучасника у

вчиненні іншого злочину. Потребують з'ясування взаємовідносини, які склалися між учасниками хабарництва, обставини знайомства, зв'язок хабародавця та хабароотримувача з метою всестороннього розслідування, а також для виявлення співучасників.

Підлягають також встановленню причини та умови, які сприяли вчинення злочину. Для правильного визначення задач правосуддя повинна бути виявлена і індивідуалізована роль кожного учасника хабарництва (хабародавець, хабароотримувач, співучасники). Повнота розслідування вимагає встановлення мотивів і цілей дачі-отримання і співучасті у хабарництві.

Неможливо визначити вичерпний перелік обставин, які підлягають встановленню при розслідуванні конкретної кримінальної справи про хабарництво, круг фактичних даних, які підлягають встановленню по справі, в залежності від конкретних обставин може змінюватись у сторону збільшення або зменшення досліджуваних обставин. Що стосується меж доказування, які характеризують необхідну глибину дослідження суттєвих обставин справи, то дана задача повинна вирішуватись особою, яка веде розслідування в кожному випадку з врахуванням індивідуальних особливостей злочину.

Пруцький Сергій Сергійович, курсант групи ІКМ-05-4 ХНУВС

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрид.наук Пазинич Т.А.*

ОЗНАКИ ПЕРЕРОБКИ ПНЕВМАТИЧНОЇ ЗБРОЇ У ВОГНЕПАЛЬНУ

Як свідчить слідчо-оперативна практика на сучасному етапі в Україні при вчиненні багатьох агресивних злочинів (вбивств, нанесенні тілесних ушкоджень, розбійних нападів, хуліганства та інших) застосовується вогнепальна зброя. Крім того, все частіше виникають ситуації застосування злочинцями пневматичної зброї, яка при певних умовах здатна нанести не менш тяжкі наслідки здоров'ю постраждалого, і яка при цьому знаходиться у вільному обігу. На мій погляд, існує ще одна суттєва проблема, на якій би я хотів акцентувати увагу. Це проблема появи злочинців, які володіють методикою перероблення пневматичної зброї у вогнепальну шляхом внесення деяких змін в її конструкцію.

Як може слідчий чи оперативний працівник виокремити пістолет, який за загальним зовнішнім виглядом і маркуванням відноситься до пневматичної зброї, але по суті має вогнепальну властивість? Моя робота присвячена відповіді на це питання.

Перш за все розглянемо визначення зброї обох зазначених видів.

Пневматична зброя – це вид ствольної зброї, у якому снаряд (куля) отримує направлення руху за рахунок енергії стиснутих газів або повітря.

Вогнепальна зброя – це пристрої та прилади призначенні для ураження живої чи іншої цілі (кулею, дробом або іншим предметом) з початковою швидкістю польоту кулі понад 100 м/с, приведенням у рух миттєвим вивільненням хімічної енергії заряду (пороху або іншої пальної суміші).

Вважається, для того щоб визнати предмет вогнепальною зброєю, він повинен відповідати двом критеріям: загальному і спеціальному.

Загальний критерій визначає цільове призначення зброї. Вогнепальна зброя – це зброя для нападу, активного захисту шляхом знищення живої сили і технічних споруд.

Спеціальним критерієм є технічна характеристика предмету. Він повинен мати наступні ознаки, а саме: для метання снаряду повинна використовуватись енергія, яка утворюється при згоранні вибухової речовини (пороху); предмет повинен мати ствол – порожню трубку для спрямування польоту снаряду і спалювання вибухової речовини; предмет повинен мати пристрій для запалення

заряду – вибухової речовини; снаряд повинен володіти достатньою вражаючою дією; конструкція предмета-зброї повинна мати достатню міцність.

Таким чином, особа, яка прагне підвищити потужність своєї пневматичної зброї, пристосувати її для стрільби бойовими або саморобними боеприпасами, підвищити початкову швидкість польоту кулі, повинна внести такі зміни в її казенну частину: розсвердлити патронник до бажаних розмірів і форм; встановити на поршні або в передній стінці ствольної коробки ударник; встановити ударно-спусковий механізм; розточити канал ствола до бажаних розмірів і форм.

При виявленні у осіб пневматичної зброї із зазначеними ознаками зміни конструкції, її необхідно вилучити й направити на дослідження спеціалісту в області судової балістики для встановлення ознак її вогнепальності, вирішення питання про порушення кримінальної справи і притягнення власника зброї до кримінальної відповідальності згідно чинного законодавства.

Радільчук Злата Юрійвна, курсант групи ІКМ-05-11 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННПФПСД ХНУВС Фат'янова В.О.

ПРОБЛЕМИ ВИЯВЛЕННЯ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ НЕПОВНОЛІТНІМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

Виявлення, розкриття, розслідування та попередження таких злочинів викликає велику кількість проблем у практичних працівників, що спричинені відсутністю відповідних рекомендацій.

Торгівля неповнолітніми, а особливо дітьми, є злочином з високим ступенем латентності, тому офіційні статистичні показники її стану не в змозі достовірно відображати фактичну ситуацію у цій сфері.

Складності з виявленням фактів торгівлі неповнолітніми обумовлені низкою причин. Угоди такого роду укладаються таємно, а ні продавець, а ні покупець не зацікавлені в оприлюдненні своїх дій. Потерпілий, дитина, як правило, стає предметом торгу у тому віці, коли він ще не розуміє змісту дій, що вчиняються в його відношенні. Якщо суб'єктом даного злочину є особа під контролем якої знаходилася дитина, тобто особа, яка має піклуватися про дитину, захищати її інтереси, тоді важко розраховувати на заяви сторонніх громадян. Інша причина, з якої вкрай важко виявити факти купівлі-продажу дітей, – це їх маскуванню під виволокнення.

Найбільш складним для виявлення злочину є варіант придбання дитини з метою його втягнення у злочинну діяльність або вчинення антигромадських дій, коли продавець і покупець – особи, що ведуть паразитичний, аморальний спосіб життя, не мають постійного місця проживання, документів, що посвідчують особу, а передусім, документів, що посвідчують факт народження дитини. Достатньо часто такі угоди укладаються на вокзалах, у місцях скупчення безпритульних та біженців, у притонах крупних міст, тощо.

Розслідування торгівлі неповнолітніми ускладнюється тим, що угода купівлі-продажу найчастіше укладається за відсутності очевидців. Характер винагороди складніше встановити, коли покупець розплачується за дитину наданням будь-яких послуг, можливо, з використанням свого посадового становища або сімейних зв'язків. У випадку вчинення злочину у пологовому будинку необхідно перевірити записи в реєстраційних книгах, журналах про можливу відмову матері від дитини при їх виписці, встановити куди було направлено дитину, від якої відмовилися, та факт її прибуття до дитячої установи.

З метою своєчасного виявлення та попередження торгівлі неповнолітніми особами необхідними є наступні заходи: спостереження за сім'ями, в яких сумнівні умови проживання та виховання дитини; перевірка житлових та офісних приміщень з метою виявлення борделів, підпільних виробництв дитячої порног-

рафії; спостереження за обстановкою на ринках, вокзалах, у метро та іншими об'єктами, де можуть бути виявлені факти торгівлі дітьми; аналіз змісту рекламних об'яв, розміщених у ЗМІ (особливу увагу слід приділяти об'явам про надання сексуальних послуг, про сприяння в усиновленні, наданні послуг сурогатної матері, тощо).

Ремень Анастасія Вікторівна, курсант групи ППТ-05-01 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри криміналістики судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрід.наук Колесніков В.В.

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВБИВСТВ НА ЗАМОВЛЕННЯ

На сьогодні широкого розповсюдження набули вбивства на замовлення. Особливість суспільної небезпеки цих злочинів полягає в тому, що вони завдають шкоду, яка не має відповідного еквіваленту, – людина позбавляється найціннішого – життя, крім того, вони можуть бути вчинені загально небезпечним способом. Вбивства, вчинені на замовлення, не є винаходом нашого часу. Ці злочини відомі здавна, їх вчинення мало різні цілі – посягання на життя і здоров'я особи, її майнові права й інтереси, перешкоджання діяльності або здійсненню планів, дискредитація підозрюваної особи.

Жертвами вбивств на замовлення стають відомі політичні діячі, представники законодавчої та виконавчої влади, бізнесмени, підприємці. З'явилися нові мотиви вбивств, пов'язані з боротьбою за розподіл сфер впливу між кримінальними структурами, злочинними формуваннями, помстою рекетирів, приватизацією майна, посередницькою діяльністю, переслідуванням кредиторів і т.ін. На сьогоднішній день протидія цьому виду злочинів знаходиться на неналежному рівні, що обумовлює необхідність вдосконалення та розробки деяких положень методики розслідування вбивств на замовлення. Дослідження криміналістичної літератури з цього питання дає змогу дійти висновку, що більшість авторів, які досліджували методику розслідування цих злочинів звертають увагу на особливості криміналістичної характеристики та тактичні особливості проведення деяких слідчих дій. У зв'язку з чим вважаємо за доцільне більш докладно розглянути ці питання.

Спосіб вчинення. Способів позбавлення життя людини багато, але вбивствам на замовлення притаманний відкритий, зухвалий напад на жертву. Спосіб вчинення вбивства може бути небезпечним для життя інших людей: відкрита перестрілка в багатолюдних місцях, використання вибухівки, гранат, вогнепальної зброї, гранатометів. Може застосовуватись й снайперський постріл у життєво важливі органи. Під час виконання замовлення має місце прагнення знищити тільки замовленого.

При реалізації способу вчинення злочину важливу роль відіграють дії по його підготовці, яка включає пошук виконавця, вивчення жертви, вибір знаряддя злочину, розробку сценарію вбивства. При цьому ретельно хронометрується «життєвий графік» жертви, перевіряється, де і з ким проживає, чим займається, з ким зустрічається, розпорядок дня, наявність охорони тощо.

Що стосується способів приховання вбивств вчинених на замовлення. У більшості випадків злочинець залишає знаряддя злочину на місці події. Однією з ознак вбивства на замовлення є факт залишення зброї на місці події. Злочинець заздалегідь визначає найбільш небезпечні шляхи підходу та відходу вживає заходи спрямовані на знищення слідів перебування на місці події. У деяких випадках замовники позбавляються виконавців чи посередників.

Місце вчинення злочину визначається в залежності від способу життєдіяльності особи. Більшість вбивств на замовлення вчиняються за місцем проживання жертви. Злочинці для нападу обирають східові площадки у під'їзді жертви, кабінні ліфтів, територію біля будинку чи під'їзду. Крім того злочини можуть бути вчинені на підходах до місця роботи, чи в інших місцях де поведінка жертви найбільш прогнозована.

Час злочину. Як правило, для нападу злочинці обирають ранковий час, рідше вечірній. Це пов'язано з чіткою регламентацією робочого дня жертви і системою часових інтервалів виходу з домівки чи з місця роботи.

Знаряддя злочину. Під час вчинення вбивства на замовлення використовуються вогнепальна зброя, радіокеровані чи контактні вибухові пристрої, гранати. Вогнепальна зброя оснащується глушителями, оптичними або лазерними прицілами, пристроями нічного бачення. Речі господарсько-побутового призначення майже не використовуються.

Особа потерпілого. Найчастіше жертвами вбивств на замовлення стають: 1) особи, які займають керівні посади у бізнесі (президенти акціонерних товариств, керівники фінансово-кредитних установ, директори великих торговельних чи інших комплексів); 2) представники вищих органів державної влади і управління; 3) працівники правоохоронних та правозастосовчих органів (прокуратури, МВС, СБ, судів та ін.); 4) лідери і члени злочинних угруповань.

Тобто, як правило потерпілою стає особа, яка заважає здійсненню планів замовника вбивства. Це може стосуватися сфери політики, бізнесу, кримінального впливу чи особистих стосунків.

Особа злочинця. Має деякі особливості, оскільки у підготовці та вчиненні злочину приймають участь декілька осіб – замовник, та безпосередній виконавець, а також у деяких випадках посередник.

У якості замовника можуть виступати: комерційні партнери – бізнесмени, корумповані посадові особи, авторитети злочинного світу. Посередник у вбивстві на замовлення здійснює пошук конкретного виконавця, є зв'язуючою ланкою між замовником і виконавцем. Посередниками можуть бути особи з оточення організатора, підлеглі йому по службі, члени злочинних угруповань тощо. Крім іншого, посередник – це додатковий засіб захисту замовника. Тобто замовник і виконавець можуть не знати один одного, а для того, щоб обірвати ланцюжок, треба лише знищити посередника.

Умовно виконавці можуть бути поділені на два типи: кілери - дилетанти та кілери – професіонали. Дилетанти характеризуються низькою вартістю послуг. При цьому їх використання не дає ніяких гарантій і не виключає помилок. Дилетант може вбити не ту що треба особу, або лише поранити жертву, залишити сліди на місці події.

Професіонал йде на справу, коли відчуває майже повну гарантію власної безпеки. Він володіє достатньо високими навичками у «мистецтві» вбивати людей, використовує найсучаснішу техніку спостереження і радіозв'язку, здійснює заходи щодо підготовки та приховування вбивства. Професійного кілера нерідко запрошують з іншого регіону, з країн СНД чи далекого зарубіжжя. Виходячи з викладеного, слід визнати, що розкриття умисних вбивств, вчинених на замовлення, залишається одним із найважливіших завдань правоохоронних органів.

Таким чином, детальний розгляд питань криміналістичної характеристики вбивств на замовлення дає змогу висунути більш правильні та обгрунтовані слідчі версії, розробки рекомендацій для вдосконалення прийомів і методів боротьби з цим явищем, підвищити відсоток розкриття цих злочинів взагалі.

Роль Інна Юрійвна, студент НЮА України імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: доцент кафедри криміналістики НЮА України імені Ярослава Мудрого, канд.юрид.наук, доцент Пчолкін В.Д.

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТИ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

Боротьба з посяганнями на відносини власності є одним з головних завдань кримінальної політики держави, однією з найважливіших її функцій – забезпечення економічної безпеки, захисту права власності. Тому за привласнення, розтрату

майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем ст. 191 КК України передбачена кримінальна відповідальність. Під час розслідування цього виду злочину важливого значення набуває вчення про його характеристику. Криміналістична характеристика злочину – це система, що містить дані про закономірні зв'язки слідів, які виражені відповідним ступенем вірогідності, встановленої на підставі узагальнення матеріалів кримінальних справ, та апробованих слідчою практикою. Такі дані є основою для побудови систем типових версій, що дуже важливо при вирішенні конкретних слідчих завдань.

Структура криміналістичної характеристики цього виду злочинів складається з наступних елементів: суб'єкт розкрадання; спосіб приготування, вчинення та приховування злочину; предмет посягання; обстановка; наслідки.

Для кожного виду злочинів **особа злочинця** характеризується специфічними рисами, обумовленими мотивами і спрямованістю злочинної діяльності. Тож з'ясування даних про особу дає уявлення і про способи здійснення і приховання злочину. Особа розкрадача характеризується, виходячи з наступного:

- **матеріально відповідальна особа**. Ці дані дозволяють установити можливість особи щодо привласнення майна (право розпорядження ним або перебування цього майна в правомірному володінні особи). Причинно-наслідкові зв'язки між діями посадової особи і наслідками, що наступили, можуть бути встановлені тільки шляхом вивчення його функцій. Діяльність слідчого спрямовується на виявлення дефектів у виконанні функцій конкретної посадової особи;

- **риса характеру злочинця**. До останнього можна віднести пристрасть до накопичення, жадібність, замкнутість або широку інсценовану комунікабельність. Сюди ж можна віднести професіоналізм у сфері технології виробництва, оформлення облікової документації, володіння різними способами маскуванню, що використовуються з метою розкрадання матеріальних цінностей;

- **зв'язки злочинця**, що дають йому можливість протягом тривалого часу безперешкодно вчиняти злочини. Його злочинні зв'язки можуть бути різними і відноситися до сфер заготівлі, виробництва і реалізації продукції. Важливо відзначити, що у випадках здійснення розкрадань найбільш виразними є злочинні зв'язки серед посадових осіб, залучених до сфери обліку і реалізації продукції;

- **спосіб вчинення розкрадань** чужого майна, довіреного винному включає наступні елементи: створення неврахованих надлишків; їхнє вилучення і приховання злочинних дій; збут викрадених цінностей. Кожен із цих елементів характеризується сукупністю специфічних способів. Способи вчинення розкрадань різноманітні та тонко вуалюються. Особливу увагу необхідно звертати на способи приховування злочинів. Вони можуть поділятися на відносно прості та складні. До простих способів приховування відносяться: використання приміщень, устаткування, транспорту, створення спеціальних схованок із метою збереження й вивозу викраденої сировини і готової продукції. До складних способів приховування треба віднести: використання особливостей технологічного процесу, документального відображення етапів виробничого циклу, заниження у звітах фактичного виходу готової продукції на виробництві;

- **предмет посягання** дає певне уявлення про особу злочинця, його відношення до виробництва (виготовлення продукції, реалізація, заповнення звітної документації). Крім того, предмет посягання може вказувати на знання злочинцем специфіки виробництва, особливостей обліку і звітності, зв'язків між виробничими підприємствами й установами, що реалізують виготовлену продукцію. Ці відомості дозволяють відстежити злочинні зв'язки, а також орієнтують на можливе коло свідків, що володіють інформацією, важливою для швидкого й ефективного розкриття злочинів;

Велике значення має **місце вчинення** злочину. Необхідно вивчити і зрозуміти весь механізм системи, де вчинений злочин. Визначення місця вчинення злочину знаходиться в прямому зв'язку зі способом здійснення злочину.

– **час вчинення** злочину - астрономічний час, а також період, протягом якого відбувався злочин. Особливе значення цей елемент має у випадках розкриття розкрадань майна, вчинених посадовими особами, тому що такі розкрадання як правило тривалі у часі і маскуються обліковими документами.

– під **слідами злочину** варто розуміти сукупність типових проявів злочинної діяльності, що відображені у фінансовій діяльності підприємства, виробництві та збуті продукції і мають свою специфіку на кожній ділянці:

а) у фінансовій діяльності ці сліди можуть виявлятися в порушеннях обліку і звітності, фальсифікації документації, приписках;

б) у виробничій діяльності типовими слідами розкрадань є:

– порушення технологічного процесу, які тягнуть за собою одержання надлишків продукції, а також навмисне створення надлишків сировини з метою їхнього подальшого використання;

– порушення нормативів при виготовленні лабораторних аналізів продукції;

в) у сфері збуту продукції типовими слідами злочинів є:

– неврахована продукція або її нестача як у постачальника, так і в одержувача;

– виявлення безтоварних накладних;

– невідповідність фактичних даних змісту товарно-транспортних накладних.

Оскільки розкрадання шляхом привласнення, розтрата та зловживання службовим становищем вчиняються з використанням знання технології виробництва та особливостей бухгалтерського обліку, вони є одними з найбільш латентних. І саме з огляду на це при розслідуванні цих злочинів дуже важливо звертати пильну увагу на встановлення і опрацювання всіх елементів криміналістичної характеристики з метою швидкого розкриття злочину.

Соловійова Анна Віталіївна, курсант групи ІСД-05-10 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС Зогуля Є.В.

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЯВЛЕННЯ ОЗНАК КОНТРАБАНДИ

У криміналістичній літературі питання виявлення ознак злочинів на даний час розроблені недостатньо. Досліджуються деякі аспекти виявлення окремих видів злочинів, при цьому у криміналістиці немає однозначного визначення суті виявлення злочинів. У теорії криміналістики виявлення часто розглядається як структурний елемент розкриття. Ряд вчених-криміналістів, відмічаючи, з одного боку, значимість діяльності по виявленню злочинів, з іншого-припускають суттєву неточність, включаючи його в першочерговий етап розслідування на правах автономної частини, тим самим змішуючи дослідчу діяльність із слідчо-процесуальною, діяльність по виявленню ознак злочину з процесом його розслідування.

Помилковість такої позиції є очевидною, оскільки розслідування починається тільки після порушення кримінальної справи, діяльність же по виявленню злочинів здійснюється до цього. Разом з тим принципово відрізняються форми, методи та засоби, які використовуються при виявленні злочинів та їх розслідуванні. З огляду на це, можна вважати, найбільш правильною та дослідовною позицію В.В. Степанова, який вказує, що виявлення злочинів не є ні етапом розкриття, ні етапом розслідування. На його думку цю діяльність слід розглядати як самостійний, перший етап боротьби зі злочинністю і включення виявлення злочинів до предмета криміналістики обумовлює створення окремої криміналістичної теорії.

В.О. Образцов, вказує на необхідність розробки криміналістичної характеристики виявлення злочинів. Саме ця точка зору суперечить принципу однозначності і вживання понять у науці. Термін «криміналістична характеристика», справедливо зазначає Р.С. Белкін, повинен вживатися

тільки у тому значенні, в якому він відповідає визначеному цим терміном поняттю. У зв'язку з цим суть терміна «виявлення» більш правильно визначає поняття «криміналістичне забезпечення діяльності по виявленню злочину».

Наведене дає підстави визначити криміналістичне забезпечення діяльності по виявленню ознак контрабанди як систему криміналістичних знань та основаних на них навичок і вмінь посадових осіб використовувати наукові способи та засоби з метою встановлення можливих фактів незаконного переміщення предметів посягань через митний кордон.

До основ криміналістичного забезпечення діяльності по виявленню контрабанди, на мою думку, повинні входити: способи та прийоми виявлення ознак контрабанди; техніко-криміналістичні засоби діяльності по її виявленню; особливості виявлення ознак контрабанди при здійсненні митного контролю та провадженні порушень митних правил; засоби і прийоми ОРД для виявлення ознак контрабанди; тактичні прийоми і засоби діяльності громадською охоронними органами, що основні напрямки підвищення ефективності роботи по виявленню контрабанди тощо.

Необхідність включення до методики розслідування контрабанди етапу виявлення ознак обумовлена перш за все специфікою механізму вчинення контрабанди та особливостями одержання первісної інформації, підвищеною латентністю даного виду злочину і складністю виявлення його ознак. Ознаки контрабанди у криміналістичному розумінні – це певні факти, які являють собою результати злочинних дій осіб по незаконному переміщенню предметів злочинного посягання через митний кордон, що дають змогу судити про злочинний характер події злочину, осіб, які мають відношення до нього, способи та обставини вчинення контрабанди.

Різноманітність та численність ознак контрабанди як прояв і вираження різних сторін цього злочину потребує їх певної класифікації. Як вважають вчені-криміналісти, найкраще таку класифікацію можна здійснювати на основі вчення про криміналістичну характеристику злочинів, виділивши при цьому криміналістичні ознаки предмету посягання, способу вчинення, сукупності типових слідів контрабанди і особи злочинця. Можливі і інші підстави криміналістичної класифікації ознак контрабанди: за місцем їх проявлення, формою відбиття у навколишній дійсності, змістом, зв'язком з подією злочину.

Аналіз митної та судово-слідчої практики показує, що ознаки контрабанди можуть бути виявлені при: здійсненні митного контролю; провадженні справ про порушення митних правил; здійсненні прикордонного контролю співробітниками Прикордонних військ; проведенні оперативно-розшукових заходів; провадженні дізнання та попереднього слідства; здійсненні прокуратурою загальнонаглядових функцій; перевірці заяв та повідомлень про контрабанду, яка підготовлюється або вчинена.

Останнім часом ознаки контрабанди нерідко виявляються у результаті діяльності органів Державної податкової адміністрації, виявленню ознак контрабанди також сприяє робота Товариства захисту прав споживачів та інших державних органів. Слід визначити, що ознаки контрабанди можуть бути виявлені при розслідуванні як контрабанди, так і інших злочинів-розкрадань, розбоїв, вбивств і т.д.

Практика показує, що сьогодні в митних органах процесуальне оформлення безпосереднього виявлення ознак зазначених злочинів не врегульовано, що призводить до укриття від реєстрації фактів вчинення контрабанди, особливо не правоохоронними підрозділами митних органів, які здійснюють фіскально-контрольні функції.

Порядок реєстрації джерел інформації про контрабанду визначено у «Положенні про діловодство у підрозділах по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил», затвердженом наказом ДМС України №285 від

18.05.1999р. Аналіз назви другого розділу цього положення, «Прийняття, розгляд і реєстрація документів», приводить до висновку, що запропонована послідовність дій не є цілком правильною. Перш за все, це пояснюється тим, що прийняття та реєстрація джерел інформації про злочини не повинні мати такого проміжного етапу як їх розгляд, оскільки така ситуація створює умови для відбору посадовими особами митних органів джерел інформації про контрабанду, її не реєстрації та приховування. Крім того, не можна визнати правильним положення, яке склалося у митних органах, коли інформація про контрабанду реєструється або в журналі обліку вхідної кореспонденції, що надходить із реєстраційними номерами загального відділу, або у журналі обліку вхідної кореспонденції, що надходить безпосередньо до управління, відділення, служби за формою ДК-2. Це призводить до того, що документи, які містять інформацію про ознаки контрабанди, реєструються разом з усіма іншими документами.

Негативно впливає на діяльність митних органів у боротьбі із контрабандою також і невпорядкованість у системі обліку та звітності в митницях кримінальних справ про контрабанду. Очевидно, що не сприяє зміцненню законності в діяльності митних органів, підвищенню роботи по виявленню й розкриттю контрабанди відсутність статистичного обліку на виявлений злочин. Таке положення сприяє вчиненню контрабандної діяльності, ускладнює запобігання їй і породжує зловживання, хабарництво серед окремих осіб митних органів, призводить до укриття фактів контрабанди. Тож цілком справедливо виглядає ідея того, що доцільно розробити інструкцію про введення статистичного обліку через Головне інформаційне бюро МВС України на виявлену контрабанду та осіб, які їх вчинили, та рух кримінальної справи від дізнавача митниці до слідчого СБУ або прокуратури.

Таким чином, одним із перспективних напрямків удосконалення методики розслідування контрабанди є розробка й дослідження питань криміналістичного забезпечення діяльності митних та інших правоохоронних органів по виявленню ознак таких злочинів. При цьому необхідно повніше використовувати взаємозалежний комплекс дій, передбачений МК та КПК України. Тому доцільно розробляти методику виявлення й розслідування контрабанди з урахуванням можливостей взаємодії проведення митного контролю, провадження справ про порушення митних правил, дізнання та попереднього розслідування.

Терес Яна Валеріївна, курсант групи ІСД-05-4 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС Зозуля Є.В.

СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ НА ЗАМОВЛЕННЯ

На теперішній час, за роки незалежності спостерігаються зміни в усіх сферах суспільного життя. Важливим учасником цього процесу стали органи внутрішніх справ, діяльність яких відбувається в умовах складної криміногенної обстановки. Глобальні зміни та нестабільність суспільного життя призвели до розвитку такого явища як вбивства на замовлення, які значно відрізняються від інших видів злочинів.

Під вбивством на замовлення розуміють умисне позбавлення життя конкретної людини, яке вчиняється особою чи групою осіб за дорученням замовника з корисливих мотивів (отримання винагороди). До основних причин розвитку такого явища відносять: перетворення вбивства на механізм вирішення конфлікту; слабка правова база; організаційні недоліки при проведенні розслідування; некомпетентність співробітників правоохоронних органів у розслідуванні даного виду злочину.

Методиці розслідування вбивств присвячені роботи таких правознавців, як Ю.М. Антонян, Л.Г. Відонов, В.О. Коновалова та ін. Проблему методики розсліду-

вання вбивств на замовлення порушували В.П. Бахін, В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько.

До найхарактерніших особливостей розглядуваного виду злочинів відносять наступні:

- Нетрадиційність об'єкта зазіхання. Цей вид злочинів проти життя і здоров'я особи найпоширеніший в економічній і кримінальній сферах, де усуваються партнери й конкуренти в політиці, бізнесі, банківській діяльності та кримінальні авто-ритети.

- Професійність виконавця вбивства, відсутність будь-якого зв'язку між виконавцем злочину і потерпілим, наявність посередника. Зазначені особливості значно ускладнюють установлення й пошуки правоохоронними органами як самого замовника, так і виконавця вбивства.

- Складність розслідування цього виду злочинів пояснюється появою нових способів учинення вбивств - із застосуванням автоматичної зброї, снайперських гвинтівок, різного виду вибухових пристроїв, а також способів приховування цих злочинів.

- Досить обмежена слідова картина вбивств на замовлення значною мірою зумовлює низький відсоток розкриття розглядуваних видів злочинів. Обсяг і зміст вихідної інформації, яка визначає основний напрямок розслідування по справах цієї категорії, є, як правило, мінімальними. Нехарактерними є ситуації, при яких вбивства на замовлення вчиняються в умовах очевидності, тобто коли виконавця затримано або відома його особа і мотив учинення злочину.

- Специфіка розслідування цього виду злочинів визначається складністю отримання вихідних даних, великим обсягом слідчої роботи, екстремністю проведення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів. Несвочасне виявлення трупа, неякісно проведений огляд місця події, страх і небажання свідків чи очевидців давати показання теж становлять значні труднощі для розслідування вбивств на замовлення.

Перелічені особливості цього виду злочинів не вписуються в традиційну схему розслідування вбивств, що зумовлює потребу створення нової методики розслідування саме таких убивств.

Однією з основних ознак є те, що працює чітко налагоджена схема: замовник – посередник - виконавець, що дуже ускладнює процес розкриття таких злочинів. Замовниками як правило виступають бізнесмени, корумповані посадові особи, «авторитети» злочинного світу. Посередниками – особи з оточення організаторів чи їх підлеглі або члени злочинних угруповань. На жаль, як не жахливо це звучить, але сьогодні виконавцями виступають «кілери» – професіонали. Як правило, це особи які займалися військовою діяльністю, правоохоронною діяльністю, були у спец підрозділах та ін. Коло учасників злочину, як правило, обмежено, вони зв'язані обітницею мовчання, яка заснована на особистому інтересі й користі, на страху бути знищеними особами, які мають будь-яку інформацію про злочин.

Введення в Кримінальний кодекс України пункту, що передбачає відповідальність за умисне вбивство, вчинене на замовлення, зумовило необхідність розробки в криміналістиці методики розслідування цього виду злочинів. Успішність розкриття вбивств на замовлення залежить від сукупності методичних підходів до процесу розслідування таких злочинів, оскільки при розробці нової криміналістичної методики, яка узагальнює існуючий досвід розслідування, враховуються позитивні результати й помилки.

Саме в діяльності системи МВС, злагоджена робота працівників міліції всіх ланок дадуть можливість покращити статистику розкриття вбивств на замовлення в реальному житті, а не на паперах.

Таким чином, незважаючи на свою специфіку (особливо щодо особи злочинця, особи потерпілого, способів учинення злочину), розслідування вбивств на замов-

лення тісно взаємозв'язана з розслідування вбивств всіма елементами криміналістичної характеристики.

Сформульовані в тезах теоретичні положення є підґрунтям для подальшого опрацювання методики розслідування вбивств на замовлення і спрямовані на вдосконалення загальної теорії криміналістики.

Тестіна Вікторія В'ячеславівна курсант групи ІКМ-05-11 ХНУВС

Науковий керівник: *викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС Фат'янова В.О.*

ЩОДО ПОНЯТТЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ЗЛОЧИННІСТЬ

Дослідження та аналіз сучасної криміналістичної літератури дозволяє дійти висновку про те, що в нині існуючих умовах розвитку суспільства організована злочинна діяльність набуває ознак транснаціоналізації, тобто виходить за межі національної території однієї держави. Ознаки транс націоналізації властиві багатьом країнам світу і, тому, являють собою міжнародний процес транснаціоналізації організованої злочинної діяльності.

Під **транснаціональною організованою злочинною діяльністю** слід розуміти, здійснення злочинними організаціями незаконних операцій, що пов'язані з переміщенням потоків інформації, грошей, фізичних об'єктів, людей, інших матеріальних та нематеріальних засобів через державні кордони з метою використання сприятливої ринкової кон'юнктури в одній чи декількох іноземних державах з метою отримання суттєвої економічної вигоди, а також з метою ефективного ухилення від соціального контролю за допомогою корупції, насилля та використання суттєвих розбіжностей у системах кримінального правосуддя різних країн.

Сучасні комунікаційні технології та розширені зв'язки організованої злочинності полегшили для неї встановлення контактів з партнерами в інших країнах та континентах; сучасні банківські системи електронних розрахунків дають змогу укладати міжнародні угоди, що пов'язані, перш за все, із «відмиванням» коштів, отриманих злочинних шляхом, а також різного роду фінансовими махінаціями.

Транснаціоналізація організованої злочинної діяльності, по суті, являє собою найвищий рівень кримінальної еволюції. Їй властива найбільш раціональна та професійна кримінальна поведінка із прагненням звести до мінімуму можливий ризик та вилучити максимальний прибуток.

Таким чином, організована злочинна діяльність стає транснаціональною, якщо вона пов'язана з незаконними операціями по переміщенню матеріальних та нематеріальних засобів через державні кордони, які приносять суттєвий прибуток; при її здійсненні використовується сприятлива ринкова кон'юнктура інших держав, суттєва різниця між системами кримінального правосуддя різних країн, а також проникнення до їх легальної економіки за допомогою корупції та насилля.

З метою протидії транснаціональній організованій злочинності нагальною є потреба у розробці комплексу практичних заходів та теоретичних основ, перш за все, в галузях кримінального, кримінально-процесуального права та криміналістики.

І Трофімова Юлія Сергіївна, курсант групи ІСД-05-7 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС, канд.психол.наук Лозова С.М*

СУЧАСНІ СПОСОБИ ТА ПРИЙОМИ ВИЯВЛЕННЯ, ФІКСАЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ РУК

Кожен злочин в матеріальному середовищі залишає ті чи інші сліди. Сліди, що залишаються при скоєнні злочину, вивчаються криміналістикою з метою швидкого його розкриття, виявлення злочинців, встановлення істини по справі. Вивчення слі-

дів допомагає встановити знаряддя злочину, отримати інформацію про злочинця, визначити механізм злочинної дії.

Одними з найбільш розповсюджених при огляді місця події є сліди рук. Наука, яка займається їх дослідженням, називається дактилоскопією.

Сліди на місці злочину з'являються головним чином в результаті доторкання до предмету долонею руки. В більшості випадків в контакт вступає не вся поверхня, а окремі ділянки, частіше за все кінцеві фаланги пальців.

Шкіра долоні має специфічну поверхню, відмінну від поверхні інших частин тіла. Її складають великі (флексорні складки, вузькі складки - зморшки) і дрібні елементи (пори і папілярні лінії), які дозволяють ідентифікувати конкретну особу. Дані елементи є індивідуально стійкими і відновлюваними.

На місці події можуть бути виявлені сліди пальців рук об'ємні (утворені на пластичних речовинах) і поверхневі (видимі, невидимі, маловидимі, зафарбовані та не зафарбовані,). Механізм утворення слідів та їх вигляд обумовлюють техніку виявлення.

При пошуку слідів рук на місці скоєння злочину, необхідно уявляти до яких предметів міг торкатися злочинець, бо саме ці предмети є носіями інформації про злочинця.

Виявлення об'ємних і зафарбованих слідів не викликає значних труднощів. Поверхневі ж сліди виявляються зовнішнім оглядом: в косопадючих променях; навпроти світла (якщо об'єкт прозорий); обробкою поверхні дактилоскопічними порошками; задимленням парами йоду; використанням хімічних реактивів (розчини азотнокислого срібла, нітгїдриду і алоксану);

На сьогоднішній день в основі розробки та дослідницького застосування знаходиться виявлення слідів методом радіографії, коли об'єкт носіння слідів опромінюють за допомогою нейтронів, в результаті чого потожирові речовини Na, K, P, робляться радіоактивними; виявлення слідів за допомогою лазеру, коли об'єкт, на якому вони знаходяться, опромінюють струменем органного лазеру безперервної дії в результаті чого з'являється люмінесценція жовто-зеленого кольору слідів пальців рук; а також це застосування голографічної техніки, яка дозволяє виявити невидимі та невиявляемі іншими методами сліди.

Після виявлення, сліди рук необхідно сфотографувати, описати в протоколі, скопіювати (потожирові сліди) чи зафіксувати (об'ємні сліди), після чого відповідним чином упакувати.

На сьогоднішній день дактилоскопія продовжує розвиватися, знаходячи нові удосконалені способи і прийоми виявлення і вилучення слідів, а також розробляє способи об'єднання слідів в єдину базу даних, що, в свою чергу, буде сприяти більш швидкому розкриттю злочинів.

Хомецький Олег Іванович, курсант групи ІСД-05-6 ХНУВС

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС, канд.юрід.наук Матюшкова Т.П.*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ СЕРІЙНИХ ВБИВСТВ

За останні десятиріччя рідкісний колись феномен серійних вбивств набув розмаху в усьому світі. З метою розробки методичних рекомендацій щодо їх розкриття і розслідування проводяться численні науково-практичні конференції, у тому числі, міжнародні (Серійні вбивства і їх попередження, Ростов-на-Дону, 1994-2001 рр.), монографічні дослідження (І.А. Возгрін, І.Ф. Герасімов, В.А. Журавель, В.М. Ісаєнко, В.І. Комісарова, В.А. Образцов, А.А. Протасевич та ін.).

Термін «серійні вбивства» появився в пресі і суспільстві в 70-х роках минулого століття у зв'язку з розслідуванням ряду гучних злочинів в США. У Росії цей термін почав вживатися з початку 90-х років. З цього часу ним оперують вчені, співробітники

правоохоронних органів і засобів масової інформації; поняття «серійні вбивства» фігурує в офіційних документах прокуратури і Міністерства внутрішніх справ. Проте в кримінальному законодавстві України визначення серійності як кваліфікуючої ознаки злочину відсутнє. Найближчим йому є поняття повторності, якою визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини Кримінального кодексу України (ст. 32).

Деякі вчені (В.А. Образцов, ін.) серійними вважають вбивства не двох, а трьох і більше осіб, вчинені у різний час однією особою чи групою осіб за попереднього змовою, за умови, що злочини характеризуються тотожністю або схожістю мотивів і однотипністю способів їх вчинення.

Основною характеристикою усіх серійних вбивств є їх багатоепізодність, причому проміжки між злочинами становлять від кількох хвилин до декількох років. До криміналістичних ознак серійності також слід віднести наступні: 1) є схожими характер і локалізація тілесних пошкоджень на трупах потерпілих та інші ознаки, які детально характеризують послідовність дій злочинця і механізм вбивства; 2) статеві, вікові, соціальні, психологічні характеристики жертви вбивства, а також ознаки її зовнішності; 3) місце вчинення вбивств у більшості випадків є відносно локалізованим (район, місто, область); 4) збіг даних щодо часу, безпосереднього способу вчинення вбивства, використаних знаряддях і заподіяних потерпілому тілесних ушкоджень; 5) переважно сексуальний мотив злочину; 6) групові характеристики крові особи, чия сперма знаходилась на місцях події, трупах потерпілих тощо.

Аналіз криміналістичної літератури дозволяє в коло серійних включити не лише вбивства, пов'язані із звалтуванням чи задоволенням статевої пристрасті не природним способом або вчинені із садистських спонукань, вчиненні так званими «маніяками», чи вбивства заради вбивства (Дніпропетровськ, 2007 р.), але й вбивства осіб, відносно яких впродовж тривалого часу реалізується умисел на їх знищення (послідовне знищення очевидців злочину чи інших небажаних свідків, членів конкуруючого злочинного угруповання; триваюча кровна помста тощо), чи вбивства із корисних мотивів, у тому числі й «на замовлення», вчинені найманими вбивцями, які перетворили це заняття в злочинну професію.

Науковці та практики відзначають, що складнощі при розкритті та розслідуванні серійних вбивств також викликані: їх вчиненням в умовах «неочевидності» та маскуванням більшості з них під безвісне зникнення потерпілого; тривалим часом між вбивствами потерпілих та виявленням їх трупів, що ускладнює встановлення обставин злочину; незначним обсягом даних про злочинця на місці події, що стає можливим завдяки наявності в нього певних злочинних навиків тощо.

Резюмуючи викладене слід відзначити обумовленість проблем у розкритті та розслідуванні серійних вбивств рядом чинників наукового, правового, організаційного та методичного характеру. У зв'язку з чим нагальною залишається необхідність подальших досліджень у цьому напрямку.

Челебійєв Решат Таїрович, курсант групи ІСД-05-4 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФІСД ХНУВС Зозуля Є.В.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИГОТОВЛЕННЯ АБО ЗБУТУ ПІДРОБЛЕНИХ ГРОШЕЙ

З появленням грошей в світі, у людей з'явилося бажання підробляти їх.

При розслідуванні виготовлення або збуту підроблених грошей, як й інших злочинів, необхідно, щоб установленні фактичні дані відповідали дійсності. Для цього треба правильно представляти межі доведення по конкретній кримінальній справі і його безпосередній предмет.

На цей рахунок у законі немає чітких рекомендацій. Не існує й вичерпного переліку необхідних доказів. Межі доведення встановлює сам слідчий, виходячи з основних завдань кримінального судочинства-найбільш швидкого й повного розкриття й розслідування злочину й збирання доказів у такому обсязі, щоб їх було досить для винесення судом справедливого вироку. Обсяг же цих фактичних даних (доказів) у кожному конкретному випадку визначається обставинами злочину. Важливо, щоб вони мали безумовну относимість до злочинного діяння

На відміну від меж доведення, предмет доведення визначений в УПК України (ст.64). До нього відноситься: подія злочину, винність особи в здійсненні даного злочину, обставини, що впливають на ступень і характер відповідальності, а також розмір збитку, заподіяного злочинцем.

Для розслідування велике значення має встановлення самої події злочину. Залежно від способу підробки грошей факт виготовлення або збуту можна іноді визначити відразу, якщо встановлення ознак підробки не вимагає спеціальних знань і вони добре видні неозброєним оком.

Відомості показують, що незважаючи на небезпеку фальшивомонітицтва й труднощі й труднощі, пов'язані з розслідуванням і судовим розглядом кримінальних справ цієї категорії, наукові основи методики його розслідування довгий час практично були відсутні.

На сьогодні роль експерта-криміналіста займає велику роль у процесі розкриття та розслідуванні злочинів, пов'язаних з підробкою та збутом паперових грошей, вона полягає не лише у встановленні самого факту підробки банкнот, а й у визначенні єдиного джерела походження гривень, вилучених у різних місцях.

Вчені вважають, що для поліпшення становища не достатньо лише якісного виконання досліджень підроблених гривень у криміналістичних підрозділах. Для цього має бути налагоджена система централізованих криміналістичних обліків підробок паперових грошей України.

Я вважаю, що сучасні засоби та масштаби підробки гривень України вимагають поліпшення професійного рівня експертів-криміналістів та внесення суттєвих змін як в організацію ведення криміналістичних обліків підроблених грошових знаків, так і в нормативні акти, що регламентують їх діяльність. Це уможливить поліпшення стану справ у боротьбі з підробкою паперових грошей.

Шалиганова Анна Сергіївна, курсант групи ІКМ-04-11 ХНУВС

Науковий керівник: начальник НДЛ з проблем розкриття злочинів ННІПФКМ ХНУВС, канд.юрід.наук, доцент Литвинов О.М.

ХАБАРНИЦТВО ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

В наш час хабарництво – хвороба, від якої потерпають певною мірою усі держави. Жодна з країн світу не має повного імунітету від хабарництва – вони відрізняються лише його обсягами, характером його проявів та масштабом впливу на соціально-економічну та політичну ситуації. Якщо в заможних країнах корупція та хабарництво гніздяться переважно в керівних колах, то в країнах, що розвиваються, вони, мабуть, проникають на всі рівні економічного і соціального життя.

Незважаючи на те, що згідно з останнім опублікованим звітом Світового банку ситуація з корупцією та хабарництвом в нашій державі дещо покращилась. Однак, Україну в світі продовжують сприймати як одну з найкорумпованіших держав.

Так, згідно з міжнародними незалежними рейтингами, зокрема за даними Transparency International та соціологічної служби Gallup, Україна увійшла у десятку найбільш корумпованих країн світу.

Проте вітчизняна офіційна статистика не дає підстав для таких тверджень. За даними офіційної статистики хабарництво традиційно в середньому складає 0,3 – 0,5 % від загальної кількості зареєстрованих в Україні злочинів. За даними Міністерства внутрішніх справ України, у 2006 році в Україні було зареєстровано 2784

випадків одержання хабара (ст. 368 КК), 873 випадків давання хабара (ст. 369 КК), в 2007 році – 2335 випадків одержання та 678 випадків давання хабара.

Усі дослідники проблеми боротьби з хабарництвом констатують той факт, що вітчизняна офіційна статистика не віддзеркалює фактичних масштабів хабарництва, його стану та динаміки. Тож ми маємо справу з проявами латентної злочинності. Так, за даними деяких вчених, латентність службових зловживань складає до 76,8%, а хабарництва – 99,8%.

На думку деяких зарубіжних експертів, в Україні майже 70% чиновників мають нелегальні доходи. Ці цифри є катастрофічними, адже, наприклад, у Німеччині, за даними депутатів Бундестагу, з 6 млн. державних службовців абсолютна більшість (99,8 %) повністю дотримуються законів та службових приписів.

В сучасній Україні хабарництвом вражені практично всі сфери суспільного життя. Особливого значення набуває проблема корупції та хабарництва в освіті як у галузі, яка безпосередньо впливає на рівень розвитку економіки, культури, духовності та благополуччя нації. Сьогодні ситуація у сфері освіти вражає: хабарництвом уражені практично всі навчальні заклади – від середніх до вищих. Найбільшого розмаху хабарництво набуває в період здачі абітурієнтами вступних екзаменів та під час екзаменаційних сесій. За даними ДСБЕЗ МВС у 2006 році у освітянській сфері було зареєстровано 360 випадків хабарництва.

Хабарництво стало невід'ємним атрибутом підприємницької діяльності. Неодноразово доводилося чути від представників як малого та середнього, так і великого бізнесу, що однією з основних умов виживання і одержання прибутку є систематичне сплатування данини чиновникам. Доводиться платити за все, або майже за все, що пов'язане з регулюванням підприємницької діяльності з боку держави.

Однією з негативних тенденцій, які характеризують хабарництво на сучасному етапі розвитку суспільства, є його політизація. З юридичної точки зору «купівля» депутатського голосу, плата депутатові за вступ до певної фракції чи вихід з неї, так само, як і будь-яка інша незаконна матеріальна винагорода за вчинення чи не вчинення певних дій, які він може вчинити чи утриматись від їх вчинення, використовуючи свої депутатські повноваження, – це ніщо інше як дача - одержання хабара. Тобто, з точки зору правової оцінки такого роду дій проблеми як такої не існує. Проблема полягає в іншому – у складнощах доведення фактів одержання депутатами незаконної винагороди та встановлення факту, що вона є платою за бажану для хабародавця поведінку представника законодавчого органу.

Таким чином, в умовах сучасної України проблема боротьби з хабарництвом набула надзвичайної гостроти. Адже злочини, пов'язані з хабарництвом, є найбільш небезпечними серед посадових злочинів. «Хабарництво не тільки дезорганізовує економіку, соціальне та культурне будівництво, – пише Б. Волженкін, – воно підриває зсередини державну дисципліну, розкладає пануючу у суспільстві ідеологію, розбещує громадську свідомість – психологію, мораль... Іншими словами, воно призводить до сильної та швидкодіючої корозії в економіці, в механізмі державного управління, у формуванні суспільної свідомості».

***Шаль Віта Віталіївна**, студент НЮА України імені Ярослава Мудрого
Науковий керівник: доцент кафедри криміналістики НЮА України імені
Ярослава Мудрого, канд.юрид.наук, доцент Пчолкін В.Д.*

ПРОБЛЕМИ УДОСКОНЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ХАБАРНИЦТВА

Корупція і хабарництво мають історичні витoki та соціальні передумови, серед яких розрізняють: наявність значних залишків старої командно-адміністративної системи у вигляді надмірно великого управлінського та службового персоналу з необґрунтовано широкими повноваженнями; процеси приватизації та накопичення цінностей, що відбулися в перші роки незалежності, сприяли виникненню корупційних зв'язків, відкривали можливість зміни службової діяльності на комерційну. Ко-

рупція – це поняття, яке охоплює ряд споріднених видів протиправних діянь, що мають місце у сфері публічної влади та полягають у її використанні для отримання особою вигоди. Хабарництво ж складає основу поняття «корупція», будучи при цьому явищем негативним, воно примушує державу і суспільство виробляти певні імунітети від нього, вживати відповідних заходів щодо обмеження його поширення, мінімізації негативних наслідків.

Хабарництво – складне поняття і охоплює групу злочинів у сфері службової діяльності. У кримінальному праві до хабарництва відносять одержання хабара (ст. 368 Кримінального Кодексу України – далі КК України), давання хабара (ст. 369 КК України). Провокація хабара (ст. 370 КК України) є злочином, який прилягає до хабарництва, проте не є його складовою.

Аналіз окремих елементів криміналістичної характеристики хабарництва та їх взаємозв'язків дозволяє з достатньою ефективністю організувати розслідування злочину, побудувати версії, встановити особу злочинця.

Останнім часом з'явилися нові форми отримання хабара: безпосередня участь державних службовців у комерційній діяльності або через підставних осіб чи родичів; використання службового становища для переведення державних коштів в комерційні структури та для впливу на засоби масової інформації; надання незаконних пільг з використанням державних ресурсів тощо. Також поширені такі завуальовані способи вчинення хабарництва як різного роду виплати, премії, погашення боргу, надання грошей в кредит, здійснення договору купівлі-продажу.

Спосіб приховування хабарництва завчасно планується і є органічним елементом способу вчинення злочину. Суб'єкти даного злочину приймають міри щодо його маскування на будь-якій стадії вчинення тієї чи іншої протиправної дії і нерідко досить складно провести межу, яка розділяє спосіб хабарництва від прийнятих заходів, які приховують його. Трапляються цікаві способи маскування, розраховані на використання їх у разі розкриття, зокрема, такі: службова особа, яка отримала хабар, негайно складає заяву про дачу йому хабара (ця заява розрахована на випадок затримання на місці злочину).

Виявленню ознак хабарництва здебільшого допомагають заяви громадян, повідомлення, опубліковані в засобах масової інформації, в тому числі і явка особи з повинною, як правило, хабародавця. Має місце безпосереднє виявлення контрольно-ревізійними та іншими органами фактів, які вказують на хабарництво.

При розслідуванні цього злочину необхідно з'ясувати: факт та обставини передачі службовій особі хабара; мету дачі хабара; предмет хабара; коло осіб, які брали участь в одержанні та дачі хабара тощо. Варто індивідуалізувати предмет хабара – встановити більш детально усі його ознаки; для цього проводиться його «позначка», що має значення для подальшої ідентифікації. Отримати інформацію про фінансові можливості хабародавця, джерела коштів, витрачених на хабар, тривалість злочинних зв'язків між хабародавцем та службовою особою ми можемо шляхом встановлення вартості предметів або суми, що були передані службовій особі.

У криміналістичній методиці як початкові слідчі дії при розслідуванні хабарництва названі: допит заявника; обшук у хабарника та хабародавця; затримання з одержанням хабара; огляд предмета хабара; огляд місця події; пред'явлення для впізнання предмета хабара. Проте, як свідчить практика, даних слідчих дій недостатньо для з'ясування обставин при розслідуванні хабарництва, тому доцільно проводити комплекс оперативно-розшукових заходів або оперативно-тактичних операцій. Тактичні операції різняться між собою, проте всі вони об'єднані однією метою – найбільш ефективно і швидко вирішити завдання, яке виникло на будь-якому етапі розслідування. Серед видів тактичних операцій, які рекомендують застосовувати при розслідуванні хабарництва, є «Затримання» (сутність якої полягає в отриманні інформації про предмет хабара, його розміри, форму передачі; вона включає в себе слідуючі дії: встановлення місця знаходження підозрюваної особи, власне затримання з полічними чи без такого, допит підозрюваного і допит свідків, обшук приміщення і обшук особи); «Документ» (включає комплекс слідуючих дій: огляд і виїмка документів,

допит свідків, у випадку необхідності затримання підозрюваного, призначення експертизи); «Група» (сутність якої полягає у встановленні кола осіб, об'єднаних умислом на здійснення одного чи декількох злочинів); «Пошук» (ціллю якої є виявлення і фіксація проявів злочинної діяльності, зокрема отриманні інформації від контрольно-ревізійних органів, податкових інспекцій тощо).

Проблема нормативно-правового поля заходів протидії хабарництву виникає з приводу невизначеності ст. 370 КК України «Провокація хабара». Така невизначеність кваліфікує дії оперативника, який застосовує метод «контрольованого хабара» для викриття хабарника, як протизаконні. З приводу чого свідома присутність провокації руйнує всю подальшу доказову базу.

З метою протидії хабарництву в Україні необхідно здійснити низку заходів, спрямованих на підвищення політичної стабільності держави, проведення адміністративної реформи та впровадження дієвого механізму, який сприяв би стабілізації демократичних принципів. Боротьба з проявами хабарництва не може бути ефективною в результаті короточасних акцій, а потребує значних соціально-економічних та правових перетворень у суспільстві та державі.

Шихієва Сєвда Магірівна, курсант групи ІКМ-05-2 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПДСД ХНУВС, канд.юрид.наук Малайова В.О.

ВЗАЄМОДІЯ СПІВРОБІТНИКІВ ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ІЗ СЛІДЧИМИ ОВС З ПИТАНЬ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ

Взаємодію експертно-криміналістичних і слідчих можна визначити як засновану на законі і відомчих нормативних актах погоджену діяльність незалежних в адміністративному відношенні один від одного суб'єктів – співробітника експертно-криміналістичного підрозділу та слідчого. Це полягає в застосуванні експертно-криміналістичних засобів і методів при провадженні слідчих дій, при проведенні криміналістичних експертиз і досліджень, а також здійсненні організаційних та інших заходів з метою розкриття, розслідування і попередження злочинів.

Що стосується такого аспекту взаємодії співробітників ЕКП зі слідчими ОВС як профілактична діяльність, то вона здійснюється у двох основних формах – процесуальній і непроцесуальній.

Слід виділити наступні прояви процесуальної форми профілактичної взаємодії вказаних суб'єктів: а) участь співробітників ЕКП в якості спеціалістів у провадженні слідчих дій (зокрема, при проведенні огляду місця події, відтворення обстановки і обставини події і т.і.), їх техніко-криміналістичне супроводження; б) виявлення зазначених обставин при провадженні криміналістичних експертиз як за постановою слідчого, так і в порядку експертної ініціативи (відповідно до ст. 75 КПК України).

Щодо непроцесуальної форми можна виділити такі види профілактичної діяльності ЕКП у взаємодії із слідчим апаратом: довідково-консультаційна діяльність; спільне узагальнення й аналіз слідчо-експертної практики; вивчення й узагальнення практики застосування криміналістичних засобів і методів; взаємодія при закритті кримінальної справи в порядку ст. 213 КПК.

За результатами профілактичної діяльності, здійсненої в непроцесуальній формі у взаємодії ЕКП зі слідчими на нашу думку доцільно складати довідку з висновками і рекомендаціями; до довідки можуть додаватися фотознімки, схеми, креслення і т.і. Цей документ передається через керівника ЕКП начальникам відповідних слідчих підрозділів. Така довідка не має доказового значення, проте може використовуватися слідчим при складанні подання в порядку ст. 23 КПК України.

На наш погляд, з профілактичної точки зору, було б доцільно розмістити в новому КПК України норму про проведення попереднього дослідження саме

попереджувальної спрямованості до порушення кримінальної справи, що дасть можливість при надходженні повідомлень упереджувати потенційні злочини.

Таким чином, на наш погляд, з метою підвищення ефективності взаємодії ЕКП із слідчим апаратом ОВС з питань профілактики злочинів необхідно:

- 1) доповнити ст. 75 КПК України пунктом «б» – «проведення профілактичної експертизи з метою виявлення обставин, що сприяли вчиненню злочину»;
- 2) до переліку суб'єктів профілактики, зазначеного у ст. 23 КПК України додати експерта;
- 3) поліпшити взаємодію ЕКП МВС з органами слідства з питань реалізації профілактичних пропозицій.

Ми вважаємо, що врахування цих міркувань позитивно вплине на вдосконалення законодавства, слідчої, судової і експертної практики.

Юріна Наталія Вікторівна, курсант групи ІКМ-05-5 ХНУВС

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПСД ХНУВС канд.юрид.наук Пазинич Т.А.*

ТЕХНІКА ДАКТИЛОСКОПІЮВАННЯ НЕЗМІНЕНИХ ТРУПІВ

Дактилоскопія – це метод встановлення особи по відбиткам папілярних ліній на кінцевих фалангах пальців рук.

У практичній діяльності правоохоронних органів часто виникають ситуації, пов'язані з виявлення трупів, що потребують дактилоскопіювання для встановлення особи, з'ясування причин та обставин смерті, розкриття злочину.

При дактилоскопіюванні трупів необхідно користуватися стандартними бланками дактилокарт. Відбитки кожного пальця трупа виготовляють на заздалегідь нарізаних і підписаних аркушах паперу розміром 6×3 см, які потім наклеюють на відповідні клітини бланка дактилокарти. Надзвичайно важливо абсолютно виключити можливість неправильного наклеювання відбитків – не переплутати праву руку з лівою і черговість пальців у кожному ряді. Необхідно оформити не менш як два (бажано, навіть, три) примірники дактилокарти, які підлягають передачі слідчому для перевірки за місцевими і центральними обліками.

Техніка дактилоскопіювання незмінених трупів така: 1. Долають слабе трупне залякнення (до 12 годин) багаторазовим розгинанням пальців, а сильне (12-24 години) – розтином сухожил'я усіх згиначів. Слід зазначити, що дактилоскопіювання зігнутих пальців можна провести без порушення цілісності сухожил'я за допомогою, наприклад, ложечки з увігнутим профілем, а у разі її відсутності, можна скористатися лопаточкою для взування, зробивши в ній прорізи для закріплення паперу. 2. Протирають чисті пальці у трупа сухою ганчіркою, а брудні миють водним розчином мила або будь-якого мийного засобу з додаванням 10% бензину. 3. Наносять друкарську фарбу кількома крапками на скляну або плексигласову пластинку і розкочують гумовим валиком до утворення рівномірного тонкого шару. 4. Цим самим валиком переносять фарбу з пластинки на долонну поверхню нігтьової фаланги першого пальця правої кисті. 5. Посередині верхній край аркуша підписують (наприклад, «П 1» - правий перший), і прикладають його зворотною стороною до сірникової коробки, утримуючи папір за краї, заломлені на вузькі бічні поверхні коробки. 6. Лівою рукою утримують перший правий палець трупа у випрямленому вигляді. Аркуш паперу, натягнутий на сірникову коробку, прокочують по долонній поверхні нігтьової фаланги пальця трупа – від краю через середину до іншого краю. Таким чином виготовляють по три відбитки кожного із пальців трупа. Руки трупа миють описаною вище бензиновою емульсією.

Коли друкарська фарба висохне, аркуші паперу обрізають таким чином, щоб нижні його краї були паралельні ходу міжфалангових складок. Маркувальні позначення не відрізають. Після цього наклеюють відбитки на бланки дактилокарт, суворо керуючись маркуванням.

На мою думку, технікою дактилоскопіювання трупів повинен володіти не тільки спеціаліст, а й оперативний працівник і слідчий. Ці навички значно підвищать їх професійний рівень і забезпечать своєчасне вирішення значущих питань по справі, зволання з якими є недопустимим.

Яблочний В'ячеслав Владиславович, курсант групи ІСД-05-4 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ННІПФПІСД ХНУВС Зозуля Є.В.

МОЖЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ЛАТЕНТНИХ СЛІДІВ РУК НА ТРУПАХ ЛЮДЕЙ

Розслідування злочинів проти життя людини завжди пов'язані з необхідністю ретельного огляду й дослідження трупа. При цьому особлива увага приділяється огляду трупа в судово-медичних лабораторіях. Однак слід зазначити той факт, що даний огляд був би більш повним, якби в ході його вживали спроби виявлення на трупах латентних (схованих) слідів рук.

Такі сліди можуть мати місце при здійсненні, наприклад, таких видів злочинів, як зґвалтування й убивства. Саме при здійсненні подібних злочинів злочинець входить у контакт зі своєю жертвою. І якщо на тілі жертви виявляються відбитки рук, можна не тільки встановити підозрюваного, але й довести його участь у злочині. Світовий досвід свідчить про те, що за певних умов латентні сліди рук на трупах людей можуть бути виявлені й використані для розшуку підозрюваних у насильницьких злочинах. Відразу варто помітити, що процес виявлення й вилучення відбитків рук із трупів досить складний і не треба щораз розраховувати при цьому на успіх. І хоча перші експерименти в цій області почалися в 1950-х рр., на даний момент у світі офіційно зареєстровано лише кілька десятків успішних випадків.

Можливо також згадати про експерименти по вилученню відбитків рук зі шкіри живих людей, однак успішної практичної реалізації вони не мали. Дослідження в цьому напрямку показали, що час, протягом якого відбитки рук зберігаються на шкірі живої людини, не перевищує 1,5 годин.

Було встановлено, що відбитки рук зі шкіри трупа можуть бути отримані протягом 72 годин з моменту настання смерті. Однак, з огляду на температуру повітря в приміщенні, де проводилися експерименти, і внутрішню температуру трупа, дослідники не обертали уваги на температуру шкіри, що, як, виявилось, є одним із ключових факторів у даному процесі.

Слід пальця (або долоні), що складає з потожирових виділень, потрапляючи на шкіру тіла, змішується з потожировими виділеннями шкіри на даній ділянці. При русі, здійсненні яких-небудь дій у момент злочину або після нього процес потовиділення підсилюється, вологість шкіри підвищується. Крім того, у кров надходить адреналін, що приводить до ще більшого виділення рідини на поверхню шкіри. Дані фактори значно перешкоджають зняттю відбитків пальців. Проте цей процес все-таки можливий.

Ми вже відзначали, що одним із ключових факторів, що впливає на успішне вилучення відбитків пальців зі шкіри трупів, є температура. Або температура повітря повинна бути менш 22 °С, або температура шкіри трупа повинна бути менше 22 °С. При низьких температурах виділення на шкірі застигають і сповільнюється процес їхнього змішування зі слідами пальців. Тому, якщо труп знайдений при температурі повітря 30 °С, його треба охолодити до 22 °С. Якщо труп знайдений при температурі повітря близько 0, то в його охолодженні необхідності немає. У процесі роботи із трупом виміру температури повітря й температури шкіри є необхідними.

На закінчення необхідно відзначити, що успіх будь-якого дослідження залежить, насамперед, від його гарної організації й від тісного співробітництва всіх задіяних у ньому сторін. Огляд трупа повинен бути проведений як самостійна слідча дія з повною віддачею, з пошуком всіх видів речовинних доказів (мікрОВОЛОКОН, ОБ'ЄКТІВ біОЛОГІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ, ОГЛЯДОМ ран І т.д.) і обов'язковою фотозйомкою.

ПРАВОВІ Й ТАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРД. СПЕЦТЕХНІКА. ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА

Батулинська Ана Андріївна, курсант групи ІСД-05-4 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Вінурук В.В.*

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ПІДПАЛІВ

Підпали входять до однієї з найпоширеніших і найнебезпечніших груп злочинних діянь. Найвірогіднішими мотивами скоєння підпалів стають: помста, приховування слідів вбивства, реабілітація палія (здійснюється близькими, родичами підозрюваного чи обвинуваченого для відведення від нього підозри у скоєнні аналогічного або подібного злочину), хуліганські дії, шахрайство (підпали з корисливих мотивів), вимагання (шантаж).

Лише за сім місяців 2007 року органами дізнання МНС України було порушено на 66,8% більше кримінальних справ ніж за аналогічний період 2006 року. За результатами розгляду інформації порушено 88 кримінальних справ за ознаками злочинів передбачених частиною 2 статті 194 Кримінального кодексу України (умисне знищення або пошкодження чужого майна).

Велику увагу необхідно приділяти огляду місця події. Найефективнішим є огляд до завершення ліквідації: коли є можливість спостерігати явища, які супроводжують її розвиток, а саме горіння (колір полум'я, його характер та часова динаміка, виникнення хмари диму). Його форма, колір та місце дозволяють судити та будувати версії про причини пожежі, ознаки та властивості матеріалів, що горять; спостерігати поведінку людей, а також опитувати очевидців її виникнення та учасників гасіння. Пожежа – це неординарна подія, тому викликає у людини яскраву емоційну реакцію та залишає глибокий слід. Потрібно якомога швидше отримати показання від очевидців доки оперативна людська пам'ять зберігає суттєві деталі.

Також необхідно використовувати службово – розшукових собак. Спеціально треновані собаки за допомогою своїх навичок дають можливість відшукувати та виявляти вибухівку.

Для попередження підпалів на підприємствах, установах, організаціях необхідно здійснювати постійний контроль не тільки з боку пожежної інспекції, а й з боку оперативних працівників підрозділів кримінального розшуку. Підвищена увага повинна приділятися посиленій охороні баз, складів, магазинів та інших об'єктів у період підготовки та проведення там інвентаризації та після її закінчення (як показує практика, значна частина підпалів вказаних об'єктів здійснюється саме в цей період).

Необхідно постійно вдосконалювати взаємозв'язок між усіма підрозділами правоохоронних органів і не тільки: Кримінальний розшук (виявлення осіб, які ведуть антигромадський спосіб життя), ДСБЕЗ (контрольна закупівля), КРУ (ревізії), податкові служби (несплата податків), медичні заклади (піроманії).

Важливе місце займає роз'яснювальна робота та правова пропаганда серед населення, яка проводиться працівниками ОВС.

Бевзюк Наталія Вікторівна, курсант групи ІСД-05-4 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Вінурук В.В.*

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ОРГАНAMI ВНУТРІШНІХ СПРАВ

В нашій державі, ми спостерігаємо як грубо порушуються права та свободи людини. Одним з найнебезпечніших злочинів у цій сфері є торгівля людьми. Потрібно зазначити, що ця проблема присутня усім регіонам світу, наприклад, у тій чи іншій формі існує продаж жінок для сексуальної експлуатації, дітей з метою незаконного усиновлення, нещадна насильницька експлуатація чоловіків.

З'являються все нові і нові форми торгівлі людьми, такі як секс-туризм, віртуальна проституція, а також секс-індустрія в Інтернеті, що включає і об'яви про роботу за кордоном, запрошення до шлюбу, пропозиції різних секс-послуг. Точних даних про торгівлю людьми у світі не існує, тому що дані збираються безсистемно та нерегулярно. Страх перед громадським осудом, погрози з боку торговців, стримують потерпілих від звернення до міліції, що впливає на латентність торгівлі людьми.

Україна стала третьою державою у Європі поряд з Бельгією і Німеччиною, яка на законодавчому рівні визнала торгівлю людьми тяжким злочином.

Торгівля людьми, особливо жінками та дітьми, набула загрозливих масштабів. Урядом затверджено Програму протидії торгівлі людьми, прийнято спеціальне законодавство про кримінальну відповідальність за торгівлю людьми, створено спеціалізовані підрозділи ОВС по боротьбі з цим злочином.

Діяльність щодо профілактики злочинності торгівлі людьми передбачає як загальнодержавні заходи економічного, ідеологічного, правового і виховного характеру, так і спеціальні, які повинні здійснюватися органами внутрішніх справ.

Найбільш ефективним напрямком попередження торгівлі людьми є життя комплексу таких профілактичних заходів: правова пропаганда й роз'яснювальна робота серед населення; своєчасне усунення або нейтралізація причин торгівлі людьми та умов, що їм сприяють; активізація оперативно-розшукової роботи з виявлення винних та потерпілих, усунення недоліків у боротьбі з торгівлею людьми; залучення до боротьби з торгівлею людьми всіх сил міліції та громадськості.

Для виявлення причин, що породжують торгівлю людьми, та умов, що їм сприяють, працівники органів внутрішніх справ систематично вивчають та аналізують стан злочинності по лінії обслуговування, матеріали кримінальних справ, дані адміністративної практики, повідомлення службових осіб, представників громадськості, а також листи та заяви громадян, публікації в засобах масової інформації, проводять розвідувальні опитування затриманих, заарештованих і свідків, застосовують особистий пошук, залучають конфідентів.

Першочергове значення для боротьби з торгівлею людьми має своєчасне виявлення осіб, від яких можна очікувати злочинів, та профілактична робота з ними.

Слід зазначити, що запобігання задумуваним та підготовленим злочинам – процес творчий, потребує високої професійної майстерності, глибоких знань із галузі психології, педагогіки, адаптованих до вирішення питань боротьби зі злочинністю з використанням негласних сил, засобів і методів на основі суворого дотримання вимог законності.

Найбільш ефективними заходами щодо нейтралізації умов, що сприяють торгівлі людьми, є правова пропаганда та роз'яснювальна робота серед населення, а саме, щоб ЗМІ частіше звертались до цієї проблеми, висвітлювали реальні факти. При цьому доцільно також звертати увагу на проведення роз'яснювальної роботи з питань кримінального законодавства про відповідальність за торгівлю людьми.

Також потрібно ретельно перевіряти туристичні агентства та шлюбні агентства, критично сприймати надзвичайно привабливі послуги, які вони пропонують.

Безугла Олена Владиславівна, курсант групи ІСД-05-5 ХНУВС

Науковий керівник: *викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Вінчук В.В.*

ВЗАЄМОДІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Найнебезпечнішим кроком структур нелегальної економіки став їх вплив на політичну сферу, засоби масової інформації, діячів культури, тому що ці сфери дають можливість створити сприятливі зовнішні умови для злочинної економічної діяльності. Аналіз правоохоронної практики показує, що злочини, які скоюються під час здійснення нелегальної економічної діяльності, відзначаються високим ступенем суспільної небезпеки, члени угруповань організованої економічної злочинності «притримуються суворих правил конспірації, зовнішньо ведуть, як правило, законос-

лукхняний образ життя». Нелегальна економіка у сучасному її розумінні сформувалася як потужне соціально-економічне, політичне, внутрішньодержавне та транснаціональне явище системного характеру і протистояти їй може лише більш потужна за своїм характером та функціональністю система, якою повинна стати правоохоронна система України. Розкриття економічних злочинів, учинених в умовах неочевидності, - процес надзвичайно складний і багатоаспектний. Необхідність швидкого і правильного вирішення інформаційних, тактичних, психологічних, технічних і багатьох інших питань обумовила активну участь у ньому працівників органів слідства і дізнання, СБУ, МВС, прокуратури, експертів і спеціалістів. Важлива роль у боротьбі з такими злочинами належить спеціалізованим підрозділам: Державної служби по боротьбі з економічною злочинністю, Управління по боротьбі з економічною злочинністю, УМВС України, Управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю СБУ.

Необхідність взаємодії елементів однієї системи (у нашому випадку – правоохоронної) часто обумовлена тим, що вони мають різні можливості для виконання тих самих завдань і відповідні їм засоби. Взаємодія елементів правоохоронної системи у сфері протидії нелегальній економіці – це узгоджений, спрямований вплив суб'єктів правоохоронної діяльності на нелегальну економіку з метою її усунення або мінімізації, який полягає у розробці стратегічних, тактичних або конкретних заходів протидії.

Основу взаємодії складає обов'язок відповідних правоохоронних органів на основі закону брати участь у розкритті злочинів із виділенням для цього необхідних, специфічних для кожного органу джерел інформації, сил і засобів. Йдеться мова про реалізацію зазначеної інформації шляхом провадження спільних дій, обговорення отриманих результатів, планування подальших заходів для виявлення і розкриття злочинів. Тому можна погодитися з тим, що взаємодія знаходить своє вираження в правильному використанні й раціональному об'єднанні сил і засобів правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю, що застосовуються цими органами для досягнення найбільш ефективних результатів у виконанні завдань правосуддя.

Узагальнюючи думки науковців щодо суті взаємодії як системи, наведемо прип'яманні їй ознаки: сумісність дій, або діяльність двох або більше суб'єктів; заснованість на нормативно-правових актах; протидія нелегальній економіці; забезпечення комплексного використання сил, засобів і методів з найменшими витратами; спеціальні суб'єкти взаємодії.

Взаємодія правоохоронних органів складається з різних зв'язків і взаємовідносин між ними, які є досить поширеними й різноманітними, а їх конкретні способи й порядок виражаються у певних формах. *Стосовно реалізації державної політики* до таких форм можна віднести: 1) проведення спільних засідань колегій міністерств та відомств, оперативних нарад керівників їх структурних; 2) розробка та реалізація спільних планів і програм протидії економічним злочинам; 3) видання спільних відомчих нормативних актів і правових актів органів влади України та здійснення заходів боротьби зі злочинністю, у тому числі з окремими її видами (економічна); 4) створення спільних робочих груп представників правоохоронних органів; 5) надання бригадами у складі працівників апаратів міністерств і відомств комплексної практичної допомоги підпорядкованим підрозділам; 6) спільна підготовка та подання до органів влади України статистичних даних.

Потреба такої взаємодії обумовлюється насамперед спільністю завдань по боротьбі з організованою злочинністю, в тому числі й організованих злочинних угруповувань, що діють в економічній сфері. При здійсненні взаємодії правоохоронними органами на практиці часто мають місце також різноманітні конфлікти, які в цілому знижують її ефективність. Наприклад, при взаємодії спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю підрозділів внутрішніх справ та СБУ респонденти вказують на недостатній обмін інформацією, неузгодженість дій, конфлікт інтересів і таке інше. Серед інших недоліків можна виділити наступні: здійснення взаємодії лише на початковому етапі розслідування, коли робота йде для статистичних показників, після чого взаємодія може припинитися і основна ноша покладається на

слідчого; дуже велике навантаження; відсутність бажання співпрацювати; нездорове суперництво; неправильний опис документів при їх виїмці; чинення тиску на особу, що перевіряється, застосування погроз; дублювання дій.

Основною причиною всіх конфліктів між взаємодіючими правоохоронними органами є неповне співпадіння їх інтересів у службовій діяльності. Отже, шляхи попередження та усунення можливих конфліктів при такій взаємодії пов'язані, перш за все, зі зближенням критеріїв оцінки діяльності правоохоронних органів.

Бєляєва Марина Миколаївна, студентка групи ПЗД-07-1 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри ТСП ННІПФГБ ХНУВС, канд.техн.наук*
Власенко І.В.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТУПЕНЮ БОЄЗДАТНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ МІЛІЦІЇ

Актуальність цієї теми обумовлена гострою необхідністю підвищення ефективності професійної діяльності правоохоронців України на сучасному етапі. З одного боку це визначається необхідністю реформування правоохоронної діяльності в Україні з урахуванням демократичних цінностей та соціальної спрямованістю. А з іншого боку підвищення боєготовності та боєздатності правоохоронців зумовлена негативними наслідками сьогодення: зростання «професіоналізму» кримінальних елементів та недостатнім фінансуванням правоохоронної діяльності.

Як показало опитування працівників міліції різних підрозділів та регіонів України, яке було проведено у 2007 році, 78,4% опитуваних вважає, що супротив організованої злочинності працівник міліції можуть протиставити тільки свою професійну підготовку та навички.

Оперативно-службову діяльність співробітників міліції, пов'язану з правоохоронними діями прийнято називати службово-бойовою діяльністю. А підготовку до цієї діяльності – службово-бойовою підготовкою. В екстремальних ситуаціях, дії в який вимагають залучення значних сил і засобів міліції, а іноді й інших силових структур, є операції по припиненню масового безладу, затримці озброєних і інших особливо небезпечних злочинців у різних ситуаціях, звільнення заручників та антитерористичні дії. Основною умовою готовності органів внутрішніх справ до проведення спеціальних операцій є наявність оперативних планів з урахуванням екстремальних умов.

Особливу роль відіграє визначення ступеню готовності органів та підрозділів внутрішніх справ до дій щодо виконання службових задач. По-перше визначення ступеню готовності кожного бійця відображає імовірність виконання службової задачі підрозділу в цілому. По-друге ступінь готовності правоохоронців характеризує ризик особового складу, ймовірність травмування та загибелі при виконанні бойових задач. Головну роль у визначенні ступеню боєздатності підрозділів відіграє система професійної підготовки, особливо з урахуванням життєвих, екстремальних та надзвичайних ситуацій.

Службово-бойова підготовка містить у собі: тактичну, професійно-психологічну, правову підготовку до застосування заходів насильницького впливу, фізичну і вогневу підготовку, підготовку до використання спеціальних засобів, автомобільну й інші види підготовки, що визначаються специфікою діяльності служб і підрозділів. Важливе значення в службово-бойовій підготовці співробітників міліції має практична підготовка до дій в екстремальних ситуаціях. Опитування працівників міліції показало, що обсяг навичок дій у екстремальних ситуаціях повинен сягати 10,3%.

Фізична підготовка одна з ведучих напрямків службово-бойової підготовки співробітників міліції. Підсумковий обсяг фізичної та вогневої підготовки повинен дорівнювати 58,5%, на що вказують результати опитування працівників міліції. Психологічна підготовка - один з ведучих напрямків для співробітників, вона виконує також різні функції. Опитування вказало, що обсяг психологічної підготовки

сягає 13.3%. 17.9% обсягу професійної підготовки опитувані працівники міліції віддали: знання нормативної бази, заходи особистої безпеки, цивільна підготовка, перша медична підготовка.

Але, нажалюдь не завжди успішність при навчанні у системі професійної підготовки є гарантом високої боєздатності підрозділу. Таким чином, рівень боєздатності співробітників міліції визначається показниками: рівнем володіння прийнятими для навчання прийомами; рівнем підготовленості в службово-прикладному єдиноборстві і т.д. Тому реалізація шляхів удосконалювання службово-бойової підготовки, дозволить підвищити якість підготовки співробітників міліції до дій в екстремальних ситуаціях. Боєздатність працівників правоохоронних органів грає дуже важливу роль у ефективності виконання службово-бойових задач підрозділів міліції.

Білий Іван Сергійович курсант групи ІКМ-05-11 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Бабакін В.М.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

В умовах дестабілізації соціально-політичної обстановки, наростання кризового стану народного господарства поширення набули злочини у сфері економіки. Розкрадання, хабарництво, корупція, ухилення від сплати податків, фінансове шахрайство та інші кримінально карані діяння охопили практично всі галузі господарювання. Під вплив вищезазначених протиправних дій потрапив і паливно-енергетичний комплекс України.

Так, упродовж минулого року в цілому на об'єктах паливно-енергетичного комплексу викрито 4329 злочинів, у т. ч. 3959 тяжких та особливо тяжких, 1001 злочин, скоєних у сфері службової діяльності, з них 142 факти хабарництва, 618 привласнень та розтрат, у т.ч. 150-у великих і особливо великих розмірах. Закінчено розслідуванням 2364 кримінальних справ. Викрито 2744 особи, причетних до скоєння злочинів, у т. ч. 185 керівників різних рівнів. Сума матеріальних збитків за викритими злочинами укладає близько 1,2 млрд. грн., а за закінченими кримінальними справами близько 109,7 млн. грн., з яких 106,7 млн. грн. відшкодовано.

Здійснений правоохоронцями аналіз порушених кримінальних справ та інформації з регіонів свідчить, що на об'єктах паливно-енергетичного комплексу найбільш поширеними зловживаннями є: привласнення та розтрата майна підприємств матеріально відповідальними та службовими особами; нецільове використання грошових коштів, виділених на створення нових робочих місць для звільнених працівників вугільної галузі; укладення збиткових угод на закупівлю обладнання за завищеними цінами та реалізацію продукції нижче її собівартості; завищення об'ємів виконаних робіт під час реконструкції та будівництва; зловживання керівників підприємств галузі при проведенні вексельних операцій; зловживання в енергопостачальних компаніях та їхніх структурних підрозділах, пов'язані з розрахунками за електроенергію.

Особливо гостро постала проблема розкрадання нафти та газового конденсату, а також розукомплектування обладнання трубопроводів на об'єктах НАК «Нафтогаз України». На сьогодні органам внутрішніх справ не вдалося суттєво обмежити кримінальний промисел у вигляді вчинення крадіжок з газо- та нафтогазопроводів шляхом «врізок». Вжиті у регіонах органами внутрішніх справ заходи дозволяють отримати лише тимчасовий результат.

Своєчасне та ефективне виявлення злочинів, що вчинюються у ПЕК, значною мірою залежить від швидкого та якісного проведення окремих оперативно-розшукових дій. Послідовність і тактичні особливості здійснення зазначених заходів працівниками ДСБЕЗ МВС України, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, напряму пов'язані з особливостями вчинення конкретного злочинного діяння. Зокрема, злочини у нафтогазовій галузі мають характерні особливості, якщо

вчинюються у процесі пошуку (розвідки) родовищ нафти і газу; користування нафтогазоносними надрами; транспортування газу, нафти і нафтопродуктів магістральними та розподільними трубопроводами; постачання нафти і газу; виробництва та реалізації нафтопродуктів; імпорту, реекспорту та транзиту нафти, газу та нафтопродуктів, а також у процесі проведення тендерів із закупівлі для підприємств ПЕК товарів, виконання робіт, надання послуг та проведення аукціонів з продажу нафти, газового конденсату та скрапленого газу. Від особливостей вчинення злочинів у паливно-енергетичній галузі залежить технологія вивчення фінансово-господарських документів, які оперативним працівникам необхідно перевіряти для отримання інформації про можливі злочини, а також інші правопорушення, що вчинюються в ПЕК, які, хоча й не підпадають під кримінальну відповідальність, проте оперативна робота щодо їх виявлення є попередженням даних видів злочинів, і тому вона має бути пріоритетним напрямком роботи ОВС і врешті-решт призведе до зменшення кількості злочинів у цій галузі.

Борозенний Іван Олександрович, курсант групи ІСД-06-2 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри ТСП ІННПФМГБ ХНУВС,
канд.техн.наук Власенко І.В.*

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ

У сучасному світі вже просто неможливо уявити країну, яка не має свої спеціалізовані, висококваліфіковані підрозділи, які забезпечують збереження державної таємниці, цілісність державного кордону, у будь-який момент можуть ефективно нейтралізувати терористичне угруповання, чи заспокоїти хвилювання людських натовпів. І звісно кожна країна намагається як найкраще озброїти, екіпірувати і забезпечити усім необхідним свої елітні підрозділи-підрозділи спеціального призначення. Але спеціальні підрозділи-це лише крапля серед інших, не менш важливих державних силових структур.

Згідно до 14 статті Закону України «Про міліцію» від 20 грудня 1991 р., розділами II, III постанови Ради Міністрів УРСР від 27 лютого 1991 р. №49 «Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Українській РСР» (зі змінами та доповненнями), та згідно з Наказом МВС №1030 від 10.09.2003 р. працівники міліції мають право застосовувати наручники, гумові та пластикові кийки, засоби зв'язування, спеціальні засоби, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівливої дії, світлошумові пристрої відволікаючої дії, пристрої для відкриття приміщень, захоплених правопорушниками і примусової зупинки автотранспорту, водомети, бронемашини та інші спеціальні і транспортні засоби, а також використовувати службових собак у зазначених в законі випадках.

Проаналізувавши перелік спеціальних засобів, які перелічуються і закріплюються законом, як спеціальні засоби МВС України, можна виділити два суттєвих недоліки: Малий перелік спеціальних засобів, який просто не здатен задовольнити усіх потреб сучасних підрозділів МВС України для якісного виконання поставлених ним завдань; Застаріла, не адаптована до умов, який висуває та диктує сучасний світ, а також світ кримінальний нормативна база, що регламентує застосування працівниками МВС України спеціальних засобів;

На сьогоднішній день, як і в усьому світі, так і в нашій країні формуються тенденції все більш ширшого застосування синтетичних та полімерних матеріалів, надтвердих сплавів металів, а також хімічних речовин нового покоління у сфері розвитку та вдосконалення спеціальних засобів. Так бронезилети стають дедалі легшими, але дедалі підвищуються їх кулестійкість, частини екіпіровки особового складу спеціальних підрозділів, такі, як налокітники, поножі, шоломи вже майже повністю виготовляються із полімерних матеріалів. У пристроях зв'язку використовується досконала, сучасна електроніка та мікроелектроніка, у збройній галузі

вже дуже широко застосовують багато видів міцних та надміцних пластиків та полікарбонатів, а для виготовлення бойових ножів використовуються сучасні сплави металів, які забезпечують міцність та легкість цих спеціальних засобів.

Україна на даний момент має дві головні проблеми-це дуже невеликий перелік поставлених на озброєння підрозділів МВС спеціальних засобів, які до того ще й застарілі, та нормативна база, яка й до сьогодні не зазнала реформи, хоча це питання вже не одноразово ставили на розгляд у Верховну Раду. Отже найважливішими напрямками розвитку спеціальних засобів МВС України є: Розробка та прийняття більш досконалої нормативної бази, що регламентує діяльність підрозділів МВС України, та визначає вичерпний перелік спеціальних засобів; Вдосконалення вже існуючих спеціальних засобів, заміна ними старих зразків, та комплектація ними підрозділів МВСУ у повному обсязі; Розробка і комплектація підрозділів МВС України спеціальними засобами, які будуть регламентовані новими законодавчими актами; навчання особового складу ОВС вмілим діям зі спеціальними засобами.

Волюшина Вікторія Василівна, Колесник Людмила Володимирівна
курсанти групи ІСД-05-7 ХНУВС Науковий керівник: доцент кафедри ОРД
ННІПФКМ ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Перепелиця М.М.

РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОМУ КОМПЛЕКСІ

В Україні паливно-енергетичний комплекс є базовою галуззю розвитку всієї економіки держави. Саме даний комплекс був і залишається досить привабливаним для кримінальних структур. За період 2000-2006 р.р. тільки органами внутрішніх справ і прокуратури викрито майже 12.9 тис. злочинів у цій галузі. Встановлена сума матеріальних збитків 185 млн гривень. Характеризуючи осіб, які вчинили злочини в паливно-енергетичному комплексі, слід вказати на те, що серед них 82.4%-рядві працівники та 17.6%-посадові особи та службовці. Наявність великого відсотка рядових працівників пояснюється тим, що ця категорія робітників виконує обов'язки, безпосередньо пов'язані із виробництвом і реалізацією палива і електричної енергії, а також з обслуговуванням населення. Слід зазначити, що керівні та матеріально-відповідальні особи суб'єктів господарювання використовують різноманітні механізми протиправної фінансово-господарської діяльності з метою особистого збагачення, отримання неконтрольованих державою прибутків, вивозу за межі України грошових коштів та товарно-матеріальних цінностей.

Аналіз статистичних даних і наявних матеріалів правоохоронних і контролюючих органів доводить про те, що найбільш поширеними правопорушеннями у паливно-енергетичному комплексі є: 1.зловживання владою та службовим становищем;2. службове підроблення;3. привласнення, розтрата майна;4. крадіжка;5. ухилення від сплати податків;6. порушення порядку зайняття господарською та банківською діяльністю;7. шахрайство з фінансовими ресурсами;8. порушення законодавства про бюджетну систему України; 9. підроблення документів;10. одержання хабара.

Зважаючи на викладене, можна дійти висновку, що економічна та криміногенна ситуація на об'єктах паливно-енергетичного комплексу залишається складною. Основними чинниками, які цьому сприяють, на думку автора, є такі: законодавчого характеру: окремі законодавчі акти, що регулюють відносини в ПЕК, є недосконалими і потребують змін і доповнень; економічного характеру: відсутній чіткий механізм розрахунків, відсутність коштів на придбання та ремонт обладнання паливно-енергетичних підприємств; організаційно-управлінського характеру: відсутність взаємодії між правоохоронними органами-особливо, що стосується обміну інформацією та проведення комплексних перевірок на об'єктах ПЕК).

Треба сказати, що злочини, які вчинюються в даній сфері, мають дуже великий рівень латентності. Отже, для зниження кількості злочинів в ПЕК, для покращення

економічного стану підприємств, ми пропонуємо наступні пропозиції: з метою запобігання розкрадання коштів та виявлення корумпованих зв'язків щорічно проводити перевірки фінансово-господарської діяльності в паливно-енергетичній галузі; зобов'язати керівників суб'єктів господарювання, організувати персоналізований контроль за витрачанням коштів; постійно проводити перевірки матеріально-технічного стану підприємств паливно-енергетичної галузі до і після їх приватизації з метою виявлення можливих зловживань.

Вказані пропозиції, на нашу думку, є доречними для подальшого функціонування, без будь-яких правопорушень, суб'єктів паливно-енергетичного комплексу.

Енцій Катарина Сергіївна, Гупало Максим Михайлович
курсанти групи ІСД-05-8 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Перепелиця М.М.*

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Для зовнішньоекономічної сфери характерні найвищі темпи криміналізації в порівнянні з іншими секторами економіки. Щорічно зростає кількість виявлених злочинів з незаконними експортно-імпорфтними угодами, порушеннями митного і валютного законодавства.

Українська організована злочинність у сфері економіки усе більше орієнтується на використання міжнародних кримінальних зв'язків. Отриману в ході всіляких махінацій валюту, злочинці переводять на рахунки іноземних банків, вкладають у нерухомість за межами країни. Подібний витік капіталів складає 20% всього обсягу експорту в конвертованій валюті. Укриття валютного виторгу відбувається за допомогою заниження контрактних цін на товари, завищення імпорфтних цін у порівнянні з фактичними, також застосовуються без валютні розрахунки в режимі товарообміну. При виконанні даних незаконних операцій, немаловажну роль відіграють офшорні та страхові компанії.

Останнім часом у країні спостерігається кримінальна активність злочинних структур, що займаються незаконним увозом із-за кордону і реалізацією на території України імпорфтних споживчих товарів, насамперед це стосується підкацизних і оподатковуваних митними пошлинами алкогольних напоїв і тютюнових виробів іноземного виробництва.

Поширилися випадки представлення в офіційні органи, що здійснюють ліцензування перевезень, підроблених документів з метою одержання відповідного дозволу на вивіз стратегічної сировини. Основна маса таких правопорушень здійснюється організованими міжнародними злочинними угрупованнями, сформованими з числа українських та іноземних громадян.

Для протиправного переміщення товарів з України злочинні формування прибігають до різноманітних хитрощів. Одним з них є застосування підроблених штампів і печаток вигаданих підприємств, організацій, фірм. Інший спосіб переміщення товарів через кордон пов'язаний із використанням авіації, морського і трубопровідного транспорту без митного оформлення і митного контролю. Неконтрольованому експорту також сприяє неурегульована діяльність спільних підприємств.

У зовнішньоекономічній діяльності одержали велике поширення злочинні прояви, пов'язані з хабарництвом, контрабандою, а також з поширенням корупції в митних органах - так звана практика «довіри» до відправника вантажу і перевізника, при проходженні через кордон.

Небувалих масштабів досягли незаконні операції по вивозу з України валютних коштів і відмиванню незаконно нажитих капіталів, одним з каналів такого витоку є експортні операції, іншим - є перевід валюти за рубіж по фіктивних контрактах на постачання товару.

Сформована у зовнішньоекономічній діяльності ситуація характеризується неврегульованістю валютного та експортно-імпортного законодавства, що активно використовують злочинні групи для відмивання незаконно нажитих капіталів шляхом їхньої конвертації у валюту і переводу її за кордон через мережі офшорних компаній в іноземних державах з пільговим режимом податкового і митного обкладання, що є базовою опорою організованої злочинності.

Для своєчасного виявлення фактів чи підготовки вчинення злочинів, необхідно вести збір і накопичення первинної інформації відносно членів організованої злочинної групи, їхньої протиправної діяльності та забезпечити прийняття відповідно до закону заходів щодо порушення кримінальної справи, а також подальшого проведення розслідування. Для цього оперативні працівники повинні володіти оперативною інформацією.

Спосіб здійснення злочинів у зовнішньоекономічній діяльності є найважливішою домінантою для рішення завдань по попередженню, виявленню, розкриттю злочинів. Він входить у предмет доказування при проведенні дізнання, попереднього розслідування і судового розгляду. Тому встановлення і вивчення способу злочину здобуває особливе значення і дозволяє зробити висновок про конкретні факти замаскованої злочинної діяльності.

Демків Тетяна Анатоліївна, курсант групи ІСД-05-3 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Вінурук В.В.

РОЗСЛІДУВАННЯ НЕРОЗКРИТИХ ЗЛОЧИНІВ МИНУЛИХ РОКІВ

Визначення сфери використання та структури комплексу рекомендацій з розслідування нерозкритих злочинів минулих років є необхідним як в теоретичному, так і в практичному аспектах, тому що, це сприятиме усуненню певних прогалин у даному питанні та, з іншого боку, дозволить працівникам, які розслідують злочини, більш впевнено та цілеспрямовано застосовувати вказаний комплекс рекомендацій у своїй практичній діяльності.

Прямо чи опосередковано зазначеної проблеми у своїх працях торкалися В.М.Биков, В.П.Лавров, Б.Є.Лук'янчиков, В.Я.Горбачевський та інші вчені, але остаточно вирішено її не було.

Аналіз статистичних даних свідчить, що до числа нерозкритих злочинів найчастіше потрапляють крадіжки(52,4%), грабежі(15,3%), незаконне заволодіння транспортним засобом(2,2%). Менше 1% склали тяжкі тілесні ушкодження, розбої, навмисні убивства, вимагання, зґвалтування, що не додає оптимізму.

Критерієм для виділення комплексу рекомендацій з розслідування нерозкритих злочинів минулих років є час, що минув з моменту вчинення злочину. Б.Є. Лук'янчиков розширює даний критерій та додає до часу ще й стан розкриття злочину. Робота з розслідування нерозкритих злочинів минулих років завжди проводиться вже після зупинення досудового слідства. Все, що було виконано у справі до прийняття зазначеного рішення, враховується слідчим як певний обсяг інформації, що є базою для планування й організації подальшої роботи спочатку не процесуального (до відновлення слідства), а потім і процесуального характеру.

У процесі розслідування нерозкритих злочинів минулих років вирішується комплекс різних завдань організаційного характеру. Серед них можна назвати такі, як розгляд питань взаємодії, координації діяльності між співробітниками; ухвалення рішення про формування слідчої оперативної групи для розслідування нерозкритого злочину; передача кримінальної справи про нерозкритий злочин новому співробітнику; організація окремої слідчої дії; урахування необхідності проведення роботи по іншим справам, наявних у провадженні співробітника; виділення слідчим часу для аналітичної роботи.

Приведений неповний перелік характеризує різноплановість завдань організаційного характеру. Зрозуміло, що комплексне їх виконання не під силу одному слідчому або оперативному співробітнику. Рішення, так чи інакше пов'язані з розслідуванням нерозкритого злочину, приймаються не тільки ним, а на різних рівнях посадової вертикалі правоохоронного органу.

Після зупинення досудового слідства по кримінальній справі в зв'язку з не встановленням винної особи, діяльність спрямована на розкриття злочину не припиняється, а взаємодія між слідчим та оперативним працівником продовжується. Зміст і форми взаємодії слідчого з органом дізнання в даний період набувають специфічного характеру. Вона здійснюється шляхом особистого спілкування або обміну інформацією.

Розрізняють процесуальні (вказівка, доручення, окреме доручення) і не процесуальні, вироблені практикою, форми взаємодії (спільне планування слідчих дій та оперативно-пошукових заходів, постійний обмін інформацією, консультації, бесіди). Слід зазначити, що у зупиненій кримінальній справі можливі лише не процесуальні форми взаємодії, та після відновлення слідства можна задіяти весь арсенал.

Виділяють такі форми взаємодії:

- спільний огляд та обговорення результатів повторного огляду місця події, визначення заходів для розкриття злочину;
- спільна робота щодо висування додаткових слідчих оперативно-розшукових версій та на їх основі розроблення і складання узгодженого плану додаткових слідчих дій та оперативно-розшукових заходів з розкриття й розслідування умисних вбивств минулих років;
- спільна робота в слідчій оперативній групі.

Підставами для відновлення призупинених справ, наприклад, по нерозкритим вбивствам можуть бути:

- неповнота попереднього розслідування, яка виразилась в неповних допитах свідків та підозрюваних, в недостатньому використанні можливостей судових експертиз і криміналістичних обліків;
- отримання оперативної інформації про скоєння вбивства конкретною особою або особою з визначеного кола, що потребує слідчої перевірки;
- з'явлення нових видів або методик судової експертизи, що дозволяють розширити можливості дослідження вилучених слідів і предметів по призупиненій справі;

Виникнення можливості перевірити сліди і предмети за новими системами кримінальної реєстрації.

На мою думку, необхідно удосконалювати рекомендації щодо розслідування даного виду злочину, впроваджувати нові методики, підвищувати професійну підготовку як слідчих, так і оперативних працівників. Адже кожен нерозкритий злочин, в тому числі і умисні вбивства, має тенденцію до повторності. Якщо злочинця своєчасно не знешкодити, залишити непокараним, в нього з'являється рішучість скоювати злочини далі. З часом вони набувають кримінального професіоналізму і стають ще більш небезпечними.

Думітро Іванна Анатоліївна, курсант групи ІПТ-06-2 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри ТСП ННІПФМГБ ХНУВС, канд.техн.наук
Власенко І.В.*

ЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Актуальність теми полягає у тому, що в Україні, на даний час, рівень забезпечення особистої безпеки міліціонера, при виконанні покладених на них обов'язків, залишається досить низьким і нажалі немає тенденції їх підвищень. Якщо у 1999 році було травмовано 998 правоохоронців, то в 2004 році – 1501, якісний зріст рівня травматизму відбувся майже у 1.5 рази.

Метою дослідження є аналіз законодавства про охорону праці в Україні, та розробка рекомендацій щодо покращення законодавчої бази з точки зору безпеки праці та особистої безпеки працівників міліції.

Особливу увагу з цього питання потрібно звернути на умови постійної дії стрес-факторів: при боротьбі з масовими безладдями, ліквідації наслідків і запобігання терактів, звільнення заручників, застосування вогнепальної зброї, відбувається шкідливий вплив на психіку і загальний стан здоров'я працівника міліції. Понад 90% працівників, які звільняються з ОВС, мають 5% надбавку за станом здоров'я. Згідно з відомостями Міністерства статистики України найбільша плінність кадрів також у правоохоронних органів. В результаті ми маємо небажану картину в масштабах МВС. Близько 45% працівників міліції виходять на пенсію по стану здоров'я, 70% працівників міліції, що застосували вогнепальну зброю на поразку, у найближчі 4 роки звільняється за власним бажанням, 90% працівників звільняється, що були свідками масової загибелі людей. Тільки 4% працівників міліції можуть виконувати поставлену задачу в умовах будь-якої надзвичайної ситуації.

У зв'язку з цим гостро ставиться питання про підвищену увагу до забезпечення безпеки працівників правоохоронних органів. При цьому необхідно враховувати весь комплекс небезпечних факторів, що мають негативний вплив на працівника ОВС за весь стаж його роботи.

Втрату здоров'я людьми, у зв'язку з цим можна розділити на зазначені складові. Відповідно до світової статистики, втрата здоров'я залежить на 10% від генетичної спадковості, на 20% - від побутових нещасних випадків, 10% - від генетичної спадковості, 10% - від небезпечних факторів надзвичайних ситуацій і 15% - від стану навколишнього середовища, екологічного стану, а також, на 45% від умов праці. Комплекс розв'язуваних питань дозволяє забезпечити тотальну безпеку працівника правоохоронних органів. У перелік питань, що виникають при комплексному вивченні даних дисциплін входить: профілактика травматизму; профілактика захворювань; профілактика суїциду; профілактика професійних захворювань; підвищення працездатності; забезпечення комфортних умов праці; забезпечення життєдіяльності в екстремальних ситуаціях; можливість надати першу допомогу; запобігання надзвичайних ситуацій, у тому числі, екологічних.

Отже можна виділити наступні проблеми з питань охорони праці в МВС: відсутність достатньої нормативної бази; кадрові питання; питання матеріального та речового забезпечення; соціальний захист працівників міліції; рівень травматизму та попередження травматизму; проблеми самогубства.

Головну увагу слід зосередити на забезпеченні виконання кожної посадової особи, кожним працівником чи спеціалістом підприємства, установи, організації, своїх службових обов'язків з питань охорони праці, тобто задіяти, на всіх рівнях чітку систему управління охороною праці. Найважливішим фактором у цьому питанні є суттєве підвищення виконавської, трудової і технологічної дисципліни на робочих місцях.

Іванова Олександра Олександрівна, курсант групи ІСД-05-10 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Федосова О.В.

ПРОФІЛАКТИКА ВЧИНЕННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ ПОЄДНАНИХ ІЗ ЗІГВАЛТУВАННЯМ

В останні роки спостерігається зростання насильницької злочинності в Україні, яка створює загрозу життю та здоров'ю громадян, їхній статевій свободі та недоторканості.

Профілактика умисних вбивств, поєднаних із зігвалтуванням, суттєво відрізняється від попередження інших видів насильницьких злочинів. Специфічність та підвищена складність, яка пов'язана з розробкою заходів по недопущенню подіб-

них діянь, в першу чергу обумовлена тим, що причини та мотиви мають суто інтимний характер.

Проблемами оперативно-розшукової профілактики займалися такі науковці, як С.С. Овчинський, І.П. Козаченко, Є.І. Борділовський, Н.Є. Філіпенко та інші.

Ряд вчених вважають, що для попередження умисних вбивств, поєднаних із зґвалтуванням підрозділи карного розшуку повинні: виявляти та усувати обставини, які можуть обумовлювати скоєння умисних вбивств та зґвалтувань; припиняти умисні вбивства, поєднані із зґвалтуванням на стадії замаху; виявляти і усувати обставини, які безпосередньо сприяють скоєнню зґвалтування; попереджувати рецидиви.

Вважаю необхідним зупинитися на загальних питаннях профілактики умисних вбивств, пов'язаних із зґвалтуванням, як одного з видів злочинів, яке посягає на статеву недоторканість людини.

Аналізуючи питання попередження статевих злочинів, вчені звертають увагу на ту обставину, що у нашій країні психологічна допомога населенню, на сьогодні, недостатня, а сексологічна, тим більше сексопатологічна, практично відсутня. У зв'язку з цим виниклі інтимні проблеми люди намагаються вирішити самі і нерідко способами, забороненими кримінальним законом.

Широкі перспективи у профілактиці умисних вбивств, поєднаних із зґвалтуванням, відкриває взаємодія та співробітництво правоохоронних органів та засобів масової інформації. Висвітлення у пресі, по телебаченню результатів розслідувань, матеріалів судових розглядів справляє значний вплив на громадянську думку.

Доцільним буде для проведення профілактичних заходів залучати дільничних інспекторів міліції, які крім того, що добре знають територію обслуговування, обізнані про осіб, які мають відхилення у сексуальній поведінці. У ході проведення заходів по запобіганню вчинення умисних вбивств, поєднаних із зґвалтуванням саме від ДІМ можна отримати корисну інформацію та використати її в подальшому у інформаційних масивах осіб, яких слід ставити на облік.

Крім того, можна з упевненістю стверджувати, що профілактика умисних вбивств, поєднаних із зґвалтуванням, є комплексною кримінологічно-медичною проблемою, а тому боротьба з ним не можлива без сукупності з одного боку примусово-виховних профілактичних заходів, з іншого – надання лікарської допомоги. Лише цілеспрямована, постійна взаємодія лікарів психіатрів, -сексологів, - психологів з працівниками правоохоронних органів забезпечить успіх у боротьбі з цим явищем.

На основі вище викладеного, можна зробити висновок, що проблема профілактики вказаного злочину повинна вирішуватися в умовах чітко розробленої системи виявлення осіб, які схильні до їх скоєння, обліку та забезпечення необхідного динамічного контролю за їх поведінкою.

Козаченко Максим Ігорович, курсант групи ІСД-05-3 ХНУВС

Науковий керівник: *викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Вінух В.В.*

ОСОБЛИВОСТІ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Кримінальна ситуація в Україні останніми роками характеризується украй негативною і вельми стійкою тенденцією зміни структури злочинності, її організованості. Індивідуальна злочинність стрімко поступається місцем груповій злочинності, а групова у свою чергу, швидко переростає в організовану злочинну діяльність.

Отже, якщо в 2000 році, за даними МВС України, було виявлено 960 організованих злочинних груп, то в 2005 році вже 554, тобто, їх кількість зменшилась майже у два рази, але ці злочинні угруповання не є дуже стійкими та небезпечними, а стійкі та суспільно небезпечні угруповання гарно законспіровані та знаходяться під надійним «дахом» людей при владі. У 2007 було виявлено 420 орга-

нізованих злочинних груп. Спостерігається зростання числа учасників організованих злочинних груп (ОЗГ), збільшується питома вага здійснюваних цими групами вбивств, розбоїв і в цілому особливо тяжких злочинів.

Основною тенденцією розвитку організованої злочинної діяльності в Україні і інших державах пострадянського простору є її проникнення в сферу економіки. Кримінальні структури послідовно проводять стратегію швидкого накопичення капіталів, їх легалізацію в найефективніше діючих сферах економіки. Для досягнення своїх цілей вони поєднують традиційні насильницькі злочини з різними формами підприємницької діяльності.

По експертних оцінках, ОЗГ контролюються до 50% приватних підприємств і до 60% державних, які є ефективним засобом проведення незаконних фінансових операцій. При цьому в якості найбільш поширених для кримінальних структур наголошуються наступні сфери діяльності: кредитно-фінансова; оборот цінних паперів і підробка грошей; легалізація доходів, отриманих незаконним шляхом; незаконна зовнішньоекономічна діяльність; приватизація; діяльність по наперед спланованому і фактивному банкрутству; незаконний оборот наркотиків; незаконний оборот зброї; високі технології; незаконний вивіз за кордон експлуатація жінок, дітей та торгівля неповнолітніми; незаконна міграція; крадіжка антикваріату і контрабанда культурних цінностей; автобізнес.

Інтеграційні процеси між ОЗГ загальнокримінальної і економічної спрямованості породжують зміни в механізмі скоєння багатьох злочинів, що, безумовно, робить вплив на методику їх виявлення і розслідування.

У останній час наголошується та обставина, що у сфері економіки організованими злочинними групами здійснюються не різноманітні одиничні злочини, а їх комплекси, що дає підстави для висновку про своєрідність технологій злочинної діяльності. Розробка подібних технологій учасниками ОЗГ направлена, з одного боку, на отримання величезних і стабільних доходів, а з іншого, на мінімізацію ризику для організаторів бути притягнутими до кримінальної відповідальності.

Початкове коріння сучасної організованої злочинності треба шукати в реальних економічних і інших відносинах, які склалися в нашому суспільстві.

Виходячи зі складних економічних умов і перспектив у сфері економіки, треба визнати, що якщо не будуть мінімізовані функції держави і права до необхідних меж, що реально забезпечують постулат, що тепер визнається, «можна все, що не заборонено», ніяких позитивних зрушень в боротьбі з сучасною організованою злочинністю не буде.

Колесник Людмила Володимирівна, Брижска Ірина Михайлівна курсанти
групи ІСД-05-8 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС, канд.юрид.наук,
доцент Перепелиця М.М.*

РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ В СФЕРІ БАНКІВСЬКИХ І КРЕДИТНО-ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

Аналіз ситуації, яка склалася в економіці України, свідчить про те, що незважаючи на прийняті заходи, очікуваних позитивних змін не настало. Цілий ряд соціально-економічних проблем, ускладнених політичними явищами, недоліками в господарському та кримінальному законодавстві обумовили подальше поглиблення кримінальних процесів. Відбулися важливі зміни в структурі та динаміці економічної злочинності, яка стала більш організованою, професійною і озброєною. У сфері економіки все більше з'являються інтереси організованого кримінального оточення. Злочинність розповсюджує свій вплив на головні напрямки і галузі економічної діяльності, перш за все на фінансово-кредитну систему, зовнішньоекономічні відносини, сферу обігу валютних цінностей, процес приватизації. Вони здійснюють не тільки суцільний вплив на приватний бізнес, але і розширюють масштаби розкрадання національного багатства. Оперативна обстановка, яка склалася

на сьогодні в кредитно-фінансовій, у тому числі і в банківській системі стверджує про її явне ускладнення. Розвиток негативних процесів в кредитно-фінансовій системі проходить декілька етапів. На першому домінує викрадення грошових коштів банків з використанням фіктивних платіжних документів(авізо, чеки).

Другий етап характеризується здійсненням злочинів з використанням фінансових і трастових кампаній кримінальної спрямованості шахрайств по відношенню до приватних інвесторів, як громадян, так і юридичних осіб.

На фоні поширення кримінальних проявів в економіці питання боротьби зі зростаючою економічною злочинністю, яка представляє все більшу суспільну небезпеку, набуває особливого значення. Діюча в економічній сфері злочинність, користуючись розширенням економічної свободи та відсутністю суворого контролю здійснюють велику шкоду.

В практиці правоохоронних органів існує дуже багато різноманітних методів боротьби зі злочинами в сфері кредитно-банківських установ. Способи їх здійснення в цій сфері теж різноманітні, а саме: викрадення грошових коштів, здійснюване з використанням підроблених кредитованих авізо; викрадення грошей з використанням пластикових платіжних коштів;викрадення грошових коштів шляхом видання необґрунтованого кредиту.

До обставин, які сприяють здійсненню злочинів в кредитно-банківській сфері, слід віднести наявність прогалин в законодавстві, в тому числі, і в кримінальному. До них належать фактори, які ведуть до прийняття рішення про вчинення злочину. У зв'язку з недоліками в діяльності господарських суб'єктів у окремих осіб з'являється впевненість в тому, що їх злочинні дії не будуть з'ясовані і вони не понесуть кримінальну відповідальність. Цьому сприяє слабка робота правоохоронних органів.

Деяка частина злочинів, що вчинюються в нашій державі, є типовою для країн із розвинуеною ринковою економікою. А тому розробка нових законодавчих актів щодо питань боротьби зі злочинами в кредитно-фінансовій і банківській системах повинна здійснюватися одночасно з внесенням змін до інших законів, що регламентують порядок як проведення оперативно-розшукової діяльності та досудового слідства, так і основних засад функціонування державних органів, які беруть участь у боротьбі з ними. Це дозволить не тільки чітко визначити коло правоохоронних та інших державних органів, які ведуть боротьбу зі злочинами в кредитно-фінансовій і банківській системах, їх права та обов'язки, а й уникнути зайвого дублювання та паралелізму в їх роботі.

Кравець Катерина Миколаївна, курсант групи ІСД-05-4 ХНУВС

Науковий керівник: *викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Вінчук В.В.*

ПРОФІЛАКТИКА СТАТЕВИХ ЗЛОЧИНІВ ЩОДО ДІТЕЙ

Проблема кримінально-правового захисту неповнолітніх від злочинних посягань на їх нормальний фізичний, духовний і моральний розвиток є надзвичайно важливою для держави і всього суспільства. Адже діти, які сьогодні піддаються збещенню, сексуальному насильству та іншим зловживанням з боку дорослих, - це мабуть ґенофонд нашої держави, і зрозуміло, суспільство не може бути байдужим до того, яким він буде через два-три десятиріччя. Передчасна стимуляція статевого інстинкту дітей здатна спричинити серйозну шкоду їх нормальному психічному розвитку і відповідно завдати непоправної шкоди біологічній спадкоємності української нації.

Отже, проблема ґрунтовної наукової розробки ефективних заходів протидії розбещенню неповнолітніх є актуальною, зумовленою вимогами часу, соціально – економічною та криміногенною ситуацією в державі.

Зрозуміло, що подолати таке негативне явище, як злочинність, лише за допомогою покарання не можливо. Тому ще на початкових етапах розвитку суспільства вирішенню цієї проблеми приділялось багато уваги.

У результаті пошуку ефективних заходів протидії злочинності виявилося, що головним інструментом має стати попереджувальна (запобіжна) діяльність. Але шляхи її реалізації та запровадження таких заходів – це досить важкий і тривалий процес. Попередження злочинності – це кримінологічна категорія, яка означає історичну систему об'єктивних та суб'єктивних передумов локалізації і скорочення злочинності, а також комплекс державних і суспільних заходів, спрямованих на викорінення цього соціального явища, причин та умов, що його породжують.

Використовуючи традиційний підхід, особливу увагу слід звернути на спеціальну профілактику розбещення неповнолітніх, яка включає заходи спрямовані на виявлення, усунення, послаблення та нейтралізацію криміногенних факторів, а також реакцію поведінки людей, гіпотетично спроможних вчинити злочин. Враховуючи різноманітність причин та умов, які призводять до статевих злочинів, можна зробити висновок, що ефективність профілактичних заходів багато в чому залежить від спільних зусиль медиків, юристів, психологів працівників правоохоронних органів, служб у справах дітей, місць виконання покарань та інших причетних до цього структури, що є суб'єктами попереджувальної діяльності.

Профілактика таких злочинів відрізняється певною специфікою та пов'язаними з цим труднощами. Зумовлюється це тим, що суб'єктивні причини статевих злочинів в переважній більшості мають інтимний, прихований характер частина з яких не охоплюється свідомістю суб'єкта і погано контролюється ним; жертвою таких злочинів є неповнолітні, тобто особи без відповідного життєвого досвіду (діти і підлітки).

Отже, я вважаю, що особлива роль у справі попередження та профілактики статевих злочинів проти неповнолітніх повинна належить правоохоронним органам. Адже робота слідчих з обов'язковою частиною їх діяльності щодо розкриття і розслідування злочинів. Ось чому слідчі апарати органів внутрішніх справ, прокуратури при розслідуванні кримінальних справ про розбещення неповнолітніх, як і інших статевих злочинів, а суди, здійснюючи правосуддя по таких справах, повинні в кожному випадку виявляти причини і умови, які сприяють цьому виду злочину (ст.23 КПК України) та виносити подання, щодо їх усунення, брати участь у неprocesуальних формах роботи і передусім у правовій освіті та вихованні як потерпілих, так і правопорушників. Обставини справи досліджувати в першу чергу з метою призначення справедливого покарання.

Кулік Катерина Володимирівна, курсант групи ІСД-05-5 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Вінурук В.В.

ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ

Кримінально-правова боротьба зі злочинами, що перешкоджають розвитку економіки, має багато аспектів, які потребують подальшого вивчення та аналізу. Усе частіше в законодавчих актах та документах почали вживати такі терміни, як «злочини в сфері економіки», «економічні злочини», «корупція», «тіньова економіка» і таке інше. Це дозволяє говорити не лише про наукове, а й про офіційне визначення таких злочинів.

У Луганській області до позбавлення волі строком від 6 до 10 років засуджені члени організованої злочинної групи, які впродовж тривалого часу скоювали розкрадання нафти через несанкціоновану врізку в нафтопровід «Тихорецьк-Лисичанськ» і ними було викрадено нафти на суму 150 тис. грн.

Враховуючи, що приватизаційні процеси в державі прискорюють темпи, а об'єкти приваблюють злочинний світ, правоохоронні органи нарощують та вдосконалюють професійну діяльність у цьому напрямі. Оперативне супроводження приватизаційних процесів дозволило викрити факти привласнення майна, більше половини з яких – у великих та особливо великих розмірах. Припинено 30 % посадових злочинів, серед яких більше 300 – хабарництво, понад 1,2 тис. злочинів при роздержавленні об'єктів державної та комунальної власності, з них майже 300 – на

об'єктах «великої» приватизації. Найбільше злочинів викривається у регіонах, де сконцентровано промисловий потенціал держави, зокрема у Дніпропетровській, Донецькій, Одеській, Луганській областях і м. Києві.

На жаль, при розробці останнього варіанта Кримінального кодексу України не було дано визначення поняття «економічний злочин», враховуючи те, що віднесення конкретних злочинів до цієї групи сформувало б більш чітке уявлення про поняття аналізованих злочинів. Немає визначення цієї групи злочинів і в інших офіційних виданнях. Проте у Кримінальному кодексі Російської Федерації чітко визначений розділ «Економічні злочини».

Таким чином, до економічних злочинів, виходячи з положень нинішнього законодавства України, можна віднести злочини проти власності та господарські злочини. Отже, економічний злочин – це передбачені кримінальним законом діяння у сфері економічних відносин, спрямовані на порушення відносин власності та існуючого порядку здійснення господарської діяльності.

Організовані злочинні угруповання використовують нові кримінальні технології при розкраданні державного майна та коштів, кредитних ресурсів. Це, насамперед, незаконне переведення основних фондів державних підприємств у приватний сектор із подальшим їх привласнення; укладання фіктивних угод про оренду з метою викупу державної власності за низькими цінами; заволодіння контрольним пакетом акцій при проведенні приватизації підприємства; випуск у безготівковий обіг фіктивних грошових коштів та інші.

Сьогодні міжнародні масштаби відмивання грошей роблять національні кордони нереальними, а у банківській діяльності все частіше використовується Інтернет і гроші можуть переміщатися за допомогою електронних засобів, комп'ютерів, супутників, долаючи національні кордони держав. Це означає, що коли відповідні органи намагаються розслідувати такі злочини, то вони наражаються на відсутність паперових документів, а електронний слід можна легко знищити. Як наслідок, з кожним роком збільшується обсяг вивезення валюти за межі держави і поміщення її на рахунки в інших країнах. Є потреба встановлення міжнародних стандартів, підписання угоди з обміну інформацією, що допоможе провадити спільне розслідування. Це тільки одна із головних проблем використання фінансової та банківської системи для скоєння економічних злочинів, що потребує вирішення на загальнодержавному рівні.

Розглядаючи проблеми групової згуртованості, доцільно вивчити питання лідерства як одного з найбільш важливих факторів, що згуртовує групу та з найбільшим ефектом сприяє досягненню групової мети. Організованому злочинному угрупованню необхідний керівник (лідер), який здатен розробити, організувати, спланувати і забезпечити в оптимальний термін і з найбільшим ефектом та наявними засобами процес досягнення злочинного результату.

Необхідно зазначити, що боротьба з економічними злочинами на сьогоднішній день перестає бути завданням окремо взятої держави. Існуючу погрозу розростання економічної злочинності можна нейтралізувати, якщо правоохоронні органи усіх країн світу проявлятимуть організаційну гнучкість, винахідливість, співпрацю. Відповідно до рішень міжнародних організацій головні зусилля слід спрямовувати на досягнення таких цілей, як припинення та ускладнення діяльності транснаціональних злочинних організацій, використання «безпечних сховищ» - неохоплених держав з ліберальним законодавством; конфіскації майна злочинних організацій, здобутого у результаті скоєння злочинів.

Удосконалення діяльності правоохоронних органів вимагає, насамперед, підвищення ефективності рівня взаємодії між правоохоронними та контролюючими органами; проведення спеціальних оперативно-розшукових заходів; відповідного матеріально-технічного, криміналістичного, науково-технічного та іншого забезпечення цих заходів.

Розмаїтість сфер злочинних проявів організованими групами у галузях промисловості, фінансів ускладнює діяльність правоохоронних органів, а також слід вра-

ховувати ще й те, що злочини ретельно приховуються, знаходяться нові способи їх скоєння, які не використовувались у традиційних методиках, тому варто поновляти арсенал наукових і практичних рекомендацій проведення тактичних операцій, які забезпечують розв'язання значної кількості завдань та розглядаються як комплекс організаційних, слідчих та оперативно-розшукових дій, спрямованих на вирішення поставленої мети.

З метою активізації діяльності правоохоронних і контролюючих органів, які здійснюють виявлення економічних злочинів, необхідно зробити наступні кроки: переорієнтувати спеціальні підрозділи правоохоронних органів з виявлення незначних економічних злочинів на викриття найбільш небезпечних злочинів у важливих сферах життя держави: паливно-енергетичного комплексу, у кредитно-фінансовій сфері та інших; розробити чи запровадити у діяльність правоохоронних органів необхідні методику виявлення та збору інформації про факти корупції на різних щаблях управління; чітко визначити порядок повної та своєчасної реєстрації повідомлень про скоєні злочини і встановити юридичну відповідальність за його порушення; уніфікувати та конкретизувати в єдиному законодавчому акті порядок надання інформації правоохоронним органам відносно коштів та майна окремих юридичних та фізичних осіб; визначити конкретні механізми взаємодії правоохоронних органів, що здійснюють виявлення злочинів у сфері службової діяльності, з іншими органами, на які законодавством покладено обов'язок оперативного, технічного, інформаційного та іншого забезпечення діяльності щодо боротьби з такими злочинами.

*Кушнірук Іванна В'ячеславівна, курсант групи ІСД-05-4 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Вінурук В.В.*

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІ ЗАХОДИ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ТА ПРЕКУРСОРІВ

Протягом останніх п'яти років відзначається стійка тенденція до збільшення кількості злочинів у сфері обігу наркотичних засобів. Так, у 2000р.було викрито 45655 злочинів, а у 2005 р.- 65 тис. Необхідно визнати, що Україна належить до тієї невеликої кількості держав, які є не тільки споживачами, але й виробниками та зоною транзиту наркотиків.

Попереджувальна діяльність ОВС у сфері незаконного обігу наркотиків впливає із заборон, які містяться у кримінальному та адміністративному законодавстві.

Заходи, що здійснюються щодо попередження цих злочинів спрямовані на: виявлення та нейтралізацію причин та умов, що сприяють незаконному обігу наркотичних засобів; виявлення та постановку на облік осіб, які незаконно культивують рослини, що містять наркотики; припинення злочинів, пов'язаних з наркобізнесом на стадіях замаху чи готування до нього.

Діяльність ОВС з попередження злочинів у сфері незаконного обігу наркотиків являє собою реалізацію передбачених законом й у межах своєї компетенції заходів, спрямованих на усунення правопорушень, виявлення та нейтралізацію причин та умов їх здійснення (загальна профілактика), а також виявлення осіб, від яких можна очікувати скоєння злочинів і проведення з ними необхідної індивідуально-профілактичної роботи (індивідуальна профілактика). Найважливішою ланкою в розкритті даної категорії злочинів є проведення оперативно-розшукових заходів. Здебільшого кримінальні справи про збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів порушуються завдяки успішному проведенню такої тактичної операції, як затримання «збувальника» наркотиків у результаті використання оперативної закупки та контролюваної поставки.

Метод контрольованої поставки дозволяє виявити осіб, злочинні угруповання, які займаються незаконним наркообігом. За його допомогою можна встановити не тільки постачальників та осіб, які отримують вантажі, але й максимальну кількість членів угруповання, канали та маршрути транспортування, способи їх маскування.

Оперативна закупка наркотичних засобів направлена на виявлення, попередження, припинення, документування злочинних дій збувальників, встановлення інших осіб, причетних до скоєння наркозлочинів, якщо іншим шляхом їх виявлення не є можливим.

Із вищесказаного можна зробити висновок, що одним із основних завдань ОВС є попередження та розкриття злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. На мою думку, ефективність вирішення цього завдання в великій мірі залежить від проведення широкомасштабної профілактичної та роз'яснювальної роботи, довіри населення до правоохоронних структур, плідної взаємодії з органами державної влади та охорони здоров'я, громадськими організаціями і ЗМІ.

Лагодюк Віталій Ярославич, курсант групи ІСД-05-1 ХНУВС
Науковий керівник: *начальник кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС, канд.юрид.наук*
Щенорик В.В.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

На даний час боротьба з транснаціональною злочинністю ускладнена із-за відсутності єдиного розуміння феномена організованої транснаціональної злочинності.

Транснаціональні злочини розрізняють за двома видами злочинів: міжнародні злочини; злочини міжнародного характеру, складають предмет регулювання міжнародного кримінального права.

Міжнародні – це тільки ті злочини які представляють собою найвищу ступінь для мирних відносин і співробітництва між країнами незалежності від соціально – економічної формації і державного устрою.

За ступенем суспільної небезпеки і характеру даних злочинів розділяють на ті: які наносять шкоду світовому співробітництву і нормальному здійсненню міждержавних відносин (тероризм і інші); шкода заподіяна міжнародного економічного і соціально культурного розвитку (контрабанда і наркаторгівля); шкода заподіювана особистості, загальнолюдським цінностям і майну (торгівля людьми, порнографія); злочини, вчинені на борту повітряного судна, пошкодження підводних магістралей, не надання допомоги на морі.

Оцінюючи небезпеку протиправних діянь як відображення об'єктивної дійсності та міжнародної практики боротьби зі злочинами. Можна стверджувати, що кількість діянь, які сприймаються спільнотою як злочини збільшилася. І це пов'язано з еволюцією злочинного світу, як і в цілому усього суспільства, і на цьому процесі позначилися такі чинники: технологічні – впливають на розвиток світу в цілому, вони видозмінюють злочинне середовище відносно різних сфер діяльності, наприклад, від підробки дисків до виготовлення синтетичних наркотиків; політичні – вважає, що на базисному рівні злочинні діяння визначаються законами, а закони формуються державою; економічні чинники – організована злочинність дуже чутлива до економічного середовища; чинники, що пов'язані з правоохоронною діяльністю: успішні дії правоохоронців можуть спричинити неочікувані наслідки – злочинні структури стають більш обережними; внутрішні чинники, що формують злочинний світ, дають змогу уникнути конфліктів і зробити дії злочинців більш ефективними, спричиняють ворожнечу і конкуренцію.

Експерти вважають, що єдиної моделі транснаціональної злочинної організації не існує. Транснаціональні злочинні угруповання мають різний кількісний склад, кваліфікацію, спеціалізацію, але одну мету – одержання кримінальних прибутків.

Характер, цілі, сфери діяльності транснаціональних організацій, ознаки, технології кримінальної діяльності, корумповані кримінальні зв'язки недостатньо вивчені міжнародним співтовариством. Це значно ускладнює боротьбу з організованою транс національною злочинністю. Перелік видів злочинів, вчинюваних організованими транснаціональними злочинними угрупованнями, подається у документах ООН. Зокрема, це: індустрія наркобізнесу, незаконна торгівля зброєю, ядерними матеріалами, крадіжка контрабанда автотранспортних засобів; крадіжка об'єктів культури та предметів мистецтва; незаконна міграція; організована проституція, торгівля людьми тощо.

Не дивлячись на те, що питання боротьби з названими видами злочинів які в певній мірі включені в міжнародно-правовому регулюванні, останні не можна вважати доцільними за наступними причинами. Перша полягає в тому, що з роками з'явилась хвиля нових форм названих видів злочинів. Друга виражається в неадаптованості режиму прийнятих конвенцій к цілям боротьби з організованою транснаціональною злочинністю відповідних вдів.

В кінцевому результаті, цей режим являється дуже ліберальним і позбавлений надійного механізму кримінального переслідування членів злочинних об'єднань.

*Лецишин Михайло Васильович, курсант групи ІПТ-06-2 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри ТСП ІННІПФМГБ ХНУВС,
канд.техн.наук Власенко І.В.*

ВПЛИВ ЗАСОБІВ БРОНЕЗАХИСТУ НА ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОГНЯНОГО КОНТАКТУ

Поява засобів індивідуального бронезахисту в міліції обумовлена особливістю виконання службових обов'язків, а також наявністю великої кількості різномісних видів вогнепальної і холодної зброї в арсеналі злочинного світу. Зброя часто застосовується проти працівників правопорядку, які одержують поранення і гинуть при виконанні своїх обов'язків. Наприклад, за роки незалежності України загинуло вже більш ніж 900 міліціонерів.

З появою надійних засобів індивідуального захисту з'явилися певні труднощі в ефективному застосуванні бойової зброї і виконанні прийомів рукопашного бою. Дискомфорт, що відчувається бійцем при тривалому носінні бронезжилета (БЖ), негативно позначається на функціональній діяльності і можливостей організму людини в цілому, фіксуються функціональні і психічні порушення які призводять до зниження його працездатності.

Носіння бронезжилета погіршує функціональні особливості кожної людини. На думку 30% опитаних працівників міліції, БЖ заважає виконувати нахили, 25% - вільно плазувати, 25% - присідати, 3% - піднімати руки, 6% - бігти, 12% - користуватись зброєю, що є дуже важливим фактором в сучасній оперативній обстановці.

Для підрозділів органів внутрішніх справ (ОВС) виникає проблема навчання та методів підготовки умілому володінню бойовою зброєю при використанні засобів індивідуального захисту.

У 2003 - 2007 рр. у Харківському Національному університеті внутрішніх справ були проведені ряд дослідження зниження точності стрільби при застосуванні засобів бронезахисту. У результаті проведеного огляду літератури встановлено, що в 45% випадків проти працівників міліції застосовується пістолет Макарова (ПМ), у 40% випадків пістолет Токарева, вся інша вогнепальна зброя застосовується в 15% випадків. Саме пістолет ПМ, найчастіше використовується проти працівника міліції. Тому для проведення балістичних експериментів був обраний ПМ.

Подальші досліді вказують на вплив динамічного навантаження на працівника міліції, який знаходиться у засобах індивідуального бронезахисту. П'яти добровольцям перед стрільбою доводиться спочатку віджати 5 разів, а потім пробігти на швидкість 50 метрів. Стрільба проводилася одним стрільцем по п'яти цілях

справа наліво на час. Залежність точності стрільби від номера мішені. Після навантаження точність стрільби без засобів бронезахисту знижується, найкращі результати у цьому разі спостерігаються, коли ціль не рухається. У засобах бронезахисту спостерігалася зворотна картина, з кожним пострілом точність збільшується, а кількість промахів зменшується, бронезилет грає роль стабілізуючого фактора, але до певної межі.

Уже перші відгуки випробовуваних при проведенні вправ з вогневої підготовки в засобах бронезахисту показали серйозний негативний вплив на їхнє самопочуття і результати стрільби. Втома настає більш інтенсивно при стрільбі в бронезилеті. Дослідження показали необхідність зміни прийомів стрільби у засобах бронезахисту. Необхідність переносити центр ваги назад при стрільбі у засобах бронезахисту диктується і сумою сил, діючих на людину при стрільбі.

У подальших дослідженнях нашою метою стане розробка конкретних методів та правил безпечної стрільби при застосуванні засобів індивідуального захисту та надання практичних рекомендацій для підрозділів ОВС. Дана проблема вимагає подальшого розгляду і з цією метою в Національному університеті внутрішніх справ планується проведення низки балістичних експериментів із застосуванням засобів бронезахисту за участю фахівців кафедр тактико-спеціальної і спеціальної та фізичної підготовки.

*Лобан Ірина Петрівна, Крутоголова Катерина Володимирівна курсанти
групи ІКМ-05-6 ХНУВС*

*Науковий керівник: старший викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС,
канд.юрид.наук Шинкаренко І.І.*

ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРАДІЖОК ІЗ ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО ГРОМАДЯН

Згідно з ч.1 ст. 185 КК крадіжка – таємне викрадення чужого майна. Однією із її кваліфікуючих ознак є крадіжка поєднана з проникненням у житло. Під житлом розуміється приміщення, яке призначене для постійного або тимчасового проживання людей в яких знаходиться їх майно або його частина.

Безпосереднім об'єктом даного виду злочину є право власності на майно. Також треба враховувати, що для цього складу злочину обов'язковою ознакою є предмет. Тобто майно, яке має вартість, ціну і перебуває у чужій для винної особи власності (гроші, монітарні монети, побутова техніка тощо).

Об'єктивна сторона виражається в діях, які характеризуються протиправним корисливим заволодінням у свою користь або користь інших осіб чужого майна, які спричиняють пряму шкоду власнику.

Найчастіше квартирні крадіжки, як показує практика, скоюються групою осіб з 2 – 3 людей, інколи – 4. До таких груп у 80% входять молоді чоловіки віком від 16 – 19 років, при чому більше 60% з них ніде не працює і не навчається, більшість раніше засуджені. Нерідко такі утворення досить стійкі і на їх «рахунку» велика кількість злочинів. В більше ніж 50% крадіжок наводниками є жінки. Організаторами виступають раніше засуджені особи, які знають про можливості трасології, дактилоскопії тощо. Розглядаючи суб'єкта злочину треба враховувати, що законодавець визнає ним фізичну осудну особу, що досягла 14 – річного віку. Оскільки дуже часто саме в квартирних крадіжках дорослі «підштовхують» неповнолітніх, а інколи й малолітніх, до пособництва.

Суб'єктивна сторона крадіжки характеризується прямим умислом на заволодіння чужим майном з корисливих мотивів.

Більшість з них скоюються у великих містах (80%) у більшості випадків – спальні, нові райони, на верхніх та нижніх поверхах, з 9 до 17 години, у будні неробочі дні. Вночі, як правило тільки тоді, коли злочинці отримують інформацію про те, що мешканці поїхали у відпустку, відрядження й їх не буде 2 – 3 дні.

Враховуючи практику, виділяють наступні основні способи вчинення крадіжок – способи підготовки, вчинення та приховування слідів злочину.

Більшості квартирних крадіжок передують ретельна підготовка, яка заключається в попередньому вивченні місця, виготовленні або пристосуванні засобів зламу (виготовлення відмичок, підбір колекцій ключів до замків різних конструкцій, або виготовлення їх, придбання інструментів для виготовлення в якості знарядь зламу).

За способом скоєння крадіжки можна виділити 4 основні способи: Дії направлені на таємне проникнення злочинця у квартиру, яке супроводжується виламуванням перешкод; Таємне проникнення злочинця в квартиру без розрушення перешкоди, шляхом підбору або підробки ключів, використання відмичок; Проникнення злочинця у квартиру в умовах очевидності або навіть зі згоди потерпілої особи (поєднане із шахрайством); Скоєння квартирних крадіжок шляхом використання нетрадиційних способів: використання «вудочок», «крючків», тощо.

Способи приховування включають: використання рукавичок, відновлення пошкоджень у квартирі, викрадення тільки частини речей, швидкий збут викрадених речей.

Вивчення слідів на місці події показує, як злочинець поведив себе в квартирі, звідки ввійшов і куди вийшов. Усі сліди між собою пов'язані і відображають ознаки конкретного предмета або особи, а також механізм слідотворення. Тому виділяють наступні групи слідів: сліди відображення, сліди-предмети, сліди-мікрочастинки, ідеальні сліди.

З метою попередження та розкриття крадіжок з проникненням у житло необхідно постійно ретельно вивчати оперативно-розшукову характеристику даного виду злочину.

Місєвра Дмитро Ігоревич, курсант групи ІПТ-06-2 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри ТСП ННІПФМГБ ХНУВС,*
канд.техн.наук Власенко І.В.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ БРОНЕЗАХИСТУ

Існують різні способи захисту при вогневому контакті зі злочинцями. До них відноситься: захист зменшенням площі ураження, за рахунок перешкод, за рахунок спеціального пересування, маскування. Одними з ефективних способів захисту особового складу правоохоронних органів є засоби індивідуального бронезахисту (ЗІБ), а саме бронезилети, шоломи, щити та щитки. Щорічно в Україні тільки при несенні служби гине не менш 17 працівників міліції, а поранення отримує не менш 250. І тому йде невинна модернізація ЗІБ правоохоронців, з метою пошуку ідеального захисту для працівників міліції.

Принцип дії бронезилета це зменшення кінетичної енергії кулі при зустрічі з кулестійкою поверхнею, тобто куля зупиняється за рахунок того, що вона залишається в бронезилеті (в більшості випадків). Але сучасний напрямок розвитку ЗІБ вказує, що 80% енергії кулі відбирається під час руйнування металевих та керамічних пластин. Але не завжди постріли лунають з однієї дистанції, один і той же пістолет має різні види патронів, в залежності від їх броньовій здатності, кут ураження завжди різний, впливає навіть в який час куля влучить у людину, мається на увазі під час подиху. Тому при носінні бронезилету окрім його тактико-технічних властивостей необхідно враховувати і експлуатаційні.

Основним показником рівня захисту ЗІБ є клас захисту. На сьогоднішній день згідно до наказу МВС України №30 1997 року існує 8 класів захисту ЗІБ. Але не можна буквально розуміти тезу чим вище клас захисту, тим краще. Вибір конкретної моделі засобу індивідуального бронезахисту залежить від багатьох факторів. Це компроміс між основними його технічними показниками: класу захисту та ваги, площі захисту та ергономічності і комфортності, ціни та доцільності.

У результаті проведених експериментів були визначені основні закономірності і основні напрямки підвищення ефективності ЗІБ. Так, наприклад, при проведенні

опитувань були отримані наступні результати: 56.7% респондентів вважає, що використання ЗІБ може знизити вірогідність нападу правопорушників; 88% респондентів з часом відчувало зниження працездатності при носінні ЗІБ; з урахуванням вибору ЗІБ, вміння його одягати та використовувати, вибраковувати, обслуговувати і зберігати, знання їх ТТХ і заходів особистої безпеки при носінні тільки 12.1% респондентів мають певні вміння та навички.

До основних напрямків підвищення ефективності застосування засобів бронезахисту в оперативній діяльності працівників ОВС відносяться: оптимальний вибір засобів індивідуального бронезахисту; експлуатація ЗІБ з забезпеченням комфортності; виконання заходів особистої безпеки при застосуванні ЗІБ; розробка способів ведення вогняного контакту та рукопашного бою у ЗІБ; розробка моделей ЗІБ для виконання різних службово-бойових задач у різних ситуаціях; зменшення демаскуючих ознак; опрацювання способів відпочинку особового складу без зняття ЗІБ; планування оперативних дій з урахуванням ТТХ ЗІБ; почуття «захищеності» виникає при особистому визначенні захисних властивостей ЗІБ.

Відсутність спеціалістів, достатнього фінансування, матеріально-технічної бази для тренувань, а також часу для ефективного навчання, пріоритет теоретичного над практичним навчанням, не бажання самостійно визначати нові види і форми підвищення професійної готовності, халатне ставлення до цих питань призводить до збільшення рівня травматизму у правоохоронних органів. Підвищення ефективності застосування засобів бронезахисту в оперативній діяльності працівників ОВС може виправити ситуацію, яка склалася.

Нагорний Ігор Іванович, курсант групи ІСД-05-10 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Федосова О.В.

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

Боротьба з незаконним обігом наркотичних речовин за останні роки стала для України однією з актуальних проблем, яка загрожує національній безпеці.

В свою чергу суспільна загроза від злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів визначається поширенням та згубним впливом наркоманії не лише на свідомість людей, їх мораль і спосіб життя, а й на здоров'я населення, економіки та суспільного добробуту загалом.

Одним із основних напрямів діяльності органів внутрішніх справ у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів є профілактика поширення наркоманії. Питанню щодо профілактики злочинів пов'язаних з незаконним обігом наркотичних речовин приділяли увагу такі вчені як: Д.Й. Никифорчук, І.П. Козаченко, І.Р. Шинкаренко, І.О. Ковальчук, М.Ю. Легенький та ін.

Під профілактикою правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних речовин, розуміється діяльність державних органів та громадських організацій щодо реалізації системи заходів, які з метою викорінювання злочинності спрямовані на виявлення осіб, усунення причин та умов, що сприяють їх вчиненню.

Загальна профілактика здійснюється в таких напрямках: вивчення специфічних криміногенних факторів, що зумовлюють незаконний попит протиправний збут наркотичних засобів; проведенням заходів, що сприяють ефективній боротьбі із незаконним обігом; створення умов, що виключають можливість або ускладнюють розвиток цих явищ.

Індивідуальна профілактика наркотизму проводиться стосовно осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби і у поведінці яких відсутні ознаки злочину, пов'язаного з їх вживанням. Одним із основних елементів індивідуальної профілактики є виявлення і взяття на облік осіб даної категорії у міських та районних відділах внутрішніх справ.

Оперативно-розшукова профілактика злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних речовин, проводиться із застосуванням таких оперативно-розшукових заходів: оперативна закупівля, як операція щодо придбання наркотичних засобів, що здійснюється працівникам оперативних апаратів; контрольована поставка – це оперативно-розшуковий захід, який проводиться оперативними підрозділами ОВС з метою виявлення джерел і каналів незаконного виготовлення наркотичних засобів, а також осіб, що причетні до їх виготовлення та збуту; оперативний експеримент передбачає моделювання деяких умов, що можуть сприяти вирішенню конкретних завдань ОРД. За допомогою оперативного експерименту можна виявити групи наркоманів, членів неформальних об'єднань молоді, що фактично орієнтовані на зловживання наркотичними засобами; осіб, що займаються виготовленням, переробкою, збутом наркотичних засобів та прекурсорів; інших осіб, які активно ведуть пошук наркотичних засобів та прекурсорів з метою їх незаконного придбання, а також виявити та простежити канали надходження наркотичних речовин. Враховуючи важливість даного заходу, оперативний експеримент формально можна розглядати як провокування осіб на якісь дії, а в подальшому, вивчивши ці дії, можна дійти висновку про протиправну діяльність осіб, щодо яких проводиться оперативний експеримент, адже впровадження у середовище розповсюджувачів, збувачів наркотиків неможливе без вчинення дій, що за суб'єктивними ознаками не є хоча б незначними злочинами, тому участь у них є виправданою.

Таким чином, загальний підсумок зазначеного може бути наступним:

- ✓ оперативно-розшукова профілактика носить розшуковий характер та виступає як надійний засіб попередження злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, прекурсорів та психотропних речовин.

- ✓ враховуючи думку багатьох вчених, і оперативну закупку, і контрольовану поставку можна віднести до заходів оперативно-розшукової профілактики з доповненням Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

- ✓ попередження злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних речовин – один із пріоритетних напрямів діяльності оперативних підрозділів ОВС, який проводиться із використанням заходів і засобів оперативно-розшукової діяльності.

Новохижко Тетяна В'ячеславівна, курсант групи ІСД-05-9 ХНУВС

Науковий керівник: *викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Федосова О.В.*

ПОПЕРЕДЖЕННЯ КИШЕНЬКОВИХ КРАДІЖОК

Кишенькова крадіжка – це «мистецтво», якому буквально тисячі років. Звичайно, ми можемо тільки здогадуватися, коли саме це почалося, але дуже схоже, що з тих самих пір, як люди придумали кишені. Фахівці давно прийшли до висновку, що така крадіжка не тільки вигідне, але і достатньо безпечне зайняття. Хороший кишеньковий злодій, що правильно вибирає жертву і впевнений в своїх навиках, може легко заробити від ста доларів до трьохсот тисяч в рік.

Актуальність теми визначається перш за все розповсюдженістю таких злочинів. Ми стикаємося з ними скрізь. За статистикою жертвою кишенькового злодія хоч би раз в житті ставав кожен четвертий житель великого українського міста... Вони завжди поряд: у транспорті, на ринку, в магазині і навіть в театрі. Для того, щоб мати можливість попереджувати ці злочини, треба знати хто ж такі кишенькові злодії і які прийоми вони використовують для їх вчинення.

У науковій літературі вивченням даної проблеми займалися такі вчені як В.І Бобир., А.І. Гуров, В.Р. Павлюк, М.С. Попов та інші. В своїх трудах вони розкривають такі питання як характеристика злочинця, способи вчинення злочинів, а головне яким чином убезпечити себе від кишенькової крадіжки.

Кишеньковий злодій – це особа віком від 25 до 45 років. За рівнем інтелекту він далекий від «універсала»-шахрая. Як правило, з середньою освітою, хоча зу-

стрічаються і кишенькові злочини з університетськими дипломами. У багатьох на плечима декілька відсидок. Саме в «зоні» найчастіше починається навчання цьому «ремеслу», тому кишеньковими злочинцями зазвичай стають ті, хто вже «відмотав» термін за хуліганство. Кишенькових злочинців умовно розділяють на декілька груп за способом і місцем здійснення крадіжки. Розглянемо їх детальніше.

Перша група – «ширмачі» або «марафетчики». «Марафет» – це букет квітів, плащ, піджак, пакет в руці злочинця, які використовуються як ширма при здійсненні крадіжки.

Друга група – «трясуни». Вони притискаються до жертви і різкими і точними ударами вибивають з внутрішніх кишень гаманець, мобільний телефон і так далі. Найулюбленіший спосіб обробки жертви – «Ой, даруйте, обізнався!».

Третя група – «мийники» або «писаки». Це ті, хто ріжуть наші з вами кишені і сумки. Є, наприклад, серед «писаків» так звані «хірурги» – що працюють з скальпелем і маленькими кусачками. А є ті, хто ріже бритвою («миття») – це половина леза бритви, як правило, марки «Супутник») або заточеною монетою. Рідше використовуються кінці із загостреним краєм.

Четверті – «щипачі». З погляду міліціонерів – найбільш майстерні злочинці. Працюють зазвичай групами, використовуючи тільки спритність рук. Одні відволікають жертву – інші опустошають її кишені.

Для того, щоб попередити кишенькову крадіжку, необхідно знати як вона відбувається. Перш за все злочинцю, необхідно з'ясувати, де лежить гаманець. Більшість людей мають звичай тримати гроші в правій кишені. Він зазвичай випирає із задньої або бічної кишені і може бути легко відмічений. Наступний крок в цій справі – визначити, як лежить гаманець. Позиція гаманця зазвичай диктує, які методи його витягання слід застосовувати. Найтиповіший спосіб вкрасти гаманець – так зване «перехоплення двома пальцями». Стоячи поряд з «жертвою», кишеньковий злочинці складає вказівний і середній пальці буквою V і вводить їх в кишеню.

Інший улюблений трюк кишенькового злочинця – дати «жертві» стусана трохи нижче гаманця, тим самим пересуваючи його вгору, щоб кінчик висунувся з кишені. Потім злочинці хапає кінчик гаманця і міцно тримає, поки жертва спокійно йде від власних грошей.

Кишеньковий злочинці-одинак може розсипати який-небудь порошок на плече «жертви» (на сторону, протилежну гаманцю) і сказати їй про це. Поки кишеньковий злочинці чистить вас, його рука приховує всі вироблювані ним маніпуляції. Крім того, «щипач» може, прикинувшись п'яним, ніжно покласти голову на плече «жертви» (це називається «Собачим поцілунком»), і тоді його тіло приховає вироблювані маніпуляції.

Збираючись їхати в суспільному транспорті, не слід класти гроші в задні кишені брюк або вішати сумки через плече. Сумці місце перед господарем, а гроші і документи взагалі краще тримати в різних місцях, пам'ятаючи про те, що «всі яйця не кладуть в одну корзину» щоб уникнути їх повної втрати. Сумки і дипломати повинні бути завжди в полі вашого зору, а, розмовляючи з продавцем, сумку слід ставити перед собою на прилавок. Не рекомендується позихати по сторонах, а навпроти, потрібно намагатися помічати що відбувається навколо вас. Ідучи за покупками, краще одягатися скромно, непомітно. Не афішувати своєю поведінкою, а тим більше балачками з незнайомими людьми, що при вас є «енна» сума. Виконуючі ці нехитрі правила особистої безпеки кожен зможе захистити себе захистити від кишенькового злочинця.

Попадюк Наталія Михайлівна, курсант групи ІСД-05-10 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Федосова О.В.*

ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИННИХ ДІЙ ПІДРОЗДІЛАМИ ПО БОРОТБІ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Напротязі останніх років злочинність в Україні набуває ознак організованості. Вона здійснює вплив на всі сфери життя суспільства і держави, руйнуючи встановлені засади правопорядку і законності.

Проблемами документування протиправних дій займалися такі вчені, як: П.О. Макаров, В.С. Кубарев, Я.Ю. Кондратьєв, Д.Й. Никифорчук, В.В. Матвійчук, І.В. Сервецький, С.С. Паламарчук та ін.

Однією із специфічних особливостей злочинної діяльності організованих угруповань є її ретельне маскування, нерідко за допомогою корумпованих зв'язків. Викриття такої діяльності починається з накопичення інформації про їх існування, характер і сферу направленості, чисельність, про скоєні та підготовлювані злочини. Зміст оперативної інформації становлять відомості про характеристику оперативної обстановки, сили ОРД і результати їх використання. Вона відображає явища й зміни в середовищі, які виникають внаслідок вчинення правопорушення, і фактори, що впливають на поведінку окремих осіб. Оперативна інформація може містити неточні або неповні дані, тому, щоб вважатися достовірною, вона повинна відповідати таким умовам, як: адекватність рівня її надходження й компетентності оперативних працівників, які приймають рішення щодо її використання; оптимальність, достовірність, повнота, точність та лаконічність.

Практична цінність отриманої оперативної інформації залежить від якості документування проведеної розшукової та розвідувальної роботи. Належний рівень фіксації результатів цієї діяльності визначається підготовленістю оперативних працівників до вивчення організованої злочинної діяльності. Якість документування оперативних даних залежить від того, наскільки повно і правильно відображені в документах свідчення про: характер, масштаби та методи злочинної діяльності даної групи чи організації, її чисельність і тривалість існування, структуру, ієрархічну побудову; територію, на яку розповсюджується злочинний вплив, а також зв'язки з іншими угрупованнями; організаторів, лідерів та учасників, взаємовідносини між ними, способи залучення нових членів у злочинну діяльність; джерела отримання прибутків злочинного угруповання, форми легалізації та відмивання злочинних доходів, їх розподіл між членами, майно і способи його придбання; про існування так званого «общака» та зв'язки з легальним бізнесом; способи маскування і прийоми приховування злочинної діяльності, наявність власної контррозвідки та корумпованих зв'язків з правоохоронними органами й державними посадовими особами; форми і методи протидії правоохоронним органам. Недоліки документування результатів ОРД пов'язані з неможливістю використання технічних засобів або невмінням професійно їх застосовувати, недостатніми знаннями кримінально-процесуального законодавства оперативними працівниками.

Для забезпечення якісного і правильного документування результатів ОРД у боротьбі з організованою злочинністю, вважаю за доцільне: встановлення єдиних правил і порядку документування, забезпечення навчання оперативних працівників використанню необхідними технічними засобами та вивчення ними діючого законодавства.

ВИЯВЛЕННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Останнім часом проблема забезпечення надійного захисту інтелектуальної власності в Україні набула великого значення та актуальності. Від її ефективного вирішення значною мірою залежить збереження та примноження інтелектуального потенціалу, культурної спадщини, міжнародного авторитету, зменшення негативних проявів в державі.

Щороку збільшується кількість об'єктів авторського права та суміжних прав які стають дедалі вигіднішим товаром, як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Хочеться відзначити, що водночас у геометричній прогресії зростає і чисельність посягань на ці об'єкти, найпоширенішим серед яких так зване піратство – незаконне відтворення, розповсюдження та використання об'єктів інтелектуальної власності без дозволу осіб яким належать авторські, суміжні або патентні права на ці об'єкти. Безперечно, окреслене вище завдає значної шкоди країні, яка виражається у щорічному не надходженні до держбюджету десятки мільйонів доларів, що за нинішнього становища вітчизняної економіки є досить суттєвими втратами.

Якщо проаналізувати досвід розвинутих держав світу то можна зробити висновок, що добре налагоджена система суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності є невід'ємною складовою досягнення високого економічного, соціального і культурного рівня життя суспільства. Беручи до уваги зміни в ситуації та динаміці злочинності у сфері інтелектуальної власності та її суспільну небезпеку у 2001 році в структурі ДДСБЕЗ МВС України було створено Управління по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності.

Основними напрямками роботи цього підрозділу є попередження і викриття фактів тиражу і розповсюдження контрафактної аудіовізуальної продукції.

Організація розкриття та розслідування злочинів у сфері інтелектуальної власності має низку особливостей що потребують удосконалення тактики та оперативного забезпечення протидії таким злочинам. І виконання цього завдання стає дедалі складнішим, потребує від оперативних підрозділів активного використання методів оперативно-розшукової діяльності, вдосконалення оперативно-розшукової тактики виявлення, документування, розкриття та розслідування злочинів у сфері інтелектуальної власності.

Також слід зазначити що в літературі не достатньо висвітлені теоретичні питання, що виникають при розкритті та розслідуванні правопорушень та злочинів які вчиняються у сфері інтелектуальної власності. Дану проблему в своїх працях досліджували О.Д. Святоцький, М.В. Тищенко, Д.М. Середа.

В той же час з позитивними зрушеннями в діяльності ДДСБЕЗ МВС України, маютьсся негативні тенденції в організації роботи регіональних підрозділів. Відслідковується така негативна риса, як порушення кримінальних справ за матеріалами не якісно проведених дослідчих перевірок. Як наслідком є те, що у минулому році зняті з обліку 98 злочинів у сфері інтелектуальної власності і лише по одинадцяти кримінальним справам судами винесено обвинувальний вирок.

Враховуючи викладене, нагальною є проблема налагодження взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами ОВС та прокуратури, з метою напрацювання єдиних критеріїв та підходів до тлумачення вимог відповідних статей Кримінального кодексу України, практики досудового слідства та судового розгляду справ даної категорії.

Таким чином можна зробити висновок, відносини які склались у сфері обороту об'єктів інтелектуальної власності потребують вжиття цілого комплексу економіч-

них, правових та організаційних заходів кожен з яких повинен бути під пильною увагою з боку відповідних фахівців.

Самсонова Дар'я Юрївна, курсант групи ІСД-05-06 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС,*
канд.юрид.наук, доцент Перепелиця М.М.

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ, ЯКІ СКОЮЮТЬСЯ ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ

Останніми роками практика соціального життя змусила визнати на найвищому рівні державної влади існування в Україні організованої злочинності. Тому підвищення ефективності боротьби з нею є одним з найважливіших завдань, що випливає з оцінки сучасної кримінальної ситуації в країні.

Однією з характерних рис сучасної злочинності є тенденція до розвитку її організованих форм, утворення транснаціональних кримінальних угруповань. Аналіз показує, що активізація злочинних угруповань, діяльність яких виходить за межі України, має транснаціональний характер і здійснюється за такими основними напрямками: легалізація грошових коштів, організована злочинність у сфері економіки, насамперед, у кредитно-фінансовій та банківській системах; зовнішньоекономічній діяльності; нелегальна міграція; торгівля людьми та незаконний секс-бізнес; викрадення автотранспорту, незаконний обіг наркотиків; незаконна торгівля зброєю і радіоактивними матеріалами.

Поліпшення ситуації, забезпечення системної і високо результативної діяльності спецпідрозділів БОЗ із запобігання й протидії організованій злочинності та корупції можливо за наявності комплексного і науково обґрунтованого підходу до концепції дій.

Для ГУБОЗ МВС України головним завданням на основному стратегічному напрямі тактики боротьби з організованою злочинністю та корупцією є такі: проведення постійного моніторингу й поглибленого аналізу стану та розвитку криміногенної обстановки в областях, районах, містах та державі в цілому; виявлення та усунення (нейтралізація) причин і умов, що сприяють організованій злочинності й корупції; вжиття запобіжних заходів щодо боротьби з організованою злочинністю та корупцією, посилення боротьби зі злочинністю в економічній сфері; знешкодження суспільно небезпечних організованих злочинних угруповань корисливо-насилюницького спрямування.

Для протидії проявам організованого криміналітету та забезпечення економічної безпеки держави потрібно: оптимізувати систему державного контролю за діяльністю усіх суб'єктів господарювання незалежно від форм власності з питань, що зачіпають інтереси суспільства (сплата податків, створення робочих місць тощо); удосконалити механізм контролю за ефективним використанням бюджетних коштів на всіх рівнях; переглянути доцільність функціонування комерційних структур, що створюються при державних підприємствах на предмет визначення можливості їх заборони; вжити рішучих заходів із припинення розрахунків відкритими коштами шляхом взаємозаліків та практики проведення розрахункових операцій з дисконтними векселями; розробити механізм участі ГУБОЗ у контролі за функціонуванням суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, передбачивши можливість проведення правової та економічної оцінки умов контрактів і проведення відкритих тендерів.

У правовому забезпеченні ефективної боротьби з організованою злочинністю потрібно: доповнити кримінально-процесуальне та інше законодавство нормами, які передбачали б звільнення від кримінальної відповідальності працівників відповідних підрозділів або громадян, які, виконуючи одержані в установленому порядку завдання із проведення оперативно-розшукових заходів в організованій злочинній групі, допустили діяння, які хоча і підпадають під ознаки кримінально караних, але ці особи не були безпосередніми виконавцями; увести у процесуальне законо-

давство норми про нерозголошення даних про особу, яка повідомила про злочин, протягом усього слідства й судового розгляду, за винятком, коли така особа сама дає згоду на розкриття таких відомостей; внести пропозиції щодо прийняття законодавства проти корупції, організованої злочинності та відмивання грошей відповідно до європейських стандартів, зміцнення співробітництва між правоохоронними органами країн, що ведуть боротьбу з цим явищем, підвищення ефективності розслідування й судового переслідування осіб, які їх вчинили.

Семіженович Сергій Сергійович, курсант групи ІСД-05-6 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри ОРД ННПФКМ ХНУВС,
канд.юрид.наук, доцент Перепелиця М.М.

ОПЕРАТИВНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ТА ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ

Провідною ланкою, покликаною, в сучасних умовах, вирішувати завдання оперативного обслуговування об'єктів господарювання різних форм власності є Державна служба боротьби з економічною злочинністю (ДСБЕЗ).

Характеризуючи сутність оперативного обслуговування, необхідно виходити з наступного: це значна за обсягом діяльність, яка є комплексом за своєю природою і змістом заходів, які мають єдину мету – зібрати, накопичити, проаналізувати і оцінити освідомчу інформацію про стан збереження матеріальних цінностей і грошей, мікроклімат на підприємстві, в закладі і організації, розміщених на території країни, області, міста, району, з'єднаних певною галуззю економіки; воно має своє самостійне завдання: використовуючи отриману інформацію, створити добротну основу для ефективного управління службою ДСБЕЗ, оптимального використання її сил і засобів, допомагати виробі оперативним складом і керівниками підрозділів інформаційно забезпечених і обґрунтованих управлінських рішень з питань організації і тактики проведення заходів профілактичного, оперативного-розшукового і процесуального характеру; суб'єктом діяльності, яка розглядається, стосовно до інтересів боротьби з економічною злочинністю, є оперативний склад апаратів ДСБЕЗ; рівну освідомчу цінність має інформація, отримана як гласним, так і негласним шляхом; оперативне обслуговування – неперервний процес надходження і накопичення інформації. Порушення неперервності веде до того, що перестає надходити інформація про стан справ на об'єкті або в галузі економіки в цілому, певний апарат ДСБЕЗ перестає володіти обстановкою, не помічає змін які в ній виникають, а в силу цього лишаються можливості своєчасно реагувати на криміногенні фактори.

Таким чином, оперативне обслуговування – система заходів, що здійснюються апаратами ДСБЕЗ органів внутрішніх справ по вивчення криміногенної обстановки на об'єктах в галузях економіки країни, області, міста, району, спостереження (стеження) за нею з метою своєчасного і кваліфікованого реагування на негативні зміни в ній шляхом виявлення і усунення причин економічних злочинів і умов які їм сприяють, попередження, припинення, виявлення і забезпечення їх розкриття, а також відшкодування матеріальної шкоди.

Визначаючи загальні підходи до організації діяльності яка розглядається, слід мати на увазі, що в сучасних умовах економіка країни – це сукупність великої кількості підприємств, установ, організацій, заснованих і успішно функціонуючих на базі різних форм власності. Широкий діапазон складаючих її структурних утворень. Різноманітно вирішуються ними питання ведення обліку і звіту, постачання і збуту, підбору і розстановки кадрів, оцінки результатів господарської діяльності, правомірності дій посадових осіб, тощо.

Тому при оперативному обслуговуванні повинно бути розмежування усіх дислокованих на території області, міста, району, підприємств, закладів, організацій за рівнем їх обслуговування. За умов правильної організації своєї роботи працівники ДСБЕЗ мають широкі можливості комплексного отримання і накопичення різноманітної освідомчої інформації, яка в своїй сукупності дозволяє

достовірно судити про стан криміногенної обстановки в сфері економіки країни, області, міста, району.

*Серьо́гін Максим Віталі́йович, студент юридичного факультету ХЮІ ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри цивільного та екологічного права
Риженко І.М.*

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ВТРУЧАННЯ В ОСОБИСТЕ ЖИТТЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ

Загальний принцип недоторканності приватного життя має ряд виключень, коли суспільні інтереси вимагають вторгнення держави у приватне життя у встановлених законом межах.

Законами України передбачено конкретні випадки, коли збирання, зберігання, використання та поширення інформації про людину допускається без її згоди.

Вияткі щодо права на заборону втручання в особисте і сімейне життя можливі, коли це втручання пов'язане із: запобіганням чи перепиненням злочинів, безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, з'ясуванні істини під час розслідування кримінальної справи; інтересами незалежності України, її суверенітету, національної безпеки, територіальної цілісності, економічного добробуту, безпечного довкілля, громадського порядку, здоров'я і моральності населення; захистом репутації інших людей; підтриманням авторитету і неупередженості правосуддя; попередженням та протидією пропаганди війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі; запобіганням інших, крім зазначених вище, порушень прав і свобод інших людей.

Так, у кримінальному судочинстві ці питання регулюються Кримінально-процесуальним кодексом України. Ряд підстав встановлено законами України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про боротьбу з тероризмом» та іншими.

Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» (ст. 8) передбачене право підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність за наявності встановлених законом підстав: витребувати, збирати і вивчати документи та дані, що характеризують спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні злочину, джерело та розміри їх доходів тощо. Але негласне проникнення до житла, зняття інформації з каналів зв'язку, контроль за листуванням, телефонними розмовами, телеграфною та іншою кореспонденцією проводяться за рішенням суду, прийнятим за поданням керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника.

Збирання й зберігання конфіденційної інформації про людину та її особисте життя може вважатись юридично бездоганним і допустимим за умов:

1) *компетентності суб'єктів*, тобто збирання і зберігання конфіденційної інформації здійснюється належними, уповноваженими на це законом суб'єктами.

2) *слушності мети здійснюваних заходів*.

3) *наявності загальних юридичних та спеціальних правових підстав збирання й зберігання конфіденційної інформації*;

4) *додержання передбаченої законом процедури проведення заходів щодо збирання, зберігання та використання інформації, дотримання вимог закону щодо процесуальної форми слідчих чи інших процесуальних дій*.

Отже, вторгнення у сферу приватного життя може бути дозволене тільки особам, уповноваженим здійснювати кримінально-процесуальну чи оперативно-розшукову діяльність в передбачених законом випадках, в зазначений в законі спосіб і тільки у випадках крайньої необхідності.

ПОСТТРАВМАТИЧНІ СТРЕСОВІ РОЗЛАДИ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Постстресові психоневротичні розлади, як показала практика, розвиваються доволі часто і поширені у жертв терористичних актів, але й і у осіб, які діють в надзвичайних умовах, учасників антитерористичних та бойових дій, осіб, які багато часу проводили в умовах підвищеної небезпеки. Це стосується і працівників МВС, які вже мали бойовий досвід, крім того, несення служби в міліції відноситься до категорії високого ризику, що в результаті викликає розвиток стресового стану.

Екстремальні умови діяльності, в яких часто приймають участь працівники ОВС, із психологічної точки зору, характеризується психотравматичною дією подій та обставин, які впливають на психіку працівників ОВС. Ця дія може бути сильною та одноразовою (використання зброї, затримання злочинця тощо), інтенсивною та багатократною, яка потребує періоду адаптації до постійно діючих джерел стресу (несення служби в екстремальних обставинах, масові безладдя, участь у бойових діях проти озброєних формувань). Згідно, проведених тестувань, найбільшого стресу працівникові ОВС завдає: смерть друга, використання вогнепальної зброї із загибеллю особи, страх перед смертю, участь у діях з масовою загибеллю, отриманням травм. Осіб, які пережили зазначені ситуації, прийнято відносити до групи підвищеного ризику виникнення психічних розладів тобто ПТСР.

Існування стресових факторів у міліцейському середовищі наносить не тільки моральну, але й матеріальну шкоду: затрати на лікування, реабілітацію, конфлікти в колективі з руйнацією, конфлікти в сім'ї, звільнення з ОВС, самогубство тощо. Психологи, які спостерігали за психічним станом працівників ОВС, визначили, що особи, які приймали участь у антитерористичних діях, 65% з них зазнали психічного стресу, а 35% з них, цього не визнали.

Відповідно до особливостей вияву і протікання ПТСР розрізняють чотири їх підвиди: гострий (який, до речі не слід плутати з гострим стресовим розладом), що розвивається в часі до трьох місяців; хронічний, який може тривати понад три місяці; відстрочений, коли розлад виник через шість місяців після травматизму; посттравматичний особистісний розлад – проявляється протягом особистого подальшого життя.

Про стресові ситуації, що створюються в самому міліцейському колективі, говорити в професійній обстановці не приємно, але вони не менш серйозні ніж поєдинок з озброєним злочинцем. Досліди показують, що джерелом стресових ситуацій в міліцейському колективі виступають: колеги – 44%, керівництво – 37%, керівництво і колеги – 10%, підлеглі – 9%. Щоб отримати стійкість до стресів необхідно: мати в підрозділах ОВС службового психоаналітика; в рамках службової підготовки систематично розбирати стресові фактори, з якими щоденно зустрічається працівник міліції; провести серію занять по психології спілкування з громадянами; систематично займатися фізичною культурою з відвідуванням спортивних секцій і басейнів; поділяти відпустку на дві частини; щороку проводити обстеження в лікарні, проводити ситуаційні тренування, запроваджувати методики емоційної реабілітації.

Отже, вважається, що найбільш діючими з методик подолання ПТСР є наступні рекомендації: покращення організації повсякденної роботи; підвищення рівня виховної роботи; чітке визначення виконання службових обов'язків; спільне обговорення життя колективу; розбирання конфліктних ситуацій в рамках службової підготовки, режим праці та відпочинку.

Протистояння стресовим факторам – це залог стійкості при виконанні службових обов'язків і один з головних факторів забезпечення особистої безпеки. Таким

чином, знаннями психотерапевтичних методик повинні володіти не тільки психотерапевти, але й кожен працівник ОВС, так як ці методики є глибокою профілактичною основою, нервово-психічного здоров'я людини через розуміння, гармонічне співпрацювання його свідомості і без свідомості, про які ми на сьогоднішній день найчастіше і не здогадуємося.

Ткачук Володимир Михайлович, курсант групи ІСД-05-6 ХНУВС
Науковий керівник доцент кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС канд.юрид.наук,
доцент Перепелиця М.М.

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИКІВ

Злочини, пов'язані з наркотичними речовинами вчиняють як наркомани, так і особи, які не вживають ці речовини.

Одним із основних мотивів вчинення названих злочинів наркоманами являється патологічний потяг до їх вживання, не рідко з'являються корисливі мотиви. В результаті вони починають виготовляти або ж скуповувати наркотичні речовини з метою не тільки вживання, але й збуту.

Основними мотивами вчинення даних злочинів особами, які не вживають наркотики, являється користь, прагнення до збагачення. Використовуючи, хворобливий стан наркоманів і збуваючи їм наркотичні речовини, ці злочинці наживають великі суми грошей.

Важливим напрямком профілактичної роботи являється своєчасне виявлення осіб, які вживають наркотики без призначення лікаря. З цією метою необхідно використовувати оперативно-розшукові сили, засоби і методи, перш за все в місцях концентрації споживачів наркотичних речовин.

Особливу увагу потрібно приділяти оперативно-розшуковим заходам по виявленню неповнолітніх, які вживають наркотики, а також дорослим, що втягують їх в скоєння злочинів. В кожному випадку виявлення споживача наркотичних речовин серед неповнолітніх встановлюються обставини при яких він почав не санкціоновано вживати наркотики, а також підбурювачів, з метою подальшого використання цих відомостей для встановлення інших осіб, які вживають наркотичні речовини.

Крім того, працівники правоохоронних органів проводять різні профілактичні заходи. В бесідах, лекціях, доповідях вони роз'яснюють населенню положення законодавства, які передбачають кримінальну відповідальність за схилення до вживання наркотиків; незаконне виготовлення, придбання, зберігання, збут і розкращання наркотичних речовин; організацію або тримання притонів для вживання наркотиків і т.д.

Співробітники ВБНОН і кримінального розшуку ДСБЕЗ проводять роботу, направлену на виявлення і усунення умов та причин, які сприяють незаконному придбання, виготовленню, збуту і вживання наркотичних речовин. Основними з них являються: недоліки в організації охорони маку і південних сортів коноплі; незадовільне забезпечення зберігання наркотиків в медичних і ветеринарних установах та на підприємствах; недостатньо ефективна боротьба з нелегальними посівами опійного маку і гашишної коноплі; несвоєчасне виявлення осіб, які незаконно виготовляють, придбають і збувають наркотичні речовини.

З метою забезпечення зберігання наркотичних речовин в аптеках, лікарнях, поліклініках, на заводах з переробки опію і виготовлення наркотичних лікарських препаратів оперативні працівники з'ясовують: чи не має засуджених серед матеріально-відповідальних осіб; стан охорони цих об'єктів;- порядок обліку наркотиків; який контроль здійснює адміністрація установи за діяльністю підлеглих їй співробітників.

Працівники ВБНОН кримінального розшуку і дільничні інспектори проводять також профілактичну роботу відносно осіб, від яких, судячи з достовірно встанов-

лених фактів їх протиправної поведінки можна очікувати незаконне виготовлення, зберігання, придбання і збут наркотиків.

Оперативну зацікавленість становлять наступні категорії осіб: які відбули покарання за злочини, пов'язані з наркотичними речовинами; засуджені за ці ж злочини до заходів покарання не пов'язаних з позбавленням волі; які підтримують близькі стосунки з вище перерахованими особами; особи, які в силу своєї роботи пов'язані зі зберіганням, перевезенням, переробкою, виготовленням наркотичних ліків і їх видачею; особи, помічені у вживанні наркотичних речовин.

Перечисленні вище напрямки профілактичної роботи ОВС являються доволі актуальними і повинні істотно вплинути на зниження росту наркоманії в нашій країні.

*Цуканов Владислав Юрійович, курсант групи ІСД-05-4 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Віщук В.В.*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Попередження злочинів у сфері економіки є головним завданням, що стоїть перед усіма органами державної влади, правоохоронними органами, серед яких особливе місце посідають органи внутрішніх справ, а саме державної служби боротьби з економічною злочинністю (ДСБЕЗ).

Для здійснення попередження економічних злочинів оперативні працівники ДСБЕЗ повинні знати й чітко виконувати вимоги законів і підзаконних нормативних актів, які дозволяють уникнути як порушень законності й прав об'єктів профілактики, так і невиконання оперативними працівниками дій передбачених відомчими нормативними актами.

Виявлення осіб та фактів, що становлять оперативний інтерес є однією із основних форм діяльності підрозділів ДСБЕЗ. Це вихідна база для подальшого проведення оперативно – розшукових заходів: тобто, попередження та розкриття злочинів у сфері економіки. В даний час склалася така ситуація, що попередження злочинів у сфері економіки не є актуальним серед оперативних працівників ОВС. Пояснюється це тим, що ними використовується лише один з етапів попередження злочинів – це розкриття вчинених злочинів з метою недопущення нових, а також те, що робота оперативного підрозділу, працівника оцінюється не за кількістю попереджених злочинів, які не скоювалися, а за кількістю виявлених й розкритих правопорушень. Тобто, злочини, які тільки готувалися і працівники ОВС запобігли їх вчиненню не враховується як результат їх праці.

Під запобіганням злочинам слід розуміти комплекс оперативно – розшукових заходів, спрямованих на виявлення осіб, які замислили і підготували злочини, і здійснення щодо них профілактичного впливу, а також припинення злочинних дій з метою недопущення реалізації кримінальних намірів.

Попередження злочинів у сфері економіки повинно здійснюватися не тільки одними підрозділами ДСБЕЗ, а всіма іншими оперативними підрозділами правоохоронних органів. Спільна взаємодія між різними підрозділами ОВС в профілактиці злочинів, що скоюються у сфері економіки є одним з резервів підвищення ефективності діяльності ОВС. А зараз, коли спостерігається підвищення організованості злочинців, їх поінформованості про тактику і методи здійснення ОРД, необхідність взаємодії набуває особливої актуальності.

Отже, на нашу думку, до того часу поки діяльність оперативних підрозділів не буде оцінюватися і за кількістю попереджених злочинів, які скоюються у сфері економіки, оперативно – розшукова профілактика матиме лише декларативний (формальний) характер. Тому потрібно також фіксувати і відносити до результатів оперативної діяльності співробітників ОВС дії, за допомогою яких було зупинено скоєння злочину ще на етапі його готування.

Також потрібно пам'ятати, що профілактична діяльність правоохоронних органів при розслідуванні злочинів у сфері економіки дасть максимальний ефект тоді, коли буде добре налагоджена взаємодія всіх елементів правоохоронної системи України і суб'єктів ОРД.

Черечук Христина Вікторівна, курсант групи ІСД-05-2 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Вітчук В.В.

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВА

Серед злочинів, що складають особливу небезпеку для суспільства, є злочини, пов'язані із виготовленням та збутом підроблених грошей. У період існування СРСР питання, пов'язані з розслідуванням виготовлення та збуту підроблених грошей, а також із їх експертним дослідженням, протягом тривалого часу відносилися до секретних. За часи незалежності України кількість злочинів, пов'язаних з виготовленням та збутом підроблених грошей значно виросла. Все це було пов'язано із великою кількістю нових незахищених грошей, зміною фінансової системи, появою нового доступного широкому колу населення обладнання для оперативного друку, неготовність правоохоронних органів до боротьби з вказаними злочинами в умовах їх різкого зростання. З прийняттям нового Кримінального кодексу 2001 року в Україні виготовлення та збут підроблених грошей переходить із категорії державних злочинів у категорію злочинів у сфері господарської діяльності. У даному випадку закон все-таки враховує напрацювання слідчої практики з цього питання, оскільки здійсненню вчинення даного виду злочинної діяльності притаманна ознака організованості.

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, передбачені ст. 199 Кримінальним кодексом України, визначаються збиральним терміном «фальшивомонетництво». Небезпечність цього злочину полягає в тому, що він посягає на суспільні відносини у сфері кредитно-грошової системи України, а також інших країн у разі підробки їх валюти. Відповідно до Міжнародної конвенції від 20 квітня 1929 р. щодо боротьби з підробкою грошових знаків, ратифікованою Урядом СРСР 3 травня 1931 р., держави-учасниці встановили відповідальність за підроблення не тільки власних грошей, а й тих, що знаходяться в обороті цих держав.

Ще в процесі перевірки вихідної інформації слідчий і оперативний працівник отримують відомості про деякі обставини злочину і особи злочинця. Обсяг цих відомостей у кожному конкретному випадку різний, але здебільшого їх недостатньо для відповіді на запитання, хто конкретно виготовив купюри, яке обладнання він при цьому використовував, хто йому допомагав у здійсненні злочинних задумів, де і в яких розмірах провадився збут підроблених грошей та ін.

Слідчий, ведучи розслідування, отримує інформацію із різних джерел. Немаловажне значення має також оперативно-розшукова інформація, розкриття та розслідування цих злочинів немислиме без чіткої, добре налагодженої взаємодії між різними службами та підрозділами ОВС, і насамперед з ДСБЕЗ та НДЕКЦ. Слідчий же повинен ясно уявляти сутність, завдання й значення оперативних комбінацій, щоб комплексно застосовувати ці засоби для встановлення об'єктивної істини при розслідуванні даної категорії злочинів.

Одним із ефективних шляхів одержання інформації про скоєний злочин і винну особу є залучення конфідентів, спрямоване на конспіративному отриманні (вивідуванні) відомостей шляхом безпосереднього спілкування конфідента чи оперативного працівника з розроблюваною особою з метою розв'язання завдань відвернення або розкриття злочину.

Головною метою захисту грошей є надання їм такої надійності, яка б складала умови розпізнання підробок не тільки спеціалістами та банківськими службовцями, але і звичайними громадянами. Позиція Інтерполу зводиться до визнання доцільності не тільки поліцейських методів боротьби зі злочинами пов'язаними з виго-

товленням та збутом підроблених грошей. Я вважаю, що населення, продавці, банківські службовці, касири повинні знати основні захисні властивості грошей. Лише за таких умов фальшивки не будуть знаходити жертв.

Шевчук Людмила Валеріївна, курсант групи ІСД-05-6 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС, канд.юрид.наук, доцент Перепелиця М.М.*

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ, ЯКІ ВЧИНЯТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ

На сьогоднішній день злочинність неповнолітніх стрімко зростає. В силу економічних та соціально-політичних потрясінь, які відбуваються в нашому суспільстві – молодь є найбільш незахищеною верствою населення. Безпосередніми чинниками росту злочинності серед неповнолітніх виступають: відсутність державної програми виховання молоді; нестабільний стан речей в економіці та суспільстві; недостатній рівень психолого-педагогічної освіти батьків та вихователів; дегуманізація суспільства; соціальна незахищеність молоді в суспільстві та ін.

Для розуміння причин росту злочинності серед неповнолітніх необхідно перш за все з'ясувати в яких умовах виховувався підліток, які взаємовідносини в сім'ї, чи не має джерела аморального впливу (п'янство, скандали, розбещення і ін.), які матеріально-побутові умови. Суттєве значення має оточення підлітка: коло його знайомих, друзів, наявність серед них осіб з кримінальним минулим, які ведуть аморальний спосіб життя, втягають дітей в азартні ігри, вживання спиртних напоїв, наркотиків, тощо.

Головна мета профілактичної роботи кримінальної міліції у справах дітей – це викорінення причин і умов, які сприяють скоєнню злочину або його рецидиву в майбутньому. Тому працівник КМСД повинен вміти наладити психологічний контакт з підлітком, увійти до нього в довіру, володіти педагогічними навичками спілкування з проблемними дітьми.

Характеризуючи злочинність серед неповнолітніх в цілому, можна зробити висновок, що домінують злочини проти власності, насильницько-корисні злочини, злочини з хуліганських мотивів. Головна роль працівників кримінальної міліції у справах дітей є саме профілактика злочинних дій підлітків. Найбільш типовими умовами, які сприяють формуванню та прояву у підлітків антисуспільної та злочинної поведінки є: безвідповідальне відношення сім'ї (опікуна, піклувальника, виховного закладу) до виховання неповнолітнього, відсутність певної виховної роботи в школі, на виробництві; негативний вплив середовища, в якому знаходиться підліток (сім'я, школа, виробництво, інтернат); пряме підбурювання до вчинення злочину зі сторони дорослих чи старших за віком підлітків; недоліки в роботі органів, котрі здійснюють профілактичну роботу серед підлітків.

Для розробки профілактичних рекомендацій працівник КМСД повинен визначити коло осіб, винних в неналежному вихованні, що впливають негативно на підлітка, та установити обставини, які б заважали йому вчинити злочин.

Важливим профілактичним заходом може стати працевлаштування неповнолітнього, повернення його в загальноосвітній чи спеціальний виховний заклад. Якщо ж причиною впливу на підлітка є вплив оточуючого середовища, то заходи повинні бути направлені на його нейтралізацію чи зміни. В наш час такі можливості суттєво звужені, однак не виключені і можуть бути реалізовані за допомогою педагогів, суспільних об'єднань, за місцем проживання, спортивних та спортивно-оздоровчих колективів, КМСД, дільничних інспекторів міліції, тощо.

З метою правового виховання та профілактики злочинів неповнолітніх можуть бути використані і заходи масової інформації. Профілактична робота повинна проводитись і в тих випадках, коли кримінальна справа по відношенню до неповнолітнього припинена із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Якщо справа припинена у зв'язку з недосягненням віку, з якого настає кримінальна відповіда-

льність, то працівники КМСД також повинні прийняти заходи по роз'ясненню всім зацікавленим особам, що звільнення від кримінальної відповідальності не значить безкарність. Особливу увагу приділяють на групи підлітків, в середовищі яких знаходиться такий неповнолітній.

Проблема росту злочинності неповнолітніх потребує негайного вирішення, і це можливо зробити тільки загальними зусиллями, суспільства, держави і правоохоронних органів.

Шульга Олександр Миколайович, курсант групи ІСД-05-10 ХНУВС

Науковий керівник: викладач кафедри ОРД ННІПФКМ ХНУВС Федосова О.В.

ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРБЮРО (НЦБ) ІНТЕРПОЛУ

Значення цієї теми полягає в тому, що зі вступом України до Інтерполу необхідно було налагодити співробітництво Укрбюро Інтерполу з НЦБ інших країн-членів згаданої організації, але як показує практика, в цій діяльності перед Укрбюро постає багато складних правових проблем, які унеможливають відповідно функціонувати дану організацію.

Проблеми діяльності Укрбюро Інтерполу досліджували такі науковці як В.Л. Пасічник, В.Л. Чубарев. Необхідно зазначити, що діяльність Інтерполу здійснюється з метою забезпечення та розвитку взаємного співробітництва всіх установ кримінальної поліції в межах існуючого законодавства країн та відповідно до Загальної декларації прав людини, створення та розвиток установ, які можуть плідно працювати в галузі попередження та боротьби зі злочинністю та координації діяльності правоохоронних органів країни у боротьбі зі злочинністю, яка носить транснаціональний характер, або такою що виходить за межі однієї держави.

Повсякденна робота Укрбюро реалізується у напрямках боротьби зі злочинами у сфері незаконного обігу наркотичних та психотропних речовин, тероризму, злочинів проти особи та її власності, фальшивомонетництва, підробки документів та інших цінних паперів, крадіжок автомобільного транспорту та інших транспортних засобів, злочинів проти дітей та молоді, контрабанди людьми та порушення міграційних правил та інші.

Перелічені вище напрями діяльності не здійснюються в повному обсязі у зв'язку з тим, що існують істотні проблеми. Головна полягає в тому, що Україна не ратифікувала ряд правових актів, які регулюють головні напрямки діяльності Інтерполу в сфері боротьби з підробленням грошей та цінних паперів та багато інших. В такому випадку співробітництво з ОВС в даному напрямку навряд чи можливе до усунення правових перешкод.

Не менш важливим напрямком у діяльності Інтерполу є боротьба з работоргівлею, або такою діяльністю, котра визнається своєрідним використанням тих чи інших форм рабства. Між тим діюче кримінальне законодавство України не містить відповідних норм, що ускладнює діяльність щодо попередження та розкриття відповідних протиправних дій. Аналогічна ситуація склалася з піратством, геноцидом та багатьма іншими протиправними проявами, щодо яких існують спеціальні міжнародно-правові угоди. Згідно з положенням про Укрбюро Інтерполу діяльність даної організації відповідає чинному законодавству лише у разі, коли вона виконується в межах оперативно-розшукової діяльності (ст.8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»). Але як тільки йде мова про кримінально-процесуальний рівень відносин, вказана діяльність органів МВС України стає неможливою.

Підсумовуючи викладене, можна зроби висновок, що проаналізовані вище напрямки функціонування Укрбюро Інтерполу, як вони викладені у Положенні про нього, не можуть бути реалізовані у повному обсязі.

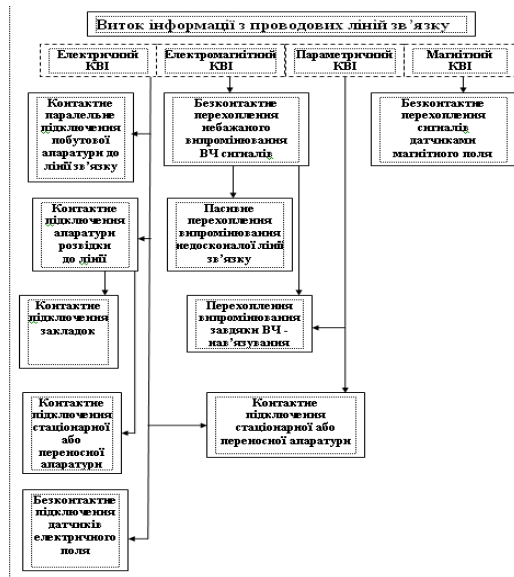
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ОВС. СТВОРЕННЯ ЗАСОБІВ ТА КОМПЛЕКСІВ ТЕХНІЧНОГО ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

Абрамов Юрій Вікторович, студент групи ЗІдср-04-1 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри захисту інформації ННІПЕС ХНУВС
Кільмаєв С. Ю.

АНАЛІЗ МЕТОДІВ З'ЙОМУ ІНФОРМАЦІЇ З ПРОВОДОВИХ ЛІНІЙ ЗВ'ЯЗКУ

Зараз в Україні, якщо ця комерційна інформація не пов'язана з державними таємницями, проблема захисту комерційної інформації є турботою самих підприємств, керівників банків, різних фірм і інших комерційних структур. Доводиться констатувати той факт, що багато бізнесменів, керівників комерційних структур неналежним чином уділяють цьому важливому питанню постійної уваги і починають турбуватися тільки тоді, коли вже виявлений виток інформації у вигляді випадкового знаходження місця підключення апаратури конкурентів до проводової лінії зв'язку фірми.

Часто трапляється так, що тільки після банкрутства володар визнає, що його конкуренти постійно використовували проти його фірми апаратуру перехоплення інформації з ліній зв'язку. За даними західних фахівців витік 20% конфіденційної інформації з комерційної структури приводить в 60% випадків до її банкрутства.

Тому вивчення процесів перехоплення інформації та надання користувачам рекомендацій щодо протидії цьому негативному явищу є актуальною задачею. Метою дослідження було визначення методів та місць несанкціонованого з'йому інформації з ліній зв'язку для розробки рекомендацій користувачам щодо протидії. У процесі роботи використано декілька десятків джерел, увага була зосереджена на каналах витоку з проводових ліній зв'язку. В результаті досліджень

процесів витоку інформації розроблені рекомендації щодо попередження з'йому інформації.

Ретельний аналіз методів та місць втручання спеціалістів технічної розвідки конкурентів з метою перехоплення інформації з ліній зв'язку дозволив розробити схему методів та способів втручання у лінії зв'язку (рисунк 1).

Рисунок 1. Методи з'йому та способи втручання у проводів ліній

Схема дозволяє розробити політику безпеки у фірмі та при складанні моделі порушника та коректно врахувати всі можливі варіанти негативного впливу з визначенням місць підключення апаратури розвідки конкурента. До моменту розроблення цієї схеми матеріали щодо різних каналів витоку інформації надавалися у рекомендаціях розрізнено: на окремих сторінках або в окремих джерелах. Тому володарі інформації не мали можливості побачити взагалі всю сукупність та зв'язки існуючої загрози і тому не завжди приділяли уваги рішенням існуючої проблеми. Розроблена схема усунула цей недолік, систематизував інформацію щодо з'йому інформації з проводів ліній зв'язку.

*Василенко Дмитро Миколайович, студент групи ЗІ дср-04-1 ХНУВС
Науковий керівник: професор кафедри захисту інформації ННІПЕС ХНУВС,
канд.тех.наук Громико І.О.*

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ПЕРЕХОПЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ У БАНКАХ

На сьогоднішній день кількість послуг, які надаються клієнтам в комерційних банках, неймовірно зросло. В той же час зросли і спроби незаконного вилучення грошових активів. Особливо «цікавими» для зловмисників є використання інформаційних потоків, які циркулюють в банківській системі. Тому метою даної роботи є дослідження найбільш поширених інформаційних потоків для того, щоб розробити практичні рекомендації щодо протидії метода перехоплення інформації.

Кожна банківська установа використовує комп'ютерні інформаційні технології. Це зумовлене тим, що в організації присутній великий документообіг, а її підрозділи знаходяться в більшості випадків за межами одного міста. Використання інтерактивного режиму, робота з базами даних, безпаперова обробка документів, колективна обробка даних та поповнення баз даних – необхідні складові роботи більшості організацій.

Серед інформаційних потоків, які використовуються фінансовими організаціями, а конкретно банківськими структурами, можна виділити такі найбільш значущі, як: робота з клієнтами – безпосереднє спілкування робітників банку з клієнтом (реальним і потенційним), в силу їх службових обов'язків; стан клієнтських рахунків – це прерогатива відділу клієнтських рахунків, який відповідає за стан баз даних рахунків кожного клієнта; операції на ринку цінних паперів – за цей вид операцій відповідають трейдери; інформація щодо відкритих позицій по грошовим засобам клієнтів і відповідних засобів фірми – займається цим питанням відділ кореспондентських відносин; загальний рух грошових засобів і цінних паперів – контролюється керівниками банку; обмін інформацією між функціонально пов'язаними підрозділами – зв'язок між банком та його філіями.

Для вилучення корисної для себе інформації зловмисник використовує наступні канали вилучення інформації:

- Електричні канали – ланки електроживлення, заземлення і лінії зв'язку.
- Електромагнітний канал – побічні електромагнітні випромінювання
- Оптичний канал – використання лазерного променя та фото приладів
- Акустичний канал - акустичні коливання в пружних середовищах.

В залежності від потоку – зловмисник використовує наступні методи перехоплення:

- На базі засобів пасивного технічного перехоплення:

1. Інформативні побічні електромагнітні випромінювання і наведення;
2. Електроакустичні перетворення;
3. Спеціальні та вузьконаправлені мікрофони;
4. Апаратура фотографування;
5. Пряма реєстрація інформаційних сигналів.

- На базі засобів активного технічного перехоплення:

1. Технічні заставні пристрої;
2. Лазерні підслуховуючі пристрої;
3. Пряма реєстрація інформаційних сигналів з подальшою передачею;
4. Подача низькочастотних сигналів по технічним каналам.

Можна стверджувати, що найбільш ефективними засобами по протидії перехопленню інформації являються: криптологічне перетворення, контроль трактів розповсюдження сигналів та системи просторового або лінійного зашумлення, які потребують ретельного вивчення.

*Гладкова Ганна Володимирівна, студентка групи Зідр-04-І ХНУВС
Науковий керівник: професор кафедри захисту інформації ННІПЕС ХНУВС,
канд.тех.наук Громико І.О.*

ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННИМ ОПЕРАЦІЯМ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ З ДОПОМОГОЮ МЕРЕЖЕВОГО АНАЛІЗУ ЗЛОЧИННИХ ОПЕРАЦІЙ

Безсумнівним показником актуальності є наявність проблеми в даній галузі дослідження. Злочини, що скоюються в банківській сфері або з її використанням можна віднести до одних з найбільш небезпечних економічних злочинів. Їх негативний вплив відображається не тільки на самому банку, але й на багатьох інших суб'єктах економічної діяльності і фінансовій системі держави в цілому. За розрахунками вчених понад 75% збитків, заподіяних економічною злочинністю в країнах СНД, пов'язані з діяльністю комерційних банків.

Такий стан справ у банківській системі характеризується низкою чинників. Основними з них є: зростання тіньової економіки, корупція, нестабільність та недосконалість банківського, податкового і господарського законодавства, відсутність належного контролю за діяльністю комерційних банків з боку Національного банку України, відсутність кваліфікованої ідентифікації клієнтів банків (фізичних чи юридичних осіб) і чіткої регламентації порядку реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, відсутність контролю за зовнішньоекономічною діяльністю.

Проблема розкриття злочинів в банківській сфері полягає в тому, що, на перший погляд, їх інформаційний окрас не виглядає як шахрайство. Тому їх досить важко розпізнати та вжити відповідні заходи на відповідному етапі.

Якщо механізм таких незаконних операцій аналізувати математичними методами, то можна знайти в них критичні шляхи, порушення яких привертає увагу правоохоронних органів до злочинців.

Як приклад, розглянемо механізм розкрадання кредитів, які надаються невеликим комерційним структурам або приватним особам. Для розкрадання кредитних ресурсів часто створюються псевдопідприємства. Розкрадачі з числа банківських працівників надають їм допомогу в одержанні кредитів та перетворенні їх у готівку. Після розподілу одержаних коштів, при першій появі з перевіркою співробітників правоохоронних органів, «боржник» «кидає» своє підприємство і зникає. У таких випадках посадові особи банків є організаторами розкрадання довірених їм коштів. Особливо увагу правоохоронним органам тут треба звернути на те, що зацікавлений банківський працівник намагається, наскільки це можливо, переносити строк повернення такого кредиту щонайменше до офіційної перевірки. Перенесення строку може відбуватися шляхом протекції такому «боржнику» і укладання з ним відповідних додаткових угод щодо пролонгації строків повернення кредиту або простим виправленням контрольних строків в облікових документах.

У кожній операції є критичний шлях, який вираховується шляхом складання усіх найдовших за терміном складових цієї операції. На конкретному етапі існує свій критичний показник строку, перебільшення якого, або наближення до якого повинно визвати підозру правоохоронних органів. В конкретному наведеному прикладі, слабким місцем є процедура пролонгації строку повернення кредиту (більш встановлених термінів).

Метою роботи є дослідження незаконних операцій, які скоюються безпосередньо у банківській системі та незаконні операції якими користуються підприємницькі структури з використанням банківських установ для визначення критичних ланцюгів незаконних операцій, що підпадають під контроль правоохоронних органів у випадках порушення їх критичності.

З математичної точки зору схема механізм розкрадання кредитів має наступний вигляд (рисунок 1).

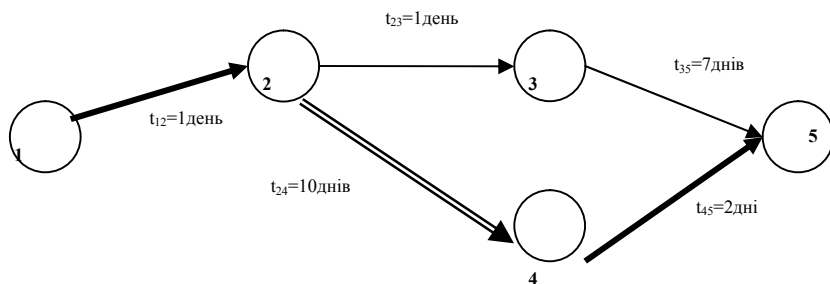

Рисунок 1. Загальна схема розкрадання кредитів

Де: 1, 2, ..., 5 – операції; $t_{12}...t_{mn}$ – тривалість операції; 1 - початок циклу робіт, пов'язаний з розкраданням кредиту; 2 - видача кредиту банком робітнику псевдо-підприємства; 3 - зникнення боржника, самоліквідація, ініціативне банкрутство; 4 - відкладення строку повернення кредиту; 5 - процедура офіційної перевірки. Подвійною лінією визначений критичний шлях, тобто операція, яка найбільш критична з точки зору привертання особливої уваги з боку правоохоронних органів.

(Примітка: тривалість операції приблизно визначена на власний розсуд у зв'язку з чиновницьким обмеженням доступу студентів і викладачів ННІПЕС до спеціальної бібліотеки Харківського національного університету внутрішніх справ - професор І. Громико.)

З вищезазначеного слідує, що критичність є основним показником, який визначається граничним терміном, котрий, у свою чергу, визначається двома факторами: нормативно-правовою базою (законами України, іншими підзаконними актами, положеннями, інструкціями та ін.) та досвідом злочинців.

Якщо ми не можемо змінити нормативно-правову базу у банку, то можна для зменшення досвіду потенційних злочинців впровадити ротацію кадрів. Це дозволить суттєво зменшити відсоток порушень, які вчиняють самі службовці, що потенційно можуть мати доступ до злочинних операцій.

Існують і такі способи для запобігання порушень, як відповідна підготовка робітників правоохоронних органів для ретельного вивчення критичних шляхів, підбір і системні перевірки персоналу.

Тільки у випадку об'єднання цих заходів з'являється можливість не виправляти порушення і не розслідувати злочини, а запобігати причин їх виникнення.

Губанов Дмитро Олександрович, Сілін Ігор Сергійович,
студенти групи ЗІдср-03-1 ХНУВС

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри захисту інформації ННІПЕС ХНУВС*
Борзов М.М.

ПРОБЛЕМА ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИК РОЗРАХУНКУ ЗБИТКІВ ВІД ЗАГРОЗ ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ

У ході вивчення предмета «Організація технічного захисту інформації», при побудові моделі системи об'єктів захисту, необхідно розраховувати доцільність використання засобів захисту інформації з обліком відношення вартості засобів захисту й можливих втрат внаслідок реалізації загроз. При цьому виникає проблема практичного розрахунку ризиків і можливих втрат. На сьогоднішній день проблема аналізу ризиків не досить розкрита. Дана ситуація пов'язана з відсутністю державної нормативної бази, що дозволяє визначити аспект ризиків і доступність прийняття певного рівня ризиків.

Аналізуючи дослідження в галузі розробки методики побудови об'єктів захисту нас зацікавила модель системи об'єктів захисту. Представлена у вигляді чотиридюльного графа матриць, що на відміну від інших методик розглянута не як сукупність окремих елементів множини, а у вигляді взаємозалежної структури, де вага кожного об'єкта визначається особливостями конкретної інформаційної системи. Це дозволяє відійти від базової математичної моделі системи з повним перекриттям загроз у вигляді тріади «Засобу захисту інформації загрози об'єкти захисту» розробленої ще в 70-х роках минулого століття.

При більш глибокому вивченні цієї проблеми та матеріалів статей присвячених комплексній захищеності інформаційної системи й збитків від реалізації загроз безпеки неможливо розрахувати ваги (вартість, цінність) об'єктів моделі системи захисту у конкретному вигляді. Дослідження роботи присвяченої методам аналізу ризиків порушило питання використання методики оцінювання показників ризику, стосовно до конкретної моделі й методу ранжирування загроз за значенням їхнього фактора ризику.

Виходячи з цього був зроблений висновок, що запропонована математична модель комплексної захищеності інформаційної системи й збитків від загроз безпеки дуже складна та трудомістка для навчального процесу через великий об'єм важких математичних розрахунків.

Для полегшення підрахунків витрат на створення комплексу захисту інформаційної системи існує ряд програмних продуктів, що базуються на різних методах аналізу загроз, розрахунку можливих втрат і вартості засобів захисту. Це дозволяє вибрати відповідні програмні продукти з урахуванням конкретної специфіки організації. При цьому також варто враховувати досить велику вартість програмних засобів.

Виходячи з вище сказаного пропонуємо використовувати в навчальному процесі спрощену модель аналізу ризиків у вигляді таблиць (матриць), які відображають: рівень (ранг) загроз, цінність ресурсу, показник негативного впливу, вірогідність реалізації загроз та частоту виникнення загроз. Це дозволить найбільш адекватно оцінити необхідність використання засобів захисту стосовно вартості ресурсу або вартості його відновлення.

Дейнека Катерина Іванівна, курсант групи ІГБ-06-3 ХНУВС

Науковий керівник: *викладач кафедри інформаційної безпеки ННІПМІТ ХНУВС*
Світличний В.А.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ У МОБІЛЬНОМУ ЗВ'ЯЗКУ ОВС УКРАЇНИ

Для багатьох працівників правоохоронних органів та взагалі такої системи, як ОВС, мобільний телефон уже давно став необхідним атрибутом, саме за допомогою нього відбувається обмін інформацією при виконанні різних завдань. Але, як

ми знаємо, для цих систем одним із головних елементів є питання забезпечення конфіденційності передачі інформації, тому розгляд цього питання є досить актуальним та важливим при використанні стільникового зв'язку в підрозділах ОВС України.

Щодо нормативної бази, то саме закон України «Про телекомунікацію» регулює інформаційну безпеку телекомунікаційних, в тому числі, мобільних мереж:

Стаття 9. Охорона таємниці телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, безпека телекомунікації.

Стаття 34. Захист інформації про споживача.

Стільниковий радіотелефонний зв'язок в якості службового зв'язку використовується керівним складом ОВС України згідно з наказом МВС України від 18.09.2006 № 922 «Про затвердження належності міських відомчих та мобільних телефонів, з'єднувальних ліній та нормативів витрат на користування телефонним зв'язком», а також наказу МВС України від 21.02.2007 № 53 «Про внесення змін до наказу МВС України від 18.09.2006 № 922».

Захист інформації, яка передається у стільникових мережах зв'язку, може забезпечуватися на рівні операторів та на рівні користувачів стільникового зв'язку.

Оператори стільникових мереж можуть реалізувати замкнені корпоративні мережі зв'язку, що розраховані на єдину групу абонентів, які, здебільшого, взаємодіють лише між собою, але можуть зв'язуватися з абонентами загальної мережі. У виділених мережах діють свої тарифи, пріоритети доступу, є можливість використання коротких номерів, що підвищить оперативність та конфіденційність зв'язку.

Користувачі можуть захистити власний зв'язок від прослуховування декількома різними технологіями захисту інформації.

По-перше, використовувати скремблер – прилад, який здійснює кодування інформації по каналах мовного зв'язку. Він приєднується до телефону та приймає всі сигнали, які надходять від мікрофону, кодує їх і тільки потім відсилає.

По-друге, використовувати замість звичайних апаратів криптофони, що представляють собою смартфони зі спеціалізованим програмним забезпеченням.

По-третє, застосовуючи маскіратори мови.

Однак впровадження технологій захисту інформації вимагає досить значних фінансових витрат.

Крім того, сучасні темпи розвитку інформаційних технологій дозволяють казати про те, що у майбутньому потрібно шукати нових удосконалень у сфері безпеки передавання інформації за допомогою мобільних телефонів в ОВС.

*Кизим Роман Вікторович, студент Сумської філії ХНУВС
Науковий керівник: старший викладач Чередниченко В.Б.*

СУБ'ЄКТИ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО ПІДПИСУ

Розвиток в Україні інформаційного суспільства та впровадження новітніх інформаційних технологій в усіх сферах суспільного життя, діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування є одним із пріоритетних напрямів. Тому впровадження систем електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису є актуальним.

Суб'єктами правових відносин у сфері послуг електронного цифрового підпису (далі ЕЦП) відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис» від 22.05.2003р. є: підписувач, користувач, центр сертифікації ключів, акредитований центр сертифікації ключів, центральний засвідчувальний орган, засвідчувальний центр органу виконавчої влади або іншого державного органу (далі – засвідчувальний центр), контролюючий орган.

Підписувач – це особа, яка на законних підставах володіє особистим ключем та накладає ЕЦП під час створення електронного документа. Підписувач має право: вимагати скасування, блокування або поновлення свого сертифіката ключа.

Підписувач зобов'язаний зберігати особистий ключ у таємниці, надавати центру сертифікації ключів дані для засвідчення чинності відкритого ключа, інформацію про зміну цих даних.

Центр сертифікації ключів (далі – ЦСК) здійснює послуги ЕЦП. Функції ЦСК може виконувати юридична особа незалежно від форми власності або фізична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності та засвідчила свій відкритий ключ у центральному засвідчувальному органі або засвідчувальному центрі. ЦСК має право: надавати послуги ЕЦП та обслуговувати сертифікати ключів; отримувати та перевіряти інформацію, необхідну для реєстрації підписувача і формування сертифіката ключа. ЦСК зобов'язаний: забезпечувати захист інформації в автоматизованих системах та персональних даних, отриманих від підписувача; встановлювати належність відкритого ключа та відповідного особистого ключа підписувачу; своєчасно скасовувати, блокувати та поновлювати сертифікати ключів; цілодобово приймати заяви про скасування, блокування та поновлення сертифікатів ключів; вести електронний перелік чинних, скасованих і блокованих сертифікатів ключів.

Центральний засвідчувальний орган (далі – ЦЗО) формує і видає посилені сертифікати ключів; проводить реєстрацію засвідчувальних центрів органів виконавчої влади або інших державних органів; здійснює акредитацію центрів; зберігає сертифікати ключів центрів та інші. ЦЗО має право: одержувати від центрів інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань; проводити переговори з іноземними органами-заціяма, що надають послуги ЕЦП, укладати з ними відповідні договори.

Кабінет Міністрів України за необхідності визначає засвідчувальний центр центрального органу виконавчої влади для забезпечення реєстрації, засвідчення чинності відкритих ключів та акредитації групи центрів сертифікації ключів, які надають послуги ЕЦП цьому органу і підпорядкованим йому підприємствам, установам та організаціям. Засвідчувальний центр по відношенню до групи центрів сертифікації ключів має ті ж функції, що й центральний засвідчувальний орган стосовно центрів сертифікації ключів.

Функції контролюючого органу здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері криптографічного захисту інформації. Відповідно до Постанови КМУ від 13.07.04р. «Про затвердження Порядку акредитації центру сертифікації ключів» контролюючий орган – Адміністрація Держспецзв'язку. Контролюючий орган перевіряє дотримання вимог законів ЦЗО, засвідчувальними центрами та ЦСК.

Кисельова Ірина Сергіївна курсант групи ІПТ-04-3 ХНУВС

Науковий керівник: *викладач кафедри інформаційної безпеки ННІПМІТ ХНУВС
Рвачов О.М.*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМАХ

В сучасному світі важливим є вирішення проблеми різкого підвищення уразливості інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах. З однієї сторони це пов'язано з спроможностями сучасного обладнання здійснювати дистанційний доступ до інформаційних та технічних ресурсів без обмежень технічного, часового та територіального характеру, з іншої – з труднощами вивчення обладнання зв'язку та обчислювальної техніки іноземного походження, що здебільшого впроваджується в Україні. Останнє не дозволяє своєчасно та в достатній мірі вживати заходи щодо технічного захисту інформації.

Елементами системи інформаційної безпеки щодо захисту інформації в автоматизованих системах від злочинних посягань виступають такі найважливіші чинники: суб'єкти – окремі люди, їх спільноти, різного роду організації, суспільство, держава, інші держави, їх союзи, світове співтовариство; відносини між суб'єктами

(суспільні відносини), що визначаються за певними об'єктивно існуючими критеріями; об'єкт суспільних відносин – інформація в автоматизованих (комп'ютерних) системах.

На загальнотеоретичному рівні можна визначити такі основні проблеми інформаційної безпеки стосовно організаційного захисту інформації в автоматизованих системах.

- 1) доступу до інформації;
- 2) забезпечення цілісності інформації щодо загроз її порушення;
- 3) комплексного контролю за інформаційними ресурсами у певному середовищі їх функціонування відповідно до матеріальних носіїв інформації – людських (соціальних), людино-машинних (людино-технічних) та технологічних;
- 4) сумісності систем захисту інформації в автоматизованих системах з іншими системами безпеки відповідної організаційної структури;
- 5) виявлення можливих каналів несанкціонованого витоку інформації;
- 6) блокування (протидії) несанкціонованого витоку інформації;
- 7) виявлення, кваліфікації, документування, порушення стану інформаційної безпеки, визначення санкцій і притягнення винних до відповідальності.

Виділяють три групи заходів організації інформаційної безпеки: активні засоби захисту (наприклад, розвідка, дезінформація, зашумлення тощо); пасивні засоби захисту (встановлення екранів несанкціонованого витоку інформації); комплекс засобів захисту (органічне поєднання вищевказаних груп).

Стосовно організації захисту інформації в автоматизованих системах, то слід враховувати, що хоч в основі автоматизованої системи знаходиться технічний пристрій, який обробляє інформацію, але при його використанні так чи інакше присутній людський фактор. При цьому людина виступає безпосередньо як користувач автоматизованої системи, або опосередковано як розробник такої системи.

Коссе Артур Володимирович курсант групи ІКМ-06-2 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри інформаційної безпеки ННІПМІТ ХНУВС
Онищенко Ю.М

ВИКОРИСТАННЯ ПРИЛАДІВ НІЧНОГО БАЧЕННЯ В ОВС

Прилади нічного бачення (ПНБ) займають особливе місце в арсеналі спецзасобів правоохоронних органів і служб безпеки кожної країни. В ході оперативних заходів, а також при охороні режимних об'єктів візуальне спостереження іноді відіграє вирішальну роль, особливо в умовах нічної темряви або поганого освітлення.

Відомо що здоровий апарат людини забезпечує близько 80% інформації. Жоден з органів чуття не здатен на це, адже не дарма кажуть, що «краще раз побачити, ніж...» і т.д. Але що робити, якщо оточуючі умови складаються не кращим чином при проведенні оперативних заходів, а саме спостереження. При всій досконалості, людське око обмежене в своїх можливостях, як по спектральному діапазону, так і по порозу чуттєвості, а до того ж якщо об'єкт спостереження віддалений на значну відстань, то без спеціальних електронних приладів ніяк не обійтись. Справа в тому, що звичайні зорові труби та біноклі особливо з великою кратністю збільшення (12-20X) не рятують положення.

Нерідко в практиці оперативно-розшукової діяльності ОВС виникає необхідність проведення фотовідеозйомки в зазначених умовах, оскільки без відповідного документування візуальне спостереження втрачає доказову базу, яка інколи є необхідною при розгляді справи в суді.

В даному випадку не може врятувати навіть високочутлива плівка зі світло-сильною оптикою, що стосується потужних професійних телеоб'єктивів з фокусною відстанню більше 300мм.

Основним елементом ПНБ є електронно-оптичний перетворювач (ЕОП). На даний час на ринку мається значна кількість ПНБ, що виробляються на підприємствах країн пострадянського простору та ближнього зарубіжжя, однак, більшість з них призначені для непрофесійного використання. В них встановлені ЕОП першого покоління, для яких характерні невисоке посилення яскравості та різке погіршення якості зображення по краях полів.

Очевидно, що для професійного використання правоохоронними органами та іншими силовими структурами така апаратура не підходить. В цьому випадку необхідні більш сучасні прилади на основі ЕОП з мікроканальною пластиною II, III, IV покоління. Вони забезпечують високе посилення яскравості в 20-50 тис. разів, низьку дисторсію і рівномірну дозволяючу здатність по полю зображення. Ці прилади відрізняються стійкістю до яскравих джерел світла, наприклад, від автомобільних фар, а також мають невеликі розміри.

Таким чином ПНБ є актуальними та необхідними спецзасобами, що використовуються в багатьох напрямках діяльності ОВС.

Куценко Олександр Юрійович, студент групи ЗІдср-03-1 ХНУВС Науковий керівник: професор кафедри захисту інформації ННІПЕС ХНУВС, канд.тех.наук
Громико І.О.

ДОСЛІДЖЕННЯ СПОСОБІВ ШАХРАЙСТВА З ПЛАСТИКОВИМИ КАРТКАМИ ТА РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ЇХ ЗАПОБІГАННЮ

Сьогодні безготівковий розрахунок стає дедалі популярним видом сплати в Україні за різні товари та послуги. Банківські пластикові картки, як усякий високоприбутковий бізнес, давно став мішенню для протиправних дій. Чому цей вид злочину стає таким популярним? По-перше, жага злодія отримати великі кошти за дуже короткий термін. По-друге, злодія не знають в обличчя, що дає можливість діяти йому анонімно.

На цей час задіяні наступні способи захисту банківських пластикових карток: використовується юридична база захисту інформації в пластикових картках; розроблені рекомендації для клієнтів банків по безпечному використанню пластикових карток; впроваджені різні види захисту пластикових карток, як на програмному так і на апаратному рівнях. Сюди можна віднести: покриття карток; пристрої що обслуговують картки; програми, що задіяні в роботі з картками в Інтернеті.

При цьому розробники не враховують адаптацію злочинців до нових видів захисту пластикових карток, котрі знаходять в цих системах «дірки» та використовують їх для здійснення неправомірних дій. Злочинці діють на довірі власників карток. Не досить жорсткі закони в нашій державі дають змогу розвиватись та процвітати такому виду злочину. Не задіяна співпраця робітників правоохоронних органів та служб безпеки банків. Це дало б змогу розкривати злочинні дії швидше та на більшій території. Нечітке дотримання персональних рекомендацій по використанню пластикових карток, розроблених банками.

Мета проведених досліджень полягає в тому, щоб зменшити чисельність шахрайств з банківськими картками. Запропонувати нові способи захисту пластикових карток. Створити їх такими, щоб після їх впровадження, власник картки міг більш безпечно користуватись картошкою будь де, не хвилюючись за свої кошти на рахунок.

Вирішуючи мету ми пропонуємо наступні способи рішення проблеми. Задіяти до співпраці правоохоронних органів та органів служб безпеки банків. Впровадити більш жорсткої міри покарання. Впровадити технології не занадто дорогі, але при цьому з більшим коефіцієнтом захисту. Це дає можливість створити пластиковий розрахунок безпечним, доступним та комфортним. Прикладом може служити такий вид захисту, як шумовий «портрет» магнітної стрічки. Використовуючи цей метод разом з такою системою, як 3D Secure («Приват Банк» використовує вже цю

систему на практиці), можна досягти більш надійного захисту картки від підробки та проведення неправомірних операцій з нею в Інтернеті.

Крім того, потрібно розробити нові закони в галузі захисту інформації в банківських пластикових картках. Наприклад, надати можливість робітникам охорони супермаркетів затримати громадянина, що скористувався підробленою карткою.

Таким чином, можна з впевненістю сказати, що картковий бізнес є вразливою частиною економічного простору держави. Для захисту пластикової картки знаходити нові способи, але економічна невідповідність цих способів стримує банкірів впроваджувати їх в повсякденне життя. Існує загроза зникнення пластикових карток взагалі. Щоб цього не трапилось необхідні нові рішення щодо захисту пластикових карток.

Лисинюк Ірина Андріївна, студентка групи ЗІдср-04-1 ХНУВС
Науковий керівник: *професор кафедри захисту інформації ННІПЕС ХНУВС,*
канд.тех.наук, Громико І.О.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ВИДАЧЕЮ ГОТІВКИ У БАНКОМАТАХ

З розвитком банківської системи за останні роки збільшилась кількість злочинів, пов'язаних з видачею готівки у банкоматах. Тому на сьогоднішній день спеціалістам сфери інформаційної безпеки поставлена задача щодо розробки ефективних методів захисту пластикових карток від шахрайств. Найбільш поширеними видами шахрайств з пластиковими картками є підробка, «подвійна прокатка», використання викрадених та загублених карток. Крім того, відносно недавно на злочинній арені з'явився новий електронно-записуючий пристрій, який правопорушники незаконно підключають до POS – терміналу/банкомату.

Ця проблема є актуальною не тільки в Україні, а й в інших країнах світу. Тому її вирішують різними методами. Насамперед, було введено захисні PIN-коди, які теж діють не завжди ефективно. Теоретично, їх знають тільки власники карток. Також було розроблено для клієнтів банків багато особливих рекомендацій щодо зберігання та використання пластикових карток. На превеликий жаль ці рекомендації у більшості випадків клієнтами не дотримуються.

Для захисту від підробки широко стали застосовуватися мікропроцесорні технології, а саме старт – картки. В них вбудований пристрій, який дозволяє встановити ще декілька ступенів захисту інформації. Більш новими методами захисту від шахрайств являються біометричні технології, які тільки розробляються і потребують велику базу даних для зберігання інформації про власника пластикової картки, а також застосування складних пристроїв та обчислювальних програм.

Компанією MasterCard було розроблено ще один метод захисту від шахрайств. Це – цифровий гаманець, який на практиці представляє собою пластикову карту з чипом. Він встановлюється в спеціальний пристрій у комп'ютері. Користувач для отримання доступу до вмісту гаманця повинен мати картку, набрати пароль та Pin-код. Тому крадіжка паролю або самої картки ні до чого не приведе.

Головною задачею дослідження було вивчення шахрайств з пластиковими картками і методів протидії правопорушникам з метою виділення найбільш ефективних з них та розробки рекомендацій власникам пластикових карток.

Науковцями України встановлено, що більшість злочинів відбувається саме з викраденими та підробленими картками.

Власники карток повинні дотримуватися наступних рекомендацій:

1. Обов'язково підписувати нові картки в момент отримання.
2. Обов'язково отримати від банку, або його філії письмову інформацію про: місця розташування банкоматів в районі мешкання володаря картки; зовнішній вигляд цих банкоматів й, ОСОБЛИВО, вигляд місця; куди у банкомат вставляється картка; відкільця видається готівка; відкільця видається чек.

3. При отриманні картки необхідно вимагати від менеджерів показу на практиці реального процесу користування картою та банкоматом.

4. Відправляючись в інший регіон держави або світу, вияснити які діють там правила отримання готівки, які суми можна отримати готівкою з одного банкомату за одне звернення і де розташовані банкомати під картки вашого класу.

5. При роботі з банкоматом не дозволяти стороннім особам підглядати момент набору ПІН коду.

6. При бажанні вилучення з рахунку крупної суми необхідно користуватись банкоматами, що знаходяться у приміщеннях банків та філіалів під контролем охоронців.

7. Зберігати номер картки й особистий ідентифікаційний код у тайні від інших осіб.

8. Періодично перевіряти, чи всі картки на місці.

9. Знищувати копії чеків, сліпів, квитків й інших документів, де зазначений номер картки.

10. Пам'ятати особистий ПІН-код картки.

11. Приймав рішення про придбання цінної речі, необхідно виділити декілька годин для збору інформації на сайті місцевої організації з захисту прав споживачів, для ознайомлення з інформацією про сумнівні фірми досліджуваного профілю.

12. Не передавати стороннім особам інформацію про рахунки, коди карток.

13. У жодному разі не давати нікому свій пароль доступу до свого рахунку через Інтернет.

Зараз існує дуже багато і інших не менш ефективних засобів захисту від шахрайств, а саме: криптографічні засоби та алгоритми шифрування інформації в пластикових картках і протоколах обміну інформації між банкоматом та центральним сервером, застосування спеціалізованої системи «Банкомат-Інспектор» – для захисту мережі банкоматів та ін.

Дуже непросто прогнозувати динаміку шахрайств, пов'язаних з використанням підроблених пластикових карток, але з певністю можна сказати, що суми збитків від шахрайств будуть збільшуватися з розвитком платіжних систем. Нові мікропроцесорні технології дозволяють значно знизити ризик, пов'язаний з використанням пластикових карток. Однак, проблема забезпечення безпеки платежів не втрачає своєї актуальності і не зважаючи на перехід до інших нових технологій.

*Лісніченко Костянтин Віталійович студент групи ЗІдср-03-1 ХНУВС
Науковий керівник: професор кафедри захисту інформації ННІ ПЕС ХНУВС,
канд.тех.наук Громико І.О.*

ФІЗИЧНИЙ ЗМІСТ АКТИВНОГО ПЕРЕХОПЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ З ЛІНІЙ ЗВ'ЯЗКУ

На фоні строгого відношення до захисту державної таємниці, проблема захисту конфіденційної інформації усвідомлюється керівництвом комерційних організацій поки що не повною мірою. Загально відомо, що у світі бізнесу має місце розвідка, несумлінна конкуренція, локальні конфлікти та й іноді - широкомасштабні злочинні дії з застосуванням зброї. Володіння інформацією про конкурента завжди було метою бізнесових лав. Тому багаточисленні групи працівників технічних розвідок втручаються у роботу успішних комерсантів з метою отримання інформації шляхом підкупу працівників, перехоплення інформації з ліній зв'язку та й т. ін. Проблема витоку інформації як хвороба постійно загострюється і в результаті будь-яка фірма може понести дуже серйозні збитки, аж до повного розорення. Держава, при цьому не тільки втрапить бізнес-одиницю, але й не отримає кошти від втрачених податків та погіршення інвестиційного клімату. Тому робота щодо дослідження методів захисту інформації від перехоплення є актуальною.

Метою роботи було визначення фізичного змісту терміну «активне перехоплення» в процесі захисту інформації від існуючих методів активного перехоплення.

Системний аналіз процесів перехоплення показав, що вагома частина спеціалістів сфери технічного захисту інформації невірно застосовує термін «активне перехоплення». Кожний автор намагається внести в зміст цього терміну своє розуміння процесу. Існує три великих групи його трактування: активне перехоплення (АП) це «безпосереднє підключення до провідників лінії зв'язку, яке супроводжується електричним контактом між лінією та апаратурою розвідки»; АП це «істотне збільшення кількості разів перехоплення інформації»; зміст АП «полягає у несанкціонованому отриманні можливості несанкціонованого керування процесом поширення інформації».

У процесі досліджень було оброблено біля семи десятків джерел, та визначено наступний зміст Активного перехоплення:

«Перехоплення, що супроводжується контактом елементів засобу розвідки з первинними носіями інформації лінії зв'язку, через втручання в її конструкцію, або іншим шляхом, що дозволяє здійснити несанкціонований вплив на порядок обміну інформацією, її зміст і повноту, називається активним».

Підкреслені слова можна змінити на словосполучення «у потік первинних носіїв» з подальшим розкриттям змісту визначення «потік» відносно фотонів, електронів, частинок, іонів та й т. ін..

Під первинними носіями ми розуміємо: електрони струму провідних кабельних ліній зв'язку; фотони оптичного проміння у волоконно-оптичних лініях зв'язку; електромагнітне поле у хвилеводі; акустичне поле у звуководі та й ін.

Пасивними ми називаємо всі останні способи, які не пов'язані з перехопленням носіїв, що розповсюджуються у локальному штучному об'ємі ліній зв'язку.

Розроблене визначення терміну активне перехоплення відіграє некоректні та невірні підходи до захисту інформації у лініях зв'язку, концентруючи зусилля науковців та спеціалістів системи ТЗІ на рішення конкретних задач щодо розробки методів протидії перехопленню.

Медведєв Ігор Володимирович, студент групи ЗІср-03-1 ХНУВС
Науковий керівник: *проф. кафедри захисту інформації ННІПЕС ХНУВС,*
канд.тех.наук Громико І.О.

ПОРУШЕННЯ СТІЛЬНИКОВОГО ЗВ'ЯЗКУ У ЯКОСТІ СПОСОБУ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШНИКАМ

На сьогодні, зв'язок займає найважливішу шаблону у будь-якій організованій інфраструктурі. Розглядаючи, з одного боку, таку інфраструктуру на прикладі діяльності угруповань організованої злочинності, достатньо залишити правопорушників без зв'язку з координатором і це надасть безумовну перевагу правоохоронцям в боротьбі. «Відрізаний» від зв'язку елемент угруповання втрачає ефективність, та «випадає» із загальної злочинної тактичної схеми. Виходячи з цього можна зробити висновок, що технічна протидія засобам інформаційного зв'язку є дуже важливою сферою в професійній діяльності ОВС.

З іншого боку, на сьогодні налічується досить багато прикладів шкідливого та протизаконного використання засобів стільникового зв'язку. І цей список невпинно зростає. Використовуючи технічні засоби стільникового зв'язку можна, наприклад: дистанційно активувати детонацію вибухового механізму, використати швидкісний доступ до всесвітньої мережі Інтернет для розповсюдження та завантаження незаконної інформації, або використати сигнал такого технічного засобу, як маячок.

Якщо питання, пов'язане зі створенням апаратури порушення стільникового зв'язку, для злочинців не є питанням взагалі, то для правової держави це є дов-

гим шляхом розробки правової бази, нормативно-технічної документації і т.д. і т.п. На сайтах не тільки викладені реальні схеми пристроїв, але й надається опис їх практичного застосування проти апаратури зв'язку правоохоронних органів. Злочинці «смакують» враження від усвідомлення своєї тимчасової переваги над правоохоронними державними підрозділами.

Така ситуація не повинна бути безкарною, бо зараз, технічний засіб для подавлення стільникового сигналу можна придбати у спеціалізованому магазині чи на радіо-ринку за відносно невисоку ціну. Для «гурманів» технічного світу викладені сотні схем, за якими можна зібрати такий пристрій як в аматорській формі, так і використовуючи заводське обладнання.

Тому законодавство України починає конкретні наробітки законодавчої бази щодо протидії розробленню та розповсюдженню засобів які ускладнюють роботу систем радіозв'язку. Виходячи з існуючої правової бази можна сформулювати висновки як «за», так і «проти» щодо легалізації або заборони використання пристроїв подавлення стільникового зв'язку.

В свою чергу, виробники й оператори стільникових мереж негативно ставляться до легалізації систем подавлення сигналу, спираючись на те, що це може завдати шкоди громадському порядку. Це потенційно небезпечно для здоров'я та життя людини, якщо виникає критична ситуація та потрібна допомога. Наприклад, в багатьох країнах, за номером екстреної служби порятунку щодня надходить сотні тисяч дзвінків.

Метою цього дослідження є системний аналіз можливого шкідливого впливу на роботу стільникової мережі та можливих причинно-наслідкових зв'язків використання спеціальних пристроїв цільового випромінювання.

Результатом досліджень мають бути сформульовані та розроблені тактичні інструкції по протидії сигналам стільникового зв'язку і діючі макети технічних засобів, які можуть використовуватися в професійній діяльності правоохоронних органів.

При проведенні дослідженні на бакалаврському рівні встановлено, що оптимальним методом протидії сигналам стільникового зв'язку є направлене або радіусне випромінювання шумоподібних сигналів, а також сигналу самозбуджувального подавлення (з застосуванням плазмового високовольтного розряду). Обидва варіанти мають дуже велику інформаційну ємність випромінювання, та потребують відносно невелику кількість електроенергії.

При використанні такого обладнання досягається результат блокування та/або uszkodження даних, що передаються через стільникову мережу зв'язку. Завдяки великій ємності, такий сигнал перекриває собою організаційний канал обміну (несучу) і цим самим подавляє весь потік даних, який може проходити по каналу. Плазмовий розряд має, також таку властивість, як самонастроювання на частоту сигналу, який діє на іони плазми. Тим самим збільшується вірогідність блокування каналу.

***Пронін Євген Валерійович**, студент групи ЗІдр 04-1 ХНУВС
Науковий керівник: професор кафедри захисту інформації ННІПЕС ХНУВС,
канд.тех.наук Громико І.О.*

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

Прочітання шпіонажу у сфері діяльності комерційних банків зумовило посилення заходів по організації захисту інформації. Але проблеми в даній області є і над ними слід працювати. Однією з таких є неправильна організація захисту інформації в комерційних банках та їх філіях.

Більшість спеціалістів вважає, що проблема організації системи інформаційної безпеки лежить у відсутності нормативно-методичних матеріалів або в їх

помилковості. Тому розробляються нові методи і методики визначення цінності інформації, «перспективних» загроз, каналів витоку, а також аналізу ризиків інформації і т.п.

Сама суть проблеми у тому, що спрямованість існуючих методичних матеріалів занадто вузька. Результатом чого є системні недоробки підрозділів ТЗІ і, як наслідок, – виток службової інформації з комерційних банків. А наслідки дуже сумні: виток 20% інформації в шістдесяті випадках із ста призводить до банкрутства фірми.

Метою даної роботи було розробка цілісної методики щодо організації захисту інформації в комерційних банках. В результаті проведених досліджень розробляється методологія, яка міститиме перелік заходів, що забезпечують організацію інформаційної безпеки. Цей перелік включає наступні пункти: основи забезпечення інформаційної безпеки; правові і організаційні положення; технічні заходи; організація захисту інформації в конкретному комерційному банку.

Основи забезпечення інформаційної безпеки. В цьому пункті описується стан проблеми забезпечення безпеки, структура служби безпеки, елементи загальної теорії захисту інформації.

Правові і організаційні положення містять правові питання забезпечення інформаційної безпеки і організаційні основи діяльності служби безпеки у комерційному банку.

Технічні заходи описують технічне забезпечення служби безпеки, методи отримання інформації про конкурентів, захист інформації від витоку з технічних каналів, криптографічний захист інформації.

Організація захисту є базовим пунктом, який підводить межу під всіма попередніми. Організація захисту інформації в комерційних банках може здійснюватися на різних стадіях: при виборі місця споруди філіалу і його плануванні; за наявності існуючого об'єкту.

Кожна із стадій має свої істотні переваги і недоліки. Пріоритет віддається першій стадії, але друга зустрічається частіше. Організація захисту інформації, при цьому, суттєво не відрізняється і складається з наступних етапів: визначення інформаційних потоків і ресурсів; виявлення потоків і ресурсів, які підлягають захисту; знаходження безлічі загроз; розрахунок вразливостей і ризиків; проектування системи захисту інформації; реалізація проекту - створення системи; пошук недоліків системи захисту інформації і внесення поправок; аудит системи захисту.

Як висновок треба зазначити, що захист інформації має забезпечуватись використанням технічних засобів, правових та організаційних заходів. Засоби захисту повинні забезпечити мінімізацію ризиків та виключення загроз пов'язаних з інформацією.

Савченко Катерина Василівна, курсант групи ІГБ-06-2 ХНУВС

*Науковий керівник: викладач кафедри інформаційної безпеки
ННПМІТ ХНУВС Оницько Ю.М.*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ГАЗОВОЇ ЗБРОЇ ТА ПІСТОЛЕТІВ/ РЕВОЛЬВЕРІВ ТРАВМАТИЧНОЇ ДІЇ

Однією з проблем, які вже протягом багатьох років чекають свого ефективного вирішення, є проблема особистої безпеки громадян. Стаття 27 Конституції України надала право кожному громадянину захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Одним з основних способів захисту власного життя є право громадянина на придбання, володіння, носіння, та застосування зброї.

На сьогодні Інструкція МВС України від 21.08.98р. «Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу пат-

ронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії та зазначених патронів, а також боеприпасів до зброї та вибухових матеріалів» є єдиним нормативно-правовим актом, на підставі якого громадянин може отримати дозвіл на придбання зброї (в Україні на сьогоднішній день відсутній базовий документ – Закон України «Про зброю»).

Основними виробниками та постачальниками газової зброї до країн СНД є Німеччина та Росія. Також на ринку з'явилися і вітчизняні вироби (газові пістолети: «Гран», «Скіф», моделі ППШ-65 і ППШ-790). Вітчизняне виробництво засвоїло виготовлення газової та багатофункціональної зброї – дванадцятизарядний пістолет «Форт-12Г», який призначений для відстрілу 9мм газових набоїв.

Газові пістолети і револьвери, в принципі, є звичайною вогнепальною зброєю, що вражає не кулею, а струменем сльозоточивих газів. Але загальною ознакою, яка відрізняє газові пістолети і револьвери від бойової зброї, є наявність у стволі розсіювача, що під час пострілу пропускає потік газу, але затримує кулю.

Перевага газового револьвера перед пістолетом у тому, що він безвідмовний (у пістолета можуть виникнути відмови при автоматичній подачі патронів із магазину). Однак при наявності зазору між барабаном та стволом можливі викиди газу не лише вперед, а й у сторони, тому навіть при слабкому зустрічному вітрі можливе враження і того, хто стріляє. Перевага газового/травматичного пістолета перед револьвером і в тому, що в пістолетному магазині вміщується 5-12 патронів, а у барабані револьвера, як правило, лише 5-6.

Необхідно також відзначити, що потреба в існуванні Закону «Про зброю» на зріла вже давно. Сучасні економічні й соціальні реалії, поява нових форм власності та суспільних відносин вимагають встановлення дієвих форм і видів захисту громадян. Право придбання, бажано на пільгових засадах, газової/травматичної зброї в першу чергу повинно бути забезпечено працівникам міліції. Адже їх, як і кожную людину, хвилює проблема власної безпеки не лише в повсякденному житті, а й під час виконання своїх службових обов'язків. Крім того, застосування газових пістолетів та револьверів не несе за собою таких відносно тяжких наслідків, як застосування вогнепальної зброї.

*Самойленко Юлія Анатоліївна, курсант групи ІСД-06-6 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри інформаційної безпеки ННІПМІТ
ХНУВС Онищенко Ю.М.*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТРАНКІНГОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В ДІЯЛЬНОСТІ ОВС

Однією з основних тенденцій розвитку системи радіозв'язку є пошук найефективнішого шляху використання частотного діапазону. Вирішення цієї проблеми полягає у впровадженні цифрових транкінгових систем в організацію оперативного зв'язку між органами та підрозділами внутрішніх справ. Сучасні цифрові транкінгові мережі є вершиною еволюційного ланцюжка професійного зв'язку. Аналогові транкінгові системи мають ряд суттєвих переваг, найважливішою з яких є можливість виходу абонентів на телефонну мережу загального користування. Окрім вказаного вище, цифрові транкінгові системи також забезпечують надійний захист від несанкціонованого доступу (до того ж прослуховування переговорів за допомогою аналогових пристроїв стає неможливим) і пакетну передачу інформації – доступ до масивів даних, банків даних.

Транкінг – це сукупність каналів зв'язку, автоматично розподілених між користувачами. Транкінговий зв'язок забезпечує автоматичне виділення користувачу вільного в даний момент каналу системи, що мінімізує час очікування і забезпечує високу пропускну здатність у порівнянні з системами, що не використовують цей принцип, при тій же кількості радіоканалів за рахунок того, що ймовірність одночасної зайнятості всіх каналів системи відповідно невелика.

Концепція, основні принципи, функціонування транкінгового зв'язку базується на припущеннях: кожен абонент системи використовує радіоканал протягом невеликих періодів часу; невелика кількість абонентів використовує систему одночасно.

Цифрові транкінгові системи є універсальними мережами зв'язку, що забезпечують конфіденційність контактів абонентів і здатні до одночасної передачі великих потоків даних по каналах зв'язку, будь то дані телеметрії або відеоінформація. Технології транкінгового зв'язку активно розвиваються. При цьому, враховуючи специфіку «транкінга», можна прогнозувати, що у майбутньому фактичні витрати абонентів цифрових транкінгових мереж будуть значно меншими, ніж користувачів стільникового зв'язку. Це має особливе значення для ефективного використання матеріальних ресурсів ОВС для організації економічного, якісного, сучасного оперативного радіозв'язку, який також забезпечить можливість передачі даних.

Сартакова Ольга Володимирівна, студентка групи Зіоср-04-1 ХНУВС
Науковий керівник: *професор кафедри захисту інформації ННІПЕСХНУВС,*
канд.тех.наук Громико І.О.

ЗАХИСТ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ В УМОВАХ ПРОГРЕСУ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Банківська таємниця – надзвичайно важливий елемент, під впливом якого корегуються відносини між робітниками банківської сфери. Про що можна говорити та спілкуватись, а про що треба мовчати в колективі та дома – визначає банківська таємниця. Закріплений законом обов'язок банку щодо збереження таємниці, на думку багатьох науковців є частиною державної системи захисту інформаційного суверенітету України.

Враховуючи, що в ринкових умовах основним рушієм прогресу є конкуренція, а остання спрямована на створення умов для збільшення прибутку, інформація за певних обставин стає об'єктом посягань конкурентів. У такому разі інформаційні об'єкти мають бути достатньо захищені, з тим щоб виключити можливість несанкціонованого доступу до них для незаконного використання отриманої інформації.

Слід визнати, що сьогодні існують потужні системи несанкціонованого збору інформації, високоефективні злочинні технічні засоби і фахівці, які якісно та професійно їх застосовують. Діяльність, яка пов'язана з несанкціонованим збором інформації, розкриттям промислових та комерційних таємниць, має назву промислового шпигунства. Воно стало розвинутою системою за 5-10 років розвитку ринкових відносин у нашої державі. І ця злочинна система проникла практично в усі сфери діяльності людей.

Особливо це ствердження відноситься до банківської сфери. Бо банки є найбільш технічно-обладнаними бізнес-структурами в Україні. Всі сучасні технології, які спроможні збільшити прибуток і прискорити процес надходження грошей в банк, прискорюючи грошовий оборот, упроваджуються в першу чергу. Одна з таких технологій є технологією Bluetooth (BT).

BT надає нові можливості банківським працівникам для того, щоб вільно управляти комп'ютерами, принтерами, побутовою технікою і, навіть, автомобілем, використовуючи тільки пристрій, який оснащений необхідним вбудованим маленьким чипом BT. Він передає дані, голос, музику, дозволяє вести розмову по телефону без необхідності тримати техніку або її провода руках.

Можна назвати як мінімум три причини, з яких пристрій BT потрапляє у банківське середовище: зручність, бажання керівників банків упроваджувати найновіші технології, випадковість (незнання того, що в нових комп'ютерах та інших техніці впроваджені елементи та пристрої-термінали BT).

Дійсно, Bluetooth зручний в застосуванні. Але часто банкіри не знають або не проінформовані, що в деяких блоках апаратури ВТ вбудований, як невід'ємний елемент радіосхем.

ВТ може працювати в одному з трьох режимів забезпечення безпеки: у режимі 1 підтримка засобів забезпечення безпеки вимкнена; режим 2 забезпечує безпеку на службовому рівні після того, як буде встановлений канал зв'язку; режим 3 забезпечує безпеку на рівні з'єднання, перш, ніж канал зв'язку буде встановлений.

Технологія ВТ піддається жорсткій критиці спеціалістами системи ТЗІ через крадіжки інформації з пристроїв. Насправді в ВТ передбачені непогані методи аутентифікації та шифрування, але ефективність їх дій залежить від правильної конфігурації пристроїв і розумного підходу до їх застосування. Вбудовані в апаратуру прилади ВТ дозволяють правопорушникам незаконно перехоплювати інформацію на відстані до 100 метрів. Крім того, є можливість таємно встановити USB-адаптер ВТ та знімати інформацію з офісного ПК, знаходячись ззовні приміщень організації.

Лінь користувача приводить до використання ВТ завжди в першому режимі, в результаті чого можуть виникнути наступні загрози порушення безпеки інформації: bluesnarfing – витяг інформації, яка містить в собі адресу, телефони, список контактів та ін.; bluebugging – метод злому, метою якого є доступ до команд телефону (хакер може робити дзвінки з Вашого телефону, стирати з нього важливу інформацію або підслуховувати розмови); пристрої ВТ також можуть піддаватися атакам типу «відмова в обслуговуванні», звичайно шляхом посилки пристрою такого великого обсягу запитів, що батарея пристрою швидко розряджається.

Тому, для усунення таких загроз, необхідно провести наступні заходи:

- 1) обмежити застосування пристроїв ВТ в приміщеннях, де циркулює банківська таємниця, застосовувати ВТ тільки у разі огляду приладів фахівцем ТЗІ банку для встановлення третього режиму роботи (або для вилучення пристроїв ВТ);
- 2) часто змінювати пін-код (наскільки часто – залежить від типу пристрою і встановленого рівня безпеки керівництвом підрозділу ТЗІ).

Сирота Олександр Миколайович, курсант групи ІКМ-06-1 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри інформаційної безпеки ННІПМІТ ХНУВС
Світличний В.А.*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛІГРАФУ В ОВС

З появою на ринку послуг з використанням поліграфу, як методу розкриття злочинів, з'явилися і дискусії по питанням законності його використання в наступному контексті: Чи не порушує перевірка на поліграфі право людини на таємницю? Чи можна використовувати результати поліграфічних перевірок як докази в суді? Чи не веде процес тестування до приниження особистості? Який юридичний статус поліграфу при рішенні кадрових питань?

Всі ці питання є актуальними у багатьох країнах, в тому числі і в Україні.

Застосування поліграфу здійснюється відповідно до Конституції України, законів України «Про міліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про інформацію» та інших нормативно-правових актів, наприклад: ст. 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» не забороняє використання технічних засобів, що не пригнічують волю та не завдають шкоди здоров'ю людей і навколишньому середовищу.

Головними перепонами впровадження поліграфу в діяльності ОВС України є: відсутність цільової програми з впровадження поліграфу; відсутність організаційно-штатних та фінансових ресурсів у системі МВС України.

Сьогодні поліграф робить перші кроки в Україні. Подальша його доля залежить не від того, хто першим монополізує цю сферу, а від спільної творчої роботи

й зусиль усіх зацікавлених осіб та організацій. Провідне місце серед них посідає ОВС. Саме на органи внутрішніх справ України покладається обов'язок захищати права громадян. Грань між правомірним використанням поліграфу і противоправним дуже вузька. Отже, центральну роль у процесі використання поліграфу мають відігравати органи внутрішніх справ України.

Троян Дмитро Ігоревич, Студент групи ЗІдср-04-1 ХНУВС
Науковий керівник: професор кафедри захисту інформації ННІПЕС ХНУВС,
канд.тех.наук Громико І.О.

АНАЛІЗ РЕАКЦІЙ ПРОЦЕСОРІВ З ЗОВНІШНІМ ЖИВЛЕННЯМ ПРИ ЗМІНІ РОБОЧИХ РЕЖИМІВ

Основою будь-якої смарт-картки є мікропроцесор. На сьогоднішній день суттєво зросла кількість сфер життя громадян, у яких застосовуються мікропроцесорні смарт-картки. При цьому, нажаль, зросла і кількість правопорушень з використанням мікропроцесорних карток. Одним з таких правопорушень є несанкціонований доступ до інформації, що зберігається на картці.

Виробники смарт-карток стверджують, що отримати несанкціонований доступ до закритої інформації (наприклад, до ключів) смарт-картки практично неможливо. Але, як стверджують деякі автори, існують методи, що дозволяють отримати такий доступ не затративши на це небагато часу і коштів.

Деякі фактори: доступність мікропроцесора, відкрита інформація про його технічні характеристики, недосконалість фізичного захисту процесора та інше – дає можливість зловмиснику примініти весь спектр засобів для отримання потрібної інформації.

На нашу думку, одним з можливих способів отримання ключової інформації є встановлення кореляційних зв'язків між інформаційно-логічним змістом оброблюваної інформації і режимами роботи мікропроцесора, тобто його рівнем фізичних характеристик роботи.

Наприклад, контролюючи рівень енергоспоживання синхронно з операціями, які він виконує, ми маємо можливість отримати доступ до таких даних: які алгоритми роботи мікропроцесора; яка інформація циркулює в ньому; як процесор реагує на ту, чи іншу інформаційну послідовність, що ми йому посилаємо та й т. ін.

Метою дослідження є надання класифікацій смарт-карткам, класифікацій мікропроцесорам, що в них використовуються, а також спроба класифікувати мікропроцесори по енергоспоживанню із залежністю від виконуваного ними процесу. Таким чином ми маємо виявити слабкі місця в роботі смарт-карток та розробити рекомендації по захисту мікропроцесорних карток щодо вдосконалення алгоритмів роботи з ними.

Висновками може стати судження про наявність невідпрацьованих моментів - недоліків в захисті смарт-карток.

Фізичні процеси, що є основою роботи мікропроцесорної техніки завжди будуть надавати канали для доступу до інформації зловмисникам, якщо не використовувати технічні прилади для зменшення або маскувannya побічних ефектів пов'язаних з цими процесами.

Постійний розвиток захисних систем смарт-карток стимулює розвиток техніки злочинних дій.

Тому в цьому динамічному процесі завжди треба бути на шаг вперед зловмисників і постійно оновлювати та вдосконалювати захисні редути смарт-карток.

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ. ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА РОЛЬ ОВС В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇХ ВИРІШЕННЯ

*Адукевич Вероніка Сергіївна, курсант групи ІКМ-06-15 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд.екон.наук Ларіна Т.Ф.*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Ставлення міжнародної спільноти до України, оцінка її готовності інтегруватись у світове співтовариство на принципах економічної свободи значною мірою визначаються на основі рейтингового статусу держави, який є важливим індикатором міжнародного іміджу країни в очах експертів та ділових кіл. Саме тому можна вважати, що для інтеграції України до ЄС необхідно встановити пріоритети у реалізації стратегії інтеграції і оцінити ефективність урядових заходів у досягненні цілей, спрогнозувати й спланувати основні етапи інтеграційного процесу.

Критерії членства в ЄС визначені Копенгагенською угодою і були покладені в основу Європейських угод країн – кандидатів у члени ЄС. Згідно з цим Україна повинна мати діючу ринкову економіку та бути спроможною витримати тиск конкуренції та ринкових сил у межах союзу, що визначається рівнем макроекономічної стабільності; ступенем реалізації адміністративної і структурної реформ; наявності ринкових інститутів та лібералізації торговельного режиму; відповідним правовим забезпеченням ринкових перетворень.

На сучасний розвиток світової економіки впливають дві головні тенденції – прискорена глобалізація і зростання регіональної інтеграції. Метою останньої є формування оптимальних економічних просторів регіонального характеру, вільне переміщення капіталів, товарів, послуг і робочої сили між учасниками інтеграційних об'єднань та їх найбільш ефективна комбінація. Вироблений інструментарій та існуючі методи інтеграційної взаємодії спрямовуються на максимізацію ефекту від взаємного поділу і кооперації праці.

Глобалізація економічних процесів має як позитивні, так і негативні аспекти. Вигоди від неї мільярдам людей у світі – це поширення передових технологій, інтенсифікація економічного розвитку, зростання продуктивності праці, наростаюче виробництво високоякісних товарів, посилення міжнародної економічної та соціальної координації. Проблема значних втрат, не залежно від внутрішніх чинників, полягає у не контрольованості загальної маси капіталу, в результаті чого маємо великий ризик дисбалансу між грошовою і товарною масами. Швидкий відплив капіталу з національного ринку спричиняє девальвацію місцевої валюти, банкрутство банків, економічний спад. Надмірна активність міжнародного капіталу призводить до диспропорції у національних економіках, яка при зміні зовнішньої ринкової кон'юнктури рано чи пізно позначається на них. Саме збереження рівноваги гарантує успіх національної економічної стратегії.

З урахуванням нинішнього стану співробітництва, чинників, які сприяють або стимулюють розвиток інтеграційних процесів, можна окреслити можливі сценарії щодо перспектив співпраці з ЄС, розвитку регіональних об'єднань, таких, як ГУУАМ, СНД, ОЧЕС, а також перспективи співробітництва з країнами Центральної та Східної Європи. Виникнення міжрегіонального і транскордонного співробітництва, генезису, розвитку міжрегіональної інтеграції пов'язане з процесами регіоналізації в Європі. Тому для України актуальним є вибір цивілізованих форм європейського співробітництва на різних рівнях, зокрема в межах євро регіонів. При цьому найбільш проблемними питаннями залишаються інозе-

мне інвестування, захист прав власності, значний розмір тіньової економіки, непрозорість дій влади у бізнесі та в інших сферах.

Аністратенко Тетяна Сергіївна, курсант групи ІКМ-04-15 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,*
канд.екон.наук Куштим В.В.

ДЕЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Державне регулювання економіки в умовах трансформації господарства являє собою систему типових мір законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, здійснюваних правовими державними заснуваннями і громадськими організаціями з метою стабілізації і пристосування існуючої соціально-економічної системи до умов, що змінюються. В міру розвитку ринкового господарства виникали і загострювалися економічні і соціальні проблеми, що не могли бути вирішені автоматично на базі приватної власності. Об'єктивна можливість державного регулювання економіки з'являється з досягненням визначеного рівня економічного розвитку, концентрації виробництва і капіталу. У сучасних умовах державне регулювання економіки є складовою частиною процесу відтворення. Воно вирішує різноманітні задачі: стимулювання економічного зростання, регулювання зайнятості, заохочення прогресивних зсувів у галузевій і регіональній структурі, підтримка експорту.

На сучасному етапі держава об'єктивно змушена виконувати ряд функцій, спрямованих на регулювання економіки. До головних її функцій можна віднести такі: розробка політики соціально-економічного розвитку країни - визначаються головні цілі, пріоритети та засоби розвитку економіки; формування правових засад функціонування економіки - держава визначає правовий статус окремих форм власності, узаконює існування різних видів господарської діяльності, регулює відносини між окремими суб'єктами ринку; захист конкуренції - держава здійснює антимонопольну політику; перерозподіл доходів та ресурсів (для зменшення нерівності в доходах держава здійснює їх перерозподіл у формі трансфертних платежів, отримання яких не вимагає у відповідь будь-яких товарів та послуг); стабілізація економіки.

Державне регулювання економіки здійснюється за допомогою арсеналу методів: методи прямого впливу; методи непрямого (податкове регулювання, регулювання через політику прискореної амортизації, методи стимулювання конкуренції тощо); правові методи - регулювання розвитку економіки здійснюються шляхом прийняття законів і законодавчих актів Верховної Ради України, нормативних актів уряду (декретів, постанов), видання указів президента, а також вироблення механізму їх реалізації і контролю; адміністративні методи - застосування державою санкцій і штрафів, ліцензій, дозволів, квот, встановлення норм і стандартів, які регламентують вимоги до якості робіт, послуг, продукції, до організації виробничих процесів, операцій на внутрішньому і зовнішньому ринку тощо.

Державне регулювання економіки – цілеспрямована діяльність держави щодо створення правових, економічних і соціальних передумов, необхідних для найбільш ефективного функціонування ринкового механізму і мінімізації його негативних наслідків. Рациональне державне регулювання економіки не протистойть механізму її ринкового регулювання й не підміняє його, а свідомо використовує його регульовальний потенціал, надає ринковим регуляторам здатність більш цілеспрямовано і ефективно впливати на економічний розвиток. Це повинно сприяти досягненню поставлених державою цілей і пріоритетів з меншими економічними і соціальними втратами.

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Бюджетна система України - це об'єднання всіх ланок державного бюджету на єдиних принципах. Правові засади бюджетної системи становлять Конституція України, виданий на її основі Закон «Про бюджетну систему України», інші законодавчі акти.

Бюджетна система України складається з державного бюджету України, республіканського бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів.

Сукупність усіх бюджетів, що входять до складу бюджетної системи України, є **зведеним бюджетом України**. Він використовується для визначення і аналізу засад державного регулювання економічного і соціального розвитку України.

До місцевих бюджетів належать обласні, районні, селищні та сільські бюджети. Бюджет області об'єднує обласний бюджет, бюджети районів і міст обласного підпорядкування.

Бюджетний устрій - це організація і принципи побудови бюджетної системи, структури, взаємозв'язок між окремими її ланками. Він визначається державним устроєм і адміністративно-територіальним поділом України.

Бюджетний устрій ґрунтується на принципах єдності, повноти, достовірності, гласності, наочності та самостійності усіх бюджетів, що входять до бюджетної системи України.

Принцип єдності бюджету означає існування єдиного розрахунку доходів і видатків кожної ланки бюджетної системи.

Принцип повноти полягає у відображенні в бюджеті всіх доходів і видатків.

Принцип достовірності - це формування бюджету на основі реальних показників, науково обґрунтованих нормативів та відображення у звіті про виконання бюджету тільки тих доходів та видатків, які є результатом кінцевих касових банківських операцій.

Принцип гласності забезпечує висвітлення в засобах масової інформації бюджетів і звітів про їх виконання.

Принцип наочності - це відображення показників бюджетів у взаємозв'язку з загальноекономічними показниками в Україні і за її межами шляхом використання засобів максимальної інформативності результатів порівняльного аналізу, визначення темпів і пропорцій економічного розвитку.

Державний бюджет України, республіканський бюджет Автономної Республіки Крим, місцеві бюджети є самостійними. *Самостійність* бюджетів забезпечується наявністю власних доходних джерел і правом визначення напрямів їх використання відповідно до законодавства.

Провідне місце в бюджетній системі України належить державному бюджету.

Державний бюджет - це система грошових відносин, що виникають між державою з однієї сторони та підприємствами, організаціями, установами, населенням з іншої. За допомогою цих відносин формується, розподіляється та використовується центральний фонд державних фінансових ресурсів.

Бюджет складається з двох взаємопов'язаних частин: доходів і видатків. Держава регулює відтворювальні процеси через обидві частини. Бюджет стає важливим інструментом економічної політики, впливаючи на соціально-економічні процеси. Все це робить бюджет об'єктом напруженої боротьби – через нього задовольняються інтереси різних груп бізнесу, військово-промислових монополій, профспоюзів.

ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ

Невід'ємною ланкою міжнародної валютної системи є валютний ринок. Без функціонування цієї структури валютні відносини втрачають реальний економічний зміст. Особливо важливим функціональним призначенням валютного ринку є забезпечення реальної свободи вибору й дій власника валюти. Ступінь зрілості валютного ринку визначається не лише масштабами валютних операцій, а і його здатністю повною мірою реалізувати саме цю функцію. Важливо враховувати те, що свобода вибору суб'єктів ринку пов'язана з їхнім прагненням отримати для себе в процесі здійснення валютних операцій певні матеріальні вигоди, що реалізуються у відповідному доході. Цей дохід буває безпосереднім або опосередкованим.

Валютному ринку притаманні атрибути будь-якого ринку. Йдеться, принаймні, про дві речі. По-перше, миємо враховувати, що валютний ринок виступає завжди як конкурентний ринок. Конкуренція є інструментом одержання доходу. Суб'єкти ринку конкурують між собою з приводу одержання якнайбільшого доходу. По-друге, будь-які обмінні операції на валютному ринку містять у собі елементи валютного ризику. Йдеться не лише про суто спекулятивні операції, пов'язані з «грою» на валютних курсах, що в принципі є також природною атрибутикою будь-якого ринкового механізму. Валютний ризик органічно пов'язаний з конкуренцією, з дією стихійних сил, з елементами невизначеності економічної кон'юнктури, на решті, з обов'язковою присутністю елементів суб'єктивності в поведженні контрагентів, що їх не завжди повною мірою можна прогнозувати.

В умовах активної валютної спекуляції центральні банки промислово розвинених країн використовують режим подвійного валютного курсу, що є різновидом системи множинних валютних курсів. Він полягає в подвійному котируванні курсу національної грошової одиниці: окремо за комерційними та фінансовими операціями. Тому вибір валютної стратегії має враховувати фактори, які значно впливають на валютний ринок, а саме: темпи інфляції; стан платіжного балансу; різницю відсотка за кредит; спекулятивні валютні операції; прискорення або затримування міжнародних платежів; 6. ступінь довіри до національної грошової одиниці на національному та світових валютних ринках. Чим вищий темп інфляції в країні, тим нижчий курс її валюти. Залежність валютного курсу від темпів інфляції особливо висока в державах з великим обсягом міжнародного обміну (товарами, послугами, капіталом), адже найтісніший зв'язок між динамікою валютного курсу та відносними темпами інфляції виявляється під час розрахунків курсу на базі експортних цін.

Спекулятивні валютні операції мають значення переважно для внутрішнього ринку, на якому регулюванням процесу курсоутворення вирівнюються різкі коливання курсу національної грошової одиниці. Фактор прискорення або затримування міжнародних платежів також впливає на курсове співвідношення валют. Очікуючи падіння курсу національної грошової одиниці, імпортери прагнуть прискорити платежі контрагентам в іноземній валюті, щоб уникнути можливих втрат від підвищення курсу іноземної валюти. У разі зміцнення національної грошової одиниці необхідно затримати платежі у вільно конвертованій валюті. Така тактика має певний вплив на платіжний баланс і, як наслідок, на валютний курс національної грошової одиниці. Що стосується центральних банків, то вони можуть впливати на валютний курс або за допомогою своєї монетарної політики, або за рахунок інтервенцій на валютному ринку. Якщо такі зміни мають довгостроковий характер, валютні інтервенції не приведуть до позитивного результату.

Виходячи з цього можна зробити наступний висновок, що валютний ринок - один із найважливіших сегментів фінансового ринку. Ступінь його розвитку безпосередньо впливає на стан та розвиток економіки.

Боженко Марина Михайлівна, курсант групи ІКМ-06-16 ХНУВС

Науковий керівник: *завідувач кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС
докт.екон.наук, професор Носова О.В.*

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

В період набуття незалежності Україна мала потужний науково-технічний, промисловий, сільськогосподарський, інтелектуально-духовний потенціал, але за досить короткий період його було втрачено. Основні причини цього: помилкова стратегія ринкових перетворень, передчасна тотальна приватизація, відсторонення держави від регулювання економічних процесів, вплив кадрів.

Гальмами у виході країни на світовий ринок та зростанні обсягів вітчизняного експорту є такі чинники: низька ефективність виробництва, висока енерго- та металомісткість продукції, високий ступінь старіння основних виробничих фондів, відсталість технологічної бази більшості галузей національного господарства. До цього слід додати велику залежність від імпорту енергоносіїв, проміжної продукції, машин та устаткування, невинуватене ввезення багатьох споживчих товарів, фактичну відсутність фінансової, організаційної та інформаційної структури державної підтримки експорту, слабкий експортний та валютний контроль.

За останні роки в економічному розвитку України сталися позитивні зрушення. Так, за перше півріччя 2007 р. ВВП зріс на 7,9%, рівень промислового виробництва - більш як на 12%.

Найактуальнішою проблемою сьогодення є перехід до інноваційного розвитку не тільки економіки, але і всієї системи суспільних перетворень. Водночас конкурентоспроможність країни – це її здатність генерувати та швидко опановувати інновації.

Основними експортними товарами є: залізна та марганцеві руди, прокат чорних металів, чавун, кам'яне вугілля, кокс, кальцинована сода, азотні добрива, обладнання для хімічної промисловості, цемент, віконне скло. У групі товарів народного споживання – цукор, соняшникова олія, борошно. Підприємства ВПК експортують зброю. В імпорті переважають нафта, газ, руди кольорових металів, деревина, бавовна, одяг, взуття, засоби обчислювальної техніки, папір, целюлоза.

Для досягнення успіху в діяльності з зарубіжними партнерами стратегічне значення має вирішення таких проблем: формування прогресивної структури експорту, створення системи його державної підтримки; просування вітчизняних товарів та послуг на зарубіжні ринки при інформаційній і фінансовій підтримці держави; вдосконалення імпортного тарифу; створення умов для залучення іноземних інвестицій і успішної роботи зарубіжних інвесторів.

У сучасній ринковій економіці критичною точкою інноваційного процесу виробництва конкурентоспроможної продукції є визначення ринкової ніші на світовому ринку. Науковці та лідери інноваційних інтегрованих структур в областях України спрямували значні зусилля на виявлення переваг та можливих масштабів ринків збуту продукції.

Ефективне існування України у геоekonomічному і геополітичному середовищі передбачає активну взаємодію з іншими державами, насамперед на регіональному рівні. Цей вид інтеграції – необхідна складова, що лежить в основі інтеграції країни в світовий простір. Адже, реалізуючи активну зовнішньоекономічну політику на регіональному рівні, Україна взаємодіє з країнами, які зацікавлені у співробітництві з нею, налагоджує взаємовигідні економічні та політичні зв'язки на правах рівномірного партнерства з безпосередніми сусідами. Це забезпечує захист політичної та економічної безпеки України, відповідність зовнішньоекономічної полі-

тики її національним інтересам, підвищує авторитет України і закріплює її становище на світовій арені.

Внуков Сергій Олександрович, курсант групи ІСД-06-1 ХНУВС Науковий керівник: професор кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС, канд.екоп.наук, професор Петрова К.Я.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Малий бізнес як інституційний сектор економіки давно став домінуючим за чисельністю та обсягами виробництва у провідних країнах світу. Малі підприємства забезпечують гнучкість і стійкість економічної системи, наближують її до потреб конкретних споживачів, а водночас – виконують важливу соціальну роль, надаючи робочі місця та забезпечуючи джерело доходу для значних прошарків населення.

На сьогоднішній день в Україні існує 160 тисяч одиниць малого бізнесу. З них найбільша частка підприємств займаються оптовою та роздрібною торгівлею - 48%, в промисловості зайнятих близько - 16%, в операціях з нерухомістю близько - 12%. За умов глобалізації національної економічної системи та посилення конкуренції малі підприємства постали перед дуже серйозними проблемами. Негативно позначається їх обмежений доступ до стартового капіталу та можливостей залучення фінансових ресурсів, до інформації і нових технологій, кадрових ресурсів.

Основними чинниками, які заважають розвитку малого підприємництва, є: відсутність чітко сформульованої в системі правових актів державної політики у сфері підтримки малого підприємництва; збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики); відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки; надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності; невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу; надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання.

В результаті опитування фахівцями Міжнародної фінансової корпорації, основним перешкодами в діяльності малих підприємств є: високі ставки податку – на думку 83 % опитаних; велика кількість податків – 68 %; низький попит на продукцію – 46 %. часті зміни у формах звітності – 39 %; велика кількість ліцензованих видів діяльності – 38 %; перевірки державними органами – 38 %.

Таким чином, основними напрямками державної підтримки малого підприємництва в Україні мають бути: формування інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва, організація державної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого підприємництва; встановлення системи пільг для суб'єктів малого підприємництва; запровадження спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності; фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва; залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм.

Виходячи з аналізу, проведеного вище, слід зробити висновок про важливу роль, яку відіграє у формуванні «економіки зростання» в Україні малий бізнес. Основним змістом стратегії його підтримки в сучасних умовах є повномасштабне використання як важеля позитивних структурних зрушень, формування ефективного конкурентного середовища, інструмента мобілізації ресурсного потенціалу країни (фінансових, трудових, природних, матеріальних, інформаційних ресурсів) на побудову «економіки зростання».

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Об'єктивною реальністю є те, що за наявних економічних умов підприємницької структури та громадяни повинні віддавати частину своїх доходів на загальнодержавні потреби, а натомість одержувати від держави безкоштовні блага та послуги. Досконалість форм і методів передачі цих доходів свідчить про рівень розвитку країни, її економічних і правових інститутів.

Створення «європейської» податкової системи - це не лише практична, а й велика наукова проблема. Вона потребує глибокого аналізу господарського життя в державі, доходів населення і підприємницьких структур, сімейного бюджету.

В Україні, що здійснила європейський вибір, потрібно постійно та ретельно аналізувати всі явища і процеси розвитку податкових систем, застосування податків як інструменту державного регулювання. Для нашої держави дуже важливо враховувати і детально дослідити всі тенденції, притаманні країні ЄС.

Податкова система повинна ґрунтуватися на засадах стабільності та максимального задоволення основних потреб держави. Особливою проблемою і головним напрямом реформування системи оподаткування є необхідність зниження податкового тиску на вітчизняного виробника.

Потрібно звернути увагу на дві важливі складові – на принципи оподаткування як початок побудови системи оподаткування і на систему взаємовідносин між платниками та контролюючими органами.

Необхідно зазначити, що надзвичайно важливим є врахування історичної, соціально-економічної, ментальної специфіки українського народу.

Українська система оподаткування повинна спрямовуватися на вирішення таких проблем: визначення основних об'єктів оподаткування і оптимальної кількості податків та співвідношення між їх видами, а також оптимізація податкового навантаження.

Перед урядом України постала необхідність здійснення двох процесів одночасно: реорганізувати стале виробництво та створити нові господарські системи малого бізнесу. Поряд із питанням про кількість податків виникає інше: які податки - прямі чи непрямі мають виступати як основний фіскальний механізм. Перехід до партнерських відносин між державою та платником податків стає можливим тільки після досягнення стабілізації ринку, приведення системи оподаткування до чіткого визначення.

Враховуючи завдання та потреби України в сучасних умовах, можливо запропонувати такі методи щодо розвитку податкової системи на шляху до євроінтеграції:

- Одночасне застосування множини податків та єдиного податку для різних суб'єктів господарювання. З часом можливим стане перехід на стимулювання малого бізнесу, тобто з обов'язковою сплатою всіх податків, але за зниженою ставкою.

- Справедливе використання податків на споживання і прямих прибуткових податків як основних складових податкової системи.

- Використання доходів юридичних осіб, як основних об'єктів прибуткового оподаткування та широке застосування непрямих методів перерозподілу не задекларованих доходів населення через податки на споживання.

- Застосування права на податковий кредит щодо податку на додану вартість після досягнення стабілізації економічної ситуації.

ТНК, ЯК ФАКТОР ВКЛЮЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ГОСПОДАРСТВ ДО СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Для сучасної світової економіки характерним є стрімкий розвиток транснаціоналізації корпоративних відносин. У цьому процесі основною рушійною силою виступають транснаціональні корпорації (ТНК). У результаті світової експансії останніх спостерігаються широкомасштабне проникнення їх філій на територію іноземних держав і заострення міжнародної конкуренції на внутрішніх ринках. Сьогодні у світовій економіці жоден значний процес не відбувається без участі корпоративних суб'єктів світового господарства.

Головна особливість ТНК – створення зарубіжних філій шляхом прямих іноземних інвестицій (ПІІ), оптимізації фінансових потоків. Це мінімізація трансакційних витрат, оптимізація податкового навантаження і арбітраж капіталу, тобто максимізація функції доходу ТНК. Походження ТНК зумовлено технологічними причинами, а організація зарубіжних філій багато в чому зумовлена необхідністю збуту і технічного супроводу за кордоном складної сучасної продукції, що вимагає наявності товаро- і послугопроводної мережі підприємств у приймаючих країнах.

Вирішальним фактором ефективності ТНК виступає міжнародне виробництво товарів і послуг, яке являє собою випуск продукції на основі інтернаціоналізації ресурсів виробництва і міжнародного поділу праці. Домени ТНК координують дії своїх філій на основі формування сітєвих структур управління і взаємодії з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій. Вони об'єднують філії, заводи та спільні фірми в єдину міжнародну мережу управління, яка, у свою чергу, інтегрована з виробничими, технологічними, провайдерськими та фінансовими сітєвими структурами ТНК, які здійснюють економічний та політичний вплив.

При цьому важливими аспектами виступають аналіз ролі держави в інкорпоруванні світових фінансів і корпоративізації міжнародних економічних відносин, а також способів її ефективного впливу на ТНК, оскільки значущість останніх в усіх сферах міжнародної взаємодії постійно зростає.

Вплив і масштаби діяльності ТНК опосередковано виражені зростанням їх кількості за 30 років майже на порядок: на початку 70-х років налічувалося близько 7 тис. а на початок 2000-30 року – понад 65 тис. ТНК. До сфери їх діяльності залучено близько 850 тис. дочірніх компаній і відділень за кордоном. ТНК контролюють близько 50% світового промислового виробництва і 65% міжнародної торгівлі. Світову економічну могутність сконцентровано в руках 100 найбільших ТНК (які складають 0,16% їх загальної чисельності), на які припадає 15% зарубіжних активів усіх міжнародних компаній і 22% світових продажів. Ринкова капіталізація окремих ТНК перевищує 500 млрд. дол., а щорічні обсяги їх продажів становлять 150-200 млрд. дол. Чистий прибуток будь-якої з найбільших ТНК є адекватним річному бюджету України, а обсяг їх товарно-грошового обороту нерідко перевищує ВВП декількох країн разом.

Важливим союзником транснаціонального капіталу залишаються зони спеціального фінансового режиму – офшори, через які проводиться практично будь-яка транснаціональна фінансова схема. Офшори слугують найважливішою ланкою у внутрікорпоративних розрахунках ТНК, які використовують для цього внутрішні трансфертні ціни.

Для того, щоб вийти на світовий ринок і зайняти там гідне місце, необхідно збільшити експортний потенціал національної економіки, лібералізувати торгівлю, а також створити умови максимальних конкурентних переваг на зовнішніх ринках товарів і послуг. Для таких цілей можна залучати ТНК, які розглядають вільні економічні зони як найважливіший портал економічної експансії.

Дігтяр Ірина Анатоліївна, курсант групи ІКМ-07-15 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,*
канд.екон.наук Куштим В.В.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДВАЛИНИ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Наприкінці 2007 року розширення обсягів залучених коштів до банківської системи та зниження відсоткових ставок за кредитами створили умови для активізації процесів кредитування економіки країни. Вимоги банків за кредитами, наданими суб'єктам господарювання та фізичним особам, на 01.11.07р. збільшилися з початку року на 55 %. Показник приросту кредитних вкладень за 10 місяців 2007 року був найвищим за всі роки незалежності, що позитивно впливало на динаміку економічного зростання в Україні. Кредитування банківськими установами фізичних осіб зростало вищими темпами, ніж суб'єктів господарювання, що пов'язане з активним розвитком споживчого та іпотечного кредитування населення.

Відомо, що одним з найефективніших способів забезпечення зобов'язань є іпотека – застава нерухомості. А отже іпотечний кредит – це кредитування під заставу нерухомості. Така форма кредитних відносин широко застосовується у країнах із розвинутою ринковою економікою, оскільки має ряд переваг. Позичальник одержує кредит на тривалий період, причому має змогу зберегти за собою заставлену нерухомість, не ризикуючи іншим майном. Кредитор же отримує безпрограшний варіант відшкодування позики. Заставлена нерухомість може продовжувати приносити дохід: здаватися в оренду, використовуватися як виробничий об'єкт тощо. Згідно з іпотечним законодавством більшості західних країн іпотека може бути договірною, законною або судовою. З метою залучення ресурсів для організації кредитування іпотечні банки здебільшого використовують іпотечні облігації, якими мобілізують понад 70% коштів.

Невиконання забезпеченого заставою зобов'язання призводить до звернення стягнення на заставлене майно. Попередньо заставодержатель надсилає заставодавцю письмову вимогу щодо виконання зобов'язання у визначений термін. Якщо цю вимогу не виконано, кредитор може реалізувати своє заставне право і продати майно на прилюдних торгах (аукціоні). Такий порядок дає змогу визначити реальну ціну заставленого майна і запобігає зловживанням кредитора. Кошти, одержані в результаті реалізації заставленого майна, використовуються на задоволення вимог іпотечних кредиторів, які мають пріоритет перед іншими кредиторами заставодавця. Крім того, кредитор може задовольнити свої вимоги, набувши права володіння майном з метою управління ним.

Забезпечити ефективну систему іпотечного кредитування може законодавство про іпотеку, яке відповідає певним загальновизнаним принципам. Його розробку та прийняття в Україні слід розглядати як одне з пріоритетних завдань. Але навіть найдосконаліший закон про іпотеку не працюватиме, якщо немає повноцінного ринку землі, прозорої та ефективної системи реєстрації прав на нерухоме майно, не створено економічних передумов для розвитку вторинного ринку заставних для залучення ресурсів іпотечними банками. Отже, необхідною передумовою розвитку іпотечного кредитування в Україні є розробка та прийняття відповідного законодавства.

Животченко Артем Миколайович, курсант групи ІКМ-04-16 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,*
канд.екон.наук Дефорж С.Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Україна після розпаду СРСР і переходу до ринкової економіки була змушена пристосовуватися до нових умов господарювання, спираючись на міжнародний

досвід. І хоча наша держава вже офіційно визнана міжнародною спільнотою як країна з ринковою економікою, процес формування конкурентного середовища продовжується і зараз.

Згідно ст.42 Конституції України: Держава забезпечує захист конкуренції в підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монополюючим положенням на ринку, неправомірне обмеження конкуренції і несумлінна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом.

У даний час прийняті і діють закони «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 р., «Про Антимонопольний комітет України» від 26 листопада 1993 р., «Про захист від несумлінної конкуренції» від 7 червня 1996 р. З метою забезпечення державного контролю за дотриманням антимонопольного законодавства, захисту інтересів підприємців, споживачів від його порушень утворений спеціальний державний орган Антимонопольний комітет України (АКУ).

Згідно із законом «Про обмеження монополізму і недопущення несумлінної конкуренції в підприємницькій діяльності» від 1992 року, монополістом вважається підприємство, частина якого на ринку певного товару перевищує 35%. Зловживання монополюючим положенням кваліфікується як: а) нав'язування таких умов договору, які ставлять контрагентів в нерівне положення; пропозиція прийняти додаткові умови або купити непотрібні товари; б) обмеження або припинення виробництва з метою створення або підтримки дефіциту на ринку і встановлення монополюючих цін; в) часткова або повна відмова від реалізації або закупівлі товару за відсутності альтернативних джерел поставки або збуту з метою створення дефіциту і встановлення мінімальних цін; г) інші дії з метою створення перешкод для доступу на ринок і виходу з ринку інших підприємств; встановлення дискримінаційних цін на свої товари, що обмежують права окремих споживачів. «Несумлінна конкуренція» тлумачиться як: а) неправомірне використання товарного знаку, фірмового найменування або маркування товару, імітація товару або імені іншого підприємця; б) навмисне розповсюдження неправдивих або неточних відомостей про свого конкурента; в) отримання, використання і розголошення комерційної таємниці з метою спричинення шкоди іншим підприємцям.

У разі зловживань монополюючим положенням антимонопольний комітет має право: а) приймати рішення про примусовий розподіл монополюючих об'єднань; б) накладати штрафні грошові санкції на порушників; в) вилучати до бюджету незаконно одержаний прибуток.

Особливості антимонопольної регуляції в Україні обумовлені високим рівнем монополізації на основі державної монополії. За офіційними даними, до самих монополізованих галузей відносять транспорт, зв'язок, енергетичні системи, металургія, промисловість, суднобудування, ракетно-космічний і авіаційний комплекси, виробництво міського і міжміського транспорту, радіоелектроніка.

Роль держави як регулюючого органу, що заохочує розвиток конкуренції, коротко полягає в створенні системи заходів, що заохочують конкуренцію і змагальність на ринку, стимулюючих ділову активність, підтримуючих дотримання принципів рівних можливостей і свободи діяльності на ринку і в інших областях в рамках закону.

Какуля Ганна Федорівна, курсант групи ІКМ-04-15 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,*
канд.екон.наук Дефорж С.Ю.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ СТРУКТУРНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Основою конкурентоспроможності національної економіки в сучасних умовах є здатність виробничої структури до адаптації, насамперед - в напрямку підвищення частки інноваційних виробництв та економічної діяльності з високою часткою

доданої вартості. Структурні диспропорції не лише стримують реалізацію національного економічного потенціалу, але й підвищують вразливість національної економіки до зовнішніх шоків.

Найбільш критичними з точки зору потреб структурної модернізації та адаптації національної економіки загрозами є: загострення глобальної конкурентної боротьби за інноваційні та інтелектуальні ресурси для створення національних конкурентних переваг; вичерпання поточних конкурентних переваг галузей економіки України, орієнтованих на зовнішній попит, внаслідок подорожчання імпортованих енергоресурсів; відсутність ефективних механізмів перерозподілу капіталу від традиційних до науково-технологічних секторів економіки; недостатній рівень використання інноваційного потенціалу як головного чинника адаптаційних можливостей економіки та зміцнення національної конкурентоспроможності.

Перед структурно-інноваційною політикою держави постає вирішення в коротко- та середньостроковому періоді наступних завдань: стимулювання інвестиційного оновлення національної промисловості; стимулювання розвитку наукомістких та високотехнологічних виробництв і створення умов для здійснення капіталовкладень в технологічне оновлення виробництва; забезпечення прискореного розвитку внутрішнього ринку порівняно із зовнішнім попитом та поліпшення його структурних характеристик за рахунок інноваційних чинників; впровадження механізмів стимулювання та підтримки високотехнологічного експорту; вдосконалення державного фінансування структурних та інноваційних зрушень; зміцнення інституційних чинників структурних перетворень; покращення інвестиційного клімату (як для внутрішніх, так і іноземних інвесторів) для підвищення ефективності національної економіки; стимулювання заходів щодо подолання ресурсовитратного характеру виробництва.

Забезпечення виконання вказаних завдань та досягнення позитивного впливу структурних чинників національної економіки на її конкурентоспроможність потребує комплексу інструментів структурної політики, серед яких головними слід вважати наступні: стимулювання інвестиційного оновлення національної промисловості; здійснення цілеспрямованої державної інноваційно-промислової політики; стимулювання експортної діяльності.

Капканець Сергій Дмитрович, студент групи ПЗдср-06-5 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри економічної теорії ННІПЕС ХНУВС,
канд. екон. наук Шаповал В.І.

ІНФЛЯЦІЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Інфляція є одним із найважчих проявів макроекономічної нестабільності. У світі не має країни, яка тісно б чи іншою мірою не зазнала б утрат від інфляції. Дуже гостра нині проблема інфляції в Україні.

Інфляція – це зростання загального рівня цін у країні в продовж певного періоду часу, що супроводжується знеціненням національної грошової одиниці. Основними соціально-економічними наслідками інфляції є перерозподіл майна і доходів між різними групами населення падіння рівня життя народу та зниження ефективності функціонування національної економіки.

Складність і багатогранність інфляційних процесів взагалі і в Україні на сучасному етапі конкретно не дозволяє дійти до спільного погляду що до причин інфляції, а тому існують і різні підходи що до антиінфляційних заходів.

Більшість економістів сьогодні розглядає інфляцію в Україні як багатофакторний процес, що обумовлюється різноманітними причинами. До головних із них відносяться такі: Зростання грошової маси вищими темпами порівняно зі зростанням національного продукту; Дефіцит державного бюджету; Монополізація окремих галузей економіки; Наявність необґрунтованих привілеїв; Особливості

структури національної економіки; Значне підвищення номінальної заробітної плати; Зростання цін на матеріальні ресурси, зокрема на енергоносії; Здороження плати за кредит; Інфляційні очікування та інше; Виходячи з цього, приборкання інфляції в Україні передбачає проведення системних рішень, основними складовими яких є:

1. проведення ефективної моніторної її політики, яка б, стримуючи динаміку грошової маси, суттєво не загальмувала темпи економічного зростання;
2. приведення темпів підвищення рівня життя населення у відповідність з реальними можливостями економіки, стримування інфляційних очікувань;
3. проведення ефективних заходів з метою поліпшення умов ведення бізнесу і тим самим сприяючи збільшенню пропозиції благ та послуг на споживчому рівні;
4. більш активне використання урядом наявних в його розпорядженні ринкових інструментів (політики інтервенції, антимонопольні важелі та інше) для стримування цін на окремі товари, не зловживаючи при цьому їх адміністративним регулюванням, щоб не призвести до виникнення відкладеного інфляційного потенціалу;
5. складання чітких планів-графіки підвищення тарифів суб'єктами господарювання на місцевому рівні (на житлово-комунальні послуги, транспортні та інші) щоб не генерувати надмірні інфляційні очікування у людей, як це буває у випадках неочікуваних подорожань;
6. здійснення чітких планів-графіки по розвитку фінансових ринків, без наявності яких неможливо викинути на об'єм грошової пропозиції через операції з державними цінними паперами на відкритому ринку.

І, нарешті, чітке визначення в ціновій сфері коло відповідальності і компетенції окремих державних інститутів (Національного Банку, Уряду) забезпечення максимальної узгодженості їх дій, ефективне використання кожним покладених на нього обов'язків.

Коваленко Анна Юріївна, курсант групи ІСД-07-4 ХНУВС

*Науковий керівник: завідувач кафедри економічної теорії ННІПЕС ХНУВС,
докт.еко.наук, професор Садилов М.А.*

БОРотьба зі злочинністю у сфері бізнесу

Боротьба зі злочинністю в сфері бізнесу має кілька аспектів. По-перше, цю боротьбу ведуть самі підприємці, незацікавлені в додаткових «податках» та збитках. На багатьох підприємствах з даною ціллю утворюються спеціальні служби безпеки, функції яких полягає у організації охорони, забезпеченні технічного захисту офісів, автомобілів, торговельних об'єктів, телекомунікації, організації пропускнуго режиму і т.д. Крім того, існують спеціалізовані фірми, які надають весь комплекс послуг або його частина по забезпеченню безпечного ведення бізнесу. Це всілякі охоронні бюро, детективні агентства і т.д. Нарешті, цілеспрямовану та організовану боротьбу зі злочинністю веде держава. Форми й методи боротьби держави зі злочинністю в сфері бізнесу можуть бути різноманітними. Перш за все це силові методи, які здійснюються відповідними органами. В Україні на сьогоднішній день подібні функції виконують спеціальні підрозділи СБУ, МВС України, а також недавно створене Національне бюро розслідувань (НБР).

Реальний протиставлення злочинності робить Головне управління по боротьбі з організованою злочинністю МВС України. Серед пріоритетних напрямків його діяльності: розкриття злочинів у кредитно-фінансовій і банківській системах; боротьба з незаконним оборотом валютних резервів; боротьба з корупцією й хабарництвом; виявлення злочинів у сфері приватизації; боротьба з міжнародною й міжрегіональною злочинністю.

У цілях закріплення національної безпеки держави, забезпечення належного захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина, посилення боротьби

зі злочинністю і перш за все - з її організованими формами в Україні було утворене Національне бюро розслідування (НБР).

Важливим також є утворення та удосконалювання відповідної правової бази для боротьби зі злочинністю. В Україні прийняті або розробляються спеціальні закони, наприклад, «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про корупцію», «Про відповідальність за відмивання грошей» і т.д., суттєво доопрацьований з урахуванням сьогоденних реалій Кримінальний кодекс. Не менш важливою є функція забезпечення безпеки конкретного підприємця. Держава зобов'язана забезпечити підприємцям захист від посягань на їх майно, здоров'я та життя. Державна служба охорони займається виключно охороною осіб, визначених законодавством. Ця структура перебуває на повному госпрозрахунку, самофінансуванні, та послуги її платні. Вона сама одержує гроші із клієнтів по договорах за охорону, сама піклується про технічне оснащення, обмундирування, зарплату і т.д. Для боротьби зі злочинністю в структурі МВС України організовані спеціальні підрозділи міліції. Таких підрозділів три: «Беркути», «Титан» і «Сокіл». Ці підрозділи призначені для охорони громадського порядку зі складною криміногенною обстановкою, затриманні озброєних злочинців, охорони громадського порядку і присікання його групових порушень при проведенні масових заходів, а також виникненні масштабних аварій і стихійних лих. До «Беркуту» за охороною може звернутися будь які підприємці.

Згідно законодавство встановлено, що лише вища посадова особа держави сьогодні мають право на державну охорону і всі пов'язані з нею клопоти та розтрата. У сфері бізнесу всі витрати повинні покрити особа, яку охороняють, або підприємства, або компанії.

Коваль Наталія Миколаївна, курсант групи ІСД-07-4 ХНУВС,

Науковий керівник: *завідуючий кафедрою економічної теорії ННІПЕС ХНУВС,
докт.екон.наук, професор Садигов М.А.*

ЕВОЛЮЦІЯ МАКРОЕКОНОМІКИ ЯК НАУКИ

Макроекономіка є однією з наймолодших економічних наук. Своєї зрілості вона досягла в 30-ті рр. XX ст., в період світової економічної кризи.

Але свій початок макроекономіка бере ще XVI ст. Питаннями макроекономіки займалися Жан Боден - французький науковець, англійські економісти В. Петті, Г. Кінг, основоположник французької школи фізіократів - Франсуа Кене, представник класичної теорії Адам Сміт, запропонував свою макроекономічну теорію К. Маркс, але його теорію не визнали за межами соціалістичних країн. Після світової економічної кризи 1929-33 рр. виникла необхідність в новій макроекономічній теорії, її запропонував англійський економіст Джон Кейнс. Ця теорія отримала назву кейнсіанської. Свої погляди на проблеми регулювання ринкової економіки Кейнс виклав у книзі «Загальна теорія зайнятості, процента і грошей», де показав, що держава, впливаючи на окремі макроекономічні показники, на такі, як загальний дохід, споживання, інвестиції, заощадження може ефективно здійснювати регулювання економіки.

Кейнсіанська теорія мала силу до чергової економічної кризи 70-рр. XX ст. На цьому тлі розвивається «неокласична» теорія, яка виникла як реакція на марксизм.

Отже сучасна макроекономіка не має єдиної домінуючої теорії. Вона спирається на ряд теорій, котрі взаємодоповнюють одна одну.

Макроекономіку називають теоретичною основою економічної політики держави. Макроекономіка досліджує сутність, результати та наслідки спільної економічної діяльності всіх учасників народного господарства.

Специфічним завданням макроекономіки є пізнання, систематизація, узагальнення та пояснення процесів, які обумовлюються механізмом функціонування народного господарства в цілому.

Предмет макроекономіки включає: національну економіку, як єдине ціле, тобто макроекономічну систему; окремі агрегати економіки, які охоплюють всі або великі групи однорідних або подібних індивідуальних економічних суб'єктів та їх економічні зв'язки; сфери економічної системи (виробництво, розподіл, обмін і споживання суспільного продукту); економічні зв'язки між суб'єктами економічної системи (соціально-економічні і організаційно-економічні відносини); стратегію економічної поведінки держави, тобто макроекономічне регулювання і основи економічної політики.

Економічна система – це сукупність усіх видів економічної діяльності людей у процесі їх взаємодії, спрямованих на виробництво, розподіл, обмін і споживання товарів і послуг, а також на регулювання цієї діяльності у відповідності з метою суспільства. Основними елементами економічної системи виступають: продуктивні сили, організаційно-економічні і соціально-економічні відносини, а також економічний механізм суспільства, який є сукупністю форм, способів і методів регулювання економічної діяльності людей.

Усі елементи економічної системи діалектично взаємопов'язані, рівень розвитку одного відповідає рівню розвитку інших.

Коровіна Вікторія Володимирівна, курсант групи ІКМ-04-15 ХНУВС
Науковий керівник: викладач кафедри економічної теорії
ІННПФКМ ХНУВС Єфіменко І.А.

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

Інвестиційний клімат відіграє визначальну роль у прийнятті рішень іноземними інвесторами. Відкритість економіки і створення рівних умов у конкуренції з вітчизняними інвесторами стимулює залучення іноземного капіталу. По оцінці глобального ризику, що включає політичні, макроекономічні, зовнішні і комерційні ризики, до країн з низьким інвестиційним ризиком фахівці відносять Словенію, Чехію, Польщу й Угорщину. А в Україні інвестиційне середовище оцінено як саме ризиковане.

Серед причин низької інвестиційної привабливості України можна назвати відсутність необхідних ринкових інституцій, що покликані забезпечити стабільне функціонування правової системи, що гарантує права власності, дотримання контрактних зобов'язань, дієвість антимонопольного законодавства. Відсутність історичних традицій, що визначають правила і норми поведінки економічних суб'єктів, також перешкоджає прийняттю інвестиційних рішень. Стимулює підвищення інвестиційної привабливості нашої економіки і нерозвиненість ринкової інфраструктури.

Серед першочергових заходів для поліпшення економічної ситуації в Україні можна назвати наступні: розвиток ринкових відносин; проведення приватизації; забезпечення випереджального росту інвестицій; інтенсивне відновлення основного капіталу; скорочення частки тіньового сектора; забезпечення відкритості економіки; поліпшення інвестиційного клімату.

Пріоритетною задачею поточного етапу є створення правових і економічних умов функціонування ринкового механізму. Створення правових, економічних інститутів, розвиток банківської, фінансової інфраструктури, формування середнього класу і прихід нового покоління підприємців обумовляють становлення в Україні інституціональної системи ринкового типу.

Очевидно, що низька інвестиційна привабливість регіонів України, небажання вкладати кошти в її економіку, окрім суто економічних причин, зумовлені незацікавленістю чи байдужістю місцевої влади до проблеми залучення інвестицій. Інвестиційний рейтинг регіонів України свідчить про низький професійний рівень місцевих чиновників, які відповідають за створення інвестиційного клімату, доводить

низьку ефективність зусиль місцевої влади для підвищення інвестиційної привабливості територій.

Слабкі інвестиційні позиції окремих регіонів не дають змогу розширювати виробництво, відповідно не розвивається соціальна сфера. Регіони стають утриманнями щодо держави і не мають економічних стимулів розвивати свій господарський комплекс.

Подальше розширення регіонів за рівнем інвестиційної активності стає перешкодою на шляху формування єдиного господарського простору в країні, зміцнення господарських зв'язків, становлення регіонів як суб'єктів міжнародної інвестиційної діяльності.

Стратегічною метою для поліпшення українського інвестиційного клімату залишається вступ до СОТ і створення зони вільної торгівлі з Євросоюзом. Серед важливих міжнародних проєктів, які чекають своїх інвесторів, запуск нафтопроводу «Одеса-Броди-Плоцьк», будівництво залізниці «Баку-Тбілісі-Поті» – паромна переправа Керч, розвиток інфраструктури Іллічівського, Миколаївського, Одеського та «Південного» морських портів, будівництво стадіонів, готелів і доріг до чемпіонату Європи з футболу 2012 року тощо. Будь-який сектор української економіки можна розглядати як перспективний та потенційний для українських і зарубіжних інвестиційних проєктів.

Кушнір Олег Володимирович, курсант групи ІКМ-04-16 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІФПКМ ХНУВС,
канд.екон.наук Дефорж С.Ю.*

ПЛАНУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Основоположним моментом в управлінні результатами діяльності персоналу є планування цих результатів. Спільним недоліком використовуваних на практиці методів планування являється те, що вони не адаптовані до сучасних умов функціонування дорожніх організацій. У зв'язку з цим виникає завдання адаптації алгоритму планування результатів діяльності виробничий персонал дорожніх організацій.

У основу рішення вище певної задачі покладений процесуальний підхід. Процесуальний підхід спеціальні функції як взаємозв'язані. Процес виявляє ланцюгом безперервних взаємозв'язаних дій з аналізу ситуації і чинників зовнішнього середовища прогнозуванню, оптимізації і оцінці альтернативних варіантів досягнення цілей, вибору варіанту плану. Процес результатів включає наступетапи:

Етап 1. Визначення об'ємівробіт (послуг), рівня якості і часу на виконання робіт.

Етап 2. Визначення вживаної технології виконання робіт. Порівняння можливостей ДСО з вимогами замовника.

Етап 3. Підбір МДО. Розрахунок величини проєктних норм часу по кожному МДО.

Етап 4. Складання календарного плану робіт, що є основною ланкою поточного плану виробництва. Календарні плани, є детальною конкретизацією цілей і поставлених стратегічним і середньостроковим планами. Уточнення терміну виконання робіт.

Етап 5. Аналіз ресурсів. Визначення витратпраці, витрати матеріалів і ГСМ по кожному елементу робіт.

Етап 6. Аналіз розробленого варіанту плану і його оптимізація. Уточнення завантаженості машин і персоналу (визначення величини очікування в роботі персоналу і можливостей перенаправлення його на інші види робіт). Здійснюється оцінка витрат ресурсів і необхідності уточнення складу МДО, величини структури календарного плану. Визначення ринкових норм часу і порівняння їх з проєктними по кожному МДО. Поліпшення техніко-економічних показників роботи бормашин

і перерахунок норм. В разі не відповідності (ринкові норми менше проектних) повернення на етап 2.

Етап 7. Деталізація розробленого на попередніх етапах плану, вибір між собою термінів виконання окремих робіт, розрахунок необхідних ресурсів, затвердження норм, визначення виконавців. Складання графіка робіт і визначення критичного шляху

Етап 8. Встановлення конкретних показників і завдань для виконавців з надійності машиністів.

Етап 9. Деталізація завдань по видах і робіт, конкретних робочих місцях і термінах виконання.

Етап 10. Детальні розрахунки витраті отримуваних результатів на весь період

Етап 11. Контроль за виконанням плану, внесення необхідних змін у разі потреби. Використання даного алгоритму дозволяє підвищити ефективність результатів діяльності виробничого персоналу.

Лесь Ірина Олександрівна, Лесь Олена Олександрівна,

курсанти групи ППТ-06-1 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд. екон. наук Куштим В.В.*

БОРГОВА СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Роль державних цінних паперів змінювалась одночасно із розвитком світової ринкової економіки. На початковому етапі державні цінні папери використовувалися як інструмент державного кредиту для покриття витрат, пов'язаних із війнами та стихійними лихами. Сучасні державні цінні папери дедалі більше починають впливати на фінансовий ринок, відігравати незамінну роль у сфері регулювання грошового обігу та макроекономічних процесів.

У вітчизняній літературі початку 90-х років XX ст. проблема державного боргу й бюджетних дефіцитів ігнорувалася. Наявність бюджетного дефіциту і щороку більшого державного боргу розглядалася як негативне явище, притаманне лише економікам капіталістичних країн. Водночас в економічних дослідженнях іноземних авторів проблема державної заборгованості та її впливу на економіку посіла одне із центральних місць уже не один десяток років.

Проблема наявності державного боргу досліджувалася такими вченими як Д. Юм, А. Сміт, Ж.-Б. Сей, Дітцел, А. Вагнер, Д. Рікардо та ін.

Загальновідомо, що в нашій країні використання державою боргової стратегії не призводить до покращення стану економіки. Країна може використовувати можливості державних цінних паперів як для стабілізації, так і дестабілізації грошового обігу, здійснювати стримувальний вплив на динаміку економічного зростання, більш рівномірно розподіляти у часі податковий тягар під час фінансування інвестиційних проєктів, що мають значну вартість, з одного боку, і створювати реальний економічний тягар для майбутніх поколінь - із другого. Все залежить від пріоритету цілей, яких хоче досягти уряд, і компетентності тих, хто керує цими фінансовими інструментами.

Розглядаючи боргові процеси в Україні і перспективи формування нової кредитної політики, припускаємо, що найближчими роками обсяги фінансування, які держава має використовувати на обслуговування та погашення державного боргу, відіграватимуть значну роль у формуванні боргової стратегії нашої країни.

Аналіз структури боргу дає можливість зробити висновок, що кредитна політика упродовж 2000 року, яка була спрямована на здешевлення кредитних ресурсів шляхом випуску облігацій внутрішньої державної позики, призвела до зниження вартості залучених позикових коштів.

Так, граничний розмір внутрішнього державного боргу на 2004 рік визначено в сумі 15.574.049,6 тис. гривень та в сумі 1.317.121,1 тис. доларів США, а граничний

розмір державного зовнішнього боргу України - в сумі, еквівалентній 8.855.468,2 тис. доларів США.

В Україні шляхи використання внутрішніх державних запозичень у борговій стратегії лише відпрацьовуються, оскільки тільки з 1995 року державний борг почав формуватися за рахунок державних запозичень шляхом випуску державних цінних паперів. Поряд із поживаленням запозичення коштів через механізм ОВДП, яке визначило нові можливості щодо управління бюджетним дефіцитом в Україні. Водночас надмірне форсування (з 1996 року) фінансування дефіциту бюджету переважно за рахунок облігацій державної позики зумовило штучну експансію сектору ОВДП у структурі боргових зобов'язань держави. Так, за 1995 - 1999 роки видатки державного бюджету на обслуговування ОВДП збільшилися з 51,2 млрд. грн. до 1662,1 млрд. грн., тобто у 32,5 разу.

Значні суми державних внутрішніх запозичень потребують підтримання високого рівня дохідності облігацій, а це призводить до того, що обслуговування 1 грн. дефіциту бюджету обходиться державі майже у 1,5 грн., тоді як на Заході цей показник не перевищує 1,1.

За таких умов боргова стратегія держави має полягати у мінімізації вартості обслуговування державного боргу, а також у досягненні оптимального співвідношення між зростанням заборгованості й темпами економічного зростання.

*Литвин Оксана Володимирівна, курсант групи ІКМ-04-16 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд.екон.наук Матвеев С.П.*

ФІНАНСОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сучасна світова економіка дедалі інтенсивніше глобалізується. Це всеохоплюючий процес, жодна країна не може уникнути його впливу на ті чи інші сфери суспільного життя. Узагальнюючи відомі підходи, можна сказати, що глобалізація становить комплексне геополітичне, гео економічне і геокультурне явище, яке справляє потужний вплив на всі сторони життєдіяльності суспільства. В основі глобалізації лежить розвиток світових ринків товарів, послуг, праці та капіталу. Даний процес позначений інтенсифікацією руху капіталу, що направляється у найприбутковіші галузі національних економік, швидким розвитком фінансових ринків які генерують потужні фінансові потоки, активізацією ринку фінансових інновацій і загалом інноваційного процесу. Фінансова глобалізація це один з 10 процесів глобалізації. Її розуміють як вільний та ефективний рух капіталів між країнами і регіонами, функціонування глобального ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів. Складові фінансової глобалізації: глобальні фінансові ринки, глобальні фінансові суб'єкти, глобальні фінансові інструменти як глобальні продукти, які є об'єктом купівлі-продажу на глобальних фінансових ринках, технології фінансової глобалізації.

Процес глобалізації, складний і його не можна розглядати однозначно. Україна поступово втягується в нього і з часом дія глобалізації стає все помітнішою. Сильні країни часто хочуть диктувати іншим країнам свій сценарій їх розвитку, який не враховує національні інтереси, посилює залежність слабких національних економік від всесильних міжнародних організацій.

Цілеспрямованість інтеграції української економіки ускладнюють такі фактори впливу: значне посилення конкуренції на основних товарних ринках світу; важливе підвищення вимог споживачів до технологічного рівня та якості товарів, що зробило цінові фактори конкурентноспроможності вторинними, а фактори швидкості технологічних інновацій та гарантій якості – первинними; обмеженість доступу до міжнародних інструментів регулювання торгових режимів, через відсутність членства в світових економічних організаціях. Але, незважаючи на доволі складні умови включення України в міжнародний економічний простір, орієнтація

на інтеграцію в міжнародний поділ праці визначається першочерговим завданням зовнішньої політики України.

Процес інтеграції України в світовий економічний простір повинен проходити за наступними напрямками: міжнародна диверсифікація, направлена на ліквідацію монополної чи моносонічної залежності від окремих закордонних ринків; ефективна міжнародна спеціалізація, скоординована з внутрішньою структурною модернізацією і орієнтована на доступні прогресуючі сегменти світового ринку; забезпечення належного рівня економічної безпеки з діючими механізмами захисту від неблаготворних змін міжнародної кон'юнктури та фінансових криз.

Підбиваючи підсумки потрібно сказати, що Україна поступово інтегрує до міжнародних фінансових ринків і наслідки глобалізаційних процесів стають все більш відчутні для української економічної системи. За цих умов Україні потрібно розробити політику, здатну протистояти викликам глобалізації та негативним наслідкам даного процесу. Насамперед з метою збереження стабільності на національних фінансових ринках необхідна чітка система впливу держави на рух фінансових потоків у країні та приплив іноземного капіталу.

Матвєєва Катерина Сергіївна, студентка групи ПСдср-06-02 ХНУВС
Науковий керівник: *професор кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд.екон.наук, професор Петрова К.Я.*

НАРКОБІЗНЕС ЯК ВИД ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Наркоманія – це соціальна патологія, вона гальмує розвиток суспільства в цілому. Наркоманія порушує відтворення робочої сили. Більшість наркоманів – молодь. Серед школярів доля вживачів наркотиків зросла у 6-8 разів за останні роки, а їх смертність – у 40 разів.

В Україні збільшується кількість споживачів наркотиків, 90% з них – молодь до 30 років. Приріст неповнолітніх наркоманів – 40%; 18,6% - жінки, 3% - учні та студенти. Значна кількість не доживає до 30 років. Це означає, що ця вікова група не дасть потомства. Україна може перетворитися на стійкий ринок збуту наркотиків та їх транзитного переміщення. Економічна ситуація, що погіршується, може не лише активізувати діяльність ділків наркобізнесу, але й сприяти втягненню в торгівлю наркотиками малозабезпечених верств населення.

Основні канали переміщення наркотиків через Україну: міжнародне залізничне сполучення; міжнародні автоперевезення вантажів; міжнародне морське пароплавання.

Найбільшими виробниками наркотиків у світі є такі країни, як Афганістан, Бірма та Колумбія. Протягом 90-х років Афганістан став найбільшим у світі виробником опію. У 1999 – вироблено 79% усього світового незаконного виробництва. Восени дії призвели до скорочення сільськогосподарського виробництва майже вдвічі. З 1979 до 1989 року майже 2/3 селищ зруйновано, життєвий рівень скоротився на 60%. Якщо раніше Афганістан виступав, передусім, як виробник опіо-серцю, останніми роками – виготовлення кінцевого продукту – гідро хлориду героїну. Російські прикордонники вилучили тут: у 1996 році – 2 кг героїну, у 1997 році – 26,3 кг, у 1998 – 202,8 кг., у 1999 – 617,3 кг., у 2000 – 801 кг., у 2001 – 2450 кг. Традиційно основний шлях транспортування афганського героїну проходив через Пакистан, де наркотик вантажили на морські судна, які прямували до портів країн-споживачів.

Бірма є другим у світі незаконним виробником опіатів після Афганістану. Окрім цього – це один із світових лідерів у незаконному виробництві стимулюючих засобів амфетанового ряду. Наслідки – широке розповсюдження у країні наркоманії та захворювання на СНІД. За оцінками уряду, для 30000 населення опійний мак є основною культурою. У 2000 році під опійний мак у країні було зайнято 108700 га. У 2005 – було вироблено 1087 т опію, що менше, ніж у середньому за 1987-1997 роки – 1600т. Важливим споживачем бірманського героїну є ринок Китаю. 3-4 т – щорічно споживається в Австралії.

Основний фактор, що визначає наркоіндустріалізацію у Колумбії, - політичний. Громадянська війна у цій країні триває вже більше 50 років. Рівень корупції в країні є одним з найвищих у світі. Колумбія має один з найвищих у світі рівень порушення прав людини. Щороку в країні з незаконного обігу вилучається близько 30 т кокаїну, що трохи перевищує 5% від загального виробітку. Готовий продукт доставляється у США та до західної Європи.

Основні завдання підрозділів по боротьбі з незаконним обігом наркотиків є: виконання комплексних заходів протидії розповсюдженню наркоманії і пов'язаної з нею злочинності; організація діяльності ОВС щодо запобігання і розкриття злочинів, пов'язаних з наркотиками; виявлення та викриття злочинних груп і ділків наркобізнесу з міжрегіональними та міжнародними зв'язками. Україна не перетворилася на великий ринок збуту «важких» наркотиків лише через низьку купівельну спроможність населення. Також наша країна не є місцем значного виробництва наркотиків, хоча деякі види не тільки широко розповсюджені в Україні, а ще й транспортуються до Росії. Не відбулося в Україні й формування власної наркомафії як усталених корупційних зв'язків між кримінальними наркоугрупованнями та представниками органів державної влади.

Павлик Микола Петрович, курсант групи ІКМ-07-16 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,*
канд. екон. наук, Ларіна Т. Ф.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Забезпечення досягнення Україною тривалого зростання можливе лише за умови вдосконалення системи державного регулювання. Завдання полягає в створенні такого середовища, яке б сприяло росту ділової активності промислових і підприємницьких структур, відновленню і розвитку вітчизняного виробництва.

Регулювання підприємницької діяльності (державна допомога розвитку підприємства) в контексті регулювання економіки в цілому необхідно, на наш погляд, здійснювати в декількох напрямках одночасно: спрощення порядку створення (реєстрації) суб'єктів підприємництва, впорядкування системи контролю за їх діяльністю; державна допомога у забезпеченні пріоритетного розвитку малих підприємств шляхом створення стимулів в оподатковуванні, за допомогою надання пільг, а також на підставі запуску механізмів кредитної підтримки малого підприємництва в сукупності з розвитком елементів інфраструктури, що забезпечують їх діяльність.

Розширення сектору малого бізнесу є першочерговим завданням, так як має найбільший потенціал забезпечення стабільного функціонування ринкової економіки: розвиток малого бізнесу в високомонополізованих галузях полегшує формування конкурентного середовища шляхом лібералізації ринків; малі підприємства сприяють перетворенню структури народногосподарського комплексу України на високотехнологічну з переважуванням сфери, що виробляє кінцевий продукт, при незначних капітовкладеннях; збільшення кількості малих підприємств сприяє продуктивній зайнятості на всій території нашої країни, зменшуючи диференціацію різних регіонів по рівню життя населення.

Однією з найнагальніших проблем розвитку малого бізнесу є недостатня кількість інвестиційних ресурсів, зокрема коштів на оренду приміщень. На сьогодні існують наступні проблеми в вище зазначеній сфері: орендодавці приміщень – це великі підприємства, які монополно підтримують високі ціни за оренду, що стримує розвиток малого бізнесу; орендодавці, які отримують доходи від оренди, покривають свою збитковість за рахунок малих підприємств. Тобто, оперування на ринку збиткового виробника знову ж таки невигідно суспільству; високі ціни за оренду (точніше сказати сама оренда як така) призводить до того, що величезна кількість приміщень в місті пустують.

Для того, щоб розвивати малий бізнес шляхом його інвестування, необхідно на державному рівні здійснювати наступні заходи, а саме:

1. Проводити інвентаризацію непрацюючих виробничих площ, технологічного обладнання не залежно від форми власності та фінансового стану і політичного впливу власників. Скласти його реєстр та оприлюднити його.

2. Оголосити конкурс та скласти реєстр проєктів представників малого бізнесу, які потребують використання матеріальних ресурсів.

3. Розробити та укласти угоди з власниками непрацюючих основних фондів, метою якої є мінімізація витрат зі сторони представників малого бізнесу, а також розробити заходи заохочення до партнерства нинішніх власників невикористаних матеріальних ресурсів.

4. Налаштувати моніторинг за станом розвитку малого бізнесу та зворотній зв'язок з учасниками сфери малого бізнесу.

Пайкова Олена Олександрівна курсант групи ІКМ-04-16 ХНУВС

Науковий керівник: *начальник ННІПФКМ ХНУВС, канд.пед.наук Ключко А.М.*

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

За останні часові періоди інвестиції стали відігравати особливу роль у житті будь-якої країни пострадянського періоду. Це обумовлено тим, що інвестиції торкаються найглибших основ господарської діяльності, визначають процес економічного зростання в цілому. Активізація інвестиційного процесу є одним із надійніших механізмів соціально-економічних перетворень.

Загальновідомо, що ефективне реформування економіки будь-якої країни, її структурне перетворення з якісним оновленням товаровиробництва, ринкової та соціальної інфраструктури немислимі без відповідних капіталовкладень, тобто без належного інвестування. Без надійних капіталовкладень неможливо забезпечити створення і впровадження новітніх технологій, систем сучасної організації та управління товаровиробництвом і збутом продукції, розвиток ринкової інфраструктури, інформатизацію суспільства тощо. Це фундаментальні основи для забезпечення конкурентоспроможності національного товаровиробництва.

Розв'язання проблем трансформації національної економіки України на ринкових засадах, перехід до нових прогресивних технологічних процесів вимагає залучення значних обсягів інвестицій. Інвестиційні ресурси здатні забезпечувати: економічне зростання та якісне оновлення основних фондів на принципово новій, конкурентоспроможній основі на рівні як окремого підприємства, так і національної економіки в цілому; за рахунок інвестиційних ресурсів здійснюються прогресивні структурні зміни в суспільному виробництві; за допомогою інвестицій реалізуються досягнення науково-технічного прогресу і здійснюється підвищення на цій основі ефективності виробництва як на мікро-, так і макрорівні.

Отже, інвестиції дають змогу впроваджувати науково-технічні досягнення у виробництво і на цій основі забезпечувати зростання ВВП, продуктивності праці, реальних доходів на душу населення, а також вирішувати багато соціальних проблем, з іншого боку - можлива залежність від іноземних технологій і капіталів і навіть рецесія у випадках трансферу відсталих технологій і методів організації виробництва.

Іноземний капітал сьогодні особливо необхідний у тих сферах економіки, активізація яких допоможе вивести її з кризового стану, зняти наростаюче соціальне напруження в суспільстві. Це насамперед виробництво продуктів харчування, товарів широкого попиту, ліків та іншої життєво важливої продукції. І справа тут не лише в тому, щоб забезпечити населення необхідними товарами та послугами, але й у тому, щоб здійснити їх імпортозаміщення, звільнивши валютні ресурси, що витрачаються зараз на імпорт товарів народного споживання або сировини, для їх виробництва.

До числа пріоритетних напрямків слід віднести створення в Україні сучасної інфраструктури, включаючи транспорт, технічнооснащене складське господарство, телекомунікації, ділову інфраструктуру та побутовий сервіс. Саме в цих галузях в відносно короткі строки накопуються початкові затрати й одночасно створюється сприятлива матеріальна основа для подальшої ділової активності іноземного капіталу.

Аналіз надходження іноземних інвестицій в Україну свідчить, що на сьогодні ця молода незалежна держава ще не створила належної бази для залучення капіталів з-за кордону. Тому найважливішими умовами залучення іноземних інвестицій є стабілізація макроекономічного середовища, а також удосконалення законів і нормативних актів. Але, водночас, дані питання не можуть бути розв'язані без загальної соціально-економічної стабілізації в країні.

Перепелиця Тетяна Сергіївна, курсант групи ІСД-07-2 ХНУВС

*Науковий керівник: завідувач кафедри економічної теорії ННІПЕС ХНУВС,
докт.еко.наук, професор, Садигов М.А.*

ПРИЧИНИ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ В 90-ТІ РОКИ ХХ ст.

Найбільш істотним негативним явищем в економіці України на етапі її ринкового формування виявилась інфляція. З ледь помітного знецінення грошей у 80-ті роки вона за короткий час (близько 3 років) сягнула надвисокого рівня. Помітні зростання цін розпочалися з 80-х років одночасно по Союзу в цілому і в Україні – зокрема. Найбільш істотно зросли ціни на продовольчі товари. Інфляція стала набирати відкритої форми. Це примусило Міністерство фінансів СРСР у 1989 р. офіційно визнати, що в країні розпочалась інфляція і її рівень становить 2-4 % на рік.

Через механізм пільгового банківського кредитування в обіг постійно нагніталася зайва маса грошей. Постійно зростали дефіцит і незадоволений платоспроможний попит, які формували значний прихований інфляційний потенціал.

Висновок про хронічне наростання інфляційного потенціалу (зокрема в споживчому секторі економіки СРСР) підтверджується також збільшенням ножиць цін у державній торгівлі та на колгоспних ринках. У цілому по СРСР середні ціни, що реалізувалися на колгоспних ринках за вільними цінами, перевищували державні: в 1960 р. - в 1,35 рази, в 1970 р. - в 1,55 рази, в 1980 р. - в 2,09 рази. В Україні 1980 р це перевищення становило 2,27 рази, в 1985 р. - 2,38 рази і в 1990 р. - 2,87 рази.

Наведені дані про товарно-грошову розбалансованість економіки дають підставу оцінити зайву масу грошей в обігу в її споживчому секторі в 70-75% загального обсягу грошей, наявного у населення напередодні розпаду колишнього СРСР. На кінець 1990 року це становило приблизно 350-400 млрд. руб., з них на Україну припадало 75-90 млрд. руб. Ці гроші виражали незадоволений попит і постійно тиснули на ціни, стимулюючи їх підвищення. В разі раптової лібералізації цін їх загальний рівень тільки з цієї причини міг би підскочити, не лише як у три рази. Проведені на державному рівні в 1991 році розрахунки реальної інфляції показали, що в 1989 році вона становила 7,5 %, а в 1990 р. 19%.

Отже, до проголошення незалежності Україна підійшла з помірною відкритою і з великим прихованим інфляційним потенціалом, здатним при першій спробі лібералізації цін викликати значну інфляцію.

Слід відзначити, що інфляція відбулася не тому, що вона нарахована без відповідних затрат праці, а отже, є фальшивою вартістю. На цю величину розбавлено і додаткову вартість. Тому вартість товару також стала розбавленою, що привело до відповідного зростання його ціни.

В умовах інфляції, зумовленої штучним підвищенням цін, існує вже обернена залежність між цінами та зарплатою. Зарплата, яка є грошовим виразом вартості необхідного продукту, в умовах інфляції різко відстає від затрат праці, а, отже, й того грошового виразу, який повинен бути при новому знеціненому стандарті їх виміру. Різниця ця перетворюється в чистий дохід. Тому питома вага зарплати в

новоствореній вартості різко зменшується. Якщо в 1990 р. вона становила 45 % національного доходу, то в 1995 р. – лише 10 %. Відповідно знижується і рівень життя людей. Щоб виправити це становище, потрібно рівень зарплати привести у відповідність з вартістю необхідного продукту, виміряного новим, знеціненим стандартом. Тоді знову відновиться попередня її питома вага в національному доході, а, отже, і той рівень життя людей, який був до цього, і таким чином, заробітна плата знову буде відображати фактичні затрати праці, а, отже, й величину новоствореної вартості, тільки вже з новим грошовим виразом.

Інфляція веде і до знецінення заощаджень населення, які по суті є їх нагромадженою заробітною платою. І це знецінення відбувається рівно в стільки разів, на скільки підвищилися за цей ціни. Різниця від цього знецінення йде в касу держави, банків і комерційних структур.

Поляков Станіслав Ігоревич, курсант групи ІСД-06-5 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,*
канд. екон. наук Ларіна Т. Ф.

РОЗВИТОК КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

На сучасному етапі у фінансовій системі України кредит відіграє важливу роль в регулюванні ринкової економіки. За допомогою цього інституту держава здійснює мобілізацію та перерозподіл тимчасово вільних коштів і контроль за їх цільовим використанням.

Кредит сприяє зростанню економіки, забезпечує перелив капіталу, стимулює грошовий обіг. Проведення відповідної грошово-кредитної політики є необхідним фактором успішного функціонування всього ринкового механізму: зменшення циклічних коливань і стабілізації на прийнятному рівні основних економічних індикаторів, передусім рівня цін.

Кредит можна розглядати у вузькому та широкому розуміннях. У вузькому – це операції з розміщення банком коштів на підставі кредитного договору. У широкому розумінні до кредиту включають також операції банків, які, хоча і здійснюються на підставі договорів іншого виду (лізинг, факторинг), але мають кредитний характер. В Україні в останні роки помітилася тенденція до збільшення обсягу кредитних зобов'язань і розвитку кредитних відносин (як у галузі споживчого кредитування, так і іпотечного). Потреба в кредитуванні як фізичних так і юридичних осіб, постійно зростає, однак його розвиток гальмується певними чинниками, серед яких і висока процентна ставка за користування кредитними ресурсами (від 10% до 45% на кредити незабезпечені заставою). Висока процентна ставка за користування кредитом зумовлена декількома причинами. По-перше, відповідно до ст. 49 Закону України «Про банки і банківську діяльність», банк не може надавати кредити під процент, ставка якого є нижчою від процентної ставки за кредитами, які бере сам банк, і процентної ставки, що виплачується ним за депозитами. По-друге, рівень процентної ставки залежить і від таких факторів, як облікова ставка НБУ; рівень інфляції; строк позички; ризик; розмір позички; попит на банківські позички; якість застави; зміст заходів, що кредитуються; витрати на оформлення позички і контроль; ставка банку – конкуренту; характер взаємин між банком і клієнтом; норма прибутку від інших активних операцій.

Розвиток акціонерних товариств стимулює розширення кредитних операцій з цінними паперами, кредитування під заставу цінних паперів, зростає роль кредиту як провідного джерела інвестицій, прискорення руху й оновлення суспільного капіталу. В кінцевому рахунку за допомогою зниження норми позичкового процента можна відповідно розширити інвестиції, стимулювати зростання виробництва і споживчого попиту, а відтак – зменшити безробіття.

Впровадження факторингу в кредитно-фінансову сферу України стимулює обіг грошей і товарів, знижує ризик неплатежів й інші економічні та фінансові ризики

підприємств. В економіці України роль відновлювальних форм кредиту швидко зростає. Розширюються сфера застосування кредитних відносин, формується необхідна інфраструктура кредитного ринку, вдосконалюється методи кредитування й управління кредитними процесами.

Те, як буде розвиватися кредитний ринок в Україні на протязі найближчих років багато в чому залежить від створення конкурентного середовища на кредитному ринку, зокрема, стратегії діяльності закордонних банків та фінансових груп, які входять на національний ринок. Розвиток українського ринку банківських кредитів буде залежати також і від того, коли на повну силу запрацюють страхові та пенсійні програми – традиційні постачальники дешевих ресурсів на кредитний ринок.

Римаренко Людмила Вікторівна, курсант групи ІКМ-07-15 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд.екон.наук Куштим В.В.*

ПРИХОВАНЕ БЕЗРОБІТТЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ

Рівень безробіття є важливим макроекономічним параметром, за яким оцінюється ефективність проведення економічної політики держави в цілому.

Під безробіттям зазвичай розуміють відсутність роботи і законних джерел доходу по незалежним від працівника причинам. За даними Міжнародної організації праці, безробітними вважаються особи віком 15-17 років (zareєстровані і незареєстровані в державній службі зайнятості).

В цілому, можна виділити наступні причини безробіття: дефіцит сукупного попиту; зростання органічної побудови капіталу; надлишок народонаселення.

Однією із форм безробіття - є приховане безробіття. Якщо в ХХ ст. К. Маркс і В.І. Ленін пов'язували приховане безробіття з аграрним перенаселенням, то сьогодні воно поразило міське населення. За даними в 1999 році в промисловості знаходились в вимушених відпустках 37,4%, а в 2001 році -16,4%, і працювали за розпорядком неповного робочого дня (тижня) відповідно 26,2% і 22,0%. Це є «видима частина айсберга» прихованого безробіття. Невидиму її частину складає зайва численність робочої сили, що проявляє себе в низькому виробництві праці, не повному використанні трудового потенціалу.

На підприємствах існує внутрішньозаводське безробіття - різновид прихованої її форми. В той же час підвищений попит на трудові ресурси від усіх підприємств, установах і організаціях створює дефіцит робочої сили у всьому народному господарстві.

У 1988 році величина прихованого безробіття в радянській економіці складала за деякими оцінками 10 мільйонів чоловік, по іншим 20 % працівників підприємств, а в Польщі (1987) досягла 25%. Безробіття ставало помітним явищем в економічному житті, особливо в Середньозахідській республіці, на Закавказзі, в Західній Україні - де завжди існували мільйони безробітних.

Як висновок, виділимо такі причини прихованого безробіття: дешева робоча сила - зарплата у нас складає 3-5% світової ціни праці, тому адміністрація підприємств може дозволити собі утримувати зайві штати; прагнення заводу (фірми) зберегти кадри працівників, особливо кваліфікованих; уникнення соціальних конфліктів; відсутність механізму банкрутства не розвинених фірм; фінансова вигода.

Ми вважаємо, що головною умовою вирішення проблеми безробіття є забезпечення стабільного і ефективного економічного росту держави.

ДОЛАРИЗАЦІЯ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Доларизація представляє собою економічне явище широкого використання іноземної валюти в країні. Воно відображає процес заміщення національної грошової одиниці внаслідок незалежного виконання нею функцій грошей. Метою статті є аналіз рівня доларизації національної економіки, вивчення основних її причин та наслідків, напрямків зниження.

Доларизація – це економічне явище, суть якого полягає у витісненні національної грошової одиниці стабільнішою іноземною валютою. Термін «доларизація» походить від назви грошової одиниці США – долара, проте конвертованою валютою може бути й інша валюта.

Виділяють такі її види: **1.** «офіційна» (повна) існує в країнах, де іноземна валюта слугує офіційною внутрішньою грошовою одиницею, і виникає в процесі розширення офіційної зони однієї з конвертованих валют. Країни, в яких долар офіційна валюта: Панама – з 1904р., Еквадор – з 2000 р., Маршаллові острови – з 1944 р. та ін.; **2.** «напівофіційна» існує в напівофіційно доларизованих країнах, де іноземна валюта використовується на рівні з національною. Наприклад, у Таджикистані – російський та таджицький рублі, Гаїті – гаїтянський гурд і долар, та ін. Країни з бівалютними системами мають змогу проводити внутрішню монетарною владою національну грошово-кредитну політику; **3.** «неофіційна» існує в країнах, де іноземна валюта не є легальним платіжним засобом, проте становить певну вагу в грошовій масі, що перебуває в обігу цієї країни. Внутрішня валюта використовується для здійснення офіційних угод і платежів, тоді як іноземна валюта виконує важливу роль у проведенні великих операцій та заощаджень. Саме неофіційне доларизація набуває значного поширення в економіці України. Тому гривня частково витісняється з внутрішнього ринку, а у виконанні функцій грошей (міра вартості, засоби обігу, платежу, накопичення та світові гроші) поряд з національною йде й долар рідше, проте з тенденцією зростання євро.

Сучасні прояви доларизації в Україні: **1)** доларизація активів та пасивів фінансово-кредитних установ; **2)** збереження іноземної готівки поза межами банківської системи; **3)** відкриття іноземних депозитів, а також придбання іноземних цінних паперів та інших негрошових активів за кордоном. Кількісно визначити рівень доларизації за останніми двома формами прояву важко через її тіньовий характер. Україна належить до країн із «помірною» доларизацією. У 2001- 2002 рр. обсяги депозитів іноземній валюті у структурі грошової маси не перевищували 19%, то впродовж 2003-2005 рр. – 20%, на кінець 2006 р. – 27%.

Враховуючи національні особливості вітчизняної економіки, важливими напрямками розв'язання проблеми доларизації в Україні, на нашу думку можуть бути: **1.** удосконалення державної економічної політики, яка має ґрунтуватися на макроекономічній збалансованості, узгодженні монетарної та бюджетної політики, зниження та утримання низьких темпів інфляції, зменшення рівня бюджетного дефіциту тощо; **2.** зниження дефіциту платіжного балансу шляхом розробки та реалізації ефективної стратегії розвитку, орієнтованої на диверсифікований експорт сільське господарство та промислової продукції з високим ступенем обробки; **3.** стимулювання розвитку фінансових ринків та підвищення ефективності внутрішньої платіжної системи; **4.** розширення меж коридору валютного курсу гривні щодо долара з подальшою середньостроковою перспективою переходу до режиму плаваючого курсоутворення; **5.** запровадження відповідних норм пруденційного нагляду, які сприяли би підвищення відповідальності банків за взяті на себе ризики, усуненню наявних строкових і валютних дисбалансів у банківській системі.

Комплексне застосування зазначених заходів дасть змогу знизити рівень доларизації в Україні, мінімізувати можливі негативні наслідки процесів фінансової лібералізації та забезпечити добровільне надання переваги суб'єктами економіки національній валюті.

Селюков Вадим Сергійович курсант групи ІСД-06-І ХНУВС
Науковий керівник: *професор кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд.екон.наук, професор Петрова К.Я.*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У більшості країн світу ефективним знаряддям державної політики є податки. Податкова система - одна з стрижневих основ економічної системи. Поняття податок першим розкрив А. Сміт у роботі «Про багатство народів» (1770 р.). За його словами «податок – це тягар, що накладається державою у формі закону, який передбачає його розмір і порядок сплати».

Держава мусить мати бюджет зі стабільними джерелами надходжень, роль яких виконують, у першу чергу податки. Сутність податків, мета і функції їх визначаються економічним і політичним ладом суспільства, природою і завданнями держави. Податкова політика являє собою діяльність держави у сфері встановлення і стягнення податків. Головним критерієм податкової політики є економічна ефективність та соціальна справедливість. Історичний досвід різних країн показує, що економічному зростанню сприяє така податкова система, яка забезпечує доходи держави, але, по можливості, менше зачіпає ринковий механізм. Основним завданням держави у сфері стягнення податків має бути вдосконалення механізму оподаткування, порядку стягнення податків та вдосконалення законодавчої бази податкової системи.

Реформування податкової системи необхідно проводити шляхом послаблення податкового тиску щодо тих, хто платить податки і інвестує кошти у виробництво. Для цього необхідно, насамперед, знизити кількість податків, тому що наше податкове законодавство цим переобтяжене. З другого боку - необхідно полегшити податковий тиск. З огляду на недоліки української податкової системи, основне зусилля треба сконцентрувати на швидкому реформуванні та раціоналізації податкової системи. Крім того, варто використовувати момент економічного підйому, оскільки економічне зростання може полегшити податковий тягар без зменшення бюджетних надходжень. Необхідно створити нейтральну, стабільну і постійну податкову систему, із широкою базою оподаткування, що буде сприяти стабільному економічному зростанню і розвитку економічної та інвестиційної діяльності як внутрішньої, так і зовнішньої.

Одним з пріоритетних напрямків подальшого реформування податкової системи України є зниження рівнів оподаткування доходів від капіталу. В цьому контексті актуальною залишається проблема перекидання податкового навантаження з капіталу на інші фактори виробництва – працю ті природні ресурси. Посилення податкового навантаження на природні ресурси має компенсувати втрати бюджету від зниження рівня оподаткування доходів від праці та доходів від капіталу. Як вважають багато вчених, податки на землю та інші природні ресурси є найбільш нейтральними, оскільки не викривляють поведінку економічних суб'єктів. Тому природна рента, на мою думку, це потенційне джерело забезпечення доходів бюджету України.

Податкова реформа має спрямовуватися на створення привабливої та стабільної у довгостроковій перспективі податкової системи. Тобто, вдосконалення системи оподаткування повинне здійснюватися виходячи із стратегічних цілей нашої держави – побудови конкурентоспроможної соціально орієнтованої ринкової економіки та інтеграції у європейське співтовариство.

Сіліна Наталя Сергіївна, курсант групи ІКМ-07-15 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд.екон.наук Куштим В.В.*

МАКРОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Завдання макроекономіки як науки полягає в тому, щоб дослідити механізм функціонування національної економіки для підвищення дієвості макроекономічної політики, яка регулюється державою. Найважливішим економічним засобом у структурі державного регулювання є бюджетні інструменти. Адже через державний бюджет і позабюджетні фонди перерозподіляється значна частина валового внутрішнього продукту (ВВП) країни.

Бюджетна політика держави повинна будуватися на сполученні ринкового і державного механізмів регулювання економіки, забезпеченні збалансування бюджету, щоб не тільки покрити видатки доходами, але й утворити залишок коштів, скоротити державний і зовнішній борги.

В Україні дані принципи державної політики мають свою специфіку, пов'язану з особливостями розвитку економіки, зокрема, подоланням тривалої руйнівної економічної кризи, що сягає корінням у часи радянської системи. За роки кризи (1990-1999) обсяг ВВП скоротився на 59,2%, промислової продукції - на 48,9, сільськогосподарської - на 51,5%. Реальна заробітна плата зменшилася в 3,82 рази. Найвідчутніші втрати припали на стартовий етап перехідного періоду - 1991-1994 рр. За цей час обсяг ВВП зменшився на 45,6%, промислового виробництва на 40,4%, сільсько-господарського на 32,5%. Були повністю розбалансовані грошова та фінансова системи.

На нашу думку, щоб зробити бюджет позитивним, потрібно підвищити як його доходи, так і скоротити його витрати за рахунок асигнувань нерентабельних підприємств, інших мір режиму економії. Також за цей час зростає роль держави в регулюванні зовнішньоекономічних зв'язків у міру інтернаціоналізації виробництва і міжнародної економічної та технологічної інтеграції, розвитку світового ринку, загострення глобальних проблем. Велике значення при проведенні політики державного протекціонізму має надаватися специфіці галузі, особливо сільського господарства. Ми вважаємо, що Україна має значні можливості для розвитку агропромислового комплексу у високоефективний, експортоспроможний сектор економіки. Вона займає шосте місце на світовому ринку по експорту зерна, має майже третину запасів чорнозему та 27% орної землі в Європі.

З вищевказаного можна зробити висновок, що у своїй зовнішньоекономічній діяльності держава не тільки повинна захищати вітчизняних сільських виробників, але й орієнтувати їх не на імпорт продовольства й інших продуктів, а на розвиток національного АПК, забезпечення продовольчої безпеки країни, застосування дозволених нормами механізмів захисту національного аграрного ринку.

Скляр Олександр Сергійович, курсант групи ІСД-06-7 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри економічної теорії
ННІПФКМ ХНУВС Єфіменко І.А.*

ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА СИСТЕМУ ОБОРОТУ ВВП

Однією із ключових проблем розвитку економіки України є гармонізація в обороті валового внутрішнього продукту (ВВП). Це проводиться з метою створення збалансованої моделі економічного розвитку. На жаль на систему ВВП впливає сектор тіньової економіки, який в сучасній економічній системі посідає невід'ємну частину суспільного виробництва 35% за офіційними даними і 48% за неофіційними.

Звернувшись до історії помітно, що причинами розвитку тіньової економіки в Україні є: гіперінфляція 1993-1994 рр. (яка з'їла нагромаджені за попередні роки національні заощадження, зокрема заощадження населення), посилення податкового тиску та можливість отримання корпоративними секторами інфляційного, девальваційного та просто тіньового доходу.

Значні інфляційні та девальваційні доходи було виведено з легального обороту та перетворено в тіньовий капітал. При цьому тіньова економіка, розширення якої розпочалося саме в ці роки, стала, з одного боку, компенсуючим чинником втрат населенням поточних доходів, з другого – чинником затухання інвестиційної діяльності, оскільки тіньові заощадження лише частково залишалися у внутрішньому обороті держави, більшою часткою вони покидали країну і фінансували виробництво.

Цікавою закономірністю «виникнення» тіньових капіталів для української економіки є те, що частина їх має своє походження в тіньове виробництво. Так, якщо в легальній економіці весь ВВП, як дохід має своїм джерелом виробництво, тобто він є ВВП виробленим. А в тіньовій економіці лише частина первинних доходів отримується за рахунок доходів тіньового виробництва товарів та послуг кримінального, підпільного чи прихованого поряд з легальним виробництвом.

Значна частина тіньових доходів, яка фактично переходить у власність окремих фізичних осіб, має своїм джерелом цілком легальне виробництво. При цьому тіньові доходи формуються за рахунок віртуальних витрат, які відносяться до проміжного споживання в офіційному виробництві. Відомо багато схем перетворення віртуальних виробничих витрат у цілком реальні тіньові доходи (наприклад, за допомогою конвертаційних центрів, страхування фінансових ризиків тощо), але не дивлячись на заходи державних податківців, вони продовжують мати місце.

На відміну від офіційної економіки тіньові доходи розподіляються без участі державного сектора, а саме – між домашніми господарствами, які одержують тіньову заробітну плату та змішані доходи і корпоративними секторами економіки, які одержують тіньовий валовий прибуток. Так чи інакше оборот тіньового ВВП на стадії розподілу, перерозподілу та використання їх на споживання та заощадження відрізняється від офіційного ВВП. Але, на жаль, заощадження за рахунок тіньових доходів по-перше, дуже диференційовані та акумулюються у невеликій частки населення, по-друге, переважно вивозяться за кордон і не беруть участі у відтворенні ВВП.

Тобто система тіньового обороту ВВП працює головним чином на відтік капіталу і лише мала частка національного капіталу залишається або повертається для інвестування вітчизняного виробництва іноді у вигляді прямих іноземних інвестицій чи в іншій формі, що є по суті відмиванням тіньового капіталу.

Таким чином, чим довше продовжуватиметься процес перерозподілення доходів з офіційної економіки в тіньову, тим важче відновити ефективні макроструктурні процеси, забезпечити сталий розвиток економіки та зростання доходів у широких верств населення. Лише кардинальні зміни в економічному середовищі разом із посиленням контролю за правовим забезпеченням унеможливлення ухилення від податків може вплинути на легалізацію тіньового виробництва та зменшення тіньового сегмента ВВП, що в свою чергу гармонізує економіку в Україні.

Славетна Тамара Володимирівна, курсант групи ІКМ-07-15 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд. екон. наук Куштим В.В.*

ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ АНТИІНФЛЯЦІЙНОГО КОНСЕНСУСУ

Процес розбудови соціально орієнтованої ринкової економіки у 90-х роках викликав загострення багатьох соціально – економічних проблем. Практично всі галузі економіки охопила гостра криза. У її розвитку не останню роль відіграла інфляція. Сьогодні для українського суспільства вона є однією з найбільших проблем.

Глибинними причинами інфляції в Україні є унікальна диспропорційність національної економіки. Посилення інфляції зумовлене проблемами у сфері власності, в системі управління, в господарському механізмі, в стані аграрного сектора економіки, в банківській та кредитній системах, дефіцитом державного бюджету і політичним та соціальними чинниками.

Незважаючи на всі спроби адміністративного регулювання цін з боку уряду в Україні зберігається тенденція до прискорення інфляції. Суттєвий вплив на зростання цін має збільшення доходів населення, які стимулюють попит та збільшують собівартість продукції. Додатковим фактором, який впливає на інфляційні процеси став тривалий період політичної невизначеності в країні.

На нашу думку, для стримування інфляції та стимулювання економічного зростання необхідно застосовувати такі антиінфляційні заходи зі сторони уряду: постійно блокувати нарощування інфляційних очікувань; всебічно сприяти досягненню запланованої інфляційної мети; важливо, щоб інфляція не перевищила минулорічної; блокувати нарощування інфляційних очікувань; триматися тактики антиінфляційного курсоутворення; за необхідності здійснювати більш жорстку процентну політику; використовувати інтервенцію для нівелювання секторальних цінових шоків; уникати різких коливань середньомісячних витрат бюджету у зв'язку з його корекцією тощо.

Показники рівня інфляції передбачити практично неможливо. Темпи росту інфляції в 1992р. становили 3000%, у 1993 – понад 10 000%, у 1994 – 850%, 1995 - 280%. У наступні роки вони значно знизились: у 2000 р. становили 28,5%, у 2001 – 6,1, 2004 – 12,4.

Отже, для подолання інфляції потрібно визначити найважливіші шляхи боротьби з нею. На нашу думку, основними є такі: потрібно намагатися утримувати темпи росту ВВП на рівні 6 – 7%; Нацбанк за певних обставин, пов'язаних з істотним прискоренням інфляції, повинен пришвидшити перехід від нейтральних до позитивних процентних ставок; не завадило б збільшити імпорт антиінфляційного спрямування; необхідно не послаблювати і не відкладати виконання вимог щодо капіталізації і підвищення рівня адекватності для комерційних банків; уряд має сприяти більш інтенсивному розвитку фондового ринку, щоб прискорити його капіталізацію як мінімум на рівні 40% і т. д.

Ми вважаємо, якщо поступово вводити в дію зазначені вище та інші заходи, то можна досягти відмітки мінімуму рівня інфляції в Україні.

Солодуха Олександр Іванович, курсант групи ІКМ-07-16 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,*
канд. екон. наук Куштим В.В.

БЕЗРОБІТТЯ: СУТЬ, ПРИЧИНИ

Безробіття - це соціально-економічне явище, за якого частина працездатного населення не може знайти роботу, стає відносно надлишковою, поповнюючи резервну армію праці. Безробіття в ринковій економіці - це стан ринку робочої сили за умов, коли пропозиція робочої сили перевищує попит на неї. Безробіття має циклічний характер.

Безробіття уперше виникло у Великобританії на початку XIX ст. Проте до кінця століття воно не мало масового характеру, зростало лише в період економічних криз. Так, у США в 1920-1929 рр. середня кількість безробітних становила 2,2 млн. чол., а в 30-х - близько 20 % осіб найманої праці.

Безробітними за класифікацією Міжнародної організації праці є особи, зареєстровані на біржі праці, які активно шукають роботу. Тимчасово звільнені й ті, хто має намір приступити до роботи протягом 30 днів, вважаються безробітними, якщо вони і не виконують другої вимоги щодо активних пошуків роботи. До незайнятого належить те населення, яке відмовляється від пропонуваної йому

роботи. Сукупність зайнятого і безробітного населення називається самодіяльним населенням.

Хоч як бездоганно працювали б ринкові механізми, вони не можуть, проте, забезпечити повної зайнятості навіть за наявності вільних робочих місць. Безробіття є центральною проблемою сучасного суспільства та невід'ємним атрибутом ринкової економіки.

Безробіття зумовлене комплексом причин: структурними змінами в економіці; нерівномірністю розвитку продуктивних сил у народному господарстві, в окремих регіонах; постійним прогресом техніки, особливо його революційної форми - НТР; пошуком працівниками нових робочих місць, де вища заробітна плата, змістовніша робота; диспропорційністю розвитку економіки; обмеженістю попиту на товари і послуги тощо.

У середині 50-х рр. виникла технологічна теорія безробіття, згідно з якою його причиною є прогрес техніки, технічні зміни у виробництві, особливо рапові. Боротися з безробіттям на думку її авторів слід через обмеження технологічного прогресу, його сповільнення. Згідно з кейнсіанською теорією причиною безробіття є недостатній сукупний попит на товари. Держава, підвищуючи доходи, або знижуючи податки, може збільшити в економіці суспільний попит, що зумовить зростання попиту на робочу силу, а це, в свою чергу, знизить рівень безробіття. По класичній теорії причиною безробіття є надто висока заробітна плата, а в умовах вільного ринку такий стан довго зберігатися не може. Дійовим заходом проти безробіття вважається зниження заробітної плати до рівня економічної рівноваги.

Для суспільства небезпечним є не саме безробіття, а відсутність механізму його регулювання, надійного захисту безробітних. Загроза безробіття в умовах України пов'язана не з кризою надвиробництва, вичерпанням місткості ринку, як у західному світі, а з сучасною кризою недовиробництва, неузгодженістю процесів вивільнення, перерозподілу та працевлаштування робітників, тобто з глибокими деформаціями, що мали місце в попередній економічній системі та наступною економічною політикою.

Безробіття вважається, з одного боку, важливим стимулятором активності працюючого населення, а з другого - великим суспільним лихом. Оскільки єдиних «ліків від безробіття» бути не може, то для вирішення цієї проблеми доводиться використовувати різні методи, заходи як на рівні держави, так і на рівні підприємств.

Соснова Валентина Вікторівна, курсант групи ІКМ-07-15 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,*
канд.екон.наук Куштим В.В.

РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Упродовж багатьох років в Україні існувала однорівнева система пенсійного забезпечення, яка певним чином узгоджувалася з командно – адміністративною економікою та функціонувала на засадах солідарності поколінь. З набуттям Україною незалежності постала необхідність у реформуванні такої системи пенсійного забезпечення, оскільки в умовах ринкової економіки вона виявилася економічно необґрунтованою, фінансово неспроможною, соціально несправедливою здебільшого для найбільш вразливих верств населення.

Кінцевою метою реформування є побудова тривірневої системи пенсійного забезпечення, в якій третім виступатиме система добровільного недержавного пенсійного страхування.

Головними причинами незадовільного пенсійного забезпечення на сьогоднішній день є: неспроможність існуючої солідарної системи забезпечити гідний рівень життя пенсіонерів; суто демографічна – рівень старіння населення України є сьогодні найвищим у СНД; низький рівень заробітної плати.

Ми вважаємо, що в Україні основними цілями державного регулювання недержавних пенсійних фондів з метою стимулювання їх розвитку мають бути: забезпечення цілісності й безпеки недержавного пенсійного забезпечення; зростання доходів населення України; забезпечення поінформованості вкладників пенсійних фондів; максимізація інвестиційного доходу на кошти вкладників; мінімізація інвестиційного ризику; створення податкових пільг для вкладників недержавних пенсійних фондів.

Недержавна пенсійна система є безпечним, а у більшості випадків і пільговим, засобом забезпечення гідного рівня життя після виходу на пенсію. Інша не менш важлива функція недержавної пенсійної системи, полягає у тому, що являє собою джерело довготермінових інвестицій, необхідних для економічного розвитку країни.

Згідно з даними Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг станом на 01.10.2005 р. в Україні загальна сума активів, сформована пенсійними фондами, становила 33805,238 тис. грн., з яких 21091,937 тис. грн. – активи так званих нових пенсійних фондів, тобто створених після набрання чинності Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення». Порівняно з початком 2005 р. загальна сума «нових» недержавних пенсійних фондів зросла на 11572,018 тис. грн. або у 2,2 рази. Вже на кінець 2007 р. українські недержавні пенсійні фонди зможуть оперувати активами у розмірі близько 10 млрд. грн. До 2009 р. загальний обсяг пенсійних активів змуже перевищити 30 млрд. грн.

Виходячи з викладеного можна дійти таких висновків: для запровадження та належного функціонування накопичувальних рівнів пенсійної системи в Україні потрібно забезпечити формування і розвиток відповідної законодавчої та нормативно – правової бази; створити систему надійного інвестування пенсійних коштів; запровадити порядок складання звітності недержавними пенсійними фондами з метою забезпечення прозорості їхньої діяльності, а також роботи з громадськістю щодо надання інформації по реформуванню у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Станіславська Євгенія Володимирівна, курсант групи ІКМ-07-16 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд.екон.наук Куштим В.В.*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ДЕРЖАВАМИ

Світова практика показує, що по податку на прибуток підприємств використовується велика кількість пільг в різних формах. Актуальною проблемою держави існувала і буде існувати ставки податків на прибуток підприємств. Тому ставка податку повинна поєднувати максимум вигоди для держави та підприємств. Це відбувається в першу чергу через законодавчу базу країни, яка встановлює та регулює податкову політику.

Податок на прибуток корпорацій у США є досить ліберальним. Як правило, до складу валових витрат дозволяється включати майже всі витрати, пов'язані з діяльністю компанії. Обмеження стосуються, в основному, надмірних представницьких витрат. Податок сплачується за такою схемою: ставка 15% за перші \$50 тис., 25% - за наступні \$25 тис., більше \$75 тис. – базова ставка 34%. Крім того, для доходів в межах \$100 тис. - \$335 тис. встановлюється додаткова ставка 5%. Таке прогресивно-регресивне оподаткування забезпечує певний захист малого підприємництва і, в той же час, стимулює до зростання середній бізнес. Ставка податку на прибуток корпорацій Німеччини – 45% (до 1990 р. була – 56%, а потім – 50%). Основною пільгою є прискорена амортизація. Також з доходу сплачується промисловий податок, який зменшує оподатковуваний прибуток підприємств на 5%. Окрім вертикального перерозподілу в Німеччині відбувається і горизонтальне вирівнювання. У Франції малим

підприємствам, експортерам, банківській та фінансовій діяльності, підприємствам сільського господарства та державним установам надаються пільги з ПДВ.

У відповідності із Законом СРСР «Про податки з підприємств і організацій» об'єктом оподаткування визнавався балансовий прибуток. Максимальна ставка податку складала 35%. При перевищенні рівня рентабельності вона могла дорівнювати і 80%, і 90%, що значно гальмувало розвиток підприємств. Однак вже з січня 1992 р. відповідно до Закону України «Про оподаткування доходів підприємств і організацій» податок стягувався спочатку за ставкою 18%, а потім – 22%. Через значний дефіцит бюджету, податки встановлюються лише з фіскальних поглядів. Головним наслідком періоду 1994-1997 рр. є прийняття Закону «Про оподаткування прибутку підприємств». Нарешті об'єктом оподаткування став прибуток, що є більш обґрунтованим. Але після низки нових законів та змін до них ставка податку на прибуток підприємств встановилась у розмірі 30%. Ще одна важлива зміна, яка вступила в дію з 1 січня 2004 р., – це зниження ставки податку на прибуток підприємств з 30% до 25. Слід відзначити багато різноманітних стимулюючих заходів. Існують, як знижені (для підприємств агропромислового комплексу – 15%), так і підвищені ставки податку (для посередницьких операцій – 45%, для прибутків від проведення лотерей та ігрного бізнесу – 60%), яких все одно недостатньо для повноцінного розвитку підприємств.

Формування податкової системи України відбувалось під значним впливом зарубіжних спеціалістів, що є причиною недосконалості податкової системи. Ще однією причиною є реформи, які були прийняті поспішно, були недостатньо обґрунтованими, непродуманими, непослідовними. До них відносять суто фіскальну спрямованість оподаткування доходів підприємств, що ігнорує регулюючу функцію податкової системи. Податкову систему України можна назвати регресивною. Її недосконала політика щодо податку на прибуток підприємств, в порівнянні з іншими країнами, підштовхує підприємців до злочинної діяльності, ухилення від сплати податків – до створення тіньової економіки, що у значній мірі відбивається у надходженнях податку до бюджету нашої держави.

Ходацька Оксана Анатоліївна, курсант групи ІСД-06-3 ХНУВС

Науковий керівник: *професор кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд.екон.наук, професор Петрова К.Я*

МОДЕЛІ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

У результаті реалізації вартості товару грошові кошти розподіляються й перерозподіляються між учасниками виробництва здебільшого не відповідно до реальної потреби в них. При цьому в одних з них виникають тимчасово вільні кошти, в інших – вільні матеріальні ресурси, а в третіх – нагальна потреба в цих ресурсах за відсутності грошей для їх купівлі. Щоб штучно не стримувався процес виробництва чи споживання, функціонують економічні відносини кредиту.

Світова практика говорить про використання двох моделей іпотечного кредитування: дворівнева та однорівнева.

Дворівнева («американська») модель спирається на вторинний ринок заставних. Банк видає іпотечний кредит позичальнику в обмін на зобов'язання протягом визначеного терміну щомісяця переказувати в банк фіксовану суму. Це зобов'язання позичальника забезпечене заставою житла, що купується. Банк продає кредит одному з агентств іпотечного кредитування, передаючи їй зобов'язання із забезпечення. Агентство негайно відшкодовує банку виплачені позичальнику кошти і натомість просить переказувати одержувані від нього щомісячні виплати, за винятком прибутку (маржі) банку, в агентство.

Однорівнева («німецька») модель – це автономна збалансована модель іпотеки, що ґрунтується на ощадно-позичковому принципі функціонування за типом німе-

цьких «приватних будощадкас». Тут вкладник має можливість накопичити протягом тривалого періоду необхідний внесок на купівлю квартири (наприклад 50% від її вартості), а потім одержати іпотечний кредит на купівлю заздалегідь обраного житла. Будівельна ошадна каса як замкнена фінансова структура починає діяльність із формування статутного капіталу, який є підґрунтям її власного джерела коштів (включаючи квартирний фонд) для видачі кредитів. Усі наявні кошти каси (власні й залучені) використовуються тільки для статутної діяльності, тобто на фінансування будівництва житла та видачу іпотечних кредитів на купівлю побудованих квартир.

Аналізуючи світовий досвід іпотечного кредитування житлової сфери, можна дійти висновку, що в Україні можливе застосування тих моделей іпотечного кредитування, що поєднують у собі кращі елементи класичної американської іпотеки, німецької системи заощаджень, дереволіційних позиково-заощаджувальних кас і радянських житлово-будівельних кооперативів. Причому за різних економічних обставин можливі переваги одного напряму перед іншим. Особливості регіональної економіки та можливості залучення бюджетних ресурсів у регіонах породжують багатоманітність схем іпотечного житлового кредитування. Однак, як перекоонує досвід економічно розвинених країн, цей вид кредитування може існувати тільки за наявності взаємопов'язаних інфраструктур. Серед них – стабільно діючий вторинний ринок заставних зобов'язань, ринок нерухомості, ринок земельних ділянок під забудову установи, які забезпечують страхування операцій із власністю.

Незважаючи на те, що іпотечний кредит має величезний потенціал економічного розвитку, перетворення нерухомості на капітал, що працює і допомагає населенню одержати житло, а кредиторам – дохід, говорити про широкий розвиток іпотечного кредитування в країні поки що зарано.

Важливими умовами реалізації класичних моделей іпотечного кредитування є стабільність економіки, надійність та ефективність фінансово-кредитної системи, наявність розвиненого ринку цінних паперів, висока платоспроможність населення і найголовніше – активна участь держави як гаранта стабільності всієї системи відносин під час іпотечних операцій.

Чубенко Марія Вікторівна, студентка групи Пдср-06-02 ХНУВС
Науковий керівник: *професор кафедри економічної теорії ННІПФКМ
ХНУВС, канд.екон.наук, професор Петрова К.Я.*

ДО ПИТАННЯ «ГІНІЗАЦІЇ» ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Структуризація «тіньової» економіки є процесом перманентним та якісно різноманітним для всіх існуючих моделей суспільного розвитку. У широкому розумінні до складу «тіньової» економіки можуть бути віднесені всі види «неврахованої», «нерегламентованої», «прихованої» та «законспірованої» економічної діяльності незалежно від того, чи є вони протиправними, чи ні. У вузькому розумінні поняття «тіньова» економіка обмежується виключно тими видами економічної діяльності та відповідними відносинами, які за своїм змістом є або протиправними, або суспільне небезпечними, що на практиці не завжди співпадає.

Узагальнення практики господарювання в Україні виявляє, що головними причинами поширення тіньової економіки в Україні стали: перебільшення значущості приватизації для здійснення ринкових перетворень. Орієнтація на приватизацію як головний аргумент здійснення трансформаційних процесів призвела до перерозподілу загальнодержавної власності на користь обмеженого кола людей, що відбулася на основі штучного знецінення основних фондів і навмисного зниження вартості виробничого потенціалу; некомплексність реформування окремих секторів економіки, за якої створилися нерівні умови капіталотворення, посилюється відтік капіталів з реального сектору і сформувалися сприятливі умови для здійснення «спекулятивних», в тому числі і тіньових операцій з нерухомістю і капіталами;

надмірне оподаткування, яке обмежує матеріальну базу відтворення, знижує доходність підприємств, обмежує джерела розвитку. За таких обставин відбувається зниження платіжності, посилення дефіциту обігових коштів, скорочення обсягів виробництва, що дозволяє приховувати справжні величини одержаних прибутків, здійснювати інші пов'язані з цим зловживання; свідоме зниження установлених мінімальних соціальних гарантій за умов надмірного оподаткування витрат на оплату праці, що спонукає до приховування її дійсних виплат, які відбуваються за рахунок різних форм тіньового підприємництва; лібералізація цін та господарської діяльності, що були здійснені при відсутності будь-яких важелів регулювання ступені використання ресурсів та відтворювальних пропорцій ціни.

Як показали дослідження, існування тіньової економіки в Україні має двоякий характер. З одного боку, тіньова економіка сприяла нагромадженню первинного капіталу і формуванню на його основі ринкових відносин, що практично неможливо було здійснити в умовах гіперінфляції і низького рівня доходів переважної більшості населення. Саме завдяки існуванню тіньової економіки соціальна напруга в суспільстві не набула вибухового характеру навіть в умовах зростання заборгованості по зарплаті, низьких соціальних гарантіях. Проте, з іншого боку, суто корисливий підхід до перерозподілу власності і капіталу принизив роль в цьому процесі ділового підприємництва і тим самим сприяв падінню ефективності виробництва, появі кримінальних структур, зацікавлених у захваті майна і не здатних ефективно ним розпорядитись.

Водночас, формування тіньового ринку зайнятості зумовило реструктуризацію якісного складу робочої сили, її декваліфікацію, зростання кількості високоосвічених працівників, зайнятих виконанням простої праці. Відбулося також вимушене розшарування населення.

Катастрофічними стали наслідки тіньової економіки для морального клімату нашого суспільства, оскільки тінізація деформує свідомість людей, привчає ігнорувати встановлені державою правила, спонукає до правового нігілізму та породжує у них безнадійність і соціальний песимізм.

Чухнова Аліна Валеріївна, курсант групи ІКМ-07-15 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд. екон. наук Куштим В.В.*

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ТА ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМИ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Дуже важливою метою України є побудова суспільства європейського рівня і типу, тобто соціально орієнтованої ринкової економіки європейського зразка. Це неможливо без вирішення однієї з найбільших проблем української економіки – зниження рівня її тінізації. Тіньова економіка чинить значний негативний вплив на всі соціально – економічні процеси, які відбуваються в суспільстві. Вона спричиняє серйозні помилки при визначенні макроекономічних показників та неадекватну оцінку найважливіших процесів і тенденцій, тактичні та стратегічні прорахунки у забезпеченні конкурентоспроможності економіки.

Достовірної інформації про рівень тінізації знайти практично неможливо. Тіньова економіка має вражаючі масштаби в Україні. Її наслідками є недонадходження податків і зборів до бюджетів усіх рівнів, незаконний перерозподіл державної власності, занадто великі масштаби приховування доходів, корумпованість владних органів, лобювання політичних рішень.

Тіньова економіка має об'єктивний характер та максимальне значення, яке є зарозумілою для національної економічної безпеки, критичним рівнем якого є 40 % офіційного ВВП. За оцінкою МВФ, обсяг тіньової економіки в національному ВВП України у 2005 р. становив близько 52 %.

Все це об'єктивно зумовлює необхідність активних дій щодо детінізації економіки, стратегічною метою якої є істотне зниження рівня тінізації шляхом створення сприятливих умов для залучення тіньових капіталів у легальну економіку та примноження національного багатства.

Сьогодні детінізація економіки має входити до стратегічних засад державної політики. Ми вважаємо, що необхідно реалізувати наступні заходи щодо протидії тінізації (детінізації) економіки: запровадження податкових стимулів до нагромадження та інвестування коштів в інноваційний сектор юридичними особами; звуження фінансової бази тіньового господарювання шляхом зменшення рівня оподаткування фізичних осіб на величину документально підтверджених коштів, витрачених на розвиток людського капіталу; реальне і радикальне спрощення погоджувальних та дозвільних процедур щодо здійснення підприємницької діяльності; впровадження наявних теоретичних розробок з виявлення напівлегальних фінансово – промислових угруповань та ліквідації виявлених схем легалізації капіталу; обов'язкове обґрунтування джерел походження грошових коштів при купівлі товарів, вартість яких перевищує певну заздалегідь визначену суму; залучення до реалізації стратегії легалізації представників міжнародних організацій, спеціалізованих на протидії нелегальному господарюванню, та громадянського суспільства; запровадження у навчальних планах усіх економічних спеціальностей дисциплін «тіньова економіка» та «економічна безпека підприємницької діяльності».

Вважаємо, якщо вищезазначені та інші заходи з подальшої детінізації економіки будуть реалізовані, то це сприятиме не лише формуванню повноцінного ринкового середовища, розвитку економіки, легалізації капіталу, процесу демократизації економіки і суспільства в цілому, а й значному підвищенню конкурентоспроможності економіки держави та усуненню реальних загроз національній безпеці держави.

Шалахіна Анна Андріївна, курсант групи ІСД-06-5 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд.еко.наук Ларіна Т.Ф.*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Розглядаючи стратегію і тактику розвитку української економіки, якісні аспекти трансформаційних перетворень, не можна уникнути дослідження процесів, що відбуваються у відносинах власності. Останні є одним з основних напрямків формування соціально орієнтованої економіки в Україні. Перетворення в сфері власності виступають необхідною умовою трансформації економічної системи, тому що саме власність складає її ядро і виконує системоутворюючу функцію в процесах конструювання механізмів взаємодії ринкового типу.

До сьогодні відкритим залишається питання ефективності приватизації, яке ми спробували розглянути в контексті аналізу її впливу на економічну безпеку держави.

Реалізована в Україні концепція реформування власності ґрунтувалася на моделі масової приватизації і виконувала, насамперед, ідеологічну функцію. Перспективи одержання «своїх частки» власності здавались привабливими. Однак, внаслідок проведення масової сертифікатної приватизації прошарок ефективних власників, зацікавлених у розвитку виробництва, практично не був сформований. І члени трудових колективів, і власники приватизаційних паперів схильні проводити політику «винесення» прибутку з господарського обігу. Ресурси, що були отримані в результаті первісного нагромадження капіталу, не сприяли розвитку національної економіки.

На наш погляд, найбільшою помилкою в здійсненні приватизаційних процесів сьогодні є продаж стратегічно важливих і прибуткових підприємств за символічну ціну та ще й іноземним інвесторам. Внаслідок перерахованих процесів Україна фактично втратила контроль над нафтопереробними, енергетичними підприємст-

вами, та найгірше те, що дані галузі зосередилися у руках представників Росії та США. Це і складає основну небезпеку для економіки нашої держави.

Приватизація має бути фундаментом для більш ефективної діяльності підприємств в умовах конкурентної економіки, зміцнення національних позицій в міжнародній сфері. На наш погляд, з метою максимізації позитивного впливу приватизації на розвиток економіки України, необхідно: створити правові механізми, які б повністю охопили спектр правопорушень кримінального характеру; встановити перелік стратегічних об'єктів і заборонити їх продаж, що значно посилить національну економічну безпеку в Україні; визначити межі участі іноземних інвесторів у процесах приватизації в інтересах економічної безпеки України та захисту вітчизняного товаровиробника; передбачити відповідальність покупців за зупинку роботи підприємства чи значне скорочення виробництва; Фонду державного майна, Генпрокуратурі, Державній податковій інспекції, Міністерству внутрішніх справ, Службі безпеки України, Антимонопольному комітету необхідно здійснити спільні заходи, спрямовані на припинення зловживання у процесах приватизації.

Шевченко Сергій Петрович, курсант групи ІКМ-06-16 ХНУВС

Науковий керівник: *завідувач кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
докт.еко.наук, професор Носова О.В.*

СТАН ТА РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИХ ГРУП В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В даний час в Україні доцільним вбачається об'єднання промислового та фінансового капіталів для створення специфічного виду господарських об'єднань – промислово-фінансових груп (ПФГ), оскільки взаємозалежність цих видів капіталу на сьогодні досягла високого рівня і тому їх окреме один від одного існування є недостатньо ефективним. Прагнення суб'єктів ринкових відносин вийти на більш високий рівень у вирішенні завдань структурної перебудови економіки спричиняє необхідність тісного злиття матеріальних ресурсів, зосереджених у промисловості, із фінансовими ресурсами, сконцентрованими банками та інвестиційними інститутами. У результаті економічного партнерства товаровиробників і банків, а також зацікавленості державних органів у формуванні фінансово-промислових утворень і виникають ПФГ, спрямовані на активізацію товарного виробництва, розширення ринку і розгортання інвестиційного процесу. Економісти майже десять років тому зазначали, що майбутнє економіки України нерозривно пов'язано із промислово-фінансовими групами, проте штучне прискорення їх створення може призвести до самообману і дискредитації самої ідеї. Але й зволікання із цим процесом може спричинити потенціальні матеріальні та моральні втрати.

Отже, відповідно до ч. 2 ст. 125 ГК України промислово-фінансова група є об'єднанням, яке створюється за рішенням Кабінету Міністрів України на певний строк з метою реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки України, включаючи програми згідно з міжнародними договорами України, а також метою виробництва кінцевої продукції. Новим викликом ведучих експортно-орієнтованих галузей української промисловості стає тимчасовий характер дії сприятливих факторів розвитку. В своєму теперішньому стані ПФГ відігравши на певному етапі позитивну роль, стали ледве неголовною перешкодою для подальшого розвитку економіки. Серед вітчизняних галузей, що знаходяться під контролем ПФГ названі металургія, машинобудування, енергетика та харчова промисловість. Експерти вказують, що ПФГ контролюють майже 80% українського експорту. Прибуток, отриманий на світовому ринку тими ж підприємствами ГМК перерозподіляються в інші галузі промисловості. ПФГ виконують роль механізму міжгалузевого перерозподілу ресурсів, оскільки не функціонують такі класичні інститути, як, наприклад, фондовий ринок. Український експорт в ЄС може бути в три рази вище від фактичного (якщо скасувати дії антидемпінгових санкцій). Але як показує практика тісно взаємодіючі Єврокомісія та європейські товаровиробники ма-

ють багату увагу в справі пошуку приводу для недопущення на ринок української продукції. Колишній головний економіст МБ Джозеф Стиглиц аналізуючи політику МВФ та інших міжнародних економічних інститутів відмічав: «лицемірність імітуємо допомоги країнам, що розвиваються, шляхом примусу відкривати їм свої ринки для товарів промислово-розвинутих країн, тоді як їх власні ринки зостаються закритими». Україні вдається ухилитися від цього примусу, у крайньому випадку у важливих для себе галузях, але ціною цього і стало часткове закриття західних ринків.

Результати досліджень свідчать про загрозливий стан з розвитком ПФГ в Україні. Невдалі спроби створення ПФГ спонукають до термінової необхідності докорінної зміни ставлення держави і науки до цієї стратегічної для економіки країни проблематики.

Отже потрібно на державному рівні перед науковцями і спеціалістами поставити завдання і створити умови для його виконання, щодо врегулювання проблем розвитку ПФГ в Україні. Їх і слід вважати головними проблемами реформ в Україні з юридичної, технологічної та економічної точок зору.

Якимовський Леонід Леонідович, Шестерненко Ірина Сергіївна,
курсанти групи ІСД-06-1 ХНУВС

Науковий керівник: *професор кафедри економічної теорії ННІПФКМ ХНУВС,
канд.екон.наук, професор Петрова К.Я.*

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ

Державна інвестиційна політика в Україні консервувала неефективну, zdeформovanу структуру економіки, що є однією з головних причин погіршення економічної ситуації. Панування протягом багатьох десятиліть одноманітних державно-монополістичних господарських структур, позбавило економіку належного динамізму, гнучкості, орієнтації на попит, сприйняття інновацій, а відтак – і ефективність. Відмова від галузевого, вузьковідомчого державного управління економікою на користь функціонального, ефективного поєднання ринкового й державного регулювання, демонополізація відбувається надто повільно, мляво, механізм банкрутства не діє. Це й гальмує позитивні структурні зрушення в економіці. Звичка до застарілих методів господарювання, до екстенсивного нарощування виробництва заради виробництва, відчуження від власності і результатів праці привела до того, що попит на інвестиції, як правило, перевищує можливість його задоволення.

Держава, прагнучи відродити і активізувати політику відтворення як основу стабілізації та оновлення вітчизняного товаровиробництва, наштовхується на протидію певних економічних і політичних сил. Концентрація фінансового капіталу у сферах нових структур, тіньового обігу та банківської системи, які не прагнуть до виробничого інвестування, по суті, гальмує відтворювальні процеси, економічне зростання.

Зниження податкового тиску на підприємства може створити умови для формування у них власних фінансових джерел інвестицій – амортизаційних фондів і реінвестованої частини прибутку. Крім того, використання доходів від продажу акцій підприємств дасть змогу припинити спад виробництва і перейти від стагнації до економічного зростання. Однак власних ресурсів недостатньо для того, щоб зробити глибоку структурну перебудову економіки і забезпечити впровадження сучасних новітніх технологій.

Аналіз надходження іноземних інвестицій в Україну свідчить, що на сьогодні наша держава ще не створила належної бази для залучення капіталів із-за кордону. Тому найважливішими умовами залучення прямих іноземних інвестицій є стабілізація макроекономічного середовища, а також удосконалення законів і нормативних актів. Але, водночас, дані питання не можуть бути розв'язані без загальної соціально-економічної стабілізації в країні.

Найістотнішою перешкодою для діяльності іноземних інвесторів в Україні є недосконалість відповідного законодавства. До головних факторів, що стримують фо-

рмування економічного середовища, сприятливого для залучення прямих іноземних інвестицій, можна віднести також і невизначеність пріоритетів ринкового трансформування економіки, повільність в перебудові бюджетно-податкової системи, нерозвинутість комунікаційних засобів та незабезпеченість повною, надійною нормативно-правовою і комерційною інформацією.

Отже, головними шляхами вирішення інвестиційних проблем в Україні є: поєднання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субвенцій, субсидій, бюджетних позик на розвиток окремих галузей і регіонів; проведення державної експертизи інвестиційних програм та проектів; зміна галузевої структури капітальних вкладень з точки зору значного підвищення життєвого рівня населення на користь галузей, які виробляють продукти харчування та предмети особового споживання;

- збільшення обсягів капітальних вкладів на будівництво житла та інших об'єктів громадського користування і медичного забезпечення;

- систематизація податків з диференціацією суб'єктів і об'єктів оподаткування.

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ. ФІНАНСИ. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ

Аллахвердієва Пері Ілгаровна, курсант групи ІКМ-05-16 ХНУВС
Науковий керівник: *начальник кафедри економічної безпеки ННІПФКМ ХНУВС,
канд.тех.наук Петрова І.А.*

ПРОБЛЕМИ ПРИ ОБРАННІ СТРАТЕГІЇ ОХОПЛЕННЯ РИНКУ

Ознайомившись з теорією, роздивившись деякі конкретні приклади, можна вважати, що проблеми охоплення ринку починаються вже з самої його сегментації. Адже правильно розбити ринок на сегменти, враховуючи всі географічні, демографічні, психологічні принципи, теж складає неабияку проблему. А сама поведінка споживача – «чорна шухляда» його свідомості. Все це, на мою думку, є однією з проблем при охопленні ринку. Потім, коли ринок вже розбитий на сегменти, необхідно вибрати цільовий сегмент, саме той, на якому підприємець планує виступити зі своїм товаром. При цьому треба враховувати багато різних факторів. І останнє - надати своєму товару певного місця в очах споживача, що теж потребує великих витрат.

В ході проведення досліджень виявляється, що охоплення ринку досить клопітка і складна робота і має на своєму шляху багато проблем. Перша проблема, з якою доводиться стикатися – виявлення основних принципів сегментування та складання основних його профілів, під час сегментування ринку. Коли ринок розбитий на сегменти, треба оцінити ступінь привабливості отриманих сегментів. Далі постають проблеми пов'язані з вибором одного або декількох сегментів, саме тих, на яких підприємець має виступити зі своїм товаром.

Вибір цільового сегмента залежить від багатьох факторів, таких, як ресурси фірми, маркетингової стратегії конкурентів, від етапу життєвого циклу товару та від ступеню однорідності ринку і продукції. Не меншою проблемою залишається позиціонування товару на ринку, надання йому в очах споживачів певного місця. Це включає в себе розробку комплексу маркетингу для кожного цільового сегменту.

Сегментація ринку один з найважливіших інструментів маркетингу. Від того, наскільки правильно визначений сегмент, залежить успіх підприємства у конкурентній боротьбі. Вибір сегменту здійснюється з урахуванням нижче наведених критеріїв.

1. Прибутковість сегменту.
2. Доступність каналів збуту в сегменті.
3. Конкуренція в сегменті.

4. Суттєвість сегмента – це виявлення того, наскільки реально ту чи іншу групу споживачів можна розглядати як сегмент ринку. Маркетингові служби повинні з'ясувати – збільшується чи зменшується цей сегмент, чи доцільно орієнтувати на нього виробничі потужності або, навпаки, їх треба перепрофілювати на інший ринок.

5. Ефективність збуту товарів в сегменті.
6. Рекламні можливості фірми в сегменті.
7. Можливість сервісу в сегменті.
8. Залежність сегмента від стримуючих факторів

Поряд із сегментацією та вибором цільового сегменту необхідно розглянути проблему обрання стратегії охоплення ринку. Один із відомих економістів – Ф. Котлер доводив, що фірма може використати три варіанти охоплення ринку: недиференційований маркетинг – фірма, яка вибрала недиференційований маркетинг, здебільшого створює товар, розрахований на найбільші сегменти ринку. Коли так діють декілька фірм відразу, то у великих сегментах виникає інтенсивна конкуренція, а покупці в менших сегментах отримують менше задоволення. В цьому випадку робота у великих сегментах ринку може стати не вигідною, так як там точиться велика конкуренція; диференційований маркетинг-в цьому випадку фірма вирішує охопити декілька сегментів відразу, і розробляє для кожного з них окремі товари. Пропонуючи різні

товари, фірма прагне збільшити збут і глибоко проникнути на кожен досліджуваний нею сегмент; концентрований маркетинг – багато фірм вбачають і третю маркетингову можливість, особливо привабливу для підприємств з обмеженими ресурсами. Замість концентрації зусиль на невеликій долі великого ринку фірма концентрує їх на великій долі одного або декількох невеликих ринків. Завдяки концентрованому маркетингу фірма забезпечує собі міцну ринкову позицію в обслуговуваних нею сегментах, оскільки вона краще за інших знає потреби цих сегментів і вже має певну репутацію.

До того як продавці стали дотримуватися цієї практики, їхні погляди пройшли декілька етапів розвитку. Спочатку виробники займалися масовим виробництвом, розповсюдженням та стимулюванням одного виду товару. Вони намагалися задовольнити всіх споживачів одразу цим одним видом товару, але, як показала практика, це неможливо. Тоді виробники перейшли до методу товарно-диференційованого маркетингу. Тут виробники розробляли декілька видів товарів для різних споживачів. Але і тут виявилось складно задовольнити всіх одразу. Тоді з'явився такий вид маркетингу, як цільовий маркетинг, який зараз отримав широке використання.

Звичайно, розвиток суспільства йде вперед швидкими темпами. Я вважаю, що у недалекому майбутньому і цей вид маркетингу не зможе відповідати умовам на ринку. Свідомість споживачів росте, ростуть і їх потреби. Чим більше ростуть потреби, тим різноманітнішими стануть вподобання і бажання. І тоді, щоб їх задовольнити, треба буде проводити більш детальні дослідження ринку. Здається, що це може дійти до індивідуального підходу до кожного споживача, аж до того, що виробник буде виготовляти для кожного індивідуальний товар.

З часом, у зв'язку з розвитком науки та техніки, умови на ринку ускладнюються. Виявлення критеріїв сегментації сьогодні більше базується на спеціальних індивідуальних обстеженнях ринку, опитуваннях населення. Велике значення стало приділятися психографічним критеріям, які пояснюють поведінку споживача.

Базалій Інна Олександрівна, студент групи С-Фдрс-07-3 Сф ХНУВС
Науковий керівник: *професор кафедри соціально-економічних дисциплін СФ ХНУВС, канд.екон.наук, доцент Пушкаренко П.І.*

СТАН І ПРОБЛЕМИ ПОДОЛАННЯ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ

Інфляція являє собою складне багатоаспектне явище соціально-економічного характеру, властиве майже всім країнам: розвиненим, тим, що розвиваються й, звичайно, країнам з перехідною економікою. Серйозною проблемою інфляція залишається для України. Без зниження рівня інфляції неможливо досягти сталого економічного розвитку країни та підвищення добробуту народу. Інфляція – знецінення грошей внаслідок перевищення кількості грошових знаків, які перебувають в обігу, над сумою товарних цін, що виявляється у їх зростанні. Постійне підвищення цін та знецінення грошей – одна із закономірностей інфляції.

Інфляція зароджується на грошовому ринку, де порушена рівновага, поширюється далі, захоплюючи все виробництво, обмін, розподіл і споживання. Розглядаючи розвиток інфляційних процесів, виділяють чотири види інфляції: повзучу, галопуючу, гіперінфляцію та суперінфляцію.

В Україні ціни у 1993 р. зростали щомісяця на понад 800%, що свідчить про суперінфляцію. Інфляція, особливо коли вона сягає рівня галопуючої, гіперінфляції або суперінфляції негативно позначаються на всіх сторонах суспільного життя країни: посиленні диспропорцій в економіці, дезорганізації господарських зв'язків, кризах фінансів, посиленні злочинності, зниженні життєвого рівня населення, знеціненні його трудових заощаджень, поглибленні майнової нерівності, зниженні стимулів до продуктивної діяльності, гальмуванні науково-технічного прогресу та ін.

У колишньому СРСР та в Україні основними причинами інфляції виступали: глибока деформація головних пропорцій народного господарства, надмірна міліта-

ризація економіки, значна монополізація економіки країн СНД і України, руйнування старої грошово-кредитної та фінансової систем і запізніле формування нової, значні витрати уряду на управління та тінізація економіки.

У Державному бюджеті України на 2008 рік закладено показник інфляції на рівні 9,6 %. За прогнозними моніторингами цього року він може досягти навіть 16-22%. Головними причинами такого інфляційного стрибка спеціалісти вважають монополізацію визначальних ринків, особливо продовольчих, різке послаблення долара США та кон'юнктура на світових ринках і, навіть, непрофесіоналізм нового Уряду. Президент України Віктор Ющенко акцентує, що ситуація зі зростанням інфляції в Україні набула загрозливих темпів. Посилаючись на дані Держкомстату, за якими у січні місяці інфляція становила 2,9 % (на продовольчі продукти 4,3%), він відмітив, що це найвищий інфляцію за останні 7 років.

На нашу думку інфляцію не можна подолати раз і назавжди. Сучасна економіка інфляційна за своїм характером. Тому антиінфляційне регулювання є безтерміновою, постійною функцією держави. Мета антиінфляційної політики полягає у встановленні надійного контролю над інфляцією та підтриманні невисокого темпу зростання цін. Найтипівішими інфляційними заходами в розвинутих країнах є регулювання попиту, контроль за заробітною платою та цінами, індексація.

Директор Інституту економічних досліджень та політичних консультацій Ігор Бураковський переконаний, що для нового уряду першочерговим завданням в економіці має стати розроблення пакету антиінфляційних заходів. І якщо уряду вдасться реалізувати ефективну програму, в якій інфляція знизиться до 10-11%, то це можна буде вважати великим успіхом його економічної політики, перевіркою на дієздатність та професіоналізм.

Безус Любов Анатоліївна, курсант групи ІКМ-03-16 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ННІПФКМ ХНУВС, канд. наук з держ. управл. Кіданова Н.Б.*

ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЮ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС

Фінансово-господарський контроль на сучасному етапі на підприємствах здійснюється як на стадії до початку здійснення господарських операцій, так і на стадії після завершення господарських операцій шляхом проведення ревізій та перевірок.

Сутність першої стадії контролю (він на цій стадії називається попереднім) полягає в тому, що ще на стадії виникнення, проектування чи прогнозування господарської операції або процесу можна обґрунтувати їх ефективність із погляду законності, доцільності і тим самим попередити можливі негативні наслідки і конфліктні ситуації в діяльності підприємства. Але на цій стадії, коли ще не здійснена господарська операція, господарський процес не завжди можна заздалегідь передбачити і попередити під час попереднього контролю ці негативні явища. Тому більш ефективним є контроль на стадії, коли господарська операція виконується й оформляється документально (так званий поточний контроль). Такий поточний контроль здійснюється способом фактичної перевірки суті, змісту, доцільності господарських операцій і процесів, контрольного вивчення об'єкта.

Але найчастіше працівники органів внутрішніх справ в Україні (безпосередньо ДСБЕЗ і ВБОЗ) разом із залученими працівниками контрольно-ревізійної служби здійснюють фінансово-господарський контроль на наступній стадії (наступний контроль), коли вже господарські операції і процеси здійснені й оформлені бухгалтерською документацією.

Найбільш ефективними контрольними діями є ті, що проводяться за завданням судово-слідчих органів. Під час проведення таких дій, як правило, облікову документацію перевіряють суцільним способом, що забезпечує надійну ефективність контролю. Практика показує, що перевірки, проведені на підставі звернень

правоохоронних органів за I квартал 2008 року, майже в 70% підприємств виявлені факти безгосподарності, недостач матеріальних цінностей і коштів. У ряді випадків причиною недоліків і зловживань на цих підприємствах є відсутність ділового поточного контролю з боку як їх керівника, так і бухгалтерської служби.

Особливе значення має посилення та удосконалення форм контролю за ефективністю і цільовим використанням наявних фінансових ресурсів на підприємствах. Дослідження матеріалів перевірок, проведених органами державної контрольно-ревізійної служби показує, що на підприємствах недостатньо вживаються заходи щодо усунення причин порушень чинного законодавства, допускаються факти незаконного і недоцільного використання бюджетних коштів. Тому під час перевірок у фінансово-господарській діяльності підприємств потрібно застосовувати методи розслідування зловживань документального забезпечення, матеріалів та інвентаризацій. Як свідчить практичний досвід, перевірка документації нерідко ускладнюється, тому що обсяг її безперервно зростає. Трапляються випадки використання на підприємстві до 1500 різних видів документів тільки внутрішнього обліку.

Для розкриття різних зловживань, які в практиці інколи приховують шляхом складання фіктивних документів (або актів), здійснення приписок у документах невідвантажених цінностей або їх неповного оприбуткування, використовують методи зустрічної перевірки документів. Також застосовуються способи зіставлення документів, у яких відображається первинна операція, зі змістом документів, у яких відображають здійснення інших операцій, обумовлених першою. Важливим способом є перевірка об'єктивної можливості здійснення операції, що відображено в документах.

Усе це потребує комплексного дослідження облікової інформації під час проведення перевірок підприємств, що має важливе значення на сучасному етапі розвитку ринкової економіки.

Бондаренко Анна Валентинівна, курсант групи ІКМ-05-16 ХНУВС

Науковий керівник: начальник кафедри економічної безпеки ННІПФКМ ХНУВС, канд.тех.наук Петрова І.А.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ

Останнім часом відбувається бурхливий розвиток систем телекомунікацій, одним з ключових елементів яких є глобальна комп'ютерна мережа Інтернет і її головний сервіс WWW (World Wide Web). Інтернет являє собою першу реалізацію опосередкованого комп'ютерами гіпермедійного середовища, яке володіє унікальними можливостями для реклами і виступає як два основоположні елементи: по-перше, Інтернет новий засіб комунікації, що представляється комунікаційною моделлю «багато ким - багато чим» в основі якій лежить pull-модель отримання інформації споживачами. Крім того, Інтернет є гіпермедійним способом представлення інформації, значно відмінним від традиційних засобів масової інформації інтерактивною природою, високою гнучкістю і масштабованістю; по-друге, Інтернет глобальний віртуальний електронний ринок, що не має яких-небудь територіальних або тимчасових обмежень.

У найближчому майбутньому провідними закордонними компаніями, що спеціалізуються в області Інтернет-реклами, прогнозується значне зростання витрат фірм на подібну рекламу.

Найбільший покупець реклами в засобах масової інформації, компанія Zenith Media, що входить до складу компанії Cordiant Plc, склала звіт, озаглавлений Digital Media («Цифрові ЗМІ»), в якому говориться, що в найближчі п'ять років обсяг реклами в Інтернет значно зросте. Це станеться внаслідок використання рекламодавцями більш складних методів аналізу, які дозволяють пристосувати її для конкретних груп користувачів. По мірі освоєння нового середовища рекламодавцями і власниками засобів масової інформації будуть удосконалюватися і засоби

відстеження і аналізу складу аудиторії.

Модернізуються і програмні засоби, що дозволяють пристосувати рекламу для конкретних користувачів. Згодом таку технологію будуть використовувати все більше і більше компаній. З її допомогою можна автоматично надавати кожному користувачеві персонального комп'ютера спеціально підібрані для нього новини і іншу спеціалізовану інформацію. Однак Інтернет буде тільки доповнювати інші ЗМІ, що публікують рекламу. Очікується істотне зростання збільшення об'ємів електронної комерції, особливо в таких областях, як подорожі, роздрібна торгівля, фінанси, тематична реклама, а також в комп'ютерному секторі.

Сьогодні Україна починає активно впроваджувати нові технології, за зразком західних і придумувати нові способи рекламування. З'являються рекламні мережі відповідаючи західним стандартам, але все-таки технічна відсталість середньостатистичного користувача гальмує розвиток нових технологій. Затримка постачання нового програмного забезпечення не дає користувачу можливості відчутти всю принадність нового віртуального світу, а низька пропускна здатність і ненадійність комунікаційних каналів ще більш сповільнює це впровадження. Однак зараз чітко просліджується тенденція розвитку ліній зв'язку, і в майбутньому збільшення швидкості зв'язку безсумнівно відіб'ється на якісному рівні реклами.

Звичайно, банерна реклама, як одна із основних, у такому вигляді, у якому вона зароджувалася вже не існує в жодній скільки-небудь просунутій в Інтернеті країні. В Україні ж вона тільки пройшла свій пік і ведучі інтернет-рекламодавці почали вивчати нові технології, більш витончені, покликані працювати саме з зацікавленою аудиторією, а не «стріляти по величезних площах».

Узагалі, вся інтернет-реклама найбільше й оперативніше за усі інші вирішує одну з головних задач реклами – вплив на цільову аудиторію. Досягнення в програмуванні дозволяють зробити це з мінімальною, практично нульовою погрішністю. Звичайно перехід по неіснуючому URL не вирішує цю задачу, але це тільки поки. Цей спосіб тільки зародився і технічно ще розвигий слабко.

Отже, можна говорити про рекламу в Інтернет як про засіб формування іміджу, що цілком склався в компанії. Для формування використовуються наступні основні елементи: корпоративний Web-сервер, баннери, електронна пошта.

Корпоративний сервер дозволяє зробити інформацію про фірму або товар/послугу доступною для мільйонів людей, в тому числі і географічно віддалених. Крім того, можна оперативно реагувати на ринкову ситуацію – змінювати дані прайс-листа, анонсувати нові товари/послуги і т.д. Сервер дозволить реалізувати всі можливі форми представлення інформації: текст, графіка, звук, відеозображення, анімація і т.д. Ще одна перевага Web-сервера – можливість відкриття віртуального представництва, яке буде доступне 24 години на добу, 7 днів в тиждень з будь-якої точки світу.

Баннер – один з основних елементів, працюючих на формування позитивного іміджу фірми. За допомогою рекламних баннерних мереж можна здійснювати показ баннерів цільовій аудиторії. На жаль, в Україні, через відсутність великої кількості популярних серверів по різним тематикам, це не завжди можливе. Дослідження, проведені визнаними авторитетами в області Інтернет-реклами, показали, що баннер працює, навіть якщо на нього не натискають. Натиснення означає лише тимчасову зацікавленість. Основна думка, відображена в баннері (якщо вона є), все одно запам'ятовується. Завдяки специфіці Інтернет, люди активні в пошуку і сприйнятті інформації, тому імовірність впливу реклами тут вище: біля 30 % опитаних пам'ятають побачений баннер через сім днів.

Електронна пошта є додатковим засобом формування іміджу. З її допомогою можна показати чіткість роботи з клієнтами, чіткість організації фірми. Крім того, в правильно оформленому листі назва компанії (або ваше ім'я) завжди на виду і людина хоч-не-хоч запам'ятовує цю інформацію. Завдяки листам розсилки, можна провести чіткий таргетинг аудиторії навіть в Україні. Якщо Ви в стані регулярно готувати інформацію по темі, доцільно створити свій список розсилки. Дискусійні

листи створюються для обміну інформацією, обговорення питань на певну тематику. На відміну від списків розсилки писати в лист можуть не тільки безпосередньо його творці, але і всі учасники. Додатковим позитивним моментом Вашої активної участі в листі є той факт, що часто популярні і авторитетні дискусійні листи переглядаються представниками спеціалізованої преси і є імовірність, що Ви будете процитовані на сторінках видань або Вас запросять написати статтю. Проводячи аналіз повідомлень, що публікуються, Ви можете обчислити Ваших потенційних клієнтів і зв'язатися з ними напругу. Нарешті, не треба забувати, що крім Вашого власного промислу спеціалізовані дискусійні листи надто корисні, так як будуть забезпечувати Вас цінною інформацією і новинами.

Кажучи про перспективи розвитку Інтернет-реклами потрібно відмітити очікуване різке зростання витрат на подібну рекламу. Однак ці прогнози виправдаються в тому випадку, якщо в Web більше уваги буде приділятися потребам широкого кола покупців і рекламодавців, що розповсюджують споживчі товари.

Бордєєва Ганна Петрівна, студент 2 курсу СФ ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри соціально-економічних дисциплін СФ ХНУВС, канд.еко.наук Байдала В.В.*

ВИЗНАЧЕННЯ, РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

Поява категорії «національні економічні інтереси» (національні інтереси в економічній сфері) пов'язана із становленням будь-якої країни незалежною. Як об'єктивний чинник, національні економічні інтереси є водночас категорією економічної теорії і політології, тісно переплітаються із категоріями економічного суверенітету, економічної безпеки, економічної сфери країни та її складовими тощо.

На жаль, у вітчизняній науковій літературі дуже слабо досліджується в теоретичному і методологічному плані категорія «національні економічні інтереси». З методологічної точки зору принциповим є визначення теоретичного аспекту національних економічних інтересів як об'єктивно існуючої економічної категорії. Особливо це стосується взаємозв'язків цієї категорії із категоріями «суперечність у економічній сфері», «загроза національним економічним інтересам (економічній безпеці)», «економічна безпека». Суперечності є глибинними економічними відносинами, тоді як загрози виступають поверхневими проявами суперечностей і вже діють в економічному житті в вигляді негативних чинників або явищ (системної сукупності чинників). У такому разі національні економічні інтереси слід розглядати, з одного боку, як поверхневі прояви дії об'єктивних економічних законів у економічному житті, з іншого, як об'єктивну необхідність усунення (пом'якшення) загроз економічній безпеці.

Реалізація (захист) національних економічних інтересів дуже тісно пов'язана із забезпеченням економічної безпеки держави. Остання виступає як стан, при якому національні економічні інтереси захищені від внутрішніх і зовнішніх загроз. За суттєвої реалізації (захист) економічних інтересів і є змістом забезпечення економічної безпеки. Захист національних економічних інтересів є найважливішою функцією системи забезпечення безпеки економічної сфери. Мета реалізації національних економічних інтересів полягає в підтриманні такого стану економічної сфери держави, який характеризується збалансованістю, стійкістю до негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування економіки держави і економічне зростання.

Національні економічні інтереси як поточні, так і довгострокові, мають визначатися і затверджуватися на державному рівні у складі Стратегії забезпечення економічної безпеки України. Слід також підкреслити, що за нинішніх умов нерозвиненості і нестабільності економічної сфери одноразова реалізація національних економічних інтересів неможлива. Їх реалізація має бути послідовною, а її трива-

лість обумовлюється темпами розвитку економічної сфери, а також наявністю всіх потрібних для функціонування економіки ресурсів. А це, в свою чергу, вимагає визначення пріоритетних національних економічних інтересів, реалізація яких має стати першочерговою.

З врахуванням курсу України на розбудову соціально орієнтованої ринкової економіки умови формування останньої мають створюватися переважно за рахунок суттєвого вдосконалення і поширення використання економічних важелів, що застосовуються органами державної виконавчої влади при виконанні регулюючої, захисної і контрольно-примусової функцій держави.

Брецько Ірина Іванівна, студент 4 курсу ХЮІ ХНУВС

Науковий керівник: начальник кафедри економіко-правових дисциплін ХЮІ ХНУВС, канд.екоп.наук Безуглова І.В.

ПРОБЛЕМИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Правове регулювання підприємницької діяльності в Україні відображає прагнення до оптимальної моделі такого регулювання, яке використовується в цивілізованому світі, але з урахуванням економічних, соціальних та політичних реалій суспільства. Підприємництво здійснюється лише певною категорією суб'єктів права – підприємствами, які мають специфічні суб'єктивні права та чітко визначені юридичні обов'язки.

Ліцензування є одним з видів зовнішньої перманентної легалізації діяльності підприємця. Вона визначається Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», який дає перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню. Закон встановлює виключений перелік таких видів діяльності, який не може бути розширений нормативними актами. Крім того, він, хоч і несуттєво, але постійно змінюється. Щоб цього не відбувалося безпідставно, необхідно доповнити законодавство про ліцензування статтею щодо критеріїв визначення видів діяльності, які підлягають ліцензуванню.

Ліцензування як певна процедура складається з трьох етапів: звернення суб'єкта господарювання до органу ліцензування із заявою про видачу ліцензії; розгляд заяви та прийняття органом ліцензування рішення про видачу ліцензії або про відмову в її видачі; видача ліцензії.

На практиці з цього приводу виникають певні проблеми. Дуже часто внаслідок відомчого суб'єктивного підходу і різночитань підстав відмови у видачі ліцензій (а вони конкретизовані у різних нормативних актах і визначені по-різному у кожному з них) відбуваються необґрунтовані відмови у видачі цих дозволів. Щоб цього уникнути, необхідно орієнтуватися на Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», де перелік цих підстав визначений у вичерпному порядку. Такими підставами є: недостовірність даних у документах, поданих заявником для отримання ліцензії; невідповідність заявника згідно із поданими документами ліцензійним умовам, встановленим для виду господарської діяльності, зазначеного в заяві про видачу ліцензії.

Розглядаючи питання юридичної відповідальності про порушення законодавства в сфері ліцензування, стає очевидною відсутність розгорнутої відповідальності посадових осіб та органів державного контролю, адже максимальна відповідальність цих органів, яка може наставати – відновлення порушеного права суб'єкта господарювання. Однак, це важко назвати відповідальністю, скоріше – це їх обов'язок. Тому можна було б увести певні інструменти впливу на органи ліцензування і закріпити це в нормативних актах.

На противагу відповідальності органів ліцензування більш чіткіше законодавством України регламентована відповідальність суб'єктів господарювання за пору-

шення законодавства. Так, до них можуть застосовуватися адміністративні, цивільно-правові і кримінальні санкції.

Ліцензування в Україні має як свої переваги, так і недоліки, першочерговим вирішенням яких, на нашу думку, є удосконалення нормативно-правової бази, що регламентує даний етап легітимації суб'єкта господарювання.

Будяк Анна Олегівна, студент 2 курсу СФ ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри соціально-економічних дисциплін СФ ХНУВС, канд.екон.наук Байдала В.В.*

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Економічні перетворення в Україні повинні бути націленими на вирішення найважливішого завдання – це радикальні зміни в системі управління економікою

Розв'язання проблем трансформації національної економіки України на ринкових засадах, перехід до нових прогресивних технологічних процесів вимагає залучення значних обсягів інвестицій.

Проблема інвестування зараз дуже гостро стоїть у більшості країн світу. Україна також серед них. І це не тому, що в неї маленький промисловий потенціал або ж нема кваліфікованих кадрів. Тож чому? І чому взагалі інвестування настільки важливо, що уряд України встановив податкові пільги для іноземних інвесторів. Чи є інвестування корисним чи, навпаки, шкідливим явищем та чому?

Інвестиції, у тому числі іноземні, є не лише механізмом розвитку, але й способом регулювання економіки шляхом переливання капіталу. На сучасному етапі розвитку ринку іноземні інвестиції виступають основним джерелом отримання новітніх конкурентоспроможних технологій. Купівлю українських підприємств чи їх частки, тобто здійснення процесів злиття (поглинання), іноземні інвестори розглядають як привабливий спосіб інвестування з тих позицій, що зменшується ризик через неефективний менеджмент. Разом з тим збільшуються шанси застосування передового досвіду у сфері отримання нових технологій та оборотних коштів в період затяжної кризи.

З вище сказаного випливає, що на сьогодні в Україні потрібні дієві механізми залучення іноземних інвестицій, інвестицій з високотехнологічних держав заходу.

З січня по вересень 2007 року прямі іноземні інвестиції (ПІІ) склали \$6.8 млрд. та за підсумками року - \$8.5 млрд. Земельна реформа, а саме зняття мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення, має стати вирішальним аргументом для відкриття потоку іноземних інвестицій у сільське господарство. Таким чином, щорічний приріст ПІІ в Україну у 2008-2012 роках буде складати близько \$7,5 млрд., що, можливо, зробить нашу країну одним з найбільших реципієнтів ПІІ у Східній Європі. Цьому процесові, безперечно, буде сприяти інтеграція у ВТО, НАТО та ЄС.

Але, на жаль, інвестори на сучасному етапі зіштовхуються з неефективною юридичною системою, складною бюрократією та нечіткими нормами, що регулюють бізнес. Ризик інвестування посилює корупція (у 2007 році ми погіршили своє становище у рейтингу Транспаренсі Інтернешнл на 19 місць), найсильніші лобістські групи, які стають на захист вітчизняного виробника, відсутність адекватних законодавчих гарантій, обмеження для імпорту та експорту, слабкість політичних інституцій, непередбачуване ведення політики. Однак, ситуація не є катастрофічною. Відома британська консалтингова компанія Control Risks відносить Україну до країн, які мають середній рівень політичних ризиків, яку складають 57% країн з ринком, що формується. За оцінками спеціалістів для створення повноцінної експортноорієнтованої економіки Україні необхідно 40-50 млрд. дол. США. Внутрішні можливості інвестування наразі обмежені і залежать від загальноекономічної ситуації в Україні, яка на сьогодні негативно позначається на всіх інвестиційних процесах.

ЗЛОЧИННІСТЬ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

З розвитком економічних відносин в Україні все більш важливу роль відіграє банківська система, яка регулює кредитні і грошові операції, а також сприяє зростанню економічного потенціалу держави. Банки перетворюють і мобілізують на діючий капітал тимчасово вільні грошові кошти, заощадження і доходи населення, виконують різноманітні кредитні, посередницькі, інвестиційні та інші операції.

Банківський облік тісно пов'язаний з обліком у галузях народного господарства, тому що здійснення банком розрахункового, кредитного і касового обслуговування відображаються у бухгалтерському обліку як банків так і клієнтів, але банки України сьогодні не проводять єдиної державної політики і тільки запізно реагують на ті чи інші проблеми. Вони прямо зацікавлені в інфляційному стані економіки, так як це дозволяє велику масу грошей, що з'являється під час виникнення і розкручування чергової інфляційної спіралі, перекидати безпосередньо у банківські прибутки.

Сьогодні банківська система України є центральною ланкою у кримінальному ланцюзі з «відмивання» капіталів, здобутих злочинним шляхом, незаконного переміщення за кордон держави валютних коштів.

Кількість злочинів тут за 2003-2007 роки зросла майже втричі і на 2007 рік складає близько 9 тис. щорічно. Особливе занепокоєння правоохоронних органів викликають високі темпи криміналізації банківської системи (за 2007 рік у цій сфері виявлено майже 3,1 тис. злочинів).

Підвищена суспільна небезпечність злочинів у банківській сфері визначається, насамперед, такими факторами: злочини у ній негативно впливають на функціонування економічної системи держави. За офіційними даними МВС України до кримінальної відповідальності за вчинення корисливих злочинів безпосередньо у банках притягуються 367 працівників, з яких 54 - керівники банківських установ; розслідування злочинів, вчинених з використанням окремих банківських операцій у багатьох випадках вдосконалюється тим, що його ефективному проведенню одночасно протидіють як злочинці так і недобросовісні банкіри. Після розподілу одержаних кредитних коштів при першій появі з перевіркою співробітників правоохоронних органів боржник «кидає своє підприємство» і зникає. У таких випадках посадові особи банків є організаторами розкрадання довірених їм коштів. І тоді вони усіляко «гальмують» слідство, застосовуючи численні корупційні «важелі» та значні фінансові можливості; злочинна діяльність у банківській сфері характеризується різноманітністю, високоінтелектуальним характером, швидкою адаптацією до нових форм і методів підприємницької діяльності.

Об'єктом пильного наукового аналізу в багатьох випадках ставали способи вчинення шахрайських посягань на кредитні ресурси банків, які були класифіковані авторами залежно від суб'єкта злочину (кредитор, позичальник), котрі діють самостійно або у змові.

В даний час на думку провідних фахівців у галузі боротьби зі злочинністю в банківській сфері, серед злочинних посягань на економічні інтереси суб'єктів господарювання переважають шахрайські дії щодо заволодіння матеріальними цінностями, які належать фізичним та юридичним особам.

Отже протидія злочинності в банківській сфері має стати пріоритетним напрямком діяльності правоохоронних структур, насамперед, підрозділів по боротьбі з економічною злочинністю.

Гетьман Максим Вікторович, курсант групи ІКМ-06-15 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ННІПФКМ ХНУВС, канд. наук з держ. управл. Кіданова Н.Б.*

НЕОБХІДНІСТЬ ПЕРЕХОДУ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Український бухгалтерський облік протягом багатьох років формувався під впливом радянської системи господарювання і обслуговував адміністративно-командну систему.

Українська бухгалтерська система повністю відповідала вимогам та завданням існуючої економічної системи та успішно обслуговувала її. В умовах відсутності власника підприємств (формально вони належали державі) підприємства були позбавлені можливості отримувати прибутки з метою власного збагачення. Користувачами бухгалтерської інформації переважно були контролюючі органи. Стара бухгалтерська система обліку не була призначена для широкого користування з метою здійснення аналізу. Фінансовий аналіз підприємства обмежувався співставленням з директивними цифрами.

Міжнародний бухгалтерський облік, на відміну від українського, протягом багатьох років обслуговував іншу господарську систему, а саме ринкову.

Основні передумови необхідності переходу на МСБУ: широкомасштабні економічні реформи, що призвели до формування нової економічної системи, основу якої складають ринкові відносини; масова приватизація майна сприяла створенню значного приватного сектора економіки; розширення як вертикальних, так і горизонтальних господарських зв'язків призвело до активізації самостійності суб'єктів господарювання, яким для прийняття рішень необхідна якісна інформація, що повно та вірогідно відображає усі економічні процеси; активізація ролі грошей призвела до збільшення потреби в кредитних коштах, для отримання яких банки вимагають від суб'єктів господарювання надання фінансових документів, які б дали змогу провести фінансовий аналіз підприємства; вихід українських підприємств на міжнародні фінансові ринки вимагає надання фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів, а також перехід до західної практики ведення бухгалтерського обліку; потреба в значних іноземних капіталах; поступова інтеграція в європейський економічний простір.

Методологічною радою з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України (протокол №133 від 22 серпня 2007 року) схвалено проект Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні.

Даний проект Стратегії розроблено з метою удосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу.

Міністерством фінансів України розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань бухгалтерського обліку», який схвалено Кабінетом Міністрів України та подано на розгляд до Верховної Ради України (реєстраційний номер 3743 від 27 червня 2007 року). Законопроект передбачає внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо обов'язкового складання підприємствами-емітентами, цінні папери яких знаходяться у лістингу організаторів торгівлі на фондовому ринку, а також банками і страховими компаніями, фінансової та консолідованої фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності.

Таким чином, реалізація Стратегії сприятиме покращанню інвестиційного клімату в Україні, прозорості ринків капіталу.

Відмінність у системах господарювання вимагає перегляду системи обліку та звітності суб'єктів господарської діяльності. Нові методи господарювання висувають нові вимоги до якості та способів подачі інформації, особливо фінансової, яка є основою щодо прийняття управлінських рішень.

ШАХРАЙСТВО У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Взагалі термін «економічне шахрайство» («фінансове шахрайство», «комерційне шахрайство») пов'язаний із загальним кримінально – правовим поняттям шахрайства. Як зазначає П. Матишевський шахрайський обман як спосіб розкрадання здатний викликати у власника майна або особи, яка ним відає уявлення про потребу передачі відповідного майна. Згідно Кримінального кодексу України шахрайство – це заволодіння чужим майном або придбанням права на майно шляхом обману чи зловживання довірою.

У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, в цілому досліджені проблеми класифікації економічного шахрайства та способи його вчинення, зокрема, окреслено коло шахрайських дій у банківській сфері. В основі класифікації способів скоєння шахрайських посягань автори поклали різні підстави: вид банківських операцій, за допомогою яких вчинюється злочин (кредитні, валютні, інвестиційні); характер відносин суб'єкта злочину з банком (працівник, клієнт банку, стороння особа); окремі механізми злочинної діяльності (використання підроблених документів, кримінальне банкрутство).

Механізмом вчинення шахрайства є використання у злочинних цілях вивіску господарюючого суб'єкта – юридичної особи, різноманітних цивільно-правових відносин. Це дозволяє маскувати злочин під легальну фінансово – господарську діяльність за якою іноді важко розпізнати злочинну комбінацію. На етапі підготовки до шахрайства, розробляється схема майбутньої операції, проводяться організаційні й технічні заходи щодо її практичної реалізації.

Технічні підготовчі заходи пов'язані з виготовленням належних документів (бланків, кредитних карток), придбанням потрібного офісного обладнання та придбання комп'ютерної техніки. Злочинці переважно користуються комбінованим способом підробки документів. Матеріальна підробка в чистому вигляді зустрічається у 10 % випадків, інтелектуально – у 25 %.

До числа організаційних заходів на етапі підготовки до незаконного одержання кредиту можна віднести: створення фіктивного підприємства, відкриття рахунків у комерційних банках.

Організаційними особливостями симптомів шахрайства є: надмірно ускладнена організаційна структура; прихильність до високо ризикових операцій; відсутність ефективної системи внутрішнього контролю, що перш за все виявляється: відсутність розподілу обов'язків; відсутність або недостатньо організований пропускний режим; відсутність належних перевірок; неналежна система документообігу.

Враховуючи викладене вище можна зробити наступні висновки. Економічне шахрайство за своєю сутністю є новою формою злочинного бізнесу. Воно відрізняється від раніше відомих способів заволодіння чужим майном, тим, що:

- сформовано і подано у формі злочинного бізнесу під прикриттям різноманітних форм та інститутів легальної фінансово – господарської діяльності комерційних підприємств;

передбачає наявність потрібного алгоритму заздалегідь підготовлених, чітко структурованих та вміло керованих злочинних дій (схем).

АУДИТ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОВЖИВАНЬ

Складовими елементами економічного контролю є контрольні перевірки, аудит, ревізії, інвентаризації та судово-економічні експертизи, які досліджують фінансово-господарську діяльність підприємств і організацій і виявляють негативні явища господарювання з метою їхнього усунення та недопущення в майбутньому.

Так, аудит обліку реалізації готової продукції основними завданнями має встановлення правильності: відображення в обліку фактичної виручки від реалізації готової продукції; відображення в обліку фактичних витрат на виробництво та реалізацію продукції; визначення валового доходу від реалізації готової продукції; документального оформлення реалізації готової продукції.

Перед початком перевірки аудитор повинен встановити наявність наказу керівника про метод визначення виручки від реалізації продукції (Наказ про облікову політику підприємства). Також повинен переконатись, чи відповідає облік реалізації визначеній наказом методиці.

Аудитор повинен перевірити, а при необхідності самостійно здійснити розрахунок фактичної собівартості реалізованої продукції по видам чи групам. Здійснення послідовної перевірки є такою: перевірка залишку готової продукції на складі, відвантаженої продукції, реалізованої продукції, звірка одержаних даних з фактично відображеними відомостями у регістрах синтетичного обліку та звітності.

Наступним етапом аудиторської перевірки є з'ясування повноти відображення виручки, одержаної від реалізації продукції. Для цього з даними синтетичного обліку зіставляються дані первинних документів, що свідчать про відвантаження продукції. Аудитор повинен звірити заборгованість покупцям за одержаними авансами з аналітичними даними про відвантаження продукції.

Окремим об'єктом перевірки є встановлення правильності формування витрат, пов'язаних з реалізацією продукції, та їх розподіл між реалізованою та нереалізованою продукцією.

Завершальним етапом перевірки є перевірка правильності визначення фінансового результату в регістрах синтетичного обліку та повноти його відображення у звітності.

Аудитор має впевнитися у правильності розрахунку та своєчасності перерахування до бюджету усіх обов'язкових податків, зборів та платежів, які за чинним законодавством включаються до ціни реалізації.

Як свідчить практика аудиту, найбільш поширеними правопорушеннями в діяльності підприємств з реалізації готової продукції за останні роки є: недостовірність даних первинних документів, які підтверджують здачу готових виробів на склад;

- недотримання на підприємстві контрольно-пропускного режиму; порушення діючого порядку уцінки та продажу залежаної продукції на підприємстві; невідповідність обсягу реалізації продукції з договорами і комерційними угодами на постачання її покупцям; порушення діючого на підприємстві порядку встановлення цін на власну продукцію; укладання недостовірних угод на постачання продукції покупцям з метою необґрунтованого діставання грошових коштів від них у порядку попередньої оплати; неправильність оцінки визначення вартості реалізованої продукції; заниження договірних цін порівняно із собівартістю продукції; штучне завищення або заниження фактичного обсягу реалізованої продукції.

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ВНУТРІШНЬОГО ГУДВІЛА ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВІРІШЕННЯ

Однієї з останніх тенденцій вітчизняної економіки є ріст кількості угод по придбанню й злиттю підприємств. Відображення цих процесів в обліку пов'язане з виникненням такого об'єкта обліку, як гудвіл, що являє собою придбані економічні вигоди, не відображені в обліку придбаного підприємства й втілені в нематеріальних факторах формування ринкової вартості останнього. Гудвіл одержує ознаки активу з можливістю його достовірної оцінки лише у випадку придбання підприємства як цілісного майнового комплексу. Проте він створюється усередині підприємства протягом багатьох років на основі знань, зв'язків, сучасних інформаційних, виробничих і збутових технологій, а також інших факторів його майбутніх конкурентних переваг. Тому необхідність оцінки внутрішнього гудвілу очевидна.

Оцінюючи українські підприємства, потенційні інвестори й партнери все частіше звертають увагу саме на вартість нематеріальних активів. За даними компанії Ernst & Young, у структурі власності найбільших світових корпорацій (Disney, Microsoft, Nike) невідчутні активи вже становлять понад половину загальної вартості компанії. Особливо це стосується високотехнологічних підприємств. Корпорація Microsoft, ринкова капіталізація якої становить сотні мільярдів доларів, має на балансі матеріальних активів усього кілька мільярдів доларів.

Щодо оцінки внутрішнього гудвілу, то це питання є проблематичним, оскільки по вітчизняних і міжнародних стандартах не визнаються активами більшість складових гудвілу. Так, відповідно до П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» не визнаються активами (хоча й пов'язані з майбутніми економічними вигодами), а списуються на витрати звітного періоду, у якому вони були здійснені: витрати на дослідження, витрати на підготовку й перепідготовку кадрів, витрати на підвищення ділової репутації підприємства, на створення торговельних марок і т.д.

Таким чином, традиційні звіти не надають достовірну інформацію про нематеріальні фактори цінності компанії, оскільки вони не відображаються в обліку, через те що неможливо достовірно визначити їх вартість, а інвестиції в них списуються на витрати. Як наслідок, інвесторам надають консервативні оцінки поточної вартості підприємства і його здатностей до створення багатства в цілому. Тому необхідно забезпечити бухгалтерську звітність більш надійною інформацією про такі нематеріальні активи. Цього можна досягти шляхом розширення діючої моделі обліку й забезпечення добровільного розкриття керівництвом ймовірного впливу нематеріальних активів на майбутню прибутковість компанії, тобто розширити п. 37.4 П(С)БО 8 щодо вимоги розкриття інформації про загальну суму витрат на дослідження й розробки, інформацією про витрати на підвищення професійного рівня персоналу, рекламу, на створення брендів і про інші витрати по формуванню ділової репутації підприємства.

Внутрішньо створений гудвіл втілює в собі нематеріальні складові, цінність яких для підприємства дуже велика, незважаючи на те, що вони не визнаються активами в бухгалтерському обліку.

Вирішенню проблеми оцінки невідчутних активів повинна сприяти підготовка фахівців з керування інтелектуальною власністю, яких в Україні, поки що немає. Дослідження в сфері обліку повинні бути спрямовані на визначення, вимірювання у звітності релевантних нематеріальних активів, щоб мета бухгалтерського обліку й звітності щодо надання користувачам для прийняття управлінських рішень повної, правдивої й неупередженої інформації досягалися повною мірою.

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИ СПРАВЛЯННІ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Головним фінансовим інструментом держави є податкова система, за допомогою якої формуються кошти державного бюджету. Податковий простір української економіки регулюють понад 200 законів. Одним із них є Закон «Про податок з доходів фізичних осіб».

Згідно Закону, податок з доходів фізичних осіб – плата фізичної особи за послуги, які надаються їй територіальною громадою, на території якої така фізична особа має податкову адресу або розташовано особу, що утримує цей податок. Без даного податку неможливо представити податкову систему будь-якої країни. Кожна особа працюючи заробляє повну суму грошей і вона має ділитися власним доходом з державою для виконання її функцій.

Як і більшість сучасних податків, податки із доходів фізичних осіб характеризуються наявністю основних принципів: загальності, стабільності, обов'язковості, соціальної справедливості.

Та ці принципи не завжди правильно виконуються. Багато уваги цьому питанню приділяють Андрущенко В.Л., Василик О.Д., Германчук П.К., Мороз С.К., Огонь Ц.Г., Суторміна В.М., Чуприна О.В., Федосов В.М. Проаналізувавши даний матеріал ми зробили висновки, що принцип соціальної справедливості в Україні не дотримується. Адже різниця в оподаткуванні для осіб, що заробляють 1000 грн. і 100000 грн. не можна порівнянню. На початку 90-х, максимальна ставка податку становила 40%, але ця ставка завищена – ніхто не захоче віддавати практично половину власного доходу. На сьогодні встановлена єдина ставка податку – 15%, і це на нашу думку не є справедливим. Доцільно було б встановити диференціацію оподаткованого доходу в залежності від його величини. Необхідно ввести розрахунок таких ставок за якими бюджет отримує необхідні кошти, а особа залишається із сумою що задовольняє усі особисті потреби. Ці ставки мають знаходитись в діапазоні між 30% та 10%, так щоб ті хто заробляють багато не приховували власні доходи, а сплачували податок. А мінімальна ставка має бути необтяжлива для громадян з низькими доходами.

Враховуючи соціально-економічний стан України, можна також і розмір доходу що не оподатковується збільшити, вирівняти прожитковий мінімум з доходів особи, що взагалі не підлягає оподаткуванню. Для бізнесової еліти сплата податку 145 грн. від доходу 1000 грн. здається несуттєвою, але для особи, що отримує дані доходи сума податку є великою.

Кошти або майно, отримані платником податку, як хабар, викрадені чи знайдені, як скарб не зданий державі, відносяться до місячного оподаткованого доходу і оподатковуються за загальною ставкою. На нашу думку, дана ситуація має регулюватися окремим нормативним актом (Законами «Про хабарництво»; «Про скарб» тощо). І оподаткуванню дані кошти не мають підлягати, і вони навіть не можуть визнаватися доходами фізичної особи, так як підлягають стягнення до державного бюджету, до того ж, такі діяння є правопорушеннями і за їх скоєння настає кримінальна чи адміністративна відповідальність. У Законі передбачено оподаткування процентів у 5% від загальної суми нарахованих процентів. Це призводить до зменшення доходів вкладників, а значить вкладники будуть шукати більш вигідні варіанти розмістити власний капітал. Найбільше ця ставка впливає на малих вкладників. Також логічно, щоб доходи отримані за договорами довгострокового страхування життя, недержавного пенсійного забезпечення та пенсійних вкладів взагалі не оподатковувались.

Проблема оподаткування є однією з найгостріших в Україні та таких, що вирізняє її з-поміж більшості європейських країн. На масштаби ухилення від сплати податків впливає високий рівень податкових ставок, нерівномірний розподіл податкового навантаження; порушення принципу рівності платників перед законом; складність і недосконалість законодавства, яким регулюється підприємницька діяльність, зокрема податкового; недотримання норм законів, неефективність державної бюджетної політики. Тому необхідно потрібно проводити комплексну податкову реформу, та в оподаткуванні фізичних осіб, зокрема.

Какуля Ганна Федорівна, курсант групи ІКМ-04-15 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
ННІПФКМ ХНУВС, канд. наук з держ. управл. Кіданова Н.Б.*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Досвід розвинених країн показує, що оподаткування прибутку підприємств є одним із традиційних способів мобілізації фінансових ресурсів. Велике значення це має і для бюджетно-податкової системи України, про що свідчить віднесення податку на прибуток до числа трьох найбільш значимих джерел доходів бюджету. Крім того, вказаний податок має не тільки фіскальне значення, але й регулююче. Для оцінки впливу на господарський розвиток країни та для визначення можливих напрямків подальшого розвитку податку на прибуток необхідний аналіз історичних етапів та сучасні проблеми його застосування.

В історії оподаткування прибутку можна виділити п'ять етапів. Перший етап (1991-1992) – період становлення, що відбулось в умовах постійного зростання безробіття, гіперінфляції, орієнтації. Все це спричинило неадекватність принципів оподаткування прибутку підприємств.

Другий етап (1992-1997) вимагав нового механізму стягнення податку та контролю за його сплатою. Це пов'язано з широкомасштабними процесами роздержавлення і приватизації. Характерною рисою цього періоду була часта зміна об'єкта оподаткування. Розглядаючи порядок оподаткування згідно з законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» можна виділити найбільш суттєвий недолік – успадкований від планового господарювання спосіб розрахунку оподатковуваного прибутку, заснованого на працездатному та технічно складному калькулюванні собівартості реалізованої продукції. Рішення вказаної проблеми було запропоновано на третьому етапі становлення податку (1997-2000 рр.). В новій редакції Закону оподатковуваний прибуток визначається на основі співставлення валових доходів і валових витрат. В Україні для розрахунку оподатковуваного прибутку передбачено спеціальний метод визначення доходів та витрат – правило першої події, яке прямо суперечить загальноприйнятому в бухгалтерському обліку методу нарахувань.

Вказане протиріччя стало очевидним в зв'язку з прийняттям у 1999 році нових українських облікових стандартів.

Четвертий етап (кінець 2000-2004 рр.) розпочався з прийняттям закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом та державними цільовими фондами». В цей час було значно ускладнено облік витрат з операцій з нерезидентами, платниками фіксованого податку.

Характерною рисою п'ятого етапу (кінець 2004 – теперішній час) є щорічна зміна законодавчих актів щодо оподаткування прибутку головними фінансовими документами країни, направлені в більшості випадків на зменшення пільг.

Аналіз різних варіантів реформування законодавства про оподаткування прибутку та пропозиції вітчизняних науковців щодо удосконалення методики оподаткування прибутку підприємств дозволили зробити наступні узагальнення: застосування порядку оподаткування, що стимулює скорочення витрат виробництва

(А.В. Базилюк, В.Ф. Волик); об'єднання ПДВ та податку на прибуток в єдиний податок з новою назвою – податок на кредиторську вимогу (Ю.В. Тимошенко, М.К. Вишневецька, В.М. Колесникова, Т.М. Мараховська); уніфікація алгоритмів розрахунку фінансового результату та оподаткованого прибутку підприємства; диференціація податкових ставок (Л.М. Дейніс, В.М. Мельник); зміна об'єкту оподаткування (прибутку) на валові витрати (В.О. Парнюк, С.О. Коваленко).

Кершковський Роман Юрійович, курсант групи ІКМ-03-16 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ННІПФКМ ХНУВС, канд. наук з держ. управл. Кіданова Н.Б.*

У ТІНІ «ПРОЗОРОГО» КОРДОНУ

Незаконне звільнення товарів від митного оформлення, ввезення на митну територію України під виглядом транзиту, переміщення через митний кордон поза пунктами пропуску, недекларування та приховування від митного контролю поданням документів, які містять неправдиві відомості щодо вартості товару, його кількості, країни походження, відправника тощо – це лише деякі ланки налагодженого механізму контрабанди. Попри комплекс заходів, здійснених органами виконавчої влади, вона продовжує поширюватись.

Найбільшою є питома вага контрабандної продукції на ринку автомобілів, аудіо-, відео-, комп'ютерної та побутової техніки, виробів легкої промисловості, продуктів харчування (насамперед овочів, фруктів, цукру та м'ясної продукції), тютюну, алкогольних напоїв, нафтопродуктів, ювелірних виробів.

Протиправній діяльності «сприяють» високі ставки ввізного мита, акцизних зборів та податку на додану вартість. Відраховування, що перевищують 10-15 відсотків митної вартості, роблять імпорт неефективним і в разі попиту на цю продукцію провозкують суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності до пошуку «обхідних» схем ввезення. Така продукція на національному ринку є конкурентоспроможнішою, ніж її вітчизняний аналог. Зниження ставок ввізного мита, акцизного збору та податку на додану вартість відновить рівновагу на ринку, усуне передумови для нелегального імпорту та переорієнтує товаропотоки в легальний обіг.

Основною проблемою, що сприяє контрабандним проявам, залишається «прозорість» кордону з Молдовою та Придністров'ям. Товари дрібними партіями переміщуються через кордон, де накопичуються в найближчих населених пунктах, завантажуються на автотранспорт партіями по 10-15 т для транспортування на ринки Одеської області та інших регіонів України.

Для перекриття українсько-молдовського кордону нині в прикордонних районах області працюють 8 селищних відділень міліції, 19 пересувних мобільних груп. Працівники УДАІ та прикордонних райвідділів ГУМВС спільно з іншими службами перекривають найімовірний шлях, привабливий для переміщення контрабандних вантажів. Для виконання вказівок та доручень Президента і Кабінету Міністрів України щодо кардинального посилення боротьби зі злочинністю (насамперед з контрабандними проявами) в межах проведення урядової програми «Контрабанді - СТОП» органи й підрозділи внутрішніх справ Одеської області у взаємодії з іншими правоохоронними та органами контролю регіону у першому півріччі 2007 р. вжили комплекс організаційних та практичних заходів.

У Одеському та Іллічівському морських торговельних портах, що відзначаються найбільшим вантажообігом, працівники правоохоронних органів постійно проводять спільні з митними та прикордонними органами перевірки вантажів, що надходять на митну територію України, та відпрацювання прикордонних районів.

Викрито 64 факти контрабандного ввезення в Україну товарів на загальну суму понад 6,2 млн. грн. За матеріалами працівників ГУМВС порушено 11 кримінальних справ щодо 15 злочинів, пов'язаних із незаконним переміщенням вантажів через державний кордон України, з них 5 за ознаками ст. 201 КК України.

Порушено 7 кримінальних справ стосовно працівників митниці, які вчинили 55 злочинів, зокрема 51 факт зловживання службовим становищем, 3 - службового підроблення, 1 - службової недбалості. Складено 3 адміністративних протоколи за вчинення корупційних діянь.

Внаслідок протиправних діянь, що ховаються в тіні «прозорого» кордону, Україна зазнала великих економічних та фінансових збитків, що тягнуть за собою нестабільність державної політики, розкрадання державного бюджету та відсутність сприятливих умов для розвитку економіки.

Коломісць Євген Андрійович, студент групи С-Фдрс-06-6 СФ ХНУВС
Науковий керівник: *професор кафедри соціально-економічних дисциплін СФ ХНУВС Пушкаренко П.І.*

ПРО ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГІВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Особливістю економічного підходу до визначення впливу тіньової економіки на ефективність економічної політики, розподіл та використання ресурсів є розробка надійних методів оцінки її обсягів. Складність і важливість цієї проблеми стимулюють розвиток міждисциплінарного підходу до її дослідження. З огляду на це розрізняють обліково-статистичний, формально-правовий, кримінологічний і комплексний підходи щодо віднесення тих чи інших видів діяльності до розряду «тіньових». За обліково-статистичного підходу основним критерієм виокремлення тіньових економічних відносин є їх неврахованість та відсутність фіксації офіційною статистикою. Найбільш послідовно використовується такий підхід на основі методології системи національних рахунків (СНР) ООН.

За формально-правовим методом ключовим критерієм тіньових економічних явищ виступає відношення до нормативної системи регулювання: ухилення від офіційної державної реєстрації, державного контролю, протиправний характер діяльності. Д. Макаров, Л. Коссалс основною характерною рисою тіньової економічної діяльності вважають її неконтрольований характер. В. Ісправніков для віднесення економічних явищ до тіньового сектору використовує критерій протиправної діяльності й ухилення від офіційної реєстрації.

У рамках кримінологічного підходу у якості ключового використовується критерій суспільної шкідливості (небезпеки) економічної діяльності. К. Улибін для визначення тіньових економічних відносин використовує критерій деструктивності – нанесення шкоди суспільству та присвоєння нетрудових доходів.

«Кримінологічний» погляд на тіньову економіку відтворено також у понятті економічна злочинність, до якої відносять:

- 1) діяльність на «чорних» ринках як форму злочинного підприємництва з продажу заборонених та дефіцитних товарів, робіт, послуг. Сюди відносять наркобізнес, проституцію, гемблінг (ігровий бізнес), контрабанду тощо;
- 2) рекет як форму організованого злочинного підприємництва, що базується на залякуванні, вимаганні та кримінальній монополії;
- 3) монополію кримінального «чорного» ринку;
- 4) використання послуг організованої злочинності при створенні картелів у легальній економіці через «таємну домовленість»;
- 5) обман покупців, постачальників, податківців в організованій злочинності.

П.І. Пушкаренко, В.В. Степаненко вважають найбільш достовірним комплексний структурний метод розрахунку всіх основних сегментних джерел доходів тіньової економіки.

Швидке та недостатньо кероване реформування економіки нашої країни призводить до низки негативних наслідків, зокрема, до зростання обсягів тіньового сектору, що зумовлює необхідність дослідження теоретичних обґрунтувань цього явища, ретроспективного аналізу його динаміки. На цьому етапі нелегальна еконо-

мічна діяльність обмежується винятково ухиленням від сплати податків, контрабандою та піратством. З розвитком світового господарства та прискоренням процесу глобалізації з'являються нові напрями та способи здійснення господарської діяльності поза межами легальної економіки такі як: легальний»світлий», напівлегальний»темний», неофіційний»сірий»та підпільний»чорний» ринок.

Кривенко Сергій Петрович, студент групи ОАдср-04-2 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ННІПФКМ ХНУВС, канд.екон.наук, ст. науковий співробітник Янова І.П.

АУДИТ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Аудит обліку нематеріальних активів – це встановлення відповідності застосовуваної підприємством методики обліку нематеріальних активів вимогам нормативних актів, що регулюють формування собівартості продукції (робіт, послуг) і фінансових результатів, а також вимогам відповідних стандартів і положенням, що встановлюють правила їхнього обліку.

Аудитор вивчає склад і структуру нематеріальних активів за даними первинних документів і облікових регістрів, підтверджує право власності на об'єкти нематеріальних активів, встановлює правильність відображення в обліку операцій з нематеріальними активами, підтверджує вірогідність нарахування й відображення в обліку амортизації по нематеріальних активах, оцінює якість інвентаризації.

Під час проведення документальних перевірок правильності ведення бухгалтерського обліку і звітності аудитор виявляє факти помилок бухгалтерського обліку і неправильного складання форм звітності. Основною причиною таких помилок виступають навмисні і ненавмисні дії посадових осіб, які займаються підготовкою даних про діяльність підприємства.

Типовими порушеннями в обліку нематеріальних активів виступають також помилки при відображенні кореспонденції рахунків. Аудит правильності відображення кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку може бути проведена по даним головної книги, журналів-ордерів, відомостей. Виявлені аудитором порушення і помилки під час перевірки нематеріальних активів можна звести до наступних груп:

1. Порушення: несвоєчасне відображення в облікових регістрах надходження нематеріальних активів; неправильно визначена первісна вартість придбаного нематеріального активу; у вартість придбаного нематеріального активу включена сума процентів за кредит; недотримання порядку обліку нематеріальних активів у розрізі груп; неправильно виконана переоцінка нематеріальних активів; недотримання порядку визначення і нарахування сум амортизаційних відрахувань; неправильне визначення строку корисного використання нематеріальних активів; недотримання збільшення і зменшення балансової вартості груп нематеріальних активів; несвоєчасне списання нематеріальних активів з балансу; неправомірна передача в заставу нематеріальних активів;

2. Зловживання: приховування недостачі нематеріальних активів; незаконне списання і відображення в обліку вибуття нематеріальних активів; навмисне зменшення корисності нематеріальних активів; незаконне, навмисне віднесення окремих видів нематеріальних активів до інших груп; підроблення охоронних документів, які підтверджують права на нематеріальні активи; навмисне, незаконне використання прискорених норм амортизації; неправильне відображення фінансових результатів від вибуття нематеріальних активів;

У доповіді буде більш детально викладено методи і прийоми виявлення та попередження порушень в обліку нематеріальних активів.

Лаурінайтіс Еліна Сергіївна, студент групи ОАдср-04-2 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
ННІПФКМ ХНУВС, канд.екон.наук, ст. науковий співробітник Янова І.П.

ВИЯВЛЕННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОВЖИВАНЬ В ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ АУДИТУ

Як свідчить практика аудиту, найбільше розповсюдження зловживань в обліку заробітної плати трапляється під час і нарахування та проведення відповідних утримань. Тому одним з основних напрямів попередження зловживань в цій сфері є проведення аудиторської перевірки.

Аудит здійснюється аудиторами, аудиторськими фірмами, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення, та згідно Закону України «Про аудиторську діяльність».

При проведенні аудиту заробітної плати застосовуються такі методи та прийоми: перерахунок, оцінка фактичної наявності, зіставлення, нормативне підтвердження. Аудит заробітної плати відбувається переважно вибіркоким способом. У тому випадку, коли виявлено порушення, аудит відбувається суцільним способом. За результатами перевірки складається аудиторський висновок, який являє собою офіційний документ, засвідчений підписом та печаткою аудитора (аудиторської фірми), що містить висновок щодо достовірності звітності, повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності.

В процесі аудиту встановлюється: дотримання нормативно-правових актів під час нарахування оплати праці, утримань із неї і правильності ведення бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці; своєчасність і правильність нарахування і виплати заробітної плати згідно діючої системи оплати праці; правильність здійснення розрахунків з податковими органами та органами соціального страхування.

При проведенні аудиту можуть бути виявлені наступні зловживання в обліку заробітної плати, та її нарахуванні: неправильне та несвоєчасне створення первинних документів з нарахування та утримань з заробітної плати, недотримання відповідних законів та нормативних актів; невірне і незаконне нарахування працівникам заробітної плати, премій і доплат; при нарахуванні відпусткових, лікарняних та інших виплат неправильно розрахований середній заробіток.

Найпоширенішим зловживанням є невірне визначення бази оподаткування, невідповідність чинному законодавству ставок і пільг, за якими здійснюються утримання; видача депонованих сум підставним особам; порушення при виплаті заробітної плати, а саме: виплата іншим особам заробітної плати за особистими рахунками працівників, що на цей період знаходяться у відпустці; механічне збільшення підсумку сум нарахування і суми до видачі; затримування строків, виплати.

Особливу увагу аудитор надає випадкам свавілля роботодавців в додержанні тривалості робочого часу, відпочинку, ухилення від виплат і компенсацій за заподіяну шкоду від нещасних випадків.

У науковій доповіді будуть розглянуті і інші напрямки попередження зловживань та усунення передумов які їм сприяють.

Литвин Оксана Володимирівна, курсант групи ІКМ-04-16 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
ННІПФКМ ХНУВС, канд.екон.наук, доцент Беляєва Л.А.

ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ РІВНЯ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Одним із регуляторів ринку праці та зайнятості населення є заробітна плата. З розвитком ринкових відносин в Україні посилюється роль оплати праці як мотива-

ційної складової продуктивної зайнятості. Рівень заробітної плати, її структура, динаміка, висока частка в сукупних доходах – показники які істотно впливають як на економічну політику підприємства, так і на економіку країни загалом.

Серед низки чинників, що визначають механізм взаємозв'язку заробітної плати і зайнятості, є методи регулювання рівня мінімальної заробітної плати (МЗП).

Для України регулювання соціального й економічного обґрунтованого рівня МЗП має особливе значення через низку таких причин: законодавчо встановлений розмір МЗП передбачає його розповсюдження на все зайняте населення; підвищення розміру МЗП в Україні вимагає відповідної зміни тарифних ставок, посадових окладів працюючих в усіх сферах економічної діяльності, що впливає на загальний рівень середньомісячної заробітної плати та вартість робочої сили; наявність великої частини зайнятих ручною некваліфікованою працею в окремих випадках економічної діяльності, зростання МЗП може вплинути на політику роботодавців щодо цієї категорії найманої робочої сили.

Уведення обґрунтованого розміру МЗП є одним з інструментів державного регулювання динаміки загальної заробітної плати, попиту і пропозиції робочої сили і сприяє зростанню попиту споживачів, мотивації до праці, зниженню надмірної диференціації доходів, легалізації тінювих доходів. Разом з тим підвищення МЗП може супроводжуватися побічними ефектами: зростанням безробіття, інфляції через підвищення сукупного попиту.

Серед основних чинників, на які справляє найбільший вплив зміна рівня МЗП, можна назвати такі: рівень середньомісячної заробітної плати; диференціація заробітної плати; зайнятість населення.

Ураховуючи, що застосування МЗП для широкого кола працівників, як правило, має масштабні економічні наслідки, прийняття рішення з цього питання передбачає не тільки участі представників найманих працівників і робітників, але в обов'язковому порядку й урядових структур.

Підвищення МЗП на рівні окремих підприємств призводить до збільшення зайнятості, за умов одночасного зростання продуктивності за рахунок удосконалення управління й організації виробництва, підвищення зацікавленості працівників у збереженні місця роботи.

Реальною протидією негативним наслідкам значного підвищення рівня МЗП є урядова політика – як короткострокова, так і довгострокова – щодо стримування інфляції, цін, тарифів на продукцію, що ввозиться в країну, захисту вітчизняного виробника.

Заробітна плата на сучасному етапі залишається для населення нашої країни головним джерелом доходів та підтримки життєвого рівня, адже оплата праці в сукупності доходів займає провідне місце і має питому вагу в середньому 55-60%. В таких умовах при встановленні рівня мінімальної заробітної плати необхідно орієнтуватися на мінімальний споживчий бюджет. Крім того, розмір мінімальної заробітної плати має поступово підвищуватися до рівня прожиткового мінімуму з урахуванням економічних показників розвитку національної економіки, покладених чинним законодавством в основу формування мінімальної заробітної плати.

Махмудов Артур Разікович, студент групи 503 СФ ХНУВС

Науковий керівник: *завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін СФ ХНУВС, канд.екон.наук, доцент Санич В.І.*

ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ

До основних позитивних наслідків приєднання України до Світової організації торгівлі (СОТ) можна віднести зростання обсягів експорту та поживлення виробництва у певних галузях економіки. Таке зростання буде наслідком зменшення тарифних і нетарифних обмежень для українських товарів на світових ринках і витрат на

транспортування товарів національного походження, враховуючи свободу транзиту товарів територією країн – членів СОТ. При цьому буде забезпечено кращі умови захисту українських виробників шляхом справедливого вирішення торговельних спорів і відповідного скорочення дискримінаційних заходів, що застосовуються до українських експортерів. Іншим позитивним моментом є те, що вітчизняні підприємства будуть учасниками міжнародної торгівлі на більш стабільних і передбачуваних умовах, маючи при цьому доступну інформацію щодо законодавства та правил у галузі торгівлі в інших країнах. Створення таких умов буде наслідком поширення на вітчизняні підприємства принципів, норм і стандартів СОТ, апробованих протягом десятиріч у багатьох країнах світу, та відповідної трансформації українського законодавства. У подальшому ці умови сприятимуть збільшенню іноземних інвестицій в економіку держави. Крім того, вітчизняні виробники отримають полегшений доступ до світових ринків товарів, послуг, технологій та капіталів, а іноземні компанії – до ринків збуту в Україні. Все це буде додатковим стимулом для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств і впровадження ними новітніх технологій. Водночас уряд України матиме можливість використання міжнародних заходів захисту внутрішнього ринку. Це, зокрема, застосування антидемпінгових та компенсаційних заходів захисту внутрішнього ринку від субсидованого експорту і введення тимчасових обмежень імпорту з метою вирівнювання платіжного балансу. Набуття Україною членства в СОТ – необхідний практичний крок на її шляху до європейської інтеграції. Так, виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, більшість статей якої ґрунтуються на принципах СОТ, реалізація положень Спільної стратегії ЄС щодо України і запровадження зони вільної торгівлі з ЄС неможливі без вступу України до СОТ у найближчій перспективі. При цьому вступ до СОТ забезпечить передбачуваний розвиток торговельно-економічних стосунків України з країнами Центральної, Східної та Західної Європи і країнами Балтії.

Зі вступом України до СОТ пов'язані також негативні наслідки. Так, з метою вступу до СОТ Україна повинна зменшити тарифні й нетарифні обмеження, які застосовуються для захисту внутрішнього ринку, з одночасним скороченням державної підтримки для окремих галузей національної економіки (сільське господарство, автомобілебудування). Внаслідок цього вітчизняні підприємства в багатьох випадках вимушені будуть діяти в умовах жорсткої конкуренції. Крім того, лібералізація торговельного режиму України збільшить залежність національної економіки від стану світової економіки. Таким чином, за кількістю та значимістю для України переважають позитивні наслідки приєднання до СОТ. Водночас слід звернути увагу на те, що в окремих галузях та секторах економіки може складатися різне співвідношення позитивних та негативних наслідків вступу до СОТ. Слід наголосити, що після прийняття рішення про вступ України до СОТ переговорний процес щодо умов приєднання буде продовжуватися і важливо забезпечити такі їх результати, щоб не завдати суттєвої шкоди провідним галузям вітчизняної економіки. Крім того, необхідно враховувати, що наслідки вступу до СОТ змінюватимуться в часовому вимірі. Проблеми вступу до СОТ виходять сьогодні для України на перший план. Ключовим у контексті приєднання до СОТ виступає питання: як максимізувати потенційні переваги участі в багатосторонній торговельній системі та мінімізувати можливі негативні наслідки приєднання до неї?

Мисько Олександр Володимирович, курсант групи ІКМ-05-15 ХНУВС
Науковий керівник: *начальник кафедри економічної безпеки ННІПФКМ ХНУВС,
канд.тех.наук Петрова І.А.*

ХОЛДИНГОВІ СИСТЕМИ В СТРУКТУРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Економічні перетворення в Україні повинні бути націленими на вирішення найважливішого завдання – радикальних змін в системі управління економікою

як на макрорівні, так і на мікрорівні. Зміни на мікрорівні полягають в перебудові організаційної структури управління діяльності підприємств, створенні промислово-фінансових груп, холдингових компаній. Необхідність створення і розвитку нових в Україні форм підприємництва обумовлена потребою підприємств у гнучких структурних формах, здатних адаптуватися до швидких змін зовнішнього середовища.

Однією з найпоширеніших структур, характерних для розвинутої ринкової економіки, є така форма організації, як холдинг (холдингова система). Функціонування холдингових систем, з одного боку, має ряд переваг перед звичайними акціонерними товариствами, а з іншого боку – характеризуються особливостями, що породжують нові проблеми і труднощі, що не є характерні для окремих компаній. Ефективність процесу створення холдингів залежить від державного регулювання підприємницької діяльності та від розробки і впровадження в практику відповідних сучасним холдингам інструментів менеджменту організацій. Такі питання, як формування структури холдингової компанії у взаємозв'язку з її життєвим циклом, створення ефективного механізму взаємодії холдингової групи з інвесторами, активізація діяльності менеджерів у розробці і реалізації інвестиційних проєктів, потребують розвитку з урахуванням особливостей національної економіки України.

Як показує досвід таких країн як Польща, Угорщина створення холдингових компаній при переході до ринкової економіки є наслідком проведених економічних реформ. Основу розвитку холдингових компаній складає акціонерна власність, тому створення і розвиток цих компаній тісно пов'язані з такими процесами, як приватизація, корпоратизація, створення ринкової інфраструктури. Аналізуючи холдингові компанії, слід розглядати перспективи розвитку її материнської (головної) фірми та холдингової групи (системи), що включає поряд із головною також дочірні фірми. Останні, у свою чергу, теж можуть бути пов'язані взаємним володінням акціями (капіталом).

Формування холдингів в Україні й почалося шляхом реорганізації колишніх відомств і головкомів. У процесі акціонування підприємств відбувалося об'єднання контрольних пакетів і передача їх центру – материнській компанії, що по суті заміняла формально скасоване відомство. Це об'єднання здійснювалося, як правило, адміністративними методами, зберігаючи і закріплюючи підпорядкований статус акціонерних товариств.

Сучасна холдингова група (система) являє собою багаторівневу структуру, у якій підприємства можуть виступати одночасно холдингами і дочірніми фірмами стосовно різних членів групи. Дочірні підприємства в холдинговій системі можуть утворювати стосовно материнської компанії (центрального холдингу) декілька рівнів, сполучених вертикальними і горизонтальними зв'язками. Принциповим питанням управління такою складною структурою є розподіл повноважень між центральним апаратом (материнською компанією) і дочірніми підприємствами. Цей розподіл повинен забезпечувати рівновагу між інтересами (стратегією) холдингу й інтересами дочірніх фірм. Інтереси членів холдингової групи змінюються в часі під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, змінюється і співвідношення між ними, тому для забезпечення рівноваги необхідні нові організаційні форми. Характер і форми взаємодії центрального холдингу з дочірніми підприємствами залежать від стадій життєвого циклу холдингової групи. На ранніх стадіях розвитку («народження», «дитинство») ця взаємодія характеризується централізацією управління, сильними вертикальними зв'язками, слабкою автономією структурних ланок. На цьому етапі дочірні підприємства можуть не мати повної юридичної самостійності, а мати статус підрозділів. Управління такою компанією може базуватися на лінійно-функціональній схемі, що включає як окремі підрозділи, так і підконтрольні підприємства. На подальших етапах розвитку відбувається виділення цих структурних ланок у самостійні організації, ступінь підконтрольності материнській фірмі визначається її часткою у її капіталі. Відбувається формування власне холдингової групи, при цьому схема управління змінюється з лінійно-

функціональної на матрично-департаментну з переносом функцій по оперативному управлінню і прийняттю рішень на дочірні компанії. Функції материнської компанії, що є центральним холдингом, у новій структурі носять стратегічний і фінансовий характер: визначення цілей і стратегії, управління власністю, визначення принципів і методів управління, торгівля цінними паперами.

Українська економіка уже практично пройшла перший етап корпоратизації господарської діяльності – первісне накопичення капіталу, активів, перейшовши до структуривання економічної діяльності. Поштовхом до цього стала інтеграція України до світового співтовариства, де українські підприємства не витримували конкуренції. В рамках реструктуризації бізнесу великі українські групи розпочали процес створення вузькоспеціалізованих холдингів. Так, Група «Систем Кепітал Менеджмент» для максимально ефективного використання людських та інфраструктурних ресурсів, підвищення ефективності і конкурентноздатності бізнесу, і таким чином забезпечення лідерських позицій створила холдингову систему у складі: Метінвест Холдинг, Донбаська Паливно-Енергетична компанія, Фарлеп (Life:)), Сьогодні Мультимедіа, Сармат. Яскравими прикладами успішної холдингової діяльності є холдингові та фінансово-промислові групи: Приват, Інтерпайп, Індустріальний Союз Донбасу, Норд, Укрпромінвест, що в свою чергу складаються із холдингів, концернів.

Держава має забезпечувати розвиток корпоратизації економіки, адже концентрація капіталу однієї холдингової групи в одному центрі може виконати багато важливих завдань: модернізація виробничих потужностей, підтримка технологічних зв'язків і кооперації; підвищення екологічної безпеки виробництва; розвиток соціальної сфери підприємства; участь груп у розвитку регіонів, підтримка культури, освіти; розвиток науки, концентрація науково-технічного потенціалу впровадження інноваційних проєктів; підвищення координації діяльності різних галузей економіки і їх фінансової стійкості; інтеграція національної економіки у світову систему.

Та у діяльності корпорацій в Україні є ряд проблем, що зумовлені українськими реаліями: рейдерство, лобіювання власних інтересів неофіційними методами, використання корупційних схем, максимізація прибутку без урахування інтересів підприємств та трудових колективів, деструктивність стратегії для суспільства. Для зменшення деструктивного впливу холдингових систем потрібно розробити відповідну нормативну базу – закони «Про корпорації», «Про власність», «Про приватну службу охорони та детективну діяльність», «Про об'єднання, злиття підприємств» тощо. Також необхідно реформувати системи фінансового, податкового, антимонопольного, екологічного, виробничого, соціального, трудового, кримінального контролю за діяльністю корпорацій та створення спеціального контрольного органу. Але важко здійснювати вплив на великі бізнесові групи, адже володіючи значними капіталами, вони управляють українською політикою.

Мігна Олександра Миколаївна, студент 2 курсу ХЮІ ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри економіко-правових дисциплін ХЮІ ХНУВС
канд.пед.наук, Кузьменко Ю.В.*

ПРОБЛЕМА РЕЙДЕРСТВА В УКРАЇНІ

Характерною рисою сучасного генезису світової економіки є нарощення процесів злиття і поглинання компаній, оскільки на сьогодні вони відіграють важливу роль щодо підвищення їх конкурентноздатності. Усе це призводить до змін в організаційній структурі світового господарства, оскільки численна сукупність малих і середніх підприємств перетворюється на потужні транснаціональні компанії, що стає основним суб'єктом забезпечення економічного розвитку на інноваційній основі. Проте, в Україні злиття і поглинання компаній усе частіше відбуваються на підставі силового захоплення власності – рейдерства.

Основні проблеми економіки, пов'язані із «захопленням»: втрати для акціонерів; негативні наслідки перепрофілювання або зупинки підприємств, що супроводжуються втратою робочих місць і деформацією галузевої структури; погіршується інвестиційний клімат, оскільки для потенціальних інвесторів виникають додаткові інвестиційні ризики. Разом з тим, внаслідок рейдерських конфліктів порушуються принципи корпоративних відносин, оскільки підбивається віра підприємців та інших членів суспільства у дієвість інститутів державної влади та у захищеність їх власності.

Отже, слід зазначити, що проблема рейдерства є сучасною і гострою проблемою сьогодення України, яка потребує негайного її вирішення.

Під рейдерством розуміють досить широкий спектр дій: від звичайного законного ворожого поглинання підприємства до його бандитського захоплення. Його умовно поділяють на «біле», «сіре», та «чорне».

«Білі» рейдери діють виключно за законом, використовуючи законодавчі прогалини, відшукують прогалини та помилки у статуті акціонерних товариств, організують скуповування акцій або боргів підприємства, намагаючись тимчасово погіршити його фінансове та економічне становище, здешевлюють акції.

«Сірому» рейдерству характерні дії поза межами закону: використання сфальсифікованих документів, подвійний реєстр і незаконні збори акціонерів, підкуп чиновників, представників правоохоронних органів, суддів щодо прийняття потрібних судових рішень, створюючи тим самим простір для корупції.

При «чорному» рейдерстві, окрім використання усіх методів «сірого», використовуються незаконні та силові методи для захоплення бізнесу. «Чорні» рейдери можуть застосовувати фізичне насильство для досягнення своєї мети.

Існує й ще одна форма рейдерства, що на Заході іменується «гринмейлом» – це дії пов'язані із шантажем власника з метою дорожчого продажу своїх акцій та отримання прибутку від перепродажу. В Україні меж між окремими видами рейдерства не існує. Рейдерські операції можуть починатися з «білого» рейдерства, поступово залучаються інші методи, зокрема і силового характеру. Так, наприклад, набуваючи міноритарного пакету акцій рейдери можуть намагатися захопити увесь бізнес, а якщо атака з будь-яких причин не вдалася, вони можуть задовольнитися одержанням прибутків від перепродажу мажоритарію.

Слід відзначити ряд факторів поширення українського рейдерства зумовлено трансформацією вітчизняної економіки, а також відсутністю ефективних систем організації процесів виробництва та управління ними. По-перше, це корупція у владних структурах і правоохоронних органах, які сприяють реалізації неправомірних зазіхань на власність. По-друге, це недосконалість законодавства, що стосується корпоративних відносин, захисту власності. По-третє, це відсутність у країні фондового ринку, який би нормально функціонував, непублічність більшості власників і «фручного» розподілу дивідендів, що створює критичну кількість невдоволених акціонерів і збільшує кількість тих, хто бажає незаконно захопити бізнес. У багатьох випадках основою для рейдерства стали недоліки у процесах приватизації та «непрозорість» приватизаційних схем.

На сьогоднішній день в нашій країні під загрозою поглинання потенційно можуть бути, в першу чергу ті підприємства, що мають у своєму складі земельну складову та об'єкти нерухомості на балансі. Прибутковість підприємств теж є провокуючим фактором для захоплення, але він значно поступається перед попередніми.

Загроза рейдерських атак існуватиме доти, поки не будуть сформовані нормальні принципи корпоративного управління, які б базувалися на відкритості (публічності) діяльності АТ, та прискорених заходів, щодо вдосконалення чинного корпоративного законодавства, ліквідації практики корупційних зловживань і формування вітчизняної судової системи.

Рейдерство в Україні, будучи за змістом і формою подібним піратству, є об'єктивною реальністю сучасного бізнесового світу, що набуло масштабного характеру та створює реальну загрозу його функціонуванню. Тому, зважаючи на

недосконалість законодавства та державного управління, українські підприємці мають докладати достатньо зусиль організаційного характеру, аби виробити місце на конкурентному ринку.

Москалик Олександр Михайлович, студент групи С-Фдср-07-3 СФ ХНУВС
Науковий керівник: *професор кафедри соціально-економічних дисциплін СФ ХНУВС Пушкаренко П.І.*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФІКТИВНОГО БАНКРУТСТВА

Термін «банкрутство» походить від *лат. bancarotta – розбитий банк*. Під ним розуміють встановлену судом неспроможність боржника сплатити свої зобов'язання; примусову ліквідацію підприємства для поділу майна боржника між кредиторами (Економічна енциклопедія).

Злочини, пов'язані з банкрутством є одними з найпоширеніших злочинів в сфері економіки, суспільна небезпечність яких полягає у заподіянні матеріальної шкоди кредиторам, інвесторам та іншим особам (працівникам підприємств-банкрутів), при цьому позбавляючи державу важливого фінансового джерела-кредитів та інвестицій. Тому, з метою зменшити, а в деяких випадках і уникнути можливих фінансових втрат зацікавлених осіб, український законодавець вводить інститут кримінально-карного банкрутства.

Проблемою українського кримінального законодавства про банкрутство є те, що склад злочинів, на відміну від законодавства деяких країн, які мають більший досвід розкриття цих злочинів, побудований так, що вирішальне значення має спричинення «великої матеріальної шкоди кредиторам і державі». Але завдану шкоду видно не одразу, а лише після проведення певних процедур, під час яких зникають документи та втрачаються докази. Тому, з метою уникнення даної проблеми, необхідно незалежним особам здійснювати розрахунок коефіцієнтів рентабельності, ліквідності, платоспроможності та інших, які дають можливість контролювати фінансовий стан підприємства щомісяця. Визначення термінів «фіктивне банкрутство» та «доведення до банкрутства» міститься у ст. 215 Господарського Кодексу України та статтях 218, 219 ККУ.

У практиці банкрутства дуже часто буває і так, що залишки майна підприємства-банкрута за допомогою деяких махінацій «виводяться» із кризового підприємства в нове ще до процедури банкрутства. У результаті виходить така ситуація: підприємство, що має борг, закривають, а його майно успішно працює на новому підприємстві. При цьому керівники боржника, як правило, не несуть жодної відповідальності.

Ще однією проблемою є те, що банкрутство в Україні найчастіше використовується не для отримання кредиторами своїх боргів, а для отримання контролю над підприємством та перерозподілу власності з метою особистого збагачення.

Незаконні дії у разі банкрутства можуть поєднуватись із вчиненням інших кримінально карних посягань, наприклад, злочинів проти власності, одержання хабару, ухилення від оподаткування, у зв'язку з чим дії винного у таких випадках слід кваліфікувати за сукупністю злочинів.

Отже, українській державі задля досягнення економічної стабільності варто встановити більш чіткі та об'єктивні критерії для визначення ступеня «злочинності» в діяннях осіб пов'язаних з процедурою банкрутства.

Незважаючи на широке використання в науковому обігу кримінально-правових і кримінологічних термінів «фіктивне банкрутство» та «доведення до банкрутства», відповідних загальноприйнятих понять у світі ще не вироблено. Це обмежує можливості конструктивного діалогу з метою удосконалення, уніфікації та адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, як це визначено Законом України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 р.

Ми поділяємо точку зору В. Бєлих про комплексний підхід законодавчого визначення неспроможності (банкрутства) як цивільно-правової категорії природного процесу конкурентної боротьби у ринковій економіці. Саме таке визначення і практичне застосування цього поняття сприятиме успішному вирішенню завдань по становленню економічно міцних, конкурентноздатних суб'єктів господарювання, формуванню цивілізованої конкуренції як могутньої рушійної сили соціально-економічного прогресу.

Ольховик Оксана Сергіївна, студент 5 курсу ХЮІ ХНУВС

Науковий керівник: *завідувач кафедри економіки і фінансів ХЮІ ХНУВС*
Мионов В.В.

НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЯ ГРОШЕЙ

Відмивання грошей є складним економіко-правовим явищем, яке не має кордонів. В Україні «відмивання коштів» здебільшого здійснюється через фіктивні компанії, за фіктивними зовнішньоекономічними контрактами з офшорними компаніями або через офшорні банки. Такі кошти часто реінвестуються в Україну через приватизацію або як іноземні інвестиції. Враховуючи такий характер процесів відмивання грошей, здобутих злочинним шляхом, можна виділити два напрями, які заслуговують найбільшої уваги: по-перше, застосування превентивних заходів, щоб забезпечити юридичні умови для запобігання виникненню фіктивних компаній; по-друге, ефективніший нагляд за банківськими та фінансовими установами з метою унеможливлення їх використання в процесі відмивання грошей.

Актуальність питання стосовно створення ефективної системи боротьби з відмиванням грошей для України посилюється ще й тому, що в економіці нашої країни широко застосовуються готівкові розрахунки. Це об'єктивно створює передумови для «відмивання коштів». Така ситуація підштовхує представників організованої злочинності та ділків тіньової економіки до відмивання коштів на стадії їх розміщення. З огляду на це комерційні банки в Україні стали об'єктом перших спроб держави в боротьбі з «відмиванням грошей» шляхом запровадження правил ідентифікації клієнта.

Головною передумовою створення ефективної системи протидії «відмиванню коштів» в Україні повинно бути прийняття Закону України «Про запобігання та протидію легалізації («відмиванню») доходів, отриманих злочинним шляхом». Даний Закон покликаний, *по-перше*, впровадити дієвий механізм запобігання та протидії легалізації доходів, *по-друге*, законодавчо закріпити за відповідними державними органами функції відслідковування грошових потоків (особливо через банківські та фінансові установи як установи, без яких неможливий процес відмивання грошей) та здійснення заходів превентивного, юридичного та нормотворчого характеру, спрямованих на запобігання відмиванню коштів. Для створення дійової системи банківського контролю за недопущенням відмивання грошей необхідно здійснити технічне переозброєння, зайнятися перепідготовкою технічного персоналу, у стислі строки внести до банківських автоматизованих систем доповнення щодо: створення системи моніторингу трансакцій, що підпадають під визначення підозрілих; впровадження системи звітів для контролюючих органів щодо виявлених випадків підозрілих операцій; створення окремих автоматизованих робочих місць для перевіряючих; включення до системи нових елементів: довідника про держави, щодо яких є відомості про незаконне виробництво наркотичних засобів, а також у яких розкриття чи надання інформації про здійснення фінансових операцій є незаконним.

Тож можна запропонувати такі засоби боротьби по «відмиванню» грошей в Україні: забезпечення стабільного і поступального економічного розвитку господарського комплексу; підриєв фінансової та економічної основ організованої злочинності; законодавче визначення понять «незаконні доходи», «злочинні доходи», «легалізація (відмивання) доходів, одержаних незаконним шляхом»; включення їх також до пі-

дзаконних та нормативних актів, що регламентують діяльність уповноважених органів; запровадження практики міжвідомчої розробки пропозицій щодо удосконалення чи зміни законодавчих або нормативних актів, які забезпечують боротьбу з відмиванням «брудних» грошей тощо.

*Панкова Олена Олександрівна, курсант групи ІКМ-04-16 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ННІПФКМ ХНУВС, канд.екон.наук, доцент Беляєва Л.А.*

ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО І ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ

Значні перетворення в системі господарювання, зміни у відношенні до власності, управлінні господарськими процесами, обумовлені переходом України до ринкових відносин, не могли не торкнутися і бухгалтерського обліку як системи впорядкованого узагальнення інформації про господарську діяльність, стан і рух майна і зобов'язань підприємств.

З появою нових видів інформації і нових груп її споживачів рамки і функції бухгалтерського обліку значно розширилися. Внаслідок цього в нашій державі за принципами, встановленими в міжнародній практиці, формується декілька самостійних підсистем єдиної системи бухгалтерського обліку. Серед них слід виділити і підсистему податкового обліку.

Податковий облік - це підсистема бухгалтерського обліку, яка за певними правилами, затвердженими державою, виконує функції нарахування і сплати податків відповідним державним органам. Основою податкового обліку є контроль за повнотою і своєчасністю нарахування і сплати податків, зборів і обов'язкових платежів. Його призначення - за даними бухгалтерського обліку групувати потрібну інформацію у податкових деклараціях та інших формах звітності.

Податковий облік тісно пов'язаний з фінансовим обліком: вони базуються на одних і тих же первинних документах; фіксують одні і ті ж факти господарського життя; їх ведуть ті ж фахівці – бухгалтери; основна частина інформації, отриманої як в системі фінансового, так і податкового обліку призначена для зовнішніх користувачів.

Відсутність взаємоузгодженості між існуючими на даний час податковим і бухгалтерським обліком не дає можливості відобразити реальний стан фінансово-господарської діяльності підприємства. Впровадження національних стандартів бухгалтерського обліку, як і раніше, зберігає відрив податкового обліку від бухгалтерського, при цьому показники податкового обліку не відбивають реального стану фінансово-господарської діяльності підприємствами, а лише визначають зобов'язання суб'єкта підприємницької діяльності перед бюджетом. Тому доцільно розглянути проблему можливості інтеграції податкового і бухгалтерського обліку в сучасних умовах. Цього вимагає практика підприємств всіх галузей народного господарства, оскільки:

1) формування показників в бухгалтерському і податковому обліку досить істотно відрізняється, а підготовка податкової звітності вимагає значних витрат часу на накопичення даних, що приводить, як правило, до збільшення чисельності працівників бухгалтерії;

2) для заповнення і представлення податкової звітності бухгалтери повинні добре знати чинне законодавство, що вимагає досить частої їх співпраці з податковими органами, а іноді це складно через ряд причин, наприклад, віддаленість окремих платників податків і др.;

3) неточності в складанні звітності приводять до застосування штрафних санкцій;

4) наявність значної і досить складної податкової звітності вимагає належного штату перевіряючих з числа працівників податкової адміністрації.

Отже, при розгляді питання про інтеграцію податкового і фінансового обліку йдеться не про зменшення надходження платежів до бюджету або зниження податкового навантаження, а про спрощення стягування податків і підвищення ефекти-

вності функціонування податкової системи. Враховуючи той факт, що в даний час йде процес законотворчості (уточнюються національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, розглядається проєкт Податкового кодексу), є можливість погоджувати основні положення бухгалтерського і податкового обліку, що дасть змогу бачити реальну картину фінансово-господарської діяльності підприємств.

*Подольян Артем Миколайович, курсант групи ІКМ-06-15 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ННІПФКМ ХНУВС, канд. наук з держ. управл. Кіданова Н.Б.*

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день в Україні існує податкова система, яка не є простим копіюванням досвіду інших країн. Адже податкова система має відображати конкретні умови конкретної країни, рівень розвитку економіки, соціальної сфери, її зовнішню та внутрішню політику, традиції народу, географічне положення, кліматичні умови та безліч інших чинників. В зв'язку з цим склад податкової системи, структурні співвідношення окремих податків їх обчислення, форми розрахунків, організація податкової служби можуть значно відрізнятись.

Податок на додану вартість - це частина новоствореної вартості на кожному етапі виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг), що надходить до бюджету після їх реалізації. Інакше кажучи, ПДВ - це непрямий податок, який стягується до бюджету у вигляді надбавки до ціни товару, який сплачується споживачами.

Податок на додану вартість на сучасному етапі розвитку податкової системи нашої країни відіграє дуже велику роль, адже він є одним із головних джерел наповнення Держбюджету України. І саме велику увагу треба приділити його впливу на економічну і соціальну сферу нашої держави.

У своєму первозданному вигляді податок з обігу був задуманий як податок на будь-який обіг товарів (продаж, поставка) за цінністю обороту незалежно від того, оплачується товар безпосередньо готівкою, реалізується в кредит чи збувається за будь-який еквівалент.

Податок на додану вартість відноситься до податків на споживання оскільки ним підлягає оподаткуванню споживання товарів, робіт і послуг.

Упровадження ПДВ обумовлено цілим рядом його позитивних характеристик. Насамперед це можливість охопити більш широку базу оподаткування порівняно з іншими формами універсальних акцизів. Також ПДВ пристосований і до експортно-імпорتنих операцій. Немало важно й те, що ПДВ практично не залишає шансів ухилитись від сплати. Надходження з ПДВ доволі рівномірно розподіляються по території країни, що спрощує проблему взаємовідносин між центральним та місцевими бюджетами.

Ще однією глобальною проблемою стосовно ПДВ є його ставка. В сучасних умовах низької заробітної платні переважної частини населення, постійної затримки її виплати, тяжкої економічної ситуації ставка ПДВ все-таки завищена. Існує думка, що на період подолання економічної кризи доцільно було б знизити ставку до 10-15% з метою розширення сукупного суспільного попиту. А також можна було б ввести декілька податкових ставок для різних груп товарів, про що свідчить зарубіжний досвід.

При зменшеній ставці податку у суб'єктів господарювання можуть з'явитись додаткові стимули для збільшення обсягів виробництва продукції та надання послуг, в результаті чого буде мати місце розширення бази оподаткування та, у кінцевому рахунку, зростання загальної суми доходів бюджету. Нарешті, зменшення податкового тиску може сприяти збільшенню доходів населення та зростанню сукупного попиту.

Для того, щоб ПДВ став універсальним фінансовим інструментом ринкової економіки України, необхідно вдосконалювати механізм оподаткування, виправляти ті недоліки які зараз є у вітчизняному законодавстві з оподаткування ПДВ, оскільки воно не відповідає загальному світовим стандартам і не враховує специфічних умов переходу України до ринкових відносин.

На даний час Україна прагне цього і постійно покращує функціонування ПДВ враховуючи свій досвід та досвід інших країн, намагаючись не повторювати ті помилки які були зроблені в інших країнах.

***Пономаренко Оксана Дмитрівна**, студент групи ОАср-04-2 ХНУВС Науковий керівник: доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ННПФКМ ХНУВС, канд.екон.наук, ст. науковий співробітник Янова І.П.*

АУДИТ ГОТІВКОВИХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОВЖИВАНЬ

Найбільш часті правопорушення в громадській діяльності підприємств спостерігаються в операціях з готівковими грошовими коштами у касі. У зв'язку з чим, аудитор проводить суцільну перевірку руху грошових коштів у касі.

Перевірка каси здійснюється у декілька етапів, у тому числі: раптова ревзія каси; перевірка правильності заповнення первинних касових документів та ведення касової книги; перевірка встановленого ліміту каси та додержання його підприємством; перевірка своєчасності проведення інвентаризації каси; перевірка правильності видачі готівки з каси; правильність оприбуткування готівки; перевірка достовірності обліку касових операцій та інші.

У процесі перевірки операцій з готівковими грошовими коштами можуть бути виявлені наступні типові випадки розкрадання готівкових грошових коштів шляхом: часткового або неповного їх оприбуткування в касу підприємства. Механізм злочину полягає в тому, що касир не проводить по касі деякі документи, а зазначену суму привласнює. Перевірка здійснюється шляхом зіставлення та аналізу документів, які відображають не тільки рух грошових коштів, а й рух матеріальних цінностей; підроблення авансового звіту по відрядженню. Механізм розкрадання грошей даним способом полягає у тому, що бухгалтер у змові з касиром підробляє в авансових звітах різні реквізити, наприклад, строк перебування особи у відрядженні. Крім того, привласнювати грошові кошти по відрядженню можуть і інші особи, які насправді не були у відрядженні. Найчастіше такі зловживання здійснюються наприкінці кварталу або року, коли відмічається економія коштів, призначених для службових відряджень. Поряд з аналізом первинних документів, перевіряється, чи не підписували працівники якихось документів у ті дні, коли перебували у відрядженні; привласнення депонованих сум. Механізм розкрадання готівки таким шляхом полягає у тому, що касир у змові з бухгалтером підробляють підпис депонента в розрахунково-платіжній відомості, або в депонентській відомості, або у видатковому касовому ордері. За заробітною платою, яка не одержана своєчасно, працівник пізніше звертається в бухгалтерію. На практиці привласнення депонованої заробітної плати стосується премій, надбавок і інших видів грошової винагороди, про які вони не проінформовані. У ході перевірки аналізуються первинні касові документи та зіставляються підписи працівників підприємства; підроблення розрахунково-платіжної відомості. Механізм розкрадання полягає у механічному завищенні загальної суми грошей у останній колонці розрахунково-платіжної відомості «До видачі на руки». Ці підроблення можуть бути викриті шляхом підрахунку підсумків у розрахунково-платіжних відомостях як по горизонталі, так і по вертикалі. Кінцеві підсумки порівнюються із сумою, зазначеною у видатковому касовому ордері та в первинних документах по нарахуванню заробітної плати. Вибірково перевіряється, чи не записані в розрахунково-платіжні відомості підставні особи; підроблення виписки банку. Касир, підробляючи виписки, може привла-

снювати певну суму грошей. Особливо це стосується випадків, коли на руках у касира є запасні, чисті і підписані керівником і головним бухгалтером підприємства грошові чеки. Для того щоб приховати неоприбуткування грошей в касі, касир після одержання виписок з розрахункового рахунку в банку підробляє шифр операцій.

У науковій доповіді будуть розглянуті й інші зловживання з готівковими коштами, прийоми та способи їх виявлення, пропозиції щодо попередження.

Поперечна Марина Василівна, студент 5 курсу ХЮІ ХНУВС
Науковий керівник: завідувач кафедри економіки і фінансів
ХЮІ ХНУВС Миронов В.В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Головним національним інтересом є сталий розвиток економіки та добробут громадян України. Забезпечення національних інтересів та економічної безпеки – найважливіші функції держави, реалізація яких покликана посилювати позиції в міжнародному співтоваристві. Мабуть, ні в кого не викликає сумніву те, що найбільшою небезпекою для України є стан її економіки. Саме економічні проблеми ставлять під загрозу існування України як суверенної держави.

Забезпечити економічну безпеку держави можливо лише комплексом заходів. Так, держава повинна дбати як про власну економічну безпеку, так і про захист прав усіх суб'єктів, зокрема й тих, що провадять підприємницьку діяльність. Водночас підприємництво, згідно з Основним Законом, не має прав на самозахист. Відсутність чітко визначеного права підприємств на гарантування власної безпеки, за умов відновлення права підприємства на основі державних гарантій призводить до витрат, змушує їх іти на певні кроки щодо гарантування власної безпеки, що в свою чергу спричиняє порушення «Кримінального кодексу України», Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та ін. Підходячи до економіки як до динамічної системи, що розвивається за рахунок власних механізмів, нескладно зауважити, що поняття безпеки тут адекватно поняттю стійкості і стабільності процесу суспільно-економічного розвитку.

Безпека будь-якої економічної системи характеризується великою кількістю ознак стану зовнішнього і внутрішнього середовища її функціонування, які впливають на загальний економічний розвиток: його стабільність, стійкість, прогресивність. Економічна безпека – не тільки комплекс заходів протидії загрозам, а й здатність системи забезпечити ці заходи, здатність гарантувати стабільність розвитку і досягнення цілей цього розвитку.

Стійкість і безпека – найбільш важливі характеристики будь-якої системи, зокрема й економічної, вони вимагають серйозної уваги з боку органів управління будь-якого рівня, особливо в періоди трансформацій у системі.

Ознаки, на підставі яких визначаються спроможність протистояти окремим видам небезпеки, – це критерії економічної безпеки в цілому. Стабільність і невразливість інформаційної, фінансової, технологічної, інших підсистем підприємства є запорукою надійної його захищеності.

Спираючись на вищезазначене можна виділити фактори покращення забезпечення економічної безпеки: зростання внутрішнього валового продукту, підвищення інноваційної та інвестиційної діяльності; стабільність в сфері фінансової політики; зменшення кредитних ризиків; стабільна ситуація основних виробничих фондів в агропромисловому комплексі, системах життєзабезпечення; прискоренні темпи розширення внутрішнього ринку, його незалежність від кон'юнктури зовнішніх ринків; безпечне зростання частки іноземного капіталу в важливих галузях економіки; ефективність антимонопольної політики; ефективність роботи паливно-енергетичного комплексу, що сприяє енергетичній безпеці країни; державне регулювання і поси-

лення контролю в сфері економіки; «детінізація» економіки; перевага загальнонаціональних інтересів над особистими, регіональними, корпоративними.

Потравка Аліна Володимирівна, студент 4 курсу ХЮІ ХНУВС
Науковий керівник: *начальник кафедри економіко-правових Дисциплін ХЮІ ХНУВС Безуглова І.В.*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ УПРАВЛІННЯ АКЦІОНЕРНИМИ ТОВАРИСТВАМИ

Перехід до ринкової економіки – складний, тривалий та багатогранний процес перебудови соціально-економічних та правових засад системи господарювання. Його складність вимагає здійснення комплексу заходів, серед яких вагоме місце займає врегулювання основ правового базису ефективного функціонування акціонерних товариств. Доля нашої держави, її господарської системи багато в чому залежить від того, наскільки повно і збалансовано будуть враховані та забезпечені за допомогою права інтереси окремих осіб (фізичних і юридичних), їх груп та прошарків, суспільства в цілому у сфері господарювання, що є економічною основою державного суверенітету. Зміст здійснюваних в Україні економічних перетворень у кінцевому підсумку зводиться до оптимального врахування та забезпечення як публічних, так і приватних інтересів, в управлінні ними і через них з метою побудови соціально орієнтованої ринкової економіки.

Конфлікт інтересів в акціонерному товаристві виникає з приводу: 1) наявності у посадової особи товариства, уповноваженої підписувати угоди, фінансової зацікавленості в укладенні певної угоди, що не відповідає інтересам товариства та його акціонерів; 2) використання посадовою особою того або іншого органу товариства, свого посадового становища для ведення власного бізнесу всупереч інтересам товариства та його акціонерів; 3) намагання власника контрольного пакету акцій приймати рішення, що суперечать інтересам решти акціонерів.

Врегулювати питання конфлікту інтересів можна на двох рівнях: законодавчому та локальному. Закон має регулювати особливо важливі моменти цієї проблеми, залишаючи для локального рівня врахування специфіки виникнення та врегулювання подібних конфліктів у конкретному товаристві. При цьому пріоритет, звичайно, має надаватися законові, а не підзаконним нормативним актам (у тому числі рекомендаційного характеру), за допомогою яких компетентні державні органи (Фонд державного майна України та ін.) намагаються усунути прогалини у вітчизняному акціонерному законодавстві.

Для профілактики та розв'язання конфлікту інтересів між акціонерами і посадовими особами акціонерного товариства, на нашу думку, в законі доцільно передбачити:

- забезпечення публічності та доступності державної реєстрації цього товариства як суб'єкта підприємницької діяльності (тобто публікації відомостей про реєстрацію), її скасування, а також оголошень про підписку на акції, скликання загальних зборів акціонерів в єдиному загальнодержавному офіційному органі масової інформації, який має бути доступним для осіб, причетних до діяльності того або іншого товариства, джерелом інформації про основні її параметри;

- встановлення між посадовими особами органів товариства і самим товариством довірливих відносин шляхом підписання контракту, який передбачав би певні обов'язки та встановлював обмеження для цих осіб (з метою запобігання зловживанню ними своїм посадовим становищем та пов'язаними з цим можливостями, а отже, й виникненню конфлікту інтересів, а також для цивілізованого розв'язання такого конфлікту у разі його виникнення);

- обов'язок зазначених осіб (незалежно від того, чи є вони найманими працівниками або акціонерами) повністю відшкодовувати заподіяну товариству з їх

вини (в результаті невиконання або неналежного виконання покладених на них обов'язків) шкоду, включаючи й упущену вигоду;

Викладені в законодавчих актах України питання правової регламентації питань управління акціонерними товариствами не мають чітких рекомендацій щодо функцій окремих органів управління та відповідного їх розподілу, що дозволяє по-різному трактувати їх в конкретній практиці діяльності акціонерних товариств. Це ускладнює реалізацію завдань, які стоять перед управлінням акціонерними товариствами, знижує ефективність цього управління і в деяких випадках призводить до порушення інтересів акціонерів.

Прилепко Ірина Володимирівна, студент групи ІКМ-05-15 ХНУВС

Науковий керівник: *начальник кафедри економічної безпеки ННІПФКМ ХНУВС, канд.тех.наук Петрова І.А.*

АНАЛІЗ РИНКУ ВЗУТТЯ В УКРАЇНІ З МЕТОЮ ВИЯВЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Людство завжди надавало взуттю великого значення. Наші предки шили взуття із добре вичищеної і фарбованої шкіри, вишивали кольоровими нитками, часто золотими.

Сучасний ринок взуття також вражає своїм розмаїттям, однак українські виробники поступово втрачають на ньому свої позиції, все більше імпортних виробів, більшість з яких не найкращого гатунку. Алеж, потужності вітчизняної взуттєвої промисловості дозволяють виробляти до 120-130 млн. пар взуття щорічно. Проте зараз вони використовуються лише на 10-12%.

Конкурентоспроможність українського взуття на ринку найбільшою мірою перебиває нелегально ввезена дешева та неякісна продукція виробництва Китаю та інших країн. Ще однією проблемою на ринку взуття в Україні є велика кількість норм та стандартів, які потребують вдосконалення, але яких потрібно дотримуватися і яким повною мірою не може відповідати навіть високоякісне (наприклад, якісне італійське) взуття. Асортимент представлених у роздрібній торгівлі товарів розширився. Але на ринку зростає кількість підробок, вироблених в Україні під лейблами відомих закордонних фірм.

Іншою проблемою галузі є низька платоспроможність населення. В зв'язку з цим, конкуренція між виробниками відбувається за рахунок цін. Ті, хто може дозволити дорожче взуття (яке в порівнянні з імпортованою продукцією дорогим є відносно) звертають увагу і на якість, і на марку.

Останнім часом у структурі пропозиції дещо зменшилася частка елітного взуття. Високоякісне і дороге взуття провідних фірм поки що не по кишені більшості населення країни, через високі ціни контингент споживачів таких виробів в Україні обмежений 5 відсотками населення.

Для підвищення конкурентоспроможності необхідно також покращити дизайн продукції. За рівнем продажів взуття Україна поки що відстає від європейських країн. В Україні середній показник складає 3 пари взуття на душу населення, тоді як в Західній Європі – 6-8 пар. Хоча сегмент споживачів, які купують 2-3 пари взуття в рік, в Україні постійно росте і за даними досліджень, складає більше 52%.

Якість взуття має вирішальне значення на конкретному ринку взуття. Визначення факторів, що впливають на конкурентоспроможність даного товару, зокрема його споживчі властивості, безпечність, відповідність нормативним документам, умовам договорів, за якими воно закуповувалося, є необхідною умовою для виходу на сучасний ринок.

Незважаючи на те, що виробники взуття сьогодні зустрічаються з масою проблем, починаючи від нестачі сировини та матеріалів і закінчуючи проблемами з дизайном, статистика свідчить, що виробництво зростає приблизно на 10-12% за рік. Все частіше можна бачити якісне і недороге українське взуття і на полицях магази-

нів, і на різноманітних ярмарках. Враховуючи ці позитивні тенденції, виробникам слід і надалі працювати над поліпшенням якості та асортименту своєї продукції для завоювання різних ринків.

Потреби споживачів на взуття постійно зростають і змінюється їх характер. На даний час у зв'язку зі зміною умов праці, побуту та відпочинку, а також культурно-освітнього рівня споживачів вимоги до взуття стають дедалі різноманітними. Споживач потребує взуття не лише для повсякденного або домашнього вжитку, а й для виконання різних видів робіт, активного відпочинку, для заняття спортом, вихідне, нарядне, а залежно від сезонного призначення та кліматичних умов експлуатації – взуття різних конструктивних особливостей.

Задоволення попиту населення у якісному взутті залежить не тільки від збільшення обсягу його виготовлення, від правильного формування асортименту та рівня його якості, який оцінюється самим покупцем, що безпосередньо відбивається на попиті на конкретні види виробів, але і вчасним проведенням експертизи якості в разі необхідності.

У сучасних умовах ринок наповнюється широким асортиментом взуття, особливо шкіряного. Для чоловічого і жіночого модельного взуття та особливо модного найвагомішими стають естетичні властивості. Взуття цих двох груп повинне відрізнятися від повсякденного новизною й оригінальністю фасону та моделі, високоякісними матеріалами, високим рівнем виконання технологічних операцій у процесі виготовлення, модного фурнітурою тощо.

Для підвищення конкурентоспроможності українського взуття на ринку необхідно, перш за все зменшити нелегальний імпорт взуття. По-друге, необхідно стимулювати та підтримувати підприємства, що постачають сировину та матеріали для виготовлення взуття, наприклад, шляхом надання їм податкових пільг або безвідсоткових кредитів. В-третє необхідно залучити в галузь молодих дизайнерів та розробити нову дизайнерську політику підприємств з метою задоволення потреб споживачів.

Саєнко Катерина Михайлівна, студент 5 курсу ХЮІ ХНУВС
Науковий керівник: *завідувач кафедри економіки і фінансів ХЮІ ХНУВС*
Миронов В.В.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Невід'ємною складовою частиною сучасної ринкової економіки є мале підприємництво. Воно відіграє найважливішу роль при вирішенні завдань економічного і соціального характеру, що виявляється у виконуваних малим підприємництвом функціях: формування конкурентного середовища; надання ринковій економіці гнучкості, динамічності, сприяння швидкому насиченню ринку, пристосування до мінливості зовнішнього ринкового середовища, мобільності; прискорення втілення в життя новітніх технічних та комерційних ідей, вирішення проблеми зайнятості та питання створення нових робочих місць; демократизація ринкових відносин. Крім того, створення і діяльність великої кількості малих підприємств забезпечує стабільний розвиток регіональної економіки. Малі підприємства використовують здебільшого місцеві ресурси, міцніше прив'язані до місця свого розташування, вони є значним джерелом поповнення місцевих бюджетів, часто беруть участь у спонсорванні місцевих програм, адже вони є зацікавленими в економічному розвитку території, на якій вони знаходяться. Крім вищезазначених функцій малого підприємництва виділяється саме та, що воно виступає важливим джерелом фінансового та організаційного забезпечення соціального захисту, вносить визначальний внесок у зменшення соціальної напруги і демократизації ринкових відносин. Саме мале підприємництво є фундаментальною основою у формуванні середнього класу - основи здорової ринкової економіки.

Основними причинами гальмування розвитку малого підприємництва в Україні та її регіонах є: відсутність дієвого механізму реалізації державної по-

літики щодо підтримки малого підприємництва; неймовірно важкий тягар оподаткування, що примушує багатьох суб'єктів малого підприємництва відійти в тіньову економіку; низькі темпи та перекоси в процесі реформування власності; відсутність належного нормативно-правового забезпечення розвитку малого бізнесу, як підприємництва в цілому; обмеженість або повна відсутність матеріальних фінансових ресурсів; недосконалість системи обліку та статистичної звітності малого підприємництва, обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення, недосконалість системи навчання та перепідготовки персоналу для підприємницької діяльності тощо.

Ключовими проблемами на шляху подальшого розвитку та росту малого бізнесу в Україні є труднощі при виході на ринок для новостворюваних підприємств та надмірні регуляторні вимоги і податки для діючих підприємств.

Подальший розвиток ситуації без активного та позитивного втручання держави може призвести до згортання, в основному через подальшу тінізацію, малого підприємництва з відповідним загостренням економічних проблем та посиленням соціальної напруги. Через це і виникає необхідність дієвої державної політики підтримки малого бізнесу.

Дії, що спрямовані на забезпечення позитивного розвитку малого підприємництва мають зосереджуватися на таких основних напрямках: створення відповідної нормативно-правової бази; вирішення питань щодо організаційного забезпечення малого підприємництва, насамперед: розробити та прийняти цілові і регіональні програми розвитку та підтримки малого підприємництва з відповідним фінансовим та організаційним забезпеченням; створити спеціалізовану банківську установу або установи з кредитування малого підприємництва; створення механізму фінансової підтримки суб'єктів малого підприємництва як на державному, так і на регіональному рівнях, який би забезпечив формування соціально-економічних та організаційно-правових умов; введення пільгового оподаткування прибутку комерційних банків, одержаного за рахунок кредитування малих підприємств.

*Семенова Анна Володимирівна, студент групи 47 ХЮІ ХНУВС
Науковий керівник: начальник кафедри економіко-правових дисциплін,
доцент Безуглова І.В.*

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ, ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК ЇЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Україна має значний потенціал економічного розвитку у переважній більшості галузей народного господарства, але існуючі невирішені проблеми економічного характеру створюють негативні тенденції, що є загрозою економічній безпеці держави. Сьогодні Україна потребує суттєвого покращення свого економічного становища.

Існуюча низька купівельна спроможність населення, що обумовлює постійне звуження споживчого ринку. А це, у свою чергу, зводить нанівець усі заходи по підтримці українського товаровиробника.

Поглиблюється криза неплатежів: кредиторська заборгованість значно перебілює обсяг валового внутрішнього продукту. За таких умов неможливо забезпечити нормальну роботу підприємств.

Ситуація на світовому ринку і, зокрема, стан економіки у нашого найвагомішого торговельного партнера – Росії, об'єктивно обумовлюють, починаючи з позаминого року, скорочення українського експорту.

Майже десять років кризи призвели до того, що більшість основних фондів у промисловості України вже фізично й морально зношені. Оновлення виробничої бази та номенклатури продукції здійснюється вкрай незадовільними темпами. Україна крок за кроком втрачає той науковий та технологічний потенціал, який дозволяв би їй підтримувати конкурентоспроможність економіки.

Високою є частка енергоємних галузей (насамперед, електроенергетики, паливної, металургійної промисловості), що обумовлює збереження значної залежності

вітчизняного виробництва від імпорتنих енергоносіїв. З іншого ж боку, експорт продукції цих галузей в умовах звуження ринків пострадянських країн суттєво зменшився. Сформувався дисбаланс «ввозу - вивозу», що важким тягарем лягає як на економіку окремих регіонів, так і на економіку України в цілому.

На жаль, ми змушені констатувати, що суттєві диспропорції у сфері матеріально-сировинного забезпечення економічного розвитку, успадковані від колишнього народногосподарського комплексу СРСР та обумовлені природно-географічними особливостями України, вже у роки незалежності було поглиблено внаслідок реалізації заходів непослідовної та незбалансованої економічної політики. На наш погляд, саме низка загроз економічній безпеці і визначає ті актуальні проблеми економічного розвитку України, які необхідно вирішувати першочергово.

Необхідне кардинальне реформування вітчизняної економіки та підвищення її конкурентоспроможності з огляду на те, що Україна послідовно притримується курсу на формування відкритої економіки та інтеграцію у світові економічні структури.

Основними перешкодами на цьому шляху є недосконалість форм та методів державного регулювання економічного розвитку, ваді податкової системи, нестача інвестиційних ресурсів, слабка інноваційна активність, практична відсутність результатів адміністративних реформ та інституціональних змін. Значну загрозу становлять зростаючі масштаби «тіньової» економіки, криміналізація економічних, майнових та фінансово-банківських зв'язків і грошового обігу.

Як висновок, необхідно зазначити, що головним при вивченні даної проблеми є розуміння того, що покращання ситуації в державі можливе тільки на системній основі. А для цього, перш за все, необхідна послідовна структурна політика, зорієнтована на реалізацію національних переваг, забезпечення економічної безпеки України, прискорення її інтеграції в сучасну світогосподарську систему. Для досягнення цього розуміння в Україні мають активно формуватися основи такого суспільства, в якому б поєднувалися моральні та ринкові принципи економічного розвитку.

Сімак Роман Іванович, курсант групи ІКМ-06-15 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ННІПФКМ ХНУВС, канд. наук з держ. управл. Кіданова Н.Б.*

ЗАХОДИ ДЕТІНІЗАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Одна з головних проблем, з якою стикнулися працюючі у період становлення ринкових відносин, – одержання нелегальної заробітної плати, або простіше кажучи, грошей «у конвертах». Проблема видачі зарплати у «конвертах» все більше набуває характеру соціального вищипа. Відбувається суттєвий відтік кваліфікованої робочої сили з легального сектору економіки в нелегальний, оскільки останній пропонує значно кращі умови оплати праці.

Основними причинами тінізації ринку праці в сучасних умовах є: надмірний податковий тягар, високе податкове навантаження на особисті доходи громадян і, зокрема, процент відрахувань до соціальних фондів, провокує перехід великої частини економіки у «тінь». Сьогодні сума цих відрахувань становить: до пенсійного фонду – 33,2 %, страхові внески у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності – 1,5%, страхування на випадок безробіття - 1,3 %, а ставка страхового збору в разі нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань залежить від галузі і становить від 0,66% до 13,6%. Разом з єдиною ставкою на доходи фізичних осіб загальне навантаження на фонд заробітної плати становить до 50 %; низька якість державних соціальних послуг; складна система оподаткування та нестабільність податкового законодавства; високий рівень корупції та некомпетентність державних службовців; відсутність довіри до державних інституцій.

Працівники відповідних державних органів вживають заходи у напрямку виявлення та усунення фактів виплати заробітної плати у «конвертах» чи розмірі мен-

шому, ніж встановлено законодавством, погашення наявної заборгованості із заробітної плати. Зокрема, під час перевірок виявлені непоодинокі випадки, коли для неофіційної виплати заробітної плати суб'єкти господарювання використовують подвійну бухгалтерію, а при одержанні доходів в значних розмірах - не подають декларації до податкових органів.

Потрібно звернути увагу громадян на те, що ухиляючись від оподаткування шляхом мінімізації реальних доходів, ви позбавляєте себе не тільки достойної пенсії в майбутньому, а й лікарняних, декретних виплат, отримання банківських кредитів, тощо. Громадяни мають знати, що нині держава буде захищати соціальні та матеріальні інтереси тієї чи іншої людини лише на величину її особистого трудового внеску – яку зарплату вона отримувала і які при цьому сплачувались належні платежі в Пенсійний та інші спеціальні фонди. Вирішення проблеми тінізації зайнятості потребує узгоджених зусиль держави у багатьох сферах державної політики.

Державна політика детінізації повинна містити такі взаємоузгоджені складові: внесення Верховною Радою змін до законодавства, які посилять відповідальності за несплату податків; розробка та прийняття нормативних актів про обов'язкову декларацію доходів при придбанні власності на значну суму; розширення повноважень Податкової адміністрації та збільшення кількості податкових перевірок; зменшення відрахувань до соціальних фондів; спрощення податкового законодавства та заборона внесення змін протягом п'яти років. Цей захід створить можливість роботодавцям ефективно планувати бізнес-цикл; зменшення кількості податкових пільг; спрощення системи адміністрування податків; покращення якості державних послуг;

Таким чином, зволікання в ухваленні важливих рішень і брак послідовності та комплексного підходу до питання тінізації ринку праці можна назвати головними проблемами державної політики у цій сфері, Тіньова зайнятість і тіньова заробітна плата – явища, що міцно увійшли в наше життя та набули великих масштабів. Це не лише серйозна соціальна, але й економічна проблема України.

Теліженко Олександр Сергійович, студент групи С-ФОРС-07-1 СФ ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри соціально-економічних дисциплін СФ ХНУВС Пушкаренко П.І.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Одним з актуальних питань сучасності є дослідження тіньової економіки і, зокрема, її складової – корупції. Сьогодні важко уявити аналіз соціально-економічного стану України без проблем, пов'язаних з корупційною тіньовою економікою. Переважно цими проблемами переймаються юристи. Наше ж дослідження проблем корупції та тіньової економіки лежить суто в економічній площині.

Мета тез доповіді полягає у необхідності дослідити економічну природу корупції не як окремого явища, а як інституціональної складової тіньової економічної діяльності в Україні, визначивши причини її виникнення та шляхи подолання.

За визначенням П.І. Пушкаренка корупція у широкому розумінні – це складне соціально-економічне явище, що виникає у процесі реалізації тіньових економічних відносин між посадовими особами та іншими суб'єктами з метою задоволення особистих інтересів через комерціалізацію суспільних благ і цінностей. В той час як корупція у вузькому розумінні – це комерціалізація посадовими особами своїх функціональних обов'язків.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про боротьбу з корупцією», до суб'єктів корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією, належать державні службовці, народні депутати різних рівнів, службові особи органів місцевого самоврядування, військовослужбовці та інші особи. Вважаємо за необхідне також поширити чинність зазначеного Закону на всіх службових посадовців, які працюють у державних установах і організаціях.

Інструментом здійснення корупції є хабар, економічна природа якого полягає у врегулюванні ціни за незаконність дій або їх заборону.

Наукові дослідження корупції показують, що у різних країнах її форми у системі державної, муніципальної та недержавної служб дуже схожі.

До причин корумпованості можна віднести такі чинники як нерівномірність розвитку ринкового господарства, розшарування суспільства на бідних і багатих, суперечність між мінливими умовами ринкового господарства та чинним законодавством, суперечність між законодавчими та морально-етичними системами управління та підприємництва, поєднання влади і бізнесу.

Як вважають фахівці досліджуваної теми, ефективність боротьби з корупцією залежить від чотирьох основних складових: наявності належної правової бази антикорупційного спрямування, ефективного і повного її застосування, розвитку системи громадського контролю, формування антикорупційної громадянської свідомості, організаційного забезпечення антикорупційної діяльності.

Боротьба з проявами корупції має ґрунтуватися на поєднанні профілактичних, правоохоронних і репресивних заходів. При цьому пріоритет повинен надаватися профілактичним заходам загально соціального, економічного і спеціального кримінологічного спрямування. Для створення дієвої системи запобігання і протидії корупції Міністр юстиції України М.В. Оніщук пропонує створити інститут Урядового уповноваженого у боротьбі та секретаріат, який не матиме правоохоронних функцій і здійснюватиме нагляд за реалізацією національної антикорупційної стратегії.

Щодо законодавчої бази в Україні, то вона налічує понад 100 законів, указів, розпоряджень Президента України, актів Кабінету Міністрів та галузевих нормативних документів. Проте, всі вони приймалися у різні часи, у ряді випадків – спонтанно, безсистемно, без належного наукового обґрунтування, через що і виникають колізії та протиріччя. Чинне антикорупційне законодавство настільки розмите і громіздке, що одне й те ж корупційне діяння можна кваліфікувати і як проступок (правопорушення), і як злочин. Тому нині необхідно виваженіше підійти до цього питання і переглянути багато положень чинного антикорупційного законодавства відповідно до джерел міжнародного права та запровадити антикорупційну експертизу правових актів та їх проектів.

Тихоненко Антон Юрійович, курсант 3 курсу ХЮІ ХНУВС

*Науковий керівник: завідувач кафедри економіки і фінансів ХЮІ ХНУВС
Миронов В.В.*

ФІНАНSOVA БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Окремою складовою в системі економічної безпеки є фінансова безпека, проблеми якої позначаються на будь-якій галузі національного господарства. Основним довгостроковим напрямом державної політики у сфері фінансової безпеки на етапі реформування економіки є забезпечення фінансової стабілізації в країні. Гарантуючи фінансову безпеку, держава створить необхідні передумови динамічного зростання економіки.

Стабільність системи, незалежно від зовнішніх збурень, визначає її стійкість. Тут слід зазначити, що стабільність фінансово-економічного стану зовсім не означає інертності економічної системи. Навпаки, мається на увазі здатність до гнучкого реагування на зовнішню дію і постійність саме успішного функціонування економічної системи.

Серед найбільш загальних показників економічної безпеки – результати економічної діяльності (здатність підприємства досягти поставленої мети й виконувати власну місію в стратегічному вимірі), продуктивність (співвідношення кількості виробленої продукції до кількості витрачених ресурсів) та ін.

Найбільш конкретне уявлення про стан економічної безпеки надають такі характеристики: фінансова стабільність, платоспроможність, маневреність, ліквідність. Дбаючи про фінансову безпеку, а отже і стабільність, не можна забувати про продуктивні інвестиції, особливо у сфері науково-дослідних і конструкторських робіт.

Задля гарантування фінансової безпеки потрібно здійснювати такі заходи: аналіз негативних наслідків розвитку виробничої і маркетингової структур з погляду стану і змін, насамперед платоспроможності, рентабельності і прибутковості; аналіз стану ринку цінних паперів з погляду їх привабливості, ресурсів на інвестиції та розвиток, а також захисту від набуття акцій конкурентами і можливого встановлення контролю над підприємствами (рейдерство, наприклад); аналіз інвестиційних проектів; аналіз ділових пропозицій підприємству з погляду ділової етики (участь у відмиванні грошей, випадки шахрайства тощо).

Доходи державного бюджету формуються, як відомо, за рахунок податкових надходжень. Останні залежать від отриманого доходу. Податкова політика держави може як зрушити економіку з «мертвої точки», дати поштовх до розвитку, так і «згубити економіку». Під час податкового планування і регулювання слід урахувати і тіньовий сектор розвитку економіки, що досить актуально для сучасного стану розвитку економіки України.

Триус Руслан Олегович, студент ХЮІ ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри економіко-правових дисциплін ХЮІ ХНУВС, канд.пед.наук Кузьменко Ю.В.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНОГЕННОГО ВПЛИВУ

Стан економіки України, її підйом чи спад, має безпосередній вплив на безпеку нашої держави. У будь-яких економічних відносинах, у тому числі й ринкових, є підстави для виникнення злочинності, що в свою чергу впливає на національну безпеку країни. Національна безпека – це захищеність суспільних відносин, які забезпечують прогресивний розвиток суспільства в конкретних історичних та природних умовах від небезпек, причинами виникнення яких можуть виступати як внутрішні так і зовнішні державні протиріччя. Економічна безпека є складовою національної безпеки, оскільки характеризує захищеність цих відносин в системі економіки країни.

Економічний стан безпеки України за останні роки значно погіршується через зростання економічних злочинів, що призводить до суттєвих збитків економічних інтересів нашої держави, підприємств і громадян. На сьогодні виділяють наступні ознаки економічної злочинності підприємництва: виражений корисливий характер, оскільки за своєю сутністю мета злочинів є корисливо-мотивованою діяльністю, що спрямована на незаконне збагачення в економічній сфері з одержанням особистої вигоди, або вигоди в інтересах третіх осіб чи фірм; може здійснюватися у процесі професійної діяльності (ця ознака є визначальною при виробленні дефініцій економічної злочинності); залежність за договірними зобов'язаннями, що виникають у суб'єктів щодо інших підприємств, або відносно держави, і які характерні для сфери виробництва, переробки, придбання, розподілу й обміну матеріальних благ чи послуг; колективність жертв. Це зумовлено тим, що об'єктом посягання, щодо економічних злочинів, є економіка в цілому, окремі її сектори та приватно-підприємницька діяльність окремих груп громадян; істотні збитки, заподіяні економічним інтересам держави, окремим підприємствам і громадянам; множинний характер; взаємозв'язок щодо зростання економічної злочинності в країні з корупційними діяннями. Великий відсоток сучасних економічних злочинів пов'язаний з корупційними процесами, наприклад, у сфері розпаювання земель, приватизації тощо.

Слід зазначити, що шкода, яка завдається економічними злочинами українському суспільству є вагомою. Так, наприклад, з 41,8 тис. економічних злочинів, виявлених правоохоронними органами, 55,3% становлять тяжкі та особливо тяжкі злочини. За даними державного комітету статистики, кількість зареєстрованих злочинів проти усіх форм власності у 2007р. становив до 17,6%, а у сфері господарської діяльності до 1,8%. Негативним фактором є й те, що значна кількість цих злочинів скоюється організованими злочинними групами.

Така криміногенна ситуація, що склалася в сучасних умовах у сфері економіки, суттєво впливає на економічну безпеку як підприємництва так і держави в цілому. Це обумовлено впливом таких негативних тенденцій: продовження великого вивозу капіталу за кордон; зростання корупції; масові розкрадання і привласнення чужої власності; збільшення злочинів у паливно-енергетичному комплексі та у сфері зовнішньоекономічної діяльності; легалізація кримінальних грошей; продовження криміналізації фінансово-кредитної та банківської сфер; загострення криміногенної ситуації на підприємствах та організаціях споживчого ринку (незаконне підприємництво, торгівля фальсифікованими товарами, порушення правил торгівлі).

Таким чином слід зазначити, що злочини в економічній сфері діяльності безпосередньо впливають на стан національної безпеки України. Для вдосконалення роботи з профілактики економічної злочинності необхідно на державному рівні розробити систему обліку цих злочинів. Такі дії дозволять спрямувати зусилля суб'єктів законодавчої ініціативи на розробку законопроектів щодо вирішення проблеми зростання правопорушень у сфері економічної діяльності та неможливості їх винищення.

Федорова Олена Миколаївна, студент 2 курсу ХЮІ ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри економіко-правових дисциплін ХЮІ ХНУВС,
канд.пед.наук Кузьменко Ю.В.

ГЕОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

У сучасній міжнародній стратегії Україна перебуває у складі одних із ключових держав на політичній карті Європи.

Стратегічну спрямованість зовнішньополітичного курсу Української держави закладено в Декларації про державний суверенітет України і в основних напрямках зовнішньої політики України. Головні принципи курсу набули свого подальшого розвитку і закріплення у прийнятій в 1996р. Конституції України (ст. 18), де зазначається, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права.

Сучасна світова політика зіткнулась з впливом двох протилежних тенденцій. З одного боку, посилюється взаємозалежність міжнародного співтовариства, що визначається тенденцією до формування всесвітнього, глобального ринку. З іншого боку, піднімається хвиля нового націоналізму.

Основні критерії геополітичного положення України детерміновані її розташуванням. Вони характеризуються різним ступенем політичної, економічної та військової могутності. Для України надзвичайної ваги набуває необхідність вироблення загальних підходів окремих блоків, диктатури одних держав щодо інших, а з точки зору створення умов для побудови системи трансконтинентального і в перспективі глобального співробітництва з метою вирішення ключових соціально-економічних, гуманітарних, екологічних, інших проблем, загострення яких може становити небезпеку як для окремих держав, так і для людства в цілому.

Основними українськими зовнішньополітичними результатами останніх років є: збереження Україною в системі міжнародних відносин статусу країни з власною позицією щодо головних питань та подій світової політики; можливість інтеграції

до європейського співтовариства; приєднання до важливих транспортних проєктів; потенціалу України як необхідного елемента системи європейської безпеки; збереження стабільності, передбачуваності та виваженості зовнішньої політики; процес вступу України до світової організації торгівлі.

На сьогодні можна окреслити досить широкий спектр альтернатив політики України щодо міжнародного оточення і структур євроатлантичної безпеки. Це:

- 1) опора на власні сили;
- 2) приєднання до одного з існуючих блоків чи альянсів;
- 3) створення регіональних структур безпеки в рамках більш широкої архітектури європейської безпеки;
- 4) нейтралітет або позаблоковість: а) підтримка існуючого статусу самопроголошеної позаблоковості; б) постійний нейтралітет, гарантований великими державами або Радою Безпеки ООН; в) «активний» нейтралітет, «особливі» відносини з НАТО, орієнтація на європейську інтеграцію, приєднання до ЄС і ЗЄС.

Отже, Україна має створити систему національної безпеки, збалансовану й погоджену не лише внутрішньо, але й з європейськими та світовими тенденціями розвитку і зміцнення міжнародної безпеки.

Федченко Дмитро Сергійович, курсант групи ІКМ-05-15 ХНУВС
Науковий керівник: *начальник кафедри економічної безпеки ННІПФКМ ХНУВС, канд.тех.наук Петрова І.А.*

НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ, ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНИЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Україна робить перші кроки на шляху до входження у світове господарство, але існує ряд об'єктивних причин, які перешкоджають нині входженню України як повноправного партнера у світове господарство. Однією з таких причин є відносно низький рівень іноземного інвестування в економіку України та інвестування у формах вигідних здебільшого іноземцям, а не українській громаді.

Отже, проблеми, які існують в цьому напрямку розвитку економіки є актуальними і важливими для вивчення та дослідження. Метою цієї роботи є з'ясування негативного впливу іноземних інвестицій та механізмів його подолання.

Питання інвестиційної діяльності розглядалися багатьма науковцями, а саме: Куценко Т.Ф., Ігоніна Л.Л., Чернадчук В.Д., Колтинюк Б.А., Майорова Т.В., Костоніна Г.М., Омельченко А.В., Пересада А.А., Полотай В.Ю., та інші.

Інвестиції як економічний показник - це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, щокладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Активізація інвестиційного процесу є одним із надійніших механізмів соціально-економічних перетворень. Але за сучасних умов трансформаційних зрушень у світовій та національній економіці з'являються і негативні наслідки вкладень іноземних інвестицій.

Досвід країн, які зіштовхнулися з такою проблемою встановлює, що негативний вплив іноземних інвестицій проявляється в наступному: а) еволюція цін до західноєвропейського рівня; б) виробництво продукції на території України та реалізація її під брендами інших країн; в) занепад вітчизняних виробників; г) здійснення залучень інвестицій в формі приватизації, коли інвестори стають власниками контрольних пакетів акцій; д) зрушення в галузевій структурі економіки, що фактично призводить до позбавлення власної експортної бази; е) «захват» іноземними інвесторами виробництв, які кожна країна може розвивати і без іноземного капіталу або за його мінімальної участі.

За наявності перелічених наслідків економіці нашої держави може загрожувати небезпека, керування державою може потрапити до іноземних компаній та країн.

Для того, щоб не допустити цього, при залученні іноземних інвестицій треба враховувати світовий досвід, який показує, що найбільших успіхів у залученні іноземних інвестицій досягають ті країни, які, по-перше, ставлять таку мету, як пріоритетну в своїй економіці, по-друге, використовують при цьому можливо більший набір заходів. Головне тут є:

1. створення привабливого інвестиційного клімату;
 - створення міжнародного образу країни як такої, що надає інвестору кращі, ніж інші країни, можливості.

За нинішньої ситуації Україна може зміцнити свої позиції як покупець інвестицій за рахунок диверсифікації останніх, отримуючи іноземні інвестиції у вигляді: технологічного обладнання; матеріалів; прав інтелектуальної власності; ноу-хау; торгових знаків; деяких інших видів цінностей.

Доцільність такого варіанту дій підтверджують не тільки деякі зарубіжні спеціалісти, а й досвід окремих країн, наприклад Японії, де закупівля та використання зарубіжних ліцензій значною мірою сприяли її економічному розвитку.

Фоміна Тетяна Леонідівна, студент 5 курсу ХІОІ ХНУВС

Науковий керівник: *завідувач кафедри економіки і фінансів ХІОІ ХНУВС*
Миронов В.В.

ПИТАННЯ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день економічна безпека України перебуває на недостатньому рівні. Постійно погіршувались показники ефективності функціонування народного господарства внаслідок старіння основного капіталу, погіршення конкурентної спроможності національної економіки, «утікання» інвестиційного капіталу за кордон, відтоку наукових і висококваліфікованих робітничих кадрів і, врешті, її тінізації й криміналізації. Це сталося внаслідок того, що не було чітко сформульовано національної ідеї, українських державних пріоритетів, недостатньо уваги приділялось усуненню злочинного впливу, не було сформовано правового поля захисту національних економічних інтересів на усіх рівнях - від індивідуального до міжнародного. Ціла низка тимчасових чинників перетворилась у постійно діючі джерела економічної небезпеки на рівні держави.

Поширення вказаних явищ призводить до нанесення державі прямих економічних збитків, стає основною перешкодою на шляху інтеграції України у світовий політичний та економічний простір.

Тіньова економіка – надзвичайно актуальна та болюча проблема для української економіки. За різними підрахунками тіньовий сектор займає 40 – 60% економіки України.

Проведене дослідження дозволило сформулювати ряд висновків: 1. Тіньова економіка являє собою складне суспільно-економічне явище. Вона функціонує поряд з легальною економікою. Структурними складовими тіньової економіки є: кримінальна діяльність, неформальна та фіктивна діяльність. 2. Негативними наслідками існування тіньової економіки є: скорочення податкових надходжень до бюджету та фінансування інноваційно важливих та стратегічних напрямів розвитку держави, погіршення умов існування соціального сектора країни; «втеча» капіталу за кордон, скорочення обсягів офіційного виробництва, поглиблення некерованості економічними процесами, зменшення міжнародного престижу країни, довіри інвесторів як зовнішніх, так і внутрішніх тощо. Найголовніший негативний чинник тіньової економіки – викривлення умов функціонування підприємств. 3. Найчастіше для перерозподілу на користь тіньового сектора використовують фінансові установи в офшорних зонах. 4. Детінізація української економіки пов'язана з комплексним реформуванням системи відносин, яка здійснюється в економічній сфері, і має спрямовуватися на усунення тих чинників, які негативно впливають на економіку і зумовлюють її тінізацію, а саме: порушення економічних інтересів між суб'єктами економічних відносин; скоро-

чення офіційних джерел ресурсно-фінансового забезпечення підприємств; зростання витратності, в тому числі й тієї, що виникла внаслідок штучного завищення витрат на ресурси, вузли та напівфабрикати; прояви монопольної поведінки. 5. Механізмами детінізації на сучасному етапі можуть бути: реформування національної системи фінансового контролю за здійсненням протизаконної діяльності у напрямі розробки конкретних інструментів обмеження тіньових систем перерозподілу фінансових ресурсів за кожним конкретним випадком; формування спеціального реєстру та загального переліку декларацій із заявленими до відшкодування сумами ПДВ, які вважаються сумнівними; застосування мінімальних цін на високоліквідні імпорتنі товари для розрахунків і сплати податків; створення інституту представників митної та податкової служби в зарубіжних країнах (для обміну інформацією про оподаткування зовнішньоекономічної діяльності українських суб'єктів підприємництва); та ін.

Отже, одним із негативних явищ, з якими стикнулася економіка України в процесі трансформації в ринкову систему господарювання, є стрімке зростання тіньової економіки.

***Хрустовська Анна Вікторівна**, студент групи ОАдср-04-2 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
канд.екон.наук, ст. науковий співробітник Янова І.П.*

ВИЯВЛЕННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ В РОЗРАХУНКАХ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ ПІД ЧАС АУДИТУ

В умовах встановлення ринкових відносин в Україні важливим фактором являється вирішення питання розрахунково-платіжної дисципліни. В зв'язку з цим на підприємстві має бути систематичний контроль на всіх стадіях здійснення розрахункових операцій.

Аудит розрахунків з покупцями та замовниками - це незалежна перевірка первинної документації та фінансової звітності щодо дебіторської заборгованості.

Такий вид аудиту є дуже важливим тому, що від реалізації продукції, робіт, надання послуг залежить прибуток (збитки) та вартість товарів.

В процесі аудиту розрахунків з покупцями та замовниками аудитор вивчає реєстри і первинні документи, що стосуються цих операцій.

Аудит розрахунків проводиться в декілька етапів: аудитор встановлює, чи не є відображена в балансі заборгованість простроченою, а також ту, яка перевищує 3 роки; виявляє правильність списання на збитки підприємством, дебіторської заборгованості, термін позову, щодо якої минув: причини списання та обґрунтування; встановлює правильність обліку розрахунків та визначення реальності заборгованості (шляхом проведення інвентаризації) відображеної в балансі; порівнює дані первинних документів з регістрами та синтетичними рахунками.

Поряд з цим він здійснює зустрічну перевірку для отримання достовірної інформації.

До основних правопорушень, які виявляються під час аудиту, відносяться: невідображення на рахунках дебіторів, нестач та крадіжок, псування і браку товарів та віднесення дебіторської заборгованості на інші статті балансу; не дотримування установлених правил, діючих нормативів оцінки дебіторської заборгованості; неправильне ведення аналітичного обліку і неповне відображення всіх проведених операцій відносно розрахунків з покупцями та замовниками; невірне відображення на рахунках інформації про відвантажену продукцію, товари, виконані роботи і проведення безтоварних операцій; недостовірно вказані суми в розрахункових документах та інші.

Найпоширенішими правопорушеннями під час розрахунків з покупцями та замовниками є недотримання нормативних вимог та відповідних законодавчих актів.

У науковій доповіді будуть розглянуті інші правопорушення і зловживання в розрахунках з покупцями та замовниками та сформульовані пропозиції що до їх усунення.

Церетелі Катерина Омаріївна, студент ХЮІ ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри економіко-правових дисциплін ХЮІ ХНУВС
канд.пед.наук, Кузьменко Ю.В.*

СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ З РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ

Економічні відносини України та Російської Федерації – це відносини між двома великими суверенними державами, що утворилися у межах колишнього єдиного економічного простору СРСР і характеризуються якісно новими взаєминами в економічній галузі на рівноправних засадах з повагою до державного суверенітету, територіальної цілісності, національних економічних інтересів.

Концепція українсько-російських економічних відносин комплексно охоплює різноманітні аспекти: торгівлю, виробничу кооперацію, спільне підприємництво, інвестиційне співробітництво, науково-технічну кооперацію, фінансово-кредитні відносини, узгодження законодавчої бази в економічній галузі, тощо.

Підґрунтям такої співпраці є Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією, Програма економічного співробітництва, а також концепції національної безпеки країн, які вміщують сукупність офіційно прийнятих поглядів на цілі та державну стратегію забезпечення економічної безпеки країн.

Відсутність економічної стабільності обох держав, недосконалість системи взаєморозрахунків, неузгодженість законодавства та цілий ряд інших чинників призвели до низки негативних наслідків в економічних стосунках України та Росії, як, наприклад, невиконання зобов'язань за контрактами, руйнація раціональних господарських і технологічних зв'язків. Такий стан речей, у свою чергу, призвів до того, що обидві країни почали шукати альтернативні ринки збуту своїх товарів, задовольняти свої потреби в окремих видах продукції традиційного виробництва в інших країнах, створювати замкнуті цикли виробництва.

Інтереси України у відносинах з РФ полягають у створенні умов для розвитку довгострокових економічних зв'язків. У цьому контексті набуває значення забезпечення процесу подальшої економізації двосторонніх відносин в усіх галузях міждержавного співробітництва. Зокрема, економічні інтереси України можна окреслити таким чином: забезпечення умов для завантаження вітчизняних виробничих потужностей, повнішого використання науково-технічного потенціалу, що стане можливим завдяки збільшенню обсягів збуту продукції українських підприємств на ринку РФ, поглиблення коопераційних зв'язків між підприємствами та галузями України і Росії, активізації інвестиційного співробітництва; відвойовування втрачених позицій українських суб'єктів господарювання в економіці Росії, що передбачає активізацію діяльності в РФ наших промислових та комерційних структур, поновлення раніш діючих та встановлення коопераційних зв'язків з російськими підприємствами, запровадження нових форм виробничої кооперації; проникнення українського капіталу в економіку РФ і найперше у такі сфери, як паливно-енергетичний комплекс, машинобудівний комплекс, лісове господарство; значне розширення участі українських суб'єктів господарювання в реалізації конкретних інвестиційних проєктів, що здійснюватимуться в Росії; залучення російських інвестицій в машинобудівний, паливно-енергетичний, металургійний та будівельний комплекси, у хімічну промисловість України тощо; реалізація у повному обсязі режиму вільної торгівлі між Україною та РФ згідно з положеннями укладених угод, усунення існуючих перешкод на шляху просування українських товарів на

ринок Росії; остаточно розв'язання проблеми відносин власності щодо об'єктів колишнього Радянського Союзу згідно з відповідної угоди від 15 січня 1993 року.

Враховуючи різний рівень фінансових можливостей держав, а також необхідність забезпечення економічної безпеки України, співробітництво має здійснюватись шляхом укладання окремих угод щодо регулювання фінансових відносин, зближення нормативно-правової бази з фінансових питань та регулярного обміну інформацією.

Шаповал Катерина Анатоліївна, курсант групи ІКМ-05-7 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри економічної безпеки ННІПФКМ ХНУВС,
канд.екон.наук Гончарова В.О.*

КРЕДИТНІ ІСТОРІЇ ЯК ПОПЕРЕДЖЕННЯ МОЖЛИВИХ ЗАГРОЗ БІЗНЕСУ

Сьогодні в Україні виникла досить важлива проблема кредитних історій, у зв'язку з підвищення рівня кредитування малого та середнього бізнесу, поширення попиту на іпотечні та споживчі кредити, але відсутністю у кредитора інформації відносно кредитної історії потенційного позичальника призводить до ускладнення процесу оформлення кредиту та росту плати за такий кредит. Найважливішим елементом даної проблеми являється незаконна діяльність банківських установ, щодо заведення кредитних історій. Значну допомогу у вирішенні даної проблеми може відіграти утворення єдиної системи, яка дозволить фізичній особі або іншому суб'єкту підприємницької діяльності створити свою кредитну історію, накопичувати інформацію відносно виповнення фінансових зобов'язань, а також пред'являти її в установленому законом порядку для ознайомлення зацікавленим контрагентам. Такими спеціалізованими організаціями, котрі здатні надавати послуги відносно формування та використання кредитних історій є Бюро кредитних історій. В Україні діяльність даного бюро регулює Закон України „Про організацію формування та обігу кредитних історій». На сьогоднішній день в нашій країні діє три кредитні бюро. Два з них – Міжнародне бюро кредитних історій (МБКІ), засновниками якого стали Національна асоціація кредитних союзів України, інвестиційно–фінансова група ТАС та ісландська компанія CREDITINFO GROUP; та перше всеукраїнське бюро кредитних історій (ПВБКІ), засновниками якого являється 30 банків, дві страхові компанії та Асоціація українських банків. Третє бюро – ООО „Українське бюро кредитних історій» (УБКІ), засновниками якого являються Приват-Банк та компанія BigOptima (за неофіційними даними її відносять до групи „Приват»). Українське бюро накопило інформацію завдяки діяльності одного кредитора – найбільшої української фінансової організації Приват-Банку.

Кредитні історії повинні створюватися виключно за згодою клієнта банку, як і зазначено в законі. Замовник кредиту повинен підписувати дозвіл на заведення на нього кредитної історії, але у зв'язку з підписанням великої кількості документів під час отримання кредиту особа може небажано для себе підписати даний дозвіл. Населення України мало проінформоване про порядок отримання кредитів, про необхідні документи для цього, а також про документи які підлягають обов'язковому підписанню. Більшість клієнтів банків довіряють консультантам і підписують все те, що їм пред'являють, не читавши самого документу і як результат – випливають негативні для одержувачів кредитів наслідки. Заведення кредитної історії для клієнта банку може мати як негативні, так і позитивні наслідки. Наприклад, негативні: якщо позичальник невчасно виплачує кредит, це буде відображатися в кредитній історії і за необхідності отримати кредит вдруге банк може відмовити в наданні послуги, мотивуючись даними про невчасну виплату кредиту, що занесені до кредитної історії. Але в кредитній історії не відображаються фактори, які спричинили неналежне виконання зобов'язань, вони можуть бути неумисними і поважними (хвороба, відрядження та інше, що перешкодило особі вчасно прийти до відділення банку); позитивні: як-

що клієнт виконує належним чином всі зобов'язання, то при наступному бажанні отримати кредит банк може надати його під менший відсоток, а також наявність кредитної історії скоротить час перевірки кредитоспроможності особи, що дозволить останній швидше отримати кредит та інше.

Із позиції банку ведення кредитної історії відіграє дуже важливу, позитивну роль. Бюро кредитних історій допомагає оперативніше отримати та переглянути інформацію про клієнта банку під час надання кредиту фізичній або юридичній особі, на яку заведена кредитна історія. Це дозволяє скоротити час перевірки кредитоспроможності особи, що, в свою чергу, полегшить роботу працівникам банку та надасть більше часу для спілкування з іншими клієнтами.

Щербак Руслан Володимирович, студент групи С-Фдрс-07-04 СФ ХНУВС
Науковий керівник: *професор кафедри соціально-економічних дисциплін СФ ХНУВС Пушкаренко П.І.*

НАРКОБІЗНЕС ЯК ФАКТОР ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Останнім часом перед Україною та більшістю країн світу гостро постала проблема наркоманії та незаконного обігу наркотиків. Негативну роль наркотиків важко переоцінити, оскільки, головним «споживачем» цієї речовини є молодь – наша світла надія, від якої залежить процвітання української держави.

Наркоманія, наркобізнес без перебільшення є загрозою національній безпеці України. В Україні упродовж останніх п'яти років кількість наркоманів збільшилася у півтора рази. Якщо у 2003 році на медичних обліках перебувало 119 тис. наркозалежних, то наразі таких понад 173 тис., серед них більше 5 тис. - неповнолітніх. При цьому найтяжчі наслідки має контрабанда наркотиків. Тут мова йде не лише про збитки бюджету, а про людські втрати.

Наркобізнес (нелегальне вирощування, виробництво, транспортування та торгівля наркотиками) сьогодні набув транснаціонального характеру й перетворився на гігантську планетарну систему, яка ґрунтально й цинічно експлуатує людські страждання, слабкості, знищує інтелект і здоров'я націй. І все це задля стрімкого збагачення, накопичення величезних фінансових і матеріальних статків.

Виробництво наркотиків є найпроцвітаючою нелегальною індустрією, яка приносить у світі прибуток обсягом від 200 до 300 мільярдів доларів щорічно.

Головним фактором катастрофічного поширення наркобізнесу є неготовність або навіть небажання влади вирішувати цю проблему. Щорічно від передозувань і хвороб, пов'язаних із вживанням наркотиків, помирає близько 120 тисяч молодих людей.

При дослідженні даної проблеми, ми використали два підходи, перший пов'язаний з тим, що наркобізнес за своєю суттю є злочином і він призводить до таких негативних наслідків як: зниження авторитету органів держави та недовіра їм з боку громадян, встановлення і розширення конспіративних зв'язків наркомафії з корумпованим чиновництвом, погіршення функціонування економіки, збитки держбюджету. З іншого, соціально-психологічного боку, наркоманія як антигуманне явище, що призводить як до руйнування всього суспільства у цілому, так і кожного окремого індивіда. Вважаємо, що вирішення проблеми потрібно шукати саме в причинах її виникнення, тобто, що саме змушує людину вживати цю шкідливу речовину. Соціальна політика української держави, на нашу думку, є далеко не досконалою, вона не належним чином забезпечує умови існування особам, які самі в силу певних причин не можуть забезпечити собі гідні умови проживання. Керівник Асоціації психіатрів України Семен Глузман висловив вірну думку, що наша держава, де надшвидкими темпами поширюється епідемія наркозалежності, – є єдиною європейською країною, у якій не існує наркополітики як частини соціальної політики.

Боротися з наркобізнесом, протидіяти його поширенню є одним із головних завдань держави, оскільки лише при послідовній, чітко продуманій політиці вдасться уникнути катастрофи національного масштабу, а також забезпечити світле майбутнє для наших наступних поколінь.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС

Авдєєв Олександр Олегович, курсант групи ППТ-03-4 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри соціології та соціальної роботи ННІПМІТ ХНУВС, канд.соц.наук Гузьман О.А.*

НЕПОВНОЛІТНІ – ЯК СУБ'ЄКТ НАСИЛЬСТВА: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

Проблема насильства серед неповнолітніх є актуальною для багатьох країн світу, в тому числі і для України. На сьогодні це зумовлено не тільки тим, що неповнолітні завжди визначались злочинцями особливого роду, але і тим, що в даний час неповнолітні – одна з найбільш уражених верств населення.

Як свідчить аналіз стану криміногенної ситуації в дитячому середовищі, особливо останніх років є зміна структури злочинності неповнолітніх у бік користі віх та насильницьких дій. Понад дві третини злочинів скоєних підлітками, становлять тяжкі та особливо тяжкі.

Значною мірою сприяють вчиненню злочинів неповнолітніми такі обставини, як безконтрольність батьків, відсутність профілактичних заходів з «важкими» підлітками, їх незайнятість, вживання спиртних напоїв, проблеми в сім'ях, безробіття батьків і відсутність у них коштів на утримання дітей.

Окремі підлітки умисно стають на шлях вчинення злочинів керуючись бажанням отримати недоступні їм привабливі або престижні, цінні речі, грошові кошти для використання за власним розсудом. Скориставшись безпорадністю потерпілої особи, завдають їй фізичної або моральної шкоди з метою задоволення своїх ставських похитливостей або інших потреб, зарекомендувати себе досвідченим та старшим за інших, похизуватись у колі друзів.

Також, мотивами вчинення насильницьких злочинів неповнолітніми може бути жага помсти за кривду, бажання вживання спиртні напої, наркотичні, психотропні речовини, проведення внутрішніх «бійок» за право здійснення впливу на певну групу підлітків, або територію, укриття слідів іншого злочину.

Все це зумовлює необхідність вивчення особливостей насильственої поведінки неповнолітніх, основних факторів і умов що впливають на вчинення насильства неповнолітніми.

Об'єкт дослідження. Виходячи з актуальності і ступеня розробленості проблеми, об'єкт роботи – насильство неповнолітніх як вид девіантної поведінки.

Предмет дослідження – фактори та умов, які сприяють вчиненню неповнолітніми насильства.

Мета дослідження. Вивчити стан та динаміку насильства неповнолітніх в Полтавській області для вивчення напрямків вдосконалення роботи співробітників КМСД ГУМВС України в Полтавській області.

Завдання дослідження. Виходячи з мети дослідження, Було поставлено такі завдання: Уточнити поняття девіантної поведінки; Проаналізувати основні фактори і умови, що впливають на вчинення насильства неповнолітніми; Описати особливості соціального контролю суб'єктів по роботі з неповнолітніми в ОВС. Вивчити стан та динаміку злочинності неповнолітніх в Полтавській області за 2002 – 2007 рр. Визначити служби та підрозділи, які займаються роботою з неповнолітніми правопорушниками та їх взаємодія між собою. Вивчення основних методів роботи працівників КМСД з неповнолітніми злочинцями. Надання рекомендацій по вдосконаленню даного напрямку роботи.

АЛКОГОЛІЗМ ЯК ПРИЧИНА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД МОЛОДІ СЕЛА

У будь-якому соціальному суспільстві завжди існують соціальні норми, прийняті в даному суспільстві, тобто правила, по яких це суспільство живе. Відхилення або не дотримання цих норм є соціальним відхиленням або девіацією. Ця проблема актуальна і сьогодні. Девіантна поведінка є однією з найважливіших проблем будь-якого соціального суспільства. Воно завжди було, є і присутній в людському суспільстві. І як би ми не хотіли цього позбавитися, завжди існуватимуть люди, звані девіантами, тобто ті, які не можуть або не хочуть жити за правилами і нормами, прийнятими у тому суспільстві, в якому вони живуть.

Проте різні соціальні суспільства відрізняються один від одного ступенем соціального відхилення, в різних країнах може бути різна кількість індивідів потрапляючи під визначення «девіанти». Також в різних суспільствах може бути різний ступінь самої девіантності, тобто середній рівень відхилення від соціальних норм одного суспільства може відрізнятися від іншого. Девіантна поведінка, що розуміється як порушення соціальних норм, набула останніми роками масового характеру і поставила цю проблему в центр уваги соціологів, соціальних психологів, медиків, працівників правоохоронних органів. Актуальна ця проблема і на сьогоднішній день.

Пояснити причини, умови і чинники, що детермінують це соціальне явище, стало насущною задачею. У всі часи суспільство намагалося пригнічувати, усувати небажані форми людської життєдіяльності і їх носіїв.

Соціальна норма – це необхідний і відносно стійкий елемент соціальної практики, виконуючий роль інструменту соціального регулювання і контролю.

Порушення поведінки у підлітків стали надзвичайно актуальною проблемою в останні десятиліття. Їх відносна частота і крайні форми прояву, нерідко набували патологічного характеру, обумовлені спостережуваним у наш час прискоренням фізичного розвитку і статевого дозрівання. Сучасне соціальне життя пред'являє нервовій системі підлітка інші, вимоги, ніж півстоліття назад.

Більш виразно можна прослідкувати девіацію в таких соціальних явищах, як розповсюдження та вживання алкогольних напоїв серед молоді. Тому що, найбільш вчинених проступків (адміністративних, кримінальних) вчиняються в алкогольному сп'янінні.

В соціології вивченням проблеми девіації займалися багато видатних вчених та науковців. Так проблему девіації та її особливості розглядали Волков Ю.Г., Е. Дюркгейм, Фролов С.С., Н. Смелзер, Гіденс Є., Р. Мертонс та інші.

Об'єкт дослідження – девіантна поведінка, як вид соціальної дії.

Предмет дослідження – девіантна поведінка сільської молоді під впливом алкогольних напоїв.

Мета роботи – вплив алкоголізації на види і форми девіантної поведінки

Основні завдання роботи:

- 1) дослідити сутність понять « девіації » та « девіантна поведінка », їх особливості; визначити основні види, причини девіації та особливості підліткового віку;
- 2) вивчити основні проблеми виникнення девіантної поведінки, враховуючи об'єктивні та суб'єктивні чинники;
- 3) розглянути основні засоби запобігання девіантної поведінки серед підлітків;
- 4) на основі аналізу законодавчої бази охарактеризувати діяльність установ, що проводять превентивне виховання підлітків.

ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Професійна деформація є реально ймовірним наслідком виконання діяльності професії типу «людина – людина». Працівники органів внутрішніх справ відносяться до виконавців діяльності з високим деформуючим потенціалом. Об'єктивно це пов'язано зі змістом, організацією, умовами діяльності. Сферами впливу професійної деформації виступають службова діяльність, найближче соціальне оточення працівника ОВС, його власна особистість. Професійна деформація співробітників органів внутрішніх справ залежить від сили деформованого багатьох детермінант. Однією з передумов деформації особистості правоохоронця є так звані стресові фактори, які безпосередньо впливають на морально-психологічну стійкість співробітників ОВС.

На першій стадії професійної деформації (1 – 5 рік служби) спостерігаються невеликі зміни особистості працівника. Вони виражаються в халатному, пасивному виконуванні своїх обов'язків, недисциплінованості, втратою професійних мотивацій до праці, в перевищенні владних повноважень, зловживання службовим положенням та алкоголем.

Середня стадія професійної деформації виникає на 5-10 році служби. На цій стадії зміни особистості працівника виявляються не тільки на кількісному, але і на якісному рівні. Виникають певні невдачі в роботі, які суб'єкт пояснює невезінням, проявляється стійке відношення до об'єкту своєї діяльності, спостерігається перенесення службової манери спілкування, жаргону, окремих професійних методів і прийомів на позаслужбові сфери.

У працівників, які працюють більше 15 років, наявність професійної деформації є практично неминучим явищем. Особливості поведінки проявляються звуженням кола інтересів і потреб працівника, їх повна підлеглість професійній сфері: прагнення постійно і якнайдовше знаходитися на службі при відсутності об'єктивної необхідності. Спостерігається завищена оцінка себе як професіонала, болюче реагування на справедливую критику, жорстока орієнтація на особистий професійний досвід.

Робота з профілактики та усунення професійної деформації ведеться в трьох напрямках: 1. Організаційно-адміністративна сфера діяльності: «вирвати» співробітника з професійного оточення, послабити деформуючий вплив самої діяльності, зменшити ступінь зіткнення працівника з об'єктом своєї діяльності, оперативними проявами служби. Засобами профілактики в цьому випадку є закріплення за працівниками наставників, полегшений режим роботи для окремих працівників, організація відпусток, своєчасне вирішення житлових питань. 2. Відновлювально-реабілітаційний напрямок профілактики професійної деформації, метою якого є відновлення і закріплення фізичного і психофізіологічного потенціалу співробітника через вплив на фізичному психофізіологічному рівні. Засобами профілактики є вживання стимулюючих препаратів, організації занять спортом і проведення оздоровчих процедур, активний відпочинок і санаторно-курортне лікування.

Психологічно-виховний напрямок профілактики професійної деформації, метою якого є формування і розвиток психологічної стійкості і деформаційному впливу службової діяльності переважно через індивідуальний, психологічний підхід до працівника. Засобами профілактики є формування у співробітника конструктивно-критичного само відношення, створення кабінетів психологічної релаксації, сприятливого морально-психологічного клімату в колективі, компенсаційних умов як в службовий так і позаслужбовий час для розширення соціальних контактів.

КОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ГРАВЦІВ У ПОКЕР

Актуальність проблеми. Гра є складним психологічним процесом. Будь-яка гра народжується з наслідування трудовому процесу, але в той же час має від нього чітку відзнаку. Працююча людина робить у багатьох випадках не те, що їй в дану хвилину хотілося б, а те, що необхідно, потрібно. Вступаючи ж в гру, людина задовольняє насамперед потребу в розвазі і ствердженні себе як особистості. В процесі гри її учасник зазвичай ставить перед собою ряд завдань, а саме: взяти верх, перемогти, виграти, прийнятно провести час; задовольнити потребу нервової системи в ігровому азарті; підвищити свої здібності або окремі сторони характеру і підняти гру до рівня мистецтва.

Від поведінки гравця під час гри значно залежить її результат: самопочуття гравця, настрої духу грають значну роль в ході карткової гри і роблять безпосередній вплив на той або інший її результат.

Всі карткові ігри можна умовно розділити на декілька категорій:

Азартні – ігри, в яких вплив випадковості великий і вигреш лише трохи залежить від умінь гравця. До азартних ігор можна віднести покер, 21 (очко), баккара.

Комерційні – ігри, вигреш в яких залежить більшою мірою від умінь гравця, чим від випадковості. До комерційних карткових ігор можна віднести преферанс 2, 1000 (тисяча), мар'яж, гвинт, віст.

Покер - це у високому ступені змагальна діяльність з різноманітними стратегіями і тактиками, які досвідченим, умілим гравцем можуть бути використані з набагато більшою ефективністю, чим недосвідченим. Можливо, успішність гравця пов'язана не лише з мотивацією, везінням, досвідом, характерологічними і особистісними властивостями, але насамперед з особливостями когнітивної сфери.

Наукові дослідження, пов'язані з даною проблематикою, в доступний нам літературі майже не зустрічаються, проте, на наш погляд, вимагають наукового аналізу.

Об'єктом нашого дослідження було визначено когнітивну сферу, а **предметом** виступили когнітивні особливості гравців в покер.

Метою дослідження було вивчення когнітивних особливостей гравців в покер різної кваліфікації.

Організація дослідження. Було створено дві групи випробовуваних: до першої увійшли професійні гравці в покер з певним стажем даної діяльності, в другу - стажисти, що демонструють кращі показники по тренувальних турнірах. Досліджуваним були запропоновані наступні методики: тест Р. Гарднера, за допомогою якого досліджувалася аналітичність і синтетичність; модифікація методики Л.Л. Терстоуна «Приховані фігури», яка дозволяє виявити такі індивідуальні відмінності як полезалежність і полenezалежність; методика діагностики індивідуальної міри вираженості рефлексії А.В. Карпова.

Висновок. Незважаючи на пошуковий характер нашого дослідження, отримані результати дозволяють стверджувати, що когнітивні особливості гравців в покер мають свою специфіку в осіб з різним рівнем кваліфікації. Висококваліфіковані гравці відрізняються достовірно вищим рівнем аналітичності, полenezалежності і рефлексії, тобто орієнтуються на специфіку предмету і ситуації, легко виділяють необхідну інформацію із загального інформаційного поля, розглядають усі можливі варіанти перед прийняттям рішення.

У подальших дослідженнях планується встановити, чи є зафіксовані особливості умовою досягнення високої кваліфікації в грі в покер або результатом навчання і тренування.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КЕРІВНИКІВ ОВС

Психологічні особливості керівника ОВС ХХІ століття – це здатність організувати і згуртувати колектив підрозділу, націлити кожного на досягнення поставлених завдань. Керівнику ОВС важливо вміти спілкуватися з підлеглими і громадянами, ефективно впливати на них. Для сучасного керівника міліції важливі моральні якості – чесність, доступність, людяність, дисциплінованість і законослухняність.

Ставлячи питання про успішного керівника не можна обминати професійно важливі особистісні якості, в першу чергу слід говорити про рівень готовності або придатності людини до управлінської діяльності.

В основу даної концепції покладено відому в психології праці ідею готовності до певного виду діяльності (трудової або навчальної). В літературі відмічається, що готовність до праці є структурним особистісним утворенням, до складу якого входять морально-вольові якості особистості, мотиви діяльності, знання, практичні уміння й навички, індивідуально-психологічні якості, які забезпечують ефективне включення в нову сферу діяльності і ефективність її виконання.

Виконання відповідних завдань по посиленню боротьби з організованою злочинністю багато в чому залежить від керівного складу ОВС, стилю і методів їхньої роботи, розуміння ними стратегії й тактики боротьби з найнебезпечнішими проявами злочинності. У сучасних умовах успішним керівником колективу ОВС може бути тільки та людина яка здатна управляти діяльністю співробітників і володіти обстановкою, опираючись на авторитет посади і на професійну компетентність, знання правил керування та психології, яка не придушує, а виявляє надійність.

В ряді важливих соціально-психологічних вимог до особистості керівника в ОВС по боротьбі з організованою злочинністю на перший план висувається його спрямованість, мотиви професійної й соціальної активності. Саме діяльне ядро особистості керівника найбільш повно виявляє його сутність. Психологічна наука рекомендує при вивченні керівних кадрів звертати увагу в першу чергу на ті якості особистості, які найбільше «жорстко» відповідальні за ефективність всієї діяльності. Однією з таких психологічних складових виступає індивідуальна управлінська концепція керівника. Управлінська концепція являє собою власне розуміння керівником проблем і завдань діяльності очолюваного ним колективу й повинна опиратися на загальну концепцію боротьби з організованою злочинністю, що має директивний характер.

Індивідуальна концепція керування виконує цілий ряд психологічних функцій у діяльності керівника: ціле утворюючу (визначає значимість кожної проблеми, завдання й постановку цілей, в якості керівництва до дії); структуруючу (систему вимог перебудовує відповідно до власного задуму й умінням узагальнювати основні завдання діяльності в конкретному напрямку роботи); регулюючу (визначає засоби досягнення мети, операційний склад майбутньої діяльності, послідовність реалізації дій, ступінь обліку умов і їх зміну), мотиваційно-захисну (допомагає зберігати цілісність особистості, самостійність, відстояти свою лінію поведінки, моральні норми й переконання).

Таким чином, чим більш складна й відповідальна ситуація, тим яскравіше проявляється особистісний профіль управлінського рішення. На ефективність рішень впливають мотиваційні орієнтації керівника, його переконання й установки, інтелектуальні й емоційно-вольові якості, достоїнства й недоліки характеру, професійна підготовка й досвід керування.

Вілінський Микола Васильович, студент I курсу Сумської філії ХНУВС
Науковий керівник: *професор кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії ХНУВС Василенко В.А.*

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО МОВНОГО ОТОЧЕННЯ

Одним із важливих пріоритетів у вивченні курсів «Українська мова професійного спрямування», «Ораторське мистецтво», «Етика ділового спілкування» для майбутнього успішного фахівця-юриста є формування висококультурного професійного мовного середовища, психологічної готовності до співпраці. У той же час уміння захиститися від мовної агресії, нетерпимості під час професійної комунікації. Оскільки діловому світу притаманна тотальна міграція, партнерами чи конкурентами стають люди різних етносів, рас і культур, тому принципово важливим є опанування загальних основ міжнародної ділової культури, «усвідомлення необхідності бути євроцентричними, навчитися жити у світовій спільноті, керуючись принципами толерантності».

Сучасний словник української мови дає два значення поняття «толерантний». Перше домінантне, як медичний термін, - «здатний переносити несприятливий вплив яких-небудь факторів», і друге похідне, - «поблажливий, терпимий до чийось думок, поглядів, вірувань тощо». «Толерантність» є калькою з англійської мови. «Tolerance» – власне толерантність – означає не просто терпимість у значенні зовнішньої стриманості, примусової необхідності не виходити за межі пристойної поведінки в суспільстві, а свідоме визнання і сприйняття невід'ємного права іншої особи мати свої погляди, традиції, стиль життя.

Слід зауважити, що загальний зміст понять «толерантність», «толерантний» є спільним для багатьох мов світу, проте існують різні національні відтінки. Так, у французькій мові – ставлення, яке припускає, що інші можуть думати або діяти не так, як ти; китайській (kuan gong) – бути по відношенню до інших доброзичливими; арабській, серед іншого, визнають – м'якість, милосердя, співчуття, прихильність; російській – бути стриманим, витривалим, стійким, вміти змиритися, бути вибачливим. Отже, для сучасного фахівця толерантність є необхідним компонентом ділової комунікації, бо передбачає водночас і готовність без протесту виявити позитивне ставлення до несхожості свого співрозмовника, і внутрішнє сприйняття його як рівного в професійному середовищі.

Саме такий підхід відтворений у Декларації принципів толерантності, підписаній 16 листопада 1995 р. державами-членами ООН з питань освіти, науки і культури. По суті стаття 1 проголошує: «Толерантність означає поважання, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості... Толерантність – це не поступка, поблажливість чи потурання. Толерантність – це передусім активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав і основних свобод людини».

Отже, можна стверджувати, що толерантність є виявом і культури ділової поведінки, в першу чергу, на мовленнєвому рівні, це реальний об'єктивний акт, який передбачає людяність, милосердя, солідарність і делікатність у діловій комунікації. Цього треба вчити протягом усього часу здобуття вищої освіти, застосовуючи інтерактивні методи, зокрема так популярні тренінги, що мотивують відповідно студентів, стимулюють самостійне та критичне мислення, сприяють самоідентифікації особистості. Під час таких тренінгів дуже важлива активна взаємодія особистостей тренера (викладача) і студентів та студентів між собою.

Як висновок, зауважимо, проблема толерантності та інтолерантності в діловій комунікації існує. Майбутній фахівець-правник повинен бути підготовлений до її цивілізованого вирішення.

РОЛЬОВИЙ КОНФЛІКТ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ ДО СЛУЖБИ В ОВС

Професійна адаптація працівників органів внутрішніх справ – це процес пристосування особи, що поступила на службу, до вимог професії, умов праці, задач і змісту спеціальності, специфічних особливостей служби, а також службового колективу.

Від успішного розвитку цього процесу залежить якість виконання службових обов'язків, кінцевий результат роботи будь-якого працівника, в тому числі і правоохоронця. Але як свідчить аналіз діяльності органів внутрішніх справ, соціалізація особистості в цьому інституті здійснюється досить складно і суперечливо. Це підтверджують високі показники плінності кадрів, незадовільний стан дисципліни і законності.

Розгляд даної теми є актуальним тим, що на сьогодні специфіка адаптації молодих працівників у підрозділах ОВС обумовлена характером діяльності міліції, а також умовами, у яких вона здійснюється.

Базовою одиницею, яка супроводжує процес адаптації найчастіше виступає рольовий конфлікт, коли до однієї людини пред'являються суперечливі вимоги із приводу того, яким повинен бути результат його діяльності. Адаптація полягає у внутрішній перебудові особистості для пристосування до нових умов при інтенсивному впливі соціального середовища. А саме: процес адаптації для молодого працівника виступає у вигляді певного випробування, показом своїх можливостей, знань та навичок; перші дні для молодого фахівця на професійному шляху супроводжуються високою невпевненістю, дефіцитом інформації і відповідною напругою; дуже часто дістається найбільш некваліфікована або невігдана робота з ненормованим робочим днем.

Найчастіше, молодий працівник зіштовхується з великим обсягом самостійної професійної роботи, йому необхідно засвоїти норми і цінності колективу, увійти до складної системи міжособистісних стосунків, зайняти своє місце в громадському житті підрозділу і ствердитися у ньому, проявити свої схильності, інтереси і можливості. Майже більшість начальників, а тим паче наставників цікавить кінцевий результат, і ніхто не зважає на можливі проблеми які пов'язані з адаптацією, труднощів які криються саме в самій людині, його психіці й поведінці. Саме рольовий конфлікт гальмує процес професійної адаптації молодого працівника.

Отже, рольовий конфлікт виникає коли молодому фахівцю даються суперечливі завдання й від нього вимагають взаємовиключних результатів, коли ступінь покладених на працівника обов'язків не відповідає його професійній підготовці. Також конфлікт може бути відповідною реакцією на службове перевантаження, низький ступінь задоволеності роботою, слабку впевненість у собі й своїх вчинках.

Попередження та подолання рольових конфліктів у молодого працівника на мою думку, є необхідністю впровадження наступних заходів:

- В першу чергу досконалість підбору й відповідної розстановки кадрів;
- Проведення начальником індивідуальних бесід з кожним молодим працівником, для виявлення існуючих проблем;
- Підвищення контролю за діяльністю наставників, надання їм у разі необхідності консультативної чи іншої потрібної допомоги;

Здійснення максимальної інформованості керівниками своїх підлеглих, раціональне планування роботи з ними, яка б спрямовувалася на формування та розвиток професійних та особистих якостей, необхідних для виконання основних завдань.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАСТАНОВИ ЧОЛОВІКІВ ЩОДО ПОДРУЖНОЇ ТА ПАРТНЕРСЬКОЇ ЗРАДИ

Партнерські та подружні відносини є одним з найбільш складних видів міжособових відносин. На їх основі, як і на основі інших міжособових відносин, можуть виникати конфлікти, причому не виключені конфлікти різного ступеня жорсткості. Специфічним феноменом партнерських та міжособових відносин є зрада одного з партнерів. Подружня зрада традиційно розглядається суспільною свідомістю, як один з провідних дезинтегруючих чинників сім'ї, що представляє максимальну загрозу для цілісності шлюбного союзу та руйнує її глибинну основу - подружню взаємодію. Для «обдуреного» партнера зрада є сильною психотравмою, що провокує разом з психогенними депресіями і аутодеструктивним поведінкою, виражені агресивні тенденції щодо до «невірного» партнера. Часто зрада є наслідком наявних суперечностей та причиною нових конфліктів, які, у свою чергу, завершуються кримінальними діями, направленими на «покарання» винної сторони, тобто насильством. Проблема подружнього насильства є однієї з найактуальніших для українського суспільства. Насильство в сім'ї визначають як будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного або економічного характеру, що здійснюються одним членом сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини і громадянина та завдають йому морального збитку, шкодять його фізичному або психічному здоров'ю.

Внаслідок того, що психологічна сторона зради є дуже значущою для аналізу подібних ситуацій, дослідження в цьому напрямі представляються актуальними. Аналіз наявних досліджень на тему зради виявляє відповідні матеріали у рамках жіночих досліджень та феміністських рухів, коли різні аспекти зради розглядаються з погляду жінок.

Ідея підтримки гендерного балансу визначає необхідність дослідження проблеми як з погляду жінок, так і з погляду чоловіка. На нашу думку, актуальним представляється вивчення поглядів і установок сучасних чоловіків щодо подружньої і партнерської зради, що і визначило напрямок нашого власного дослідження.

Об'єктом дослідження виступили настанови, а **предметом** - настанови чоловіків щодо подружньої та партнерської зради. **Метою** даного дослідження було визначення психологічних настанов чоловіків щодо подружньої та партнерської зради.

Організація дослідження. У якості випробовуваних виступили чоловіки 20-40 років, які були розподілені по вікових групах 20-25 років і 35-40 років. Випробовуваним було запропоновано написати проєктивний твір і відповіді на наступні питання: «Що таке зрада?», «Чому зраджують чоловіки?», «Чому зраджують жінки?».

Висновки. Аналіз отриманих результатів дозволив зафіксувати вікові особливості показників, що вивчалися. Чоловіки 20-25 років достовірно частіше причиною чоловічої зради вважають фізичні особливості, причиною жіночої зради називають психологічні чинники. Чоловіки 35 – 40 років пропонують протилежне бачення ситуації: чоловіча зрада породжується різноманітними психологічними причинами, жіноча - фізичними і економічними чинниками.

Планується продовжити вивчення даної проблеми як із залученням ширшого спектру методик і соціально – демографічних критеріїв, так і розглянути особливості ставлення до зради випробовуваними залежно від ступеня засвоєння гендерної ролі.

ЗАХИСТ ГРОМАДЯН ВІД ВПЛИВІВ ОРГАНІЗАЦІЙ ДЕСТРУКТИВНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що на фоні схвальної громадської думки стосовно відродження духовності народу, поруч із просоціальними конструктивними ідеологіями, які сприяють моральному удосконаленню особистості, з'являються антисоціальні, небезпечні для суспільства релігійні течії та організації, що їх представляють.

Небезпека, що створюється екстремістською діяльністю деструктивних сект полягає не лише у результатах, а й у самих методах впливу.

До основних негативних проявів впливу релігійних угруповань можна віднести: авторитаризм; активні намагання проникнути у всі ешелони влади; дискредитація органів влади; маскування лідерами сект своїх істинних намірів під виглядом релігійних, політико-релігійних, психотерапевтичних, оздоровчих, освітніх, науково-пізнавальних, культурологічних та інших поглядів; активне вербування неповнолітніх у ряди своїх прихильників; жорстка ієрархічність форм відношень у своїх групах; тиск із метою досягнення доцільної поведінки; тотальний зовнішній контроль; застосування витончених погроз з метою беззастережного підкорення своїх членів; мобілізація страху та паніки (залякування кінцем світу, катастрофами, ворожими силами тощо); переоцінка цінностей та норм що склалися у суспільстві та їх невідповідність загальноприйнятим людським та демократичним цінностям; сексуальне насильство по відношенню до жінок і дітей; матеріальні та фінансові залежності та збитки - члени організації часто відмовляються від свого майна та змінюють місце проживання.

Наведене може використовуватись у правоохоронній діяльності в якості індикаторів виявлення та критеріїв оцінки суспільно небезпечних неоексцидентів.

Профілактика релігійних залежностей від деструктивних та тоталітарних культів повинна мати комплексний характер і включати у себе низку взаємопов'язаних напрямків:

- Передусім важливо розробити законодавчу базу, яка б стояла на перешкоді створенню та діяльності таких організацій.

- Наступним напрямком слід визначити створення в правоохоронних органах банку даних потенційно суспільно-небезпечних культів, використовуючи напрацьований матеріал інформаційних центрів і місіонерських структур традиційних конфесій, вітчизняних та зарубіжних організацій, звернень окремих осіб.

- За прикладом таких країн як Франція, Німеччина, Польща та ін. в Україні слід створити спеціальні структурні підрозділи правоохоронних органів задачею яких має бути протидія протиправної, антидержавницької і екстремістської діяльності деструктивних сект.

- Створення спеціальних фондів і центрів інформування та консультування молоді про можливі небезпечні наслідки надмірних захоплень релігійними.

- Розпуск організацій, діяльність яких орієнтована на встановлення психічної залежності осіб, що беруть участь в діяльності таких організацій, і порушує права людини і фундаментальні свободи.

- Важливим самостійним напрямком є захист правоохоронними органами та психологічна допомога соціальними службами особам, які перебувають під впливом таких культів, або намагаються порвати з ними.

ВПЛИВ ЕТНІЧНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ

У статі 24 Конституції України, прийнятій у 1996 році закріплене одне із головних положень: громадяни не можуть бути обмежені за ознаками раси, кольору шкіри та інших ознак. Проте на разі відомі непоодинокі випадки порушення встановлених вимог, останнім часом в суспільстві загострились конфлікти на ґрунті етнічних відношень. Частка з них пов'язана з існуючими етнічними стереотипами, саме на них ми зосередимо свою увагу.

Стереотипи - невід'ємний елемент буденної свідомості особистості. Вони акумулюють деякий стандартизований колективний досвід, отриманий індивідом в процесі навчання і спілкування з іншими, які допомагають йому орієнтуватися в житті. Етнічний стереотип - це сукупність уявлень про представників іншого етносу, його інтелектуальний і моральний рівень, його звичаї і традиції, його роль в історії людства, регіону і над усе в історії двосторонніх стосунків двох етносів. Він формується протягом століть, у процесі спілкування етносів та підкреслює їх позитивні та негативні риси. Сталість етнічного стереотипу аж ніяк не перетворює його на щось остаточне й незмінне. Стереотипи можуть визивають упереджене ставлення до інших етносів, а в деяких випадках викликати їх дискримінацію. Дискримінація – це вже прояв реальної поведінки щодо представників іншої групи. Вона проявляється у діях, які перешкоджають членам однієї групи скористатися з можливостей, доступних для інших.

Стереотипи засвоюються в процесі соціалізації, через батьків, найближче сімейне оточення, ЗМІ, під впливом ідеології, особистого досвіду та ін.

В сім'ї (першому агенті соціалізації) дитина засвоює певні стереотипи, які стосуються різних етносів. Ці стереотипи формуються під впливом батьків. На формування стереотипів у суспільстві великий вплив мають ЗМІ. Існують загальні технологічні схеми своєрідного нав'язування та маніпулювання негативними етно-стереотипами. Сьогодні часто етностереотипи можуть транслюватися через засоби масової комунікації. Подібна практика вважається некоректною, але на жаль існує. Відповідна етностереотипізація може бути детермінована політичними міфами, економічними інтересами, зовнішнім впливом.

Зона «конфлікту» в сфері міжнаціональних взаємин лежить у площині певного дистанціювання у взаєминах між більшістю і окремими етнічними громадами. Експерти спостерігають міжетнічне дистанціювання, культурну неприязнь, що в принципі є далекою від реального напруження, яке існує між «більшістю» і окремими етнонаціональними спільнотами.

Останнім часом збільшується число цих конфліктів тому важливим є постійне соціологічне дослідження реального рівня міжетнічної толерантності в суспільстві, розповсюдження етнічних стереотипів та міжетнічної дискримінації.

Міліція є одним із органів на котрий покладено обов'язок щодо забезпечення прав та свобод громадян. Працівники міліції є членами суспільства в котрому вони живуть і їм властиві як позитивні так і негативні його сторони. Працівники міліції виступають носіями культури тих етнічних груп представниками яких вони є. Від їхнього рівня культури та етнічної толерантності залежить виконання покладених на них обов'язків. Тому досить важно вивчати існуючі етнічні стереотипи працівників, підвищувати рівень їх загальної культури та етнічної толерантності.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ «ДІТЕЙ ВУЛИЦЬ»

Проблеми дитячої безпритульності та бездоглядності - це віддзеркалення політико-економічних та соціально-культурних негараздів перехідного етапу розвитку суспільства. Це сукупність великих трагедій, яких зазнають маленькі громадяни нашої країни. Вони опинилися на вулиці у період формування світогляду, цінностей, життєвих орієнтирів, соціальних навичок. Слід зауважити, що кількість дітей вулиці не зменшується, а постійно зростає.

Феномен бездоглядності і безпритульності дітей - складний, важко досліджуваний. До умовних категорій бездоглядних і безпритульних дітей, які виховуються в умовах вулиці, належать наступні категорії: діти, які не мають батьків і живуть на вулиці; діти, позбавлені батьківського піклування; діти - втікачі з державних установ; діти, які мають батьків, але пішли з дому (чи їх звідти вигнали) та постійно живуть на вулиці, їхні зв'язки з сім'єю повністю розірвані; діти, які мають батьків, але періодично живуть то вдома, то на вулиці.

Створення соціального портрета бездоглядних і безпритульних дітей дозволило з'ясувати, що це особи (переважно хлопчики) 10-14 років із неблагополучних сімей, які періодично підтримують зв'язки з батьками.

У більшості з дітей спостігається проблема зі здоров'ям, відхилення в психічному розвитку, неврози, знижений інтелект, патології особистості. Заражені «вільним життям», відчуючи «опіку» з боку дорослих, які експлуатують їхню працю, діти звикають до умов вулиці. Вони живуть своїм життям, визнають свої закони.

Однією із головних причин бездоглядності і безпритульності дітей є криза сім'ї: ослаб її авторитет і виховний потенціал; руйнуються традиційні моральні норми, втрачаються людські цінності, збільшується кількість дітей, що постраждали від жорстокості батьків, психічного, фізичного і сексуального насильства.

Діти, які опинилися на вулиці з вини дорослих, щоб вижити, вдаються до обману, крадіжок, зазнають принижень. Потік нових інформацій, модних віянь і невизначене майбутнє - все це залишає у бездоглядних і безпритульних дітей гірке відчуття недосяжної мрії, до якого додаються заздрість і образа. Наслідком стає девіантна поведінка неповнолітніх: тютюнопаління, алкоголізм; наркоманія, токсикоманія; проституція тощо.

Все це призводить до зростання дитячої злочинності; дорослі втягують дітей у кримінальний бізнес, жебракування тощо. Переважне число злочинів, які характерні як для хлопців, так і для дівчат, скоюються з корисливою мотивацією і особливою жорстокістю. Досить часто серед дівчат зустрічаються безмотивні злочини, вчинені під впливом емоцій. Третина всіх злочинів скоюється в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння. Постійно вживають наркотичні речовини 25% безпритульних дітей (з них 16% юнаків, 9% дівчат).

Державними організаціями в Україні здійснюється багато заходів з метою профілактики та подолання явища бездоглядності та безпритульності дітей, але найголовнішим є повернення «дітям вулиці» відчуття безпеки та відновити довіру до суспільства, створивши всі необхідні умови для виховання та розвитку, оточивши їх атмосферою особливої уваги і турботи.

ЗЛОЧИННІСТЬ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ

Як відомо, злочинність в різних сферах життєдіяльності людей має свою специфіку, в силу чого актуальним стає вивчення злочинності за сферами: комп'ютерні, службові, автодорожні, податкові злочини, злочини на залізничному транспорті тощо. Безсумнівно те, що залізничний транспорт має свої особливості, що, в свою чергу, обумовлює специфіку злочинності на залізниці та її профілактику.

На мою думку, необхідно проаналізувати ряд особливостей, котрі характерні для злочинності на залізничному транспорті, а також вказати, які групи осіб найчастіше скоюють протиправні діяння на залізниці. Дана інформація може стати корисною для кожного із нас, так як час від часу ми користуємось залізничним транспортом й піддаємось ризику стати жертвами злочинних посягань.

Більшість злочинів, що скоюють в поїздах, залишаються *латентними*, оскільки не всі пасажирки мають фізичну змогу заявити про здійснені відносно них протиправні діяння.

Коло осіб, які могли вчинити злочин є необмеженим, оскільки залізниця та вокзал являються територіями обслуговування з потенційними жертвами та злочинцями, які постійно змінюються.

Достатньо швидко переміщення вантажів і багажу, пасажирів у просторі та часі, що *ускладнює визначення факту і місця скоєння злочину, його слідів*, дозволяє злочинцям швидко зникати з місця події та уникати притягнення до кримінальної відповідальності.

Також певна ступінь прозорості кордонів та відсутність міждержавної системи обліку злочинців дозволяють особам, які скоюють злочини, *безкарно мігрувати* із однієї держави в іншу.

Можна виділити ряд категорій осіб, які найчастіше вчинюють протиправні діяння на залізниці.

Першу категорію складають *особи без визначеного місця проживання і роду занять*, котрі знаходяться на вокзалах, в електропоїздах та здійснюють здебільшого крадіжки особистого майна громадян, а також грабежі, вимагання та інші злочини проти особистості.

Наступну категорію осіб складають *працівники залізниці*, які, використовуючи своє службове положення, скоюють крадіжки майна, що належить залізниці. Серед них досить поширеною є групова злочинність.

Окрім того, існує така особлива категорія осіб, як *«воры-гастролеры»*, котрі постійно знаходяться в рухомих складах, мігруючи від одного населеного пункту до іншого, здійснюючи крадіжки чужого майна в поїздах і на вокзалах.

Особу категорію складають *неповнолітні*, серед яких досить поширеним є вживання різноманітних видів наркотичних і психотропних речовин, їх зберігання та перевезення. Практично кожного дня неповнолітні здійснюють хуліганські дії, що спричинюють суттєву шкоду залізниці й пасажирам.

Отже, злочинність на залізничному транспорті являє собою негативне, достатньо масове, мінливе соціальне явище кримінально-правового характеру, яке має певні особливості. Все вище сказане підкреслює підвищену суспільну небезпеку злочинності на залізничному транспорті й обумовлює необхідність її вивчення.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ КУРСАНТІВ ТА ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ

Мотивація до професійної діяльності починається з професійного покликання, яке визначається як схильність до певної професії, усвідомлення своїх можливостей оволодіння нею і оцінку своїх потенційних професійних здібностей.

Багато вчених займалися вивченням професійної мотивації. Так, наприклад, Роша А.Н. виділив чотири групи професійних мотивів, якими керуються працівники міліції. До них відносять: стійкий інтерес до служби, прагнення стати працівником міліції під впливом родичів, вплив книг та фільмів, «коротка» мотивація.

Андросюк В.Г. говорив про такі групи мотивів, характерні для людей при виборі професії працівника ОВС: пов'язані з об'єктивним змістом діяльності; пов'язані із зовнішніми атрибутами діяльності; пов'язані з діяльністю як способом вирішення матеріально-побутових проблем і задоволення власних потреб.

Загальновизнаною є класифікація типів мотивації Васильєва О.С., який виділяє такі типи: адекватний; ситуаційний, пов'язаний із романтикою професії; ситуаційний, пов'язаний із престижем професії; компенсаційний; конформіський; кримінальний.

Тому, актуальним є визначення, які саме мотиви впливають на людей при виборі професії міліціонера, який тип мотивації в них переважає, і як цей вибір впливає на ефективність діяльності та їх особисте життя.

Об'єктом даного дослідження виступає професійна мотивація.

Предметом – професійна мотивація курсантів та працівників міліції.

Метою даного дослідження є визначення особливостей професійної мотивації курсантів та працівників міліції.

Для дослідження використовується методика А.П.Москаленка «Вивчення кандидатів на службу в ОВС». Вибірка складається із 30 курсантів ХНУВС та 30 працівників міліції Хмельницької області.

При вивченні мотиваційної сфери особистості курсанта та працівників міліції з різним стажем роботи виявлено наступні особливості. Порівнявши дві вибірки за методикою А.П.Москаленка та перевіривши ці результати за допомогою ϕ - критерію кутового перетворення Фішера, спостерігаємо значущі відмінності у виборі ситуаційного типу мотивації, пов'язаного з престижем професії. Так, лише 32% курсантів віддають йому перевагу, і 69% вибірки працівників міліції ($p \leq 0,01$). Такі дані свідчать про те, що працівники міліції більше прагнуть до матеріального збагачення, досягнення престижного стану в суспільстві без вираженого інтересу до самої спеціальності.

Значущі розбіжності спостерігаються також при виборі конформіського типу мотивації. Він теж переважає у працівників міліції – 37%, коли у курсантів його обирають лише 8% вибірки ($p \leq 0,05$). Працівники міліції не прагнуть до творчої діяльності, а лише слідує стереотипам, що склалися в їх середовищі.

Отримані результати наводяться у таблиці.

	Процентні показники значущих типів мотивації		Рівень значимості по Фішеру
Тип мотивації	курсанти	працівники міліції	P
Адекватний	89%	94,5%	-
Ситуаційний, пов'язаний з престижем професії	32%	69%	0,01
Ситуаційний, пов'язаний	71%	60%	—

з романтикою професії			
Конформістський	8%	37%	0,05
Компенсаційний	63%	74,5%	-
Кримінальний	49%	49%	-

Таким чином, між працівниками міліції та курсантами є розбіжності у виборі ситуаційного, пов'язаного із престижем професії та конформістського типів мотивації.

Дурненко Микола Сергійович, курсант групи ППТ-06-04 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри соціології та соціальної роботи ННПМІТ ХНУВС, канд.соц.наук Ляшенко Н.О.*

ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ В ОВС УКРАЇНИ

В демократичній сучасній державі повинні реалізовуватися права людини, не допускається національна, расова, гендерна та релігійна дискримінація. ОВС – формальна, бюрократична організація, працівникам якої належить виконувати покладені на них функції незалежно від статі, віку, а відповідно до отриманої посади. На сьогодні все більш активніше залучаються жінки на службу в правоохоронні органи. Це – закономірний процес демократичного розвитку українського суспільства. Міністерство внутрішніх справ визнає актуальність впровадження гендерної рівності при реалізації правоохоронної політики держави. Основні закони, що регламентують діяльність ОВС не відокремлюють різниці в проходженні служби між статтями. Однак все ж такі проблема гендерної нерівності на практиці присутня. Тому актуальність дослідження гендерних протиріч на сьогодні є досить значною. Для виявлення напрямків її прояву, впливу на функціонування підрозділів ОВС, оцінки з боку працівників ми пропонуємо наступні напрямки конкретних соціологічних досліджень: Особливості професійного самовизначення жінок та чоловіків, які є працівниками ОВС, та вплив гендерних стереотипів на формування мотивації при виборі професії правоохоронця; Вивчення особливостей професійної адаптації жінок та чоловіків, які є працівниками ОВС; Виявлення існуючих стереотипів, як серед працівників ОВС, так і звичайних громадян стосовно місця і ролі жінки та чоловіка в ОВС, та їх вплив на процес проходження служби; Особливості проходження служби в ОВС чоловіками та жінками, а саме: особливості кар'єрних просувань та реальне їх здійснення; стійкість професійного вибору; рівень дисциплінованості; стосунки між колегами та керівництвом; можливості підвищення рівня кваліфікованості та професіоналізму; Вплив професійної діяльності в ОВС на індивідуально-особистісні характеристики чоловіків та жінок; Вивчення пільг та привілеїв при проходженні служби в ОВС чоловіків та жінок.

Вплив стійких гендерних стереотипів на особливості служби жінок в ОВС, безумовно, існує і потребує детального аналізу та вивчення, адже, на наш погляд, закоренілі гендерні уявлення не тільки створюють значні перешкоди в професійному самовизначенні жінок в міліції, а й призводять до зниження ефективності функціонування системи ОВС в цілому.

Досвід поліції західних країн, де жінки складають 25% - 40% персоналу, свідчить, що ефективність її діяльності не тільки не зменшується, але й підвищується в таких умовах. В Україні кількість жінок в міліції становить лише 4,5%, що можна пояснити існуванням певних обмежень прав жінок щодо вступу на службу в ОВС. Але останнім часом кількість жінок – працівників ОВС зростає, тому дослідження гендерних питань – це обов'язковий напрямок кадрової роботи.

Еромицька Ірина Станіславівна, студент групи ПСдСР-05-2 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри загальної та прикладної психології і педагогіки ННІПЕС ХНУВС, канд. психол. наук Логачев М.Г.*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЛІТКІВ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ НА ОБЛІКУ

Кожний психолог в практичній роботі зіштовхується з проблемою «Важких підлітків». Джерелами проступків з'являється рівень гармонізації, навчання і виховання, а також соціально-економічні причини, які спостерігаються у дошкільному віці, і беруть початок у ранньому дитинстві.

У період раннього дитинства в більшій мірі визначається майбутнє людини. В залежності від якості, тривалості ступені неблагоприємного впливу негативної установки, поведінки дітей, може нести поверхневий характер або укореніння, де потребує тривале і наполегливе перевиховання.

Усі вищі висловлення підтверджують значність вивчення проблеми важких підлітків, і психопрофілактична, психокорекційна робота є надто актуальною в сучасних установах, але треба пам'ятати, що її ефективність в більшості пов'язана з порозумінням психологічних особливостей як в підлітковому віці в цілому, так і в психологічній специфіці важких підлітків.

Ціль дослідження – визначення особливостей поведінки важких підлітків. Об'єкт – психологічні особливості важких підлітків. Предмет – психологічні особливості підлітків, які перебувають на обліку. В дослідженні приймали участь 20 школярів з 5-го по 11 класи, які перебувають на обліку.

Були використані тести «Тварина, що не існує» та тест діагностики структури тривожності, автори « Ч.Д. Спілбергер - і Ю. Л. Ханіна».

Аналіз результатів, отриманих за допомогою методики «Тварина, що не існує» дозволив виявити наступні особливості досліджуваних. У малюнках найчастіше зустрічаються такі елементи як: агресивність, тривожність, демонстративність та не адекватність самооцінки.

Аналіз особистості та ситуативної тривожності за методикою «Ч.Д. Спілбергера – і Ю.Л. Ханіна» у досліджуваних дозволив виявити наступні показники за шкалою особистісної тривожності: з низьким рівнем – 25%; середнім – 35%; високим рівнем - 40% тривожності. Що до особистісної тривожності, то 30% високий рівень; 45% - середній і 25% - низький рівень тривожності.

Висновок. Таким чином, результати, що були отримані нами, дозволяють стверджувати, що наші досліджувані характеризуються психологічними особливостями – тривожністю, агресивністю, демонстративністю манери поведінки, не адекватністю самооцінки, які свідчать про необхідність психологічного супроводження та корекції що до представників цієї групи.

Ми вважаємо доцільним продовжити дослідження в обраному напрямку, поглибити психологічний аналіз особистості важких підлітків та запропонувати відповідні методики психокорекції.

Заварза Аліса Геннадіївна, студент групи ПСдСР-05-1 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри загальної та прикладної психології і педагогіки ННІПЕС ХНУВС, доцент Ламаш І.В.*

ВАЛІДНІСТЬ ОПИТУВАЛЬНИКІВ: СПРОБА ДОСЛІДЖЕННЯ

Робота кадрових служб і керівного складу будь-якої організації неминує пов'язана з необхідністю пошуку і відбору персоналу. Значна частка недоліків в управлінні персоналом обумовлена недооцінкою психологічних аспектів управління: підбір кадрів не завжди відповідає можливостям виконавців, розподіл доручень відбувається без належного врахування індивідуальних особливостей

працівників та мотивації та інше. Найбільш поширені такі методи оцінки, як метод оцінки порівнянням, шкалою, докладним описом особи, нормативом роботи, комплексний метод оцінки, метод самооцінки. Використовуються як стандартизовані портретні характеристики якостей працівників, так і кількісний підхід до оцінювання цих характеристик. Останніми роками істотно змінюються процедури оцінки кадрів, розширюється спектр вживаних в кадровій психодіагностиці методик. Аналіз пропонованих програм кадрової психодіагностики, а також посібників з даного питання свідчить, що найбільш поширеними є опитувальні методи психодіагностики, широко застосовується проєктний метод і, значно рідше, можна зустріти об'єктивні методи. Процедура тестування є ситуацією специфічного спілкування і поведінка людини, яка чекає оцінювання, підкоряється особливим закономірностям. Таким чином, постає питання про те, наскільки вірогідними можна вважати результати тестування, якщо ситуація тестування за визначенням закладає настанову випробовуваного на презентацію себе з позитивного боку. Ця проблема стала підставою нашого дослідження, **метою** якого було дослідження впливу інструкції на відповіді досліджуваних. **Об'єктом** дослідження було визначено психологічні настанови, а **предметом** – настанови на щирість у випробовуваних в психологічному дослідженні. Випробовувані – студенти вищих навчальних закладів м. Харкова, які були розподілені на дві групи, зрівняні за віком та статтю. Було запропоновано різні інструкції: у першій групі випробовуваним пропонувалося презентувати себе максимально позитивно, в другій – відповідати максимально широко. Дані, що були отримані за допомогою опитувальника Кеттелла (187), свідчать про наявність вірогідних відмінностей між групами. «Ефект фасаду» у ситуації позитивної самопрезентації по чиннику А (товариськість) виявляється в перебільшенні доброзичливості, легкості в спілкуванні, готовності до співпраці, уважності до людей, доброти, пристосованості і соціальності. По чиннику Е (самовпевненість) випробовувані схильні демонструвати вищий рівень прагнення до лідерства, самостійності, і наполегливості. Дані по чиннику Q4 (самостійність) піддається спотворення у бік перебільшення зібраності, енергійності, мотивації досягнення, тоді як показники по чиннику F(тривожність) змінюються у бік зниження тривожності у бік балансу між емоційністю і стриманістю. По чиннику В(інтелект) відмічено поліпшення інтелектуальних показників в другій пробі, що на наш погляд, може бути пов'язано з ефектом навчання. Таким чином, випробовувані, такі, що неодноразово проходять тести на інтелектуальні здібності імовірно накопичують досвід виконання відповідних завдань і демонструють скоріше знання матеріалу, ніж дійсні інтелектуальні здібності. Отримані в нашому дослідженні результати дозволяють стверджувати, що зміст установки на щирість, мотив позитивної репрезентації і ефект навчання можуть змінювати результативність і якість відповідей випробовуваних в ситуації психологічного тестування, зокрема в ситуації кадрової психодіагностики. На нашу думку, проблема вимагає подальшого вивчення, що дозволить запропонувати підходи до формування ефективних програм кадрової психодіагностики.

Здрок Аліна Іванівна, студент групи ПСдср-05-2 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри загальної та прикладної психології і педагогіки ННІПЕС ХНУВС, доцент Ламаш І.В.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ В КАРАНТИННИХ ГРУПАХ ПРИТУЛКІВ

Актуальність проблеми: У зв'язку з нестабільним економічним становищем, в країні збільшилась кількість безпритульних дітей, які потребують особливої уваги та додаткової психодіагностичної та корекційної роботи. Підлітковий вік сам по собі є важким для обстеження, до того ж діти знаходились в скрутних соціаль-

них та психологічних умовах. У таких дітей можна спостерігати прояви девіантної та делінквентної поведінки. Вони часто проявляють недовіру та обережність по відношенню до дорослих. Тому до підбору методів та методик діагностики потрібно підходити, виходячи з психологічних особливостей досліджуваних. З нашої точки зору найбільш ефективними для діагностики таких дітей є психологічні графічні тести. Тому, що вони є зрозумілими для дітей та забезпечують можливість встановлення контакту з ними.

Мета дослідження: вивчити психологічні особливості дітей та підлітків, які знаходяться в карантинних групах притулків.

Об'єкт дослідження: психологічні особливості дітей і підлітків.

Предмет дослідження: психологічні особливості дітей і підлітків, які знаходяться в карантинних групах притулків.

Процедура дослідження: В якості досліджуваних виступили діти та підлітки у віці від 11 до 16 років, які знаходяться в карантинній групі притулку. Нами були проведені такі графічні тести, як «Малюнок людини», «Малюнок сім'ї» та «Тварина, що не існує».

Висновки: Аналіз отриманих результатів показав, що найбільш ефективними методами психологічної діагностики дітей та підлітків, які знаходяться в карантинних групах притулків, є психологічні графічні тести.

За допомогою цих тестів нами проведена первинна психологічна діагностика. Нами було виявлено порушення розумового розвитку дітей та підлітків (запізнення у переході від стадії до стадії);

були визначені – особистісні властивості дітей та підлітків, такі як: агресія, тривога та тривожність, демонстративність, незадоволення потреби в спілкуванні чи аутизація, рівень самооцінки, ставлення до сексуальної сфери; тому що за допомогою малюнку піддослідні виносили свої переживання, уявлення та бажання назовні. Адже, в першу чергу малюнки відображають не тільки свідомі настанови людини, а її несвідомі потяги та бажання;

- до інтровертного чи екстравертного типу відносяться досліджувані;
- відношення досліджуваних до сім'ї та окремих її членів. Наприклад, домінування – підкорення в сім'ї, прояви агресії тих чи інших членів родини.

Психологічні графічні тести мають ряд позитивних якостей, таких як: легкість проведення, займають мало часу, не потребують важких матеріалів, а тільки – набір кольорових фломастерів та бумагу. Такі тести дуже зручно використовувати при діагностиці дітей. Також малюнки є зручним способом зав'язати розмову з досліджуваними.

Але поряд з позитивними якостями, існують і негативні, такі як: суб'єктивна інтерпретація малюнків, вони не дають змоги кількісно виміряти оцінюємі психологічні якості. Робити кінцеві висновки про психологічні особливості суб'єкта на основі одних графічних тестів не рекомендується, але якщо проводити обстеження регулярно, то можна отримати достовірні дані.

Таким чином, діти та підлітки, які знаходяться в карантинних групах притулків мають свої психологічні особливості, такі як: порушення розумового розвитку, агресія, тривога та тривожність, демонстративність, незадоволення потреби в спілкуванні чи аутизація.

За нашою думкою, ефективним методом первинної діагностики можуть бути графічні методи.

Ми плануємо продовжити роботу у визначеному напрямку з використанням графічних методів для психологічної діагностики та психокорекційної роботи з визначеним контингентом.

Ісакова Лілія Валеріївна, Коваленко Юлія Іванівна,
студенти групи СОдср-06-1 ХНУВС
Науковий керівник: *завідувач кафедри соціології ННІПЕС ХНУВС,*
докт.соц.наук, професор Рущенко І.П.
НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Насильство в сім'ї є однією із самих гострих і розповсюджених соціальних проблем. Однак відсутність чітких визначень, що вичерпує інформацію про масштаби й причини застосування сили створюють перешкоди для зусиль, спрямованих на вирішення цієї проблеми.

Насильство – це фізичний чи психологічний вплив однієї людини на іншу, що порушує невід'ємне право людини на особисту недоторканість.

Насильство в сім'ї є реальна дія або погроза фізичної, сексуальної, психологічної або економічної образи й насильства з боку однієї особи стосовно іншої, з яким особа має або мала інтимні або інші значимі відносини. Це повторюваний зі збільшенням частоти цикл: фізичної, словесної, духовної, економічної образи з метою контролю, залякування, втілення почуття страху. Це ситуації, у яких одна людина контролює або намагається контролювати поведінку й почуття іншого.

Об'єктами насильницьких дій в сім'ї можуть бути немінні та люди похилого віку, однак більшість потерпілих від насильства, яке відбувається в сім'ї чи інтимних відносинах – це жінки і дівчатка.

Вивчення насильства в сім'ї почалося в шістдесяті роки, з концентрації уваги на проблемах дітей. Треба відзначити, що ще в 19 сторіччі в США погане відношення до дітей було предметом суспільної заклопотаності. В 70-80-х роках зростає суспільна проінформованість про сімейну жорстокість, подружнє насильство признається неприпустимим. Уже в 70-і роки під тиском громадськості почалося державне субсидування кризових центрів і притулків для жінок, що пережили насильство. У Радянському Союзі насильство в сім'ї було «закритим» питанням. Ним займалися тільки кримінологи й інші фахівці при вивченні злочинів, докраних у сімейно-побутовій сфері. Як правило, вивчення насильства в сім'ї зводилося тільки до розгляду фізичного насильства у відповідності зі статтями Кримінального кодексу. Привселюдно про насильство в сім'ї заговорили зовсім недавно. В 1993 році з ініціативи жіночих громадських організацій у пресі стали з'являтися перші публікації, присвячені цій проблемі.

Насильство в домашніх умовах може мати такі форми: 1. Пряме фізичне насильство (вбивство, побиття, насильство) 2. Психологічне насильство (позбавлення свободи дій, заміжжя проти волі, погрози, доведення до самогубства) 3. Емоційне насильство (образи, приниження) 4. Позбавлення ресурсів, необхідних для підтримки фізичного та психологічного благополуччя (мед. обслуговування, харчування, освіта, матеріальні засоби існування).

Насильство в сім'ї – це комплексна проблема, що потребує спільних та скоординованих зусиль спеціалістів різної фахової орієнтації, а також з боку населення. українська держава повинна прагнути до створення диверсифікованої і добре спланованої структури соціальної, правоохоронної і превентивної роботи з надання допомоги сім'ям, що через низку обставин опинилися на межі знищення, коли б сім'єю «опікувались» не тільки державні служби соціального захисту, але й чисельні громадські організації і професійні об'єднання. Тільки у тому випадку, коли сім'я не матиме іншого вибору, крім як уникати соціально не схвалюваної поведінки, можна буде наблизитися до вирішення проблеми насильства в сім'ї.

Кошина Віолетта Вікторівна, студент групи Псдср-05-2 ХНУВС
Науковий керівник: *завідувач кафедри загальної та прикладної психології і педагогіки ННПЕС ХНУВС, канд.психол.наук, доцент Шевченко Л.О.*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЧОЛОВІКІВ З НЕТИПОВОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ СТАТЕВОГО ПОТЯГУ

Проблема сексуальної нетиповості у вітчизняній психології довгий час відноси-лась до числа заборонених тем та знаходила відображення винятково у спеціальній літературі, недоступній для широкого вивчення. В теперішній час ця тема знайшла відбиття в роботах І.С. Кона та інших дослідників. У зарубіжній психології представ-ляють інтерес з точки зору вивчення психосексуальної не типовості роботи Masters W.N., Johnson V.E., Kinsey A.C., Larsson K., Harlow H.F. та ін.

Існують теоретичні обґрунтування процесів формування нетипової психосек-суальної орієнтації, які визначають наступні її причини:

спадкова схильність, гормональне функціонування, патологічні відношення з батьками в період формування особистості, сексуальне насильство у дитинстві, психічні розлади та захворювання.

Гомосексуалізм, різновид нетипової психосексуальної орієнтації особистості проявляється у вигляді спрямованості статевого потягу до особи тієї ж статі, ви-значення статевого партнера та особливості статевої поведінки. Мають місце від-мінності гетеросексуальних зв'язків тільки за спрямованістю потягу, у той час як емоціональні та сексуальні зв'язки аналогічні гетеросексуальним за виключенням можливості запліднення та продовження роду. Проведено вивчення особистісних характеристик чоловіків з гомосексуальною спрямованістю психосексуального потягу. У дослідженні приймали участь 25 чоловіків, які добровільно визначили себе як гомосексуали та які демонструють гомосексуальні прояви у поведінці. Вік досліджуваних у діапазоні від 17 до 30 років. Було використано методику MMPI. Відмічені переважно особистісні змінення у формі окремих психопатичних рис. Під час тестування у всіх досліджених була висока мотивація на участь, зацікавле-не ставлення до завдання, без негативних реакцій. Аналіз оціночних шкал дозволив виявити показники значної дезадаптації досліджуваних, дисгармонічності особис-тісних проявів.

В цілому, типовий портрет чоловіків з гомосексуальною спрямованістю стате-вого потягу виглядає наступним чином. Зафіксовані ідентифікація з матір'ю, пози-тивне ціннісно-емоційне ставлення до себе, відсутність емоційних та ідентифіка-ційних зв'язків з батьком. Характерними ознаками особистості досліджуваних є виражений суб'єктивізм сприйняття навколишнього світу, індивідуалізм, емоцій-ність, вразливість, тривожність, імпульсивність, прагнення бути в центрі уваги, дивувати та епатувати оточуючих, інтелект середній, ближче до середнього рівня норми. Потребує постійної уваги, піклування, підтримки, особливо зі сторони бли-зьких. У соціальному плані потребує рівноваги, часто не розуміє як повинен себе вести у наявній ситуації та яких дій від нього очікують оточуючі. Невміння адап-туватися до соціальних потреб та норм визиває стійкий стан дезадаптації, створює постійно зростаючу внутрішню психічну напругу. Властиві холодність та прагнен-ня дистанціюватися, що приводить до ескапізму та соціальній дезінтеграції. На цьому фоні виявляє себе тривожність до своєї значущості. Відношення до оточую-чих – негативно забарвлене байдужістю. В стресових ситуаціях поведінка малоп-родуктивна та дисгармонічна. Висока вірогідність суїцидальних дій. У міжособис-тісних контактах властиві ранимість, вразливість, висока чутливість, що заважає процесу комунікації.

Якщо можливо прийняти те, що ми толерантно відносимося до нетрадиційної орієнтації як такої, то її причини для нас не важливі. Дослідження широкого спектру психологічних особливостей такої вибірки, безсумнівно, є дуже важливим для дослі-дження - наприклад, для формування адаптаційних та інших програм.

ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ СПІВРОБІТНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Підвищений інтерес до людини як суб'єкту праці звернув увагу дослідників на зміни, які відбуваються з особою в процесі виконання професійної діяльності. Раніше у вітчизняній літературі вказувалося на позитивне значення трудової діяльності для розвитку особистості, описувалися механізми і умови ефективної професіоналізації людини. З іншого боку, називалися негативні психічні стани людини в праці, такі як стомлення, монотонія, стрес. Проте комплексний вплив професійної діяльності на психічне і фізичне здоров'я особистості залишався «за кадром».

Наприкінці ХХ століття великий інтерес дослідників привернув феномен емоційного «вигорання» як специфічний вид професійного хронічного стану осіб, що працюють з людьми. Термін «емоційне вигорання» ввів американський психіатр Х. Дж. Фрейденберг для характеристики психологічного стану здорових людей, що перебувають в інтенсивному й тісному спілкуванні з клієнтами, пацієнтами в емоційно насиченій атмосфері при наданні професійної допомоги. Спочатку цей термін визначався як стан перетоми, виснаження з відчуттям власної марності. Потім феномен «емоційного вигорання» був деталізований, у результаті чого виділився його синдром. Б. Пельман й Е. Хартман, узагальнивши багато визначень «вигорання», виділили головні компоненти: емоційне або фізичне виснаження, деперсоналізація й знижена робоча продуктивність. Емоційне виснаження проявляється у відчуттях емоційної перенапруги й у почутті спустошеності, вичерпаності своїх емоційних ресурсів. Людина почуває, що не може віддаватися роботі з такою ж наснагою, бажанням, як раніше. А. Пайнс з колегами встановили зв'язок «вигорання» з почуттям значущості себе на робочому місці, із професійним просуванням, автономією й рівнем контролю з боку керівництва. Значимість, на думку цих авторів, є бар'єром для розвитку «вигорання». У той же час незадоволеність професійним ростом, потреба в підтримці, недолік автономії сприяють «вигоранню». В. І. Ковальчук відзначає роль таких особистісних особливостей, як самооцінка й локус контролю. Людям з низьким рівнем самооцінки й екстернальним локусом контролю більше загрожує напруженість, тому вони більш вразливі й схильні «вигоранню».

Професійне вигорання це синдром, що розвивається на тлі хронічного стресу і призводить до виснаження емоційно-енергетичних і особистісних ресурсів працюючої людини. Професійне вигорання виникає в результаті внутрішнього накопичення негативних емоцій без відповідної «розрядки» або «звільнення» від них.

Тому визначаємо, що:

Об'єкт дослідження емоційна сфера працівника ОВС

Предмет – професійного вигорання у працівників ОВС

Метою даної роботи є дослідження професійного вигорання у працівників ОВС.

Питання психологічного забезпечення підрозділів ОВС України на сьогодні залишається все ще відкритим, адже служба в ОВС відноситься до тих видів професійної діяльності, умови і характер яких можуть призвести до небажаних наслідків (психічна напруженість праці, можливість отримання фізичної травми або загибелі, велика відповідальність). Тому дослідження професійного вигорання працівника ОВС в даний час є вельми актуальною проблемою, рішення її представляє значний інтерес як в теоретичному, так і в прикладному плані. Окремі аспекти даної проблеми розвивалися в роботах В.Н.Шевченко, Б.Д.Кравченко, Е.А.Пир'єва і ін.

ЩОДО ПСИХОТЕРАПІЇ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ

На теперішній час в суспільстві спостерігається значне поширення соматоформних та психосоматичних розладів, які по праву вважаються «патологією сучасної цивілізації». Не викликає сумнівів і те, що в етіології і патогенезі практично всіх «соматичних» захворювань беруть участь психогенні компоненти. Емоційні переживання впливають на морфологічні структури через гормональну й імунну системи, а також через вегетативну нервову систему. В свою чергу, соматичні зміни впливають на психічний стан.

Таким чином, якщо захворювання, що має соматичну, тобто фізичну, органічну або фізіологічну природу, вдруге викликає патологічні психічні реакції, його можна назвати «соматопсихічним» розладом. Якщо ж первинно психічні причини вдруге призводять до фізичних порушень, то такі розлади називають «психосоматичними». Їх можна розділити на: соматоформні розлади, що являють собою психогенні функціональні порушення органів, при яких не спостерігається морфологічних або структурних порушень цих органів; психосоматичні розлади органів і психофізіологічні порушення, про які можна говорити, коли з'являються органічні зміни у хворому органі. Психічний фактор в даному випадку визначає звичайно лише частину причин, що призводять до таких розладів. Серед інших факторів важливе значення мають також генетичні, соматичні й соціальні причини; розлади поведінки із соматичними наслідками.

На сьогоднішній день не існує такої єдиної загальноприйнятої теорії, що могла б пояснити виникнення всіх можливих психосоматичних розладів. Однак глибинна психологія пропонує низку моделей і гіпотез, які пояснюють окремі феномени генезу психосоматичних захворювань використовуються при проведенні психотерапії.

Серед різних моделей, що описують виникнення психосоматичних захворювань, найбільш важливе значення сьогодні приділяється біхевіоральним і психоаналітичним концепціям. Серед них можна відмітити конверсійну модель З. Фрейда, модель вегетативного неврозу Ф. Александера, концепцію десоматизації М. Шура, модель двушелонної лінії оборони А. Мітчерліха, модель відмови від віри в майбутнє («giving up» та «given up») Дж. Енгеля і А. Шмале, модель відмови від боротьби за своє тіло П. Куттера, алекситичну модель, модель вихідного порушення М. Балнта та низку інших концепцій.

Розуміння генезу психосоматичних розладів визначає основні принципи психотерапії цього контингенту хворих. Враховуючи труднощі інтроспективної рефлексії свого емоційного стану такими хворими, не можна очікувати ефекту від вербальних психотерапевтичних технік. Відсутність «гніту психічних страждань» обумовлює неефективність психоаналітичної роботи. Більше того, у хворих із психосоматичною патологією звичайна, немодифікована психоаналітична терапія, щонайменше, на початку лікування може викликати навіть погіршення стану.

Тому при лікуванні психосоматичних розладах доцільно використовувати різні види невербальної й напіввербальної психотерапії (тілесно-орієнтована терапія, дихальна гімнастика, аутотренінг, вправи по м'язовій релаксації, музична терапія, танцювальна терапія, імагінативна терапія, символдрама, гештальт-терапія, психодрама). Проведення «довербальних» видів психотерапії відповідає згаданим вище моделям генезу психосоматичних розладів, в яких підкреслюється, що основні порушення, що призводять до психосоматичних розладів, відносяться до найбільш раннього, «довербального» періоду розвитку об'єктних відносин.

ФАКТОРИ, ЩО ДЕТЕРМІНУЮТЬ СУЇЦИДАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ОВС

Дослідження і профілактика суїцидальних тенденцій є однієї з важливих задач забезпечення ефективної роботи персоналу ОВС, тому в даний час вивчення самогубств є актуальною задачею в системі кадрової політики ОВС.

В теперішній час проходження служби і виконання задач, покладених на особовий склад по охороні суспільного порядку, розкриттю, запобіганню і припиненню злочинів проходить в екстремальних умовах. Складні умови і перевантаження є значними стресогенними факторами. У психології звичайно розрізняють наступні типи умов, що викликають психологічний стрес чи інші форми психологічної дезадаптації: ситуації професійного стресу, професійного «вигорання», «критичні інциденти», при яких працівники зіштовхуються з реальною небезпекою для свого життя, здоров'я чи системи цінностей, а також із загрозою життю, здоров'ю, благополуччю навколишніх, з людськими жертвами і значними матеріальними втратами.

Для попередження суїцидальної поведінки психологам ЦПП необхідно володіти інформацією про психологічний клімат на роботі й у домашніх умовах, особливості особистості працівника, способи, якими він знімає психологічну напругу. Відомо, що безпосередні причини, що штовхнули людину на відмовлення від життя, як правило, тісно пов'язані з його найближчим оточенням – родиною, батьками, друзями, працівниками. Найбільш важливими для розуміння самогубства є соціальні, соціально-психологічні і психологічні причини, що руйнують особистість людини, його «Я». Інший важливий момент, пов'язаний із проблемою самогубства - це тимчасова перспектива. Пошук причин суїциду нерідко приводить у минуле людини чи суспільства, у якому він живе, а невизначеність чи безвихідність майбутнього часто явна ознака або причина прагнення до самознищення.

Основна кількість здійснених самогубств в ОВС припадає на людей зрілого віку, що вже склалися як професіонали, мають стаж роботи, набір альтернативних, але стереотипних шляхів рішення виникаючих проблем. І в цьому може проявитися джерело стресогенних проблем для осіб середнього віку – інтенсивні зміни, що відбуваються у всіх сферах сучасного суспільства жадають від працівника корінної зміни мислення і поведінки, якій заважають стереотипи, що сформувалися. Правопорушення, що допускаються деякими працівниками пов'язані, насамперед, з недоліками керування і загальною організацією праці (об'єктивні причини) і суб'єктивними причинами, що відносяться до конкретного фахівця (низький рівень професіоналізму, небажання чи невміння реально змінювати стиль і методи роботи; невміння координувати свою діяльність; високий рівень професійної деформації). Це веде до дезадаптації працівника ОВС, пов'язаної із широким спектром факторів, що детермінують стан кризи: непевність у своєму професійному майбутньому, почуття провини, які можливі за невідповідності професійним вимогам, погану роботу, порушення закону; тривога за своє місце і рівень заробітної плати, конфлікти з керівництвом, колегами, у родині. При дослідженні факторів, що сприяють здійсненню суїцидів варто говорити не про причину, а про зв'язаний причинно-наслідковий комплекс, який призвів до самогубства людини. У даному випадку спостерігається, як правило, нагромадження негативних причин, де наслідком є широкий спектр, як внутрішніх переживань (почуття пригніченості, тривожність, дратівливість) так і зовнішніх проявів (сварки з колегами, близькими людьми). Пусковим моментом до суїциду може послужити навіть незначна причина, що викликає підвищення емоційної

напруги. Вживання алкоголю значно полегшує здійснення суїциду.

Індивідуальна діагностика, корекція і профілактика суїцидальних тенденцій у поведінці конкретного працівника повинна ґрунтуватися на сприйнятті інформації про прояв психотравмуючого комплексу факторів.

Наура Юлія Олександрівна, курсант групи ППТ-03-5 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри прикладної психології ННПМСІТ ХНУВС,
канд. психол. наук, Жданова І.В.*

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ У СПІВРОБІТНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Проблема професійної діяльності у оперативних працівників в наш час почала набувати гострого характеру. Це відзначають практики, науковці, а також керівники МВС України. Даний феномен є індивідуальним для кожного, але типовим для конкретної ситуації. Він є наслідком виконання діяльності як професії протягом певного часу. Найбільш ймовірна професійна деформація серед представників професій типу «людина-людина». Працівники органів внутрішніх справ є найбільш яскравим прикладом даного типу професії, яка містить у собі порівняно високий деформуючий потенціал. На це має високий вплив зміст, організація та умови діяльності.

За підсумками досліджень науковців професійна деформація малоімовірна у період 1-5 років служби в ОВС, але надалі ймовірність різко зростає, досягаючи максимальних показників після 15 років служби.

Феномен професійної деформації полягає у комплексі специфічних змін окремих якостей та особистості працівника органів внутрішніх справ. Цей комплекс включає: гіпертрофію професійно важливих якостей та їх подальшу трансформацію у свою протилежність (наприклад, пильність перетворюється у підозрілість, впевненість – у самовпевненість); актуалізацію і розвиток соціально негативних рис (жорстокість, мстивість, брутальність, всюдозволеність); пригнічення та атрофію якостей, що суб'єктивно оцінюються як другорядні чи зайві (це стосується адекватної професійної самооцінки, мотивації, перцептивних засобів спілкування, уявлень про методи та прийоми виконання оперативно-службових завдань); дисгармонійні, спотворені співвідношення та взаємодія окремих якостей і їх груп (шаблонність і гнучкість професійного мислення, об'єктивність, позаслужбові інтереси).

Деформований працівник, сам того не помічаючи, перетворюється на заручника своєї професії і все навкруги сприймає крізь її призму. Професійна деформація найбільш яскраво проявляється в таких сферах, як службова діяльність, найближче соціальне оточення оперативного працівника, його власна особистість.

Щоб попередити, чи, хоча б, мінімізувати появу професійної деформації важливо налагодити цілеспрямовану профілактичну та корекційну роботу. Доцільно підготувати програму, яка буде включати в себе дві групи заходів: перспективні та практичні. До першої групи відноситься удосконалення нормативно-правової бази функціонування працівників органів внутрішніх справ, порядку проходження служби, внесення змін та доповнень до діючих актів та внесення пропозицій до проектів нових. Що до другої групи заходів, то це може бути послаблення деформуючого впливу діяльності шляхом тимчасового вилучення працівника з діяльності службового середовища, відновлення та зміцнення фізичного, психофізіологічного потенціалу працівника ОВС, формування і розвиток психологічної стійкості та інших індивідуально-особистісних якостей, що можуть протистояти деформуючому впливу.

Пузікова Інна Миколаївна, студент групи ПСдср-05-2 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри загальної та прикладної психології і педагогіки ННПЕС ХНУВС, доцент Ламаш І.В.*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТИЛЮ БАТЬКІВСЬКОГО ВИХОВАННЯ ТА КОПІНГ-СТРАТЕГІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження визначається тим, що необхідно визначити вплив стилю батьківського виховання на поведінку дитини в стресовій ситуації, адже виховання є головною умовою розвитку особистості.

Вивчаючи способи психологічного захисту можна виявити адекватні способи захисту, які забезпечують особистісне зростання індивіда і покращення його адаптації. При цьому уникнути не адекватних способів захисту, які закріплюють існуючі у індивіда зовнішні та внутрішні конфлікти та дезадаптують особистість та уникнути розвитку делінквентної поведінки.

Адекватне виховання батьків забезпечує формування гармонічної особистості. Порушення відносин між дитиною та батьками можуть призвести до розвитку девіантної та делінквентної поведінки підлітків.

Необхідність розробки та реалізації профілактичних програм, направлених на присвоєння юнаками адаптивних способів протистояти стресу, вже давно стала очевидною. Предмет дослідження – вплив стилю батьківського виховання та копінг-стратегії особистості. Об'єкт дослідження – копінг-стратегії дітей старшого шкільного віку. Мета дослідження – вивчити взаємозв'язок стилів батьківського виховання та копінг-стратегії дітей старшого шкільного віку.

Задачі дослідження: Вивчити вплив стилю батьківського виховання та копінг-стратегії дітей старшого шкільного віку; Вивчити направлення теоретичного та емпіричного дослідження взаємозв'язка стилю батьківського виховання та копінг-стратегії дітей старшого шкільного віку; Вивчити взаємозв'язок стилю батьківського виховання та копінг-стратегії дітей старшого шкільного віку; Вивчити взаємозв'язок стилю батьківського виховання та захисних механізмів дітей старшого шкільного віку в стресових ситуаціях.

Досліджуваними виступили учні 10-11 класів Навчально-Виховного комплексу с. Шатівка Харківської області. Нами були використані наступні методики: тест «Підліток про батьків» (ADOR), тест «Копінг-стратегії поведінки» (Норман), тест «Захисні механізми в стресових ситуаціях» (Плутчик).

Аналіз даних отриманих у власному дослідженні дозволяють сформулювати наступні висновки:

Відхилення поведінки у юнаків виступають в тісному взаємозв'язку з вихованням батьків. Приоритетним взаємозв'язком є «директивність» матері та «орієнтація на рішення задач» юнаків. Взаємозв'язок також просліджується між «ворожбою» матері та орієнтацією на рішення задач та орієнтація на емоції. Ворожба зі сторони матері характеризується її агресивністю та строгими відносинами до дитини. До дитини відносяться як до суперника, якого потрібно подолати, щоб утвердити свою значимість. Тому діти більш орієнтовані на рішення задач, щоб протистояти матері. При «непосліdkованому» вихованні діти більш орієнтовані на «подавлення» і діти більш схильні до подавлення негативного в собі. Зі сторони виховання батька була прослідкована та сама тенденція, що і зі сторони матері.

Практична значущість даного дослідження полягає в тому, щоб допомогти сформулювати у дитини адекватні способи захисту в стресових ситуаціях, що забезпечать зростання індивіда та покращать його адаптацію, та уникнути дезадаптуючих способів захисту, які призведуть до вживання алкоголю та наркотиків.

Рогачова Світлана Сергіївна, студент групи Пдсдр-05-2 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри загальної та прикладної психології і педагогіки ННПЕС ХНУВС, доцент Ламаш І.В.*

КРЕАТИВНІСТЬ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ПСИХОЛОГІЧНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ ПІДЛІТКІВ

Сучасне суспільство швидко змінюється, постійно пропонуючи все нові і нові задачі, що природно вимагає від людини проявити креативність (творче рішення нових ситуацій).

Проблема креативності не є новою, її розглядали такі автори як В.Дружинін, П. Торренс, Ю. Вагін, Ч. Ломброзо, К. Роджерс. Креативність забезпечує позитивні моменти, але креативна особа у разі неадекватного відношення до неї її соціального оточення може демонструвати асоціальну поведінку. Будь-яке суспільство володіє жорстким набором соціальних норм, систем, відносин, ідеалів, міфів. Його суттю є єдність і якщо воно бажає стабільного існування, вимушено всіма силами заохочувати конформізм і унітаризм. Суспільство завжди відносилося до креативних людей як до інакомислячих, не таких як всі. Роблячи спроби наставити порушника на вірний шлях, часто невдалі, соціальне середовище докладає всі можливі зусилля для знищення інакомислення. Проте не тільки суспільство негативно впливає на креативну особу. К. Роджерс розглядаючи креативну особу відзначає її асоціальність і аморальність. Він пише, що немає різниці в творчості при створенні картини, літературного твору, симфонії і винаході нових знарядь вбивства. Одна людина може винаходити засіб полегшення болю, а інший – нові, більш витончені засоби тортур. Багато художників і письменників схильні до зображення вад, недосконалості і слабкості людської природи.

Ще однією ймовірною особливістю креативної особи є її артизм і самотність. Нерідко зустрічаючи нерозуміння і неприйняття з боку суспільства така особа може стати схильною до самогубства.

Дослідження різноманітних аспектів дитячої креативності є актуальним. У нашому власному дослідженні ми вивчали взаємозв'язок креативності з тими психологічними особливостями, що можуть визначати певні девіації поведінки підлітків. Розглянуто взаємозв'язок: емоційної стійкості-нестійкості та тривожності з креативністю. Об'єктом дослідження було визначено креативність. Предметом дослідження був взаємозв'язок креативності з деякими психологічними особливостями підлітків. У якості дослідження виступали 22 учні 8 класів. Використано такі методи: шкала тривоги та тривожності Спілбергера, особистісний опитувальник Айзенка, тест «Незвичайне використання» та фігурний тест (скорочена форма) Торренса.

Було отримано наступні результати: 1. Був отриманий позитивний взаємозв'язок між особистісною тривожністю та вербальною оригінальністю. Можливо цей взаємозв'язок пояснюється тим, що вербальна оригінальність виступає як компенсаторний засіб, що допомагає дитині підготуватися і вирішити значиму для неї ситуацію. 2. Був отриманий негативний взаємозв'язок між емоційною нестійкістю-стійкістю та невербальною розробленістю. Невербальна розробленість як показник визначає деталізованість, що потребує підтримки рівня активності, зацікавленості, темпу та якості роботи. Можливо емоційна нестійкість підлітків не дозволяє в продовж довгого часу належним чином втримувати вище зазначені показники, що й впливає на їх роботу. 3. Між іншими показниками ніякої значимої взаємозв'язку не було отримано. Можливо це пов'язано з віковими особливостями підлітків.

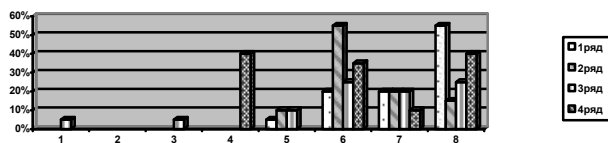
На основі отриманих результатів створені рекомендації для вчителів щодо роботи з обдарованими підлітками.

Планується продовжити дослідження у напрямку вивчення специфіки різних видів креативності підлітків.

Семеніхіна Анастасія Анатоліївна, студент групи ПСдср-03-2 ХНУВС
 Науковий керівник: доцент кафедри загальної психології та педагогіки
 ННПМІТ ХНУВС, канд.псих.наук Харченко С.В.

СПРИЙНЯТТЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ ПОВІЯМИ МІЛІЦІОНЕРА

Зростання кількості неповнолітніх повій вимагає вдосконалення роботи міліціонерів з ними. Для вирішення цієї задачі було проведено дослідження уявлення неповнолітніх повій про міліціонерів. В дослідженні прийняли участь 20 неповнолітніх повій, 12-14 років, які виховуються у притулку для неповнолітніх, контрольну групу склали 20 школярок, які не мали статевого досвіду.

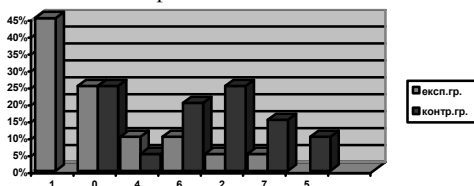

Мал.1. Розподіл рангових позицій поняття «Міліціонер» у вербальному й колірному рядах в обох групах.

Умовні позначки:

1 ряд – вербальний рівень виразності ознаки в експериментальній групі; 2 ряд – вербальний рівень виразності ознаки в контрольній групі; 3 ряд – невербальний рівень виразності ознаки в експериментальній групі; 4 ряд – невербальний рівень виразності ознаки в контрольній групі; 1 – 8 – рангові позиції.

Виходячи з даних малюнку 1, тільки 10% випробуваних експериментальної групи (неповнолітні повії) на неусвідомлюваному рівні помістили поняття «Міліціонер» до четвертої позиції. 80% випробуваних основний групи оцінили це поняття позиціями далі четвертої, відкинувши поняття. У групі школярок результати інші. 40% випробуваних на неусвідомлюваному рівні розмістили поняття «Міліціонер» на четвертій позиції, виражаючи цим байдужість до поняття. Однак на декларованому рівні 100% школярок оцінили поняття 5-8 позиціями, демонструючи відкидання. У цьому проглядається конфліктне відношення до поняття.

Мал.2. Розподіл колірних асоціацій неповнолітніх повій і школярок по поняттю «Міліціонер».

Умовні позначки: 1-синій колір; 0-сірий колір; 4-жовтий колір; 6-коричневий колір; 2-зелений колір; 5-фіолетовий колір; 7-чорний колір.

Виходячи з даних малюнку 2. випробувані експериментальної групи в складі 45% вибрали в якості підходящого до поняття «Міліціонер» синій колір, що могло б в іншій ситуації говорити про високу оцінку, симпатію з боку випробуваних, але це, імовірно, пов'язано кольором форми працівників правоохоронних структур. 25% випробуваних в обох групах асоціювали поняття за допомогою сірого кольору, виявляючисторожкість, прагнення уникнути будь-яких контактів з асоційованим. 10%

експериментальної й 5 % контрольної вибрали відповідному поняттю жовтий колір, що демонструє позитивне відношення до поняття. В 10 % неповнолітніх повій й 20% школярів поняття міліціонер асоціювалося з коричневим кольором, що вказує на негативний вплив цього поняття на випробуваних, обережність у відносинах з асоційованим, бажання їх взагалі уникнути. 5% випробуваних експериментальної й 25% контрольної вибрали в якості підходящі до поняття «Міліціонер» зелений колір, підкреслюючи владну поведінку, суворість, вольові якості, виражаючи в такий спосіб відносини підпорядкування. 5% експериментальної й 15% контрольної груп описали поняття за допомогою чорного кольору, що вказує на відкидання, неприйняття.

Таким чином, можна зробити висновок, що в уявленнях неповнолітніх повій міліціонер на несвідомому рівні викликає відразу, недовіру, асоціюється з неконтрольованністю, владністю та небезпекою.

Сидоренко Роман Вікторович, курсант групи ППТ-06-04 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри соціології та соціальної роботи ННПМІТ ХНУВС, канд.соц.наук Ляшенко Н.О.*

НАРКОМАНІЯ ЯК ФАКТОР ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Однією з актуальних проблем нашого суспільства яку терміново потрібно вирішувати є наркоманія. Вона є реальною загрозою для майбутнього нашої держави, адже найбільше під її вплив підпадають ті підлітки, які залишилися без повноцінного догляду та опіки, тобто «безпризорники». За даними соціологічних досліджень більша половина безпризорних дітей вже знайомі з наркотиками. Розповсюдження наркоманії призводить до наступних наслідків: постійна потрібність в наступній дозі підштовхує наркомана до скоєння протиправних вчинків, щоб її отримати він не зупиниться навіть перед вбивством людини; людина яка вживає наркотики поступово, але невідворотно деградує як особистість, втрачаючи набуті нею суспільні цінності; наркотична залежність ніколи не проходить безрезультатно для здоров'я наркомана, його постійно супроводжують різноманітні хвороби.

Цьому питанню приділяється недостатньо уваги з боку влади, яка проявляє себе лише в обличчі силових структур під час вирішення проблеми. Безпризорні – це діти і підлітки які не мають постійного місця проживання, вони змушені виживати в екстремальних умовах вулиці. Їм присущі деякі ознаки: відсутність батьків, або осіб які замінюють їх (родичі, педагоги, вихователі); відчуження від інститутів соціалізації (сім'ї, навчально-виховних, дозвільних, медичних та інших установ; незайнятість суспільно корисною працею (навчання, робота). Проблема безпризорних не є новою для суспільства, вона була і раніше, але мала дещо інші причини виникнення і більш суворі методи боротьби.

За останні 15 років кількість безпризорних різко збільшилася, але по іншим причинам: економічна криза погіршила економічне положення багатьох сімей, чим спонукала їх до різних правопорушень; комерціалізація системи освіти спричинила до того, що навчальні та виховні заклади стали здебільшого платними, значна частина населення не мала змоги повноцінно виховувати та навчати своїх дітей; ріст утилітарних цінностей та падіння сімейних орієнтацій; «конфлікт поколінь», суперечки та незрозуміння між батьками і дітьми, сімейне насильство, провокують на втечу дітей з дому.

Соціально-демографічна група безпризорних є досить різномірною за походженням її членів, тут можна знайти і сиріт, і «соціальних сиріт», безпритульних, а також невелику кількість екстрималів які втекли з дому заради пригод і нових вражень. Потрапивши в цю групу дитина стає перед вибором – вживати наркотики чи ні. Основні мотиви вживання: вплив однолітків та друзів на підлітка; позитивне відношення оточуючих підлітків до наркотиків (модно); бажання втекти від дійсності; можливість отримати приємні відчуття; неупереджена цікавість людини (особливо дітей).

Лише рішучі, координовані дії суспільства на шляху боротьби з наркоманією можуть дати помітний результат. Впровадження сукупності соціальних програм спрямованих на попередження наркоманії, а також збільшення суворості чинного законодавства по відношенню до незаконного обігу наркотичних речовини повинні допомогти в вирішенні цієї проблеми.

Ульянова Анастасія Сергіївна, курсант групи ППТ-06-05 ХНУВС
Науковий керівник: *викладач кафедри загальної психології та педагогіки
ННІПМІТ ХНУВС Доценко В.В.*

ВВЕДЕННЯ ТРЕНІНГІВ В ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

У сучасних умовах демократизації українського суспільства для працівників органів внутрішніх справ надзвичайно актуальною є проблема підвищення результативності роботи в цілому, мотивації службової діяльності співробітників, їх службової та виконавчої дисципліни та внутрішньої стабільності у підрозділах. Одним із варіантів рішення даної проблеми, на мою думку, є зміна іміджу міліції, тобто підвищення професіоналізму працівників, ріст статусу міліції в очах громадян, відкритість діяльності ОВС для суспільства, розробка надійного заслону від проникнення на службу працівників, які за своїми морально-діловими якостями не достойні працювати в органах внутрішніх справ.

В правоохоронних органах повинні працювати грамотні, фізично та психічно здорові, психологічно стійкі особистості. Змінити свої погляди та стереотипи фахової діяльності працівник може тільки тоді, коли на практиці, у реальних життєвих ситуаціях, набуде досвіду іншої поведінки.

Така можливість надається завдяки участі працівників у спеціалізованих соціально-психологічних тренінгах. Ця робота була впроваджена та виправдала себе в ході професійної підготовки поліцейських багатьох європейських країн. Так, в поліції США досить розповсюджений тренінг вербальних та невербальних форм комунікації, завдяки розвитку яких можна попередити силові дії при вирішенні конфліктних ситуацій. А в Німеччині – антистресові комунікаційні тренінги.

В останні роки і в Україні тренінг набуває все більшого поширення в соціумі, як необхідний фактор розвитку професійних навичок і корекції особистості. Тренінг на сьогодні вважається вигідною інвестицією в розвиток персоналу будь-якої організації. Застосування цього досить нового методу активного засвоєння інформації – це закономірна, обумовлена часом форма професіоналізації та гуманізації системи органів внутрішніх справ. Поряд з іншими заходами, як соціального так і правового характеру, завдяки тренінгам можна в короткий термін якісно досягти раніш поставлених цілей.

Власне кажучи, тренінг – це дуже захоплюючий процес. Цей термін походить від англійського «to train» (навчати, тренувати). Це запланований процес, призначений надати, поновити знання та навички, перевірити ставлення, ідеї, поведінку з метою їхньої зміни чи оновлення. Взагалі в тренінг-курсі використовуються активні та інтерактивні методи навчання: презентація, індивідуальна робота, робота парами, робота в малих групах, гра по колу, рольова гра, обговорення, «мозковий штурм», анкетування, та ін. Тренінг допомагає виявити та вирішити особистісні психологічні проблеми, переоцінити погляди та відношення до різноманітних життєвих цінностей, стереотипів. А головне, тренінг більшості учасникам дозволяє отримати новий життєстверджуючий імпульс для самореалізації як в професійній так і в інших сферах життєдіяльності.

Таким чином, аналізуючи все вище сказане треба відмітити, що тренінг є ефективний спосіб навчання та закріплення інформації який приносить позитивний ефект. Однак, на мій погляд, відсутність системи у використанні тренінгових техно-

логій навчання, особливо в діяльності правоохоронних органів, знижує якість роботи з персоналом.

Комплексний підхід до введення тренінгової системи в підготовці кадрів для ОВС дозволяє на якісно новому рівні підготувати спеціалістів-правоохоронців та досягти поставлених цілей в найкоротший час.

Ханенко Ірина Іванівна, курсант групи ІПТ-03-5 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри загальної психології та педагогіки
ІННПМІТ ХНУВС, канд. псих. наук Харченко С.В.*

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ЖЕРТВАМ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЛЯ

Різкий підйом кількості згвалтувань, що відзначається в останні роки в нашій країні, збігся за часом із глибокими соціально-економічними змінами, ростом агресивних тенденцій у суспільстві, зміною культурних норм, у тому числі й у сфері сексуальних відносин. Це змушує більш детально досліджувати зазначену проблему.

Про сексуальне насильство говорять тоді, коли людина силою, погрозою або обманом примушується, всупереч бажанню, до якої-небудь форми сексуальної активності в результаті чого у жінок можуть проявлятися наступні психологічні наслідки: 1) посттравматичні стресові розлади: наявність стресора, нав'язливі спогади, думки, пов'язані із ситуацією насильства (тривожність, підвищена рухова активність), флеш-бэк (спалах в пам'яті пережитого); 2) когнітивні розлади: сприйняття себе як безпомічної, поганої, некрасивої. Знижується самооцінка, порушуються межа свідомості (важко відокремити себе від інших, визначити свою межу, що приводить до експлуатації себе й інших); 3) емоційні проблеми: занепокоєння, тривожність, страх, аж до панічних станів, зниження загального фону настрою, депресія, гнів, емоційні оніміння, сексуальні проблеми; 4) поведінкові проблеми: агресивність, неояснена, неадекватна жорстокість, деструктивна поведінка, вживання наркотиків та алкоголю; 5) дисоціація (порушення, розірвання зв'язку між повним уявленням про себе, час або зовнішні обставин): дереалізація, множинні особистісні порушення; 6) розлад апетиту: булімія, анорексія; 7) нанесення самоушкоджень (зазначена обставина необхідна жертві, щоб упоратися із душевним болем і дереалізацією); 8) спроба самогубства або самогубство; 9) труднощі у встановленні міжособистісних відносин; 10) психосоматична патологія: біль в низі живота, дерматити, астма, шлунково-кишкові розлади, невротизм.

В наш час психологічна допомога, жертвам сексуального насильства, надається працівниками спеціалізованих закладів (кризисні центри для жінок, притулки для жертв насилля). Підтримка жінок, що зазнали сексуального насилля має свою специфіку в залежності від того хто її надає (психолог, спеціаліст з соціальної роботи, психотерапевт), та в якій формі (консультативній, психотерапевтичній, соціальній підтримці) вона буде здійснюватися. Допомога може бути індивідуальною (консультативна) та груповою (групова психотерапія). Робота спеціаліста будується таким чином, щоб жертва насильства, розповідаючи свою історію, відчувала довіру, розуміння, емоційну підтримку, доступ до необхідної інформації та бажання допомогти.

У ході консультативної роботи психолог повинен допомогти жертві: 1) відреагувати емоції; 2) сформувані позитивне ставлення до себе та інших; 3) сформувати переконання, які допоможуть досягти психологічної рівноваги; 4) усвідомити необхідність самореабілітації; 5) відновлення особистісного контролю.

На відновлення душевної рівноваги може знадобитися великий проміжок часу. У таких випадках необхідно перейти від консультативної до психотерапевтичної роботи. Психотерапія може проводитися апробованими в практиці методами. Вибір техніки залежить від особистості клієнта.

У процесі групової психотерапії жінки, що зазнали сексуального насилля діляться травматичним досвідом, позбуваються від ізолюваності. Більшість членів

групи починають орієнтуватися в своїх страхах та переживаннях. Члени терапевтичної групи самі вирішують теми обговорення.

Досить дієвими в роботі з жертвами сексуального насильства є методи таких напрямів психології, як: нейролінгвістичного програмування, символодрами, когнітивно-поведінкової терапії, тілесно-орієнтованої терапії, групової терапії, арт терапії.

Отже, звалтування – це примусові статеві зносини, що тягнуть за собою тяжкі наслідки для психологічного і фізичного здоров'я особи та порушують гармонічне функціонування особи з світом. Саме тому жертви насильства потребують кваліфікованої допомоги, яка повинна бути комплексною та підібрана в залежності від особистісних якостей жертви та наслідків звалтування для неї.

Харченко Ольга Василівна, студент групи ПСзср-02-2 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри загальної психології та педагогіки*
ІННПМІТ ХНУВС, канд.псих.наук Харченко С.В.

ПРОБЛЕМИ МОЛОДОЇ РОДИНИ

Родина – це осередок суспільства, найважливіша форма організації особистого побуту, заснована на подружньому союзі й родинних зв'язках, тобто відносинах між чоловіком і дружиною, батьками й дітьми, братами й сестрами й іншими родичами, що живуть разом і ведуть спільне господарство.

На різних етапах функціонування родини, виникають проблеми, з якими вона зіштовхується. Розглянемо ті проблеми, які виникають на початковій стадії – стадії зародження родини.

До моменту появи першої дитини, молода родина вирішує низку завдань. Найважливішою із цих завдань, є адаптація подружжя до умов сімейного життя в цілому й до психологічних особливостей один одного. На цій стадії відбувається реорганізація життя кожного зі членів родини. Ідучи з батьківської родини, кожний з подружжя здобуває новий для себе статус і перебудовує свій побут. Це є психологічним стресом для кожного члена родини. У цей період завершуються (якщо мали місце дошлюбні відносини) або здійснюється взаємна сексуальна адаптація подружжя.

Значні зусилля на стадії зародження родини, як правило, додаються для «первісного родинного обзаведення». Мова йде про рішення проблеми житла й придбання спільного майна. На даному етапі розвитку родини дозволяється проблема відносин з родичами – особливо якщо молода родина, як це часто буває, не має власного житла.

Процес формування внутрісімейних і позасімейних відносин, зближення точок зору, ціннісних орієнтацій, уявлень, звичок подружжя й інших членів родини на даному етапі протікає досить інтенсивно й напружено. Непряме відбиття складності цього процесу – кількість виникаючих у цей період розлучень і їхньої причини. Чимала частина молодих родин розпадається на самому початку спільного життя. Основні причини цього – невідповідність до подружнього життя, незадовільні побутові умови, відсутність власної житлової площі після весілля, втручання родичів у взаємини молодого подружжя.

Як було вже сказано, що родина відіграє величезну роль у житті, як окремої особистості, так і всього суспільства, то роботу в наданні допомоги молодій родині повинні розділити між собою й батьківською родиною й суспільство в особі держави. Підготовку до створення молодой родини, повинна вести батьківська родина. Допомога держави молодим родинам повинна полягати в удосконаленні старих і створенні нових соціальних програм, спрямованих на розвиток родини. У першу чергу, потрібно запустити таку соціальну програму, що допомагала б вирішити проблеми житла молодим родинам. Як один з варіантів, створення вигідних пільгових кредитів для його придбання.

Наступним кроком може бути створення консультативних центрів, різних курсів, семінарів для родин, лекторіїв. Такі освітні програми зможуть вирішувати наступні проблеми: забезпечувати родини, саме тією інформацією, що їм найбільше потрібна;

формувати конструктивний тип взаємин у родині; підкреслювати первісну необхідність навчання родини, що підсилює відчуття родинною своєї самостійності; формувати в членів родини ряду практичних навичок, необхідних для зміни свого поводження при переході в новий для них статус подружжя.

Шевченко Олександра Олександрівна курсант групи ІПТ-06-04 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри соціології та соціальної роботи ННІПМТ ХНУВС, канд.соц.наук Ляшенко Н.О.*

АНАЛІЗ ЗАГАЛЬНОГО СТАНУ СУЇЦИДАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Аналіз загального стану суїцидальної активності населення свідчить, що самогубства стали однією з найгостріших проблем сучасного суспільства. Щороку в усьому світі покінчують життя самогубством понад 600 тисяч осіб, ще два мільйони людей роблять невдалі спроби вбити себе. Загалом в сучасному світі самогубство є однією з найпоширеніших причин смерті людей.

Зазначена негативна тенденція притаманна і населенню України. Відповідно до критеріїв Всесвітньої організації охорони здоров'я, високим для країни вважається показник (рівень суїцидальної активності або рейтинг суїциду), який перевищує 20 випадків на 100 000 населення. Середній показник становить від 5 до 20 випадків на 100 000, а низький – менше 5 на 100 000. Зважаючи на це, можна стверджувати, що Україна належить до країн з високим рівнем суїцидальної активності населення.

Органи внутрішніх справ є складовою частиною суспільства і саме тому загальні негативні процеси в суспільстві впливають на рівень скоєння самогубств особовим складом ОВС.

Зокрема, виявлено статистично достовірний зв'язок між показниками самогубств серед населення та працівників органів внутрішніх справ, що підтверджує наявність спільних рушійних причин, які призводять до скоєння таких самогубств.

Розглянемо основні чинники, що впливають на скоєння самогубств серед працівників ОВС: 1) Психоемоційна напруженість професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ, яка пов'язана зі значним психологічним й фізичним навантаженням, ризиком для життя й здоров'я, усвідомленням високої відповідальності за результати й наслідки роботи, загрозою помсти працівникові та членам його родини з боку правопорушників та злочинців за його професійні дії. 2) Особливості особистого життя працівників: неспроможність знайти вірне рішення у складних життєвих ситуаціях, конфлікти у особистісних та сімейних взаємовідносинах (нерозділене кохання, зрада коханої людини, ревності, інтимно-сексуальні проблеми, розлучення); схильність до порушення службової дисципліни, вживання алкоголю, ігрової залежності; недостатнє матеріальне забезпечення, наявність значних боргових зобов'язань тощо. 3) Недоліки у організації службової діяльності: недоліки та прорахунки посадових осіб при організації професійного відбору, недостатнє вивчення кандидатів на службу та їх рідних, прагнення укомплектувати посади будь-якою ціною, відсутність належної уваги керівників до проблем молодих працівників, неналежна організація керівниками профілактичних заходів, службові конфлікти, формальний підхід під час організації індивідуально-виховної роботи, формальне вивчення умов життя та особливостей родинних стосунків працівників.

Зважаючи на існуючий стан справ, існує нагальна необхідність пошуку шляхів зниження впливу негативних чинників на життя та здоров'я працівників, попередження смертності в органах внутрішніх справ. Вплинути на зниження проявів суїцидальної поведінки в ОВС можливо шляхом створення телефону довіри, за допомогою якого працівники ОВС зможуть розповісти про свої найважливіші проблеми фахівцям та отримати консультативну допомогу; створити необхідні умови для занять спортом та організації дозвілля; покращити умови праці; гідно оцінювати працю робітників; начальники відділів повинні проявляти інтерес до вивчення

умов життя та особливостей родинних стосунків працівників, у випадку негаразд надавати відпустку для їх нормалізації; належним чином виконувати індивідуально-виховну роботу; проводити заходи щодо дослідження та покращення соціально-психологічного клімату в підрозділах, підвищення рівня згуртованості.

Яблонська Інна Олексіївна, курсант групи ППТ-03-4 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри соціології та соціальної роботи ННІПМІТ ХНУВС, канд.соц.наук Гузьман О.А.*

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Актуальність теми. У конституціях багатьох країн світу соціальний захист знайшов своє втілення як одна з найважливіших функцій держави. Це означає визнання відповідальності останньої не лише за життя своїх громадян, але й забезпечення процесу формування та розвитку повноцінної особистості, виявлення і нейтралізацію негативних чинників, які впливають на неї внаслідок включення в систему соціальних зв'язків, створення умов для самовизначення та ствердження в суспільстві. Сучасна українська держава не є винятком. Більш того, з переходом до ринкових відносин з'явилися нові фактори соціального ризику, що в поєднанні з традиційними, створюють додаткові перешкоди для соціальної безпеки і суспільства в цілому, і окремих його соціальних груп та осіб.

Щодо різних соціальних (в тому числі й професійних) груп соціальний захист має свої особливості. Специфіка його реалізації в ОВС зумовлена підвищеною ризикованістю правоохоронної діяльності з одного боку, і правовими обмеженнями, які негативно впливають на соціальний статус правоохоронців і роблять їх вразливими до певних соціальних подій, - з другого. Тому не викликає сумніву, що важливість цього виду діяльності для суспільства вимагає від держави прийняття додаткових зобов'язань щодо правоохоронців, не обмежуючись загальними гарантіями підтримки життєзабезпечення особи на рівні, необхідному для її виживання. Створення сприятливих умов для їх роботи та життя є одним з джерел боротьби з корупцією та зловживанням службовим становищем. Крім того, соціальний захист працівників органів внутрішніх справ повинен не тільки компенсувати важкі умови праці та обмеження їх прав, які випливають з умов проходження цього виду державної служби, але й стимулювати професійне зростання.

Однак незважаючи на досить активну розробленість проблеми в цілому, власне комплексного соціологічного аналізу соціального захисту і, зокрема соціального захисту працівників ОВС, проведено ще не було. Так, в науковій літературі широко представлені дослідження суміжних з ними явищ та процесів, зокрема проблем соціальної політики, соціальної справедливості, соціальної роботи тощо, але залишилися поза увагою. Дана робота має як практичне, так і теоретичне значення. В соціології вивченню соціального захисту працівників органів та підрозділів внутрішніх справ України приділяли увагу: Лапко О.В., Фролов М.Ю., Мальцев В.В., Венедиктов В.С., Бандурка О.М.

Об'єкт роботи система соціального захисту. Предмет – соціальний захист працівників ОВС. Мета роботи – виявити особисте сприйняття працівників міліції порушень їх права на соціальний захист та розробки рекомендації щодо вдосконалення системи соціального захисту працівників ОВС України.

Задачі роботи: Визначити соціальний захист працівників з позиції теорії обміну; Проаналізувати дотримання прав на соціальний захист працівників ОВС в Україні; Визначити основні складові соціального захисту працівників правоохоронних органів; Охарактеризувати основні процеси дотримання прав працівників ОВС на соціальний захист; Проаналізувати соціальний захист працівників ОВС як процес: нормальний хід та порушення.

Бабич Алла Юрївна, курсант групи ІСД-07-4 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд. філос. наук, доцент Артеменко А.П.*

ДЕМОКРАТИЧНИЙ СВІТОГЛЯД

Динамічні процеси сучасного світу ставлять кожну людину в надзвичайно складні умови: радикальна зміна ціннісних орієнтацій, гостра необхідність постійного пошуку і швидкого знаходження життєво важливих рішень, стресові ситуації. Все це – проблеми повсякденного людського буття, сфера практичного застосування світоглядної культури, основу якої складає філософія.

Важливо наголосити, що в індивідуальному аспекті цінність філософії полягає у пробудженні творчого, конструктивного осмислення людиною світу, суспільної практики та суспільного поступу. Якщо у людини немає пориву до нових життєвих горизонтів, формування картини світу, то без цього фактично немає філософії. Цей порив може забезпечити лише демократичне суспільство з його повагою до громадянина і гарантією індивідуальної свободи.

Ми живемо у демократичному суспільстві, що забезпечує нам право на вільний вибір світоглядної позиції. Різноманітність думок і поглядів та можливість їхнього одночасного співіснування в умовах демократії є запорукою всебічного аргументованого формування як загальної суспільної думки, так і особистих поглядів та переконань. Німецький філософ М. Гайдеггер, змальовуючи пересічного індивіда сучасного суспільства, зазначив його можливості незаборонного спілкування, готовність пізнати, а потім і дати прості й «вичерпні» відповіді на будь-які питання сучасного життя, цілковиту впевненість у правильності своїх суджень і оцінок.

Уміння органічно поєднувати в собі загальнолюдське, особистісне і індивідуальне, не абсолютизуючи чогось одного з них, є свідченням гармонічного демократичного світогляду. Людина – «найдивніше з дивних див», – унікальне творіння природи, суспільства і самої себе.

Я вважаю, що кожна людина повинна знати лише найголовніше, тобто мати ті знання, якими вона може користуватися у своїй діяльності та у своєму житті. Не маючи можливості знати все, людина змушена зосередитись на знаннях, які допомагають бути їй справжньою людиною, вчать гуманному ставленню до інших, дають можливість орієнтуватися в оточуючому світі, на високому рівні займатися професійною діяльністю.

Демократія являє собою одне з величезних завоювань світової цивілізації, її часто ототожнюють з народовладдям. Але насправді демократія є лише способом формування і здійснення влади народу, з яким вона тісно пов'язана. Дуже важливим є те, що демократія заснована на певних властивих громадському суспільстві передумовах, в основу яких покладено забезпечення свободи та рівності громадян і їх об'єднань у всіх сферах суспільного життя. Йдеться про свободу володіти власністю, брати участь у формуванні та діяльності державних органів, здійсненні контролю за ними, а найголовніше – свободи слова і вибору світоглядної позиції. При цьому обов'язки щодо прав виступають як гарантії їх реалізації і захисту. В першу чергу вони пов'язані з цілеспрямованою діяльністю держави на забезпечення поєднання свободи однієї людини зі свободою всіх і кожного. Демократія гарантує волевиявлення народу, урахування громадської думки, забезпечення громадського миру, підвищення громадської активності. Саме тому демократія високо оцінюється за шкалою суспільних цінностей.

Демократичний світогляд філософічний за своєю природою, бо передбачає поєднання індивідуального і загальнолюдського. Це «філософствування через себе», яке забезпечує свободу для всіх і розуміння універсальної цінності людини.

Батулинська Анна Андріївна, курсант групи ІСД-05-4 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд.політ.наук, доцент Шаповаленко М.В.

ПОЛІТИЧНИЙ ІДЕАЛ В УКРАЇНІ

Давно відомо, що вчення про політичний ідеал занадто дискусійні і вирішуються не тільки науковцями, а й політиками, повстаннями мас, революціями та контрреволюціями. Як писав Т. Гоббс (1588-1679), якби істина, що три кути трикутника рівні двом кутам квадрата, суперечила чіємусь праву на владу або інтересам тих, хто вже має владу і якщо б це було у владі тих, чий інтереси зачеплені цією істиною, вчення геометрії було б витиснуте спаленням усіх книг з геометрії.

З історії філософських та політико-правових учень відомо, що здійснювалися спроби створити політичний ідеал безпристрасний, справедливий для всіх громадян держави (наприклад, у формі християнської держави - Єзуїтська держава на території Парагваю у 1610-1768 рр.). Але в будь-якій державі мав шанси на обґрунтування у вигляді доктрин держави, права, політики та здійснення тільки той ідеал, який відображав інтереси соціальних груп та еліт. І цей момент має велике методологічне значення.

Але світова політична думка демонструє й чимало демагогії, фальсифікацій, тому що всі політики проголошують боротьбу за «загальне благо», але досить часто переслідують вузькогоспідарські групові або кланові інтереси.

Тому для визначення того, що дійсно у політичній доктрині або в політичному ідеалі йдеться про справжні загальнолюдські цінності або ж в них суто формально використовується «загальнолюдська» термінологія, необхідна конкретизація цієї термінології щодо конкретно-історичних умов розвитку держави та функціонування влади. Дійсно, існує рівність людей перед законом, чи забезпечені права і свободи особи, які гарантії цього, наскільки сама держава підпорядкована праву тощо.

Перегляд і уточнення політичних ідеалів є способом боротьби з економічною, "політичною та соціальною несправедливістю, що проявляється специфічно у різних історичних умовах. Ідеали вносяться в історію, в суспільну свідомість, де залишаються дієвими на час або назавжди. Тобто вони можуть із свідомості перейти у політичне буття як конкретні дії, інститути, закони тощо. Тому в дослідженні політичних ідеалів важливим є момент їх оцінки у часовому вимірі: вічні, середньострокові, короткострокові (тимчасові) або будь-які ін.

Тому у дослідженнях необхідно усвідомлювати потребу переходу від індивідуальної до масової свідомості, від особи до суспільства і від особистої ідеї до суспільного ідеалу у різних формах - політичній, економічній, моральній.

Важливою вимогою дослідження політичних ідеалів є врахування сучасних процесів глобалізації, які змінюють відношення людства, еліт до перспективи розвитку світу, держав, націй.

Політичний ідеал, який важко втілити в життя у конкретний історичний час, втворює народ, гасить ентузіазм мас та втрачає цінність як мотив дій.

Бевзюк Наталя Володимирівна, курсант групи ІСД-05-4 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд.політ.наук, доцент Шаповаленко М.В.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Винятково важливим чинником справжньої демократії і проявом її сутності є ступінь суспільної та індивідуальної свободи. Цінність демократії не в тому, що вона є владою всіх, а в тому, що вона є свободою для всіх і тому виступає як благо для тих, хто потребує свободи.

1. Однією з центральних проблем забезпечення свободи є вирішення питання про свободу інформації. Інформаційна система стала хребтом сучасного суспільства. Ця конс-

татація промовисто говорить про значущість у житті суспільства засобів масової інформації, які покликані бути одним із захисників громадянської свободи.

Інформація - це справжня «валюта демократії». Право на чесну, об'єктивну, повну інформацію – одне з визначальних демократичних прав. Втім, за наслідками соціологічних опитувань 727 журналістів з усіх регіонів України становище із свободою інформаційного слова в Україні далеке від оптимального.

2. Головна цінність демократії – визнання людського життя найвищою цінністю, а права людини – головним показником цивілізованості суспільства.

3. Демократія має безсумнівне моральне значення. Вона утворює той життєвий суспільний простір, який забезпечує рух до єднання соціально існуючого і морально «повинного», утворює духовний клімат, в якому моральні добродетелі існують не всупереч обставинам, а саме завдяки їм.

Цінності демократії – гласність, змагальність, виборність, альтернативність, підзвітність та моральні чесноти - гідність, справедливість, відповідальність, порядність, повага - взаємопов'язані і взаємозумовлені, вони «підживлюють» одна одну, утворюють особливий духовний простір, в якому найкращі соціальні і моральні якості особистості можуть розкритися, а негативні – нейтралізуватися й блокуватися. Залучаючи людей до різноманітної політичної діяльності, демократія сприяє розвитку людини як моральної особи, формує в ній почуття власної гідності, що є головною умовою існування громадянина у його стосунках з державою, владою.

4. Формування демократичної свідомості й культури демократичного життя в Україні потребує ретельного опрацювання того цінного досвіду, який нагромадили країни розвинутої демократії. До цього досвіду, зокрема, входить розвиток засад прямої демократії. Одним із її конкретних проявів є практика широкого використання референдумів, всенародних опитувань.

5. Серйозною перешкодою процесу демократизації є відсутність належної правової бази. Внаслідок значного зuboжіння основних верств населення соціальна база демократичних реформаций в Україні виглядає значно вужчою порівняно з східноєвропейськими країнами.

6. Сучасний процес демократизації суспільного життя України позначений не лише складностями духовно-ідеологічного самовизначення, суперечливістю процесів «відродження» і «модернізації». Головна особливість державного будівництва, здійснення демократичних перетворень в усіх сферах соціуму полягає в тому, що вони відбуваються в гострій ситуації, на фоні незавершення реформ політичних, економічних і соціальних інститутів.

Сучасне українське суспільство, якщо використовувати критерії розвинутої демократії, перебуває в «переддемократичному» стані, який відзначається нестійкістю, наявністю багатьох конфронтуючих тенденцій.

Білий Іван Сергійович, курсант групи ІКМ-05-11 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд.політ.наук, доцент Шаповаленко М.В.*

ЕЛІТАРНА ДЕМОКРАТІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

За конституціями демократичних країн (в тому числі і за Конституцією України), верховна влада належить народові. Наприклад стаття 5 Конституції України зазначає: «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ». Проте ні для кого не є секретом те, що політична дійсність навіть найдемократичніших країн часто дуже далека від проголошеного народовладдя. Пересічний громадянин розуміє, що важливі для його життя рішення приймаються поза його волею. Він не рідко не тільки не може реально вплинути на прийняття рішення, а й часто про прийняті рішення взагалі дізнається постфактум із ЗМІ. Таким чином громадянин часто виступає не як суб'єкт соціально-політичного управління, а як об'єкт. Сучасні політичні системи далеко не в повній мірі забезпечують вирішальну участь гро-

мадян у процесі прийняття рішень. Демократія, як вважає чимало дослідників, може бути в кращому випадку лише формою правління еліти, схваленої народом.

Існує думка, що відсутність в суспільстві справжньої еліти називають однією із головних причин кризи демократії. Виходить, що необхідність елітарного управління обумовлена самою демократією. Для збереження і зміцнення демократії вважається необхідним відродження суспільного консенсусу, для чого потрібно відновити авторитет еліти. Тому постійно уточнюється зміст понять «демократія» та «еліта». Все частіше робиться висновок, що демократія в сучасному розумінні – це не правління народу, а уряд, схвалений народом. По суті, обмеження участі мас в політичному процесі пояснюється тим, що масам властиві антидемократичні тенденції, вони погано уявляють собі цінності і принципи демократії, і піддавшись впливу демагогів, можуть їх порушити. Елітаристи вважають, що демократія буде ефективною, якщо еліта забезпечить буфер між ірраціональністю суспільності та державою.

Поєднання елітаризму з демократією вважається природним уже тому, що правляча еліта визнається необхідною для будь-якого суспільства, в тому числі і демократичного. Елітарна демократія передбачає плюралізм еліт, що забезпечує дисперсію влади на основі протиборства і балансу політичних сил, представлених різними елітами. Точиться конкурентна боротьба за владні позиції, маси, обираючи між конкуруючими елітами, мають можливість впливати на політику, проявляти свою волю, почуття. Елітарна демократія не відкидає ідею народного суверенітету, тільки тут вона звучить по іншому – управління еліти в ім'я блага, користі, добробуту суспільства.

Теорія демократії і теорія еліт є двома різними способами теоретичного пояснення однієї й тієї ж політичної реальності, які не тільки не виключають, а навпаки, взаємно передбачають одна одну. Демократія не може бути безпосередньою владою народу у прямому значенні цього слова. Вона є своєрідним суспільно-політичним ідеалом, наближеність до якого визначається ступенем участі народу у здійсненні влади, яка відбувається у різних формах безпосередньої і представницької демократії. Вже саме визнання необхідності представницької демократії означає неминучість елітарного правління. Завдання, отже, полягає не у витісненні демократією елітизму, а в їх ефективному поєднанні. Концепції демократичного елітизму є не тільки спроби теоретичного поєднання демократії та елітизму, а й містять цінні рекомендації щодо практичного вирішення цієї проблеми. В сучасних умовах політична еліта являє собою невід'ємну, активну, впливову частину соціальної структури суспільства, котра здатна брати на себе провідну, відповідальну, консолідуючу роль у забезпеченні розвитку і стабільності будь-якої соціальної системи.

Борова Юлія Андріївна, курсант групи ІСД-07-1 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд.філос.наук, доцент Шитов С.І.*

СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНІ НАСЛІДКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ГУМАНІЗМУ ТА АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ У ДОБУ ВІДРОДЖЕННЯ

Доба Відродження - один з найяскравіших етапів в історії світової культури. З точки зору мистецтвознавців доба Відродження - друга поряд з грецькою класикою V ст. до н.ч. вершина у розвитку світового мистецтва. Це був час, за словами одного з класиків, який вимогам титанів і породив титанів.

Вражаючий вибух творчої активності в європейських країнах в саме цей час відбувся тому, що в повну силу «запрацювали» фасадові принципи нової культури, в багатьох аспектах протилежної традиційній церковній ідеології католицизму. Принципи антропоцентризму і гуманізму були спрямовані на «включення» величезних потенційних можливостей людини, які протягом століть пригнічувались церковною владою. Але, поставивши у центрі нового світосприйняття і культури людину та зруйнувавши перешкоди, які заважали їй реалізувати власні творчі можливості, гуманісти Відродження одночасно з цим відкрили ґрати, через які почалося невідконтрольне вторгнення темних бажань і руйнуючих інстинктів, загрозливих для існування суспільства. Виз-

волення від середньовічних регламентацій було сприйнято як воля від моральності, воля для сил зла. Відоме висловлювання Макіавеллі «Человеку, который желает при всех обстоятельствах пребывать добродетельным, остается лишь гибнуть среди множества тех, кто не добродетелен» є не проявом злостивого цинізму (як вважає дехто), а констатацією факту руйнування у суспільстві духовних орієнтирів і традиційної системи цінностей, що забезпечували хоча б мінімальний моральний рівень особистості у минулому.

Послабленню жорсткого корпоративного і церковного контролю за поведінкою людини, властивого феодальному суспільству, сприяла внутрішня спрямованість культури Відродження на просування у перші ряди соціума нових господарів життя - купців, торгівців, лихварів. Ці професії історично пов'язані з розбоєм, обдурюванням, відсутністю моральних обмежень у гонитві за прибутком.

Занадто велика увага торгівців і купців щодо економічного розвитку призвела до того, що матеріальний статус став єдиною реально значущою цінністю. Особистість, пристосована лише до матеріального буття - трагедія історії. В певному сенсі результатом втрати духовно-моральних орієнтирів став відхід з історичної арени лицаря і підкорення її купецтвом. Дуелі, подвиги, культ прекрасної дами, високі вимоги стосовно честі формували вдачу лицаря, робили його більш піднесеним та шляхетним. Зараз все це виявилось непотрібним. У XVIII столітті один з ідеологів французького Просвітництва Дені Дідро з сумом написав: « Прекрасная вещь - экономические науки, но они огрубляют нравы. Перед моим взором встают наши потомки со счетными таблицами в карманах и с деловыми бумагами подмышкой. Присмотритесь получше и вы поймете, что поток, увлекающий нас чужд гениальному.»

Гуманісти бажали творити гармонійну, вільну, універсальну людину, але не передбачали вироджування цих якостей в індивідуалізм і перетворення індивідуальної волі особистості у свавілля.

Не випадково соціальними наслідками надання людині волі виявилися абсолютистські держави, жорстко регламентований стиль класицизму та розквіт раціоналізму у філософії. Гуманісти Відродження, фактично, виконали роль ударного загону, який зруйнував традиційні підвалини феодально-церковної культури і тим самим (не бажаючи цього) відкрили шлях на історичну арену безлічі матеріально-приземлених посередностей.

Але саме діячі Відродження були ким завгодно, але тільки не буржуазно-обмеженими людьми. Їх універсальна обдарованість широко відома, їх особисті досягнення завжди будуть служити критерієм необмежених творчих можливостей особистості.

Бубир Юлія Володимирівна, курсант групи ІКМ-07-4 ХНУВС

*Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд.філос.наук. Артеменко Я.І.*

ЛЮБОВ ЯК КОНСТРУКТИВНЕ НАЧАЛО ОСОБИСТОСТІ: УРОКИ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Сучасний світ актуалізує проблему людської адаптації. Людський шлях адаптації є своєрідним: для комфортного самовідчуття нам недостатньо використовувати набір інстинктивних чи фізичних засобів; не допоможе у розв'язанні цієї проблеми ні наука, ні техніка, ні суспільне життя. Мета кожного – знаходження свого «місця, ролі та образу», і цей пошук є виключно індивідуальною справою. Культура та цивілізація пропонують різні способи відновлення особистісної гармонії: звернення до традиції, комунікація, творчість, самовдосконалення. На мій погляд, запорукою створення життєздатної, творчої, моральної особистості є любов. В любові та через любов людина стає людиною. В чому ж полягає конструктивна сила любові?

За часів античності існувало декілька смислів поняття «любов» і, відповідно, кожен з них визначався своїм словом. Давні греки виокремлювали любов-прив'язаність («філіа»), любов до вищого («сторге»), любов-співчуття («агапе»), пристрасна любов, кохання («ерос»).

Кохання як пристрасна любов асоціювалося з образом бога Ерота. В діалозі Платона «Бенкет» один із учасників бесіди про любов – Аристофан – витлумачує Ерота як прагнення людини до своєї початкової цілісності. Він розповідає, що колись люди були ніби подвійними: мали по чотири руки, по чотири ноги, по два обличчя, і т. ін. Це робило їх досить сильними, тому Зевс вимушений був поділити кожну з таких істот вздовж навпіл. Після цього головним прагненням кожної людини («половинки» цілого) стало подолання цієї неповноцінності. Інший учасник діалогу, Сократ, додає до образу кохання як стремління до цілісності своє пояснення цього стремління. Ерот, за Сократом, – дитя вбогої жебрачки Пенії та благородного бога Пороса, – збирає подвійність своєї природи – він постійно прагне досконалості, з'єднуючи протилежне: тіло та душу, небо та землю, духовну спрагу та абсолютність ідеалу. Отже, для античного людства прийняття любові виступає як сила, що «конструює» цілісну та гармонійну особу, здатну протистояти богам та долі.

Мотив переможної любові був притаманним не тільки античній філософській думці, але і міфології: загадаємо Орфея та його дружину Еврідіку, вірну Пенелопу, історію Прекрасної Єлени. В міфі кохання – необхідна складова людськості щастя, а також, – причина нещастя. В філософських роздумах цей висновок глобалізується: кохання – умова повноти буття. Для давньогрецької філософії гармонійна особа – це та, яка відображає красу космічного порядку. Філософ і математик Піфагор вважав, що любов чоловіка та жінки має математичне вираження, яке, в свою чергу, вказує на спорідненість цього почуття з законами світобудови.

Свого часу Ф. Енгельс висловив думку про те, що до середньовіччя не могло існувати кохання як індивідуального почуття. Дійсно, уявлення про індивідуальну душу та подвиг жертвовної любові з'являються в європейській свідомості завдяки християнській проповіді. Але, і з античного розуміння даного феномену ми можемо зробити плідні висновки для нашого сьогодення. По-перше, кохання – це не тільки суттєва потреба людини, але й важливий стимул для самовдосконалення. По-друге, кохання як життєва подія – ефективна зброя проти влади обставин, що претендують на наш розум, душу та тіло. По-третє, любов як жага гармонії надає особі можливість знайти і не втратити себе в коханій людині, яка теж шукає свою «половинку».

Бурчак Юлія Володимирівна, курсант групи ІКМ-07-2 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд.філос.наук, доцент Грищенко Н.В.

ІДЕЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ У ПРАВІ

Як мореплавець не може орієнтуватися по зорях, які падають, так і людина не може спиратись на певні орієнтири, якщо вони не мають відповідного підґрунтя, що визначає межу дозволеного чи забороненого, можливого чи неможливого, бажаного чи небажаного.

Право, будучи формою і мірою свободи, покликане максимально розсунути межі, що сковують особистість. З точки зору загальної системи цінностей, що склалась в сучасному суспільстві, право повинно відповідати вимогам моралі, правосуддя повинно бути пронизано моральністю. Внутрішня моральність права – одна з найважливіших умов його ефективності. Основним постулатом, який визначає сам феномен права, залишається втілення у правовій матерії, у всіх його підрозділах вимог справедливості, рівної міри і рівного юридичного підходу, які в юридичній області трансформуються в найважливіше правове начало – необхідність справедливого права і справедливого його застосування – правосуддя.

Моральність права, і в першу чергу, вираження в ньому справедливості, – етико-юридична вимога, яка зі своєю очевидністю «видає» генетичну загальність права і моралі. Ця єдність відноситься не тільки до змісту права, законів та інших нормативно-правових документів, але й до практики їх реалізації.

Еволюція поняття «право» йшла від розуміння його як вищої справедливості, яка дана людям Богами, і на підставі якої повинні складатися юридичні закони. Загальним поняттям, яке обіймало собою всю сферу нормативного регулювання суспільних відносин, спочатку виступала «справедливість», з якої пізніше відокремилось поняття «право».

У класичній філософській концепції справедливість могла б бути досяжним ідеалом, а право – інструментом та знаряддям її здійснення. Правосуддя могло б бути в царині божественного, право – досягненням людини, яка намагається відчувати, визначити, кодифікувати та майже конкретизувати, що є божественне, й вершити правосуддя, яке загалом може чинити тільки Бог.

У концепції справедливості та права за Платоном, справедливість – це ідея сама по собі недосяжна. Ідеальна республіка, яку збудував Платон, – це спроба стримати суспільство, справді засноване на ідеї справедливості, де кожний його член займається тим, що йому підходить і виконує відведену йому роль у функціонуванні суспільства. Парадоксально, але неминуче таке суспільство може триматися лише на примусовій системі, в якій особистості стикаються, наближаючи республіку до авторитарної держави. Певним чином, утопія Платона є провісником утопії Маркса, комуністичне суспільство якого прагнуло до здійснення зрівнювального правосуддя, що інтерпретоване як суспільне правосуддя, де кожний віддавав би за можливостями, а отримував би за потребами. Проте все це привело б до надзвичайно примусової та авторитарної правової системи, що спотворює по суті ідею справедливості.

У Спінози справедливість виходить із позитивного права, а не навпаки: «Справедливість – це незмінний порядок речей, який змушує визначити для кожного його обов'язок, згідно з позитивним правом». Як стверджував Гегель, «те, що є само по собі правом, закладено в його об'єктивному існуванні, тобто визначено думкою для свідомості. Воно відоме як те, що є і заслуговує на справедливість – це закон. І це право, згідно з даним визначенням, і є позитивним правом».

Таким чином, найліпшим буде той принцип справедливості, який забезпечить найкращі умови для самореалізації і автономії особистості, міру співвідношення свободи і рівності.

Вілінський Андрій Васильович, студент групи ПЗср-07-3 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ННІПЕС ХНУВС,
канд.філос.наук, доцент Невечера С.О.

НАГОРНА ПРОПОВІДЬ ХРИСТА ЯК ПРОДОВЖЕННЯ ДЕКАЛОГУ МОЙСЕЯ

Опозиція давньоіудейської і християнської систем моральних цінностей часто буває сильним аргументом як в теологічних дискусіях, так і в буденній свідомості віруючих. В «Виході» Старого Заповіту розповідається, що через Мойсея Господь уклав з народом ізраїльським заповіт. Десять заповідей, що були передані Мойсеем, – це настанови, закони, правила для «богообраного» народу. Декалог для іудеїв був шляхом благовоління, праведності і спасіння.

Новий Заповіт, за біблійною традицією, вважається доповненою і виправленою формою Старого Заповіту. У Святому Письмі повідомляється, що служіння Ісуса Христа ґрунтувалося на більш досконалих обітницях. З особливою ясністю відмінність моральних вимог підкреслюється в Нагорній проповіді Ісуса Христа. «Ви чули, що було стародавнім наказане: Не вбивай, а хто вб'є, підпадає він судові. А Я вам кажу, о кожен, хто гнівається на брата свого, підпадає вже судові» (Мв 5:21:22). «Ви чули, що сказано: «Око за око, і зуб за зуб». А Я вам кажу не противитись злому. І коли вдарить тебе хто у праву щоку твою, – підстав йому і другу...» (Мв 5:38:39). Очевидно, що Блага Вість відкрила новий простір морального життя. В центрі християнської моральної свідомості – не народ, виконуючий Закон, а окрема людина, її внутрішній світ, серце, віра, воля.

Християнські моральні якості спрямовані до особи. Різницею між двома проповідями є те, що Мойсей забороняє, а Ісус виховує людську душу, відкриває нове значення життя. Якщо Декалог Мойсея заперечує вбивство, то Ісус закликає позбавлятися злого наміру. Здорова, чесна помста стародавнього світу в Євангельській проповіді оцінюється як гріх.

Головним відкриттям Нагорної проповіді було звернення до духовних дарів добра, любові, віри, надії, що перемагають зло. Основна моральна цінність християнства – «агапє», яка розумілася як всепробачаюча жертовність. Взаємній любові, співчутливості і взаємодопомозі людина по-справжньому відчуває себе значущою і несамотньою, людина стає людиною. Заповіді Ісуса Христа закликають до любові і діяльного милосердя. Ісус розкрив людям їх сутність та істинне призначення в цьому світі. Він дав їм нове тлумачення старозаповітних релігійних уявлень про норми людських відносин. Христос як засновник Нового Заповіту знайшов інші релігійні істини, які відповідали новому часу.

Ідеал новозаповітної людської сутності формував високодуховну особу, яка прагнула гармонії з Богом, людьми, із самою собою. Згідно з таким настановами, недосконалість раннього людства підіймалася до досконалості божественності, безкінечної в усіх проявах: «Будьте досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний!» (Мв 5:48). Ісус дав людям гідну мету життя, наповнивши її високим призначенням.

Таким чином, відкриття християнської етики в Нагорній проповіді безперечно пов'язані з Декалогом Мойсея. Але універсалізм християнської проповіді став підґрунтям творчого полілогу зі стародавніми культурами, проривом до нового морального вчення.

Волошина Вікторія Василівна, Школа Мирослава Олександрівна,
курсанти групи ІСД-05-7 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд.політ.наук, доцент Шаповаленко М.В.

ПОЛІТИКА: МИСТЕЦТВО ЧИ НАУКА?

Політика – це мистецтво управляти людьми чи наука, яка займається управлінням державою і суспільством? Таке поняття сформоване ще Сократом до нашої ери, не втратило своєї актуальності й сьогодні. Мистецтво влади – це наука, яку намагалися опанувати кращі уми упродовж усієї історії людства. В арсеналі світової динамічної думки зберігається величезний досвід, який фіксує мистецтво управління державою. Проте, не завжди вистачає мудрості скористатися цим досвідом. Якщо політика – це мистецтво, тоді і щоб бути політиком, варто вчитися мистецтву. Адже мистецтво влади є високим ступенем майстерності правителів в організації життя, побуту, стосунків людей.

Аксіомою для будь-якої цивілізованої країни є твердження, що влада зацікавлена в сильній державі, а держава в компетентних політичних діячах. Щоб бути справжнім політичним діячем, треба удосконалювати і втілювати в собі усі якості, які формують ще на початку його існування як велику людину.

Упродовж віків складався образ правителя, царя, володаря, людини, яка править державою і суспільством. За людську історію сформувалися певні типи правителів. Наприклад, одна з найдавніших помилок давньоіндійської літератури «Наука політики», політику вважає найважливішою із всіх тоді існуючих наук, і мотивує це тим, що політика розпочинається з перемоги над почуттям. А почуттів тих, які роблять можливим здійснення ефективного політичного управління всього шість: пристрасті, гнів, користолобство, гордіня, безумство, розумимість. Перемога над почуттям є важливою умовою для справжнього політика.

Найвищою доброю честю політичного діяча, Платон вважав, справедливості у поєднанні з мужністю, мудрістю і стриманістю. Правитель, на думку Платона, це людина з природженою схильністю до знання, любов'ю до істини, рішучим неприйня-

тям брехні. Також, детально відтворив образ політика Н. Макіавелі у своїй знаменитій праці «Володар». Він не лише акцентує увагу на правителі, а й на його підданих.

Привертає до себе увагу постать польського і українського мислителя Станіслава Оріховського, який розпочинає свою працю з того, що не кожна людина здатна бути при владі, а лише така, що за природою своєю прагне до правди і справедливості.

Окресливши постаті правителів, сформовані найяскравішими представниками політичної думки, ми маємо підстави констатувати, що багато рис, якими має бути наділений правитель співпадають, не зважаючи на різні форми політичного правління, типу культури, традицій та звичаїв.

Спільна для усіх них є теза про те, що правитель має бути мудрим і справедливим, дбати про підданих і турбуватися про їх добробут. Отже, не можливо казати, що бути політиком – це мистецтво чи наука, тому що, щоб бути справжнім політиком, повинні бути наявні елементи як мистецтва, так і елементи науки.

У сучасному українському політику мі досить багато проблем. І одна з них – це політика, які при владі. Із вуст суспільства України все частіше замість слова «політик» звучить «політикан». Чому все так і хто в цьому винен? об таких питань надалі не було, треба удосконалювати нашу державу, політичних діячів, які наділені тими якостями і рисами діячів, які наділені наші предки, адже держава і суспільство захищені в сильних, мужніх і справедливих політичних діячах.

*Гравовський Сергій Вікторович, курсант групи ІСД-07-1 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд. філос. наук, доцент Артеменко А.П.*

ФІЛОСОФІЯ ДЕРЖАВЦЯ ЗА СТАНІСЛАВОМ ОРІХОВСЬКИМ

Вітчизняна філософська традиція суттєво відрізняється від західноєвропейської як за проблематику, так і за методами дослідження. Вітчизняна культура – це плід синтезу трьох компонентів зі спадком слов'янської культури. Саме тому філософська думка має **еклектичний** характер, що не дозволяє нам класифікувати її як типову європейську філософію. Але в еклектичності української філософії криється можливість запозичення європейської ідеї і адаптування її до національних теренів.

Саме так сталося в ранньому Новому часі, коли гуманістична думка відродження була перенесена на вітчизняний ґрунт. Нова гуманістична антропологія сформулила у українському філософському спадку образ людини-творця, активного соціального діяча, який покладається не тільки на волю Бога, скільки на свою волю і талант. Цей образ був сформований в літературі як етико-містичного та раціонально-гуманістичного напрямку.

В творах представник раціонально-гуманістичного Ст. Оріховський повертається до античної ідеї громадянина як активного соціального діяча, творця історії, прихильника знань і мистецтв. У творах українського гуманіста розглядається ідея природного походження держави, так само як і у Платона і Аристотеля. Так само концепція держави вітчизняних гуманістів цього періоду доволі схожа з концепцією суспільного договору і правової держави, які поширились в Європі у XVI-XVII столітті і досягли свого класичного рівня. Закон розуміється як система захисту спільного блага. «Закон є правителем вільної держави, - стверджував Ст. Оріховський, - згідно з ним ми обираємо одну людину, яку називаємо королем. Він – вуста, очі й вуха закону..., [тому] в твоїй батьківщині править не людина, а закон». Ст. Оріховський, як і більшість гуманістів, віддавав перевагу «найвільнішій формі державного устрою» - республіці. Він визначив три основні компоненти республіканського устрою: 1) влада закону, 2) парламент, 3) король. Таким чином, пропонувалась радикальна формула конституційної монархії, за якою не тільки влада короля обмежувалась законом і сеймом, але й вилучався принцип спадковості монархічної влади.

В творі «Напучення польському королеві Сигізмунду-Августу» Станіслава Оріховського воля, розум, сумління і знання роблять з людини сучасного пророка, носія

істини, боронителя правди, взірця для посполитого люду: «Ти правитель, а я – підданий... Якщо ти мудрий, тоді і я вільний, багатий, щасливий. Ну, а якщо не мудрий, тоді я раб, бурлака, вигнанець». Таким чином, в полемічній літературі XVI- XVII століть був сформований образ гуманістичний ідеал людини Відродження, який доповнюється важливою національною ознакою – збереження «батьківської віри». Ця риса відрізняє вітчизняну філософську думку від європейської, оскільки остання все більше схилилась до антиклерикальної позиції та секуляризації всіх сфер життя.

Грудєва Ліліана Артурівна, курсант групи ІСД-07-2 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,*
канд. філос. наук, доцент Артеменко А.П.

ЗЛОЧИН ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

Предмет філософії злочину - першопричини злочину як викривлення соціальної норми. Коли людські дії виходять за межі правових норм, виникає феномен злочину.

З виникненням цивілізації - з'являється закон, а із законом виникає ситуація правопорушення. Якщо розглянути злочин з боку причинно-наслідкового зв'язку, то цивілізація породжує злочинність. Без нормативних обмежень, зведених системою цивілізації, поняття злочину не має сенсу. Тільки порушення встановлених правових норм і законів перетворює людини в злочинця, а його діяння в соціальну аномалію, що суперечить нормам.

Злочин має безліч визначень. Самим універсальним є таке: це діяння, до якого в карному законодавстві встановлюється пряма заборона на його скоєння. З позиції етики - це зло похідне від людини й спрямоване проти людини. Для соціолога злочин - це слідство нездатності соціальних суб'єктів знайти цивілізовані форми розв'язання життєвих протиріч. В антропологічному ключі – це мінлива, руйнівна форма саморегуляції, самовиявлення окремих граней людської природи, а також таких властивостей людини, як інтелект, воля, страсті й т.д.

Наприклад, якщо звернутися до антиномії злочину, тезою є таке визначення: «Злочинність – це соціальна аномалія, несумісна з нормами цивілізованого гуртожитку». І до цієї тези відразу ж пропонується антитеза: «Злочинність - закономірне, необхідне й у цьому змісті нормальне явище в житті цивілізованого суспільства».

Томас Гоббс в «Левіафані» описав світ, як такий де над кожним висить загроза насильницької смерті й страх за власне життя. Агресивність, войовничість, користолобство рухають здебільшого людськими вчинками і постійно породжують антагонізм між індивідами й спільнотами. Наприклад, такі взаємного відчуження : «ми – вони», «свої – чужі», «вищі – нижчі». Так людина піддається тваринним страстям - страху, гніву, жадібності. Мотивом людських дій є любов до себе, а не до інших. Із цього випливає, що егоїзм - стимул людської активності, а вирішення проблем - насильство.

Еміль Дюркгейм стверджував, що для того щоб у суспільстві існували можливості самовираження ідеалістів і романтиків, героїв і мучеників, у ньому рівною мірою повинні існувати також можливості самовираження й для злочинців.

Злочинність не тільки припускає наявність шляхів, відкритих для необхідних змін, але й в деяких випадках і прямо підготовляє ці зміни. Там, де існують злочини, колективні почуття мають достатню гнучкість для того, щоб прийняти нову форму й злочин часом допомагає визначити, яку саме форму приймуть ці почуття.

Таким чином, злочин - матеріал для вивчення людської природи, також має властивість випробовувати людину, змушує його виявитися й розкритися повністю. Найбільш складним є питання, пов'язаний із проблемою локалізації джерел зла, а отже, і таких його конкретних форм, як пороки й злочини. Якщо мир, при всій його єдності, нескінченний і різноманітний, то звідки, з яких його сфер відбуваються еманції зла? Виникають різні версії пояснення, але існує певне об'єднання їх - це визнання злочину більше одіозним символом дисгармонійних відносин людини з миром і собі подібним. Ця вихідна дисгармонія й змушує за всіх часів говорити про світ як той, що «лежить у злі», а про людину як про істоту недосконалу.

*Енциї Катерина Сергіївна, Нечась Микола Олегович,
курсанти групи ІСД-05-8 ХНУВС*
Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд.політ.наук, доцент Шаповаленко М.В.*

ІДЕЯ ЛІБЕРАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Говорячи про Україну, хотілося би помітити, що сьогодні ввійшла в моду й одержала поширення сентенція, сформульована Френсісом Фукуямой: лібералізм як світоглядна й політична концепція приречена на перемогу. Однак історія свідчить, що ліберальні ідеї в Україні приречені скоріш на неуспіх.

Коли в другій половині XIX - на початку XX ст. українські суспільно-політичні діячі тільки починали приміряти ліберальні ідеї до українських реалій, ліберальна думка як така вже поєднувала ряд теоретичних шкіл і практикуючих ліберальну ідеологію партії.

Ліберальний напрямок в українській суспільній думці фактично окреслив М. Драгоманів. Підхід М. Драгоманова визначався тим, що необхідно зв'язати український національний рух з європейськими ліберально-демократичними концепціями та будувати українську ліберальну «перспективу» на класичному принципі пріоритету прав особистості. М. Драгоманів на перше місце ставив ідею формування держави на основах політичної волі. Якщо звертатися до нашого сучасного суспільства, то ми можемо спостерігати повну протилежність судженням М. Драгоманова. Взяти хоча б проблему «протидії» російської та української мов, (точніше сказати протистояння влади), адже дані позиції цілком і повністю суперечить не тільки позиціям М. Драгоманова, але й основним положенням, що розкривають сутність самого поняття ліберальна демократія.

Концептуальна домінанта співвідношення громадянин-товариство-держава постійно присутня у всіх політологічних працях М. Драгоманова. Для обґрунтування цього принципу він активно залучав досвід демократичних країн. Якщо ми будемо аналізувати ситуацію, яка склалася в Україні, то ми з легкістю побачимо, що подібне співвідношення для нашої держава не властиве.

Самоврядування – основа демократичного суспільства, вважав М. Драгоманів. Саме тому інститут самоврядування – це не тільки форма децентралізації держави, але й механізм суспільно-політичного ладу. У концепції Драгоманова ключове місце займає громадянин. Подальша організація влади будується за принципом «знизу вгору». В Україні ж даний принцип організації влади працює опосередковано, підтримуючи позицію «зверху вниз», яка характеризується чітким централізованим управлінням верхівки, що суперечить одній з основних умов ліберальної демократії – визнанні пріоритетності прав особистості, що є вищою цінністю.

Проблемою «українського лібералізму» минулої епохи була недооцінка національного в системі світоглядних основ суспільства та ролі держави в співвідношенні з іншими суспільно-політичними інститутами. У сучасних умовах лібералізм в Україні стає модною світоглядною й політико-економічною концепцією. Зараз біля десятка українських політичних організацій взяли на озброєння ліберальні ідеї. Але проблема сучасного українського лібералізму пов'язана з використанням морально та політично застарілих концепцій класичного лібералізму. Для України, як і для цілого ряду країн посткомуністичного світу, характерним є «синдром імплантування політичної системи». Певна частина демократичних цінностей України, орієнтована на ліберальні моделі західного світу, які намагаються прищепи на пострадянське політичне древо у своєму первозданному вигляді, використовуючи при цьому шляхи ліберально-демократичних перетворень, які використовувалися ще на початку XX ст.

Тому найближче майбутнє ліберальної ідеї в Україні, імовірно, буде значною мірою пов'язане з національною традицією й химерами сучасного українського політичного життя.

Жаркова Яна Олександрівна, студент групи ПЗдср-05-4 ХНУВС
Науковий керівник: *старший викладач кафедри філософії і політології ННІПЕС
ХНУВС, канд.філос.наук, доцент Сошніков А.О.*

ПРО НАТО У ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: УКРАЇНСЬКЕ ГЕОПОЛІТИЧНЕ СТАВЛЕННЯ

На сьогоднішній день ракетна зброя перетворюється на реальне джерело військової небезпеки в світі, що вимагає створення захисту від неї в глобальному та регіональному масштабах. Узагалі, початок протиракетної оборони поклали США та СРСР. В обох державах були створені обмежені системи ПРО, здатні захистити від невеликої кількості стратегічних ракет тільки один регіон. Росія і нині має досить ефективну систему ПРО Москви – від поодиноких і невеликих груп міжконтинентальних балістичних ракет середньої дальності плюс розвинену наземну і космічну систему попередження про атаки з усіх ракетаносних напрямків. У свою чергу США прийняли рішення і займаються, не без успіху, створенням Національної протиракетної оборони (НПРО) для захисту території країни. Для цього вони в односторонньому порядку вийшли із російсько-американського Договору про ПРО 1972 року. Далі, президент Джордж Буш у 2001 році виступив з національною стратегією щодо питань захисту від балістичних ракет США та їх союзників. На даний час у США завершили будівництво перших 20 шахтних пускових установок для наземних ракет – перехоплювачів на Алясці. Крім того, з самого початку США планували розгорнути окремі елементи в інтересах НПРО у Східній Європі та космосі для того, щоб протистояти ракетним загрозам, які вже, за їхніми оцінками, немовби формуються на Близькому Сході. Розміщення в Польщі та Чехії елементів регіональної ПРО – так званого третього позиційного району ПРО США забезпечуватимуть і протиракетну оборону європейського континенту від балістичних ракет середньої дальності, які можуть бути націльні на об'єкти європейського континенту.

Необхідно сказати про місце та роль України в умовах суперечних оцінок політичної ситуації, яка склалася відносно проблем ПРО в Європі, а також забезпечення ПРО Москви. Річ у тім, що СРСР, а нині Росія як його спадкоємиця, оточили себе, особливо в європейській частині, системами радіолокацій попередження про ракетний напад (СПРН). В Україні є такі станції в районі Севастополя та Мукачєвого. Зони відповідальності РЛС СПРН, зокрема, українські, перекривають ракетноносні напрямки для більшості країн Європи з боку Близького та Середнього Сходу, Південної Азії, де й знаходяться, за європейськими оцінками, держави, які володіють ракетними потенціалами, що зростають. Оцінюючи сьогоднішній міжнародний стан і його ймовірний розвиток, ймовірно Україні слід підтримати наміри США розгорнути об'єкти на території Чехії та Польщі, як додаткові елементи боротьби з тероризмом та для забезпечення національної безпеки.

Загнида Ольга Владиславівна, курсант групи ІКМ-05-12 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд.політ.наук, доцент Шаповаленко М.В.*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТОЛОГІЇ

Творення нової України викликає нагальну необхідність в теоретичному осмисленні і наданні будівничим силам наукового інструментарію, що зробить досить ефективним сам процес цього творення. Без науки, яка безпосередньо служить конкретній українській будівничій практиці, неможливе здійснення нинішнім поколінням історичної місії – побудови вільної, демократичної, правової, громадської держави, як спільності, що зветься «народ України».

Основне навантаження лягає на науки, які покликані осмислювати політичне життя, політичні відносини, політичну діяльність в Україні, оскільки саме з ними пов'язані

основні реформаційні процеси, саме вони сьогодні є одним з найефективніших елементів української самоорганізації, за допомогою якої народ України виходить на сучасний рівень цивілізованості.

Зміст української політології неважко визначити: це політичне життя українського народу в його багатонаціональній структурності, українська політична історія в еволюційному зв'язку з сьогоденням як певний магістральний шлях нації, його національна і загальнолюдська сутність, творчий зміст боріння українства, народу України за можливість національного самоутвердження і набуття, таким чином, необхідних інтеграційних якостей щодо загальнолюдської цивілізації.

Нинішній стан політики і політології в Україні нетиповий для, так званого, цивілізованого світу, бо Україна лише створює своє політично-організаційне обличчя.

Українська політологія може бути принципово самодостатньою і досить ефективною, якщо охоплюватиме необхідне нині коло проблем та завдань.

Політична думка українства постійно спрямовувалась не на прогрес власної нації, а на боротьбу за існування, що позначилося на її конструктивному, будівничому рівні. Тому завдання політології – представити конструктивізм української політичної думки як класичну методологію українського політичного менталітету, служитиме сучасній політичній практиці в Україні.

Завдання української політології – дати оцінку політологічним основам сучасного українського націоналізму. Проблемою української політології, яка вимагає першочергового розв'язання, є реальний стан політичних відносин в Україні. Їх треба корегувати, виправляти, оскільки саме політична сфера – один з найнебезпечніших каталізаторів порушення стабільного розвитку суспільства.

Потребує вивчення проблема сучасної української політичної системи і національних політичних традицій. Насамперед, виникає питання про природність парламентаризму для України, принаймні у його теперішньому вигляді. Система виборів, яка пропонується сьогодні, є недосконалою. Якого типу парламент і президент нам потрібні і як домогтися обрання саме таких основних політичних інституцій.

Будівництво української демократії – це економічне і культурне явище, хоча будівництво нової, незалежної України і відбувається за допомогою організаційних заходів, що з неминучістю підносить роль лідерства, зокрема політичного, у становленні української державності.

Заиук Валентина Володимирівна, студент групи ПЗдср-06-4 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ННІПЕС ХНУВС,
канд.філос.наук, доцент Невечера С.О.

ЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ В КУЛЬТУРІ: К. ЯСПЕРС ПРОТИ О. КОНТА

*«О, філософіє, ти, котра керуєш життям,
спрямовуєш до доброчесності і знищуєш пороки, на
що перетворилися б ми і взагалі, людське життя
без тебе?»*

Цицерон

У першій половині XIX століття склався спосіб визначення філософії, котрий полягає у віднесенні її до певної сукупності споріднених явищ духовної активності, а потім – у з'ясуванні її специфічних відзнак від них, та питання щодо ролі філософії в світі. З цього приводу склалися різні погляди філософів, які суперечать один одному. Більш ретельно ці питання можна розглянути завдяки поглядам О. Конта і К. Ясперса.

Огюст Конт стверджував, що достовірних поглядів можна досягти лише завдяки застосуванню наукових методів дослідження світу, що нас оточує, шляхом спостережень теорій, дослідним шляхом. Тим самим були спростовані апіорне знання і метафізичні питання, які перебувають поза сферою спостережень. Загальний розумовий розвиток людства, на думку Конта і всіх його послідовників, визначається основним історичним законом, який є найвеличнішим відкриттям (як гадав сам Конт).

Закон цей полягає в тому, що кожне з наших головних понять, кожна галузь нашого пізнання проходить послідовно три різних теоретичних ступеня: ступень теологічний, або ступень вигадки; ступень метафізичний, або абстрактний; ступень науковий, або позитивний. Звідси три види філософії, або загальних систем, що охоплюють явища у їхній цілісності і взаємному запереченні: перша система є необхідним началом людського розуму; третя є стійким і завершеним ступенем; друга ж служить лише переходом.

Філософія у К. Ясперса принципово не може виступати як наука тому, що остання обмежена рамками поставлених предмета і метода. Філософ переконує з допомогою філософії в існуванні буття. Одне із завдань філософії – допомога людині стати самою собою, завдяки в упевненості існування Господа; виявити ту обставину, що в основі свідомості діяльності людей є неусвідомлена творчість «екзистенція». Екзистенція, по Ясперсу, не існує в предметному світі, так як вона – свобода. Сущє чи то власне існування людини, не обумовлене нічим зовнішнім, лише власною індивідуальністю. У «Філософії в майбутньому» філософ підкреслює, що в філософствуванні відбувається те, чого не помічають її супротивники: з філософствуванням людина здобуває свої джерела. Філософія говорить про те, що сенс людського життя складається не з його цілей, які він намагається досягнути в світі, а в значенні охоплюваним ці цілі. Сенс в - теперішньому і, одночасно, - в служінні майбутньому.

Згідно з Ясперсом, філософія зближує всіх людей за допомогою філософської віри, яка являється етапом роздумів і ґрунтується в ідеях та діяльності людини; філософська віра непорушно зв'язана з повною готовністю до комунікації, так як істина виникає тільки в зближенні вірувань у всеоб'ємлюючєм, тільки віруючі можуть здійснити комунікацію.

Комунікація у К. Ясперса процес, в якому «Я» дійсно становиться самим собою завдяки тому, що воно виявляє себе в іншому. Цей процес являється боротьбою, яка ставить все під питання, породжує труднощі та претензії. Він зруйнував самовпевненість розсудку, показав оману світової гармонії. Здатність філософствування мають всі люди, з допомогою якої вони здобувають незалежність, окремо від світу, в самотності або діючи через світ, але не підкоряючись йому. Філософ прагнучий досягти свободи бачить своє життя лише в комунікації зі свободою інших.

Саме міра і ступень комунікативності виступають в якості довершеності будь-якої філософської системи. Філософія орієнтує поведінку людини в світі з метою приближення його до стану «безумовного буття», це являється роллю філософії - спрямування на внутрішню дію, а не на змінення світу. Філософія навчає людину самостійно розмірковувати про світ, про себе та про своє місце в ньому, конкретизуючи всі їх складуючі елементи, всі можливі обставини. Вона навчає розмірковувати про найважливіші проблеми буття за допомогою ідей і принципів, вироблених філософами. Цим вона сприяє розвитку, духовному росту людини, допомагає їй жити, тобто формує особистість.

Розглядаючи компетенцію філософії та науки, О. Конт віддає перевагу другому, підкреслюючи, що у розвитку світу переважне місце займає наука. Його погляди мають антиметафізичну спрямованість; людська віра, на думку філософа, займає другорядне місце по відношенню до науки. Згідно з К. Ясперсом, філософія є персональною, тому що розглядає людину як індивідуальність, яка здатна діяти всупереч матеріальному світу. Людська екзистенція в центрі світу. Справжня сила людини виявляється не тільки в знанні, тобто науці, а й у філософській вірі: з її допомогою можна досягти того, що скривається по той бік пізнаваного.

Зінченко Альона Федірівна, студент групи ПЗдср-05-4 ХНУВС
Науковий керівник: *старший викладач кафедри філософії і політології ННІПЕС ХНУВС, канд.філос.наук, доцент Сошніков А.О.*

НАЦІОНАЛЬНІ МІЖНАРОДНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Національні інтереси – це є інтегральний вираз інтересів усіх членів суспільства, яке реалізується через політичну систему. Формування національних інтересів і їх реалізація – вельми складний процес, на який впливає багато об'єктивних і суб'єктивних чинників. У нашій країні консолідує і робить інтереси національними ідея України як батьківщини всіх громадян, які пов'язали свою долю з українською землею і причетні до створення на цій землі суспільства, що спирається на історичні традиції і досягнення сучасної цивілізації. Основні риси цього суспільства виявляються все більш чітко: незалежна, суверенна, демократична Україна, цивільне суспільство, правова держава, економічний і політичний плюралізм, ідеологія і мораль, що базується на національних і загальнолюдських цінностях, пошана до прав людини. Це і є платформа для національної згоди, для формування національних інтересів України. Тільки на основі національних інтересів, що правильно тлумачать, можливий як вибір шляху внутрішньополітичного розвитку, так і вироблення зовнішньополітичного курсу, визначення пріоритетів зовнішньополітичної діяльності.

Отже, до національних інтересів України слід віднести: гарантування суверенітету, державної незалежності, самостійності України; підтримка територіальної цілісності України і непорушності її меж; досягнення надійної безпеки у всіх її вимірах – військово-політичного, економічного, гуманітарного і т.п.; подолання економічної кризи і інтенсивний розвиток народного господарства, досягнення високого, стабільного життєвого рівня населення; створення правової демократичної держави, яка інтегрувалася б в європейську і світову спільноти; забезпечення національної згоди, політичної і соціальної стабільності, гарантій прав людини, національних меншин і націй.

Національні інтереси України, у тому числі і геополітичні, визначили зовнішньополітичну концепцію держави. Пріоритетними напрямками двосторонніх відносин України визначені відносини з такими групами держав: прикордонні держави, західні держави – члени ЄС і НАТО, географічно близькі держави, країни Азії, Азіатсько-Тихоокеанського регіону, Африки і Латинської Америки. Така багатовекторна дипломатія, розвиток міжнародних зв'язків у різних напрямках, визначається геополітичним положенням України як країни як розташованої між Сходом і Заходом. Втім, безумовно пріоритетним, природним є пріоритет саме європейської інтеграції, сформований цілою низкою соціокультурних уподобань.

Ізюмець Наталія Миколаївна, студент 3 курсу, факультету №4 Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого
Науковий керівник: *професор кафедри філософії Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого Шефель С.В.*

ПРАВО НА ЖИТТЯ В ФІЛОСОФСЬКОМУ РОЗУМІННІ

Істинне життя людини - це те про яке вона зовсім не підозрює.

Семюель Батлер

Кажуть, що «грам досвіду» коштує «тонни» теорій, і це особливо правильно, коли йдеться про зміст життя. Кожен знає з власного досвіду, що значить бути живим. Нам не потрібно запитувати про це вчених, ми маємо безпосередній досвід життя.

Право на життя найголовніше з усього комплексу прав людини. Вартість людського життя не йде у жодне порівняння з іншими вартостями. Це право є одним із суб'єктивних прав особи, наявність якого декларується і визначається, як нормами національ-

них, так і нормами міжнародних актів. Суб'єктом права на життя є людина, особа, яка природним шляхом, тобто через народження, набуває це право.

Людина осмислює все, що її оточує, власні дії, вчинки, і власне життя, а саме, його сенс. Античні філософи стверджували, що сенс життя міститься у тих формах і засобах життєздійснення, які облагороджують, підносять людину свідомо. Тому сенс життя вбачається в удосконаленні свого розуму, своїх прагнень і цінностей. А деякі вчені стверджують, що сенс життя, це те ким здатна бути людина.

Наприклад, І. Кант стверджує, що людина належить перш за все, до світу умодосаженого, у зв'язку з чим добро, воля і обов'язок, пробуджені власним розумом визначають, спрямовують і надають цінності людському життю.

Г. Гегель бачив, призначення людини в тому, щоб своє окреме існування, долучити до загально людських цінностей. В наш час, ми маємо можливість спостерігати, як економічна нестабільність у суспільстві і соціальні проблеми, що виникають через неї, деформують соціальні орієнтири багатьох людей, незалежно від їх віку, статі, досвіду.

У Конституції України, право на життя закріплено в ст. 3 і 27 Основного закону. Згідно з ст. 3 КУ - «людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються найвищою соціальною цінністю». Тому саме держава відповідає перед людиною за забезпечення цього права, прийнявши на себе обов'язок захищати життя людини (ст. 27).

Ніхто не наділяє людину цим правом, вона має його лише внаслідок того лише факту, що вона є людиною.

Історія ідей прав людини, бере свої витoki в давнині, вже в Біблії міститься положення про цінність і недоторканість людського життя, рівність людей. У своїх наукових працях Г. Гроцій, Дж. Локк, Б.Спіноза, І. Кант стверджують значущість права особи, зокрема її право на життя.

У Львові було проведено опитування, яке довело, що лише 12,8% опитаних назвали між інших прав людини, право на життя. Це дослідження засвідчує, що українці не вважають життя первинним, і його не цінують. З цього приводу вони рефлексують, лише у тих випадках, коли чують якусь погану звістку, яка їх зачіпає.

Значення ідеї права на життя досліджується нині не тільки тому, що зростають загрози існування людства в цілому за: економічних, екологічних, соціальних та інших обставин, а й завдяки їх втіленню у зміст конституційного законодавства. До сих пір, ці ідеї удосконалюються, набувають все нового і нового розвитку.

Кобець Дарина Олександрівна, студент групи ПЗдср-07-3 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ННІПЕС ХНУВС,
канд.філос.наук, доцент Не вечера С.О.

САТОРІ ЯК РЕЛІГІЙНА ФОРМА АДАПТАЦІЇ В СВІТІ

Опозицію Заходу та Сходу визначають в суттєвій різниці в меті, шляхах та засобах релігійної культури. Інтуїтивність, несистемність, практицизм, прагнення до єдності з природою, довіра до людини створила передумови для парадоксальної, з точки зору західного менталітету, культури дзен-буддизму.

Дзен-буддизм – це тільки релігійні тексти, але і звичай монастирського життя, суворої дисципліни, діалог вчитель-учень. Дзен-буддизм – це простора культура, яка уміщує в собі досвід медитацій та прояснення, історії життя дзенських вчителів, вірші і прозу, чайну церемонію та інші. Основа дзенської культури – знаходження шляху до прояснення, саторі, «розуму Будди», «великої порожності».

В традиціях дзен-буддизму саторі – цілком природна річ, дещо просте. Прояснення – це інсайт в істинну природу «Я», це визволення свідомості від ілюзій відносно «Я». Під «Я» розуміється тотальне усвідомлення життя. Наявність саторі формується як прорив через свідомість; обмежене его-формою, в форму не-его, подібно до «Я». Дзен – це стрибок в істинну природу людини або розпізнання «вихідної» людини.

Саторі – не територія, а стан душі, для якої не існує універсальних рецептів. Для саторі характерні такі відмінні риси: ірраціоналізм, тобто Саторі – це не висновок розуму; інтуїтивність – знання, не виражені словами; незаперечність – логіка не спростовує, вона несе безпосередній, особовий характер; безособовий характер саторі; почуття екстази – вихід за границі обмежень.

Досвід дзен показує особливості та дієвість нерациональних форм освоєння світу, адаптації, самосвідомості та творчості. Сенса дзенського досвіду – в досягненні святості, «прояснення»; «саторі» – результат внутрішньої роботи в осягненні божества і самого себе. В дзен шукають Будду в собі, а не ззовні. Прояснення не може бути описане, адже опис припускає загальний досвід, в дзен – досвід індивідуалізується не тільки через медитації, а і через інший вид діяльності, за умови повного самовіддання, відвертості, безкористя.

Одним з виражень з дзенського досвіду є коан. Коан – це питання вираження або дії майстра. Коани багатозмістовні, різноманітні, парадоксальні та не обмежують свободу учня. Мета коанів перебуває в тому, щоб зруйнувати раціональний інтелект, обмеження раціональної установи, зробити «стрибок у підсвідомість», вийти за межі розуму, тоді логіка поступиться місцем психологічній інтуїції, волі. Тобто людина підлягає до глибоких таємниць своєї сутності. Результатом коана і є саторі; ця мета є вираженням менталітету Східної релігійної культури.

Колесник Людмила Володимирівна, Староста Ірина Іванівна,
курсанти групи ІСД-05-8 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,*
канд.політ.наук, доцент Шаповаленко М.В.

ПОЛІТИКА ІМІТАЦІЇ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сімнадцять років самостійності України не принесли населенню омріяного ним зростання і розквіту: замість них – довготривале падіння економіки, несправедлива приватизація, соціальна незахищеність більшості населення, свавілля чиновників усіх рангів, формування олігархічних угруповань. Усі ці явища поглиблюють гостроту соціальних суперечностей, непорозуміння між обраною владою і суспільством. Головна небезпека правам і свободам людини, демократичному розвитку в цілому походить від владних структур. У сталих демократичних країнах розвивається «конституційний патріотизм», який сприяє згуртуванню всіх прошарків населення задля досягнення державницької мети, а в Україні довготривале протистояння президентської і парламентської команд тільки розколює суспільство і не сприяє об'єднанню його зусиль суспільства на вирішення нагальних економічних і соціальних проблем.

Політика держави оцінюється передусім її відповідальністю перед суспільством. Державний апарат і досі не шукає механізм, здатний забезпечити стабільність розвитку держави, а насправді забезпечує власний добробут і імітує свою демократичність. Ідеться не тільки про протистояння правлячої еліти та суспільства, а й про запеклу боротьбу всередині самої політичної еліти, бо кожна з політичних груп має свій власний образ держави і суспільства, який здебільшого базується на минулому досвіді. Протистояння в середовищі правлячої еліти роблять її в державному вимірі бездіяльною, що призводить до неефективного управління, політичних провалів, невдоволеності населення.

Для того, щоб функціонували демократичні механізми, владні структури повинні забезпечити необхідні умови, як-от: економічну стабільність, законодавчий механізм захисту спільноти від перетворення владної еліти на домінуючу групу. З цієї метою в країні має розвиватися свобода слова, не повинно бути переслідування інакодумців, мають бути забезпечені політичний плюралізм, розподіл гілок влади, вільна конкуренція потенційних політичних еліт. В Україні не працюють положення Конституції про владу закону, право власності, свободу слова. Преса все більше стає рупором

окремих фінансових груп і займається маніпуляціями свідомості населення. Статус реальних політичних акторів отримують не політичні партії, а фінансові олігархи.

Кожна політична сила і в минулому, і в сьогоденні презентує своє бачення і вирішення проблем протистояння влади і спільноти. Так, аналізуючи протистояння двох течій в ОУН, треба звернути увагу, що лідери однієї з течій розбурхали настрої молоді, опановували її душою, закликаючи собі на підмогу Шевченка й Лесю Українку. Це мало негайні практичні наслідки. Сповнене патріотичного пориву молоде покоління повірило ідеологам і пішло в практичне життя. А що маємо зараз?

В історії українського народу правляча еліта завжди маніпулювала привабливими для народу гаслами консолідації суспільства. Серед них були: державницька ідея(в різних варіантах), національна, релігійна, комуністична, приватновласницька. Імітаційна модель спотворює демократичні принципи, перетворює їх на ілюзію, на форму політичного панування владної верхівки над духовно-економічним життям суспільства. У соціально-політичній практиці панує міф політичного самовизначення, а міф неминуче є «осередком влади».

Імітація демократизація в Україні тільки поглиблює марення деяких політичних діячів про «ідеологічно зцементовану» країну, бо уявна демократія виступає як набір певних правил політичної гри, які використовуються для досягнення корпоративних цілей та інтересів.

Коломось Наталія Володимирівна, курсант групи ІКМ-05-11ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,

канд.політ.наук, доцент Шаповаленко М.В.

ПИТАННЯ ЛЕГІТИМНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Як відомо, зміст кожної Конституції, що закріплює встановлений в державі суспільний лад, державний устрій, систему влади, віддзеркалює співвідношення протидіючих політичних сил на момент її прийняття.

Діюча в Україні Конституція розроблялася і приймалася в умовах гострого політичного протистояння. До того часу в державі вже були зроблені рішучі кроки, випробувані різні моделі організації влади – від парламентської до президентської. Обраний в 1994 році на вищу державну посаду Л.Кучма прагнув нав'язати Україні Конституцію, яка надавала б голові держави значні повноваження, фактично ставила його над усіма гілками влади.

Але розглядаючи політичну ситуацію, яка склалася в країні на сьогоднішній день, можна зробити висновок, що вона суттєво не змінилася. Так як Конституційна реформа 2004 року не була завершена, В.Ющенко, в цих умовах, прискорив конституційний процес, явно намагаючись ще більше розширити президентські повноваження й укріпити свою владу. Так з'явився указ про створення Національної конституційної ради.

Національна конституційна рада створюється, як зазначено в Указі «з метою посилення конституційних гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина, створення збалансованої системи державної влади, підвищення ролі місцевого самоврядування та напрацювання пропозицій щодо системного вдосконалення конституційного регулювання суспільних відносин в Україні, залучення до цієї роботи представників різних політичних сил, громадськості, провідних фахівців у галузі конституційного права, інших науковців».

Цілі декларації благородні, але що ж насправді стоїть за ними?

Звертає на себе увагу, перш за все те, що в президентському Указі, який покладає на Конституційну раду «підготовку концепції системного оновлення конституційного регулювання суспільних відносин в Україні та проекту нової редакції Конституції України», не знайшлося місця Верховній Раді, хоча, відповідно до Основного Закону (п.1 ч.1 ст.85) внесення змін до Конституції належить виключно до повноважень Верховної Ради. Парламент же, по суті, відтісняється від конституційного процесу.

Варто звернути увагу і на те, що ні в президентському Указі, ні в затвердженій ним постанові про Національну конституційну раду не зазначено, як будуть реалізовані пропозиції Ради відносно основних положень проекту нової редакції Конституції, як буде вона прийматися.

Очевидно також і те, що робота Конституційної ради буде супроводжуватися демагогією про «демократію», про те, що «нову Конституцію пише і приймає сам народ», що «проект підготував народ» і т.п.

Звісно, говорити про демократію, правах та свободах громадян в державі, де розтоптана Конституція, порушуються закони, де корупція «роз'їдає державний організм», де практично усі засоби масової інформації – телебачення, радіо, друковані видання належать олігархам, – можливо лише умовно.

Але навіть в таких умовах, нашим громадянам далеко не все одно, як прописані в Основному Законі держави їх права та свободи, як вони забезпечуються в житті, як організована і функціонує влада, який вплив на її діяльність може реально здійснити народ.

Так як положення Конституції закріплює те, що народ являється носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні, тому саме йому слід вирішувати майбутню долю прийняття нової редакції Конституції шляхом референдуму, який безпідставно, порушуючи Основний Закон, влада відмовляється призначити.

Кравець Катерина Миколаївна, курсант групи ІСД-05-4 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,*
канд.політ.наук, доцент Шаповаленко М.В.

ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ КОРУПЦІЇ

Політичний аспект корупції проявляється в тому, що корупція і політика – явища взаємопов'язані. Корупція безпосередньо пов'язана із здійсненням публічної влади у всіх сферах соціального життя, впливаючи таким чином на підготовку і реалізацію політичних рішень. В свою чергу політика, яку проводить держава, як у сфері протидії корупції, та і в інших сферах, впливає на рівень, структуру і динаміку корупції.

Корупція як явище не може існувати за межами влади. Похідним моментом корумпованих відносин є наявність у суб'єкта корупції владних повноважень. Корупція і влада є одночасно вічними супутниками.

Взаємозв'язок корупції і політики полягає також у тому, що вигода від корупції може мати не лише корисливий чи інший особистий, а й політичний характер, а «політичний компонент» забезпечує корупції прикриття і дозволяє учасникам уникнути кримінальної відповідальності.

Отже, корупція – це соціальне явище, що має яскраво виражене політичне забарвлення. Історичний досвід свідчить, що за допомогою корупції досягалися найвищі владні вершини. Водночас, корупція нерідко була причиною завершення політичної кар'єри політичних і державних діячів, урядів, зміни політичних режимів, занепаду держав. Впродовж останніх десятиліть корупція стала не лише характерною рисою сучасної політики в багатьох країнах світу. Дехто з аналітиків вважає, що корупція стала основною політичною проблемою у світі з кінця XX століття.

Корупція здійснює безпосередній вплив на формування державної влади. У виконавчій гілці влади це переважно відбувається шляхом плати за призначення на посаду(купівля-продаж посад), призначення на посаду не в залежності від ділових якостей особи, а виходячи з її родинних зв'язків або особистої відданості (за принципом «не важливо хто ти, а важливо – чий ти»). Політичний аспект корупції проявляється також у тому, що вона передбачає експлуатацію публічної влади в приватних інтересах. Держава фактично позбавляється тієї частини влади, якою скористалась корумпована особа у власних корисливих інтересах.

З огляду на негативні наслідки, політична корупція є найбільш небезпечним видом корупції, оскільки їй притаманні такі ознаки як масштабність і системність, вона спроможна завдати величезну економічну, політичну та іншу шкоду суспільству і державі. Окремі вчені політичну корупцію розглядають як «ядро», тобто найбільшу небезпечну складову корупції в цілому.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що корупція є соціальним явищем, яке має яскраво виражене політичне забарвлення. Політичний аспект корупції проявляється у тому, що вона: безпосередньо впливає на організацію діяльності та функціонування органів державної влади; значною мірою визначає політичну і соціальну сутність влади; впливає на визначення політики держави і прийняття конкретних політичних та інших рішень.

Кривенчук Марія Євгенівна, студент 3 курсу, факультету № 4 Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: професор кафедри філософії Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого Шефель С.В.

ДИХОТОМІЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ І СМЕРТЬ У ХРИСТІЯНСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ

Смерть складає, поза сумнівом, найбільш сильну і глибоко хвилюючу проблему життя людини. Людина так влаштована, що вона помирає. В цьому велике таїнство і благо розвитку, еволюційної досконалості роду людського. Відмінності в праві, культурі і навіть особистому відношенні до смерті не в силах відмінити самого факту смерті. Впродовж століть її феномен є незмінним інтересом для філософів, релігійних діячів, людей мистецтва.

Право на смерть або як його називають – еутаназія досить поширене не лише у сьогоденні, чим терміном оперували ще у колах філософів-стоїків, називавши так «гарну смерть», яка личить освіченій людині.

Важливою є релігійна заповідь «не вбий», яка виступає заборонаю заподіяння смерті як найстрашнішого, що може відбутися з людиною, найгіршого, що може зробити одна людина по-відношенню до іншої. Якби людство не сприйняло її на достатньо ранніх стадіях свого буття, воно не вижило б у боротьбі за своє існування як біологічний рід. Ця заповідь послужила основою ухвалення перших юридичних законів.

Життя - це дар даний Богом, від якого немає права відмовлятися людина. Блаженний Августин розвинув платонівську ідею про безсмертя душі і Божественний суд, напередодні якого і повинна будувати своє земне життя людина. Це означало повне засудження акту суїциду, як зради Христа.

Християнський погляд на людське життя відкидає саму можливість його самовільного припинення. І не тільки тому, що це дар, посланий Господом і яким ми, не вправі розпоряджатися на власний розсуд. Не менше важливе і інше. Оскільки Бог є любов, все, що Він дає людині, Він дає їй заради її ж блага. У тому числі і страждання. Причому дає їх кожному згідно його сил. Ось чому, з погляду християнства, безглуздих страждань не буває. Просто ми, люди, по своїй немочі будь-яке страждання, будь-який біль ототожнюємо із злом. Саме тому і доводиться часто чути: «Навіщо Господь заподіює людині страждання? Яке в них значення?»

Для віруючої людини відповідь очевидна. Це потрібно для підготовки до вічного життя. Страждання, особливо передсмертні, очищають душу людини від гріхів, підводять людину до покаяння тоді, коли ніщо інше не діє. Якщо ж лікар вбиває хворого, то душа вбитого йде у вічність невідповідальною, а якщо хворий сам виявив бажання так померти, то ще і загостреною гріхом самогубства.

І накінець хоч зазначити, що людство часто йшло проти волі Божої і результати відомі. Пригадаймо, яким був кінець будівництва Вавилонської вежі? Яка доля чекала гігантського лайнера під назвою «Титанік», которого як заявив один з

членів екіпажу «Сам Господь не зможе потопити»? Країни, які зробили крок на зустріч еутаназії вже зазнали її руйнівного ментального впливу.

Нам необхідно пам'ятати, що минулого не змінимо. Теперішнє перед ним безсиле. А вплинути на майбутнє можливо лише тоді, коли воно засноване на повчальному досвіді минулого і теперішнього.

Кривенчук Марія Євгенівна, Ізюмець Наталія Миколаївна,
студенти Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого
Науковий керівник: професор кафедри філософії Національної юридичної
академії України імені Ярослава Мудрого Шефель С.В.

ВИНИКНЕННЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ: СПРОБА ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Проблема життя людини вивчається представниками різних наук: генетики, фізіології, психології, соціології, філософії. Такий різносторонній підхід не призвів до єдиного і універсального розуміння даного питання. Основна причина цього криється в тому, що дотепер вивчення здійснювалося відокремлено. Так, життя в матеріалістичному розумінні є однією з форм існування матерії. Проте, крім цього підходу є і інші.

Даючи характеристику даної категорії з позиції синергетики і космології необхідно сказати: по-перше, життя, взагалі – це постійний і безперервний, безпочатково-безкінцевий процес, саморегульований і самовідтворюваний. По-друге, життя людини – це вища ступінь розвитку природи. По-третє, життя – це відкрито протікаючий процес, суб'єктивно-об'єктивної взаємодії, який має активний, перетворюючий характер.

Багато точок зору виникає з визначенням який момент вважати початком життя людини – моменту народження, момент зачаття, момент формування організму, момент початку роботи мозку або момент початку роботи серця?

Одні вчені вважають, що початком життя людини слід вважати перебування в утробі матері, інші ж момент народження. Китайці, наприклад, навіть роки життя людини рахують не з моменту народження, а з моменту зачаття.

Проаналізувавши положення правових актів можна побачити, що і тут немає однозначної відповіді. У ряді конституцій моментом початку життя, вважають, момент народження, однак це не завжди так, оскільки у цивільному законодавстві охороняються права зачатой, але ще не народженої дитини.

Дана проблема має давню історію. Згідно з канонічним правом душа вселяється в момент зачаття. Так, сучасні дослідження організму вагітних жінок стверджують, що вже на 18-й день від зачаття у плоді починається серцебиття, починає діяти власна система кровообігу, формуються основи нервової системи, а плід зовні нічим не відрізняється від народженої людини, хіба що лише розмірами.

Неоднозначне тлумачення, невизначеність даного питання у законодавстві є ґрунтом для можливих зловживань, тому необхідне чітке закріплення даного положення на правовому рівні.

Кривко Ігор Олександрович, курсант групи ІКМ-06-16 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд. філос. наук Артеменко Я.І.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР СЬОГОДЕННЯ: КОМУНІКАЦІЇ, ЯК ПРОБЛЕМА

*Кожна можливість змінити себе -
це можливість змінити весь світ.*

Пауло Коельо

Тільки лише завдяки суспільству, тобто єдності, людина змогла досягти тих, у прямому й переносному значенні, позахмарних висот, на яких вона зараз перебуває. Майже кожне досягнення людини – це результат сумісної праці багатьох:

починаючи від розробки концепції до безпосереднього виробництва. Основою же суспільного об'єднання, безперечно, є комунікація. Вона не причина, а, скоріше, матеріал соціальної будівлі.

В сучасному світі комунікація втрачає характер цілісного, неподільного феномену: вона «розпорошується» на різноманітні практики, які, в свою чергу, мають складну та різнорівневу структуру. Крім того, саме поняття «комунікація» позбулося вихідного змісту, синонімічного слову «спілкування». Під комунікацією сьогодні можна розуміти і передачу інформації, і засоби цієї передачі, і символічний обмін всередині культури і, нарешті, звичайний міжособистісний діалог. Отже, на мій погляд, з огляду на сучасні цивілізаційні реалії, доречним є використання поняття «комунікації» (у множині) замість «комунікація».

Різні аспекти комунікації досліджували К. Ясперс, М. Бубер, Т. Кун, М. Бахтін, Е. Левінас, Б. Вальденфельс. До проблем комунікації підходили з різних позицій і, практично завжди вони (комунікації) удостоювалися самих високих оцінок в якості консолідуючої сили суспільства і культури.

Варто зауважити, що сучасні комунікації роблять досить своєрідний вплив на людину. Глянемо на екзистенціальний (особистісний) аспект даної проблеми. Інтернет, мобільний телефон - засоби передачі інформації й не більше того. Вони портативні, зручні, сучасні, але не здатні замінити спілкування, тому що є лише ланкою в нескінченному ланцюжку передачі даних. Проблема полягає в розрізненні змісту і функцій *спілкування* та *передачі даних*. Цікавим є і соціальний аспект проблеми комунікації. Протягом століть непорушною була формула Д. Дідро: «Щира, чесна людина повинна віддавати перевагу родині над собою, батьківщині – над родиною, людству - над батьківщиною». В умовах глобального інформаційного простору ця ж формула працює у зворотному напрямку. Суспільний інтерес породжується часткою, прогресивні методи інформування віддаляють людей один від одного, співробітництво між індивідами зосереджується на ґрунті комерційного інтересу, солідарність перетворюється на корпоративність. Тобто, людина стає лише ланкою в ланцюзі інформації, ланкою не мислячою, яка має свою мету, а, всього-на-всього, зведену до конкретної функції. Сьогодні найпоширенішою функцією людини стає роль «адресата» або «відправника» інформаційного повідомлення.

Немає сенсу пручатися розвитку інформаційних технологій та глобалізаційним процесам. Однак, чи варто перетворюватися на засіб? Людина повинна бути самодостатньою особистістю. На мій погляд, необхідно лише підкоректувати напрямок соціального руху. У першу чергу, потрібно виховувати нові покоління так, що в них була тяга до безпосереднього, живого спілкування, бути може, навіть засобами обмеження доступу до сучасних технологій. Потрібно розв'язувати проблему не революційними методами, а шляхом поступової зміни психології, світогляду. Інакше ми дійдемо до резервації людей, що практикують спілкування «вживу».

Куценко Катерина Юрійвна, студент групи ПЗдср-06-4 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ННПЕС ХНУВС, канд.філос.наук, доцент Невечера С.О.*

АНАЛІЗ «НЕПРАВИЛЬНИХ» ФОРМ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ В ДІАЛОЗІ ПЛАТОНА «ДЕРЖАВА»

Інтерес сучасних філософів, політиків і правознавців до теорії держави Платона, з нашого погляду, актуалізується не тільки невичерпним багатством і глибиною теоретичного спадку давньогрецького мислителя, але й потребами сьогодення. Проблематизація процесу державного будівництва, дихотомічність обґрунтування політичного проекту та його втілення, дослідження причин занепаду форм державного устрою, за Платоном, допомагає усвідомити складність політичних перетворень.

Серед багатьох факторів побудови держави Платон вперше в історії проаналізував антропологічний аспект політики. Мислитель виокремив інтерес суспільних груп як

фундаментальний стимул політики за два тисячоліття до відкриття принципів соціальної методології сучасної філософії історії. Жанр політичної утопії, історична віддаленість концепції, суперечливий політичний пафос і методологічне обґрунтування Платона не заважають високій оцінці його теорії. За Платоном, ідеальна держава породжується світом ідей як втілення Блага – єдності розуму, краси, добра. Але ідеальну державу в земних умовах неможливо створити в силу «слабкості і недовершеності людського роду». Платон вважає, що головна причина псування суспільств і державних устроїв – у пануванні корисливих інтересів, порушенні міри, браку моральності і професіоналізму.

У держав, приналежних до негативного типу, існують відмінності, які породжують різні форми держав. Негативний тип держави виступає в чотирьох різновидах: тимократія, олігархія, демократія, тиранія. В порівнянні з досконалою державою, кожна з чотирьох форм є сходиною деякого послідовного спотворення форми досконалої.

Тимократія – влада честолюбців, на думку Платона, ще зберігає ознаки «досконалого» устрою. Першими ознаками початку занепаду являється пристрасть до збагачення і прагнення до стягнення. Накопичення золота у приватних осіб губить тимократію. Мисливці за дорогоцінними металами починають збирати і зберігати золото і срібло, завдяки чому колишній скромний образ життя змінюється на розкішний, що зумовлює перехід до олігархії.

Олігархія – це устрій, в основі якого лежить майновий ценз; у влади стоять заможні, а бідняки не приймають участь в управлінні. Встановлення майнового цензу стає законом і нормою олігархічного устрою. В олігархії не виконується закон слідування ідеї Блага, який Платон вважає основним для ідеальної держави. З'являється прагнення удостоїтися почесей, розвивається схильність до наживи; там отримують ухвалу заможні – їх призначають на державні посади. Ідея Блага як мета держави замінюється корисними інтересами, внаслідок чого і встановлюється олігархія. Але прагнення до багатства і нехтування всім, крім наживи, як народжують, так і знищують олігархію. Подальший розвиток олігархії призводить, за Платоном, до зміни у ще гіршу форму державного устрою – демократію. Демократія визначає як Благо і мету свободу. В демократичній державі тільки і чути, яка свобода чудова, і що лише в такій державі потрібно жити вільній особі. В демократичній державі – повна свобода, відвертість та можливість робити, що хочеш. Демократичний устрій ще більш посилює роз'єднаність бідних і заможних класів: виникають повстання, кровопролиття, боротьба за владу, що призводить до появи найгіршої державної системи – тиранії. Величезне прагнення до одного і нехтування іншим спотворює демократичний устрій і підготовлює потребу в тиранії.

На думку Платона, якщо якась дія робиться надто або переходить міру, то це призводить до протилежного результату. Надлишок свободи призводить до появи держави, де взагалі відсутня свобода, – тиранії. Тиранія – тип державного устрою, де суспільство живе за примхою однієї людини, під владою одного над усіма.

Таким чином, теорія держави Платона вперше визначила найважливіші аспекти успішної реалізації політичного проекту: збіг інтересів політичних еліт зі спільною метою, гармонізацію громадських свобод і відповідальності, професіоналізм і моральність політиків.

*Лесь Олена Олександрівна, курсант групи ІКМ-06-12 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС,
канд.філос.наук, доцент Грищенко Н.В.*

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ОСНОВНА ПРАВОВА ЦІННІСТЬ

Важлива роль у розвитку українського суспільства належить соціальній справедливості, яка в умовах поглиблення соціальної, політичної та правової реформ виступає визначальним чинником стабілізації суспільства, умовою подолання нас-

лідків тоталітарного режиму, зародження цивілізованих засад розбудови української демократичної державності.

Багато вчених та філософів досліджували аспекти справедливості з абсолютно різних точок зору. Ліберальну концепцію справедливості розробляли та відстоювали Дж. Ролз, Р. Дворкін, Т. Нагель, Ч. Лермор, Ю. Хабермас. Позицію комунітаризму представляли М. Сендел, М. Уолцер, Ч. Тейлор. Філософською основою лібералізму являються ідеї Дж. Локка, Т. Гоббса та І. Канта.

В історії розвитку людської цивілізації поняття справедливості мало різне змістовне навантаження – етичне, політичне, юридичне і використовувалося для закріплення політичного, морального, юридичного ставлення людини до дійсності, слугувало ідеологічним чинником для визначення соціально-політичних пріоритетів розвитку суспільства.

Слова «право» (jus) та «справедливість» (justitia) мають єдиний корінь, хоч і визначають собою різні, але дуже близькі за сутністю явища, які взаємно обумовлюють буття одне одного. Там, де існує право, як об'єктивна система можливостей самовияву і самореалізації людини через взаємовідношення її з іншими людьми і державою в цілому, має буття справедливості. І навпаки, там де існує справедливість, має місце буття права як реальної, а не абстрактної, чи то ще гірше, ілюзорної можливості самореалізації особистості. Це право ніким не створюється і не надається, воно об'єктивне. Воно або є, або його немає. Відсутність права означає наявність неправди, що з необхідністю породжує буття несправедливості. І навпаки, при наявності в суспільстві несправедливості право перетворюється на неправу, яке існує в формі безправ'я одних і свавілля інших. Не може бути менше чи більше права, як не може бути вищим право одних і нижчим право інших, все це неправу, реалізація якого обумовлює буття несправедливості.

Справедливість найповніше можна реалізувати лише за допомогою права, норм закону. Цінність юридичної норми визначається, зокрема, мірою її справедливості

Отже, сьогодні проблема справедливості поступово переходить з теоретичної площини у практичну, правову, що тісно пов'язана з повсякденним життям пересічних громадян. Тому виникла потреба у новому підході до тлумачення змісту категорії справедливості та її використанні громадянами України для вирішення практичних завдань у відповідності з якісними змінами, що відбуваються у політичному і соціальному житті українських громадян, змінами уявлень про гідний людини рівень життя, європейську орієнтацію української держави. Особливо актуальним стала проблема переосмислення ідеї справедливості у напрямі демократизації та гуманізації змісту останньої, розширення її дії у сфері захисту соціально-економічних прав українських громадян. Перехід до демократичного способу життя та ринку відкриває перед людьми нові перспективи у визначенні змісту справедливості як основної правової цінності.

Литвиненко Анна Сергіївна, студент групи ПЗдср 05-4 ХНУВС

Науковий керівник: *ст. викладач кафедри філософії і політології ННІПЕС ХНУВС канд. філос. наук, доцент Сошніков А.О.*

ПАРТІЙНЕ БУДІВНИЦТВО В УКРАЇНІ

Питання функціонування партійної системи України, а тим більше напрямків її розвитку є надзвичайно складним і дискусійним. Це обумовлено невизначеністю самого поняття «партійна система України». Якщо під нею розуміти сукупність політичних партій, що існують у країні незалежно від форм інституціалізації згідно з чинним законодавством, то в Україні існує партійна система. Але інші науки визначення в узагальненому вигляді дають об'ємніше уявлення про партійну систему як політичний простір, який складається з політичних партій та упорядкованої певним чином сукупності відносин партій між собою та з іншими складовими політичної системи суспільства. Крім того, переважна більшість українських партій не відповідає критеріям класичних

партій, якими є: наявність керованої організації, що пронизує суспільство, має ідеологію, яка привертає потенційних прихильників, і лідера, який уособлює партію і здійснює реальне керівництво нею; ефективна діяльність цієї організації з відстоювання інтересів своїх членів і ймовірних прихильників; достатня кількість прихильників, які легально підтримують своїми діями цю організацію.

Внаслідок особливостей історичного і політичного розвитку, в Україні сформувалися дуже специфічні партії і партійна система. Основними її відмінностями від класичних партійних систем є велика кількість партій, які постійно знаходяться у процесі перетворень, розпаду, об'єднання, реорганізації, що обумовило крайню нестійкість партійної системи. Характерною для більшості українських партій є відсутність стратегічної поведінки, за наявності якої партії починають керуватися стратегією в повсякденній діяльності і в будь-яких політичних конфліктах переслідують перш за все довгострокові, головні, державні цілі, а не вузькокорпоративні або взагалі особисті цілі окремих лідерів. Важливим недоліком партійної системи загалом і партійного будівництва зокрема є відсутність серйозної, науково обґрунтованої програми підготовки партійних кадрів як складової частини партійного будівництва.

Отже, про партійну систему України на сучасному етапі можна говорити умовно. Українські партії у класичному, або наближеному до нього розумінні, перетворилися на другорядних учасників політичного процесу. Роль партій зведена до інструментів у боротьбі за владу і подальший перерозподіл ресурсів країни. Виходячи з цього, існуючі на сьогодні в Україні партії доречно класифікувати не за ідеологічними, а швидше за функціональними ознаками. Можна виділити три такі умовні групи. Першу складають так звані квазіпартії. Характерною їх рисою є експлуатація решток лівої або національно-демократичної ідеології. Найбільші з них (КПУ і СПУ) мають визначних лідерів і розгалужену мережу організацій, але їх ідеологія, взята з минулого, не привертає нових прихильників. Другу групу становлять партії, що є політичними складовими провідних Фінансово-промислових груп (ФПГ). До них насамперед відносяться Партія регіонів, НСНУ і БЮТ. Третю групу становлять суто технологічні проекти. До таких можна віднести «ЕКО + 25%», Республіканську партію України.

Зараз партійна система України знаходиться на роздоріжжі. Напрямки еволюціонування партій і трансформації партійної системи визначить подальший хід конституційної реформи, прийняття закону про опозицію і її перетворення на дієвий інститут політичної системи. А отже – є передумови для становлення в Україні на основі квазіпартійної системи справжньої партійної системи. Це буде або система поміркованого плюралізму, яка характерна для Німеччини, Франції, або класична двопартійна система.

Таким чином, у середньостроковій перспективі українська партійна система має прийти до якоїсь із європейських моделей. У іншому випадку – на Україну чекає випадання із загальноєвропейського демократичного простору.

Лященко Ірина Василівна, курсант групи ІКМ-06-02 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС, канд. істор. наук, доцент Цимбал П.В.*

ДЕМОКРАТИЧНА МОДЕЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ: ДОСВІД ТА ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Докорінна перебудова системи МВС передбачає проведення глибоких змін соціально-економічних, політико-правових і культурних умов функціонування міліції. Вона має перетворитися на демократичну інституцію, яка обслуговує суспільство, протидіє злочинності, забезпечує права і свободи людини, і діяльність якої ґрунтується на підтримці населення. Проте, з початком демократизації українського суспільства, правоохоронні органи, а зокрема міліція, зіткнулися з проблемою легітимності діяльності, довіри з боку громадян, а факти корупції, зловживання владою, катувань та інших порушень прав людини з боку органів, основним завданням яких є захист цих же прав і інтересів, свідчать про потребу негайних змін у цій сфері.

У цьому контексті для нас є важливим зарубіжний досвід створення і функціонування демократичної моделі діяльності поліції інших країн. Аналізуючи зарубіжний досвід, можна виділити такі умови за яких формується демократична поліцейська модель, по-перше, наявність демократичної політичної системи певного типу, що забезпечує поділ влади на три основні гілки влади, які не підпорядковані одна одній. Ця конституційна та правова структура визначає повноваження, функції, завдання та місце поліції в правоохоронних органах. По-друге, поліція має підпорядковуватися закону та бути відповідальною перед незалежною судовою владою. Застосування поліцією сили базується на двох основних принципах: пропорційності та субсидіарності (застосування сили має бути вжито як крайній захід). Крім цього її діяльність має бути спрямована на захист прав і свобод людини і громадянина. По-третє, діяльність поліції має бути не політизованою, не заангажованою та неупередженою. По-четверте, необхідним є встановлення відкритого та самокритичного управління, чутливого до громадських потреб, іншими словами, поліція має сумлінно слугувати суспільству, причому вона повинна приймати громадські погляди та переконання небайдуже.

Для української міліції актуальним є досвід формування демократичної моделі діяльності поліції сусідніх, посткомуністичних країн: Польщі, Угорщини, країн Балтії та інших. Наприклад, в Угорщині демократична модель правоохоронної системи складається з двох компонентів. У першому випадку мова йде про бажання і здатність держави брати участь у підтриманні громадського порядку та суспільної безпеки. У другому – про здатність і бажання населення залучатися до правоохоронної діяльності у межах місцевих громад.

Пріоритет прав та свобод громадян є світовою тенденцією, яка вимагає створення ефективної системи захисту цих фундаментальних цінностей. Це, в свою чергу, змушує поліцію оперативно вирішувати проблеми пов'язані з довірою, легітимністю та відповідністю діяльності потребам суспільства.

У зв'язку з цим виникає нова концепція розвитку системи правоохоронних органів, а саме модель зорієнтована на права людини. На наш погляд, вона є невідривною від демократичної і в подальшому має трансформуватися в єдину систему, адже в ній вміщеної ідеї, які є принциповими для демократичної правової держави, а саме: заборона дискримінації, заборона добровільного позбавлення життя особи, дотримання норм права, заборона катувань та інших форм негуманного чи принижуючого людську гідність поводження, зобов'язання гуманного ставлення з усіма ув'язненими та ін.

Цінним досвідом є розроблена в кінці ХХ століття в Північній Ірландії система діяльності поліції, в якій права людини ввійшли до таких основоположних понять, як філософія поліції, символіка, організація, управління та керівництво. Крім цього в цій системі визначено порядок застосування сили, відповідальності, набору та підготовки кадрів. Перенесення акцентів на забезпечення прав людини в діяльності поліції посилює практичну співпраці з громадою.

На думку автора як практичним працівникам міліції, дослідникам, так і законодавцям доцільно проаналізувати результати світового досвіду з питань вироблення і запровадження демократичної моделі функціонування правоохоронних органів. Адже, потрібно багато зробити: розширити відповідальність ОВС за стан внутрішньої безпеки держави, вивести на рівень європейських стандартів функціонування в усіх сферах, і головне, у галузі додержання прав людини і основоположних свобод. Міліція має стати демократичною, прозорою, зорієнтованою на обслуговування людини і бути підконтрольною громадянам. При цьому важливо досягти синхронізації процесів демократизації міліції з іншими державними структурами та з інституціями громадянського суспільства як на національному, так і регіональному рівнях.

МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА В УКРАЇНІ

Інститут президенства в Україні існує відносно недовго, але вже за цей час встиг зазнати чимало змін, які так чи інакше впливали на розстановку політичних сил держави. Різні точки зору, що існують у науковій літературі навколо інституту президентства в Україні, свідчать про певну дискусійність. Серед українських науковців помітні різні підходи до характеристики цього інституту і, насамперед, його місця у конституційно визначеному механізмі здійснення державної влади. У зв'язку з цим політиками не відкидається можливість скасування інституту президентства. Вирішення проблем необхідності й доцільності існування інституту президентства в Україні зумовило необхідність комплексного теоретичного дослідження цього інституту. Метою даної роботи є виявлення можливих моделей розвитку інституту президентства і визначення тих, з яких Україна дійсно б мала історичну користь, а не виграну ситуацію для тих чи інших політичних сил.

Пропонуються різноманітні напрями трансформування президентури і деякі з них є досить радикальними. Так комуністи пропонують взагалі скасувати даний інститут оскільки він на їх думку загрожує узурпацією влади однією особою. З даним поглядом перегукується ідея створення колегіального інституту - президії Верховної Ради України якій мають бути передані всі конституційні повноваження президента окрім права застосування вето до ухвалених Верховною Радою законів. Президія має складатися з 20 осіб: 15 депутатів поточного скликання і 5 депутатів попередніх скликань. Головою Президії за даною концепцією є голова Верховної Ради. Він, як і президент до цього, є главою держави і виступає в міжнародних відносинах від її імені.

Така модель розвитку інституту президента дуже нагадує СРСР, де фактично керував країною колегіальний орган – Політбюро ЦК КПРС, а на міжнародній арені репрезентував державу Генеральний секретар ЦК. Але на мою думку дана модель не є дієздатною, оскільки за такою схемою фактично одна особа стає керівником держави.

Якщо говорити про можливість еволюції чинної парламентсько – президентської форми правління до чисто парламентської то тут необхідно зробити декілька зауважень. В парламентських республіках президент, як правило, обирається представницьким органом і має переважно символічні повноваження. В таких країнах діють двопалатні парламенти, дуже важливу роль в державній політиці відіграє уряд, а його голова фактично є керівником держави. Для запровадження такої моделі в Україні потрібно чимало змінити. За умов парламентаризму необхідні, насамперед потужні політичні партії, які б не створювались залежно від ситуації, мали б чітку ідеологічну платформу та стабільний електорат. Поки що дана модель видається недоцільною, оскільки слабка партійна система, недотримання угод між різними політичними силами стають причиною того, що парламент являється органом настільки нестабільним, що віддавати йому одному право вирішувати головні питання розвитку держави просто небезпечно. До того ж, якщо Президента обиратиме парламент, то кандидатом на цей пост має бути людина, діяльність якої не викликати конфлікти між різними політичними силами та гілками влади. В даний час, на жаль, в нас таких постатей немає.

Існує також думка відносно створення чисто президентської держави, але дана модель може призвести до надмірної централізації влади, закритості її від суспільства, високого рівня бюрократизму та корупції.

Я вважаю що нинішня модель інституту президента за парламентсько – президентської форми правління є достатньою і ефективною на нинішньому етапі

розвитку держави. Перехід до такої системи покликаний сформувати новий етап президентури і парламентаризму. Я не стверджую що дана модель не має вад і не буде викликати криз, але за неї країна хоч і з труднощами, але поступово наближається до визнаного всіма розвиненими демократичними державами стандарту якості функціонування політичних інститутів.

Матвієнко Маргарита Олександрівна,
студентка II курсу Сумської філії ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії ХНУВС, канд. філос. наук Геращенко Т.Г.*

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ДЕРЖАВИ І ПРАВА У ПРАЦЯХ ГЕГЕЛЯ

В зв'язку з необхідністю обґрунтування сутності державності виникає необхідність звернення до філософської спадщини, а саме до Г.Гегеля. Йому вдалось поєднати найважливіші висновки філософських систем стародавнього світу з науковими поглядами філософів свого часу.

Гегель акцентував увагу на теоретико-концептуальній стороні свого політико-правового вчення, підкреслюючи своєрідність власного філософського розгляду проблем права і держави. «Держава ... є по суті індивідуальною державою, до того ж особливою державою».

Поняття про право у Гегеля має своєю основою не волю окремої особи, а загальну волю, що має самостійне існування в часі. «Право полягає в тому, що наявне буття взагалі є наявне буття вільної волі».

Поняття «право» вживається в гегелівській філософії права у таких значеннях: право як свобода (ідея права). В концепції Гегеля, де домінуючою є ідея свободи, «свобода» і «право» існують як щось єдине і неподільне, тому і виражають спільний зміст; право як певний шабел і форма свободи (особливе право). Філософ розрізняє абстрактні і конкретні форми особливого права, а система права становить собою певну ієрархію цих форм; право як закон (позитивне право). Гегель стверджує, що «Те, що є право в собі, покладено в своєму об'єктивному наявному бутті, тобто визначене для усвідомлення розуму і визначене як таке, що є правом і вважається правом, що відоме як закон: право загальне, завдяки цьому визначенню, є позитивним правом».

Перетворення права на закон завдяки законотворчості надає праву форму загальності і повної визначеності. Лише зовнішні сторони людських відносин, а не їх внутрішня сфера можуть бути предметом законотворчості.

Право і свободу Гегель об'єднав в одному контексті, де пріоритет надавався загальному, а індивідуальна доля людини приносилась у жертву загальному.

Гегель розрізняв цивільне суспільство і державу. Він обґрунтував необхідність публічного оголошення законів, публічного судочинства і суду присяжних, критикуючи концепцію всюдисущої поліцейської держави. Ці його погляди дістали підтримку та розвиток в подальшому і це є помітним до сьогодні.

Цивільне суспільство у трактуванні Гегеля – це опосередкована працею система потреб, що ґрунтується на приватній власності й загальній формальній рівності людей. При цьому Гегель вказував на взаємозв'язок соціально-економічних і політичних сфер цивільного суспільства й держави, про необхідний і закономірний, діалектичний характер цих зв'язків і співвідношень.

У Гегеля воля, право, справедливість дійсні лише в державі, що відповідає ідеї держави. Філософсько-правове вчення Гегеля вплинуло на подальшу історію політико-правової думки. На думку Т.І. Ойзермана, Гегель може претендувати на роль «філософського диктатора», проголосивши себе «монополним володарем енциклопедичної філософської істини». Гегелівська філософія дала досить широкий простір для обґрунтування як консервативних, так і критичних опозиційних поглядів. Можна з впевненістю сказати, ідеї гегелівської філософії права та держави в оцінках, інтерпретаціях та інших різноманітних зв'язках із сучасністю продовжують жити.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ: ВІД НАВЧАННЯ ДО ПРАКТИЧНОГО ВТІЛЕННЯ

Реформування органів внутрішніх справ України є невід'ємною частиною загального процесу демократизації країни. Зважаючи на це – актуальним завданням є засвоєння особовим складом правоохоронних органів цінностей демократії та теорії і практики захисту прав людини. Цей підхід, заснований на широкому міжнародному співробітництві, повністю виправдав себе у Західних та багатьох постсоціалістичних країнах.

У цьому контексті для нас важливими є дослідження шляхів демократизації поліцейських систем та їх інтеграції до світової спільноти, які здійснюються через запровадження принципів демократії, міжнародних норм і стандартів дотримання прав людини організаційними й освітніми засобами. Цей підхід відповідає положенням Європейського Кодексу поліцейської етики, який рекомендує здійснювати підготовку поліції на засадах фундаментальних принципів демократії, верховенства права, захисту прав людини, і які мають бути закладені в основу роботи правоохоронців. Отже, міліція, по-перше, має здійснювати забезпечення прав людини за допомогою широкої профілактичної (попереджувальної та роз'яснювальної) роботи; по-друге, вона має охороняти та захищати права й, у межах своєї компетенції, сприяти відновленню у разі їх порушення.

Зважаючи на те, що в сучасному світі навчальна компонента поліції розширюється, становиться більш спеціалізованою і націленою на практичне застосування набутих знань, фахівцями Харківського національного університету внутрішніх справ та Університету Квінз (Канада) у межах Канадсько –Українського проекту «Фозбудова демократії» за підтримки Канадської агенції міжнародного розвитку (CIDA) було створено навчально – методичний комплекс з інноваційного курсу «Права людини та їх забезпечення за умов суспільних змін». Його особливістю є те, що він пристосований до умов країни, яка демократизується та спрямований на застосування у навчальних закладах, які здійснюють початкову підготовку кандидатів на посади рядового, молодшого та середнього начальницького складу ОВС України.

Одним із завдань міліції є забезпечення прав і свобод людини під час виборчого процесу. Для реалізації цього завдання серед інших були задіяні і освітні заходи: організовані наукові дослідження, які включали роботу фокус-груп у Харкові і Львові, проведені семінари-тренінги для керівників міліції громадської безпеки обласних управлінь. Під час занять вони мали змогу засвоїти нормативно правову базу нової виборчої системи, навчалися демократичним методам діяльності, щодо забезпечення умов для розгортання чесних, вільних виборів, виявляли можливі ризики та моделювали ситуації їх уникнення. Можливо вперше керівники відповідальних міліцейських служб працювали з такими досвідченими фахівцями з виборчих питань, як Ендрю Грем, професор Університету Квінз (Канада), М. Ставнійчук (ЦВК), М. Камчатний (КВУ), представниками Громадської ради з дотримання прав людини при МВС України та іншими.

Проведені освітні заходи підсилили ефективність міліції у забезпеченні громадського порядку та прав і свобод людини у виборчих кампаніях і продемонстрували, що міліція відкривається для дієвого рівноправного партнерства з іншими державними, громадськими та міжнародними структурами у вирішенні важливих суспільних питань. Всі погодяться з тим, що проведення демократичних, чесних виборів є однією із головних умов подальшого розвитку країни та її позитивного сприйняття у сучасному світі. З урахуванням цього, міліція має виконувати свою місію, яка полягає у забезпеченні правопорядку і умов для вільного волевиявлення громадян та реа-

лізації ними своїх виборчих прав. І за цими критеріями громадяни оцінюють наскільки ефективно міліції вдалося впоратися з поставленими завданнями.

Результатом проведеної дослідницької і освітньої роботи стало видання методичних рекомендацій та методичного посібника «Компетенція міліції України в охороні прав громадян та громадського порядку під час виборчого процесу», здійсненого у межах проекту «Розбудова демократії». Рекомендації та навчальний посібник були направлені до всіх Управлінь МВС в областях, і успішно використані під час підготовки особового складу ОВС до несення служби в умовах парламентської виборчої кампанії 2006–2007 років.

Отже, можна зробити висновок, що успішне реформування міліції в значній мірі залежить від запровадження цілісної системи демократичної освіти, яка має стати складовою професійної підготовки правоохоронців і безпосередньо впливати на їх практичну діяльність.

Неудачін Дмитро Олександрович, студент групи ПЗдср-04-1 ХНУВС
Науковий керівник: *ст. викладач кафедри філософії і політології ННІПЕС ХНУВС, канд. філософ. наук, доцент Сошиніков А.О.*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕМОКРАТІЙ (НА ПРИКЛАДІ КОНСТИТУЦІЇ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ)

Останні два століття на території Центральної, Східної та Південної Європи характеризувалися трьома революційними хвилями демократизаційних перетворень. Перша хвиля пройшла на теренах Західної та деяких країн Центральної Європи в період між Французькою революцією (1789-1815) і першою світовою війною. Наступна хвиля демократизації відбулася у сімдесятих роках двадцятого століття, коли зникли праві диктатури в Греції, Португалії та Іспанії. Чехословацький перехід до демократії в 1989 році належить до третьої хвилі. У Центральній, Східній та Південній Європі демократичні трансформації супроводжувалися певними труднощами, оскільки вони зачіпали не лише сферу політики, а були пов'язані зі змінами в економіці, формуванні національної свідомості народу й держави. Чехословаччина належала до держав, у яких комуністична система зовні виглядала найбільш міцною. Революція тут відбулася пізніше ніж, наприклад, у Польщі, Угорщині чи в Німецькій Демократичній Республіці. Але комуністи доволі швидко залишили правлячі позиції. Таким чином, демократичні трансформації відбулися відносно швидко та спокійно. Апофеозом всіх цих зусиль раннього етапу демократизації стало прийняття нової Конституції Чеської Республіки, яка вступила в дію з моменту розподілу федерації 01.01.1993 року. Основні принципи чеської політичної системи сконцентровані в статті 9 чеської конституції. Конституція називає ці принципи «принциповими знаряддями демократичної правової держави». Їх зміна чи змістове спустошення цих основних принципів є неприпустимим.

Конституція містить наступні демократичні принципи: 1. Верховенство (суверенітет) народу 2. Демократична форма держави 3. Правова держава 4. Єдина держава 5. Гарантування основних прав і свобод людини. 6. Законність державної влади. 7. Поділ влади 8. Вільне змагання політичних партій 9. Повага основних демократичних принципів 10. Мажоритарний принцип 11. Захист меншин

Конституція слугує одразу кільком цілям:

- окреслює основні інститути демократичної держави та відносини між ними;
- містить основні принципи, на яких базується держава та її політична система;
- безпосередньо містить перелік основних прав і свобод людини та громадянина.

Досвід Чеської Республіки в цьому питанні є актуальним для використання в комплексному та доповненому вигляді в інших країнах світу, де зустрічаються перепони на шляху до побудови консолідованої країни, єдиної системи управління, створенні ефективних державних інституцій та правового розвитку громадянського суспільства в цілому.

Овчаренко Тетяна Олегівна курсант групи ІСД-07-1 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС канд. філос. наук, доцент Шитов С.І.*

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ МОРАЛЬНИХ НОРМ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема моральних норм у галузі бізнесу завжди була дуже гострою. І справа тут не тільки у протиріччі між глибокими потребами відповідати суспільно визнаним моральним вимогам з одного боку і законами жорсткої конкурентної боротьби – з іншого.

Самопочуття людини як особистості дійсно в багатьох випадках залежить від суспільної оцінки. Але існує ще один аспект, який має враховувати бізнесмен будь-якого рівня. Йдеться про те, що рівень морального авторитету підприємця безпосереднім чином перетворюється у прибуток, або, навпаки, фінансові втрати його комерційного підприємства.

Демонструвати власну аморальність у бізнесі вкрай небезпечно: це відлякує потенційних клієнтів, руйнує стосунки з партнерами; викликає сильне психологічне напруження саме у підприємця.

Інший аспект проблеми полягає у тому, що навіть у випадках, коли керівництво комерційної організації відверто піклується щодо моральної складової власних стосунків з персоналом і клієнтами, виникає стійке враження, що у даному випадку «працюють» подвійні стандарти і етичні норми використовуються з прагматичною метою, але замасковано.

І зовсім не випадковим здається у зв'язку з цим той факт, що спадщина всесвітньо відомого спеціаліста з етики ділових стосунків Дейла Карнегі (ідеї якого склали засаду багатьох учбових посібників стосовно керівництва персоналом і будівництва відносин з клієнтом) неодноразово претерпала жорстку критику як з боку західних психологів, так і фахівців з етики у країнах колишнього СНД. Сенса багатьох зауважень полягає в існуванні потенційної загрози перетворення цієї методології спілкування у засіб маніпулювання свідомістю співрозмовників. З цього приводу, наприклад, відомий американський психолог Еверет Шостром звинуватив Дейла Карнегі саме у цьому.

І все це незважаючи на те, що Карнегі на сторінках власних книг наполегливо стверджує про позитивні наміри, про спрямованість його рекомендацій на допомогу у виявленні добрих почуттів до співрозмовника.

Зрозуміло, що дуже важливо, коли підприємець приділяє увагу щодо моральних норм у процесі власної діяльності. Але, одночасно з цим, має існувати позитивний соціальний клімат у суспільстві в цілому. У протилежному випадку навіть найкращі наміри можуть виявитися марними. На жаль, це стосується і сучасної України. В умовах, коли згідно деяких оцінок 70% їх мешканців знаходиться за межею бідності, важко очікувати доброзичливого ставлення більшості населення до підприємців та їх діяльності (незалежно від їх особистого світосприйняття та моральної позиції).

Пахалюк Олеся Миколаївна, курсант групи ІКМ 06-16 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС, канд. філос. наук Артеменко Я.І.*

ЕТИЧНИЙ АНТРОПОЛОГІЗМ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА КИТАЙСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ: КОМПАРАТИВНИЙ РАКУРС

Актуальною для України є необхідність пошуків нових варіантів суспільного розвитку, які мають набути нових форм суспільного життя, визначення нових ціннісних орієнтирів та параметрів соціальної консолідації. Характеристика цивілізованої людини, як такої що свідомо обирає порядок, обов'язок та соціальну мож-

на зустріті в різних філософських традиціях. На Сході цю ідею пропагували мислителі кофуціанської школи, школи «людей, що служать».

Головна мета кофуціанської філософії – відновити соціальну гармонію, тому вона шукала засіб приборкати стихійний норов людини. Для Конфуція природне в індивіді асоціювалось із хаотичним, руйнівним началом, тому мислитель створив вчення, яке можна назвати «атакою на серце». Цікаво, що Конфуцій як прихильник активної соціальної поведінки, спрямованої «назовні», підкреслює важливість внутрішнього морального переконання.

У вітчизняній філософській традиції можна знайти ідеї, співзвучні кофуціанській мудрості. Так, Г.С. Сковорода, поділяючи світ на істинне та тлінне, віддаючи перевагу Вічності, Богу, розкриває дихотомію духовного та тілесного, внутрішнього та зовнішнього: людина без віри може піднятися до найвищих вершин. Але прозрівши, здобувши віру, вона опиняється перед усвідомленням їх мізерності. «Крізь любов та віру людина пізнає себе», – твердить він. Сковорода своїм власним життям утверджує думку, що заклик «Пізнай себе» – вказівка основного шляху пізнання. А суть її в тому, що пізнання – це не тільки раціональне осягнення людського життя, це насамперед переживання його. Мабуть тому Сковорода прагнув самотності, бо найвищими щастям він бачив досягнення глибин власної душі.

Іншим цікавим мотивом діалогу української та китайської філософії є ставлення до культури. Гуманність як головну чесноту «шляхетної людини» Конфуцій пропонує виховувати в процесі засвоєння культурних скарбів минулого. Навчитися ритуалу – правилам людського співжиття – можна в предків через етикет, мистецтво каліграфії, музику. Все це – головні засоби виховання і самодисципліни. Навіть, коли ти «один серед варварів».

Ідею культуроцентризму зустрічаємо у творчості І. Франка. Він розглядає культуру, як особистісну творчість, орієнтовану на духовну консолідацію нації. Фундамент такої консолідації – універсальні цінності, явлені традицією. Франко визначає культуру як засіб подолання «сирітства духового». Духове сирітство – ситуація, коли відбувається розпад культурних зв'язків, занепад традиції, нехтування мораллю, а мисляча і совісна людина опиняється сам-на-сам із соціальним хаосом.

Третій момент, який споріднює дві філософії – це визнання «всеєдності» світу (Творця, творіння, створеного), залежності суспільного простору від космічних законів та, як наслідок, – етизація буття. У вітчизняній духовній культурі ця ідея втілюється в концепції софійності, у кофуціанців – у вченні про Дао – закон та взірєць для Піднебесної.

Таким чином, для сучасної України корисною може бути орієнтація як на європейську, так і на східну модель цивілізації. Важливою є необхідність їх взаємного доповнення і узгодження з власним унікальним культурно-історичним досвідом. Співіснування в українській культурі духу динамізму, розвитку, вдосконалення оригінальної системи поглядів й ідеалів з поважним ставленням до традиції є запорукою оригінальної самовизначення українського народу через «сродну» його природі думку та дію.

Пінська Олена Сергіївна, Семенова Людмила Сергіївна

курсанти групи ІКМ-05-12 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС, канд.*

політ. наук, доцент Шаповаленко М.В.

ПРОБЛЕМИ ПРОПОРЦІЙНОЇ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Способом, у який суспільство організовує владу, тобто створює представницькі органи для здійснення її всередині самого себе, є вибори. Отже, зміст виборів як політичного суспільно-правового інституту полягає в тому, що саме волею народу здійснюється конституювання та відтворення як представницьких органів державної влади, так і органів місцевого самоврядування, надання обраним представникам владних повноважень у межах їхньої компетенції.

За своєю суттю вибори – це форма безпосереднього народовладдя, здійснюваного в умовах демократичного суспільства та правової держави в порядку, передбаченому конституцією та законодавством країни. Розглядаючи місцеве самоврядування як специфічну форму публічної влади, слід зосередити увагу на особливостях питань, що вирішують органи місцевого самоврядування, а також на розмірах території, в межах якої функціонує відповідна територіальна громада. Місцеве самоврядування є специфічною діяльністю, пов'язаною з вирішенням питань місцевого значення, питань безпосереднього забезпечення життєдіяльності членів територіальної громади.

Пропорційна виборча система, заснована на виборі списків політичних партій, їхніх виборчих блоків, звичайно, послаблює особисті зв'язки та персональну відповідальність депутатів перед своїми виборцями. Проте її заслугою є те, що вона найбільш пристосована для виконання головного завдання представницького органу – вираження загальних інтересів виборців, розроблення цілісної й комплексної програми розвитку території та її громади.

Пропорційна система звела нанівець формальний зв'язок кожного депутата з територіальним округом. Оскільки норму про конкретну територіальну належність депутата скасовано, тепер зв'язок з виборцями можна підтримувати тільки за налаштованості партійних фракцій і за особистого бажання депутатів або в разі виникнення поодиноких ініціативних рад.

Відповідно до закону «Про статус депутатів місцевих рад», регіональні виборні представники мають звітувати перед виборцями й проводити з ними зустрічі. Також депутат місцевої ради на звітних виборах або зустрічах з питань, що впливають з потреб відповідного виборчого округу чи територіальної громади загалом, може отримувати доручення від виборців. Виконуючи такі доручення, депутат місцевої ради може діяти або одноосібно, або в складі спеціально утвореної депутатської групи. Депутат має право залучати до такої роботи органи самоорганізації населення та виборців відповідного виборчого округу.

Як вже зазначено, пропорційна виборча система істотно послабила й той невеликий зв'язок депутатів з виборцями, що існував раніше. З-поміж чинників, що негативно позначилися на комунікації місцевих депутатів і громадськості, експерти Українського незалежного центру політичних досліджень та Інституту політичної освіти називають такі: 1) депутати місцевих рад дедалі менше ведуть особистий прийом виборців; 2) скоротилася кількість зустрічей депутата з виборцями; 3) депутати щораз рідше звітують перед виборцями; 4) зменшилася кількість депутатських звернень з проблематики, важливої для виборців.

Головними пропозиціями місцевим виборним органам для вирішення цих проблем є: 1. Звернути увагу на поліпшення звітності депутатів перед виборцями; 2. У передвиборний період місцевим осередкам політичних сил публікувати заяву про наміри балотуватися з вказаним списком кандидатів перед поданням списку до територіальної комісії, щоб громадяни могли з ним ознайомитися, а партія – відреагувати на їхнє негативне сприйняття окремих осіб у списку. 3. Важливі для громадян рішення ухвалювати після попереднього обговорення на громадських слуханнях та після дослідження з допомогою інших форм комунікації з виборцями. 4. Сприяти всім політичним силам у створенні та розвитку діяльності громадських приймалень; ухвалювати рішення щодо залучення депутатів до систематичної роботи в усіх територіальних громадах округу.

Процюк Андрій Павлович курсант групи ІСД-07-1 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС канд. філос. наук, доцент Артеменко А.П.

ПРАВО, ЗАКОН І ДЕРЖАВА В ФІЛОСОФСЬКІЙ СПАДЩИНІ Г.В.Ф. ГЕГЕЛЯ

Німецька класична філософія сформувала філософсько-правову традицію, в якій право пов'язувалося не з примусом держави, а із свободою. Ця традиція має неминущу

цінність її для сучасної світової правової культури. Західні філософи і правники продовжують обстоювати трансцендентність права і його взаємопов'язаність зі свободою.

Право, за Г.В.Ф. Гегелем, має надприродне значення і самотність. Таке значення і самотність право отримує від свободної волі як субстанційної сутності людини. З цього приводу мислитель нотує: «Ідея права є свободою. Право є наявним буттям свободної волі... Система права є царством реалізованої свободи... Принцип свободи – найвищий принцип. Свобода волі є тим принципом, з якого ми починаємо... Право ґрунтується на свободі».

Таким чином, за Г.В.Ф.Гегелем, право і закон не тотожні. Основою права є ідея або «право само в собі». Субстанційну сутність природного права складає людська свободна воля; модифікацією цієї сутності є звичай, договори, закони, правові принципи, судової практика. Все право, таким чином, не є творіння державного законодавця, оскільки, за логікою німецького філософа, воно є лише формалізацією дійсності, яка є розумною. Закони можуть суперечити логосу права, що й змушує мислителя досліджувати проблему не правових законів, проблему неправа.

Підґрунтям права, пише Гегель, є загалом, духовне, а його найближчим місцем і вихідною точкою – воля, що вільна. Абстрактне право – формальне право абстрактної особистості. Можна сказати, що це перший етап об'єктивного духу, і саме тут розпочинається людина юридична. Тільки сформувавшись як правоздатна особа, людина може проектувати далі – до моралі й моральності. Особистість є абстрактною основою абстрактного права. «Звідси, – зауважує Гегель, – веління права: будь особою й поважай інших осіб».

Мораль – це істина абстрактного права. Перейшовши в маральний стан, воля піднімається на вищий рівень свободи. Вона спрямована вже не на зовнішнє (річ), а на внутрішнє, тобто на себе. Вона стає суб'єктом – активною причиною. На рівні абстрактного права людина зобов'язана не запотівати зла, і не тільки. На рівні моралі її закликають до вчинку. Далі, будучи суб'єктивною, моральна воля недосяжна для зовнішніх силових впливів. Примусом можна змінити поведінку людини, але не переконання.

Вже «глибоким захопленням» давньогрецької вдачі була, як стверджує Гегель, «свободна безконечність особистості».

Насамперед, для Гегеля прогрес свободи співпадає по суті з прогресом демократизації форм державного правління. Сучасність конкретної свободи – держава, і свобода – «ідея права». Саме держава є «організація поняття свободи». Право, вдача, держава, і тільки вони одні, «являються позитивною дійсністю і забезпеченням свободи». Вся цінність людини, вся його духовна дійсність, в тому числі – духовна дійсність пізнання, «існує виключно завдяки державі».

Для Г.В.Ф.Гегеля держава – «дійсність моральної ідеї. В державному устрої божественне востає в дійсне. Держава – це світ, який дух створив для себе; живий дух, божественна ідея, яка втілена на Землі. Але це стосується лише ідеальної держави. В історичній дійсності є хороші (розумні) держави та нерозумні держави».

Таким чином, право, закон і держава розглядаються представником німецької класичної філософії як змістовна сторона об'єктивного духу, який являє себе в окремих індивідах, спільнотах і державах.

Роскошанська Ірина Володимирівна курсант групи ІСД-07-1 ХНУВС
Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС канд. філос.
наук, доцент Артеменко А.П.

ДЕМОКРАТІЯ ЯК ФОРМА ПОЛІТИЧНОГО УСТРОЮ

Проблема трансформацій і різноманіття демократій є актуальною темою соціальної філософії сьогодення. Гострота сучасних дискусій на цю тему заставляє нас звернутися до витоків соціально-філософських наук. Саме Платон вперше визна-

чив і критично оцінив демократію як державний устрій. Демократія - це влада, правління народу (від грец. *demos*. «народ»).

Демократія, як форма політичного устрою держави, приваблювала увагу багатьох видатних діячів Стародавньої Греції, серед яких були Емпедокл, Еврипід, Демокріт, Геродот, Протагор. Елінський світ породив незвичну форму державного устрою, яка вирізнялась на фоні типових монархічних систем стародавнього світу. Саме за цією формою виявилось майбутнє європейської цивілізації і саме вона стала універсальним знаряддям соціальних перетворень, які забезпечили свободу і рівні права для всіх людей.

Емпедокл – один із засновників демократії в Акраганте. Горгій повинен був за свої демократичні твердження поплатитися вигнанням з рідних Леонтин. Еврипід рівно не признавав монархію і владу багатій меншості – олігархію. Демокріт заявляв, що бідність в демократичній державі краще чим бездоганне життя при дворі царя. Свободу і рівність представляв Геродот. Протагор розробив теоретичні основи демократії, Фурій написав проект демократичної конституції для афінської колонії.

Прибічники демократії наполягали на тому, що цей устрій ґрунтується на суспільних чеснотах: справедливості (*dice*) і добропорядності (*aidos*). Хто має їх, той і здатний до участі у суспільних і політичних справах.

Платон був прекрасно знайомий з основними рисами демократичного устрою Афін, але він критично ставився до нього і політичних оцінок прихильників афінської демократії.

В своєму творі «Держава» ідеальному типу «гуртодитку» Платон протиставляє негативний тип суспільного устрою, в якому головним «двигуном» соціальної дії є матеріальне збагачення і егоїстичні турботи громадян. За його твердженням, всі існуючі на той час держави належать до зіпсованого типу, де немає єдності громадян, а приватні інтереси і пошук можливості використати владу для отримання зиску псують і розколюють суспільство: «Каково бы ни было государство в нем всегда есть два государства враждебные друг другу, одно – государство бедных, другое - богатых». (Платон «Государство», 422Е-423А)

Демократія являється негативним типом держави, за оцінкою Платона. Вона є викривленою формою державного устрою по відношенню до ідеальної. Де замість згоди громадян - суперечки, замість справедливого розділення обов'язків – насильство і примус, замість турботи про благо всіх громадян – «жадоба» правителів і воїнів. Розглянувши погляди філософа на демократію, можна сказати, що Платон дуже точно визначив її вади і характерні риси, які не змінилися до сьогоднішнього часу. До цих визначень належить і опис встановлення демократичної влади, і психологія переможців, і загрози деградації суспільства, яке «сп'яніло» від свободи.

Демократія найбільш нестійка форма державного устрою, яка чутлива до найменших змін. Вона схожа на балансування на межі між анархічним безладдям і тиранічним безправ'ям.

Савенков Олексій Євгенович, курсант групи ІСД-07-6 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС, канд. філос. наук, доцент Шаповал Л.А.

ІДЕЯ НАРОДНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ЯК ОСНОВА ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ РУССО

З моменту проголошення незалежності та обрання курсу на демократичні перетворення, в Україні виросло нове покоління вільних громадян, здатних до нестандартного мислення та сміливих рішень. Саме перед ними незабаром постануть проблеми щодо виправлення помилок та прискорення соціально-політичних змін в державі, зміст і спрямованість діяльності якої їм доведеться визначати. Але для досягнення бажаних наслідків одного лише свободного мислення недостатньо. Без розуміння сутності таких загальнодемократичних понять, як «народовладдя», «су-

веренітет», «народний суверенітет», «верховенство права», «розподіл влади» та багато інших, що розроблялися кращими представниками останніх чотирьох століть, не можливо не тільки розібратися в сучасному стані державотворення в Україні, а й виробити стратегію її подальшого демократичного розвитку.

Тож з метою поглиблення розуміння демократичних основ держави та суспільства, розглянемо та проаналізуємо деякі складові ідеї народного суверенітету Ж.-Ж.Руссо. Жан-Жак Руссо – одна із яскравих постатей в історії філософських вчень про право, державу, закон. Обґрунтовувавши ідею народного суверенітету, Руссо надалі з цих позицій інтерпретує природний стан і договірне походження держави. В тлумаченні мислителя природний стан – це лад всезагальної свободи та рівності, який було зіпсовано появою приватної власності. Саме приватна власність порушила природну рівність, породивши соціальну нерівність. Ця остання стає причиною боротьби між бідними та багатими. І щоб уникнути боротьби, вихід знаходять в утворенні шляхом договору державної влади та закону, яким мають підкорятися всі. Але ж, зазначає Руссо, втративши свою природну свободу, бідні не набули свободи політичної, а до нерівності між бідними та багатими додалась нерівність між володарюючими та підвладними. Нерівність приватної власності, до якої додалась нерівність політична, привели, в кінцевому рахунку, до абсолютної нерівності при деспотизмі, коли, згідно з Руссо, по відношенню до деспота всі стали рівними в своєму рабстві та безправ'ї. Такий напрямок розвитку суспільства та держави Руссо піддає різкій критиці і пропонує власний проект «виправлення» історії. Завдяки справжньому суспільному договору між народами і правителями має бути створено Політичний організм - «таку форму асоціації, яка захищає всією загальною силою особистість та майно кожного із членів асоціації і завдяки якій кожний, з'єднавшись з усіма, підкоряється, між тим, тільки самому собі і залишається таким же вільним, як і раніше».

«Сувереном», єдиним правителем Політичного організму, що виникає на основі «суспільного договору», Руссо вважає «об'єднаний народ», який за допомогою «спільної волі» керує державою, спрямовуючи її на благо всіх. При цьому, зазначає Руссо, оскільки «суверен утворюється лише з приватних осіб, у нього нема і не може бути таких інтересів, які б суперечили інтересам цих осіб; тож верховна влада суверена ані скільки не має потреби в гарантіях перед підданими, бо неможливо, щоб організм забавив шкоди всім своїм членам». Ці роздуми Руссо досить привабливі, така собі безпосередня демократія, необмежена влада народу над самим собою. Але насторожують твердження Руссо про те, що суверен (народ) не пов'язаний власними законами, що припускається необхідність примусового моменту з боку суверена по відношенню до індивідів, і зовсім непокоїть заява Руссо про те, що суверен має безумовне право на життя і смерть підданих. Все це досить небезпечно. І немає значення іменем короля чи іменем народу нехтуються права і свободи людини, наслідок один – відсутність правової демократичної держави.

Савенок Інна Миколаївна студентка групи ПЗдср 05-4 ХНУВС
Науковий керівник: *ст. викладач кафедри філософії і політології ННІПЕС ХНУВС, канд. філософ. наук, доцент Сошніков А.О.*

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ НАТО – УКРАЇНА НА ФОНІ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ СУПЕРЕЧОК

Зміни воєнно–політичної обстановки в Європі у зв'язку з розширенням НАТО актуалізували питання воєнної безпеки для України. Українські доктринальні настанови містять мету вступу держави до НАТО. Існує думка, що скорочення Збройних Сил України відбувається з урахуванням саме такої перспективи.

НАТО існує із 1949 року і до сьогодні його роль у міжнародному співтоваристві є безсумнівно ваговою, оскільки НАТО має реальні інструменти для силового впливу та примусу, на відміну від ООН та ОБСЄ. Проте з середини 1990 – х років у Європі

розпочалися спроби створити організацію системи безпеки самостійно від НАТО. Однак розриву ЄС з НАТО не сталося – на саміті ЄС у Ніщі 7 грудня 2000 року було ухвалено рішення, що Альянс збереже контроль над військовим плануванням, коли нові сили швидкого реагування ЄС виконуватимуть миротворчі місії на кшталт тих, що проводилися НАТО на Балканах. Також 13 грудня 2002 року було підписано Декларацію з європейської політики в галузі безпеки та оборони, відповідно до якої оборонна політика ЄС перебуває повністю у фарватері НАТО.

На Заході найчастіше розглядають НАТО і ЄС як дві складові частини європейської економіки – політичної системи, де ЄС відповідає за економічну інтеграцію, а НАТО – за питання безпеки, обопільно доповнюючи одне одного. Той факт, що ЄС досі не визначився з наданням Україні навіть статусу асоційованого члена, а найбільш прихильні до України політики з держав ЄС вважають, що членство України в цій організації не може відбутися раніше 2015 року, свідчить про нездатність Європейського Союзу самостійно, без США і НАТО, сприяти інтеграції України до Європи.

Окрім того, наше ймовірне членство не може не влучити бумерангом по відносинах із Росією. Слід наголосити, що ЄС є утворенням, істотно залежним від Москви у сфері енергетики. Трохи менше 40 % нафти й газу, що споживається в Європі, надходять з Росії. Та про це потрібно розмірковувати коли станемо країною – членом НАТО.

7 лютого 2007 року 14 сенаторів внесли до сенату США законопроект про необхідність вступу до НАТО України та Грузії, а також про фінансову підтримку цих країн, спрямовану на підготовку до інтеграції в Північноатлантичний альянс. Проте на мою думку навіть виділення великих коштів, не допоможе створенню консенсусу в суспільстві стосовно інтеграції в НАТО. Для цього потрібна консолідація еліти, яка б хотіла преднатися до блоку, і консолідація суспільства, члени якого також воліли б туди потрапити. Однак на сьогоднішній день її не існує.

Цілком має можливим те, що на даний момент Україна стала об'єктом глобальної інформаційної війни, яка сьогодні розкручується з одного боку – російською стороною, з іншого – із Заходу. На жаль, в нашій країні мало проводиться інформаційної роз'яснювальної роботи серед простого населення, що собою являє Північноатлантичний альянс. Не всі знають, що країни Альянсу найбезпечніші та найбагатші країни, в яких виробляють 60 % світового ВВП. Проте не треба забувати, що ця організація, окрім гарантованого права на безпеку, також потребує виконання обов'язків, які ми повинні будемо виконувати, використовуючи власні ресурси, власні гроші – хочеться нам цього чи ні.

Сафронова Юлія Олександрівна курсант групи ІКМ-05-12 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС, канд. політ. наук, доцент Шаповаленко М.В.*

СУЧАСНІ УКРАЇНСЬКІ ПАРТІЇ: ПОТРЕБА У ВНУТРІШНІЙ ПАРТІЙНІЙ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ

У третє тисячоліття Україна вступила як незалежна, суверенна, демократична держава з досить високим рівнем розвитку політичної активності мас, яка має тенденцію до поглиблення та подальшої організації. Яскраво вираженими формами такої активності є політичні партії, кількість яких зростає і які відіграють усе помітнішу роль у житті нашого суспільства.

Один з визначальних принципів демократії полягає в тому, що в суспільстві діє законодавчо закріплений механізм захисту прав меншості від диктату більшості.

Розв'язання багатьох проблем трансформаційного процесу в сучасній Україні набуває особливого значення з огляду на перехід до парламентсько-президентської форми державного устрою та запровадження пропорційної виборчої системи. За таких обставин якісно змінюється роль партій у політичному житті держави і постають дуже складні завдання щодо побудови сучасної партійної системи. Партія – це зареєстроване згідно з законом добровільне об'єд-

нання громадян, прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має на меті сприяти формуванню і виразу політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах. Розгортання політичної (конституційної) кризи з квітня 2007 року в Україні вказує на складність реформування політичної системи, пов'язану, по суті, з пошуком оптимальних моделей гармонізації політичного функціонування (влади) і політичної участі (громадян) у суспільних процесах. Ефективним засобом гармонізації стосунків влади і громадян теоретично можуть бути партії. Але з'ясування реальної здатності сучасних українських партій і партійної системи виступити рушієм процесу демократичних перетворень у країні потребує наукового дослідження.

Сучасні партії в Україні не відповідають принципу внутрішньої партійної демократії. Тому надалі без внутрішньої демократизації партії не зможуть відігравати провідну роль у демократичних перетвореннях в Україні. Треба зазначити, що партійна демократія – це не тільки реалізація функцій влади через діяльність партій, а й певна сукупність демократичних стандартів цієї діяльності, тобто встановлених певних зразків, еталонів, норм чи моделей. Внутрішня партійна демократизація має стати важливим інструментом становлення самої демократії. Потрібно надати можливість партійним «низам» брати активну участь в ухваленні важливих партійних рішень і складанні партійних програм, впливати на партійних керівників.

Ліберально-демократична програма суспільного розвитку, визначена у новій редакції Конституції України, створює умови для посилення ролі партій у державотворчому процесі. Тим часом до парламентської більшості увійшли комуністи, з їхньою цілком протилежною ліберально-демократичній програмою суспільного розвитку. Така обставина, зокрема, заклала основу неконвенційності дальшої діяльності Верховної Ради і зумовила політичну кризу навесні 2007 року. Звернення політичної еліти по допомогу до громадян і організація мітингів протесту проти чи за проведення дострокових парламентських виборів наочно продемонструвало неспроможність партійної системи забезпечити ефективну діяльність влади. Очевидно, однією з причин слабкості партій є порушення партійної демократії, яке має лежати в основі партійних відносин.

Оптимальною для гармонізації політичного функціонування (влади) і політичної участі в житті суспільства (громадян) є партicipаційна модель демократії. Загальновідомо, що в поняття «партicipація» вкладають усі види участі громадян у політичному житті для впливу на ухвалення рішень влади. Схематично партicipаційна модель демократії виглядає як піраміда з прямою демократією в основі і репрезентативною – на наступних щаблях. Партicipація населення, тобто культивування партicipаційних принципів у суспільстві сприятиме становленню громадськості, активістської політичної культури, автономній політичній участі в житті суспільства. А такий процес своєю чергою, відповідає потребі внутрішньої партійної демократизації.

Семочко Іванна Олегівна, курсант групи ІКМ-05-12 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС, канд. політ. наук, доцент Шаповаленко М.В.*

ПЕРЕДУМОВИ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: ОСНОВНІ ПІДХОДИ

Крах тоталітарних режимів у багатьох країнах Східної Європи і швидке зростання демократії у світі спонукали представників політичної науки знову звернутися до дослідження проблем, які розглядалися в компаративістській літературі про демократизацію. Серед цих проблем найактуальніша і злободенна – вивчення передумов демократизації суспільства. Чому за рівних стартових можливостей одні країни вдало йдуть шляхом демократизації, а в інших – усі спроби встановити

демократію закінчуються повним провалом? На це питання намагалися знайти відповідь багато вчених, але воно й досі залишається невирішеним.

Тому мета цієї статті: провести комплексний аналіз передумов демократизації суспільства; виокремити основні підходи до вивчення передумов демократизації суспільства; охарактеризувати структурні і процедурні передумови демократизації.

Можна виділити три основні напрями у вивченні передумов демократизації суспільства. Прибічники першого напрямку акцентують увагу на передумовах, які необхідні для виникнення власне сталих демократій. До кількості подібних передумов належать: модернізація, індустріалізація, урбанізація, рівень освіти, елементи капіталізму і добробут; відповідний характер станової структури суспільства; демократична політична культура, а також розвинуте громадянське суспільство; наявність визначених інституціональних форм; серед особливо значущих інституціональних факторів виокремлюють електоральні системи, мажоритарне або пропорційне представництво, форма правління – парламентська або президентська, міцні політичні партії і усталена партійна система; єдина держава, установлені кордони, відсутність етнічних або регіональних конфліктів; зовнішні фактори: мирне міжнародне становище, зростання взаємозалежності усіх країн і народів світу.

У центрі досліджень другого напрямку лежить процес переходу від авторитаризму до демократії. Його представники вважають, що успіх або крах демократичних перетворень визначається характером самого транзиту і протиставляють «революції зверху» «революціям знизу». Головна увага приділяється ролі політичних еліт, важливості єдності елітних груп, необхідності обов'язкової наявності угод і пактів між ними. Якщо формування демократичної культури є суттєвим аспектом демократії, то необхідно визнати, що позиція еліт дійсно може мати вирішальне значення в окреслюванні напрямку і перспектив подальшого розвитку суспільства: буде воно розвиватися шляхом демократії чи диктатури.

І, нарешті, сфера інтересів представників третього напрямку – період після краху колишнього режиму та проблеми пов'язані з консолідацією демократії. Згідно з визначенням Д. Лінча і А. Степана, консолідована демократія – це «політичний режим, при якому демократія як складна система інститутів, правил, а також зразків стимулів і гальмувань стала, одним словом, «єдино визнаним типом гри».

Під час побудови загальних моделей генезису демократії одні автори роблять акцент на структурні фактори, а інші – на фактори процедурні, особливо на вибір та послідовність конкретних рішень і дій тих політичних акторів, від яких залежить процес демократизації.

Таким чином, для узагальненого, комплексного дослідження передумов, умов, контексту і обставин демократизації, очевидно, все ж таки є необхідним теоретико-методологічний синтез усіх підходів і рівнів аналізу. Лише за цієї умови можна розраховувати на більш або менш цілісний та систематизований опис і пояснення ключового моменту демократизації – встановлення демократичного політичного режиму та відповідних процедур.

***Середа Наталя Миколаївна** курсант групи ІСД-05-1 ХНУВС*

Науковий керівник: доцент кафедри філософії і політології ХНУВС, канд. політ. наук, доцент Шаповаленко М.В.

ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В ПРОЦЕСІ ПОЛІТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Проблема політичного лідерства завжди входила до кола питань, що є предметом пильної уваги з боку політичної теорії. Дійсно, оскільки феномен політичної влади завжди пов'язаний із процесом здійснення цілеспрямованого впливу на певні соціальні групи з метою реалізації тих чи інших політичних цілей, тим самим визнаємо існування специфічних суб'єктів цього впливу, якими виступають як різ-

номанітні інституціоналізовані політичні групи, так і окремі особистості, які беруть участь у політичних процесах, або думка та дії яких мають вплив на процес політичного управління.

На сьогодні можна вирізнити декілька основних теорій політичного лідерства. Наприклад, Е. Гейвуд пише про чотири типи теорій лідерства (теорії особистого лідерства, соціологічні, організаційні та типологічні), кожна з яких визначає специфічне коло функцій політичного лідера у процесі політичного управління.

Варто визначити основні властивості та характеристики політичного лідерства, які дозволяють описати його роль у процесі політичного управління.

Першою і найважливішою, на думку Ш. Блонделя, властивістю політичного лідерства є те, що воно постає як один із різновидів влади, коли її носієм виступає один індивід (або група). У цьому політичне лідерство може бути визначене як специфічний тип політичної взаємодії, коли одна особистість за допомогою владних ресурсів спрямовує діяльність інших з метою їх організації для досягнення цілей, які набувають статусу загальнозначущих, незалежно від реальної мотивації та реальних інтересів політичного лідерства в цьому процесі.

Наступною ознакою, яка характеризує феномен політичного лідерства, є наявність суспільної підтримки чи своєрідного «кредиту довіри», який дозволяє політичному лідеру скерувати політичну активність мас та здійснювати на них політичний вплив. Про визначальну роль «консолідуючого» елементу в діяльності політичного лідера пише відомий вітчизняний політолог Д. Видрін, для якого політичний лідер – це не просто активний учасник процесу політичного управління, якому належать певні формально закріплені владні повноваження, але насамперед особа, здатна консолідувати зусилля оточуючих і активно впливати на політичний процес.

Також серед визначальних властивостей політичних лідерів часто вирізняють їх здатність до політичної конкуренції, яка повинна відбуватися в демократичному середовищі, що здатне оцінити різні політичні програми, порівняти пропоновані шляхи їх реалізації і на раціональний підставі обрати ту чи іншу особу (групу осіб), які виконуватимуть функції політичного лідера. Тобто саме через інститути політичної конкуренції відбувається легітимація політичної влади, а отже й тих повноважень у сфері управління, які отримують переможці зазначених публічних конкурентних змагань.

Отже, підсумовуючи всі наведені вище властивості політичного лідерства, можна твердити, що кожна з них виявляє свій змістовний зв'язок з процесом політичного управління. По-перше, політичні лідери здебільшого виступають суб'єктами процесу політичного управління, які через надані їм повноваження або завдяки власному авторитету можуть здійснювати вплив на групи громадян чи суспільство в цілому з метою досягнення тих чи інших цілей.

По-друге, наявність у управлінському процесі політичного лідера дозволяє підвищити рівень керованості, організованості та ефективності політичного управління. І нарешті, по-третє, фактор публічної конкурентної боротьби за політичне лідерство засвідчує демократизм того політичного середовища, в якому відбуваються процеси політичного управління. Завдяки тому, що політичний лідер формується саме як переможець у чесній конкурентній політичній боротьбі, значною мірою долається розрив між тими, хто здійснює політичне управління, та тими, хто виступає його об'єктами, оскільки вільний вибір громадянами політичних лідерів дозволяє їм сприймати політичне управління як самоуправління, або ж як таке управління, яке вони самі легітимували.

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можна зробити такі висновки. Серед чинників, які здатні суттєво впливати на процес політичного управління, слід відзначити наявність у його суб'єктів лідерських здібностей. При цьому, говорячи про феномен політичного лідерства, йдеться не тільки і не скільки про професійні здібності тих чи інших керівників, які розробляють та реалізують державну політику, скільки про їхній потенціал щодо консолідації громадян до втілення певних цінностей або досягнення чітко визначених цілей. Водночас наявність у суб'єктів полі-

тичного управління лідерських якостей дозволяє зменшити розбіжність між суб'єктами та об'єктами політичного управління, гармонізувати їх відносини, підвищити рівень легітимності та авторитету політичної влади.

Суворова Римма Володимирівна курсант групи ІСД-07-2 ХНУВС

Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС канд. філос. наук, доцент Артеменко А.П.*

ЛЮДИНА В ПОЛІТИЧНОМУ СПІЛКУВАННІ ЗА «ПОЛІТИКОЮ» АРИСТОТЕЛЯ

Аналіз державного устрою за класичною схемою античної соціально-філософської думки перш за все звертає увагу на реалізацію ідеї справедливості як взаємодії держави та людини, можливості впливу громадянина на політичні процеси в державі. Саме втілення цих аспектів в політичному житті держави стали критеріями відповіді на питання: «Що таке ідеальна держава?».

Аристотель у творі «Політика» запропонував аналітичну схему проведення досліджень держави, поєднуючи порівняння державних устроїв з оцінкою практичної доречності системи ідеальної держави Платона.

«Людина за природою є істота політична» – стверджує Аристотель, тому має право приймати участь у здійсненні політичної влади. Філософ наполягав на тому, що «природа нічого не робить даремно», тому і людина за «Політикою» є часточкою загального, тобто держави, і неможливо уявити людину без спілкування. Держава подається як форма спілкування спрямована на забезпечення матеріальних благ. «Властивість і підкорення не тільки необхідні, а й корисні» – на цьому і ґрунтується принцип організації державної влади як політичного спілкування.

В «ідеальній державі» влада повинна належати не багатим чи бідним, а середньому прошарку громадян. «В кожній державі ми зустрічаємо три класи громадян: дуже багаті, дуже бідні і треті, що стоять всередині між ними. Так як, по загальноприйнятій думці, міра і середина – найкраще між двома крайнощами, то, очевидно, і середній достаток з усіх благ всього краще». Разом з тим Аристотель вважав, що значне багатство – результат несправжнього способу його здобутку, який «огидний людському розуму і державному устрою».

Найбільш досконалою формою державного устрою Аристотелю представлялась політія. Він виступав за стійке соціальне розширювання суспільства: «Невже справедливо буде, якщо бідні, спираючись на те, що вони представляють більшість, почнуть ділити між собою власність багатих».

Аристотель застерігав, що, коли більшість, забравши собі все, почне ділити між собою власність меншості, занапастить державу. Він закликає людей до створення законів як писаних, так і не писаних, які закріплюють державний устрій. Поставивши своїм завданням створити «ідеальну державу», необхідно враховувати інтереси та потреби людини без виключень.

Головне в державі – громадянин. Аристотель визначає громадянина, як того хто приймає участь в суді і в управлінні, називаючи це «абсолютним поняттям громадянина». Це визначення дійсне для всіх політичних устроїв, різниці в тому, які прошки населення допускаються там до суду і управління. Отже, громадяни – ті, хто виконує військову, адміністративну, судову, і жрецьку функції, а ціль держави не тільки в тому, щоб здійснювати економічні і юридичні функції, не дозволяючи людям вчиняти один одному несправедливості і допомагаючи їм задовольняти свої матеріальні потреби, але і в тому, щоб жити щасливо: «Мета людського спілкування полягає не просто в тому, щоб жити, а на багато більше – в тому, щоб жити щасливо». Аристотель зауважував, що тільки ті державні устрої, котрі забезпечують використання влади в інтересах справедливості, а не задоволення амбіцій чи зиску окремої людини або групи, виявляються справедливими і правильними. Справедлива держава має спиратися на спілкування вільних людей. Філософ рішуче наполягає на тому, що людське щастя – це щастя держави.

ПРАВОСЛАВ'Я В УКРАЇНІ: СТАН І ПРОБЛЕМИ

Найбільш поширеною конфесією в Україні є православ'я, яке охоплює більше половини усіх християн України. Це обумовлено, насамперед, історично: в X столітті Київська Русь прийняла християнство від православної Візантії. Православ'я стало основним державотворчим фактором, формуючи морально-психологічні особливості Русі - України. За роки свого існування українське православ'я пройшло тривалий і складний шлях історичного розвитку.

Сьогодні православ'я у нашій країні є головним релігійним напрямком. Православ'я в Україні представляють такі церкви: Українська православна церква (УПЦ), у складі Московського Патріархату; Українська православна церква Київського патріархату (УПЦ-КП); Українська автокефальна православна церква (УАПЦ).

Усього православних общин - 16 тис., із них УПЦ - 11 тис., УПЦ-КП - 3,8 тис., УАПЦ - 1,2 тис. УПЦ отримала свій статус в 1990 році, через патріарший Томос(грамота) - на основі існуючого українського екзархату (автономної структури в межах РПЦ), яку очолює митрополит Володимир(Сабодан). УПЦ є самостійною церквою в вирішенні адміністративних, фінансових, кадрових та інших питань, але вона перебуває у складі з РПЦ і не намагається виходити зі складу Московського Патріархату. Вона не ставить питання про автокефалію - повне відокремлення від РПЦ (на сьогодні у світі існує 15 автокефальних православних церков, серед яких є РПЦ).

УПЦ-КП була створена в 1992 році після розпаду СРСР та проголошення незалежності України, її очолює патріарх Філарет (Денисенко).

УАПЦ виникла ще в 20 -і роки, коли частина парафій вийшла із складу Російської православної церкви.

Дві інші церкви - УПЦ-КП та УАПЦ фактично вийшли із складу РПЦ, розірвали з нею всі відносини і сформували свої структури. Тому існування УПЦ-КП і УАПЦ розглядається з точки зору Московського Патріархату як розкол у межах РПЦ. Для отримання Помісного статусу УПЦ потрібно рішення Помісного собору РПЦ про дарування автокефалії. Такого рішення ще не було і в найближчі часи, мабуть, не буде.

Однією з головних проблем православ'я в Україні є возз'єднання трьох церков УПЦ, УАПЦ, УПЦ-КП. На наш погляд, це можливо тільки шляхом домовленості. Такий шлях можна спостерігати вже сьогодні у відношеннях УПЦ та УАПЦ. Створена спеціальна комісія із представників обох сторін. На своїх засіданнях вона розглядає спірні питання. Переговори вже дають позитивні результати: деякі приходи УАПЦ повертаються під юрисдикцію УПЦ. Щодо відносин УПЦ і УПЦ-КП, то найближчим часом нереально очікувати зближення позицій. Мабуть, треба якийсь тривалий час, щоб відбулися позитивні зміни. Конфлікт між ними дуже гострий і болючий. Замість мирного діалогу відбувається взаємна критика двох представників українського православ'я (УПЦ і УПЦ-КП), відбувається захоплення храмів (часто насильницьким способом). Як наслідок, енергія церков витрачається не в допомозі навернення людей до Ісуса Христа, а у ворожому настрої до іншої конфесії, що не відповідає місії церкви. На жаль, на сьогодні цей конфлікт не зменшує обертів, а лише їх набирає.

Безумовно, розкол православ'я негативно впливає на його позиції в Україні, де значно активізувалась діяльність інших релігійних конфесій: католицизму, протестантизму (баптизму, іеговизм, адвентизм тощо), а також нехристиянських течій - ісламу, буддизму, кришнаїзму та ін.

Якщо ці тенденції збережуться і православ'я втратить свій вплив на суспільство, то нас чекають глибокі зміни в моральній та психологічній сферах суспільного життя. А це, у свою чергу, буде сприяти процесу руйнування менталітету української нації.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В РАКУРСІ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ

Сьогодні людство вступило в нову епоху - епоху великих швидкостей, технологічних проривів, бурхливих політичних змін. В зв'язку з цим гостро постає проблема формування та розвитку особистості в умовах нової цивілізації. Спектр проблем, який розгортається перед сучасною людиною дуже широкий: охорона довкілля, енергетична, сировинна, продовольча та демографічна проблеми, освоєння космосу і світового океану, подолання економічного відставання країн, що розвиваються, ліквідація небезпечних хвороб. Розв'язання цих нагальних проблем неможливе без визначення статусу людини у сучасному світі, а також – напрямів її розвитку у майбутньому.

Україна в останні десятиліття зазнала великого впливу західної цивілізації. Цей вплив для нашого суспільства має не тільки позитивні наслідки, але й негативні, навіть трагічні. У світогляд українців стрімким потоком вторглися низькоматеріальні цінності. Нові інформаційні засоби розширили наші можливості, проте вони часто приносять шкоду, пропагуючи насилля, беззаконня, розпусту, аморальність. Таким чином, розвиток людини сьогодні має парадоксальний характер: життя стає все комфортнішим та легкішим, але позбавляється повноцінного змісту. Якщо сучасна людина не змінить шлях свого розвитку, вона приречена на загибель.

Вітчизняний мислитель М.А. Антонович сказав, що ціллю людського існування є життя повне, приємне, насичене. Лише гармонійно розвинута особа здатна наповнити життя позитивним змістом.

Розвиток – це закономірна якісна зміна матеріальних та ідеальних об'єктів, що характеризується як направлене та незворотне. Людина – суб'єкт історичного процесу, розвитку матеріальної та духовної культури, біосоціальна істота, генетично зв'язана з іншими формами життя. Людина виокремилася з тваринного світу завдяки розвитку практичних навичок, формуванню мови та самосвідомості. Основа самосвідомості – здатність людини визначати себе, створювати систему цінностей та оцінок, планувати своє життя в контексті цілісного сприйняття дійсності, отже – й розвиватися.

В даному контексті корисним може стати досвід філософії як світоглядної системи. Наприклад, для Сократа розвиток особистості - це моральне та інтелектуальне виховання, яке необхідно починати із самопізнання. Для римського мислителя Сенеки – це шлях позбавлення залежності від зовнішніх обставин. Порада цього філософа може бути цікавою і сьогодні: «потрібно уникати всього, що любить натовп, що підкинув випадок... Хто хоче прожити життя більш безпечніше, нехай втікає». Проте, чи є втеча від складнощів життя виходом? Чи збереже втікач гідність, людський образ, свободу самореалізації?

Проблема формування особистості має комплексний характер, тому і засоби її розв'язання мають бути відповідними. На мій погляд, серед них найважливішими є наступні: 1. Гармонійне поєднання піклування про тіло та інтелект; 2. Духовне самовдосконалення, яке можливе через спілкування, ознайомлення з культурними досягненнями людства, зайняття філософією; 3. Моральний розвиток через формування та популяризацію системи позитивних цінностей, виховання почуття обов'язку, гідності, поваги до людини.

Безумовно, особистісне самовдосконалення не замикається на індивідуальному рівні. В зв'язку з цим важливу соціальну роль мають відігравати і працівники органів МВС: створювати позитивний образ правоохоронця, служити прикладом моральності, професіоналізму, поваги до закону, свободи, порядку. Тобто, втілювати стару, але актуальну мудрість: перетворення світу на краще необхідно починати з себе.

Чубук Олександра Павлівна, студентка групи ПЗдср-05-4 ХНУВС
Науковий керівник: *ст. викладач кафедри філософії і політології ННІПЕС
ХНУВС, канд. філософ. наук, доцент Сошніков А.О.*

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА

Політична культура – частина духовної культури народу і включає ті елементи останньої, які пов'язані з суспільно-політичними інститутами і політичними процесами. Це система цінностей і аргументів, що забезпечують єдність політичної системи, її інститутів і організацій. Вона тісно пов'язана з уявленнями про світ політики і політичного, його законах і особливостях їх функціонування. Суспільству з розвинутою політичною культурою властиві такі ознаки, як гласність і плюралізм, висока політична культура особи, політична активність людей. Остання виявляється в їх «включеності» в процес реалізації влади, в управління державними і суспільними справами, в здійсненні цивільних прав і обов'язків.

Політична культура робить вплив на форми, функціонування і розвиток держави і політичних інститутів, задає напрям політичному процесу, обумовлює політичну поведінку широких мас. Культура політична співіснує з економічною і релігійною культурою. Політична культура є ціннісно-нормативною системою, яку розділяє більшість населення. В системі цінностей і установок політичної культури центральне місце займають ті, які сприяють формуванню і збереженню політичної системи.

Поняття політичної культури активно використовується в тих випадках, коли потрібно пояснити, чому одні і ті ж політичні інститути інакше працюють в різних країнах. Людина не є автоматично діючим механізмом, він завжди - активний інтерпретатор освоюваних або надв'язуваних йому ролей. Джерелом таких інтерпретацій і є культура.

Взагалі людська історія екзистенціальна; будь-які її повороти, досягнення і підсумки не стоять натуралізувати у душі «остаточних завоювань», «повних і остаточних перемог». Людина приходить в світ якраз для того, щоб якнайменше вірогідні феномени - красу, добро і гармонію, порядок і стабільність - зробити більш вірогідними. Тільки мобілізувавши весь інтелектуально-етичний і вольовий потенціал, він здатний відбити чергову атаку сил хаосу і вирівняти колію сучасної йому історії. Тому і поняття політичної культури не треба натуралізовувати, приписуючи їй риси невід'ємної, мало не природної ознаки того або іншого народу або регіону планети. Сучасна людина - не «цільна у душі колишньої авторитарно-патріархальної етики особа», а, навпаки, гетерогенна, суміщаюча в своїй душі, в системі своїх орієнтацій і цінностей, різномірні соціокультурні початки. Синтези, яких досягає сучасна людина, ніколи не є остаточними, вони рушаються під натиском нових фактів і імпульсів і тому свою роботу по гармонізації внутрішнього і зовнішнього світу - без чого людина не може жити - йому доводиться створювати невпинно, кожного разу долаючи зовнішній натиск або внутрішні спокиси хаосу.

Різні культури здатні добиватися схожих результатів різними шляхами і методами. Проблема не в тому, що якась з культур грішить «непоправно поганою спадковістю» і від неї треба «просто відмовитися». По-перше, відмовитися від власної культури, мабуть, так само неможливо, як від власної спадковості. Вигнана в дверях, вона повернеться через вікно. По-друге, така фаталістична презумпція відносно незахідних культур, не обіцяє нового світового порядку на основі взаємної рівноправності і консенсусу.

Сучасний світ дуже великий і складений, щоб їм можна було управляти з одного центру. Крім того, будь-яка цивілізація, у тому числі і західна, не настільки бездоганна і універсальна в своїх політичних потенціях, щоб стати еталоном для всього світу. Уподібнення єдиному еталону суперечить антиентропійній стратегії людства - посиленню різноманіття і багатоваріантності.

Якімчик Дмитро Олександрович, курсант групи ІКМ 05-15 ХНУВС
Науковий керівник: *доцент кафедри філософії і політології ХНУВС, канд. філос. наук Артеменко Я.І.*

ТЕМПОРАЛЬНІ АСПЕКТИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

*О дражайшее жизни время,
Коль тебя мы не щадим!
Коль так, как излишне бремя,
Всюду мещем, не глядим!
Будто прожитый час возвратится назад,
Будто рьки до своих повернутся ключей,
Будто в наших руках лют прибавки взять,
Будто наш з бесчисленных составлен вѣк дней.
Г.С. Сковорода*

Проблема часу в філософії належить до числа постійно актуальних. Різні ракурси дослідження темпоральності (часовості) - від онтологічних (об'єктивно буттєвих) до екзистенціальних (особистісних) – представлені в роботах Фоми Аквінського, Р. Декарта, Г.В.Ф. Гегеля, А. Бергсона, К. Ясперса, М. Хайдеггера, багатьох інших мислителів. Сьогодення актуалізує проблему особистісного часового виміру. Прискорення ритму соціального життя, зростання темпів інформаційного обміну, збільшення мобільності осіб, соціальних груп, цілих культур стало одним з факторів кризи ідентичності. Отже, в наш час постає питання про самовизначення людини в умовах динамічного світу. Суб'єктивне переживання часу конструює світ людини більшою мірою, ніж об'єктивний час. Воно визначає напрямки та ритм життя, формує ставлення до перспектив і можливостей, збагачує досвідом. Пріоритетним напрямом в філософському дослідженні часу є його екзистенціальна аналітика, завдання якої – простежити існування людини як «історичної істоти» (К. Ясперс).

Мартин Хайдеггер – один із найвпливовіших авторитетів в галузі екзистенціальної аналітики часу - розглядає час як структуру світу: речі, події, інші люди, наявні у повсякденності, «прив'язують» індивіда до часової реальності, створюючи її екзистенціальний зміст. За Хайдеггером, така «прив'язка» - «турбота», тобто, діяльнісне існування людини у світі, яке створює темпоральний контекст індивідуального буття.

Історичність існування вказує на «незавершеність» будь-якого життєвого проекту, тому що людина – це вічна можливість та розгортання перспектив. Завершення «буття у світі», «кінець історичності» – це смерть. Поняття смерті Хайдеггер тлумачить як чисту можливість (абсолютне майбутнє). Таким чином ми бачимо, що смерть в контексті екзистенціального дослідження постає як «часовий» і, разом з тим, «позачасовий» феномен.

Отже, людське існування є неминуче історичним. Темпоральність має характер фундаментальної характеристики екзистенції. Буття людини «тут-і-зараз» є первинним і пов'язане з перспективами майбутнього. Так як ми *вже* знаходимось у світі, ми заручники «теперішнього», і саме тому в повсякденності виявляються форми первинного зв'язку зі світом, серед яких головний – турбота. Саме турбота висловлює цілісність буття, об'єднуючи три основні моменти екзистенціальної історії: майбутнє (сподівання, проекти), минуле (пам'ять, досвід) і теперішнє (переживання, дія).

Час як форма і міра життєдіяльності («всередині-світове-сутнє») є вторинним. Воно пов'язане з ритмікою людської діяльності, тоді як час світу є первинним стосовно суб'єктивного переживання часу, об'єктивним. Кожному - свій час. Це означає, що змістовність індивідуального життя напряму залежить від його темпорального контексту. Особа завжди сама визначає своє ставлення до часу: чи буде вона його використовувати, як річ, чи буде сприймати його, як певний дар і можливість, чи стане розглядати його, як об'єктивність, не залежну від своєї волі, енергії, прагнень.

Екзистенціальне розуміння часу переконує в необхідності самостійно задавати теми і напрямки своєї «історії». Час стає мірилом нашого успіху або втрат, перемог або поразок; він служить критерієм істини для наших вчинків, спогадів, сподівань. Не можна зупинити час, але необхідно визначитись у своєму ставленні до нього, виходячи із розуміння, що кожна подія нашого буття, що є зараз, швидкоплинна і незворотна, неначе вогняна іскра.

Передмова	3
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ІСТОРІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	4
Анохіна Юлія Володимирівна ВИНИКНЕННЯ ДЕРЖАВ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ	4
Ковальчук Тетяна Володимирівна ПРО ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ	5
Кравченко Наталія Станіславівна ПРАВОВА КУЛЬТУРА ПРАЦІВНИКІВ ОВС УКРАЇНИ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ	6
Леся Ірина Олександрівна ІСТОРИЧНІ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВ ОСВІДОМОСТІ	7
Перепелиця Тетяна Сергіївна ТЕОРЕТИЧНА КОНСТРУКЦІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	8
Фомін Олександр Миколайович ІСТОРІЯ МІЛІЦІЇ У ПЕРШІ РОКИ СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ	9
Черкасов Микола Миколайович ПРОБЛЕМИ РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	11
Шинкаренко Ганна Миколаївна НАЦІОНАЛЬНЕ ТА СОЦІАЛІСТИЧНЕ В НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ ІВАНА ФРАНКА	12
Якимовський Леонід Леонідович КЛАСИФІКАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ	13
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ТРУДОВОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС. ПРАВОВІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ЕКОЛОГІЧНЕ ТА АГРАРНЕ ПРАВО	15
Абламський Сергій Євгенійович ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ	15
Андропова Ірина Іванівна ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ	16
Божко Юлія Миколаївна ПРИПИНЕННЯ УЧАСТІ В ТОВАРИСТВІ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ШЛЯХОМ ВИХОДУ З ТОВАРИСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ	17
Борозенний Іван Олександрович ОХОРОНА ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	18
Воропай Євген Сергійович ПРОБЛЕМИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА ПАТЕНТУВАННЯ ІГОРНОГО БІЗНЕСУ	19
Ганжа Андрій Олександрович РЕЙДЕРСТВО ЯК ПРОБЛЕМА КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН	20
Голуб Дар'я Павлівна ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ БАТЬКІВСТВА В ПОРЯДКУ ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	21
Гришко Лілія Миколаївна ПРАВО АКЦІОНЕРІВ НА ІНФОРМАЦІЮ	22
Грищенко Юлія Юріївна ОСОБЛИВОСТІ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ ПАЦІЄНТА ЗА ОГОВОРОМ ПРО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ	23

Далоглання Бабкен Араратович Правова природа обіцянки винагороди ОРГАНАМИ внутрішніх справ за надання інформації при здійсненні оперативно-розшукових заходів ..24	24
Данілов Владислав Олександрович АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА МУЗИЧНИЙ ТВІР.....25	25
Дейнека Катерина Іванівна ОСОБЛИВОСТІ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН26	26
Жебель Владислав Олександрович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН27	27
Кінаш Максим Миколайович ПРАВО НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ28	28
Колесник Людмила Володимирівна Підберезька Анна Русланівна БЕЗВІДСОТКОВІ КРЕДИТИ: ВИГІДНА ПРОПОЗИЦІЯ ЧИ ВДАЛА РЕКЛАМА?30	30
Коледіна Олена Олександрівна ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗАПОВІДАЛЬНОГО ВІДКАЗУ31	31
Колодяжна Юлія Володимирівна ЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКАМИ МІЛІЦІЇ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ.....32	32
Кривенко Олексій Олегович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗБЕРГАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ.....33	33
Курченко Оlesia Миколайівна КРИТЕРІЙ РОЗМЕЖУВАННЯ НЕДІЙСНИХ ПРАВОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ПІД ВПЛИВОМ ОБМАНУ І НАСИЛЬСТВА ТА ШАХРАЙСТВА І ВИМАГАННЯ.....34	34
Лебедев Артур Валерійович ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТУВАННЯ36	36
Марульова Валентина Вікторівна ЩОДО ЗАГАЛЬНИХ ЗАСАД ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА, ЯКИМ ПОВИНЕН ВІДПОВІДАТИ ДОГОВІР37	37
Мещерякова Олена Володимирівна ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА ЗМІНУ ІМЕНІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ38	38
Неудачін Дмитро Олександрович ДОВІРЧІ УПРАВИТЕЛІ МАЙНА, ЯК СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – ПОНЯТТЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ39	39
Отрошенко Аліна Володимирівна РОЛЬ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ПІД ЧАС УСИНОВЛЕННЯ ІНОЗЕМЦЯМИ ДІТЕЙ – ГРОМАДЯН УКРАЇНИ.....41	41
Панова Інна Вікторівна ЩОДО ПРАВОМІРНОСТІ ОБМЕЖЕНЬ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗОНАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ.....42	42
Папа Дмитро Миколайович НЕОБХІДНІСТЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЕНДІНГУ44	44
Приходько Андрій Анатолійович ВПЛИВ ЗМІН ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЛІЦЕНЗУВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В СФЕРІ БУДІВНИЦТВА.....45	45
Савенок Інна Миколаївна Проблеми відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду46	46
Савченко Іван Валерійович ПІДПРИЄМСТВО В УКРАЇНІ ТА ТЕНДЕНЦІ ЙОГО РОЗВИТКУ47	47
Савченко Катерина Василівна ПРАВОВІ НАСЛІДКИ УСИНОВЛЕННЯ ДИТИНИ ОДНІЄЮ ОСОБОЮ49	49

Селюков Вадим Сергійович ПОНЯТТЯ «ПІРАТСТВА» ЯК ОДНОГО З ВИДІВ ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА	50
Семіженович Сергій Сергійович ПІДВІДОМЧІСТЬ СПРАВ ТРЕТЕЙСКИМ СУДАМ	51
Сорока Юлія Сергіївна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЦЕНЗУВАННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ	52
Тімановський Максим Федорович ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ТЮНІНГУ	54
Топор Лілія Володимирівна ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ	55
Хомецький Олег Іванович ЗАВДАННЯ ПРОКУРОРА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	56
Чокмудяк Роман Олександрович ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ	57
Чумаченко Віта Володимирівна ПРАВОВА ПРИРОДА ТА УМОВИ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ	58
Шевченко Тимофій Юрійович СПІВВІДНОШЕННЯ ВОЛІ ТА ВОЛЕВІЯВЛЕННЯ В СЕКРЕТНОМУ ЗАПОВІТІ	59
Шопова Владлена Миколаївна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАЙМУ (ОРЕНДИ) ЖИТЛА	60
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОВС. ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС	62
Абламський Сергій Євгенович ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЩОДО ВИДАЧІ ПАСПОРТУ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ ДЛЯ ВИЇЗДУ ЗА КОРДОН	62
Александрова Оксана Анатоліївна ПОНЯТТЯ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОСТУПКУ ТА ЙОГО ВИДИ	63
Гарбазей Дмитро Олександрович ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ ПАСПОРТНОЇ СИСТЕМИ	64
Горда Тетяна Сергіївна МІЛІЦІЯ І ГРОМАДСЬКІСТЬ: МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В УКРАЇНІ	65
Гущин Руслан Олегович РОЛЬ НАСТАВНИЦТВА У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДОГО ФАХІВЦЯ	66
Євдошенко Артем В'ячеславович ВИЗНАЧЕННЯ ОСУДНОСТІ СУБ'ЄКТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТУПКУ	67
Енциї Катарина Сергіївна ОКРЕМІ НАПРЯМКИ КОДИФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	68
Івашинюта Вікторія Олександрівна АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	69
Калачевська Ганна Миколаївна ОКРЕМІ НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ СЛУЖБОЮ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	70
Кікінчук Василь Васильович СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА СОЦІАЛЬНО- ОБСЛУГОВУЮЧУ ФУНКЦІЮ ОВС	71
Клемпарський Василь Миколайович ПРОФЕСІЙНИЙ ВІДБІР КАНДИДАТІВ НА СЛУЖБУ В ОВС	72
Ковальова Карина Миколаївна СУТНІСТЬ ТА ВИДИ СТАЖУВАННЯ В ОВС	73

Кожевніков Андрій Михайлович ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ	75
Мізюк Станіслав Володимирович ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯКІ ПІДВІДОМЧІ ОВС	76
Папа Дмитро Миколайович ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗВЕРНЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ	77
Приймак Павло Олександрович ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО	78
Пшонюк Василь Васильович АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ГРУНТІ СІМЕЙНО- ПОБУТОВИХ ВІДНОСИН	79
Радченко Станіслав Олегович АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛУ МІЛІЦІЇ ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ «БЕРКУТ»	80
Савченко Катерина Василівна ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОВС	81
Самойленко Юлія Анатоліївна ПІДРОЗДІЛ МІЛІЦІЇ ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ «БЕРКУТ»: ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ПЕРСОНАЛУ	82
Сидоренко Сергій Сергійович АВТОРИТЕТ ПРАЦІВНИКА МІЛІЦІЇ ЯК ГОЛОВНА ПЕРЕДУМОВА ПОКРАЩЕННЯ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА В СУСПІЛЬСТВІ	83
Сирота Олександр Миколайович АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ ЩОДО ВИВЕДЕННЯ ЕКОНОМІКИ З ТІНІ	84
Сторожук Іван Леонідович адміністративний примус як метод правоохоронної діяльності міліції	85
Тучак Олексій Миколайович ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КОДЕКСУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ	86
Шаповал Катерина Анатоліївна АДМІНІСТРАТИВНО-ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ ВПЛИВУ В ДІЯЛЬНОСТІ ОВС	88
Шерстюк Ірина Юріївна ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ	89
Юревич Юліана Іванівна АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ОВС УКРАЇНИ	90
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ	92
Ігнатцев Валерій Олегович Крутоголова Катерина Володимирівна ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКУЮЧИХ ОЗНАК ЗГВАЛТУВАННЯ	92
Коломосць Наталія Володимирівна Саламатова Юлія Олександрівна ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ	93
Корбут Олександр Валентинович КОРУПЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ	94
Кравченко Наталія Станіславівна ЮРИДИЧНА ПІДСТАВА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СПІВУЧАСНИКІВ	95
Кривенко Олексій Олегович ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРЕДМЕТА КОНТРАБАНДИ	96

Марушевська Анна Михайлівна	
ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИНІВ У ГЛОБАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	97
Неуцька Лілія Вадимівна	
ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИМИРЕННЯМ ВИННОГО З ПОТЕРПІЛИМ	98
Саламатова Юлія Олександрівна	
ВІДМЕЖУВАННЯ БАНДИТИЗМУ ВІД СТВОРЕННЯ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ	99
Скляр Олександр Сергійович	
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКІ ДІЇ СЕКСУАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ ОСОБАМИ ЖІНОЧОЇ СТАТІ	100
Титаренко Тетяна Анатоліївна	
ПРОБЛЕМИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВІЛ/СНІД В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ	102
Чемерис Ігор Михайлович	
ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА БЕЗОПЛАТНУ МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ	103
Шалахіна Анна Андріївна	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ	104
Шихісва Сєвда Магірівна	
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ ВАГІТНИХ ЖІНОК ТА ЖІНОК, ЯКІ МАЮТЬ ДІТЕЙ У ВІЦІ ВІД 3 ДО 14 РОКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	106
Ювченко Яна Валеріївна	
ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННА ГРУПА ЯК ФОРМА СПІВУЧАСТІ	107
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	109
Болонний Богдан Ігорович	
Кононенко Олександр Олександрович	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ОРГАНАМИ ДІЗНАННЯ У БОРОТБІ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ	109
Бурдіна Олена Олександрівна	
ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДОКАЗУВАННІ ПО КРИМІНАЛЬНІЙ СПРАВІ	110
Волошина Вікторія Василівна	
ОБСТАВИНИ, ЩО ВРАХОВУЮТЬСЯ ПРИ ОБРАННІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ВЗЯТТЯ ПІД ВАРТУ ДО НЕПОВНОЛІТНЬОГО	112
Губська Антонина Валеріївна	
Корсун Оксана Анатоліївна	
ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ОРГАНОМ ДІЗНАННЯ ПРИ ВИКОНАННІ ДОРУЧЕНЬ СЛІДЧОГО	113
Зима Вікторія Андріївна	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ НА СТАДІЇ ПОРУШЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ	114
Чернишова Олена Вікторівна	
ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОСІБ, ЩО ПРОВАДЯТЬ ДІЗНАННЯ	115
Колесник Людмила Володимирівна	
ІНСТИТУТ АПЕЛЯЦІЇ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАКОННОГО І ОБГРУНТОВАНОГО РІШЕННЯ СУДУ	116
Медведєва Ганна Анатоліївна	
Верліньська Юлія Володимирівна	
ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВЗАЄМОДІЄЮ ОРГАНУ ДІЗНАННЯ І СЛІДЧОГО	117
Новохижко Тетяна В'ячеславівна	
ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЯК ГАРАНТІЯ ДОТРИМАННЯ ЗАКОННОСТІ	118

Пантелійчук Анатолій Володимирович	
Ковган Олександр Анатолійович	
ЩОДО ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ФОРМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	119
Пстухов Андрій Юрійович	
МОРАЛЬНА ШКОДА: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДОКАЗУВАННЯ ЇЇ НАЯВНОСТІ	121
Середа Наталія Миколаївна	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СЛІДЧОГО ОВС	122
Старків Ірина Мирославівна	
ЩОДО ПИТАННЯ ПОРУШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	123
УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС ЩОДО РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ	124
Андросович Валентина Володимирівна	
РОЛЬ ІНТУЇЦІЇ У РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ	124
Батулинська Анна Андріївна	
РОЗСЛІДУВАННЯ НАВМИСНИХ ВБИВСТВ	126
Бевзюк Наталя Володимирівна	
ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КВАРТИРНИХ КРАДІЖОК	126
Биков Ілля Юрійович	
СУТНІСТЬ ТА ВИДИ ОДУРМАНЮЮЧИХ РЕЧОВИН	128
Бочко Дмитро Геннадійович	
ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У БОРОТБІ З ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ	129
Волошина Вікторія Василівна	
Енциї Катарина Сергіївна	
ЗАВОЛОДІННЯ ЧУЖИМ МАЙНОМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ: СУТНІСТЬ ТА СПОСОБИ.....	130
Вороніна Ксенія Валеріївна	
ЗЛОЧИНИ ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ В СФЕРІ ЦУКРОВОГО ВИРОБНИЦТВА	131
Гарагуля Юлія Вікторівна	
ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПРИ ДОПИТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	132
Гарбазей Дмитро Олександрович	
ДОПИТ ПОТЕРПІЛИХ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ.....	133
Гнатюк Інна Миколаївна	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З УХИЛЕННЯМ ВІД ПОВЕРНЕННЯ ВИРУЧКИ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ	134
Демків Тетяна Анатоліївна	
СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ОЧНОЇ СТАВКИ	136
Дубіна Наталія Анатоліївна	
ЩОДО СУТНОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ ОСВІДУВАННЯ У РОЗКРИТТІ.....	139
ТА РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ.....	139
Енциї Катарина Сергіївна	
Самсонова Дар'я Юріївна	
ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЧЕРКУ – ДОКАЗ У КРИМІНАЛЬНІЙ СПРАВІ.....	140
Животченко Андрій Миколайович	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЕТАПУ БОРОТБІ З ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВОМ В УКРАЇНІ.....	141
Жиромський Руслан Миколайович	
КРИМІНАЛІСТИЧНІ ОБЛІКИ: СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ	142

Завіховська Яніна Василівна	
ПЕРЕВІРКА ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА ТА ЙОГО	
ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ	143
Загнида Ольга Владиславівна	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЯВЛЕННЯ МІСЦЬ ПРИХОВУВАННЯ	
ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОБШУКУ	144
Іванов Ярослав Михайлович	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТАКТИКИ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОГО ТА	
ОБВИНУВАЧЕНОГО.....	145
Іванова Олександра Олександрівна	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ СУБ'ЄКТА АЛБІ.....	146
Какуля Ганна Федорівна	
ІНФОРМАЦІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ.....	146
Коломієць Юлія Олегівна	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ	
ТРУПА ТА ЙОГО РЕСТАВРАЦІІ	147
Кохан Михайло Сергійович	
ВИДИ ТАЙНИКІВ І СХОВИЩ В ПРИМІЩЕННЯХ, ТА ОЗНАКИ ЇХ ВИЯВЛЕННЯ.....	149
Кривенко Олексій Олегович	
ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ І ДОСЛІДЖЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ	
ЗБРОЇ ТА СЛІДІВ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ	150
Кушнірук Іванна В'ячеславівна	
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ В УКРАЇНІ	
ТА КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ, США	151
Моргун Анастасія Григорівна	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ДІЙ У	
СПРАВАХ ПРО КВАРТИРНІ КРАДІЖКИ	152
Нагорний Ігор Іванович	
ОСНОВНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ	
ЗЛОЧИНІВ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ.....	154
Новохижко Тетяна В'ячеславівна	
ПІДРОБКА ДОКУМЕНТІВ: СУЧАСНИЙ СТАН.....	155
Носкова Марія Андріївна	
ВИЯВЛЕННЯ ТА ФІКСАЦІЯ СЛІДІВ ТРАСОЛОГІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ ЗА	
ДОПОДОПОМОГОЮ ЕФІРІВ ЦІАНОАКРИЛОВОЇ КИСЛОТИ.....	156
Папа Дмитро Миколайович	
Кривенко Олексій Олегович	
НЕТРАДИЦІЙНІ ЗАСОБИ І МЕТОДИ ОТРИМАННЯ	
ІНФОРМАЦІЇ В ХОДІ ДОПИТУ	158
Плигун Тетяна Анатоліївна	
ЩОДО СПОСОБІВ ВБИВСТВА МАТЕР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ.....	159
Погребняк Оксана Сергіївна	
ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТУ ДОКАЗУВАННЯ ПРИ	
РОЗСЛІДУВАННІ ХАБАРНИЦТВ	160
Пруцький Сергій Сергійович	
ОЗНАКИ ПЕРЕРОВКИ ПНЕВМАТИЧНОЇ ЗБРОЇ У ВОГНЕПАЛЬНУ	161
Радільчук Злата Юріївна	
ПРОБЛЕМИ ВИЯВЛЕННЯ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ	
НЕПОВНОЛІТНІМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ	162
Ремень Анастасія Вікторівна	
КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВБИВСТВ НА ЗАМОВЛЕННЯ.....	163
Роль Інна Юріївна	
КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИВЛАСНЕННЯ,	
РОЗТРАТИ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ	
СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ	164

Соловйова Анна Віталіївна ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК КОНТРАБАНДИ	166
Терес Яна Валеріївна СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ НА ЗАМОВЛЕННЯ	168
Тестіна Вікторія В'ячеславівна ЩОДО ПОНЯТТЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ЗЛОЧИННІСТЬ	170
І Трофімова Юлія Сергіївна СУЧАСНІ СПОСОБИ ТА ПРИЙОМИ ВИЯВЛЕННЯ, ФІКСАЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ РУК	170
Хомецький Олег Іванович ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ СЕРІЙНИХ ВБИВСТВ	171
Челебієв Решат Таїрович ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИГОТОВЛЕННЯ АБО ЗБУТУ ПІДРОБЛЕНИХ ГРОШЕЙ	172
Шалиганова Анна Сергіївна ХАБАРНИЦТВО ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ	173
Шаль Віта Віталіївна ПРОБЛЕМИ УДОСКОНЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ХАБАРНИЦТВА	174
Шихієва Сєвда Магірівна ВЗАЄМОДІЯ СПІВРОБІТНИКІВ ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ІЗ СЛІДЧИМИ ОВС З ПИТАНЬ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ	176
Юріна Наталія Вікторівна ТЕХНІКА ДАКТИЛОСКОПУВАННЯ НЕЗМІНЕНИХ ТРУПІВ	177
Яблочний В'ячеслав Владиславович МОЖЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ЛАТЕНТНИХ СЛІДІВ РУК НА ТРУПАХ ЛЮДЕЙ	178
ПРАВОВІ Й ТАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРД. СПЕЦТЕХНІКА. ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА	179
Батулинська Ана Андріївна ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ПІДПАЛІВ	179
Бевзюк Наталія Вікторівна ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ	179
Безугла Олена Владиславівна ВЗАЄМОДІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ	180
Бєляєва Марина Миколаївна ДОСЛІДЖЕННЯ СТУПЕНЮ БОЄЗДАТНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ МІЛІЦІЇ	182
Білий Іван Сергійович ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ	183
Борозенний Іван Олександрович ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ	184
Волошина Вікторія Василівна КОЛЕСНИК ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОМУ КОМПЛЕКСІ	185
Енцій Катарина Сергіївна ГУПАЛО МАКСИМ МИХАЙЛОВИЧ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	186
Демків Тетяна Анатоліївна РОЗСЛІДУВАННЯ НЕРОЗКРИТИХ ЗЛОЧИНІВ МИНУЛИХ РОКІВ	187
Думітро Іванна Анатоліївна ЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ ОВС	188

Іванова Олександра Олександрівна	
ПРОФІЛАКТИКА ВЧИНЕННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ ПОЄДНАНИХ	189
ІЗ ЗІГВАЛТУВАННЯМ	189
Козаченко Максим Ігорович	
ОСОБЛИВОСТІ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ	190
Колесник Людмила Володимирівна	
Брижка Ірина Михайлівна	
РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ В СФЕРІ БАНКІВСЬКИХ І	
КРЕДИТНО-ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН	191
Кравець Катерина Миколаївна	
ПРОФІЛАКТИКА СТАТЕВИХ ЗЛОЧИНІВ ЩОДО ДІТЕЙ	192
Кулік Катерина Володимирівна	
ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ	193
Кушнірук Іванна В'ячеславівна	
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІ ЗАХОДИ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ	
ЗЛОЧИНІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ,	
ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ТА ПРЕКУРСОРІВ	195
Лагодюк Віталій Ярославович	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ	
ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ	196
Лецишин Михайло Васильович	
ВПЛИВ ЗАСОБІВ БРОНЕЗАХИСТУ НА ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ ПІД	
ЧАС ВОГНЯНОГО КОНТАКТУ	197
Лобан Ірина Петрівна	
Крутоголова Катерина Володимирівна	
ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРАДІЖОК ІЗ	
ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО ГРОМАДЯН	198
Місєвра Дмитро Ігорович	
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ БРОНЕЗАХИСТУ	199
Нагорний Ігор Іванович	
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ	
НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН	200
Новохижко Тетяна В'ячеславівна	
ПОПЕРЕДЖЕННЯ КИШЕНЬКОВИХ КРАДІЖОК	201
Попадюк Наталія Михайлівна	
ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИННИХ ДІЙ ПІДРОЗДІЛАМИ ПО БОРОТЬБИ З	
ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ	203
Радочин Олег Ігорович	
ВИЯВЛЕННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ	
ВЛАСНОСТІ	204
Самсонова Дар'я Юрївна	
ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ, ЯКІ СКОЮЮТЬСЯ	
ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ	205
Семіженович Сергій Сергійович	
ОПЕРАТИВНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ТА ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ	206
Серьогін Максим Віталійович	
ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ВТРУЧАННЯ В ОСОБИСТЕ ЖИТТЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННЯ	
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ	207
Скляр Олександр Сергійович	
ПОСТТРАВМАТИЧНІ СТРЕСОВІ РОЗЛАДИ ПРАЦІВНИКІВ ОВС	208
Ткачук Володимир Михайлович	
ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З	
НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИКІВ	209

Цуканов Владислав Юрійович ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ	210
Черечук Христина Вікторівна ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВА	211
Шевчук Людмила Валеріївна ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ, ЯКІ ВЧИНЯТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ	212
Шульга Олександр Миколайович ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРБЮРО (НЦБ) ІНТЕРПОЛУ	213
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ОВС. СТВОРЕННЯ ЗАСОБІВ ТА КОМПЛЕКСІВ ТЕХНІЧНОГО ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ.....	214
Абрамов Юрій Викторович АНАЛІЗ МЕТОДІВ З'ЙОМУ ІНФОРМАЦІЇ З ПРОВОДОВИХ ЛІНІЙ ЗВ'ЯЗКУ	214
Василенко Дмитро Миколайович ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ПЕРЕХОПЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ У БАНКАХ	215
Гладкова Ганна Володимирівна ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННИМ ОПЕРАЦІЯМ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ З ДОПОМОГОЮ МЕРЕЖЕВОГО АНАЛІЗУ ЗЛОЧИННИХ ОПЕРАЦІЙ.....	216
Губанов Дмитро Олександрович Сілін Ігор Сергійович ПРОБЛЕМА ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИК РОЗРАХУНКУ ЗБИТКІВ ВІД ЗАГРОЗ ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЕЗПЕЦІ	218
Дейнека Катерина Іванівна ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ У МОБІЛЬНОМУ ЗВ'ЯЗКУ ОВС УКРАЇНИ.....	218
Кизим Роман Вікторович СУБ'ЄКТИ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ.....	219
Кисельова Ірина Сергіївна ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМАХ	220
Коссе Артур Володимирович ВИКОРИСТАННЯ ПРИЛАДІВ НІЧНОГО БАЧЕННЯ В ОВС.....	221
Куценко Олександр Юрійович ДОСЛІДЖЕННЯ СПОСОБІВ ШАХРАЙСТВА З ПЛАСТИКОВИМИ КАРТКАМИ ТА РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ЇХ ЗАПОБІГАННЯ.....	222
Лисинюк Ірина Андріївна ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ВИДАЧЕЮ ГОТІВКИ У БАНКОМАТАХ	223
Лісніченко Костянтин Віталійович ФІЗИЧНИЙ ЗМІСТ АКТИВНОГО ПЕРЕХОПЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ З ЛІНІЙ ЗВ'ЯЗКУ	224
Медведєв Ігор Володимирович ПОРУШЕННЯ СТИЛЬНИКОВОГО ЗВ'ЯЗКУ У ЯКОСТІ СПОСОБУ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШНИКАМ	225
Пронін Євген Валерійович СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ	226
Савченко Катерина Василівна ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ГАЗОВОЇ ЗБРОЇ ТА ПІСТОЛЕТІВ/ РЕВОЛЬВЕРІВ ТРАВМАТИЧНОЇ ДІЇ	227

Самойленко Юлія Анатоліївна ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТРАНКІНГОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В ДІЯЛЬНОСТІ ОВС	228
Сартакова Ольга Володимирівна ЗАХИСТ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ В УМОВАХ ПРОГРЕСУ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	229
Сирота Олександр Миколайович ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛІГРАФУ В ОВС.....	230
Троян Дмитро Ігоревич АНАЛІЗ РЕАКЦІЇ ПРОЦЕСОРІВ З ЗОВНІШНІМ ЖИВЛЕННЯМ ПРИ ЗМІНІ РОБОЧИХ РЕЖИМІВ	231
ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ. ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА РОЛЬ ОВС В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇХ ВИРІШЕННЯ	232
Адукевич Вероніка Сергіївна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	232
Аністратенко Тетяна Сергіївна ДЕЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	233
Бабич Алла Юріївна БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ	234
Бєлов Юрій Олегович ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ	235
Боженко Маринна Михайлівна КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ	236
Внуков Сергій Олександрович СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	237
Деменко Дмитро Євгенійович РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	238
Джевага Сергій Вікторович ТНК, ЯК ФАКТОР ВКЛЮЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ГОСПОДАРСТВ ДО СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	239
Дігтяр Ірина Анатоліївна ТЕОРЕТИЧНІ ПІДВАЛИНИ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	240
Животченко Артем Миколайович ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ.....	240
Какуля Ганна Федорівна ОСНОВНІ ЗАСАДИ СТРУКТУРНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	241
Капканець Сергій Дмитрович ІНФЛЯЦІЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ.....	242
Коваленко Анна Юріївна БОРІТЬБА ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ У СФЕРІ БІЗНЕСУ	243
Коваль Наталія Миколаївна ЕВОЛЮЦІЯ МАКРОЕКОНОМІКИ ЯК НАУКИ.....	244
Коровіна Вікторія Володимирівна СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ	245
Кушнір Олег Володимирович ПЛАНУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	246
Лєсь Ірина Олександрівна Лєсь Олена Олександрівна БОРГОВА СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	247
Литвин Оксана Володимирівна ФІНАНСОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	248

Матвєєва Катерина Сергіївна НАРКОБІЗНЕС ЯК ВИД ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ	249
Павлик Микола Петрович ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ	250
Пайкова Олена Олександрівна РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	251
Перепелиця Тетяна Сергіївна ПРИЧИНИ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ В 90-ТІ РОКИ ХХ ст.	252
Поляков Станіслав Ігоревич РОЗВИТОК КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ	253
Римаренко Людмила Вікторівна ПРИХОВАНЕ БЕЗРОБІТТЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ	254
Романова Каріна Анатоліївна ДОЛАРИЗАЦІЯ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	255
Селюков Вадим Сергійович УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	256
Сіліна Наталя Сергіївна МАКРОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	257
Скляр Олександр Сергійович ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА СИСТЕМУ ОБОРОТУ ВВП	257
Славетна Тамара Володимирівна ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ АНТИІНФЛЯЦІЙНОГО КОНСЕНСУСУ	258
Солодуха Олександр Іванович БЕЗРОБІТТЯ: СУТЬ, ПРИЧИНИ	259
Соснова Валентина Вікторівна РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ	260
Станіславська Євгенія Володимирівна ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ДЕРЖАВАМИ	261
Ходацька Оксана Анатоліївна МОДЕЛІ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ	262
Чубенко Марія Вікторівна ДО ПИТАННЯ «ТІНІЗАЦІЇ» ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	263
Чухнова Аліна Валеріївна ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ТА ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМИ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ	264
Шалахіна Анна Андріївна ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	265
Шевченко Сергій Петрович СТАН ТА РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИХ ГРУП В СУЧАСНИХ УМОВАХ	266
Якимовський Леонід Леонідович Шестерненко Ірина Сергіївна ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ	267
НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ. ФІНАНСИ. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ	269
Аллахвердієва Пері Ілгаровна ПРОБЛЕМИ ПРИ ОБРАННІ СТРАТЕГІЇ ОХОПЛЕННЯ РИНКУ	269
Базалій Інна Олександрівна СТАН І ПРОБЛЕМИ ПОДОЛАННЯ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ	270
Безус Любов Анатоліївна ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЮ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС	271

Бондаренко Анна Валентинівна ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ	272
Бордєсєва Ганна Петрівна ВИЗНАЧЕННЯ, РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ	274
Брецько Ірина Іванівна ПРОБЛЕМИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	275
Будяк Анна Олегівна ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	276
Варавенко Юлія Іванівна ЗЛОЧИННІСТЬ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	277
Гетьман Максим Вікторович НЕОБХІДНІСТЬ ПЕРЕХОДУ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	278
Довга Інна Юрійвна ШАХРАЙСТВО У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	279
Єсип Ольга Василівна АУДИТ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОВЖИВАНЬ	280
Жежерун Роман Олегович ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ВНУТРІШНЬОГО ГУДВІЛА ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	281
Зінкевич Олександр Вячеславович ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИ СПРАВЛЯННІ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	282
Какуля Ганна Федорівна СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	283
Кершковський Роман Юрійович У ТІНІ «ПРОЗОРОГО» КОРДОНУ	284
Коломієць Євген Андрійович ПРО ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГІВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ	285
Кривенко Сергій Петрович АУДИТ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ	286
Лаурінайтіс Еліна Сергіївна ВИЯВЛЕННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОВЖИВАНЬ В ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ АУДИТУ	287
Литвин Оксана Володимирівна ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ РІВНЯ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ	287
Махмудов Артур Різикович ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ	288
Мисько Олександр Володимирович ХОЛДІНГОВІ СИСТЕМИ В СТРУКТУРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	289
Мігна Олександра Миколаївна ПРОБЛЕМА РЕЙДЕРСТВА В УКРАЇНІ	291
Москалик Олександр Миколайович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФІКТИВНОГО БАНКРУТСТВА	293
Ольховик Оксана Сергіївна НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЯ ГРОШЕЙ	294
Панкова Олена Олександрівна ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО І ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ	295

Подолян Артем Миколайович	
ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ.....	296
Пономаренко Оксана Дмитрівна	
АУДИТ ГОТІВКОВИХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА	
ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОВЖИВАНЬ.....	297
Поперечна Марина Василівна	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	298
Потравка Аліна Володимирівна	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ УПРАВЛІННЯ АКЦІОНЕРНИМИ	
ТОВАРИСТВАМИ	299
Прилепко Ірина Володимирівна	
АНАЛІЗ РИНКУ ВЗУТТЯ В УКРАЇНІ З МЕТОЮ ВИЯВЛЕННЯ	
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	300
Саснко Катерина Михайлівна	
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	301
Семенова Анна Володимирівна	
ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ, ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК ЇЇ	
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	302
Сімак Роман Іванович	
ЗАХОДИ ДЕТІНІЗАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ	303
Теліженко Олександр Сергійович	
АКТУЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКО- ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ.....	304
Тихоненко Антон Юрійович	
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	305
Тріус Руслан Олегович	
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНОГЕННОГО ВПЛИВУ.....	306
Федорова Олена Миколаївна	
ГЕОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	307
Федченко Дмитро Сергійович	
НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ, ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНИЙ	
БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ.....	308
Фоміна Тетяна Леонідівна	
ПИТАННЯ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	309
Хрустовська Анна Вікторівна	
ВИЯВЛЕННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРАВOPOPУШЕНЬ В РОЗРАХУНКАХ З	
ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ ПІД ЧАС АУДИТУ	310
Церетелі Катерина Омаріївна	
СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ З РОСІЙСЬКОЮ	
ФЕДЕРАЦІЄЮ.....	311
Шаповал Катерина Анатоліївна	
КРЕДИТНІ ІСТОРІЇ ЯК ПОПЕРЕДЖЕННЯ МОЖЛИВИХ ЗАГРОЗ БІЗНЕСУ	312
Щербак Руслан Володимирович	
НАРКОВІЗНЕС ЯК ФАКТОР ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНИЙ БЕЗПЕЦІ.....	313
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС.....	315
Авдєєв Олександр Олегович	
НЕПОВНОЛІТНІ – ЯК СУБ'ЄКТ НАСИЛЬСТВА:	
СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ	315
Батинський Сергій Вікторович	
АЛКОГОЛІЗМ ЯК ПРИЧИНА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД МОЛОДІ СЕЛА.....	316
Боброва Юлія Анатоліївна	
ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ОВС	317
Бондаренко Лілія Олексіївна	
КОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ГРАВЦІВ У ПОКЕР.....	318

Видута Альбіна Сергіївна ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КЕРІВНИКІВ ОВС	319
Вілінський Микола Васильович ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО МОВНОГО ОТОЧЕННЯ	320
Врочинська Юлія Миколаївна РОЛЬОВИЙ КОНФЛІКТ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ ДО СЛУЖБИ В ОВС	321
Гармаш Кристина Ігорівна ПСИХОЛОГІЧНІ НАСТАНОВИ ЧОЛОВІКІВ ЩОДО ПОДРУЖНЬОЇ ТА ПАРТНЕРСЬКОЇ ЗРАДИ	322
Гасан Павло Миколайович ЗАХИСТ ГРОМАДЯН ВІД ВПЛИВІВ ОРГАНІЗАЦІЙ ДЕСТРУКТИВНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ	323
Гуменюк Олена Володимирівна ВПЛИВ ЕТНІЧНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ	324
Дегтяр Людмила Анатоліївна ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ «ДІТЕЙ ВУЛИЦЬ»	325
Дедуріна Катерина Геннадіївна ЗЛОЧИННІСТЬ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ	326
Довгань Ірина Володимирівна ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ КУРСАНТІВ ТА ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ	327
Дурненко Микола Сергійович ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ В ОВС УКРАЇНИ	328
Єромицька Ірина Станіславівна ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЛІТКІВ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ НА ОБЛІКУ	329
Заварза Аліса Геннадіївна ВАЛІДНІСТЬ ОПИТУВАЛЬНИКІВ: СПРОБА ДОСЛІДЖЕННЯ	329
Здрок Аліна Іванівна ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ В КАРАНТИННИХ ГРУПАХ ПРИТУЛКІВ	330
Ісакова Лілія Валеріївна Коваленко Юлія Іванівна НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ	332
Кошина Віолетта Вікторівна ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЧОЛОВІКІВ З НЕТИПОВОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ СТАТЕВОГО ПОТЯГУ	333
Курова Ірина Євгенівна ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ СПІВРОБІТНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ	334
Ларіонов Станіслав Олександрович ЩОДО ПСИХОТЕРАПІЇ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ	335
Логвиненко Наталія Анатоліївна ФАКТОРИ, ЩО ДЕТЕРМІНУЮТЬ СУЇЦИДАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ОВС	336
Наур Юлія Олександрівна ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ У СПІВРОБІТНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ	337
Пузікова Інна Миколаївна ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТИЛЮ БАТЬКІВСЬКОГО ВИХОВАННЯ ТА КОПІНГ-СТРАТЕГІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	338

Рогачова Світлана Сергіївна КРЕАТИВНІСТЬ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ПСИХОЛОГІЧНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ ПІДЛІТКІВ	339
Семеніхіна Анастасія Анатоліївна СПРИЙНЯТТЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ ПОВІЯМИ МІЛЦІОНЕРА	340
Сидоренко Роман Вікторович НАРКОМАНІЯ ЯК ФАКТОР ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ	341
Ульянова Анастасія Сергіївна ВВЕДЕННЯ ТРЕНІНГІВ В ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ	342
Ханенко Ірина Іванівна ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ЖЕРТВАМ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЛЯ	343
Харченко Ольга Василівна ПРОБЛЕМИ МОЛОДОЇ РОДИНИ	344
Шевченко Олександра Олександрівна АНАЛІЗ ЗАГАЛЬНОГО СТАНУ СУЇЦИДАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОВС	345
Яблонська Інна Олексіївна СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ	346
ФІЛОСОФІЯ. ПОЛІТОЛОГІЯ. РЕЛІГІЄЗНАВСТВО	347
Бабич Алла Юріївна ДЕМОКРАТИЧНИЙ СВІТОГЛЯД	347
Батулинська Анна Андріївна ПОЛІТИЧНИЙ ІДЕАЛ В УКРАЇНІ	348
Бевзюк Наталя Володимирівна ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ	348
Білий Іван Сергійович ЕЛІТАРНА ДЕМОКРАТІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА	349
Борова Юлія Андріївна СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНІ НАСЛІДКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ГУМАНІЗМУ ТА АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ У ДОБУ ВІДРОДЖЕННЯ	350
Бубир Юлія Володимирівна ЛЮБОВ ЯК КОНСТРУКТИВНЕ НАЧАЛО ОСОБИСТОСТІ: УРОКИ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ	351
Бурчак Юлія Володимирівна ІДЕЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ У ПРАВІ	352
Вілінський Андрій Васильович НАГОРНА ПРОПОВІДЬ ХРИСТА ЯК ПРОДОВЖЕННЯ ДЕКАЛОГУ МОЙСЕЯ	353
Волошина Вікторія Василівна ШКОЛА МИРОСЛАВА ОЛЕКСАНДРІВНА ПОЛІТИКА: МИСТЕЦТВО ЧИ НАУКА?	354
Грабовський Сергій Вікторович ФІЛОСОФІЯ ДЕРЖАВЦІ ЗА СТАНІСЛАВОМ ОРІХОВСЬКИМ	355
Грудєва Ліліана Артурівна ЗЛОЧИН ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ	356
Енциї Катерина Сергіївна Нечасв Микола Олегович ІДЕЯ ЛІБЕРАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ	357
Жаркова Яна Олександрівна ПРО НАТО У ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: УКРАЇНСЬКЕ ГЕОПОЛІТИЧНЕ СТАВЛЕННЯ	358
Загнида Ольга Владиславівна ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТОЛОГІЇ	358

Защук Валентина Володимирівна	
ЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ В КУЛЬТУРІ: К. ЯСПЕРС ПРОТИ О. КОНТА	359
Зінченко Альона Федорівна	
НАЦІОНАЛЬНІ МІЖНАРОДНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	361
Ізюмець Наталія Миколаївна	
ПРАВО НА ЖИТТЯ В ФІЛОСОФСЬКОМУ РОЗУМІННІ	361
Кобець Дарина Олександрівна	
САТОРІ ЯК РЕЛІГІЙНА ФОРМА АДАПТАЦІЇ В СВІТІ	362
Колесник Людмила Володимирівна	
Староста Ірина Іванівна	
ПОЛІТИКА ІМІТАЦІЇ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	363
Коломосць Наталія Володимирівна	
ПИТАННЯ ЛЕГІТИМНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ	364
Кравець Катерина Миколаївна	
ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ КОРУПЦІЇ	365
Кривенчук Марія Євгенівна	
ДИХОТОМІЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ І СМЕРТЬ У ХРИСТИЯНСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ	366
Кривенчук Марія Євгенівна	
Ізюмець Наталія Миколаївна	
ВИНИКНЕННЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ: СПРОБА ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ	367
Кривко Ігор Олександрович	
ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР СЬОГОДЕННЯ: КОМУНІКАЦІЇ, ЯК ПРОБЛЕМА	367
Кущенко Катерина Юріївна	
АНАЛІЗ «НЕПРАВИЛЬНИХ» ФОРМ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ В	
ДІАЛОЗІ ПЛАТОНА «ДЕРЖАВА»	368
Леся Олена Олександрівна	
СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ОСНОВНА ПРАВОВА ЦІННІСТЬ	369
Литвиненко Анна Сергіївна	
ПАРТІЙНЕ БУДІВНИЦТВО В УКРАЇНІ	370
Ляшенко Ірина Василівна	
ДЕМОКРАТИЧНА МОДЕЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ: ДОСВІД	
ТА ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ	371
Маркевич Сергій Володимирович	
МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА В УКРАЇНІ	373
Матвієнко Маргарита Олександрівна	
ЩОДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ДЕРЖАВИ І ПРАВА У ПРАЦЯХ ГЕГЕЛЯ	374
Михайленко Інна Володимирівна	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ: ВІД НАВЧАННЯ ДО	
ПРАКТИЧНОГО ВТІЛЕННЯ	375
Неудачін Дмитро Олександрович	
ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕМОКРАТІЙ (НА	
ПРИКЛАДІ КОНСТИТУЦІЇ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ)	376
Овчаренко Тетяна Олегівна	
ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ МОРАЛЬНИХ НОРМ У	
ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	377
Пахалюк Оlesia Миколаївна	
ЕТИЧНИЙ АНТРОПОЛОГІЗМ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА КИТАЙСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ:	
КОМПАРАТИВНИЙ РАКУРС	377
Пінська Олена Сергіївна	
Семенова Людмила Сергіївна	
ПРОБЛЕМИ ПРОПОРЦІЙНОЇ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	378
Процюк Андрій Павлович	
ПРАВО, ЗАКОН І ДЕРЖАВА В ФІЛОСОФСЬКІЙ СПАДЩИНІ Г.В.Ф. ГЕГЕЛЯ	379
Роскошанська Ірина Володимирівна	
ДЕМОКРАТІЯ ЯК ФОРМА ПОЛІТИЧНОГО УСТРОЮ	380

Савенков Олексій Євгенович	
ІДЕЯ НАРОДНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ЯК ОСНОВА	
ПОЛІТИКО–ПРАВОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ РУССО.....	381
Савенок Інна Миколаївна	
ВЗАЄМОВІДНОСИНИ НАТО – УКРАЇНА НА ФОНІ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ	
СУПЕРЕЧОК.....	382
Сафронова Юлія Олександрівна	
СУЧАСНІ УКРАЇНСЬКІ ПАРТІЇ: ПОТРЕБА У ВНУТРІШНІЙ ПАРТІЙНІЙ	
ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ.....	383
Семочко Іванна Олегівна	
ПЕРЕДУМОВИ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: ОСНОВНІ ПІДХОДИ.....	384
Серета Наталя Миколаївна	
ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В ПРОЦЕСІ	
ПОЛІТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	385
Суворова Римма Володимирівна	
ЛЮДИНА В ПОЛІТИЧНОМУ СПІЛКУВАННІ ЗА «ПОЛІТИКОЮ» АРИСТОТЕЛЯ	387
Тріус Руслан Олегович	
ПРАВОСЛАВ'Я В УКРАЇНІ: СТАН І ПРОБЛЕМИ.....	388
Черкасов Микола Миколайович	
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В РАКУРСІ ФІЛОСОФСЬКОГО	
ОСМИСЛЕННЯ.....	389
Чубук Олександра Павлівна	
ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА	390
Якімчик Дмитро Олександрович	
ТЕМПОРАЛЬНІ АСПЕКТИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ	391

Наукове видання

**Актуальні проблеми
сучасної науки
і правоохоронної діяльності**

*Матеріали
науково-практичної конференції курсантів і слухачів
Харків, 17 травня, 2008 р.
Випуск 15*

Відповідальні за випуск П. М. Львова, С. В. Форостовець
Збір статей, рубрикація О. В. Пчолкіної
Комп'ютерна верстка Ю. І. Гекової

Підп. до друку 12.05.08. Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк трафаретний.
Умов. друк. арк. 31,45. Обл.-вид. арк. 35,7. Наклад 200 прим. Замовл. № 34

Харківський національний університет внутрішніх справ.
Україна, 61080, Харків, пр. 50-річчя СРСР, 27

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції
№ 3087, серія ДК від 22.01.2008 р.